

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

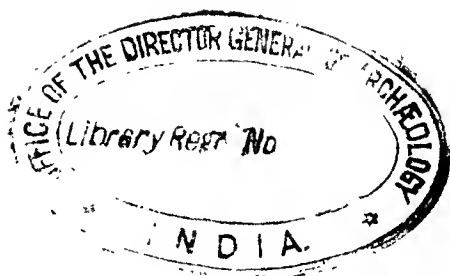
CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 35820

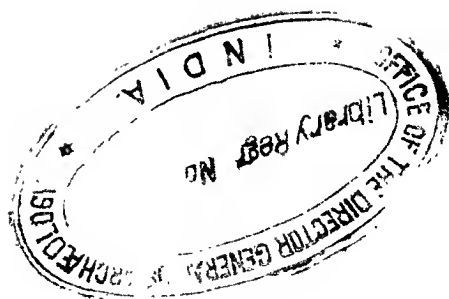
CALL No. R 491.5332/P.G.E.D

B.G.A. 79

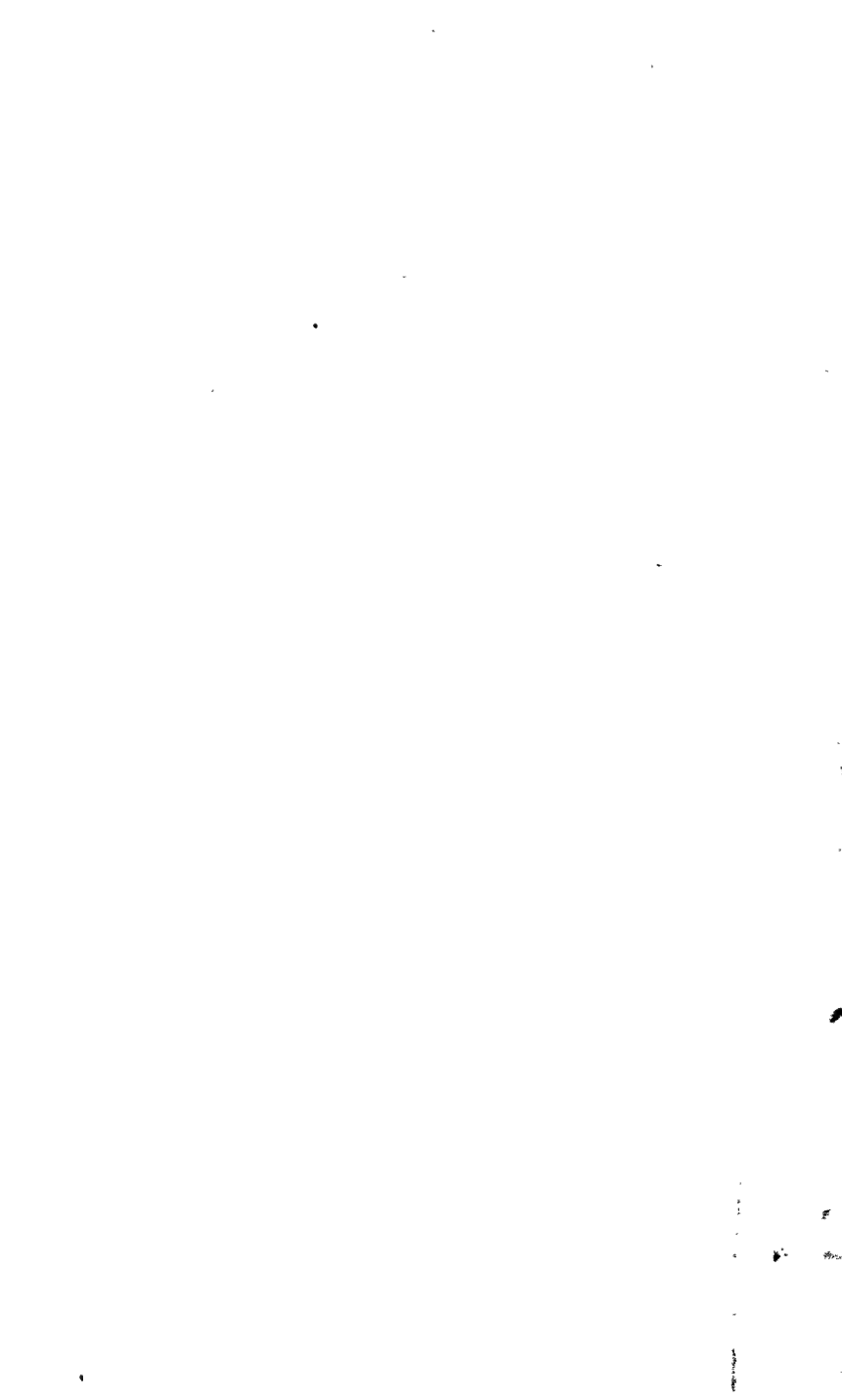
211
555

PAHLAVI-GUJARATI AND ENGLISH DICTIONARY.

BY

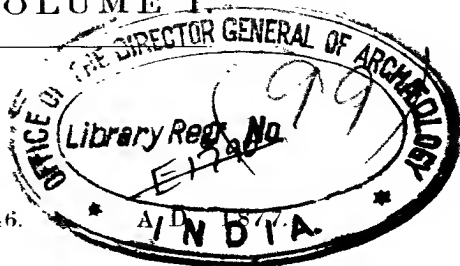
JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA,

FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY, AND

MEMBER OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

35823

VOLUME I.

A. Y. 1246.

A. D. 1877.

AGENTS IN LONDON—MESSES. TRÜBNER & Co.,

57 & 59, LUDGATE HILL.

(All rights reserved.)

CENTRAL ANTHROPOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 35820 .....

Date ..... 26.7.61 .....

Call No. R49.5332/P.G.E.D.

BOMBAY

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BOMBAY

પેહેલવી-ચુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષ.

જામાજી દસ્તુર મીનોજી દસ્તુર જામારુપ આસાના,
મુંબઈની યુનીવર્સિટીના ફેલો અને મુંબઈની રાયલ એસીઆટીક
સોસાયેટીના મેમ્બર.

દફતર ૧ લું.

સને ૧૨૪૬ યજ્ઞદજરદી.

સને ૧૮૭૭ ઈસવી.

લંદનમાં એજંતો—મીસીઅરસ તુબનરની કુંપની,

૫૭ અને ૫૮, લદગેત હીલ.

(તરજુમો કરવાનો તથા ખીજા સર્વે દક્ષો ગ્રંથકર્તાએ પોતાને સ્વાધીન રાખેલા છે.)

સુખધર્મધ્યે

અનુદેશન સોસાયટીનાં છાપખાનામાં છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

TO

HIS EXCELLENCY

SIR PHILIP EDMOND WODEHOUSE, C.C.S.I., K.C.B.,

&c., &c., &c.,

GOVERNOR OF BOMBAY,

AS AN OFFERING OF RESPECT AND GRATITUDE, AND IN TESTIMONY
OF ESTEEM FOR HIS PRIVATE AND OF ADMIRATION FOR HIS
PUBLIC CHARACTER,

This Work is inscribed . .

BY HIS MOST OBEDIENT AND HUMBLE SERVANT,

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA.

નામદાર

હીઝ એકસેલનસી સર ફીલીપ એદમંદ વોડ્હાઉ સ,

અ. સી. એસ. આઈ., કે. સી. બી.,

કંપાદિ, કંપાદિ.

મુંબઈના ગવરનર સાહેબ,

એએમને માન સાથે

ઉપકાર, અને એએમની ખાનગી આચરણની વખાણ, અને જાહેર કામોની
તાજીબીની ઈધાણી દાખલ

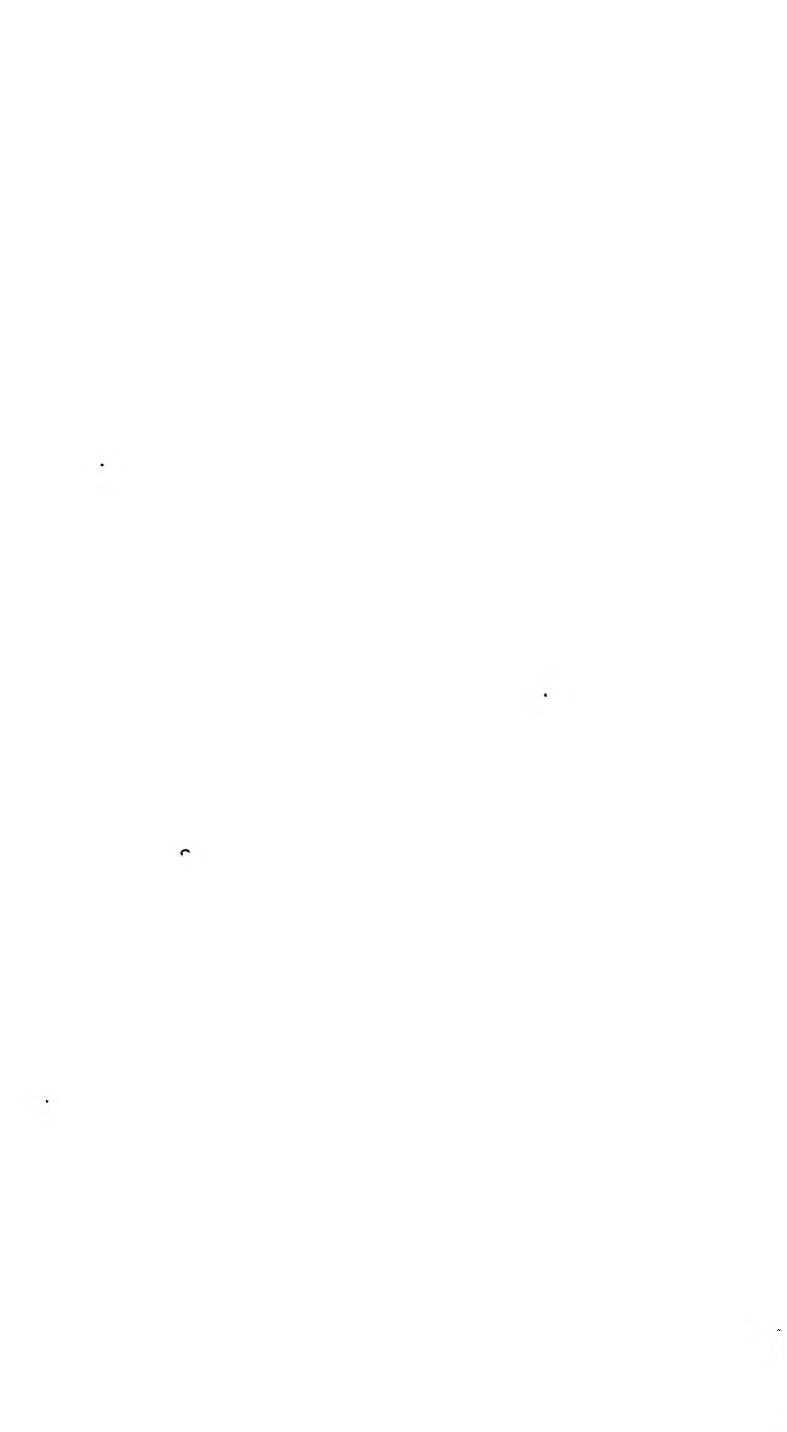
આએ ચંથ

એ નામદાર સાહેબનાં અત્યંત તાબેદાર અને નમનતાઈ
ભરેલા સેવક,

જામારુપણ દસ્તુર મીનોચેહેરણ જામારુપ આસાના

તરફથી અર્પણ કરીધા છે.

PRELIMINARY NOTE.

It is a fact, admitted by all Oriental scholars, that a complete and accurate dictionary of a language so difficult and obscure as the Pahlvi, is at the present day a great and important desideratum.

The compilation of a dictionary of the Pahlvi language embracing almost all its words must not be looked upon in the same light as an ordinary compilation in respect of a language that is current and universally known. Several circumstances have led me to undertake this work :—

First—That, owing to the study of the language having been almost abandoned by our people, and to the negligence and unwillingness of its teachers in imparting its knowledge to some praiseworthy few who desired to penetrate the mysteries of their ancient tongue, it has day by day sunk into obscurity, and finally has become almost obliterated ; and—

Secondly—That, as at present the language is being studied with great ardour and enthusiasm in certain limited quarters in both Europe and India, a correct and perfect Grammar and Dictionary are indispensable to its students. Of these, the first, a Grammar, has already been published by Mr. Dhanjibhai Framji Patel and Dr. Fred. Spiegel and others ; and the second, a Dictionary, although various attempts have been made towards its compilation in the shape of small glossaries, has not yet been published by anybody in a perfect and exhaustive manner.

The present work was designed by my deceased and respected father, Dasturji Saheb Minocheherji Edalji Jamasp Assana, who had written it after the style of a Persian vocabulary entitled the *Burhâne-Kâte*, and it was owing to his untimely

and lamented death that the work was not published in its Pahlvi words with their Persian meanings.

I therefore undertook to finish this work so well begun, and extended its sphere of usefulness by its adaptation to a Pahlvi-Gujarati form, and its alphabetical arrangement according to the improved system of the present times.

Our well-known citizen and Orientalist Mr. K. R. Kama kindly suggested to me that if the Pahlvi words were translated into English, as well as Gujarati, the work would, no doubt, prove of extended usefulness, both in Europe and India, to students of the Pahlvi language.

This learned scholar also hinted that as various letters of the Pahlvi alphabet, though uniform in shape, differed in their pronunciation, so words consisting of these letters should be arranged in a separate classification according to their spelling; as by having them separately arranged according to the order of their pronunciation it would involve very tedious and wearisome labour upon the students to search them out.

Both the above suggestions appeared to me to enhance the usefulness of my purpose, and I was confirmed in this opinion by the views of my learned friends the late Rev. John Wilson, D.D., Dr. E. W. West, Dastur Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana, and Mr. Dhanjibhai Framji Patel. It was likewise warmly approved of by Dr. F. C. Andreas, a learned German scholar, who was in Bombay for a few months last year.

In acting upon these valuable suggestions I was forced to undergo a great deal of arduous work; but, as they appeared to increase the utility of the work, and to make it of great benefit to the student, I very willingly adopted them, and am confident that the dictionary will be thereby found of increased service to the public.

With the view of affording greater facility to the study of the language, I have observed the undermentioned rules in the compilation of this work:—

1. Those words which consist of letters uniform in shape but of different pronunciation I have arranged in consecutive order according as they are spelt, so as not to entail upon students

the difficulty of searching for them in different places, except in such as they would occupy in the order of pronunciation.

2. As many words as I have been able to collect from various ancient books and manuscripts, I have entered here in as many different ways as they are pronounced, at the same time following faithfully their former style and significance.

3. As far as I have been able, I have arranged the words with their pronunciations and meanings according to the improved system observed in modern compilations of the same class, and have compared them with their synonyms in the Aryan and Semitic languages.

4. Several words, the pronunciations and significance of which I have found too obscure to understand have been simply entered in their proper places in this book, with a reference to the books or manuscripts from which they have been collected.

5. Every word in this dictionary is entered here with as many different significations and modes of pronunciation as it is capable of.

6. With regard to those words which have been collected from books, manuscripts, or plates, their ancient pronunciation has been entered first, and then compared with the different modes in which they are pronounced at present.

7. Each word is followed, *1st*, by its pronunciation in Gujarati and English; *2ndly*, by its grammatical signification and translation in both languages; and *3rdly*, by its comparison with synonyms of other languages.

8. As some of the words have not been very explicitly written or printed in the various books and manuscripts from which they have been gleaned, I have entered them here in their old original form, with their pronunciations and meanings, as far as lay in my power, and have given their derivations.

9. Words which I could not clearly understand, and which are very rarely to be found in the literature of the present day, I have simply given here with reference to the various books and sentences from which they have been collected.

10. Words relating to proper names and ceremonies are given here with a brief history added to their meanings.

The English translation of this work was at first kindly undertaken by Mr. Framji Minocheherji Dastur Jamasp Assana, B.A., but, owing to constant indisposition, he was forced to relinquish it soon, when Mr. Kavasji Edalji Kanga, the Head Master of the Mullan Firuz Mudresha, and the author of *Translation of the Vandidad*, obligingly lent me his valuable assistance. For this and for several other suggestions I am greatly indebted to him.

I beg to avail myself of this opportunity to tender my sincere thanks to our respected citizen Dinshawji Maneckji Petit, Esq., for the munificent support he has so generously rendered me in connection with this work; also to the Government of Bombay and the Director of Public Instruction for the liberal patronage they have bestowed on me, with the laudable object of redeeming an ancient classical language from the obscurity of ages.

I also beg to thank most heartily those gentlemen who have kindly supported the undertaking by subscribing for copies of this work.

I am extremely indebted to my learned and venerable friend the late Rev. John Wilson, D.D.,—by whose untimely death a great and unspeakable loss has been occasioned to all Oriental scholars,—for his kind approval of the publication of this work, and for his very willing inspection of and favourable opinion on some of its specimen pages; also to my learned friend Dr. E. W. West, of London, for the valuable loan of his partly-finished Pahlvi Dictionary, a collection of about 6,000 words (most of which have not yet been translated), and for his much-esteemed inspection and approval of manuscript specimens of this work.

My learned friend Dr. F. C. Andreas, whilst in Bombay, obliged me with very valuable suggestions and favourable opinions regarding a manuscript copy I had submitted to him for his inspection, and I have therefore the greatest pleasure in thanking him for his services.

I am also much obliged to my learned friend Mr. Dhanjibhai Framji Patel, an Orientalist of wide reputation, for allowing me the use of very valuable books in his library.

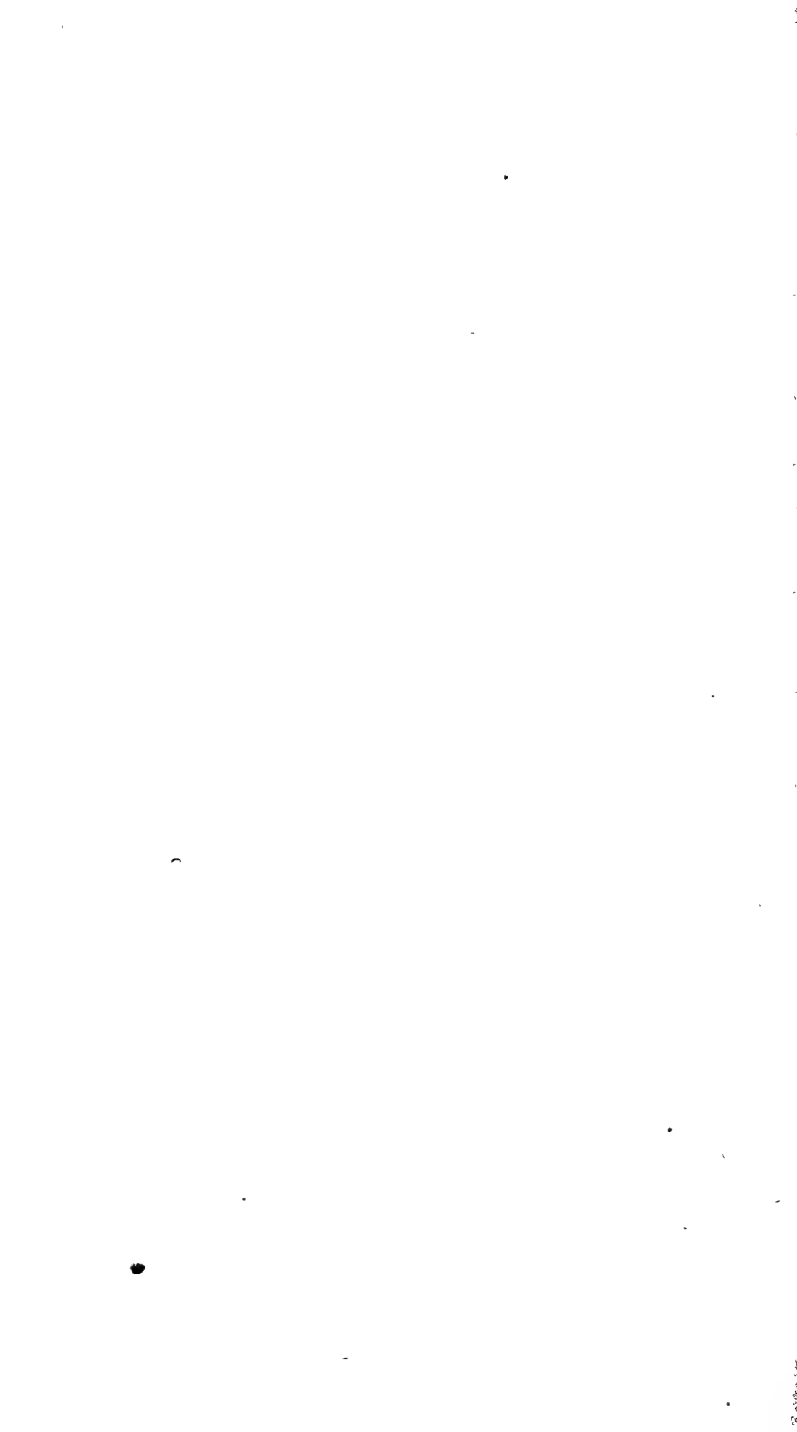
I also thankfully appreciate the suggestions so heartily and constantly rendered to me by my learned friends—Orientalists of very high reputation—Dastur Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana and Mr. K. R. Kama.

Mr. Maneckji Limji Hataria, of Persia, has displayed a very deep interest in the progress of this work, and has rendered me invaluable assistance by sending important Pahlvi works from his own library, and those of other learned persons in Persia ; and I here take this opportunity of expressing my warmest thanks to him for the same.

As the compilation of this Dictionary is the first attempt of its kind, I fear several errors may have crept into it, for which I trust my readers will excuse me. I, however, beg to suggest that they will lay me under an obligation by pointing out to me any mistakes which they may discover, so as to enable me to avoid them in the subsequent editions.

JAMASPJI DASTUR MINOCHERJI.

77, Nanabhoy Bamanji Street, Fort,
Bombay, March 1877.

INTRODUCTION.

PAHLVI is the most ancient and difficult of all the languages ever spoken in Persia. It is composed of various elements derived from the Avestâ, Sanskrit, and other languages; and, owing to Semitic people having governed Persia at different periods of its history, it has also received a slight accession of words from Semitic languages. It therefore follows that a thorough and earnest study of the Pahlvi tongue requires for its foundation a well-grounded knowledge of the Avestâ, the Sanskrit, Pâzand, Persian, Arabic and a few other languages of the Semitic family; and without such knowledge it would be impossible to read and comprehend the language.

The Pahlvi characters are adaptations of those of the Avestâ, some of them being still written in their original shape, and others in abbreviated forms. For this latter reason, and on account of peculiar modulations in the pronunciation of various Pahlvi letters, the reading of the language is not so easy as the Avestâ, and, at least in certain cases, the student cannot get through any portion of the written language, unless after great and laborious trials.

The grammar of the language, though inferior in importance to the Avestâ and Sanskrit grammars, is by far the most elaborate of all other languages ever known, because it contains more conjugations, more parts of speech, more affixes, more prepositions, more conjunctions, &c. than those of other languages. As far as has yet been discovered, the syntax and etymology of the Pahlvi bear a close affinity to those of the Avestâ and old Persian writings.

Adverse circumstances, such as the incompetence of some of its teachers, the heedlessness and negligence exhibited by its writers, and the almost total neglect of its literature at the present day, have caused the language to sink into gradual

oblivion, and have even led some people to doubt whether it existed or not in ancient times.

Before entering upon a minute discussion on this point, it would be unjust to omit the mention here of the great and manifold benefits that we have derived from the unrenmitting energy of some of our late Dasturs in promoting the spread of Pârsi religious writings. It must be acknowledged without hesitation that had not our old, learned Dasturs translated some ancient Avestâs, and Pahlvi and Pâzand books into Sanskrit, Persian and Gujarâti, and had they not imparted the knowledge of those languages to a few European *savans*, probably not the slightest mention or trace of them would have remained at the present day. The recent success achieved by European students of these languages is in a great measure due to this circumstance. We must also acknowledge that the estimation in which the knowledge of Pahlvi literature is held at present is chiefly owing to the munificent patronage of some of the great States of Europe offered to its advancement, and to the unwearied industry and ability of some great and learned students, whose zeal for their work has infused new life, as it were, into the language, and saved it from lapsing into utter obscurity. The Avestâ Grammar and Glossary, the Pahlvi Grammar, and several small glossaries of that language; the versions of different ancient Avestâ and Pahlvi books; the several learnedly-compiled works on the philosophy of the Avestâ; the numerous works on the antiquity of the Avestâ, Pahlvi and Pâzand languages; the recent works on the discoveries of cuneiform and other Pahlvi inscriptions to be found among the mountains and valleys of Persia, and the copies taken of the antique sketches discovered there,—all these we owe to the patronage of some of the great European States, and to the enterprise and labours of European scholars, which command our deepest admiration and gratitude, and which have been the chief incentive to a zealous study of Pahlvi in this country.

In former times, if anybody was desirous of studying the language, the first obstacle to his undertaking it was the

extreme difficulty of procuring Pahlvi works themselves; and even if he were fortunate enough to overcome this difficulty, he was put to great expense in having written copies of them prepared, and was thus obliged to relinquish all hopes of pursuing the study.

At the present day these difficulties have been to a great extent removed from the path of learning by the recent publication of works under the authority of the European States and scholars of the times; and a still greater benefit is derived from the preparation of various books of reference, such as grammars, dictionaries, translations, notes, essays, &c. We have now the inestimable advantages of Madreshâs (colleges) established throughout the country, where students may reward their labors by results proportionate to their zeal and energy. Great credit is due to the promoters of these advantages, which are further heightened by the publication of historical works descriptive of the once majestic and powerful rule of our ancestors, which has passed away, and other works on the philosophy of the Zoroastrian religion. One of the effects of these books has been the recognition of our community as a unique and distinct community existing at present in the world. We are also greatly indebted to them for removing the doubts that have been cast on the sanctity of our religion, in some quarters. Had it not been for the munificent aid of some of the great States, and the wonderful labours of the scholars of Europe, we may rest assured that the little we now know of the Avestâ, Pahlvi and Pâzand literature would never have been known at all. Is it not a matter to be deeply grateful for, that the labour and expense which we ourselves must have otherwise undergone should have been so cheerfully and liberally undergone by the professors of other religions, and men of other countries than our own? Although these enterprising men have pursued their self-appointed work with the view of extending the knowledge and experience of mankind, and of arriving at the kernel of truth from amidst its surrounding husk of falsehood, yet it is our Pârsi community which has derived the greatest benefit and advantage from their invaluable researches. We

cannot, therefore, be said to err, as Dasturs or laymen, in cordially thanking them for the facilities of study they have given us.

European scholars of the present day are not unanimous in their conjectures regarding the origin and the age of the Pahlvi language. Some Orientalists venture to think that the language originated from the Syriac of the times of the Assyrian rulers, while others take it to be a branch of the old Parthian or Chaldæan language; and some go still further in asserting that it was manufactured by the Parsees, after their landing in India, from the Arabic and Persian languages. To this last theory, wild and hasty as it is, very ample and conclusive replies have been furnished by learned scholars of Europe, and also by two well-known gentlemen and Orientalists of our own community, Mr. Dhanjibhai Framji Patel and Dasturji Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana. The former gentleman, in his work on *The Origin and Authenticity of the Aryan Family of Languages*, very learnedly and elaborately refutes, by the most conclusive and unimpeachable reasoning, this opinion regarding the fabrication of the language by the Pârsis, and also the opinion attributing its age to the Syriac dynasty. He has proved beyond a doubt that it sprang into existence at a very ancient period, and that it owed its origin to the Aryan people. Dastur Hoshangji, in the preface to his *Old Zend-Pahlvi Glossary*, agrees with Mr. Dhanjibhai as regards the great antiquity of the language, but differs from him in dating its age from the times of the Assyrian dynasty. The learned Dastur's opinion has been confirmed, and cited as authoritative, by the late Dr. Martin Haug, in his essay prefixed to the work under reference.

Now the basis of the supposition that Pahlvi was derived from the Parthian or the Chaldee language is the close affinity that some words of the Pahlvi bear to certain words in those languages. It should, however, be borne in mind by those who uphold this view, that the Parthians and Chaldæans are descended from the ancient race of Persians, and hence it is nothing surprising that they should have retained some traces of

the language of their ancestors in the language they use at the present day. When we find that the Pahlvi is of such antiquity as to have been spoken in the times of the Pêshdâdian rule (proof of which will be presently given), it is much more reasonable to believe that the Parthian and Chaldæan languages should owe a great deal to the Pahlvi for their development, than to suppose that the latter is an offspring of the former. Again, as regards the other theory, that the Pahlvi originated in the times of the Assyrian rule, it should never be forgotten that *that* language was first spoken by the Kayânians. Incontestable proofs of this fact we find given in the 3rd volume of the *Dinkard*, which most important and valuable Pahlvi book, it is well known, was translated from the books of the Avestâ by the disciples of Zoroaster at the desire of the king Gnstâsp of Persia. These facts are sufficient to show that both the theories above referred to,—one, attributing the origin of the Pahlvi to the Syriac language of the times of the Assyrian rule, the other, to the Chaldæan language of the times of the Parthian rule,—are utterly groundless and false.

Some learned scholars assert that there is a vast difference between the Pahlvi language as it is found inscribed on the plates and coins, and as it is found written in the books; and on this fact they have started the theory that the book-language was evidently composed at a later period than that of the inscriptions, and it must therefore owe its origin to Persian. This view I consider to be erroneous; because there are various ancient Pahlvi books, such as the *Dinkard*, *Nerangstân* (bearing instances from the Avestâ), the *Bundêhêshné*, the *Minokherad*, *Pahlvi Shâhnâmeh*, the *Virâfnâmeh*, the *Shâestlâ-shâest*, the *Shêkan Gumâni Vajâr*, the Pahlvi version of the *Vandidâd*, the *Yasna*, *Visparad*, *Khordeh-Avestâ*, the *Avestâ-Pahlvi Kosh* (commonly known as the *Zend-Pahlvi Glossary*), the *Ashirvâd*, *Âfrins*, and some Pahlvi Nirangs, &c., all of which are still extant, and were beyond doubt written contemporaneously with, and in some cases even earlier than, the plates and coins above referred to.

It is true that several of the Pahlvi characters in the inscrip-

tions or plates differ in their formation from those to be found in the books. But this difference surely cannot sufficiently account for the theory that Pahlvi was derived from the Persian. So far from being the case, I am firmly of opinion that the Persian is indebted for much of its growth and development to the Pahlvi. It is undoubtedly the fact that in former days there was a vast difference between the language of the court and the language that was in vogue among the masses of the people, in the same manner as there was a difference between the Vedic Sanskrit and the Sanskrit of common use. The propounders of the theory that I have just adverted to must have formed their opinion from the perusal of some imperfect Pahlvi books; for had they consulted such ancient works as I have named above, and compared the origin of the language, by grammatical and other rules, with the origin of the other languages of the Aryan family, I have no doubt that they would never have seriously started such a baseless theory.

Some further affirm that the Pahlvi inscriptions on the plates differ from the Pahlvi translations of the Avestâ; this I acknowledge to be true in some instances with regard to grammatical significations. If, however, both of them be closely compared, words of Uzvâresh derivation will be found to occur in the inscriptions on the plates, which, again, is an argument in favour of the antiquity of the language. From this I am led to the conclusion that the language of the ancient Pahlvi books was exclusively confined to the priests and the professors of religion, and that the language of the inscriptions was the language of the court.

Some even go to the extreme of asserting that the Pârsi Dasturs, after their landing in India, compiled the Avestâ from the Sanskrit, and the Pahlvi from the Arabic and Persian languages. Such an assertion, if serious, is due to a spirit of jealousy, or at least is calculated to lower the importance of the Pahlvi language, and thus exalt at its expense the Semitic language; or, if neither, it implies an utter ignorance of the recent discoveries of ancient Pahlvi inscriptions. I can, however, hardly imagine that amongst those that share this view there should be

any who have claims to be considered as authorities on Oriental literature ; it is a sheer matter of surprise that such a baseless and ridiculous opinion could ever have been entertained.

The recent discoveries, by travellers in Persia, of inscriptions on the rocks, and of the writings engraved on the ancient coins and gems of the Sāsānian times, conclusively prove that the Pahlvi was spoken at a very early date. The celebrated Orientalist Sir C. H. Rawlinson states, " Before the first emigrants of the Zoroastrian faith went to India, we see the specimen of the Pahlvi characters upon the copper sassanum which they carried with them."* He further goes on to add that " The short legend, again, written on the breast of the king's horse on the great tablet at Shápúr, appears to have been engraved while the Pahlvi was then in a state of transition, and I have impressions of several gems which still further facilitate a connexion between the modern and ancient characters. In the names of the Parsi witnesses attached to the copper sassanum which is at present in the possession of the Syrian Christians of Malabar, we have probably an interesting representation of the Pahlvi character as it was carried to India by the first emigrants of the Zoroastrian faith, when they fled from the Arab army on its approach to Abilah, at the mouth of the Euphrates, and sought refuge at Sindan, a town on the coast of Guzerat, well known in Arab geography, but which without this direct testimony of Hamzeh Isfahāui we should have some difficulty in recognizing in the St. John of the modern maps."

The ancient origin of the Avestá has been proved by the discovery of the cuneiform engravings, and that of the Pahlvi by various inscriptions upon plates, coins, gems, and *śasanams*, in the most conclusive manner possible. Additional proof of the antiquity of the latter language is furnished by the ancient Pahlvi books yet extant. Sir C. H. Rawlinson, in his book of travels, vouches for the fact that the Pahlvi is still spoken in the village of Dizmar, in Gustásphi. The modern

---

* *Jour. R. As. Soc.*, 1846. Vol. X., Pt. I, p. 44.

Persians further testify to the fact that the language is still current in Sâristân and Khordistân. These proofs are a complete answer to the fallacious statements of those who believe in the theory of the fabrication of the Avestâ from the Sanskrit, and of the Pahlvi from the Arabic and Persian languages.

Some hold that the Pahlvi dates its origin from the rule of the Sâsânian dynasty, for the reason that Pahlvi characters are not found on the tablets of Mount Behistun, which contain inscriptions on the same subject in the three different languages that were current in Persia during the time of Darius Hystaspes, and if the Pahlvi tongue had then been in existence, it is impossible that it would have been omitted from the languages of the inscriptions. Such an inference is utterly without foundation, for surely it does not follow that because Pahlvi is not included among the three languages inscribed on the plates of Mount Behistun, it did not exist at the time the plates were engraved. The Avestâ plates are also not inscribed in the Avestâ language: consequently, if we pursue the course of reasoning adopted by the authors of the above supposition, may it not be inferred that the Avestâ itself originated after the rule of the Achæmenian dynasty? Such a supposition would, however, be preposterous and untenable, for we have historical facts to show that the Avestâ was spoken by the Prophet Zoroaster, and that he expounded his sacred and blessed religion in that tongue to the great Darbâr before king Gustâsp. Further confirmation is found in the fact that when the far-famed "Changhraghâch" and "Bayâs" of India, and Tutianus of Greece, had arrived at this grand Darbâr for the purpose of discussion, one of the chief apostles of the Prophet miraculously read to them from an Avestâ-book the questions which were about to be propounded for controversy with him, together with their refutations. Another conspicuous proof of the same kind is found in the fact that when the Prophet introduced himself to the Darbâr and approached near the throne of Gustâsp, he gave blessings and advice to the king in the Avestâ language. The text of

these blessings and advice is still preserved in the historical records of our religion.

These incontrovertible testimonies clearly prove that during the reign of King Gustâsp, Avestâ was a spoken language both in the courts and among the masses of the people. It was also in the same language that our Lord and Prophet Zoroaster propounded the truths of his religion to the populace.

As with the Avestâ, so with the Pahlvi. Is it, moreover, at all wonderful that the same Achæmenian king Darius may have had the plates engraved only in the languages that were in general use at the time, and not in such lofty language as the Pahlvi, as was the case with the Avestâ plates?

The learned Count A. de Gobineau, and the authors of the Pahlvi *Dinkard*, *Sekandernâme*, *Burhâne-Kâte*, *Farhang-e Jehângiri*, and *Farhang-e Rashidi*, state their belief as follows:—Count de Gobineau, in his book of Cuneiform Inscriptions, says that it is proved beyond doubt, from inscriptions on coins, that the Uzvâresh language was in a state of transition during the reigns of the kings Gustâsp, Asphandiâr, and Ardashir Bâbegân.*

Count de Gobineau is perfectly correct in the view he takes that it appears from the 3rd volume of the *Dinkard* that king Gustâsp commanded the original *Dinkard* to be securely preserved in the “*Ganji Spegan*,” or Royal Library, and also commanded its copies to be distributed among the nation, and one to be kept in the fort of Dezenapeshta or Istekher.†

In the time of Alexander the Great, Pahlvi was current in Irân, and it was then that a life of that famous king was

---

* See Mr. Mansukh's Gujarâti translation of Count A. de Gobineau's *Cuneiform Inscriptions*, printed A.D. 1865, from page 7, line 5.

† *Dinkard*, vol. III.

composed in the same language. A transcript of this life was in the possession of the poet Nizâmi Ganjuvî, who in his *Sekandernâme* states, "I have compiled this book in verse from a complete history which Alexander the Great found in a book, and from various selections from other books, and especially from Unâni (Greek), Nasrâni (Hebrew), and various Pahlvi books written in the time of Alexander."*

The same poet Nizâmi, in his *Sekandernâme*, further states that books on the sciences and arts in Pahlvi (Dari)† were translated into Greek by order of Alexander.‡

The author of the *Burhâne-Kâte*, Mahomed Husain Tabrezi, from the authority of various books in his possession, states that Pahlvi has been frequently described as the court language in the times of the Kayâniâns.§ This fact has been acknowledged by the authors of the *Farhange Jehângiri* and *Farhange Rashidi*.

ندیدم نکاریده در یک نورد *	اثر بای آن شاه آفاق کرد
بهر نسختی در پراکنده بود	سخنهای که چون کنج آکنده بود
برو بستم از نظم پیرایها	زهر نسخ بود اشم ماها
یهودی و نصرانی و پهلوی	زیاده ز تاریخهای نوی
زهر پوست برداشتم مغز او	گزیدم زهر نامه نغز او
وزان جمله سر جمله ساختم	زبان در زبان کنج پرداختم

Sekandarnâme.

† Nizâmi has in this instance employed the term 'Dari' instead of 'Pahlvi,' and the reader should take it accordingly. Pahlvi was the court language in the times of the Kayâniâni kings, and Dari was a subsequent adaptation of the same for the current use of the public. This has led some Persian authors to recognize the Dari as the Pahlvi language under another appellation.

خرد نامهار از لفظ دري   بيدونان زبان کرد سوت گوي †
 بعضي گفته اند که لغت پهلوي زبان پاي ساخت کيان §
 بوده است

Burhâne-Kâte.

It will appear from the preceding remarks in what a maze of complication the origin of the Pahlvi language is involved, chiefly owing to the introduction into it of words of the Semitic and other languages, and also owing to the carelessness in compilation of books published. It is for these reasons that some recent European *savants* are led to imagine that the language is of a very modern date. They are swayed by very conflicting views on the subject, some averring that the language was formed contemporaneously with the Avestâ, some in the times between the reigns of kings Gustâsp and Asphandiâr and Ardashir Bâbegân; some that it was spoken in Syria and in some parts of Persia from five to six hundred years before Christ; some that the inscriptions on the coins of the reigns of the Arsacide kings are inscribed in the characters of the Huzvâresh language; some that the language was formed in the times of the Assyrians; some in the times of the Parthians; some in the times of the Sâsânians; and others have even the boldness to consider it to have been fabricated by the Dasturs from the materials of the Arabic language, after the fall of the Persian empire and during the reign of king Yezdazard.

It is these conflicting suppositions which have rendered the inquiry into the origin of the language a mass of almost inextricable confusion.

So far for the antiquity of the Pahlvi language itself. We now proceed to examine the various opinions held by European and Indian writers regarding the different languages from which they affirm the Pahlvi to have taken its rise. Anquetil du Perron says that it is derived from the Zend. Professor Westergaard says that the inscriptions on plates and coins of the Sâsânian rule are in the ancient Pahlvi language, which took its origin among the Syro-Arabian nation. The Pahlvi translations and books now in possession of the Zoroastrians are, according to him, not in the ancient Pahlvi, but in the 'Dari,' the style of which is said to have been altered by the Zoroastrian priests to conceal their artifice and exhibit their cleverness, and that it was to promote these two ends that they are said to have written the Persian language in Zend characters,

or in characters resembling them. Professor Olshausen says that the language inscribed on the Pahlvi coins bears a likeness to the modern Persian, or the language of the Aryan people, thus agreeing with the opinions of other writers. Dr. Spiegel considers that the numerous modes of pronouncing words in the Pahlvi render it probable that it has sprung from the Scythic or Turanian, but that the language also resembles the Persian (the syntax of the Persian grammar being similar to that of the Pahlvi), and is at present greatly disguised by its extensive mixture with words of the Zend and Semitic languages. Other authors have written much to the same purpose.

I now beg to suggest to the supporters of the above opinions, that were they to compare carefully the language of the now existing Pahlvi books, inscriptions, and coins, with its synonyms in the Uzvâresh language, they would undoubtedly be satisfied that it owes its origin to the Aryan family. I must acknowledge, as appears from historical facts, that from periods of very dark ages up to the fall of the Persian empire—the last 1200 years ago—the realms of Persia, owing to constant attacks of foreigners, had remained at different periods under their sway. On this account this pure and sacred language received, as I have said above, a slight sprinkling of words from the Semitic branches of languages;—just as we find the Gujarâti language of the present day mixed up with Persian and Arabic words on account of the Muhammadan rule, and with English words owing to the British rule in India.

Now, before giving my humble opinion on the antiquity and origin of the language, it would not be amiss to travel a little away from the high-road of the present discussion by entering into a brief sketch of the history of primeval man, his first residence, and the origin of the Avestâ language and the Mazdayasnian religion, both of which were emanations from him. This course I hope my readers will not consider as useless or unnecessary, for it will serve to show whether the Aryan family of languages is not more ancient than the Semitic.

Some European and Indian authorities, when writing on the

from that of the ancient Aryans. In a similar manner the great Shah Faredun bestowed Turkestan and Rûm on his eldest and second sons, Tur and Selam, and when these eventually embraced the faith of non-Zoroastrians they made great innovations in their native religion and language. Instances like these are many, but our limited space will not permit of further enumeration.

In the account of Gayomarad, given in the Persian *Shâhnâmeh*, Siamak is said to have fallen in a battle between him and the 'Devs.' By 'Devs' is meant the wicked and evil-looking people of that period. They were first inhabitants of Aryana, which they subsequently abandoned on account of enmity and disagreement. In those days the Aryans bestowed the name of 'Devs' on all such wicked, evil-looking, and quarrelsome characters as had left their ancient homes. As the Aryans advanced the limits of their dominions further and further, the Devs retreated to barren parts of the country; and such of them as had settled in their native 'Aryanavaezo' or 'Aryâ' effected vast changes both in their language and religion, in order to show their hatred towards their Aryan brethren. Their ancient religion was the worship of God, and their language was "Mânthrâ, which at the present day is known by the name of Avestâ."

In support of this view we have the authority of the *Avestâ*, *Dinkard*, and various other religious books. The following is a well-connected account taken from those sources:—

The first created being, Gayemarathna, worshipped God, and was the first to whom the Almighty showed the path to heaven, and who first originated the most righteous, truthful, and pure religion for the worship of God.*

... * ...

Dink., vol. I.

... ..

... ..

Dink., vol. VII.

In the commencement of the human creation, Gayemarathna, by the promulgation of Gâthâvâni (sacred hymns), overthrew all sinfulness, and it is only through his agency that human qualities acquired purity and perfection*.

Gayemarathna promulgated purity of thought or *Humatapâe*†, of words by the chanting of holy and auspicious Avestâ hymns, and lastly of deeds, prayers, and virtues; in other words, he was the first man who observed the righteousness of prayers by the reciting of the Gâthâvâni or sacred hymns.‡

אָוֶטָא דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

Dād.

וְגַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

Dād.

* אָוֶטָא דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

וְגַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

אָוֶטָא דִּי גַיִמָרַתְנָא

Dink., vol. III.

† ‘Humatapâe’ is also called ‘Behmanpâe,’ such as Satarpâe, Mahâpâe, and Khoreshpâe. Humatapâe was declared by God to Behman Amshâspand after the creation, for the introduction and spread of the Mazdayasnian religion among heavenly beings, and regarding which religion Behman Amshâspand prophesied. This religion is called Humatapâe, and the same was shown in this world to Gayomarathna and his descendants through ‘Sarosh Yazad,’ and lastly to our Lord and Prophet Zoroaster, as given by whom we now believe in it. It is this very religion that will be brought to the earth by ‘Hushedar,’ ‘Hushedar Mâh,’ and ‘Soshisô,’ at the second creation, or the end of the present world.

אָוֶטָא דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

וְגַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

Yas., chap. XIX.

אָוֶטָא דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

וְגַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

אָוֶטָא דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי דִּי גַיִמָרַתְנָא דִּי גַאֲתָוָנִי

Yas., chap. XIX.

Gayemarathna exerted a beneficent influence over the world by the observance of religious ceremonies,—the sacred and ancient Jasans (religious assemblages), such as the Nôroz, Meheranjân, and others, which were instituted from the beginning of creation by the said Kayâni* Gayomarad.

By his radiant glory, righteousness, and justice, he was always utterly removed from falsehood and tyranny. In this world he performed holy and virtuous deeds, and, by means of his bounteous munificence, preserved human beings in purity and happiness; he it was who first scattered the blessings of justice and piety over the earth, and who never strayed from the golden path of love and worship of God.

From the time of this holy and heavenly-minded prophet Kayomars up to that of Kay Lohrâsp, the Poriodakeshi religion of Khorde Avestâ was the prevailing religion, comprising the prayers before Khorshed (the sun) and prayers for the Mehr Yazad, the ceremonies of hand and face washing, and the tying of the sacred thread (Kushti), all the Afringâns and several other prayers and Nirangs, the observance of the Gahâmbârs, the prayers appropriate to the five divisions of the day, the keeping aloof from women during the menstrual period, and the exclusive devotion to divine worship during the ten days of Muktâd (the observance of feasts in commemoration of the dead, who are said to revisit the world invisibly on those days).

In his time was instituted the reckoning of the twelve months, the thirty days, the five Gâthâs, and the twelve Jasans, also the celebration of 'Akad' or marriage.†

* 'Kayâni' is the term by which kings were distinguished,—such, for instance, as Kay Kâus, Kay Khoshro, Kay Lohrâsp, and Kay Gustâsp; and the author of the *Dinkard* has called Gayomarathna the first of all such 'Kays' or kings. By reason of this, other Persian authors have called him 'Kayumaras.'

† טון ויוטמון טאווט וזלדטמון וזלדטמון וזלדטמון.

Dink., vol. I.

“ Hoshang on golden throne (Indhola), on golden seat (Khoân) and golden musnud, with bound Baresma, and flowing fulness, adored the ‘ Vae’ or ‘ Râm Yazad’ near Taer, the mountain of iron mines.”*

It appears from the Mānṭhra or Avestâ that at a very ancient period, prior to the advent of Zoroaster, the spiritual and auspicious Mānṭhras of the *Dātahevidæva*† came into existence for the purpose of promulgating the belief in the purer Mazdayasna religion.

It is clear, then, so far as the accounts go, that the creation of the universe commenced with the birth of Gayemarthna. To him was at first delivered the true religion of God. This religion was declared to him in the Mânthra or Avestâ lan-

ဗုဒ္ဓဟူ၍ နာမာဿိယ နှင့် နာမာဿိယ နှစ်နှစ် နာမာဿိယ နှစ်နှစ် နာမာဿိယ နှစ်နှစ် *
 - နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ
 နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ
 နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ နာမာဿိယ

Rām Yasht.

† *Dātaheridaeva* or *Javidshiddid* is what we at present know as the *Vendidad*. From the term *Dātaheridaeva*, which occurs in the sacred Avestā tracts, translations of which are appended below, it appears that considerably prior to the *Dātaheridaeva* brought by Zoroaster there existed a collection of Māntra or Avestā tracts also termed *Dātaheridaeva*, *Javidshiddid*, or *Vendidad* ('the way to abolish vice'). The exact period of its existence has not yet been clearly ascertained, but it plainly appears to have existed at a very remote age, and long before Zoroaster introduced his religion. It further appears from the preceding history of Gayomartna and Hoshang that some compilation similar to the *Vendidad* existed in the Avestā language either during the reigns of these kings, or of some other king immediately succeeding them.

[illegible]

guage, from which we gather that that language was his own native tongue. It is also clear that Gayemarthna was the first progenitor of the whole human race. The preceding facts lead us inevitably to the conclusion that the whole of the Semitic family of languages derives its origin from the Aryan, for the first progenitor of the human species being Aryan, it follows as of course that the first language and religion on earth must also have been Aryan.

Now since we have ascertained that the Mânthra or Avestâ language was spoken by the first man and king, Gayemarthna, we must also rest assured of the fact that the Pahlvi language belongs to the Aryan branch.

Some European *savans* place the origin of the Pahlvi in the times of the Assyrians or Sâsânians, considering that the Avestâ originated in the time of Zoroaster, and so reduce the Pahlvi to be of a very recent date. If the Avestâ had derived its origin from the time of Zoroaster, then they certainly might have had grounds for inferring the Pahlvi to be a modern language. But such is really not the case, for we have already seen that the Avestâ originated from Gayemarthna, the first man on earth : and therefore the origin of the Pahlvi must be of far greater antiquity than the times of the Assyrians or the Sâsânians. We have also further seen from the Pahlvi *Dinkard*, *Sekândarnâmeh*, *Farhange Jahângiri*, *Farhange Rashidi*, and *Burhâne-Kâte*, that the Pahlvi was the language of the court in the reign of king Gustâsp, and that several centuries afterwards Alexander the Great caused Pahlvi books to be translated into Greek. From these undoubted facts it is evident that the Pahlvi language existed during the times of king Gustâsp, and that the language originated in the commencement of the Peshdâdian supremacy ; for, if it had risen to the importance of a court-language in the reign of king Gustâsp, it must have originated at a period long preceding that reign.

As another proof in support of the same view, we may mention the circumstance that king Faredun, for the purpose of overthrowing the immoral and wicked influence of 'Zahâk,' framed some Nirangs (charms) in the Avestâ and Pahlvi

certain Nirangs (charms). The brothers of Faredun, by name Kyânush and Purmâye, were present with him on the occasion, and, on account of their jealousy of him, had intended to put him to death on the very day that Sarosh Yazad taught him the Nirangs. In pursuance of their foul design, they ascended the mountain till they were immediately above Faredun's tent, and loosening a large block of stone from the soil, sent it rolling down upon the tent, that it might crush their brother to death. Harm, however, never happens to those on whom the Almighty has bestowed his favour, and so it was in this case. Faredun during slumber was by a vision forewarned of the murderous plot, and immediately awoke and recited the Nirangs taught him by Sarosh Yazad, by the power of which the stone was stayed in its course, and thus the fortunate king escaped death."*

From the above quotation it will be seen that, according to Firdosi's account, Sarosh Yazad, the powerful emissary of God, taught king Faredun certain Nirangs, but it is not perfectly clear which particular Nirangs they were. I am, however, of opinion that they were those I have just now quoted, besides several others, which space will not permit me to note down. At any rate the fact seems to be incontrovertible that king Faredun was the author of certain Nirangs both in the Avestâ and Pahlvi languages.

A third proof that the Pahlvi dates its origin before the time of the Kayânian rule is that Pahlvi inscriptions were discovered in king Jamshed's palace, as appears from the following books.

The author of the ancient Persian book *مجمل التواريخ* Majmal-

* There are several other verses referring to this incident in king Faredun's history, but only those which appertain to the Nirangs are here quoted.

سروشي بد آن آمده از بهشت	تاباز گوید و خوب وزشت
سوئي مهتر آمد بسان پري	نهانش بياموخت افسونگري
که تابندها را بداند کلید	کشاده بافسون کند ناپديد
بفرمان ايزدان سرخفته مرد	خروشيدن سنگ بيداد کرد
بافسون همان سنگ برجاي خویش	به بست و نه غلطيد بکز رؤپيش

ul-tavârikh,* in his description of اسطخر 'Istakher' or Persopolis, thus refers to Hamzeh Isphahâni's Persian book :—

"In Isphahâni's† book mention is made of the 'Kurshi' or 'Takhte Jamshid' as follows :—

"In the palace of the Takhte Jamshid there are Pahlvi inscriptions regarding which it is said that a priest was once called to read them. The subject of the inscriptions was to the purport that the building was erected in the time of king Jamshid in a certain year and a certain month. Besides this there were several other records, which I am unable to mention here, on account of the text not being legible and capable of comprehension."‡

---

* This work was edited in A.D. 1126, and in it are given several instances regarding the *Târikhe Tabri*.

† اندر حال کرسی در کتاب الاصفهانی همی شرح دهد بر آنجا
 بر نبشتها هست بپهلوی و همی گوید در روزگار موبدی
 را بیاورند که آنرا بخواند در جمله این لفظ بود
 که گردش این زمان جم بفلان ماد و فلان روز بر
 بپلوت نبشتست این کلمتهای و بسیاری دیگر و من از
 جهت ناداستن عرف آن نه نوشتم که از صورت
 عرضی برنخیزد

‡ It appears from the account of Hamzeh Isphahâni that about a thousand years ago the Pahlvi plates in question were in the palace of Takhte Jamshid in Persia, but it is extremely to be regretted that celebrated and learned Europeans, such as Ker Porter and Sir William Ouseley, did not discover them in their travels; for had they chanced to find them, they would assuredly have given a description of them. It therefore appears that the plates were not kept in the palace of Takhte Jamshid in the time of these travellers: had they remained there to the present day, much light would have been thrown on the theme of inscriptions. How unfortunate we Zoroastrians are! But we must still be thankful that so celebrated an author as Hamzeh Isphahâni has at least copied the inscriptions of the plates in his work. It is extremely improbable that he could have drawn upon his imagination in so doing.

A further proof in favour of the view that the origin of the Pahlvi was long prior to the time of the Kayânian rule may be elicited from the tradition of king Tehmuras, as described in several books. King Tehmuras, it is said, lived a life of exceeding piety, and stern repression of his passions. He was gifted with angelic grace from God, by virtue of which he was enabled to accomplish the subjugation of the evil beings both of this and the other world, and even of their chief, Anremainyu (the devil). This divine blessing also brought to perfection the resources of his mind, conferring upon him, amongst other things, the knowledge of the art of writing.

A corroboration of the above account is found in an Âfrin entitled the 'Ogemadechâ,' written in Avestâ and translated into the Sanskrit and Persian languages. It is a treatise inculcating a sort of serene resignation to death ; it enumerates the names of various Peshdâdian kings, and gives a brief account of king Tehmuras as follows:—

“Tehmtan (‘brave’) Tehmuras captured the Ganâmîno (Anremainyu) of hell, and kept him under his ‘ride’ thirty years, during which he obtained from him the books describing the art of writing in thirty different languages.”*

A similar but slightly longer account is given by the great poet Firdosi Tusi in his *Shâhnâmeh*, which is a translation of the account from the Pahlvi *Bâstânnâmeh*. It is as follows:—

“ When king Tehmuras conquered the iniquitous Ganâmino and kept him under his ‘ride,’† and also subdued the wicked legions of the universe, these latter conceived a deadly hatred for their conqueror, and whilst trying to escape from his power conspired together to effect his destruction. News of this conspiracy having reached the king in time, he frus-

* **በጥንታዊ የግብርና ሥርዓት መሰረት የግብርና ሥርዓት**

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

Áfrine Ogmadechá.

trated their evil designs by suddenly involving them in warfare and defeating them, and made a large number of them prisoners. Some of them begged of the king to spare their lives, in consideration of which they agreed to teach him a new art from which he would derive numerous benefits. On this the king promised to spare their lives, and inquired of them their secret, whereupon they divulged to him the art of writing. This they did not teach to him according to one method, but in thirty different methods, such as Greek, Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese, *Pahlvi*, and others.”*

The preceding instances from the *Pahlvi Âfrin* ‘Ogema-dechâ,’ and the *Shâhnâmeh* of Firdosi Tusi, make it clearly evident that king Tehmuras acquired the art of writing from the Devs whom he captured in warfare. This gives rise to two conclusions:—1st, that we must accept the assertion of the Semitic race claiming that the Aryans acquired the art of writing from them, as in those ancient times all foreigners were included under the designation of ‘Devs’;—2ndly, that the thirty

---

* By the expression that king Tehmuras kept Ganâmino under his ‘ride’ is meant that he had so curbed his own concupiscence and irregular desires as to conduce greatly to holiness of living, purity of mind, and strength of body. His senses being thus purified from all dross or taint of sin, he was endowed with the sacred gift of prophecy, which opened to him all the mysteries and secrets of the earth, and enabled him to see the events of the future as clearly as though he personally took part in them. This, then, is the meaning of the term employed by the author of the *Shâhnâmeh*, Firdosi Tusi, where he says that King Tehmuras ‘rode’ over the Ahereman (Ganâmino), and trod the wickedness of the world beneath his feet. By this exemplary king conquering the unclean desires of the flesh, his mind attained a high standard of perfection, by which he was enabled to propagate the art of writing in thirty different languages, to the great improvement of the human mind.

All the verses on this subject are not quoted here, as they extend to too great a length, but only those which refer to the origin of the thirty languages.

نوشتن يکي نه که نزدیک سي
 چه رومي چه تاري و چه پارسي
 چه هندي و چيني و چه پهلوي
 نگاريدن آن کجا بشنوي

languages the art of writing which was acquired by Tehmuras must have existed previous to Tehmuras's age, and that Pahlvi was undoubtedly included among them, because Firdosi, in the account he compiled from Pahlvi histories, declares that the language existed in the time of Tehmuras.

From the preceding testimonies, it is therefore perfectly clear that the origin of the Pahlvi dates from the times of the Peshdadian dynasty, and that the conflicting opinions offered by various authors are proved to be incorrect and unworthy of belief.

Pahlvi is also otherwise known by the names of 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Uzvâresh, 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Uzvâreshna, 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 Uzvârinê, and 𐭥𐭥𐭥 Zand. *Pahlvi* itself is a Persian word. In the same manner as *Avestâ* is called 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 *Mânthra* in *Avestâ* books, so are the above denominations given to Pahlvi in Pahlvi books. The term 𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pahlvi' is employed in Persian writings simply because the word owes its derivation to that language.

As different authorities offer different opinions upon the subject of the Pahlvi language and the period of its origin, so have various points of discussion been raised regarding the origin of the word 'Pahlvi,' and the characters in which it is written. Some historians and authors of glossariès are of opinion that as the word 𐭥𐭥𐭥 'Pahlv' means 'at' or 'towards,' so the language spoken in Persia and the surrounding territories is called 'Pahlvi.' Others think that because 'Pahlv' or 'Pahlvân' means 'brave,' the word 'Pahlvi' or 'Pahlvâni' was conferred upon the language used by brave Persian kings and their subjects. Others, again, suppose that as 'Pahlu' or 'Pahlv' signifies 'country' or 'city,' the Pahlvi is a 'language of the country.'

Dr. Spiegel compares the word 𐭥𐭥𐭥 'Pahlv' with the *Avestâ* word 𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pêrêthu,' signifying 'large' and 'expansive:' he compares it with the word 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Pahulum,' derived from 𐭥𐭥 'Ahul,' and 'Ash' in the Pâzand word 'Pashum.'

Professor Max Müller takes the derivation of the word پهلوی 'Pehlvi' from the Semitic word فرش 'Farash,' which signifies 'explanation' or 'extent.'

The late Dr. Martin Haug was of opinion that, from the use of the word پهلوي 'Pahlvi' in the *Shāhnāme*, the various languages in Persia were generally included in the term 'Pahlvi.'

Anquetil du Perron believes that the word 'Pahlu' is derived from 'Pahlu,' 'the boundary or frontier,' and refers to the tongues used within the limits of Persia.

Dastur Peshotanji Beramji says that if we take the word پهلوي 'Pahlvi' as derived from the Avesta word پهلوتکوه 'Pêrêthva,' it is the same as employed in the 2nd Fargard of the *Vendidad*, and signifies 'road' or 'way,' the *ô th*, according to Pahlvi rule, being altered into *ha*: consequently the word 'Pahlvi' would literally mean 'pertaining to a road or way,' and the Pahlvi language would therefore mean 'a practical or current language.'

An author by name Aban Haukal,* in his Arabic writings concerning the languages spoken in Persia, states the derivation of 'Pahlvi' to be as follows, basing his opinion on the authority of the learned Hamzeh-ul-Isphahâni:—

“فهلو، 'Fahalva' or 'Pahalva' is derived from فاهله 'Fahleleh.' Hamzeh-ul-Isphahâni affirms that there were formerly five current languages spoken in Persia, viz. Pahlvi, Dari, Farsi, Khôji, and Saryânî; of these the Pahlvi was spoken in the royal courts and belonged to the province of فاهله 'Fahleleh,' which contained within its limits the five cities of Isphahan, Raê, Hamdân, Mâhânehâvand, and Âzarbâezan.†”

* A Persian author during the fourth Hijri century.

† فهلو—بلفتاح ثم والسكون ولام يقال فاهله فال حمزه الا
سفهاني كان كلام الفوس قديها يجري علي خمس السنته
الفهلوية ولدريه ولفارسية ولفخوزية ولسوريانية فاما الفهلوية فكان

Firdosi Tusi, the author of the *Shâhnâmeh*, in his history of king Kay Kâns, compiled from the Pahlvi *Bâstânnâmeh*, corroborates the statement of Hamzeh Isphahâni given in the preceding account of Aban Haukal, regarding the province of 'Pahalava.'

Mr. Jamsetji Palanji Kaparia, a living reliable authority on the Avestâ, Pahlvi, Persian, and other languages, has recently been writing on these languages in the *Vidyâ Mitra*, a periodical in extensive circulation. In the 3rd volume, Part IV., he has commenced writing upon the subject of the 'Pahlvi.' From the 22nd line in the same page the accomplished author thus states his opinion regarding its derivation:—

"In the *Râmâyan*, *Mahâbhârat*, *Manusmriti*, and other books of the ancient Hindus, the ancestors of the Pârsis are in several places denominated 'Pahalvâs' for their great strength and valour; and in the *Athurva Vedânta*, another book of authority among the ancient Hindus, the ancient Bactrians are called Balhik, and their capital, Balakh, called 'Bahal,' or 'Bahagh;' and here, he says, was the royal residence of the great Arsaces, the founder of the Arsacide dynasty. From this and similar writings of other Armenian authors, Dr. Mordtmann is of opinion that 'Pahlvi' means the language of the Bactrians. *

* * * Now after comparing the different opinions of these authorities, and judging liberally the merits of their arguments, I think it right to coincide with M. Quatremère in saying that the word 'Pahlvi' means the language of the Parthians. The bravery of this nation was widely celebrated, and they subsequently became very conspicuous for their deeds among the Sâsânians. I consider, therefore, that 'Pahlvi' means the language that was current in the times of the valorous races of the Parthians and Sâsânians."

يجريها ملام الملوك في مجلسهم وهي نعت منسوبة الي
فهل و بواهم يقع علي خمسة بلدان اصيهان والري وهمدان
وماه نهاوند و آذربيجان

Having considered the several opinions of these learned authorities, I may state that my own opinion coincides with the opinions of Dr. Spiegel and Dastur PeshotANJI. The word Pahlvi, I think, means 'expanded,' 'diffused' or 'current language;' for, according to the authorities I have cited in the preceding pages regarding the great antiquity of the Pahlvi, it appears that that language was from a very ancient period spoken throughout the length and breadth of Persia.

The opinions of learned men on the meaning and derivation of **سکړدښه** 'Uzvâresh' are equally various as those on the Pahlvi. The following are among the leading writers on the subject:—

Dr. Westergaard believes that the word **سکړدښه** 'Uzvâresh' must have been derived from the Avestâ word 'Hazvârana,' signifying 'strength' or 'command.'

Professor Joseph Müller reads the word as **سکړدښه** 'Azvârash,' 'Huzurash,' or 'Huzorash,' and compares it with the Avestâ word **هڙوادره** 'Huzaothra,' and considers it to mean 'great strength.'

Dr. Spiegel is of opinion that, whatever may be the derivative of the word, there is no doubt that 'Huzvâresh' corresponds to, or is equivalent to, the Avestâ word 'Huzaothra.'

Dr. Martin Haug agrees to some extent with Dr. Westergaard, who traces the word 'Huzvâresh' to the Sanskrit root 'Varana' (वरन) or 'Khata' (खन); he also states that although the term is frequently applied to the Pahlvi language, this application is not correct.

He further gives in his essay the original text, with its translation, of the passage regarding the word **زوارش** 'Zavâresh,' obtained from the book of an Arabian author named Ibne Makufâ, which gives the account as he received it, some 800 years ago, from the learned Persian priests of the time. This word **زوارش** 'Zavâresh,' says Dr. Haug, is a compound name. Adverting to the discussions arising from the account of Ibne Makufâ, he affirms that the word 'Huzvâresh' has no particular

signification. But he inclines to the views of other scholars who consider that 'Huzvâresh' has taken its origin from the Avestâ term 𐬀𐬵𐬶𐬰𐬀𐬭𐬀 'Huzvârena,' signifying 'great strength.' Finally, the learned doctor definitively assumes that by uniting the Pahlvi prefix 𐬵𐬀 'Huz' to the root 𐬵𐬀𐬭𐬀 'Vârsh,' and further the Avestâ prefix 𐬵𐬀 'Uz' to the root 𐬵𐬀𐬭𐬀 'Var,' and then comparing the two together, it will be found that the meaning of the word 'Huzvâresh' is 'open' or 'public.'

My cousin, the learned Dastur Hoshangji Jamaspji, in his *Zend-Pahlvi Glossary*, published under the auspices of Government, expresses his opinion of the meaning of the word 'Huzvâresh' in the following words :—

“This word, which has been a great puzzle to European scholars, can be explained in a very simple and, I think, satisfactory way. ‘Huzvâresh’ means nothing, and can neither be explained from the Persian, nor from a Semitic language; it is simply a mispronunciation of ‘Huzvânesh,’ which is to be divided into ‘Huzvân-ash,’—that is, ‘the language of Ash,’ which can be only Assyria; the full form may have been ‘Hazvân-Ashar,’ which was afterwards shortened and corrupted. To this interpretation I was led by Dr. Haug, who, during our frequent conversations, several times directed my attention to the fact that the Pahlvi was more closely related to the Assyrian than to any other Semitic language. As regards the syllable ʾ in ‘Huzvânash,’ it is to be remarked that the Pahlvi ‘an’ is always changed to ‘ar’ in Persian or Dari; as ‘Matan’ to ‘Mehar,’ ‘Atan’ to ‘Adar,’ Shatan’ to ‘Shahar,’ &c. Accordingly ‘Huzvânash’ became ‘Huzvârash.’” [See Introduction, p. 3.]

Dastur Peshotanji Beheramji Sanjana, in the English introduction to his Pahlvi Grammar, printed in 1871, writes thus regarding Huzvâresh :—

“In Pahlvi this word is written in three ways, ‘𐭥𐭮𐭥𐭥𐭥,’ ‘𐭥𐭮𐭥𐭥𐭥,’ and ‘𐭥𐭮𐭥𐭥𐭥,’ and their phonetic rendering would be ‘Huzvâresh,’ ‘Huzvârshen,’ and ‘Huzvârin.’ The last

syllables of the second and third terms, viz. 𐭠𐭣𐭥 and 𐭠𐭣𐭥 may easily be converted into 'Khaldee,' and the term would thus be 'Huzve-Khaldee,' 'Huzve-Khaldæa,' which means 'the Chaldee language or language of Chaldæa.'" (Page 15.)

Mr. Jamsetji Palanji Kâpadia, in the *Vidyâ Mitra*, in refuting the arguments of Dastur Peshotanji, says :—

"Dastur Peshotanji reads this word as 'Huzve Khaldea,' or 'the language of the Chaldæans,' and attempts to prove his point in the introduction to his Pahlvi Grammar. Now, the provinces of Parthia and Chaldæa being immense distances apart, we are unable to understand, either in an historical or geographical sense, how it could have been possible for the Parthians to obtain a copy or facsimile of the original language of the Chaldæans." (Vol. III., Part IV., p. 126.)

Mr. Dhanjibhai Framji Patel is of opinion that the version of the Pahlvi language, the composition of which has connection with the Avestâ, is known as 'Huzvâresh,' or singular Pahlvi, and it is quite different from the common Pahlvi."

Such are the conflicting views of various Orientalists as regards the meaning of the word 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥 'Uzvâresh.' I now proceed to state my own humble opinion on the subject. I will first consider from what language the word is derived, and what is its correct signification.

The word 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥 'Uzvâresh,' 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥 'Uzvâreshna,' and 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Uzvârîne' are derived from the Mânthra or Avestâ language; it seems that from the Avestâ and Sanskrit prefixes 𐭠𐭣𐭥 'Uj' and 𐭠𐭣𐭥𐭥 'Ud' respectively the Pahlvi 𐭠𐭣𐭥 'Uz' is derived, which means 'high,' 'grand,' or 'magnificent;' also that from the Avestâ and Sanskrit roots 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥 'Vâr' and 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥 'Vâr' (signifying 'to sprinkle water' or 'to rain') the Pahlvi 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥 'Vâresh' and 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Vâreshna' must have been derived. These words 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥 'Vâresh' and 𐭠𐭣𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 'Vâreshna' apparently are the

same as the Arabic word وراث 'Vâres' and the Gujarati word 'Vârso' (વારસો) 'inheritance'. Now by uniting the prefix س 'Uz' with the root وراث 'Vâresh' or وراثنا 'Vâreshna' we make them س وراثنا 'Uzvâresh' or س وراثنا 'Uzvâreshna,' which means 'descending from sublimity,' or 'the heir who succeeds to the estate.' This meaning, 'succeeding heir,' should not be lost sight of in the present discussion, as it distinctly shows that the Uzvâresh or Pahlvi language was the earliest that succeeded the مانترا Mânthra or آвестا Avestâ language.

In the brief history of Gayemarathna, the first man, given in the preceding pages, it has been seen that he was the originator of the مانترا Mânthra or آвестا Avestâ language, which is therefore the source or fountain of all other languages on earth: consequently it is plainly proved that س وراثنا 'Uzvâresh' ('succeeding heir'), which we now call Pahlvi, has taken its origin from the Mânthra language. Indeed, the word 'Uzvâresh' itself clearly signifies that the Uzvâresh or Pahlvi can claim priority to all other existing languages except the Mânthra or Avestâ.

I will now treat succinctly of the word زان 'Zand,' giving its derivation, its original meaning, and the change which has taken place in its signification in modern times.

The word زان 'Zand' belongs to the Avestâ language. Of late this word has been used to denote مانترا Mânthra or آвестا Avestâ language, but originally it was employed to denote the Pahlvi, which owes its derivation to the Mânthra language. The word is mostly used in the Pahlvi language thus:—

زاند و پازند which signifies 'this Avestâ and Pahlvi book.' The authors of Persian dictionaries define the term 'Zand' as equivalent to the Pahlvi language,—such as زاند و پازند which means 'in the Pahlvi and Pâzand words.'

Let us now examine how this term came to acquire this mean-

ing, and what is the meaning of the Pahlvi passage just quoted. The word 𐬰𐬀 'Zand' is derived from 𐬰𐬀 'Zan' in the Mânthra or Avestâ language, and the Sanskrit root 𑖑𑖞 ('dnya'). 𐬰𐬀 'Zan' signifies 'to acquire,' 'to learn,' 'to think,' or 'to possess knowledge.' To this root is united the terminal 𐬀 ('d'), a nasal sound meanwhile being imparted to the penultimate 𐬀 ('n'), and thus is formed the word 𐬰𐬀 'Zand.' The Pahlvi passage, therefore, when read together, may thus be rendered :—

"This book of Zand Avestâ, or of the knowledge of the religion of God."

It follows, therefore, from the preceding arguments, that the term 𐬰𐬀 ('Zand') is applied not to the Avestâ, but to the *Pahlvi* (into which were translated the books of the Avestâ language). In fact the term 'Zand' must have been formed particularly to distinguish these Pahlvi translations from the Avestâ at the period they were written, because the term 𐬰𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀 'Uzvâresh' was formerly used to designate generally the Pahlvi language.

In conclusion, it may be well to recapitulate, as briefly as I can, the various points which I have attempted to consider and treat in this Introduction. First, Pahlvi requires, for the purposes of a scholarlike study, a knowledge of those Aryan and Semitic tongues which have contributed to its formation. Its letters are adaptations of those of the Avestâ, and its grammar is the most complicated and elaborate of any existing in any language. The facilities, however, for prosecuting the study of it have of late years been much increased, owing to the invaluable results arrived at by European linguists, and the patronage afforded to students of the language by European Governments. There are still many difficulties and uncertainties left in the accounts of the origin of the Pahlvi language, the date of its commencement, the languages out of which it took its rise, the meaning of the term Pahlvi, and the

equivalent terms by which it was known in ancient Persian literature.

There are no less than six distinct theories as regards the date of the origin of Pahlvi, which may be described as follows :—

- 1, That it was contemporaneous with the Avestâ ;
- 2, That it was in use in the time of kings Gustâsp, Aspan-diâr, and Ardeshir Bâbegân ;
- 3, That it was current 500 or 600 B.C. in Syria and parts of Persia ;
- 4, That it arose in the times of the Parthian dynasty ;
- 5, That it arose in the Sâsânian times ;
- and 6, That it was invented by Dasturs, and adapted from Arabic and Persian.

Of these the three principal theories are the third, the fourth, and the sixth ; namely :—

- (1) That it arose in Assyrian times out of the Syriac tongue ;
- (2) that it is a branch of the Parthian or Chaldæan ; (3) that it is a fabrication of the Pârsis of India from Arabic and Persian.

(1.) Dastur Hoshangji, Dr. Haug, and Mr. Dhanjibhai Framji Patel agree in considering that Pahlvi is of Aryan origin ; but the last-mentioned authority differs from the former two in denying that it sprang into existence in the Assyrian times. There is little doubt, however, that Pahlvi was in vogue in the age of the Kayânians.

(2.) The Parthian or Chaldaic theory owes its origin to the affinity of a few Pahlvi words to those of the Parthian and Chaldæan tongues. This affinity of language is the result of the affinity of race among the Parthians, Chaldæans, and ancient Persians. The fact, therefore, seems to be that Pahlvi was, if not the fountain, the principal feeder, of the Parthian and Chaldæan tongues.

(3.) The fabrication theory is too absurd and ridiculous to bear a serious thought. It is based on the false assumption that the Pahlvi of the books is different from, and later than, the Pahlvi of the inscriptions. The difference between the book-language and the language of the coins can, of course, never be denied for a moment ; for, during the times in

which the coins were inscribed, there was a considerable degree of dissimilarity between the Pahlvi dialect as it was in use among the polished courtiers and noblemen of Persia, and the Pahlvi dialect of the *oi polloi*. The pure Pahlvi was, however, confined to the priests and professors of religion, who wrote some of the books still extant; and the Pahlvi which we find engraved on the plates and tablets to be met with on the mountain-slopes of Persia was in fact the court-language and nothing else.

The discovery of cuneiform writings has placed beyond doubt the high antiquity of the Avestâ tongue. In like manner, the discovery of inscriptions on the plates, coins and *sasanams* of Persia has rendered the same service to Pahlvi.

It is now fairly established that it dates its origin from a remote age, and, notwithstanding the lapse of centuries, has struggled successfully to survive to this day.

It is now a living language, according to Sir Henry Rawlinson, in Dismar and in Saristân and Khordistân. It is true that Pahlvi does not find a place among the three languages in which are engraved the inscriptions on the famous tablets of Mount Behistûn. But the same is also the case with the Avestâ language, though it was the language of Zoroaster himself, and was in use in the time of king Gustâsp. The Behistûn plates, strictly speaking, contained none other than those languages which were most largely used in the Persian empire.

In the times of Alexander the Great, Pahlvi was a current tongue in Irân, and there is found mention made, in the books now extant, of a Pahlvi life of that great Macedonian conqueror. Modern writers, like Nizâmi Ganjanavi and others, call it Dari. But Dari was simply a late modification of the old court language of the times of the Kayânian kings.

So far for the antiquity of the language.

There is a diversity of view among scholars, especially European, as respects the tongues from which Pahlvi is supposed to have been derived. Mons. Anquetil du Perron traces it to Zand; Professor Westergaard to Syro-Arabic; Professor Olshausen to Persian; and Dr. Spiegel to Scythic or Turanian origin. My

own opinion, humble as it is, is based on, if not directly confirmed by, the authority of the religious and historical works of orthodox repute among the Pârsis (including the *Dinkard*, the *Avestâ*, and the sacred legends), and it is this:—that Pahlvi is essentially Aryan in its origin, though it has assimilated into itself, in progress of time, words of Semitic roots; and, further, that it dates from the age of the Peshdâdian kings, and long prior to that of the Kayâniâns.

The meaning of the term *Pahlvi* is, in like manner, lost in confusion. It is strictly a Persian word. Some say that it means *at* or *towards*, and denotes the tongue spoken in Persia and its neighbourhood. Others suppose that it means *brave*, and denotes the language of warriors or brave men,—that is, the ancient Persians. Others, again, assert that it signifies *a country*, and indicates the language of the whole of Persia. Dr. Spiegel treats it as analogous to the Avestâ word *Peréthu*, and says that it means *large* or *expansive*. Professor Max Müller holds that *Pahlv* = ‘true,’ and *Pahlvi* means ‘explanation.’ Dr. Haug thinks that it means and includes all the languages of Persia; Anquetil du Perron, the languages within the frontier or boundary line of Persia; Dastūr Peshotanji, the practical or ancient language (from the Avestâ word *Peréthva* = ‘road’ or ‘way’); Aban Haukal (on the authority of Hamze-ul-Esphahâni), the language of that province of ancient Persia which contained the five cities of Isphahân, Rae, Hamdân, Mahanehâvand, and Azar-bejân; and lastly Mr. Jamshedji Kâparia (on the authority of Mons. Quatremère) thinks that the word *Pahlvi* denotes the language of the Parthians or Chaldæans. I agree with Dr. Spiegel and Dastur Peshotanji in their view that *Pahlvi* signifies ‘the spread or diffused language,’ because at one period of its history it spread itself throughout the length and breadth of the country.

In the Pahlvi language itself it is known by the names of *Uzvârêsh*, *Uzvârêshna*, *Uzvârîne*, and *Zand*, which are all more or less equivalent expressions. Dr. Spiegel compares *Uzvârêsh* to

the Avestâ word *Huzaóthra*, but considers its meaning to be uncertain. Dr. Haug and Professor Westergaard trace it to the Sanskrit root *Varan*. They think it, however, incorrect to apply it to Pahlvi. Dr. Haug is of opinion that it means 'open' or 'public.' Dastur Hoshangji connects it with the word *Huzvânésh*, of which it is a corrupted form, and holds that it signifies the language of Ash or Assyria, on account of the stronger affinity of Pahlvi to the Assyrian than to any other branch of the Semitic family of languages. Dastur Peshotanji derives it from *Huzve-Khaldea*, which means the Chaldæan language; and Mr. Dhanjibhai Framji Patel observes that the term *Huzvâresh* applies to the Pahlvi versions of the Avestâ, and has no connection with the Pahlvi of general use. I believe that *Uzvâresh* is a derivative term, composed of the Avestâ and Sanskrit roots *Var* and *Vahar*. It corresponds to the Arabic *Vâres* and the Gujarâti *Vârso*; and it means the language that succeeded or came after the Avestâ. *Zand* is an Avestâ word. It originally denoted Pahlvi. *Zan* in the Avestâ tongue means 'to think,' 'to learn,' 'to know;' and hence *Zand Avestâ* is, literally, 'the knowledge of the religion of God.' The word *Zand* is restricted to the Pahlvi translations of the Avestâ books, and is correlative with the word *Uzvâresh*, which strictly is applied to the Pahlvi language in general.

J. M.

March 1877.

TABLE OF THE PAHLVI ALPHABET.

Compound forms of Letters.

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
Vowels.				
ا	ا	ا	ا	a.
آ	آ	آ	آ	â.
ی	ی	ی	ی	i = ے
ی (1)	ی	ی	ی	î = ے
ی (2)	ی	ی	ی	u = ۛ
ی (3)	ی	ی	ی	û = ۛ
ی (4)	ی	ی	ی	ê.
ی (5)	ی	ی	ی	ô.
ی (6)	ی	ی	ی	

- (1) is the corruption of as in = gavi.
- (2) is always used in compound forms; as in = ahelub.
- (3) is the corruption of as in = gunihā.
- (4) is sometimes used in proper nouns; as in = de.
- (5) is found written in MSS. of modern dates; as in = vô.
- (6) is the corrupt form of as in = gôft.

Compound forms (continued).

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
𐭠 𐭡	𐭠	𐭡		an.
𐭠 𐭢		𐭢	𐭠 𐭢	ân.
Consonants.				
𐭠 𐭣 (1) 𐭣 (2)	𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	ka.
𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	kha.
𐭠 𐭣 𐭣 (3)	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣	kha=𐭣
𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	ga.
𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	gha.
𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	cha.
𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣	ja.
𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	za = 𐭣
𐭠 𐭣 𐭣	𐭠	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣	zha = 𐭣 = 𐭣
𐭠	𐭠	𐭠	𐭠	ta.
𐭠 𐭣 𐭣 (4)	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣	tha.
𐭠 𐭣 (5) 𐭣	𐭠 𐭣	𐭠 𐭣 𐭣	𐭠 𐭣	da.

(1) 𐭣 is always used in compound forms ; as in 𐭠𐭣𐭣𐭣 = khâkâni.

(2) 𐭣 is the corruption of 𐭣 as in 𐭣 = yak.

(3) 𐭣 is found written in MSS. of modern dates ; as in 𐭠𐭣𐭣 = hakhé.

(4) 𐭣 is found written in MSS. of modern dates ; as in 𐭠𐭣𐭣𐭣 = gabâthakâ.

(5) In some cases this mark (𐭣) is used over 𐭠 and 𐭣.

Compound forms (continued).

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
۱ (1) ۹ (2) ۱ (3)	۱	۱ ۱ ۹	۱ ۱	na.
۲ ۲	۲	۲ ۲	۲ ۲	pa.
۳ ۳	۳	۳ ۳	۳ ۳	fa.
۴ ۴	۴	۴ ۴	۴ ۴	ba.
۵ ۵	۵	۵ ۵	۵ ۵	ma.
۶ ۶ ۶ ۶ ۶ ۶	۶ ۶ ۶	۶ ۶ ۶	۶ ۶	ya.
۷ ۷ ۷ (4)	۷ ۷	۷ ۷ ۷	۷ ۷	ra.
۸ (5)	۸	۸	۸	la.
۹ (6)	۹	۹	۹ ۹	va = ۹
۱۰ ۱۰	۱۰ ۱۰	۱۰ ۱۰	۱۰	va = ۱۰
۱۱ ۱۱ ۱۱ ۱۱	۱۱ ۱۱ ۱۱	۱۱ ۱۱	۱۱ ۱۱ ۱۱	sa.
۱۲ ۱۲	۱۲ ۱۲	۱۲ ۱۲	۱۲ ۱۲	sha.
۱۳ ۱۳ ۱۳ (7)	۱۳ ۱۳	۱۳ ۱۳	۱۳	ha.
۱۴ ۱۴				

(1) ۱ is found in MSS. of modern dates ; as in ۱ = cu.

(2) ۹ is a corrupt form as used in ۹۹۹۹۹۹۹۹ = ai-byâ-gahânashni.

(3) ۱ is used only in compound forms ; as in ۱ = na.

(4) ۷ is found only in old MSS.

(5) In some MSS. ۸ is used for ۸.

(6) ۹ is found written in MSS. of modern dates ; as in ۹ = gav.

(7) ۱۳ is found written in MSS. of modern dates.

There are 35 letters in the above table, of which 10 are vowels and 25 consonants.

The phonetic powers of these 35 letters is represented in only 7 letters, as shown below:—

1. $\text{𐬀} - \text{𐬁} = \text{𐬀} \text{ a, } \text{𐬂} \text{ â, } \text{𐬃} \text{ kha, } \text{𐬄} \text{ kha, } \text{𐬅} \text{ ya, } \text{𐬆} \text{ sa, } \text{𐬇} \text{ ha.}$

2. $\text{𐬈} = \text{𐬉} \text{ i, } \text{𐬊} \text{ î, } \text{𐬋} \text{ ê, } \text{𐬌} \text{ ga, } \text{𐬍} \text{ za, } \text{𐬎} \text{ da, } \text{𐬏} \text{ ba, } \text{𐬐} \text{ sha.}$

3. $\text{𐬑} = \text{𐬒} \text{ u, } \text{𐬓} \text{ û, } \text{𐬔} \text{ ô, } \text{𐬕} \text{ an, } \text{𐬖} \text{ na, } \text{𐬗} \text{ ra, } \text{𐬘} \text{ la, } \text{𐬙} \text{ va} = \text{𐬚}$

4. $\text{𐬛} - \text{𐬜} = \text{𐬝} \text{ an.}$

5. $\text{𐬞} = \text{𐬟} \text{ ka, } \text{𐬠} \text{ gha.}$

6. $\text{𐬡} = \text{𐬢} \text{ cha, } \text{𐬣} \text{ ja, } \text{𐬤} \text{ zha, } \text{𐬥} \text{ pa, } \text{𐬦} \text{ pha, } \text{𐬧} \text{ va} = \text{𐬨}$

7. $\text{𐬩} = \text{𐬪} \text{ ta, } \text{𐬫} \text{ tha, (1) } \text{𐬬} \text{ da.}$

Some of the letters are read in many ways, as will be seen below:—

$\text{𐬀} - \text{𐬁}$. This is read in 9 different ways:— $\text{𐬀} \text{ a, } \text{𐬂} \text{ â, } \text{𐬃} \text{ i, } \text{𐬄} \text{ ê, } \text{𐬅} \text{ kha, } \text{𐬆} \text{ kha} = \text{𐬇} \text{ ya, } \text{𐬈} \text{ sa, } \text{𐬉} \text{ ha.}$

$\text{𐬈} - \text{𐬉}$. This is read in 9 different ways:— $\text{𐬉} \text{ i, } \text{𐬊} \text{ î, } \text{𐬋} \text{ ê, } \text{𐬌} \text{ ga, } \text{𐬍} \text{ ja, } \text{𐬎} \text{ za} = \text{𐬏} \text{ da, } \text{𐬐} - \text{𐬑} \text{ ba (2), } \text{𐬒} \text{ ya.}$

𐬑 . This is read in 9 different ways:— $\text{𐬒} \text{ i, } \text{𐬓} \text{ u, } \text{𐬔} \text{ ê, } \text{𐬕} \text{ ô, } \text{𐬖} \text{ na, } \text{𐬗} \text{ ra, } \text{𐬘} \text{ la, } \text{𐬙} \text{ va.}$

$\text{𐬞} - \text{𐬟}$. This is read in 4 different ways:— $\text{𐬞} \text{ i, } \text{𐬟} \text{ ê, } \text{𐬠} \text{ ka, } \text{𐬡} \text{ gha} = \text{𐬢}$
 $\text{𐬣} \text{ cha, } \text{𐬤} \text{ ja, } \text{𐬥} \text{ za, } \text{𐬦} \text{ zha} = \text{𐬨}.$

$\text{𐬡} (3)$. This is read in 6 different ways:— $\text{𐬡} \text{ cha, } \text{𐬣} \text{ ja, } \text{𐬤} \text{ zha} = \text{𐬨}$
 $\text{𐬥} \text{ pa, } \text{𐬦} \text{ fa, } \text{𐬧} \text{ va} = \text{𐬨}$

(1) 𐬬 is the corrupt form of 𐬩 .

(2) 𐬐 is read as 𐬏 'ba' when compound.

(3) 𐬡 is only used in compound letters.

𐬀 This is read in 3 different ways:—𐬀 ta, 𐬀 tha, 𐬀 da.

𐬁   "   "   "   𐬁 pa, 𐬁 fa, 𐬁 va = 𐬀

𐬂   "   "   "   𐬂 na, 𐬂 ra, 𐬂 la.

𐬃 This is read in 5 different ways:—𐬃 i, 𐬃 ê, 𐬃 zha = 𐬃
𐬃 ya, 𐬃 sha.

𐬄 This is read in 6 different ways:—𐬄 i, 𐬄 ê, 𐬄 tha, 𐬄
ya, 𐬄 sa, 𐬄 ha.

We have seen above that each letter is read in so many different ways; which is no doubt a great difficulty to the student in the correct reading and understanding of the language. This I suppose is owing to the careless and misapprehended writings, for some time ago I saw one or two books written at very old dates, in which the phonetic powers of the letters were not of so many different ways as we now find; each letter therein had its own form separate from the others. For instance '𐬀' is now read in 3 different ways, as 'ta', 'tha', and 'da'—whereas in those old books it was only used for 'ta,' and 'tha' and 'da' were represented by the letters '𐬀' and '𐬁' respectively; such was the different way in which those books* were written. Books of modern dates do not appear to be written in this way, and it immediately points out the carelessness and raw experience of the writers. It is on this very account that each Pahlvi letter is read in so many different ways, as shown in the tables given above.

---

* The reason of my not giving here more than one example of such letters is that for certain reasons the books are not now procurable; also that some of the words therein were not clearly explicable to me. If, in the course of preparation of the future volumes of this work, I should be fortunate enough to obtain the use of these books, I will not fail to serve the public.

Combination of Letters explained.

	Initial.	Medial.	Final.
asēj. 𐬀𐬎𐬎 âsmân 𐬀𐬎𐬎𐬎 asp. 𐬀𐬎𐬎 âthash 𐬀𐬎𐬎𐬎 âsh- uftan. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬀𐬎𐬎, â.	asēj. 𐬀𐬎𐬎 âsmân 𐬀𐬎𐬎𐬎 asp. 𐬀𐬎𐬎 âthash 𐬀𐬎𐬎𐬎 âsh- uftan. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎	bu- shâsp. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 jâm- âsp. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎	anshutâ 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 shaknâ. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 kludâ. 𐬀𐬎𐬎𐬎 péhnâ. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 = kanâ. 𐬀𐬎𐬎
agh 𐬀𐬎𐬎𐬎 âvâji 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 âyân 𐬀𐬎𐬎𐬎 âyanda. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎	agh 𐬀𐬎𐬎𐬎 âvâji 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 âyân 𐬀𐬎𐬎𐬎 âyanda. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎	varâg 𐬀𐬎𐬎𐬎 niâj 𐬀𐬎𐬎𐬎 arumâê 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 ga- bâthakâ. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎	hanâ 𐬀𐬎𐬎𐬎 gômâ 𐬀𐬎𐬎𐬎 ra 𐬀𐬎𐬎𐬎 gêrâ 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎 bâjâ. 𐬀𐬎𐬎𐬎
ihân 𐬀𐬎𐬎𐬎 isadvâstar 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎	ihân 𐬀𐬎𐬎𐬎 isadvâstar 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎	ristê. 𐬀𐬎𐬎𐬎 airân. 𐬀𐬎𐬎𐬎 gihâ. 𐬀𐬎𐬎𐬎 pish. 𐬀𐬎𐬎𐬎	mâi 𐬀𐬎𐬎𐬎 shâi 𐬀𐬎𐬎𐬎 amîri. 𐬀𐬎𐬎𐬎 ahukî- nashni. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
د-د-د-د-د س-س-س-س-س î.	د-د-د-د-د ivârê. د-د-د-د-د ihud. د-د-د-د-د in.	د-د-د-د-د aibâr. د-د-د-د-د yâizê. د-د-د-د-د shôî- د-د-د-د-د dan د-د-د-د-د darâîdan د-د-د-د-د khâîê د-د-د-د-د barîn د-د-د-د-د vîn د-د-د-د-د gabu- nîhâ.	د-د-د-د-د bâmî د-د-د-د-د khâvî د-د-د-د-د ba- râhî د-د-د-د-د gurî. د-د-د-د-د dâêtî. د-د-د-د-د gavî د-د-د-د-د tanâî.
د-د-د-د-د u.	د-د-د-د-د us د-د-د-د-د uth د-د-د-د-د ul.	د-د-د-د-د pus د-د-د-د-د bus د-د-د-د-د bum د-د-د-د-د bundê د-د-د-د-د ahê- lub.	د-د-د-د-د tanû د-د-د-د-د kanu
د-د-د-د-د û.	د-د-د-د-د ûghan. د-د-د-د-د ûn.	د-د-د-د-د rân. د-د-د-د-د gûnîhâ. د-د-د-د-د ga- lûîhâ.	د-د-د-د-د ânû. د-د-د-د-د bazânû. د-د-د-د-د vahâmû.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
ا-و-د-س-ز س-و-ز-ه ه.	س ē. ē س ēsam ه ēhēr ēsh س ēbgad.	س aēbi س shâēd. س bēhēr. س aēsh. س ēhēr. س nêâz. س gab- nâânêvar.	س bēhêrê س dâdê sâē س gabnâ- âne د de س naē و vaē.
د-و-ا-س-ز-ه ه-ز-ا-و-د-س	د-و-ا-س-ز-ه س stardan ه ôshê.	د-و-ا-س-ز-ه س gôshôd- س vâk س gôft س tarô- mêtê.	د-و-ا-س-ز-ه س do. س akhô. و vô.
ا-ن an.	ا andarg. ا angôpâ	ا nêrang. ا parvand ا nang.	

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
𐭠𐭣 an.		𐭠𐭣𐭠𐭣𐭠𐭣 ahunân vaî- rân.	𐭠𐭣𐭠𐭣 āsmân. 𐭠𐭣𐭠𐭣𐭠𐭣 pûstân.
𐭠𐭣𐭠 ka.	𐭠𐭣 kâmê. 𐭠 kâr.	𐭠𐭣 khâ- kânî. 𐭠𐭣- 𐭠 khêsh- kârî.	𐭠𐭣𐭠 tanhâk. 𐭠 yak.
𐭠 kha.	𐭠 khâs- tê. 𐭠 khâ. 𐭠 khâr. 𐭠 kha- dîtunatan.	𐭠𐭣- akheshkârî 𐭠𐭣 ākhe zîdan 𐭠𐭣 akhân 𐭠- farâkhî.	𐭠𐭣 vastâkh 𐭠 ākh.
𐭠𐭣𐭠 kha.	𐭠 khâiya 𐭠 khâ- kânî 𐭠 khîzîdan.	𐭠 hakhî. 𐭠 ākh- târ 𐭠 sô- khrê.	𐭠 sôkh. 𐭠 pêkh.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
د-د ga.	𐭩𐭥 gayû. 𐭩𐭥𐭥𐭥 gazî- dan. 𐭩𐭥 gande.	𐭩𐭥𐭥𐭥 dadîgar 𐭥𐭥𐭥𐭥𐭥 peshgâs.	𐭩𐭥𐭥𐭥 farhang. 𐭩𐭥 gôrg.
غ-غ gha.	𐭩𐭥 ghan. 𐭩𐭥𐭥𐭥 gha- nashnê.	𐭩𐭥𐭥𐭥 vagha- dân. 𐭩𐭥𐭥𐭥 mârgghan 𐭥𐭥 𐭩𐭥𐭥 ashô- ghanî. 𐭩𐭥𐭥 aghadîn.	𐭩𐭥 magh. 𐭩𐭥 yôgh. 𐭩𐭥𐭥 } âharmôgh 𐭩𐭥𐭥 }
چ-چ cha.	𐭥𐭥 châh. 𐭥𐭥 chabna	𐭥𐭥𐭥 jân- charunatan. 𐭥𐭥𐭥𐭥 mâ- nashchêhêr.	𐭥 gach. 𐭥𐭥 âhêrich 𐭥𐭥 khachâchcha.
ج-ج-ج ja.	𐭥𐭥 jasta. 𐭥𐭥 jînâk. 𐭥𐭥 jaja.	𐭥 jôjên. 𐭥 𐭥𐭥 sujâk. 𐭥 𐭥𐭥 tôjed 𐭥 𐭥𐭥𐭥 dajba- munatan.	𐭥𐭥 jôdâj. 𐭥 arja. 𐭥𐭥 sîj.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
د-ز-ا za.	ز zak. ز-ب zabza- bâ. ز-ا zâ- mât.	ز-ا tôzî. ز-ا tazaru. ز-ا tarâzu.	
و-ز-ا zha	و-ا zhanû.	و-ا avîzhê. و-ا dôzha- khûnê. و-ا yôzhdâsra.	و-ا taudêzh و-ا dêzh و-ا gazh و-ا azh.
ن ta.	ن tund. ن têz.	ن-ا dâêtî ن-ا da- pînastân.	ن-ا dôsta. ن-ا darakht.
و-ن-ا tha	و-ا thauê- shua. و-ا thêsh. و-ا thaur.	و-ا gâthâ. و-ا âthru- ni. و-ا yathâhûverîô و-ا ga- bâthakâ.	و-ا gâth. و-ا uth

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
𐭌𐭕-𐭌𐭕 da.	𐭌𐭕 dast. 𐭌𐭕𐭕 dōst. 𐭌𐭕-𐭕 dē- hēshnē.	𐭌𐭕𐭕 dādan. 𐭌𐭕𐭕𐭕 bundē. 𐭌𐭕𐭕 dudē.	𐭌𐭕 vād. 𐭌𐭕𐭕𐭕 dahîôpad
𐭌-𐭌-𐭕-𐭌 na.	𐭌𐭕𐭕 na- khôst. 𐭌𐭕 nad. nang. 𐭌 na.	𐭌𐭕𐭕𐭕𐭕𐭕 padîâvanda- tar. 𐭌𐭕 𐭕 ênman. 𐭌𐭕𐭕 anâkî. 𐭌-𐭕𐭕𐭕-𐭕𐭕 aîbyâ- gahânashnî.	𐭌𐭕 gadman ên.
𐭌-𐭌 pa.	𐭌𐭕𐭕 patkâr	𐭌𐭕𐭕 gôspand 𐭌𐭕𐭕 rapîâ. 𐭌𐭕 rapasvan	𐭌𐭕𐭕𐭕 gôsh- tâsp. 𐭌-𐭕-𐭕 bushî- âsp.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
ف fa.	ف farâ-khî.	افârîn. دافsh. ف faref-târ. بف bun-bêfarêftê.	وف bôf. وف } وف } karfa.
ب ba.	ب bâs-tan. ب be-bâkht.	کالابa. ب eb gad.	گارب garôb. نامb.
م ma.	م miân. م môru.	گومان. guman. زارمان. zarman.	دام. dam. سام. ésam.
ی ya.	ی yân. ی yôz-dâsra. یا ya-vak. یا yâ-ijê.	مایان mayân. ایافتa ayâfta.	سایa sâya

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
1-1-3 ra.	rad. rôchan.	arj sharm. kardan atarepât.	khâvar gavar ar âkher.
la.	lagra- man. lâla.	kalbâ. albôrj.	hajal. hamimâl.
va.	vim. vazagh.	gôsh- vâr. orvar.	gav. gav. sarv.
e-e va =		gavar. avar. vashô vashnê.	sev. âsiâv.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
𐭪-𐭥-𐭥 sa. 𐭪𐭥𐭥 sêtârê. 𐭪𐭥𐭥 sêrdâr. 𐭪𐭥𐭥 sôkhra. 𐭪𐭥𐭥 sâ- tunatan. 𐭪𐭥 sâj.	𐭪𐭥 asp. 𐭪𐭥 esam. 𐭪𐭥 a-has- nat.	𐭪𐭥 pâs. 𐭪𐭥 sas.	
𐭪 sha. 𐭪𐭥 sharm.	𐭪𐭥 hasht. 𐭪𐭥 arash- ka.	𐭪𐭥 vakhsh. 𐭪𐭥 darafsh.	
𐭪-𐭥-𐭥 ha. 𐭪𐭥 hehar. 𐭪𐭥 sôhar. 𐭪𐭥 haê.	𐭪𐭥 pêhê- lum. 𐭪𐭥 khâhanda.	𐭪𐭥 gâh.	

Explanation of the Alphabetical order in the work.

The order of the compilation is arranged according to the following list of initials:—

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ
 ۛ ۛ, ۛ, ۛ }
 ۛ }

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, &c.

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, &c.

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ } ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ }
 ۛ } ۛ }

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ.

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ.

ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ, ۛ.

Thus follows the compilation of all other consonants.

The following is the order in which alphabets are arranged with respect to their various pronunciations:—

ۛ = read in eight different ways:—a, â, i, ê, kha, ya, sa, and ha; all these pronunciations are arranged under the head of ۛ a.

ۛ, ۛ, ۛ = i, î, ê, ga, ja, da, ba, ya,—under the head of ۛ i. Under the same class 'd' = i are comprised the letters ۛ ja, ۛ da, ۛ ba, ۛ sa, ۛ tha-sa, and ۛ sha-za.

ۛ = u, î, ê, ô, an, na, ra, la, va,—under the head of ۛ u.

ۛ = ka, î, ê, gha,—under the head of ۛ ka.

[illegible]

All other vowels and consonants, together with their pronun-
ciations, are arranged in the same order as shown above.

(1) ϕ = to be read as 'i.'

(2)   " =   do.   do.

ખુલાસો.

પાક, સ્વામી, મહાત્માની, સર્વવ્યાપી, સર્વ શક્તિમાન, નિરાકાર, તમામ ખેલકતનો પેદા કરનાર નૂરેલ અનવાર “અહુર” યાને ખોદા તઆલાના અ-રકતી ભરેલા મુખારક નામે કરી, અને તે સાહેબની પરસ્તેરા કરવાની ભલી યજ્ઞદા પરસ્તી દીનને સંપૂર્ણ હાલતમાં લાવનારો, તમામોને યુમરાહીથી છોડાવનારો, તમામ આદમોનો સરદાર, ગરોસ્માન બેહેસ્તને જોખાએશ આપનારો, અષો અહુરમજ્દથી યજ્ઞદનો ખેતાબ પામિલો, કુલ્લે પેગમખ-રોનો પેગમખર અષો જરથુસ્ત રપેતમાનના પવિત્ર રહેની બરકતે કરી આએ પુસ્તકનો દીખાવો હમો મુર કરીએ છીએ.

આટલું તો આલમાએને જાણીતું છે કે પેહેલવી જેવી એક દીકર અને પરાગંદેહ થયલી પુરાની ભાષાના આખા રાબ્દકોષની ધણી અગત્ય છે. ભાષાના તમામ બોલોનો એક કોષ બનાવવો, એ કાંઈ થોડી મેહેનતનું કામ નથી. એ રાબ્દકોષ બનાવવાની મેહેનતની સરજત હમોએ હમારે સર એચી લીધી છે. એ મેહેનત એચી લેવાનું પેહેલું કારણ એ છે કે, એ ભાષાનો અભ્યાસ ધણી લાંબી મુદત થઈ આપણા લોકોમાંથી નિકલી ગયાને લીધે અને જે લોકોએ થોડો ધણો અભ્યાસ કર્યો હતો, તેએ ખીજાએ પુરાની રીતે નહીં શિખવવાને લીધે એ પુરાંની ભાષા દીનઉપર દીન મરુંદ થઈ ગઈ છે; અને ખીજું કારણ એ છે, જે, હાલે યુરોપ તથા હિંદમાં એ ભા-ષાનો અભ્યાસ વધારે ઉલટથી ચાલુ થયો છે, તેથી એ ભાષાના અભ્યાસિ-એને સવળ પડવા માટે સહી વ્યાકરણ તથા સંપૂર્ણ રાબ્દકોષની અગત્ય છે; એ અગત્ય મધ્યેની પેહેલી અગત્ય પુરી પાડવાને શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, દાકતર ફ્રેડ્રીક સ્પીગલ, ઈત્યાદિ ગૃહસ્થો ભાગ્યશાલી થયા છે. એમાંની ખીજી અગત્ય રાબ્દકોષની છે, તે, જે કે, કેટલાક ગૃહસ્થોએ

થોડા થોડા રાખ્દોનાં કોષો છપાવ્યા છે, પણ હજુ લગણુ કોષ એ એ ભાષાનો આખો રાખ્દકોષ છપાવી, એ અગત્ય પુરી પાડી નથી.

એ રાખ્દકોષ બનાવવાનો પેહેલો વિચાર હમારા મરહુમ પિતા દસ્તુરજી સાહેબ મીનોચેહેરજી એદલજી જામારુપ આસાનાનો હતો. એવણુ સાહેબે “ખુરહાને કાતે” નામની ફારશી ફરહંગની ઢપમાં ઘણાક બોલોના સંગ્રહ તેના ફારશી અર્થ સાથે કર્યો હતો. પણ લખવાને અત્યંત દલગીરી ઉત્પન્ન થાયછે, કે, તેવણુના કવખતના અચ્છુઅ મરણથી તે કામ ઘણું અધુરું રહી ગયું છે. ત્યાર બાદ હમોએ એ કામ હમારે સર બહાણું, અને હાલની સુધરેલી રીતી મુજબ, મૂળાક્ષરોનાં કાયદા પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષામાં બનાવવા માંડયા હતા.

આપણા જાણીતા શેહેરી તથા ઝોરીએન્ટલ સ્કૉલર રોક ખુરશેદજી રસ્તમજી કાંમાજીએ હમોને એવી ભલામન કરી કે, જો તમો તમારો કોષ ગુજરાતી ભાષા સંગ્રાહિ છેજી ભાષામાં પણ કરાવશો તો યુરોપ તેમજ હિંદુસ્તાનનાં સર્વ લોકોને આ પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી થશે. અને ખીજી ભલામન એ કરી કે, પેહેલવી મૂળાક્ષરો મધ્યેના કેટલાક ઘણી તરેહથી વંચાય છે; અને જો એ રાખ્દકોષ ખીજી ભાષાઓની રીતી મુજબ અક્ષરો પ્રમાણે જ ગોઠવવામાં આવશે તો, શિખનારાઓને ઘણા ગુંચવોડા થઈ પડશે, કારણ કે, એ પેહેલવી હરશેમાં એકેકો હરફ ઘણી તરેહથી વંચાય છે, અને તેથી ઘણી શીકલો એક જાતની આવશે. બ્યારે ઘણી તરેહથી વંચાતી એકજ શીકલ જુદે જુદે કોણે આવશે ત્યારે વિદ્યાર્થીઓને એ જાતના બોલો રોઢવાને ગુંચવોડા તથા કંટાળો થઈ પડશે, માટે હું ભલામન કરું છું કે, તમો હરશેની શીકલો પ્રમાણે કોષ બનાવો, કે, જેથી પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓને તથા એ કોષને ઉપયોગમાં લાવનારાઓને એકેકી શીકલનાં બોલોના સંગ્રહ એકજ જગ્યાએ મળી આવે.

ઉપલી બેહુ ભલામનો હમારા ધ્યાનમાં દરેક લાગ્યાથી હમોએ તેમ કરવાને તુરત કચ્છલ કર્યું. એ મધ્યેની છેલ્લી ભલામન વિશે હમોએ હમારા ખીજા કાબેલ અને અનુભવી મિત્રો મરહુમ દાકતર જૉન વિલસન, દાકતર ઇ. ડબ્લ્યુ. વેરત, દસ્તુર હોરાંગજી જામારુપજી જામારુપ આસાના, અને

શેઠ ધનભાઈ દ્રામભ પટેલ, ઝિઝ્મિનો વિચાર લેવાથી ઝિ સાહેબોઝિ પણ ઉપલી રીતને પસંદ કીધી હતી. અને ગયે વરસે ન્યારે દાકતર ઝિક્. સી. ઝિન્દ્રીઆસ નામનો જરમન વિદ્વાન ધુંબઈ ખાતે આવ્યો હતો ત્યારે તેણે પણ ઝિજ રીત પસંદ કીધી હતી, જોકે, ઝિ ભલામણો કચ્છલ કરવાથી હમોને ગોઠવણી કરવાની ધણી મેહેનતમાં પડ્યું પડ્યું છે; પણ ઝિ ભલામણો હમારા ગ્રંથને ધણી ગુણકારી હોવાથી, હમોઝિ આ કોષ હમારી શક્તિ મુજબ તે ધોરણ ઉપર બનાવ્યો છે, જે, હમો ધારીઝિ છીઝિ કે ખાસોઆમને ઉપયોગી થઈ પડશે.

શિખનારા ઝિને સવલ પડવા માટે આ કોષ બનાવવામાં હમોઝિ આ નિચલી મતલબો સાચવી છે.

૧.— ઝિ કોષનાં બોલોની ગોઠવણી ઝિવી કીધી છે, કે, ઝિકજ નજ્યાઝિ ઝિકજ જાતની શીકલના બોલો કોષના કાયદા પ્રમાણે મળી આવે, કે જેથી ઝિનો ઉપયોગ કરનારા ઝિને જુદે જુદે ઠેકાણે બોલવું ન પડે.

૨.— જેટલાખી બોલો જુના પુરજઝિ ઉપર તથા કેતાબોમાં લખાયલા મળી આવ્યા છે, અને અસલી ઉચ્ચારો તથા અર્થો જેવી રીતે અને જેટલાખી મળી આવ્યા છે, તેટલા અસલ મુજબ ઝિમાં દાખલ કર્યા છે.

૩.— હમારીથી જેમ બની આવ્યું છે, તેમ હાલની સુધરેલી રીતી મુજબ પણ ઉચ્ચારો તથા અર્થો કર્યા છે, અને તેને બની આવ્યું છે તેમ, ઝિયંત તથા સેમેટીક ભાષાઝિના બોલો સાથે સરખાવ્યા છે.

૪.— જે બોલોનાં ઉચ્ચાર તથા અર્થ હમોને સમજ નહીં પડવાથી, તે બોલને અસલ રૂપમાંજ તેનું ઠેકાણું જણાવી મુકેલા છે.

૫.— ઝિક બોલની શીકલ જેટલી તરેહથી વંચાઈ છે, તે વાંચી તેના અર્થો કરીને તેને ઝિ કોષમાં દાખલ કરી છે.

૬.— જે બોલનાં અસલ ઉચ્ચારોને ચોપડીઝિ, કાગળોનાં પુરજઝિ, તથા તપ્તીઝિમાંથી લીધા છે, તેઝિને પેહેલાં મુકવામાં આવ્યા છે, અને સેવટે હમોઝિ હમારી તરફનાં ઉચ્ચારો ટાંક્યા છે.

૭.— બોલોનાં ઉચ્ચારો પેહેલાં મુજરાની પછી ઈંગ્રેજીમાં મુક્યા છે; પછી

ગુજરાતીનું વ્યાકરણ જણાવી ગુજરાતી અર્થો જણાવ્યા છે, ત્યારબાદ ઇંગ્રેજીનું વ્યાકરણ જણાવી ઇંગ્રેજી તરજુમો મુક્યો છે. ત્યાર પછી જે બોલોની સરખામણી મળી આવી છે તે મુકી છે.

૮.—કેટલીએક શીકણો લખનારાઓની ખામીને લીધે બગેડેલી મળી છે, તેને પણ તેનાં અસલ આકારમાંજ મુકી છે, અને તેના ઉચ્ચારો તથા અર્થો પણ મુક્યા છે અને બગેડેલાં રૂપને તેનાં અસલ સાથે જોડવું બની શક્યું છે તેટલું સરખાવું છે.

૯.—હમોને જે બોલો ઘણા વપરાસમાં નહીં આવેલા જણાયા છે, અને અધરા લાગ્યા છે, તેવા કેટલાકને માટે કેતાબોનાં નામો જણાવ્યાં છે, અને કેટલાકને માટે જે વાક્યોમાં તે વપરાયલા છે તે અસલ વાક્યો ટાંક્યા છે.

૧૦.—વિષેરા નામો અને ક્રિયાને લગતા જે જે બોલો આવેલા છે, તેને લગતી ટુંક તવારીખ આપી છે, તથા ખુલાસો પણ કર્યો છે.

એ કોષનો ઇંગ્રેજી તરજુમો પેહેલવેહેલાં અંરવદ ફરામજી મીનાચેહેરજી દસ્તુર જમારખ આસાના, ખી. એ. એ કરવા માંડ્યો હતો; પણ ત્યાર પછી થાડી મુદતમાં એ ભાઈની તખિઅત નાદરૂત ચાલવાથી એવણુથી એ કામ નહીં બની આવવાને લીધે હમોને ના કહેવાથી, એ કામ અંરવદ કાવસજી એદલજી કાંગા, તે મુલ્કાં શીરોઝ મદરૈસાના વડા શિક્ષક તથા તમામ વંદીદાદનો અસલ અવરતા ઉપરથી ફરહંગ સાયનો તરજુમો કરનાર પાસે કરાવીએ છીએ, એ ભાઈએ કામ દીલસોજી રાખી કરેછે તેથી તથા ખીજી કીમતી મદદ કરેછે તેથી, હમો એવણુનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

આપણા માનવંતા અકાબર સાહેબ રોઝ દીનરાજી માણેકજી પીટીટ આ ગ્રંથના સંબંધમાં મન, તન, અને ધનથી જે મ્હેટી ઉલટ અને દીલસોજી બતાવ્યા છે, તેથી આ બેગવાઈએ હમો તેવણુ સાહેબનો મ્હેટાં માન સાથે આભાર માનીએ છીએ.

મુખાઈની નામદાર સરકાર તથા “દાયરેક્ટર આવ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન” તરફથી, પુરાની પેહેલવી જાપાને લગતા એલમનો વધારો કરવાની ભલી

ઉલટ અને સારી દીલસોજીથી, હમોને કીમતી મદદ અને આશ્રો મળ્યા છે, તે માટે હમો તેઓનો મોટાં માન સહીત ઉપકાર માનીએ છીએ.

જે ગૃહસ્થોએ આએ ગ્રંથની નકલો ખરીદીને હમોને મદદ આપી છે, તે માટે હમો તેમનો આ જોગવાઈએ આભાર માનીએ છીએ.

હમારા પંડીત મિત્ર મરહુમ દાકતર જૈન વિલસને આ કોષના સંબંધમાં ઘણી સારી દીલસોજી બતાવવી હતી; અને એ ગ્રંથ બાબદમાં હમોએ એક ચીઠ્ઠી સાથે હમારા આ કોષનો નમુનો મોકલી, એ કામેલ ગૃહસ્થનું મત માગ્યું હતું, તે, મોટી ખુશી અને ઉલટ સાથે તપાસી, કેટલીક સ્થાના સાથે પોતાનું કીમતી મત હમો ઉપર લખી મોકલીને હમોને ઉપકારી કર્યું છે, તેથી આ જોગવાઈએ ખોલી રીતે તે મરનાર વિદ્વાનનો હમો આભાર માનીએ છીએ. આ ભણે પૈપકારી ગૃહસ્થ આ હમારો ગ્રંથ જલદીથી બાહર નીકળેલો જોવાને, બનતી મદદ કરવા તથા કરાવવાને ઘણો ઉમેદવાર હતો, પણ હમારા કમનસીબને લીધે તે ઉતાવળે ગુજરી ગયાથી હમો નિઃશય દલગીર છીએ.

લંડનવાળા હમારા કામેલ મિત્ર દાકતર ઈ. ડબ્લ્યુ. વેસ્ટે, પોતે બનાવવા મોડેલા પેહેલવી કોષનાં આસરે છ હજાર ખોલોનો મોટો જથ્થો (જે માંનો મોટો ભાગ અર્થ વગરનો છે) પોતાની ખુશીથી હમારા ઉપયોગને માટે આપ્યો છે તેથી, તથા હમારા ગ્રંથ બાબદમાં ઘણી સારી સ્થાનાઓ કરીને હમોને મદદ કરી છે તેથી, તથા મજકુર ગ્રંથનો નમુનો તપાસીને પોતાનું કીમતી મત આપ્યું છે તેથી, હમો એ વિદ્વાનના મોટા આભારી થયા છીએ.

જર્મનીવાળો હમારો કામેલ મિત્ર દાકતર એફ. સી. એન્ડ્રીયાસ બ્યારે મુંબાઈ આવ્યો હતો ત્યારે આ ગ્રંથ બાબદમાં હમોને કેટલીક ભલી સ્થાનાઓ કરી હતી તેથી તથા હમોએ મોકલેલો નમુનો તપાસીને એ ગ્રંથ વિશે જે કીમતી મત આપ્યું છે, તેથી હમો તે ગૃહસ્થનો મોટો આભાર માનીએ છીએ.

હમારા ફાજલ મિત્ર, અને આપણા જાણીતા રાહેરી તથા ઝોરીએન્ટલ સ્કૉલર શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલે પોતાના કીમતી પુસ્તકોમાંનાં મધિ-

થી આ હમારા કોષને માટે હમોને કેટલીક કીમતી કેતાબોની મદદ આપી છે, તેથી અમે કાબેલ શેહનો હમો મહેટેઝા આભાર માનીએ છીએ.

હમારા કાબેલ મિત્રો તથા ઓરીએન્ટલ સ્કૉલરો દસ્તુર હોસંગજી જમાસ્પજી જમાસ્પ આસાના તથા શેહ ખુરશેદજી રસ્તમજી કામાજીએ આ કોષ બાબદ માં કેટલીક સારી સલાહ આપી છે. તેથી અમે કાબેલ ગૃહસ્થાનો આ જોગવાઈએ હમો આભાર માનીએ છીએ.

ઈરાનવાળા મોઝમોલેકજી લીમજીબાઈ હાતયાં પોતાના કીમતી કેતાબખાનાની જે જે કેતાબો હમારા ઉપયોગને સારૂ મોકલે છે, તથા નવી કેતાબો ગયા છેનાની ઘીલસોજી રાખી તસદી લીએ છે, તે માટે હમો અતરે એકને મોઉપકાર માનીએ છીએ.

આવી જાતનો રાખ્દકોષ રચવાનાં કામની કોશિશ પહેલ પેહેલીજ હોવાથી અમે માં ઘણી બુલો રહી જવી જોઈએ, માટે હમારા વાંચકોએ તે માટે દરગુજર કરવી. અને હમો તેમને એલતેમાસ કરીએ છીએ કે, એ બુલોથી હમોને વાકેફ કરી ઉપકાર કરવો, કે જેથી અમે ગ્રંથની બિજી આવૃત્તિઓમાં તે બુલો સુધારવાને હમોથી બની આવે.

જમાસ્પજી દસ્તુર મીનોએહેરજી.

૭૭, નાનાબાઈબમનજી સ્ક્રીટ, કોટ,

મુંબઈ, માર્ચ ૧૮૭૭.

દીખાચો.

પેહેલવી ભાષા ઇરાનને લગતી ખીજી ભાષાઓમાંની એક સર્વેથી જુની અને ખીકટ ભાષા છે. અસલ એ ભાષાની રચના, અવસ્તા તથા સંસ્કૃત, ઇત્યાદિ, ભાષાનાં તત્ત્વો મળીને થયેલી છે, પણ ધણીક વેળા ઇરાનમાં પારકા દેશનાં લોકો, જુદે જુદે વખતે, ઘણું સુધી રાજ્ય કરી ગયાનાં સખખોને લીધે એ ભાષામાં કેટલાંક “સેમેટીક” તત્ત્વો પણ દાખલ થયાં છે; તેથી એ ભાષાનો પુખ્ત રીતે અભ્યાસ કરનારાઓને, અવસ્તા, સંસ્કૃત, પાર્સી, ફારસી, અરબી અને થોડી ધણી “સેમેટીક” ને લગતી ભાષાઓની ખી માહેતગારી મેળવવી જોઈએ છે; કારણ કે ઉપલી ભાષાઓનો અભ્યાસ કરવાથી, એ ભાષા શિખનારાઓને વાંચણમાં તેમજ સમજવામાં ધણી સહેલાઈ થાય છે.

એ ભાષાનાં અક્ષરોની ઉત્પત્તિ અવસ્તા અક્ષરો ઉપરથી થયેલી છે; તેમાં કેટલાક અક્ષરો અસલ રૂપમાં વપરાયલા છે, અને કેટલાક ટુંકા રૂપમાં વપરાયલા છે; એ ટુંકા રૂપને લીધે તથા એક અક્ષર વધારે રીતે વંચાઈ શકવાને લીધે, જેમ અવસ્તા સહેલી રીતે વંચાઈ શકાય છે તેમ, પેહેલવી ભાષા સહેલી રીતે વંચાઈ શકાતી નથી; જો કે એ ભાષાનો શિખનાર વિદ્યાર્થી ગમે તેવો ખી પ્રવિણ હોય તોપણ, કેટલાક શબ્દોનો થોડો ધણો વિચાર કર્યા વિના, ઘુરત ઉકલાવી શકે એમ નથી.

પેહેલવી ભાષા વ્યાકરણની ખાંધણીમાં, અવસ્તા તથા સંસ્કૃતથી ઉતરતો, તથા ખીજી સઘળી ભાષાઓથી ચઢતો દરજ્જે ધરાવે છે; કારણ કે તેમાં રૂપાખ્યાપન અર્થ પ્રત્યય, ઉપસર્ગ, અવ્યયો, અને શબ્દોનાં ખિજા વર્ગો ખીજી ભાષાઓ કરતાં વધારે છે, એ ભાષામાં જે જે વ્યાકરણરૂપી જોડણીઓ છે, તે ધણી ખરી સઘળી અવસ્તા તથા કદીમ ફારસી લેખોની સાથે મળતી આવે છે.

ધણી મુદત થઈ એ ભાષા હોદેશાઓને લીધે, તથા તેને શિખનારાઓની

કાચી સમજને લીધે, તથા તેનાં લખાણો વગર સંભાળે કરવાને લીધે, તથા ઝિનો વપરાસ કમ થવાને લીધે પડતી હાલતમાં આવતી ગઈ છે; અને ઉપલા સંખ્યોને લીધે, ઝિ ભાષા જાણે કે આગલા જમાનામાં હસ્તીજ પામેલી ન હોય, ઝિમ કેટલાકો શક મંદ થયા છે.

હવે પેહેલવી ભાષા વિશેનું ખીજું બયાન કરવાની આગમજ આગલા મરહુમ દસ્તુર સાહેબોની આપણું ધર્મને લગતી ભાષાઝિ બાબેની મેહેનત વિશે, જે હમા આ જોગવાઈઝિ તેઝિનાં ઉપકાર વિશે કાંઈ ન બોલીયે તો, તે ઘણું અપ્રમાણીક કહેવાય. આટલું તો આપણને માન સાથે કબુલ કરવું જોઈયે કે, આગલા કાબેલ દસતુરો, જે અવસ્તા, પેહેલવી અને પાજંદ જબાનની કેતાબોનાં, સંસ્કૃત તથા ફારશી અને ગુજરાતી ભાષામાં તરજુમાં ઝિ ન કરી ગયા હોતે, અને આપણું દસ્તુરો મધેથી કોઈ પણ દસ્તુરે યુરૌપખંડનાં કોઈ પણ કાબેલ વિદ્વાનને ઝિ ભાષાઝિનાં અભ્યાસ ન કરાવ્યો હોતે તો, ઝિ ત્રણે ભાષાઝિમાંની ઝિકુ ભાષા ટુટી ભાગી પણ આજ હસ્તીમાં રહેતે નહીં, ઝિ ચોક્કસ સમજવું. આજ યુરૌપખંડનાં વિદ્વાનો ઝિ ભાષાઝિ સમજવામાં મોટી ક્ષેત્ર પામ્યાની ખુબી પણ દસ્તુર સાહેબોનાં તરજુમાં ઝિની છે; અને કેટલાક યુરૌપીયનોને શિખવ્યાની છે.

આટલું તો આપણને માન સાથે કબુલ કરવું જોઈયે છે કે, યુરૌપખંડનાં કેટલાંક રાજ્યોની મેહેરબાની અને મદદથી અને ત્યાંનાં ઉજમારા અને નામીયા વિદ્વાનોની અથાગ મેહેનત અને કોશેશથી અવસ્તા તેમજ પેહેલવી, પાજંદ ભાષાના ઝિલમની રગોને ગોયા નવું લોહી મળવાથી, ઝિ ભાષાઝિને નવી હસ્તી મળી હોય તેવી રીતે, ઝિ ઝિલમ અને ઝિને લગતી ભાષાઝિ આજ પૃથ્વીનાં મોટા ભાગ ઉપર માન સાથે શ્રેણી પામી છે. અવસ્તાનું વ્યાકરણ અને કોષ, પેહેલવી વ્યાકરણ, અને નહાનાં નહાનાં બે ત્રણ કેષિ, તથા ઘણુંખરા અવસ્તાઝિનાં તરજુમાં ઝિ, તથા કેટલીક પેહેલવી કેતાબોનાં તરજુમાં ઝિ અને કેટલાંક અવસ્તાની શીલસુશી ઉપર ઉમદા વિચારો સાથે રચાયલાં પુસ્તકો અને અવસ્તા, પેહેલવી, પાજંદભાષાનાં પુરાતમપણુ વિશે રચાયલાં પુસ્તકો, ઇત્યાદિ; તથા ઇરાનને લગતા પહોડા અને ઓહોમાં કોતરાયલા ખીલારોકા તથા પેહેલવી ઇત્યાદિ

લેખોનાં છપાયલાં પુસ્તકો, અને તે સાથે તે ખોલે તથા પહોડામાંથી ચિતારેલાં નકશાનાં ચિતાર લીધેલાં પુસ્તકો, યુરોપનાં રાજ્યનાં તથા ત્યાંનાં વિદ્વાનોનાં સહાસિક કામો આપણને દેખાડી આપે છે; અને એ કામોએ આપણને મોટી અચરતીમાં નાંખ્યા છે, અને આપણને ખરેખર તેઓનાં હેસાનમાં દટાયલા કર્યા છે. આ હિંદમાં આજ એ ભાષાઓના અભ્યાસ ચાલુ થવાની ઉલટનું મુખ્ય કારણ, તે યુરોપખંડનાં વિદ્વાનોની ઉસ્તાદી છે. આગલા વખતમાં જો કોઈ બીલટ કરી, ઉપલી ભાષાઓ શિખવાની હોંશ કરતો તો, પેહેલાં, તેને અસલ પુસ્તકો મળવાં મુશ્કેલ પડતાં; અને જો, કોઈ મેહેરબાની કરી આપતું તો, તે લખતાં મેહેનત પડતી, અને જો લખાવવી પડતી તો, ખરચની જોગવાઈ ન ખતવાને લીધે અટકવું પડતું હતું; પણ તે વિશેનું સમજું સુખ યુરોપખંડનાં કેટલાંક નામાંકીત રાજ્યો, તથા ત્યાંનાં નામાંકીત વિદ્વાનોની કોશિશથી ચોપડીઓ છપાઈ બાહર પડવાથી થયું છે: અને બિજું મોટું સુખ શિખનારાઓને મોટે યુરોપખંડની દોલતથી એ થયું છે કે, તેને લગતાં સાધનો, જેહેવાં કે, બાકરણા, કેષા, તરજુમાઓ, નોટા, રસાળાઓ વગેરે સહેલી અને સુધરેલી રીતે શિખવાને, થોડે પૈસે ખરચે મનમાનતી રીતે મળી આવે છે, આજ એ બાબેની અતરે મદરેસાઓ નીકળી છે, અને તે મનમાનતી રીતે ચાલે છે, અને શિખનારાઓ શુભ ફલ મેળવે છે, તેનું મુખ્ય માન યુરોપને ઘટે છે. આપણાં આગલા ન્યાગાંનોની કેટલીક નવી તવારીખો, લેખો, અને તેઓનાં દબદબા અને મરતબાનાં બયાનો, અને જરયુસતી ધર્મની ખુબી, શીલસુશી અને મોટાઈ વિશેનાં બયાનો આજ પૃથ્વીનાં મોટા ભાગે ઉપર વંચાય છે, અને આપણુ લોકો આજે વધારે આરાકારા થયા છે, તેનું મોટું માન પણ યુરોપખંડને ઘટે છે. આગલ કરતાં આજ આપણુ જુવાન લોકોમાંથી આપણાં પવિત્ર ધર્મવિશે જે રાક દુર થયો છે, તેનું મુખ્ય માન પણ યુરોપખંડને ઘટે છે. જો યુરોપનાં કેટલાંક રાજ્યોએ તથા યુરોપનાં વિદ્વાન ઉસ્તાદોએ અવસ્તા, પેહેલવી, અને પાન્દ બાષા તથા વિદ્યા વિશે, તથા એ વિદ્યાની ખુબીઓ વિશે, તથા એને લગતાં સાધનો વિશે, તથા એ વિદ્યાને લગતાં કોતરકામો વિશે, તથા નકશાઓ વિશે મોટો જર ન ખરચ્યો.

હતે, અને અથાગ મેહેનત ન કરી હતે તો, હમો ખચીત કરી કહીયે છેયે કે, આજ આપણુ, ધર્મ તથા આપણુને લગતી ભાષાઓ, વિદ્યા તથા માન વિશે જે હાલતમાં છેયે, તે હાલતમાં કદી આવતે નહીં. જે કામોની મેહેનત, અને જે જરૂરો ખરચ આપણુને પોતાને કરવો જોઈયે છે, તે કામો અને તે ખરચો દીલચુરદા ભરેલી રીતે, અને સારા મનથી, પારકી કોમનાં તથા પરાયા દેશનાં પુતો કરે, એ કાંઈ તે લોકોનો આપણાં ઉપર થોડો આભાર થાય છે? જે કે તે વિદ્યાનાં શોખીલો, પોતાનાં એકલમ તથા જ્ઞાનનો વધારો કરવા માટે, તથા પોતાને ફાયદા થવાની શોધને માટે, તથા ખર્ચ ખોડું શોધવા માટે, તેઓ જરૂર ખરચી મેહેનત કરેછે; પણ તેમાં તેઓ કરતાંને આહતો મોટો લાભ તો આપણુને તથા આપણાં પવિત્ર ધર્મને લગતી વિદ્યાઓને થાયછે. માટે, આપણી કોમને લાયક છે કે, એ બાબતમાં જરૂર ખરચનારાં રાખ્યોનો, તથા અથાગ મેહેનત કરનારાં વિદ્વાન ઉસ્તાદોનો, જાહેર રીતે ઉપકાર માનવો જોઈયે છે.

પેહેલવી ભાષાની ઉત્પત્તિ અને તેના જમાનાં વિશે યુરોપનાં વિદ્વાનો પોતાનાં મતો, એક રીતે આપતા નથી, પણ એકેકથી જુદી જુદી રીતે આપે છે. એ મત આપનારાઓમાં કેટલાક ઉગમણુ પ્રાંતની ભાષા જાણનારા વિદ્વાનો પેહેલવી ભાષાની ઉત્પત્તિનાં જમાના વિશે જણાવેછે કે, એ ભાષા “આસીરીયન” ટોલાના પાદશાહોનાં વખતમાં “સીરીઆક” ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થઈ છે! અને કેટલાકો એને “પારથ્યન” અથવા “આલદી” ભાષાને નામેજ ઓળખે છે! અને કેટલાકો તો એનાં જમાના વિશે એવા આરોપ મુકે છે કે, પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને, એ પેહેલવી ભાષા, અરબી અને ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી ઉત્પન્ન કરી છે. એ છેલ્લા, વગર સહમજે, આરોપ મુકનારાઓનાં જવાબો પુખ્ત રીતે યુરોપનાં વિદ્વાનોમાં અને આપણુ જરૂર મતોઓમાં વધારે જાણીતા ગૃહસ્થો તથા ઓરીએન્ટેલિસ્ટો, જેવા કે રોઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ અને દરજુરજી સાહેબ હોસંગજી જમારપજી દરજુર જમારપ આસાનાં એઓએ આપ્યા છે. ઈ. સ. ૧૮૯૧ માં રોઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ “એરીઅન ભાષાનું મૂળ, તથા અસલપણું” (The origin and authenticity of the

Arian family of languages) એવે નામની ચોપડીનાં દીબાચામાં લખે છે કે, “પેહેલવી ભાષા પારસીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને અરબી ઉપરથી કે કોઈ ખી ભાષા ઉપરથી બનાવી નથી, પણ એ અસલ જમાનામાં, ઇરાનનાં મુલકોમાંજ બનેલી છે; અને પેહેલવી ભાષા “સીરીઆક” ઉપરથી નહીં પણ “એરીયન” ભાષા ઉપરથી થયેલી છે.” એવી રીતે માઅકુલ દાખલાઓ સાથે આપ્યા છે, ૪૦ સં ૧૮૬૭ માં દસ્તુર હોરાંગજી જમા-સ્પજી દસ્તુર જમાસ્પ આસાજીનાં એ, “એક જુની જંદ પેહેલવી શબ્દકોષ” (An old Zand Pehlvi Glossary) એવે નામની ચોપડીનાં દીબાચામાં લખે છે કે, પેહેલવી ભાષા પારસીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને ઉભી નથી કીધી, પણ એ “આસીરીઅન” ટોલાની પાદશાહીનાં વખતમાં થયેલી છે, એવી રીતની દલીલો સાથે આપ્યા છે એ કાબેલ દસ્તુરજીનાં મતને મરહુમ વિદ્વાન દાક્ટર મારટીન હોંગે એજ ચોપડીમાં આવેલાં, પેહેલવી ભાષાનાં પોતાનાં નીઅંધમાં સ્વીકાર્યું છે.

હવે, હમો જણાવિએ છીએ કે, જે કાબેલ વિદ્વાનો પેહેલવી વિશે લખે છે કે એ ભાષાની ઉત્પત્તિ “પાર્થન” અને “આલદી” ભાષા ઉપરથી થઈ છે; એવું જે મત તેઓ જણાવે છે તે, પેહેલવી ભાષામાં કેટલાક શબ્દો તેઓની ભાષાને મળતા આવે છે તે ઉપરથી જણાવતા હશે; પણ તે ગૃહસ્થાને આટલું તો અંજણું નહીંજ હોયું જોઈએ કે, “પાર્થનો” અને “આલદીઓ” જુનાં વખતનાં ઇરાનીઓનાં વંશ છે, અને તેઓ છુટા પડ્યા પછી પણ, જુનાં ઇરાનીઓનીજ ભાષા બોલતા હોય તેમાં કોઈ ખી અજબ થવા જોગ નથી, કારણ કે જો તે પેહેલવી ભાષાજ ઘણી પુરાણી છે; અને તે લગભગ “પેશદા-દયાન” પાદશાહઓનાં વખતની છે; (તે આગલ આલતાં વાંચકોનાં વાંચ-વામાં આવશે) તેથી કોઈ એમ નહીં દરવું જોઈએ કે, પેહેલવી ભાષા “પાર્થનો” અને “આલદીઓ” ઉપરથી આગલા ઇરાનીઓએ ચોરી લીધી હોય; પણ તેથી તો ખોટું દીશે છે કે, “પાર્થનો” અને “આલદીઓ” પોતે એ પુરાતન ભાષાનાં આભારી છે. અને જે વિદ્વાનો “આસીરીયન” વંશનાં વખતમાં પેહેલવી ભાષા બનવા વિશે પોતાનું મત જણાવે છે, તેવું મત જણાવનારા ગૃહસ્થાને હમો નમનતાઈ સાથે જણાવિએ છીએ કે, એ પુરાતન

પેહેલવી ભાષા “કચાન્યાન” વંશની પાદશાહાતનાં વખતમાં ખુદ ખોલાતી ભાષા હતી; તેના દાખલો જોવા હોય્મ તો, અસલ પેહેલવી “દીનકર્દ” કેતાખ, પાદશાહ ગુરાતારપનાં વખતમાં, તે નેક ખખ્તશાહે પેતે પેગમખર સાહેખ જરથુસ્તનાં શાગેરદો પાસે અવસ્તાનાં દફતરો ઉપરથી પેહેલવી ભાષામાં લખાવી હતી; એવું એ નામીયાં પુસ્તકનાં ત્રિજન દફતર મધે ખોલ્યું જણાવ્યું છે આ ઉપરથી જણારો કે, જે ગૃહસ્થો પેહેલવી ભાષાના જમાનાં તથા તેની ખનાવટ વિશે લખે છે કે, તે “આમીરીયન” પાદશાહનાં વખતમાં “સીરી-આક” ભાષા ઉપરથી બનેલી છે, અને “પાર્થન” પાદશાહાતનાં વખતમાં “ખાલદી” ભાષા ઉપરથી બની છે, તે પણ વગર આધારનું છે.

કેટલાક વિદ્યાશાસ્ત્રીઓ, પથરની તખ્તીઓ તથા શીફકા ઉપરનાં પેહેલવી લેખો કેતાખી પેહેલવી લખાણો સાથે સરખાવી, પોતાનો એવોખી વિચાર આપે છે કે, પથર અને શીફકા ઉપરની પેહેલવી અને ચોપડીઓમાં લખાયેલી પેહેલવી, એક ખીજથી ઘણી જુદી જણાય છે; તેથી એવું જણાય છે કે-પુસ્તકોમાં લખાયેલી પેહેલવી ભાષા ફારશી ભાષા ઉપરથી નીકળી છે. હમારે જણાવ્યું જોઈએ છે કે, એમ ખોલવામાં પણ તે ગૃહસ્થોએ ખુલ કરી છે, કારણ કે, જે વખતમાં તખ્તીનાં લેખો કોતરાયા છે, તેનાંજ બલકે તેથીખી આગમજનાં વખતમાં કેટલીક પેહેલવી કેતાખો બનેલી હોલે ખોજુદ છે; જેવી કે, “દીનકર્દ,” નરંગસ્તાન (અવસ્તાની શાહાદતો સાથની), “ખુન્દેહેશને,” “ખીનાખેરદ,” પેહેલવી “શાહાનાખું” પેહેલવી “વીરાફનાખું,” “શાયેસ્તલાશાયેસ્ત” અને “શેકન ગુમાની વજ્જર” વગેરે; તથા પેહેલવી “વંદીદાદ,” “યજ્જરને,” “વીસ્પરદ,” ખુરદેહ અવસ્તા,” અને “અવસ્તા પેહેલવી કોષ” જે “જંદ પેહેલવી ગલાસરી” ને નામે ઓલખાય છે તેની પેહેલવી; તથા આશીરવાદ,” “આફરીના” અને કેટલીક “નરંગો” પેહેલવી ભાષામાં બનેલી છે. પેહેલવી તખ્તીનાં હરફો અને કેતાખી હરફોની વલાંણુ અને કાંઈક ભાષા, જે કે, કેટલીક રીતે જુદી છે, તેથી કાંઈ એમ નહીં કરવું કે; કેતાખી પેહેલવી ફારશી ભાષા ઉપરથી નીકળી હોય્મ, પણ હમારે આંધીન મત તો એ છે કે, ફારશી ભાષા પેહેલવી ભાષાની આભારી છે. આગલા જમાનામાં આટલું તો ચોકસ હતું કે, દરબારી ભાષા અને આખી

બાષામાં ઘણુક પ્રેર હતા; જેમ કે, “વેદશાસ્ત્ર”ની સંસ્કૃત ભાષા અને હિંદુઓમાં ચાલુ વપરાતી સાધારણ સંસ્કૃત ભાષા છે તેમ. હમો ધારીએ છીએ કે, એવી રીતના વિચાર આપનારા ગૃહસ્થોએ કોઈ અપૂર્ણ પેહેલવી ચોપડીઓ વાંચી વિચાર આપ્યો હશે, કારણ કે, જે પેહેલવી “દીનકર્દ,” “નરંગસ્તાન,” “બુન્દેહેરાને,” અને પેહેલવી “શાહાનામું,” અને પેહેલવી “વીરાફનામું” ઇત્યાદિ ચોપડીઓ વાંચી હતે, અને વળી તે સાથે એક ભાષાનું પુરાતમપણું તપાસવાની જેવી રીતી છે તેવી રીતે વ્યાકરણને કાયદે એ ભાષાને બીજી એરીઅન ભાષાઓ સાથે સરખાવી હતે, તો હમો ધારીએ છીએ કે તેઓ એવા બેઠગો વિચાર ક્વચિત પણ આપને નહીં. કેટલાકો કેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા અને જંદ અવસ્તાનો પેહેલવી તરજુઓ એક બિબ્બી જુદો પડે છે, તે હમો કબુલ કરીએ છીએ કે, વ્યાકરણ સંબંધી કેટલાક દાખલાઓમાં “એ અને જુદો પડે છે, પણ જે એ બહુ ભાષાનાં બોલો સરખાવવામાં આવશે તો, તે ઉપરથી જણાશે, કે પેહેલવી તખ્તીઓમાં “ઉજવારેશ” મુળ ધાતુઓ તેઓને મળી આવશે, આએજ એ ભાષાનું પુરાતમપણું તુરત દેખાડી આપે છે; તેટલા માટે હમુને મત બાંધવું જોઈએ કે, કેતાબી પેહેલવી ધર્મશાસ્ત્રને લગતી અને તખ્તીની પેહેલવી શહેરનાં શાસ્ત્ર કારોબારને લગતી ભાષા હોવી જોઈએ.

વળી, કેટલાક ગૃહસ્થો કેહે છે કે, અવસ્તા તથા પેહેલવી ભાષા પાર્શ્વીઓનાં દસ્તુરોએ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછી, અવસ્તા સંસ્કૃત ઉપરથી અને પેહેલવી અરબી અને ફારસી ભાષાઓ ઉપરથી બનાવટ કીધી છે. એવું કેહનારાઓ અગર જાણી જોઈ એ ભાષાઓને હલકી પાડી, આપણાં ધર્મની તાસુખી રાખી પોતાનાં ધર્મની ભાષાને ચઢતી જણાવવા માગતા હોએ, અને પેહેલવી કરતાં પોતાની સેમેટીક ભાષાને ચઢાવવાને માટે તાસુખીથી એવું લખાણ કર્યું હોય, યા તો તે લોકો પેહેલવી ભાષાનાં કોતરકામથી ખીલકુલ અનજાણ હોએ. હમો ધારીએ છીએ કે, એમ તો કદી બનવું જ ન જોઈએ, કારણ કે, જે લોકો એવા વિચાર જણાવે છે તેઓ, ઉગમણ પ્રાંતની વિદ્યામાં પ્રવિણ અને સોખીલ ગૃહસ્થો છે. એવા કામિલ ગૃહસ્થો યહને એવા કંઠગો વિચાર આપે એ ઘણું અચરત યથા જોગ છે ! આજે, પાહોડો ઉપર

અને ખાહોની અંદર, જે લેખા કોતરાએલા મુસાફરોને માલુમ પડે છે; અને સાસાન્યાંન વખતનાં શિક્કાએ, ઝવેરો ઇત્યાદિ ઉપરની પેહેલવી આપણને દેખાડી આપે છે કે, તે ભાષા લોકોનાં વપરાસમાં આવતી હતી, અને વળી ઉગમણ પ્રાંતની ભાષાનો શાસ્ત્રી સર રોલીસન કહે છે કે, “જરથોસ્તી મજહબનાં લોકો હિન્દુસ્તાનમાં પેહેલે આવ્યા, તેની આગમજનાં જે ત્રાંખાનાં સસનમ (વાસણ) તેઓ પોતાની સાથે લાવ્યા હતા, એ સસનમ (વાસણ) ઉપરનાં પેહેલવી અક્ષરોનાં નમુનાં હાલે મોજુદ છે. મજકુર નામાંકીત ગૃહસ્થ એ બાબે નીચે પ્રમાણે પોતાનું મજબુત એકીન જણાવે છે. “શાહા-
 “પુર તરફ આવેલી તખ્તી ઉપરનાં પાદશાહનાં ઘોડાની છાતી ઉપર જે ટુક
 “કથા લખેલી છે, તે જે આરે પેહેલવી વપરાતી હાલતમાં હતી, તે વખતે
 “કોતરેલી માલુમ પડે છે, અને માહારી પાસે કેટલાંક રતનો છે, તે ઉપરનાં
 “છાપો હાલનાં તેમજ જુનાં હરજો વચ્ચે જે સંબંધ છે તે વધારે સહે-
 “લાઈથી દેખાડી આપે છે. ત્રાંખાનાં સસનમ (વાસણ) જે મલબારના
 “સીરીઅન ખ્રીસ્તીઓનાં હાથમાં છે, તેનાં ઉપર આવેલાં પારસી શાહેદાનાં
 “નામોમાં પેહેલવી હરફોનો એક મનોરંજક નમુનો આપણી પાસે છે. આ-
 “એ (સસનમ) જરથોસ્તી મજહબનાં લોકો જે આરે આરબ લશકર
 “યુફ્રેતીસ નદીનાં મુખ ઉપર આવેલાં અખીલા શહેર ઉપર આવી પોહ્યાંથી ઉં-
 “ત્યારે ત્યાંથી નાહામી હિન્દુસ્તાનમાં યુજરાતનાં કોરતા ઉપર આવેલા સીંદાન
 “(સનજાણ) નામના શહેરમાં વાસો લીધો તે વખતે લાવવામાં આવ્યું હતું.
 “આએ સીંદાન (સનજાણ) શહેર અરબ લોકોની ભૂગોલમાં સારીકાંણી
 “જણાએલું છે, જે વિશે “હમજહએએસફહાંની “એ જે પાધરી
 “નીશાંની નહીં આપી હતે તો, આપણને હાલ જમાનાનાં નકરાએમાં
 “સેતજેનમાં એકાખી કાઢવાને કંઈ એક મુશ્કેલી પડતે.

અવસ્તાભાષાનાં પુરાતમપણાં માટે ખીલારોડી તખ્તીએ આજે પેહેલ-
 વાંની દરજ્જા ઉપર ઉભી રહીને, આપણને શાહાદત આપે છે અને પેહેલવી
 ભાષાનાં પુરાતમપણાં માટે, પેહેલવી તખ્તીએ, શિક્કાએ, ઝવેરોનો, સીંધા
 અને સસનમ યાને વાસણો બરપાઈ પછે શાહાદત આપે છે; પેહેલવી ભાષા
 વિશે એ ખલી તખ્તીએ, શિક્કાએ, ઝવેરોનો, સીંધા અને સસનમજ શાહેદી

આપેછે એટલુંજ નહીં; પણ ધણીક જુની પુરાણ વખત ઉપર બનેલી ઉપર જણાવ્યા મુજબની ચોપડીઓ હાથે હયાત છે; તથા સર સી. એમ. રૉલી-સન પોતાની મુશાફરીનાં ગ્રંથમાં હાથે બોલાતી પેહેલવી વિશે કબુલ કરેછે કે, “દીઝમાર” નાં ગામડામાં અને “ગુરાતારફી” નામનાં મોલકમાં લોકો પેહેલવી ભાષા બોલેછે હાલનાં ઇરાણીઓ પોતે કેહેછે. કે, “સારીસ્તાન” અને “ખુરદીસ્તાન” માં એ પેહેલવી ભાષા હજુર સુધી બોલાય્છે. આ ઉપલા મઆકુલ બોલાસાથી વાચકોને જણાશે કે, જે વિદ્વાન ગૃહસ્થો અવસ્તા અને પેહેલવી ભાષા ઉપર તોહોમત મુકેછે કે, પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછે અવસ્તા સંસ્કૃત ઉપરથી અને પેહેલવી અરબી, ફારશી ઉપરથી બનાવી છે, તે તોહોમત રદ બાતલ છે.

વળી કેટલાક ગૃહસ્થો પેહેલવી જ્યાન સાસાન્યાન પાદશાહ ઓનાં વખતની જણાવતાં તેઓ મોતાનાં ટેકામાં એવો દાખલો જણાવે છે કે, “પેહેલવી ‘ભાષા કએઆની પાદશાહો તો શું બલકેહ આંમનીઆંન ટોલાનાં દોરની ‘શરઆતમાં ઇરાન સરજમીનમાં જે ધણીએક ભાષાઓ બોલાતી હતી ‘તેઓમાં એ ભાષાની અગર જે આંમી લોકોમાં વપરાતી હતે તો બેહીસ્તુન ‘પાહાડ ઉપર કોતરાવેલા લેઓમાં રોહનશાહ દરાયશ હીસ્તાસ્પીસનાં જમાં- ‘નામાં બોલાતી ત્રણ જુદી જુદી ભાષાઓમાં એકજ આબદ શાહ તખ્તીઓ ‘જે કોતરાએલી છે તેઓ સાથે બિજા એક તખ્તી પેહેલવી ભાષામાંથી આપ- ‘વાને એ નામ વર પાદશાહ બુલી જય એ બનાવ એ પાદશાહની વર્તણુક ‘તરફ જેતાં તો નહીં બની શકે એવો છે.’” એ પ્રમાણે બોલનારાઓની મોટી ભુલ છે, કારણ કે બેહીસ્તુન પહાડ ઉપર કોતરાએલી ત્રણ ભાષાની તખ્તીઓ સાથે પેહેલવી ભાષામાં તખ્તી કોતરી નથી, તો તેથી કાંઈ એવું નહીં હરતું કે તે વખતમાં પેહેલવી ભાષા નહીં હશે તેથી નહીં કોતરાઈ હોય. એમ તો અવસ્તા હરફે અવસ્તા ભાષા મધેની તખ્તી નથી કોતરી, તેથી શું તેઓ એ મજ દાખલો આપશે કે, બેહીસ્તુનના પાહાડ ઉપર હખામીશ પાદશાહ ઓનાં દોરની શરઆતમાં ત્રણ જાતની ભાષામાં તખ્તીઓ કોતરાઈ છે, તેઓ અવસ્તા હરફે તે ભાષાની તખ્તી કોતરાઈ નથી; તેથી, એ ભાષા પણ હખામીસ વર્ગે પછી કોઈ જમાનામાં ઉભી થઈ હશે? એવો કાંઈ નહીં

કોઈ સવાલ કરશે. જો કે એ સવાલનો જવાબ તો ઘણો ટુંકો અને સહેલ છે; તે એ કે, શહેનશાહ યુસતાસ્પનાં વખતમાં બ્યારે પેગમખર સાહેબ જરથુસ્ત સ્પેતમાન, તે બુજેરગ શહેનશાહની દરબારમાં, પવિત્ર યજ્ઞદાંથી દીન લઈ આવ્યો, તે વખતમાં, અવસ્તા ભાષા બોલાતી હતી, કારણ કે જ્યારે હિંદુસ્તાનનો યુર “ચંદ્રધામ” અને “બયાસ” અને યુનાંની યુર “તુત્યાનુરા” પેગમખર જરથુસ્ત સાથે તકરાર કરવાને, મજકુર શહેનશાહની દબદબા ભરેલી દરબારમાં, આવ્યા હતા; ત્યારે, પેગમખર જરથુસ્તનાં હોકમથી, તેનાં એક ખેરદમંદ શાગેરેદ, તેઓ શું શું સવાલ કરવા આવ્યા હતા, તેનો મનપતીજ ભરેલા બોલાસો, તે લોકોનાં વગર સવાલ કરવે કે બોલવે, એક અવસ્તાના નોશક મધેથી વાંચી સંભળાવ્યો હતો. વળી બિજો મોતેખર દાખલા એ છે કે, જ્યારે પેગમખર સાહેબ અરો જરથુસ્ત, શહેનશાહ યુસતાસ્પની દરબારમાં તેનાં તખ્તની નજદીક દાખલ થયો, તેવારે તુરતજ, તે મવિત્ર પેગમખરે, શહેનશાહ યુસતાસ્પને અવસ્તા ભાષામાં દોઆ તથા નસીહતો કરી હતી, તે દોઆ તથા નસીહતો હવે મોજુદ છે. એ દાખલાઓ ઉપરથી ચાકસ થાય છે કે શહેનશાહ યુસતાસ્પનાં વખતમાં અવસ્તા ભાષા દરબારી યા આંમી લોકોમાં બોલાતી હતી; તે બોલાતી બુજેરગ ભાષામાંજ, પેગમખર સત જરથુસ્તે યજ્ઞદાંની ધર્મ ખાસિ આંમોને સમજાવ્યો હતો; એટલું છતાં, હખાંમીરા વર્જીશનાં શહેનશાહ દરાયરો, એ ભાષામાં અને એજ હરે તખ્તી કાંએ નહીં કોતરાવી હશે? પેહેલવી ભાષા વિશે સવાલ કરનારાએને એવો સવાલ કાંએ નહીં થાએ. પેહેલવી વિશે સવાલ કરનારાએએ જાણવું જોઈએ છે કે, મજકુર હખામીશ વર્જીશનાં શહેનશાહે પોતાના વખતમાં, લોકોનાં જાહેર વપરાસમાં આવતી ભાષાએનીજ તખ્તીએ કોતરાવી કાંએ નહીં હોએ? શહેનશાહ દરાયરો, જે મ અવસ્તા ભાષામાં તખ્તી નહીં કોતરાવી, તેમજ, કદાચ પેહેલવી ભાષામાંથી નહીં કોતરાવી હોએ એમાં અચરત શાનું થવું! પણ જુવો, પેહેલવી ભાષા કીઆ જમાનામાં ચાલુ થઈ છે તે વિશે, કાઉન્ટ એં દીં ગોબીન્યું નામનો કાબેલ વિદ્વાન, તથા પેહેલવી “દીનકર્દ” તથા “શેકંદરનામાં” તથા ફરહંગે “ખુરહાને કોતે,” ફરહંગે “જેહાંગીરી” તથા ફરહંગે “રશીદી” નાં, કાબેલ ગ્રંથકરતાએ શું લખે છે.

કાઉન્ટ ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુ નામનો કાબિલ ગ્રંથકરતા લખે છે કે:—“પા-
“દશાહ ‘ગુરુસાર્વ’ અથવા ‘અરુપદીઆર’ અને ‘અરદશીર બાબકાન’ નાં
“જમાનાંની વચેજ હુજવરૈશ બાપા થ્રી ઇશિનની સર જમીનમાં આહુ
“અથવા રૈવાજ પાંમેલી હતી હેવું તે વખતનાં શિક્ષાઝ્મોનાં લેખ ઉપરથી
“વગર શક અને શોખેહ બરૈલી રીતે સાબેત થઈ શકે છે.”*

કાઉન્ટ ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુનું બોલવું બરહક છે; કારણ કે, પેહેલવી દીન-
કર્દનાં ત્રીજ દફતરથી ખાલું જણાઝ્મિં છે કે:—“બુજેરગ દરજનાં શેહેનશાહ
“ગુરુસાર્વે તે અસલ (દીનકર્દ) કેતાબ ઉપરથી નકલ કરવા તથા અસલને
“ગંજેશાસ્પીગાંન” (યાને પાદશાહી પુસ્તકખાનાં) માં રાખવાને ફરમાવું,
“અને તે ઉપરથી નકલોનો શેલાવો કરવાને ફરમાવું; અને ત્યાર પછી તેની
“ઝ્મિક નકલ ‘દેઝેનપેસ્તે’ (ઇસ્તખરનાં) કીસ્લામાં મોકલી ને તેને ત્યાં જાલવી
“રાખવાનો હોકમ થયો.”†

વળી, શેકંદર રૂમીનાં વખતમાં યરીઅન ખાતે પેહેલવી ભાષા આહુ હતી,
અને તે મધે ઝ્મિં પાદશાહાની તવારીખ પણ લખાઈ હતી; તેની લખાઝ્મિંલી
ઝ્મિક નકલ શાઝ્મિર “નીજંમી” ગંજનવીને મળી હતી; તે વિશે, ઝ્મિં શાઝ્મિ-
“ર નેજંમી” ગંજનવીઝ્મિં બનાવેલાં શેકંદરનામાં મધે લખે છે કે:—“તે
“બુજેરગ પાદશાહને લગતો સઘલો હેવાલ બંધ બેસતી ઝ્મિક કેતાબુની અંદર
“મને લખેલો ન મળીઝ્મિં, તેથી છુટું છુટું જે જે કેતાબમાં તેને લગતું વરણ-
“ન હતું, તે દરેક કેતાબમાંથી ચુંટી કહાડીને તે ઉપરથી આઝ્મિં પુસ્તક મેં
“બેતામાં બનાવું છે; તેમાં અગત્ય કરીને શેકંદરનાં વખતની પુરાતની યુનાની

* (જુલો કાઉન્ટ ‘ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુના ખીલસાજા હકૂમના લેખોનો ગુજરાતી તરજુમો મીં
મનશુખ શાઝ્મિર ૬૦ મં ૧૮૬૫ માં લખાવ્યો છે તેને સફ ૭ મેની શે ૫ મીથી.)

† (જુલો કાઉન્ટ ‘ઝ્મિં દીં ગોખીન્ધુના ખીલસાજા હકૂમના લેખોનો ગુજરાતી તરજુમો મીં
મનશુખ શાઝ્મિર ૬૦ મં ૧૮૬૫ માં લખાવ્યો છે તેને સફ ૭ મેની શે ૫ મીથી.)

“(ગરીક) નશરાંની (હીબર) અને પેહેલવી ભાષામાં લખાચ્છલી કેતાબો
“ઉપરથી આચ્છ કેતાબ ખનાવી છે.”*

ઉપલોખ “નેજાંમી” શાચ્છર શેકંદરનામાં મધે લખે છે કે:—“ચ્છલમને
“લગતી કેતાબોના દરી+ (પેહેલવી) ભાષામાંથી યુનાંની (ગરીક) ભાષામાં
“સેકંદરે તરજુમો કરાવ્યો હતો.”

ફરહંગે જુરહાને કતિના ખનાવનાર મોહમદ હોસેન તખરેજી, પોતાને મ-
સેલાં પુરાણાં પુસ્તકોની દલીલ ઉપરથી લખે છે કે:—

“કેટલાક લોકો ચ્છિયું કહી ગયા છે કે, પેહેલવી ભાષા કચ્છિઆંની ચ્છિની
“દરખારને લગતી ભાષા છે.”† ફરહંગે જુરહાને કતિના કાબેલ ગ્રંથકરતાનાજ
જેવા વિચાર ફરહંગે જેહાંગીરી તથા ફરહંગે રશીદીનાં કાબેલ ગ્રંથકરતા-
ચ્છિઆં પાછુ આપેલો છે.

વાંચકોચ્છિ, ઉપર વાંચી જોયું હશે કે, હાલે પેહેલવી ભાષા ઉપર કેવી રી-
તનાં ચુંથાણાં પડેછે; ચ્છિ ચુંથાણાં પડવાનું મુખ્ય કારણ પેહેલવી જુઆ-

ندیدم نگاریده در یک نور	* اثر های آن شاه آفاق کرد
بهر نسخی در پراکنده بود	سخنهای که چون کج آکنده بود
برو بستم از نظم پیرایه	ز هر نسخه برداشتم مایه
بودی و نصرانی و پهلوی	زیاده ز تاریخ های نوی
ز هر پوست برداشتم مغز او	گزیدم ز هر نامه تغز او
وزان جمله سرچشمه ساختم	زبان در زبان کج برداختم

સેકંદર નામું.

† નેજાંમી એ પેહેલવીને દેકાણે “દરી” નો બોલ વાપરેલો છે, પણ દરી ભાષાની મતલબ
પેહેલવી ભાષાની સહમજબી; કારણ કે પેહેલવી ભાષા ઇરાનનાં કચ્છિઆંની પાદશાહચ્છિના વખતમાં
દરખારી ભાષા તરીકે વપરાતી હતી અને દરી ભાષા જેક પદ્ધતિનાં વખતમાં બોલાતી હતી, એ
ઉપરથી કેટલાક ફારશી ગ્રંથકારો પેહેલવીને “દરી” ભાષાને નામે ઓળખી ગયા છે.

خود نامهار! لفظ دري يونان زبان کرد کسوت کوي
સેકંદર નામું.

† بعضی گفته اند که لغت پهلوی زبان پایی تخت کیان
بوده است. જુરહાને કતિ.

નમાં દાખલ થઈએલા સેમેટીક ભાષાઓને લગતા કેટલાક રાબ્દો તથા વગર સંભાળથી પછવાડેથી લખાયેલી કેટલીએક કેતાઓને લીધે છે. એજ સમયે ઉપરથી યુરોપનાં વિદ્વાનો પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાંને છેક પછવાડેનાં જમાનામાં લઈ જાય છે, પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાંને પછવાડે લઈ જનારા સઘળા એકમતથી એકજ જમાનો ખતલાવતા નથી; પણ ઘણીક તડ થઈ છે. કોઈકેહે છે કે પેહેલવી જગ્યાન અવરતાનાં જમાનાની સાથ-નીજ છે. કોઈકેહે છે કે પેહેલવી ભાષા પાદશાહ યુસતાસ્પ અથવા એસ્પંદી-આર અને અરદશીર બાબકાનનાં વખત વચ્ચેની છે. વળી કોઈકેહે છે કે પેહેલવી ભાષા ઈસુની ૫૦૦ થી તે ૬૦૦ વરસ આગમજ “સીરી-આ” દેરામાં તથા તેની નજદીકનાં ધરાંનનાં પ્રાંતો મધે બોલાતી હતી. કોઈકેહે છે કે, “આરસાસાઈદિ” (Arsasido) ટોળાંનાં પાદશાહઓનાં શિ-ફકાઓ ઉપરનાં નામોનાં અક્ષરોનો આકાર “હુજ વરેસ” ભાષાનાં હરફોને અકસર કરી મળતો આવે છે. વળી કોઈકેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા “એશરી-અન” ટોળાંના જમાનામાં થઈ છે. વળી કોઈકેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા “પારથ્યન” ટોળાંના જમાનામાં થઈ છે. વળી કોઈકેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા “સાસાન્યન” ટોળાંનાં વખતમાં થઈ છે. વળી કેટલાકેહે છે કે પેહેલવી ભાષા યજ્ઞદજ્ઞરદની પાદશાહી ગયા પછે દરતુરોએ અરબી ભાષા ઉપરથી બનાવી છે. એવી એવી રીતનાં જુદાજુદા ગૃહથોનાં જુદે જુદે વખતે લખાણો થઈને એ બિચારી લાચાર ભાષાને ઘણી રીતે વધનમાં નાંખી છે.

વાંચકોએ જાણવું જોઈયે છે કે, એ તો તમોએ પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાં વિશેનાં વિચારો જોયા; હવે પેહેલવી ભાષા કેઈકેઈ જગ્યાંનો ઉપરથી ઉત્પન્ન થઈ છે, તે વિશેનાં યુરોપ તથા હિંદના વિદ્વાનોનાં વિચારો જાણવીએ છીએ.

આંકુ વીટીલ કુ. પેરોન જાણે છે કે, પેહેલવી ભાષા જંદમાંથી નીકળી હતી. પેસ્તર ગાર્દ પેહેલવી જગ્યાન વિશે લખે છે કે, ઇરાન મધે તપ્તીઓ ઉપર તથા શિકાઓ ઉપર શાગાંની અમલનાં જે લેખો કોતરેલા છે, તે અસલ પેહેલવી જુગ્યાન છે, અને તે જુગ્યાન “સીરી એરબ્યન” ટોળાંની છે, પણ જરથુસ્ત્રીઓ પાસે હવડાં જે પેહેલવી તરજુમા તથા પુસ્તકો છે તે કાંઈ અસલ પેહેલવી જુગ્યાનમાં નથી, તે તો ‘દરી’ જુગ્યાનમાં છે, અને

તે જીવ્યાનને જરૂરથી આનાં મોઢેદાએ પોતાનો એકમ છુપાવવા સાર તથા વધારે જુલેરગી બતલાવવા સાર થોડોએક ફેરફાર કરીને તેની ઢપ બદલી નાંખી છે, અને તે મતલબથી તેઓએ ફારશી ભાષાને માત્ર “જંદ” નાં અક્ષરો તથા તેને મળતા અક્ષરોથી લખી છે. પ્રોફેસર આલરાશેન પેહેલવી શિક્ષાઓની જીવ્યાન વિશે લખે છે કે, એ શિક્ષાઓની જીવ્યાન હવેડોની ફારશી જીવ્યાન સાથે મેળાપ રાખે છે. પ્રોફેસર આલરાશેન બિજા ગ્રંથકરતાઓ સાથે એકમળતા થઈને એ શિક્ષાઓની જીવ્યાનને ફારશીને મળતી ઢિઆને એરીઅન ટોલાંની ભાષા કચ્છલ રાખે છે. ડાક્ટર સ્પીગલ પેહેલવી ભાષા વિશે લખે છે કે, પેહેલવેહેલાં જ્યારે એ ભાષાના ઉચ્ચાર તદ્દન જીદી જીદી રીતે કરતા હતા, તે ઉપરથી એવું ધારવામાં આવતું હતું કે, એ ભાષા “સીથીક” (તુરાંની) લગતી હશે; પણ એ તદ્દન ફારશીને મળતી છે અને એની syntax (વાક્યરચના) ઉપરથીજ ફારશીની syntax (વાક્યરચના) નિકળેલી છે, પણ એમાં સેમેટીક રાખેદો ઘણાં ભેળાઈ ગયા છે, તેમ ઘણાંજોરો ભાગ જંદનાં રાખેદોનો છે. ઉપર પ્રમાણેનાંજ બિજા ગ્રંથકારોએ પણ જીદાં જીદાં મતો આપ્યાં છે.

પેહેલવી ભાષા વિષે ઉપર પ્રમાણેનાં વિચારો આપનાર હયાત ગૃહસ્થાને હમો નમનતાઈથી બજામણ કરીએ છીએ કે, જો તેઓ આલુ પુસ્તકોની પથ્થરની અને શિક્ષાની પેહેલવી, ઉજવારેરા ધાતુઓ સાથે સંભાળથી સર-આવી જોરો, તો તેઓને ખાતરી પૂર્વક માલુમ પડશે કે, એ ઉપલી ત્રણ ભાગની પેહેલવીઓ પુરાંણી એરીઅન ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થયેલી છે. આટલું તો હમુને કચ્છલ કરવું જોઈએ છે કે, છેક પુરાતમ જમાનાંથી તે ગયાં ખારસો વરસ સુધીમાં ઇરાનનાં ઉપર જીદદીન લોકોના કેટલાક હુમલાઓ થવાથી, જીદા જીદા વખતો મળી ઘણી વખતે ઇરાનનું રાજ્ય તેઓનાં સ્વાધીનમાં રહ્યું હતું; એવું તવારીખો ઉપરથી આપણને ખાલું જણાયું છે. એવા સંબંધોને લીધે એ નિર્ભજ એરીઅન ભાષામાં ઘણાંક સેમેટીક ધાતુઓ દાખલ થયા છે; જેમકે હાલે, ગુજરાતી ભાષામાં મહમદીઅન લોકોનાં દોરને લીધે, અરબી અને ફારસી ભાષાનાં, તથા ઇંગ્રેજી દોરને લીધે, ઇંગ્રેજી ભાષાનાં ઘણાંક જોલો તથા ધાતુઓ ભેળાયા છે તેમ.

હવે પેહેલવી ભાષાનાં જ માતા વિશે, હમે હમારો નાકેશ વિચાર આપીએ તેની આગમજ, લગાર અસલ બાબતથી હમુને આકું ફાટવું પડે છે. તેમ કરવાનું મુખ્ય કારણ એ કે આદમની શુરઆત ક્યારથી અને તેનું મથક ક્યાંથી તથા મજદયસ્ની (યજદાં પરસ્તી) ધર્મેનું પુરાતમપણું ક્યારથી અને તે કોણથી એ હમો ટુંકમાં જણાવવા માંગીએ છીએ તેથી હમારા અશ-રાફ વાંચકોએ એવા વિચાર ન કરવો કે હમો કોઈ બાતનું ટાલેલું કરીએ છીએ. હમોએ ઉપર જણાવેલી બાબતોનો ટુંકમાં ખોલાસો થવાથી વાંચકોને માલુમ પડશે કે, એમ્યન લોકો પેહેલા અને તેઓની ભાષા પેહેલી, કે સેમેટીક લોકો પેહેલા અને તેઓની ભાષા પેહેલી છે.

યુરોપ તથા હિંદનાં કેટલાક વિદ્વાનો પેહેલવી વિશેની બાબતો લખતાં જગો જગોએ, સેમેટીક ભાષાની ઘણીજ આરાધનાં કરે છે, કારણ કે તેઓ એવું સહમત છે કે, પેહેલવી ભાષા ઘણીખરી સેમેટીક ઉપરથી થઈ છે. હવે, ન્યારે એમજ છે ત્યારે આપણને જાણવું જોઈએ કે, એમ્યન ભાષાઓની શાખા સહથી પેહેલી કે સેમેટીકની, તે આપણને જણાવે છે કે, એમ્યન ભાષાઓની શાખા પેહેલી છે ; કારણ કે, અવરતા, પેહેલવી, પાજંદ અને ફારશી કેતાબોનો શોગલ કરવાથી આપણને ખાસ જણાય છે કે, એમ્યન ભાષાઓનું મૂળ અસલ છે.

આજ આપણને અવસ્થાઓનાં એશારાઓ ઉપરથી તથા પેહેલવી, ફારશીમાં લખાએલી તવારીખો ઉપરથી ખાસ જણાવે છે કે, આએ દુનિયાનાં ચાલુ દોરની શુરઆતમાં “અમ્યન વૈત્રી” માં “ગયેમરથન” યાને ગયોમરદને પાક ખોદાવંદ તાનાએ, પેહેલો પેદા કર્યો હતો, કે જેને બિજા કોમવાળાઓ બાવા આદમને નામે આપે છે. એ “ગયે-મરથન” માંજ (અવરતા) જવાનનો ખોલે છે. એને પેહેલવી અથવા “ઉ-જવારેશ” ભાષામાં “ગયેમરથન,” “ગયોમરદ,” “ગેલશાહ” “તીના-મલકા” અને “અશોએગમ્મા” કરી કેહે છે. ફારશી ભાષામાં “ગયો-મરદ,” “કંયુમરસ,” “કયામરસ,” “કેમરત” અને “દશિન.” ઇત્યાદિ કરી કેહે છે. વળી, એમખી જણાવવામાં આવ્યું છે કે, એનું અસલ નામ “દશિન” હોવાથી એનાં રેહેણાણું નામ “અમ્યન”

ધરાન “ગયિમરશ્ન”નું રેહેઠાણુ હોવાથી પડયું છે, કારણ કે, તે દીનદારી અને ખોદાધરાહ ઉપર ચાલવાથી “ધરાન”ને નામેખી ઝાલખાતો હતો. સીઆમકનું રેહેઠાણુ એક પહાડ ઉપર હતું, તેથી તે પાહાડનું નામ “સીઆમકો” ને નામે ઝાલખાયાં છે “કેકાઉરા”નું અસલ મથક પહાડ ઉપર હોવાને લીધે એક પાહાડનું નામ “કેકહીઉરા” કરીખી છે. તેમજ વળી, “તાજ” નામનું એક મનુષ્ય જે જગો ઉપર જઈરહ્યું, તે જગો “તાજ” (અરબસ્તાન) ને નામે ઝાલખાયાં છે; એ “તાજ” નામનો રાખસ “મશી” અને “મશીઆને” ને પેટે અવતરયો હતો, અને એ “જહાક” નો વડો કેહેવાય છે, એ ઉપરથીજ જહાક “જહાકે તાજ” ને નામે ઝાલખાતો હતો. એવી રીતે જગાઓનાં, પાહાડોનાં અને રેહે-રેનાં નામો પડેલાં છે,† એ સરવે કોઈને રોશન છે. હવે, એ ઉપરથી હમારૂં બોલવું સિદ્ધ થાય છે કે, જે મ જે મનુષ્ય જે જગા ઉપર જતો ગયો, તેમ તે પોતાની બાપીકી ભાષા તથા બાપીકો ધર્મ પણ મુકતો ગયો. દાખલા બેવા હોય તો એ છે કે, “તાજ” નામનો રાખસ તો “અધર્મનવૈઝ” નામનાં મોલોકમાં “મશી” થી પેદા થયો હતો, તે બ્યારે ધરાનથી નિકલી ગયો અને તે જે જગા ઉપર જઈને રહ્યો, તે જગાનું નામ “તાજ” કરીને ઝાલખાયાં છે. હવે, એની ભાષા તો અસલ એર્મ્યન હતી અને “તાજ” માં વસેલી તેની ઝાલાદ તો હીબ્રૂ અથવા અરબી ભાષા બોલતા આબ્યાં છે અને બોલે છે, અને તેઓનો ધર્મ પણ એર્મ્યન લોકોથી જુદોજ છે. તેમજ, પાદશાહ ફરૈડને પોતાના વડા તથા વચ્ચા બેટાઓ “તુર” તથા “સેલમ” ને “તુરક-

* પરાડોનાં પ્રશસ્તિ નામો “જમીઆદ” યશતમા તથા “હુનરેહોશન” મા આવેલાં છે.

† જમીઆદ પશત મધે લખેલે કે—

ଅପସ୍ତମ୍ବ.

[illegible]

உயர்நீதிமன்றம், சென்னை.

અર્થ.

જે પાહોડોનાં નામો અગાઉનાં માણસોએ તેઓનાં દેખાવ અને નજદીક મહત્તી આવતી ચીજો ઉપરથી આપેલાં છે.

સ્તાન” તથા “૩મ” નાં મોલકો આપવાથી તેઓ આપ સાથે નાકરમાન થવાને લીધે પોતાની આવીકી બાપાઓમાં અને ધંધામાં પણ પ્રેરકાર કરતા ગયા. એવી રીતનાં બિજા દાખલાઓ ઘણાંની મલી આવેછે, પણ લમ-બાણુ થવાને લીધે અત્રે ખતમ કરીએ છીએ.

સીઆમકની સાથે દેવોને લડાઈ થઈ અને તે દેવોને હાથ માસ્યો ગયો; એવું ફારશી શાહાનામાં મધે, ગયોમરસનાં દારતાનમાં આવેલું છે, તે દેવો પણ એરીઅનનાં ભાગમાં રહેલા ખુરા તથા બદ શોકલ લોકો તથા બિજા મોલકમાં દુરામનીથી નિકળી ગયેલા લોકોજ સહમજવા; કારણ કે “અઈ-ર્યન વૈઝ” અથવા એર્યનનાં લોકો ખુરી આલનાં ખુરા, બદ અથવા ડરામણી શોકલનાં અને પ્રેશાડચા લોકોને દેવોને નામેજ આલખતા હતા. જેમ જેમ લોકો “અઈર્યન વૈઝ” થી આગળ વધતા ગયા, તેમ તેમ બિજા પેરાન જગા-ઓ વસ્તી ગઈ, અને જે લોકો “અઈર્યન વૈઝ” અથવા “એરીઆ” થી બાહેર જતા ગયા, તે લોકો એર્યન લોકો સાથે દુરામની રાખવાથી પોતાનો ધર્મ તથા બાપામાં પણ પ્રેરકાર કરતા ગયા. અસલ તેઓનો ધર્મ યજ્ઞદાં-પરસ્તીનો હતો અને અસલ તેઓની બાપા માંજ જે હાલે અવસ્તા-ને નામે આલખાય છે તે હતી. એનાં દાખલા જોવા હોએ તો અવસ્તા, “દીનકર્દ તથા દીનની બિજા કેતાઓ મધે નીચે મુજબ આવેલું છે. દુનિયાં-“નું પેહેલું આદમ જે ગયેમરથન” છે, “તે ખરો યજ્ઞદાંપરસ્ત હતો, તેણે “આએ ખાકી દુનિયામાં સરવેથી પેહેલાં તે દીન, પેદા કરનાર હોરમજદથી “કબુલ કીધી હતી, અને તેણે પેહેલાં અરોહની ખરતર રાસ્ત અને ખાલિસ “દીન દાદાર હોરમજદને આહવાની સેતાએશ કરવાની વમાસી”* “તે

જાણ્યું નહોતું કે જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું *

દી. ૬૦ ૧ લું.

જાણ્યું નહોતું કે જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું

જાણ્યું નહોતું

દી. ૬૦ ૭ મું.

જાણ્યું નહોતું કે જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું જાણ્યું નહોતું

દી. ૬૦ લીની.

“પેદાએરાની શુદ્ધિ આતમાં, પ્રથમ “ગયેમરથન” બરતર ગાથા વાણીને
 “પઢાંણુ અને કરાંણુથી, હલ્લતને ટાલનારો હતો; અને એ એક (ગયેમરથન)
 “થી, આદમીનાં વિચારવા, બોલવા, અને કરવાનો, દરેક નેક વિચાર, નેક
 “વાણી અને નેક કરણીની સમપુર્ણતાઈ જાહેર થઈ છે”* “પેદાએરાનાં
 “પેહેલાં ગયેમરથન” એ નેક મનરાત્રીને (હુમત પાએ દીનને)† વમાસી
 “બુજેરગ અવસ્તા વાંણીની નેક વાચા પઢીએ, સેતાએરા અને સવાઅની
 “નેક કુનરાત્રી એઅતીઆર કીધી યાને સંઘળાએમાં પ્રથમ યજ્ઞરાનેનો
 “સવાઅ ગાથા વાણીથી તેણે કીધો.”‡

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

દી૦ દીની.

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

સુવર્ણ સુવર્ણ

દી૦ દ૦ ૩ શું.

† “હુમતપાએ” તે “જેમન પાએ” ને કહે, જેમકે, “સતરપાએ,” “માહપાએ” “સુરશી
 દપાએ” તેમ “હુમતપાએ દીન” તે એ કે, પાક પરવરદેગારસાહેબે સંઘળી મીનાઈ બેલકતો પેદા
 કરીને, તે મીનાઈ લોડામાં પોતાની મન્દયરની દીનનો ફેલાવો કરવા માટે, તે બુજારગ દીનને પ્ર-
 થમમાં જેમન અમેશાસ્પંદને દેખાડી હતી, અને તે જેમને મીનાઈના લોડાની પેગમબરી કરી હતી,
 તેથી તેની દીનને “હુમત પાએ” દીનને નામે બોલખવામાં આવેલું. એજ દીન પ્રથમ આએ દુ-
 નિયામાં “ગયમરથન” અને તેની બોલાદને સંરાશ યજ્ઞની મારફતે દેખાડી હતી; અને તેજ દીન
 સેવટે પેગમબર સાહેબ જરબુસ્તને મળી હતી, જે હાલે આપણ જરબુસ્તીએ પાલીએ ધીએ અને
 એજ દીન આએરને વખત “હોરોદર,” “હોરોદરમાહ” અને સોખોશ પથ આએ દુનિયાનાં લોડા
 માટે લાવશે.

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

દી૦ દી૦ ૧૯ મો.

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ સુવર્ણ

દી૦ દી૦ ૧૯ મો.

“એ ગયેમરચનએ દીનનાં કામોથી દુનિયાને સુધારી અને રેવાજને
 “સમાર્યો. નારોજ, મેહેરનજન તથા એ વગેરે કદીમ જરાનોનાં આંદ
 “બરતર કામો જે છે તે પેદાએરાની રાહ આતથી, રોજે અવલનાં કયાને*
 “(ગયોમરદે), ખોદાઈ કલામથી આલુ કીધાં છે. તે યજદાનાં નૂર અને
 “દાદ ધનિસાફ અને ઝલકાટે કરી જુદાઈથી દુર અને જોલમથી અ-
 “લગ હતો; તેણે દુનિયાનાં દરમ્યાનમાં રોતાઅ નેકીનાં કામો કરી લીધાં હતાં
 “અને આદમીઓનાં દેલને બખરોસથી ખુરાહાલ અને પાક કર્યાં હતાં,
 “તેથી પ્રથમ દાદ તથા દીન દુનિયાં મધે જાહેર થઈ હતી અને તે દાદાર
 “અહુરમજદની બહી દીનની રાહાથી (કદીખી) કસ્યો ન હતો. એ
 “હજરત કઈઊમરસનાં જમાનાંથી તે લોહોરાસ્પની પાદરાહી તુલીક પોરી-
 “આદકેશી દીન; ખુરદેહ અવસ્તા, ખુરશીદ—મેહેરની આએમરા, હાય-
 “માહોડું ધોવાનાં નેરંગ કુસ્તીનાં અવરતા; સઘળાં આફરંગાનો, સેતાએમશો,
 “અને થોડીએક નેરંગો હતી. ઘહંઆર કરવા, કુસ્તી રાખવી. પાંચ વખતની
 “બંદગી કરવી, દસ્તાનની પરહેજ કરવી, દસ દિવસ મુકતાદનાં છે તે દિવ-
 “સમાં એઆદત વિનાં બિજાું કામ ન કરયું, આરે મહીનાનાં—ત્રીસે રોજનાં
 “—પાંચ ગાથાનાં નામો, આરે મહીનાના જરાનો તથા અકદ (મરદ આર-
 “તના ગાંઠ બાંધવા)નો મારગ એ મીરાલ હતું.”†

* ‘કયાન’ તે રહેનશાહને કહેછે, જમકે ‘કએઢાઉસ’, ‘કએખુશરવ,’ ‘કએ લોહોરાસ્પ’ અને
 ‘કએગુશતાસ્પ’ એ સઘળા ‘કએ’આમાં પહેલો ‘કયાન’ ગયેમરચનને દીનકરદવાળાએ લખેલો
 છે; અને તે ઉપરથી બીજી કારતી કેતાબવાળાએ અને ‘કએઊમરસ’ કરી લખ્યો છે.

—જુલુજી ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ કે ૧૫૦ ૧૫૦૫૩ ૧૫૦ †

દી. ૬૦ ૧ લું.

—જુલુજી ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩

—જુલુજી ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩ ૧૫૦૫૩૩

દી. ૬૦ ૩ લું.

કીરીઆ સાથની યજરાને કરવાની સુરઆત વિશે, ગયેમરથનનો જ-
માનો જણાએએ નથી. પણ એની સુરઆત પાદરાહ હોરાંગથી થઈ છે ;
એવું 'રામયજરાનાં' બિજા કરદાનાં નીચલાં બયાનથી આપણને જણાય
છે કે:—

“તે ‘વએયજરા’ (રામયજરા)ને પેરાદાદ હોરાહંગે લોહોડાંની આણવાલા

ફોમરથ અશોય પાકતર શા	નખસતીન પાદશાહ અમદ બદ અંગા
ઝઘરી દુરોવાઝ જુરાબરી બુદ	ઝનુર વડાદ વ ફરાયઝદી બુદ
દલ મરદમ ભજશશ શાદ બઝદુદ	બકીયી નીકુયી દરદાદ બુદ ઝુદ
નગશત ઝરાહ દીન બે ઝદાદાર	નખસતીન દાદુદીન ઝુ શદ પદીદાર

જરૂં નામે. ૬૦ જરૂં એ.

બાઈદ ડાનસત કર અબતાયી આદમ ઝઝમાન હઝરત કીમરથ
તા બસલનત લેરાસપ દીની બુરુબુદકીશે વ હુરુદે
ઝુસતા વ હુરુશીદ નીયીશ વ મેર નીયીશ વ ઝુસતાયી ડસત વ
રુયી વ હેમર આઝરંગાન મશલ અીનહા બુદ
૬૬૦ હરાત યુ ૫૦ નો ૬૫ મો જબાબ.

પાસંખ અંકર ઝઝમાન કીમરથ તા આદમ ઝઝરતશત પીશ
ઝીશતાસપ શાહ ઝુસતા ઝુસતાયીશ વ અફસાન અંદકી બુદ
ઝઝેનબાર બુદ વ કસતી ડાશત બુદ વ ડીકર તમામ ઝુસતા વ ઝઝંદ
બીસત વ યીક નસક ઝઝરતશત આરુદ
આલાં દી.

ઝઝમાન હઝરત કીમરથ તા અરુઝ નુરુઝ કદીમ કર મરાદ
ઝઝનુરુઝ ઝામેર બાશદ બઝનંબંજ દીન વે ઝાઝડીસાન
૬૬૦ ૬૦ મી “૫૫૬”

નાખસતીન કીમરથ અીન અદત માપા બેડાઝદે કસમત કરુદ
ઝુલ અબદા તારીખ પદીદ આરુદ
૬૧૦ ૫૫૦

“ ગયે મરથનથી થઈ છે, યજ્ઞદાંતો ધર્મ પેહેલો એ અરો ગયે મરથનને મલ્યો હતો. તે ધર્મ “ માંત્ર ” યાને અવસ્તા જાપાનમાં મળ્યા હતા; તેની ભાષા પણ “ માંત્ર ” (અવસ્તા) હતી અને તે અરો મરદથી તમામ આદમોની પેદાએશ થઈ છે. હવે એ ઉપરથી તપાસવાનું એટલું જ છે કે “ સેમેટીક ” ભાષાની ઉત્પત્તિ પણ અસલ “ એર્યન ” ભાષા ઉપરથી જ થવી જોઈએ; કારણ કે, અસલ આદમનું મૂલ જ “ એર્યન ” છે. અને તેમ જ છે ત્યારે તો તેની અસલ ભાષા તથા ધર્મ પણ એર્યનને લગતો જ હોવો જોઈએ, એ આકૃતાબની મીસાલે ખોલું થાય છે.

હવે, ઉપલાં વર્ણન ઉપરથી વાંચકોની ખાતરી થઈ હશે કે, “ માંત્ર ” (અવસ્તા) જાપાન, પેહેલાં આદમ, પાદશાહ ગયે મરથનનાં વપ્તથી જ છે. ન્યારે એમ જ છે ત્યારે, તે જાપાન ઉપરથી જ અસલ પેહેલવી ભાષા થઈ છે એમ ચોકસ થાય છે.

યુરોપખંડનાં ધણાંક વિદ્યાર્થીઓ પેહેલવી જાપાનનાં જમાનાંને છેક “ એસીરીઅન ” તથા “ સાસાન્યાન ” નાં વપ્તમાં લઈ જાય છે, તેનું કારણ તેઓ એવું સહમત છે કે, અવસ્તા જાપાન પેગમબર અરો જરથુસ્તનાં જમાનાંથી જ ચાલુ થઈ છે, તેની આગમ જ નહીં હતી, એવા વિચારથી તેઓ પેહેલવીનાં જમાનાંને છેક પાછળ લઈ જવા માંગે છે. ન્યારે જરથુસ્તનાં જમાનામાં અવસ્તા ભાષાની રૂઆત થઈ હોય ત્યારે તો હમો પણ કબુલ કરીએ કે, પેહેલવીનો જમાનો છેક પછવાડે જો જોઈએ, પણ તેમ તો નથી જ, કારણ કે, “ માંત્ર ” (અવસ્તા) જાપાનનો જમાનો, હમોએ ઉપર જણાવેલી દલીલો પ્રમાણે, આએ ભવનું, દુનિયાનું પેહેલું આદમ અને સરવેનાં આ પાદશાહ ગયે મરથનનાં જમાનાંથી છે, ન્યારે એમ જ છે ત્યારે તો, પેહેલવી ભાષાનો જમાનો પોતાની મેળે “ સાસાન્યાન ” તથા “ એસીરીઅન ” વંશની પાદશાહીની આગમ જ જો જોઈએ છે અને તે જ પ્રમાણે હમોએ, પેહેલવી “ દીનકર્દ, ” “ રોકંદરનામું ” “ ફરહંગે જેહાંગીરી ” — “ રશીદી ” અને “ ફરહંગે ખુરહાંને કાતે ” ની શાહાદતો ઉપરથી ઉપર સાબેત કરીએ છે કે, પેહેલવી ભાષા કએઓની યુરાતાસ્પનાં જમાનામાં, રાન્ય દરબારી એક ચાલુ ભાષા હતી; અને ત્યારબાદ રોકંદો વરશે પાદશાહ રોકંદર

રૂમીએ અવસ્તા તથા પેહેલવી કેતાઓ ઉપરથી રૂમી (ગરીક) ભાષામાં તરજુમો કરાવ્યો હતો. ઉપલાં વરણુન પ્રમાણે તો પેહેલવી ભાષા કએઆની ગુરાતાસ્પની પાદશાહીનાં વખતમાં મોજુદ હતી એ સાબેત થાએએ.

હવે, નીચલાં વરણુન પ્રમાણે એનો જમાનો છેક પેશદાદીઆન પાદશાહીની શુરઆતથી થએલો જણાએ છે, તેનું પેહેલું કારણ એ કે, ન્યારે કયાંની ગુરાતાસ્પની પાદશાહીનાં વખતમાં એ ભાષા દરબારમાં ચાલુ હતી; ત્યારે એ ભાષા તેની આગમજનાં જમાનામાં હોવી જોઈએ.

પેહેલવી ભાષાનો જમાનો કએઆની પાદશાહતની આગમજ હતો, તેનેનું બિજું કારણ એ કે, પાદશાહ ફરૈદુને, પાદશાહ જિહાકની શુમીઆત તોડવા માટે, શરૈરાયજદની મદદથી કેટલીએક નેરંગો અવસ્તા તથા પેહેલવીમાં બનાવી હતી; તે મથેની હાલ કેટલીએક આપણ સોડે મોજુદ છે, તે હમો સદાચરી વાંચકોની આતરી માટે નીચે ઉતારી લીછએ છે: —

ફાઝલુલ્લાહ ફાઝલુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ (અ) મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ (અ) મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ

પેસ્તરગાર્ડ વાં ૧ લું.

મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ
 મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ મુલ્કીયતુલ્લાહ

રેવાએત.

[illegible]

रैवाञ्छितः

וּבְשִׁלְשִׁים שָׁנִים אֲחֵרִים הָיָה לָנוּ שְׁנֵי מַלְכֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ שְׁנֵי מַלְכֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל
 שְׁנֵי מַלְכֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי מַלְכֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי מַלְכֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי מַלְכֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל

५० पृ. ११.

[illegible]

୫୦ ପୃଷ୍ଠା.

1. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 2. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 3. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 4. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 5. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 6. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 7. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 8. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 9. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.
 10. הנהגות שיש להן השפעה על החברה כולה או על חלק מהחברה.

એ નરંગો ઉપરાંત બિજા ઘણાંક નરંગો એ નામાંકીત પાદશાહાને નામે
કેતાબોમાં આવે છે; પણ ઘણું લમબાણ થવાને લીધે અત્રે લેવાને હિમાયે
દરૂસ્ત જોયું નથી.

વાંચકોએ જાણવું જોઈએ છે કે, ઉપલી નરંગો મધે, ખાકીઆમાં
એખલા ફોલમંદ પાદશાહ ફરેદુનનુંજ નામ આવેલું છે ; તેથી જાણ્યોછે
કે, એ નરંગો ફોલમંદ પાદશાહ ફરેદુનનીજ બનાવેલી હોવી જોઈએ.
જો એ નરંગો કોઈ બિજા પવિત્ર રાખસની બનાવેલી હોતે તો, તે
મધે તેનુંજ નામ આવવું જોઈતે, યા અગર ફરેદુનની સાથે પણ
તેનું નામ આવવું જોઈતે, પણ તેમ તો નથીજ. અગર જો પેગમબર

† ૪] ૫) એને ૬ ઠા આંડવાલી નેરંગો વનંતયશત મધે મોહોદું બંધ કરીને પાનમાં પઢવામાં આવેછે. એ ઉપલી ત્રણે નેરંગો, હાલે, પાનદ લાધામા પઢવામા આવેછે.

જરથોસ્તે તે બનાવી હતે તો, તે નેક પેગમખરનું પવિત્ર નામ આવવું જોઈતું હતું, તેમ પણ નથીજ, અગર જો કોઈએ પેગમખર જરથોસ્તનાં જમાનાં પછી એ નેરંગો બનાવી હોય તો, એ નેક અને પવિત્ર પેગમખર જરથોસ્ત સાહેબનું નામ પણ આવવું જોઈતું હતું, પણ તેમ નથીજ. અવસ્તા મધે, જેમ બિજા યજ્ઞદ અમેશાસ્પદાની તથા પેગમખર અશો જરથોસ્તની ખરાનું મનો આવેછે; તેમજ કૃતેહ મંદ પાદશાહ ફરેદુનની ખી ખરાનું મન, તેની બનાવેલી નેરંગો સાથે આવેલી છે; તે ઉપરથી પણ જણાયું છે કે, એ નેરંગો કૃતેહ મંદ પાદશાહ ફરેદુનનીજ બનાવેલી હશે.

નેરંગો વિશે શીરદાસી તુસી પોતાનાં બનાવેલાં શાહનામાં મધે, કૃતેહ મંદ પાદશાહ ફરેદુનનાં દાર્શનામાં નીચે મુજબ એશારો જણાવતાં લખેછે કે:—જ્યારે કવેઆહંગર, અલબોરજ પાહાડ ઉપરથી ધરાન તરફ પાદશાહ ફરેદુનને પાદશાહ જહાક સાથે લડાઈ કરવાને લઈ જતો હતો, તે વેલાએ તેઓએ એક ‘નવંદ’ નામનાં ગામમાં એક પાહાડની હેઠે વાસો કર્યો હતો; તે વખતે પાક પરવરદેગારની કામેલ શક્તિ સરોરા યજ્ઞદે આવી ફરેદુનને કેટલીએક અગમચેતી આપી; તે ઉપર આવતી આકૃતોને ટાલવા માટે તથા ખુરો જહાકની શુભીચ્છતને ટાળવા માટે, નેરંગો શિખવી હતી. ફરેદુનનાં બાઈએ ક્યાનુરા તથા પુરમાએ નામનાં તેની સાથે હતા, તેઓ ફરેદુન ઉપર અદેઆઈ લઈ જતા હતા; તેઓએ તેને મારી નાખવાનો એમણે કર્યો હતો. જે દિવસે સરોરા યજ્ઞદે ફરેદુનને નેરંગો શિખવી હતી, તેજ દિવસની રાતનાં તેનાં બાઈએએ ફરેદુનને મારવાનો એવો એલાજ કીધો કે, જ્યાં ફરેદુનનો તંત્ર હતો તેનાં મથાલાં ઉપર જઈને એક મોટો ભારી પથ્થર કોતરી કાઢાડ્યો અને તે પથ્થર તે ફરેદુનનાં તંત્ર ઉપર ગગડાવ્યો કે તેથી ફરેદુન કચડાઈ મરે; પણ જેની ઉપર પાક યજ્ઞદાંની મોહર્યાંની હોય, તેને હેરાંત કરનારાએ કદી પણ ક્ષવતા નથી, તેજ પ્રમાણે થયું; તે એ કે, જેહવી ફરેદુનને બશારત થઈ કે તુરત બંધ્યો અને જે નેરંગો ‘સરોરા’ યજ્ઞદે શિખવી હતી તે તુરત પડ્યો, કે જેથી પેલા ગગડતો પથ્થર અટકી રહ્યો અને પાદશાહ ફરેદુનને કરો આશીષ ન

પોહોંચ્યો* શ્રીરદાસી તુસોના ઉપલા ખોલાસાથી ન્વાંચકોની ખાતરી થઈ હશે કે, ખોદા તાલાની કામેલ શક્તિ સરૌશ ચઢેદે, ફતેહ મંદ પાદશાહ ફરે-દુનને નેરંગો શિખવી હતી. તે નેરંગો કેઈ તે હાલે આપણને માલુમ પડતું નથી; પણુ ધારવામાં આવેછે કે, ઉપર જણાવેલી નેરંગો મધેની, યા બિજી (આર્યે ખયાન જણાવતાં, લમખાણ થવાને લીધે, જણાવી નથી તે મધેની) કોઈખી નેરંગો હશે; પણુ આટલું તો ચાકસજ થાચ્છે કે, અવસ્તા તથા પહેલવી મધે કેટલીક નેરંગો પાદશાહ ફરેદુને બનાવી હતી.

પહેલવી ભાષાનો જમાનો કચ્છેઆંની પાદશાહાતની આગમજ હતો, તેનું ત્રીજું કારણ ચ્છે કે, તખ્તે જમશીદવાલા મેહેલમાં કેટલાક પહેલવી લેખો હતા; ચ્છેવું નીચલી કેતાબની ચ્છેખારત ઉપરથી માલુમ પડે છે :—

“મજ મલુલ તવારીખ,” معجم التواريخ † નામની જુની ફારશી કેતા-બ મધે તેના બનાવનારે, “મ્પેરતેખર” اسطرخر અથવા પરસી પોલીસનો હેવાલ જણાવતાં, “હેમજહ ચ્છેચ્છેસફહાની” ‡ નાં બાવેલા ફારશી ગ્રંથનો

* પાદશાહ ફરેદુનની આચે ખાતતને લગતા સઘળાં ખેતો લમખાંચ થવાને લીધે અત્રે લેવાને માડીવાલીયાં છે; પછી ફક્ત જ “નેરંગ” ને લગતા ખેતો છે તેજ હમો, વાચકોની ખાતરી માટે નિમે જણાવીએ છીએ.

سروشي بد آن آمد از بهشت	کمر تاباز گوید بد و خوب وزشت
سوئی مهتر آمد بسان پری	نهانش بیاموخت افسونگری
که تابند را بداند کلید	کشاده بافسون کند ناپدید
بفرمان ابرودان سرخفند مرد	خروشین سنگ بیدار کرد
بافسون دهان سنگ برجای خویش	به بست و نه غلطین بکزرک پیش

† એ કેતાબ સને ૧૧૨૬ ઈસવીના સાલમા નનેલી છે અને તે મધે “તારીખેતખરી” નાં દા-ખલાઓ જગોજગોએ ટાડેલા છે.

‡ “હેમજહચ્છેચ્છેસફહાની” નાં લખવા ઉપરથી જણાએ છે કે, ઈરાન માંહેલા “તખ્તેનંમશીદ” નામનાં મેહેલમાં, આજ આદરે એક હજારથી વધુ વરરાની વાત ઉપર ઉપત્રી પહેલવી તખ્તી હતી, પછી અફશોશકારક, એ છે કે, યુરોપખંડના નામાડીત વિદ્વાનો; જેવા કે, “ડેરપારદર” તથા “સર ઉલીઅમ આઉસલી” ને તેઆની મુસાફરીને વખતે એ તખ્તી મલી નહીં આવી. જો તે-આને એ મલી હતે તો, તેઆ એ ખાતતમા કાઢખી ખાલાતો કરતે. તે ઉપરથી એવું ધારવામા આવેછે કે, એ નામાડીત મુસાફરાના વખત મુધી તે સખવાઈ નહીં રહેલી; જો તે આજ મુધી સખવાઈ રહી હતે તો આજ એ ખાતતમા એક મોટું અજવાણું થતે, પછી કેમ ભાયમ આપણાં જરથુસ્તી-આના. આપણને હજુર ખોદાવદ તાલા તાંશોકર ગુન્જર થતુ જોડયે છે કે, “હેમજહચ્છેચ્છેસફહાની”

આધાર બતલાવીને લખેછે કે:—‘એસફહાંની’ની કેતાબ મધે કુરશી (તખ્તે જમશીદ) નાં હેવાલની અંદર હાવી તરેહનું બયાન કરયું છે કે:—ત્યં “(તખ્તે જમશીદનાં મેહેલમાં) પેહેલવી ભાષાની અંદર લખાણું છે, જે વિશે “હેવું કેહેછે કે, એક વેળા એક માએદને તે લેખો વાંચવા સારૂ બોલાવ્યો હતો. “તે લખાણુંની અંદર મતલબ એ હતી કે, આએ બાંધણી “જમશીદ” “નાં વખતમાં ફલાણું રોજે અને ફલાણું મહીને કરેલી છે. આએ “પેહેલવી લખાણું ઉપરાંત બિશું ઘણું લખેલું હતું: પણ તે હરશે ન ઉકલવાને “લીધે મેં તે લખી લીધું નથી; કેમકે, આકાર ઉપરથી મતલબ ઉઠી નહીં.”*

પેહેલવી ભાષાના જમાના કએઆન્યાંન પાદશાહાતની આગમજ હતો; તેનું ચોયું કારણ એ કે, પાદશાહ ટેહેમુરસ્પે દેવ બંદને માટે કેતાબોમાં એવું જણાવેલું છે કે, તેણે અંગ્રેમધન્યુરા (શિતાન) ને, બદરહેને, એવી ખુરી રાહે ચાલનારા દુન્યાઈ દેવોને પોતાની પવિત્રાઈનાં બલે કરી, અને પોતાનાં ખુરા નફ્સોને પોતાને તામે કરવાથી, બદ રાહાથી દુર થયો હતો. તેથી યજ્ઞદી નુર તે ઉપર વારેદ થયું હતું, અને તેનાં બળે કરી તેણે તમામ બદરહ દેવોને પોતાને તામે કસ્યા હતા; અને તે સાથે સઘળા બદરહ દેવોનો સરદાર જે ગનામીનો કેહેવાએ છે, તેને પણ પોતાને તામે કર્યો હતો. તે નુરની બરકતથી તેનું મગજ ઘણું ખીલતું થયું અને તેનાં બળે કરી તેણે લખવાનો હોનર પેદા કસ્યો હતો. હાલે, ઉપર જે હમાએ બોલાસો કસ્યો, તેને મળતું બયાન અવસ્તાનાં કલાંમો સાથેની એક આફરીન, જે ‘એગેમદેઆ’ને નામે એલા-

જવા નામાંકીત ગ્રંથને પોતાનાં નામીયા ગ્રંથમાં ઉપલો કરે દાકી લીધો છે. એ કરે “એસફહાની” એ પોતાની તરફથી જોડી તો નહીં જાણવો હોએ એ તો ચોક્કસ છે.

* اندر حال کرمی در کتاب الاسفہانی چہی شرح دہد بر آنجا
نہشتہا ہست بپہلوی و چہی گوید در روزگار موبدی
را بیاوردند کہ آنرا بخواند در جملہ این لفظ بود
کہ گردش این زمان جم بفلان ماد و فلان روز بہ
پہلوی نہشتست این کلمتہای و بسیاری دیگر و من از
جہت نادانستن حرف آن نہ نوشتہم کہ از صورت
عرضی برنہخیزد

“પોતાનાં હોનર અને કલાથી ખાંધી લીધા અને બાકીનાં ઝમ્મને લડાઈ કરીને જો
 “કીધા; કેટલાકો ઝમ્મે જીવતદાન માંગી લઈ પાદશાહને અરજ કીધી કે, જો
 “તું હમારા ઉપર રહે મ કરે તો તુંને હમો ઝમ્મેક નવી કલા ખતલાવી ઝમ્મે.
 “કે તેથી તુંને ધણું ફાઝમ્મેદા હાંસલ થશે. ઝમ્મે સાંભળી પાદશાહ ઝમ્મે તે ઝમ્માને
 “જીવતદાન બદલું અને તે ઝમ્મા સંગાથે તેણે કોલ કીધો. બ્યારે તે ઝમ્માનાં
 “ધુપા બેદો શાહે જાણુવા માંગ્યા ત્યારે તે ઝમ્મા ઝમ્મે તેને લખવાનો હોનર
 “શિખવ્યો; તે હોનર ઝમ્મેક જીતનો નહીં પણ ત્રીશ તરાંહનો હતો; જે હેવો કે,
 “‘રમી’ (ગરીક), ‘તાજી’ (અરબી), ‘પારશી’ (ફારશી), ‘હિંદી’ (સંસ્કૃત),
 “‘ચીની’ અને પેહેલવી અને ઝમ્મેવીજ રીતનો ખીજેખી હોનર શિખવ્યો.”†
 ‘ઝમ્મેગેમદેઆ’ નામની પેહેલવી આફરીનનાં તથા શીરદાસી શામ્મરનાં
 ઉપલાં વરણુન ઉપરથી જાણું જાણા ઝમ્મે છે કે, લખવાનો હોનર, હેરેમન
 તથા દેવોને તે હેમુરસ્પે પોતાને તામે કીધાથી, તે ઝમ્માથી મલ્યો હતો. ઝમ્મે-
 ઉપરથી ખે બાબદો સામેત થા ઝમ્મે છે; ઝમ્મેક તો ઝમ્મે કે, હાલે સેમેટીક લોકો
 ઝમ્મેવો દાવો કરે છે કે, યરીઅન લોકો લખવાનો હોનર હમારેથી શિખ્યા છે
 તે વાત ચોકશ ઠરે છે, કારણ કે, અસલ જમાનાનાં લોકો, કેટલાંક પરદેશનાં
 લોકોને તથા જુરા લોકોને દેવોને નામે ઝમ્માલખતા હતા. અને બિજાં તો ઝમ્મે
 કે, તે હેમુરસ્પને લખવાનો હોનર મલવાની આગમજ, તે લખાણને લગતી
 ભાષા ઝમ્મે પણ હોવીજ જોઈયે; અને તેમાં પેહેલવી ભાષા પણ હોવી જોઈયે,
 કારણ કે, શીરદાસી ઝમ્મે પેહેલવી તવારીખ ઉપરથી પોતાનાં લખાણમાં તે હે-
 મુરસ્પનાં વખતમાં પેહેલવી લખવાનો હોનર હતો, હેવું જાણવું છે.

ઉપલાં સઘળાં વરણુન ઉપરથી સામેત થા ઝમ્મે છે કે, પેહેલવી ભાષા પેશાદા-
 દી ઝમ્માં પાદશાહ ઝમ્માનાં વખતથી છે. જે ગૃહસ્થો ઝમ્મે ભાષા વિશે શકમંદ
 થઈને પોતાને મનભાવતા જુદા જુદા જમાનાનાં જુદાં જુદાં મતો જાણ્યાં છે
 તે રદ છે.

† આખે બાબદને લગતાં સઘળાં મેત્ર અતરે લેવાનાં ખતમ કર્યા છે, કારણ કે, એ બાબદ-
 ને લગતાં સઘળાં મેત્રો લેવાથી ધણું લમબાણ થા ઝમ્મે છે; તેથી નેટલા મેત્રો ત્રીશ ભાષાનાં લખાણો
 વિશે; એ દાસ્તાનમાં આવેલાં છે, તેટલાંજ અને ટાંડી દેખાડેલાં છે.

نوشتن یکی نه که نزدیک سے چه رومی چه تازی و چه پارسی
 چه ہندی و چینی و چه پہلوی نکاریدن آن کجا بشنوی

પેહેલવી ભાષા, ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારેશ' ^{ઉજ્જવારેશ} 'ઉજ્જવારેશન,' ^{ઉજ્જવારેશ} 'ઉજ્જવારીને' તથા ^{ઉજ્જવારેશ} નામે પણ ઓલખાય છે. એ ^{પહેલવી} 'પેહેલવી' શબ્દ ફારસી ભાષાનો છે. જેમ, અવસ્તા ભાષામાં તે ભાષાને ઓલખાવવા માટે ^{પહેલવી} માંત્ર શબ્દ વપરાય છે, તેમ ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારેશ,' ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારેશન' અને ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારીને' શબ્દો પેહેલવી ભાષાને ઓલખાવવા માટે, ખુદ પેહેલવી ભાષામાં વપરાયેલા છે. એ ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારેશ,' ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારેશન' અને ^{પહેલવી} 'ઉજ્જવારીને' ભાષા ઓલખાવવા માટે, ફારસી ભાષા મધે ^{પહેલવી} 'પેહેલવી' શબ્દ વપરાયેલો છે. પેહેલવી ભાષા તથા તેનાં જમાનાં વિશે, જેમ યુરોપખંડનાં તથા એસિઆખંડનાં કાબેલ ગૃહસ્થો અટકલથી પોતાનાં મતો જુદાં જુદાં આપે છે; તેમજ પેહેલવી શબ્દની ઉત્પત્તિ વિશે તથા એ ભાષાને ઓલખાવનારા મજકુર શબ્દો વિશે અટકલથી પોતાનાં મતો જુદાં જુદાં આપે છે. કેટલાક તવારીખ તથા કોરાલખનારાઓનું એવું મત છે કે, ^{પહેલવી} 'પેહેલવી' શબ્દનો અર્થ 'તરફ' અથવા 'બાજુ' નો થાય છે, માટે, ઇરાનનાં દેશોની આસપાસ યોલાતી ભાષાનું નામ પેહેલવી કરીને છે. બિજું, 'પેહેલવી' અથવા 'પેહેલવાન' નો અર્થ બાહાદુર અથવા પેહેલવાનનો થાય છે, તેથી 'પેહેલવી' અથવા 'પેહેલવાની, એ આગલા ઇરાનની પેહેલવાનો તથા પાદશાહોને લગતી ભાષા છે. ત્રીજું ^{પહેલવી} 'પેહેલુ' અથવા 'પેહેલવ' શહેર અથવા દેશને કહે છે, માટે, 'પેહેલવી જમાન' નો અર્થ 'દેશીભાષા' નો થાય છે.

ડાક્ટર સ્પીગલ ^{પહેલવી} 'પહેલવ' શબ્દને અવસ્તાનાં ^{પહેલવી} 'પેરેથુ' શબ્દ સાથે મેલવે છે, જેને નો અર્થ 'બાહોલું' અથવા 'વિસ્તારવાલું' હોવો થાય છે. વળી, ઉપલા વિદ્વાન ગૃહસ્થે, પાજંદ ભાષા મધેનાં, ^{પહેલવી} 'પાશુમ' શબ્દ ઉપરથી ^{પહેલવી} 'અશ' નો ^{પહેલવી} 'અહલ' અનેલા ^{પહેલવી} 'પહુલુમ' શબ્દ સાથે ^{પહેલવી} 'પહેલવ' ને સરખાવ્યો છે.

પ્રોફેસર મેક્સમુલર ^{પહેલવી} 'પહેલવ' શબ્દની ઉત્પત્તિ સેનેટીક ^{પહેલવી} فرس

‘ફરશ’ જેના અર્થ જોવાસો અથવા ‘વિસ્તાર’ નો થાય છે, તે ઉપર થયેલી ગણે છે.

મરહુમ ડાક્ટર મારટીન હાઉગ શાહાનામાં મધે વપરાયેલા **فهلوى** ‘પહેલવી’ જોલને લગતો અર્થ સાર કાઢી છે કે, અર્થ ‘પહેલવી’ લોગટ અસલી ઘરાંની અમાની ભાષામાં સાધારણ રીતે લગાડવામાં આવતો હતો.

ફુરશન કેહે છે કે, અર્થ શબ્દ અસલમાં ‘પહેલુ’ યાને બાજુ અટલે જે સરહદ આગલનાં પ્રાંતોમાં જોલાતી ભાષા; અર્થ ઉપરથી ઉત્પન્ન થયેલો છે.

દસ્તુર પેશુતનનું અર્થ જોલ વિશે અર્થ કેહે છે કે, **فهلوى** ‘પહેલવી’ ની ઉત્પત્તિ અવસ્થાનાં **فهلوى** ‘પેરેથવ’ શબ્દ ઉપરથી થઈ હોય છે જે આપણે માની અર્થે તો, વંદીદાદની બીજી પરગરદમાં ‘રસ્તા’ અથવા ‘મારગ’ ને માટે **فهلوى** ‘પેરેથવ’ શબ્દ વપરાયેલો છે, અને તેમાં વપરાયેલા ઠંથ, ને બદલે પહેલવીમાં કાઢેલાસર **ه** હ, થાયેલો છે; માટે અર્થ ઉપરથી જો આપણું ‘પહેલવી’ જોલનો અર્થ કરી અર્થે તો તેનો અર્થ “રસ્તા અથવા મારગને લગતું” હોયો થાયેલો, અને તેનાં આધાર ઉપરથી **فهلوى** પહેલવી જોલનો મોરારી માઅમેનો “રેવાજ અથવા ચાલુ ભાષા” નો થઈ શકે છે.

અમેન હઉકલ* નામનો અર્થ ગ્રંથકાર, ઘરાન દેરામાં વપરાતી ભાષામાં વિશેનું, અરબી ભાષામાં વરણન આપતાં, હમજેજલ અર્થે સફાની નામનાં કાબેલ ગ્રંથકારનાં પુરતક ઉપરથી, પહેલવી વિશે લખે છે કે :—

“ફહલવ’ યાને ‘પહલવ’ જોલ ‘ફહલહ’ ઉપરથી નિકલેલો છે. હમ-
“જેજલ અર્થે સફાની કેહે છે કે, ઘરાનની કદીમ ચાલુ ભાષા પાંચ હતી;
“પહેલવી, દરી, ફારશી, જોજ અને શરીઆની; તેમાં પહેલવી ભાષા
“પાદશાહ અમાની દરબાર ખાતે જોલાતી હતી અને તે ‘ફહલહ’ ને લગતી
“હતી; જેને લગતાં અર્થે સફાન, રમ્મ, હમદાન, માહનેહાવંદ અને અજ-
“રમેજન નામનાં પાંચ રોહેરો છે.”†

અર્થ ‘પહલવ’ પ્રાંતનું નામ જે હમજેજલ અર્થે સફાની અર્થે ઉપર જણાવ્યું

* આજે શુદ્ધ હાજી સનેની ચોથી સદીમાં ઘરાન મધે થઈ ગયો છે.

† فهلوى — بلفتح ثم والسكون ولا م يقال فهل قال حمزة

છે; તેજ મુજબ પેહેલવી આસ્તાનનામાં ઉપરથી શાહાનામાંનો બનાવનાર શીરદાસી તુસીએ પાદશાહ કાઉરાનાં હેવાલમાં પણ જણાવ્યું છે.

મી. જમશેદજી પાહાલજી કાપડિયા કે જેવણે અવસ્તા, પેહેલવી, ફાર-શી અને બિજી ભાષાઓનો સારો અભ્યાસ કર્યો છે; તેવણે “વિદ્યામિત્ર” નામનાં માહાવારી ચોપાનિયાં મધે કેટલુંક થયું, ઉપલી ભાષાઓ વિશે સારી કાબેલીઅતથી લખાણો કર્યા જાએ; તે ચોપાનિયાંનાં ત્રિજન દફતરનાં ચોથા આંકવાલાં ચોપાનિયાંને સરે ૧૨૨ મેની પેહેલી કાલમની રોતર ૨) જીથી ‘પેહેલવી’ શબ્દ વિશે લખાણ કરેલું છે તે મધે, મજકુર સફાની રોતર ૨૨) થી, “એ ભાઈ, પેહેલવી શબ્દ વિશે પોતાનું એવી રીતનું મત લખે છે કે:— “રામાયણ” તથા “મહાભારત” અને “મનુસ્મૃતિ” તથા પાછલા હિંદુઓની “પોથીઓ”માં પણ કેથે કેથે પારશીઓનાં અસલી નીઆએગાનોને તેઓની “અત્યંત બાહાદુરી તથા જોર (બળ) ને લીધે હમેશા “પેહેલવાસ” કરી “લખવામાં આવેલા છે. અને “અથર્વ વેદસંહિતામાં” તો કદીમ બાપત્રીઅ- “નો ને “બલહીક” તથા તેઓનાં પાએતત્ત રોહેર બલખને બહલ કરી “આગલા હિંદુઓ લખી ગયા છે. મોઝીસ ઓરીની પોતાની આરમીની- “આદેશની તવારીખમાં એ રોહેરને બહલ અથવા બહલ કરી કેહેતા હતા, “એમ જણાવી જાએ અને અહિંયાંજ એનાં કહયા પ્રમાણે આરસસીસ “વંશનાં મૂળ પુરૂષ નામદાર આરસીસનું પાએતત્ત પણ હતું. આરમાની “ગ્રંથકારોનાં આવાં લખાણો ઉપરથી ૩૧૦ મારડતમેન પેહેલવીનો અર્થ “બાપત્રીઅનોની ભાષા એમ ઊઠાડવા મળે છે. હવે એ (પેહેલવી) વિશે “જુદા જુદા લખનારાઓનાં વિચારોનો સારીકાની મુકાબલો કરવાથી તથા “સમલી બોરડવાલાઓની તકરારોને પુરતો ઇનસાફ આપ્યા ઉપરથી હું

الاسفهانى كان كلام الفوس قديها يجري على خمس السنته
الفهلوية ولدريه ولفارسية ولخوزية ولسوريانية فاما الفهلوية فكان
يجريها ملام الملوك في مجلسهم وهي نعت منسوبة الي
فهلهم و جوام يقع على خمسة بلدان اصبهان والري و همدان
و ماه نهاوند و آذربيجان

“મીં કુઆતરમેર સાથે એકમલતો થઈ એનો અર્થ પાર્થીઆ દેરાન
 “ભાષા એમ કરવા દુરસ્ત વિચારું. એ ટોલાનાં પેહેલવાંની રુ
 “તમામ લોકોમાં મશહુર હતા, અને પાછળથી તેજ ગુણે સાસાનીઓ
 “પણ પ્રકાશી નિકળ્યા હતા. માટે પેહેલવીનો અર્થ પારથીઆન તથા સાસા
 “નીઆન જેવા પેહેલવાંનોનાં દોરની વેળાની ચાલુ ભાષા એમ થાએ.”

હવે, ઉપર જણાવેલા વિદ્વાનોનાં, પેહેલવી શબ્દ વિશે આપેલા વિચારો હમો
 ધ્યાનમાં લઈ, એ પેહેલવી શબ્દના અર્થ વિશે હમો હમારો નાકેરા વિચાર
 એવો જણાવીએ છીએ કે, એ શબ્દ વિશે જે વિચારો, ડાકટર સ્પીગલ
 અને દસ્તુર પેસુતનજીએ જણાવેલા છે તે વિચારોને હમો પણ સ્વીકારી,
 જણાવીએ છીએ કે, પેહેલવી જ્યાંનો અર્થ ‘બોહોલાઈ,’ ‘વિસ્તાર
 પામેલું,’ તથા ‘ચાલુ ભાષા’નો થવો જોઈએ છે; કારણ કે પેહેલવીનાં જમાનાં
 વિશે જણાવતાં, હમોએ જે દાખલાઓ હમારા બોલવાના ટેકામાં લીધા
 છે, કે જે ઉપર વાંચકોનાં વાંચવામાં આચ્છા છે; તે ઉપરથી જણાવ્યું છે
 કે, પેહેલવી ભાષા ઘણા પુરાણાં જમાનાંથી, ધરાન મધે ઘણી ખરી, લોકોનાં
 રેવાજમાં આવતી હતી.

જેમ, પેહેલવી શબ્દનાં અર્થ તથા તેની રચના વિશે કાબેલ ગૃહસ્થોનાં
 વિચારો જુદા જુદા છે, તેમજ, ‘હજવારેશ’ શબ્દ વિશે પણ
 છે. એ ‘હજવારેશ’ શબ્દ વિશે, અને એની રચના કેઈ ભાષા
 ઉપરથી થઈ છે તે વિશે, નિચલા કાબેલ ગૃહસ્થો પોતાનાં વિચારો એવી
 રીતે જણાવે છે:—ડાકટર વેશતર ગાર્ડ ‘હજવારેશ’ શબ્દ વિશે
 પોતાનો એવો અભિપ્રાય જણાવે છે કે, એ શબ્દ અવસ્તાનાં “હજવારન”
 યાને જોર (બલીશક્તિ) ઉપરથી ઉત્પન્ન થવો જોઈયે.

પ્રોફેસર જોસફ મુલર એ શબ્દને ‘અજવારેશ’ ‘હજરેશ’
 અથવા ‘હજરેશ’ કરીનેખી વાંચે છે અને એ શબ્દ અવસ્તાનાં ‘હજરેશ’
 “હજરેશ”ને મળતો ગણે છે; અને એનો અર્થ ‘સારો જોર’ નો કરે છે.

ડાકટર સ્પીગલ ઉપલા શબ્દ વિશે કેહે છે કે, જેમ પ્રોફેસર જો. મુલર
 એ શબ્દને ‘હજરેશ’ ઉપરથી નિકલેલો કેહે છે, તે વાત બનેલી હોઈ કે

નહીં ; તો પણ હુજ્જારેશ બોલ હુજ્જારેશ શબ્દને મલતો આવેછે એમાં તો શક નથી.

મરહુમ ડાક્ટર હાઝીગે, ડાક્ટર વેસ્ટરગાર્ડનાં બીપલા એમશારા ઉપરથી સંસ્કૃત શબ્દ 'વરન' યાને 'સ્વત' એવાં મૂલમાંથી એનો અર્થ કાઢાડવાની કોરોશ કરી છે. અને વળી એજ કાબેલ ગૃહસ્થ એ હુજ્જારેશ શબ્દ વિશે લખેછે કે, હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ વારેઘડીએ પેહેલવી ભાષાને લાગુ પાડ્યામાં આવેછે; પણ તેથી સિદ્ધ કરવું ઘણું મુશ્કેલ છે." એજ કાબેલ ગૃહસ્થે, પોતાનાં રૈસાલામાં, ગયાં આડરો વરશ ઉપર થઈ ગએલા એબ-નેમકુશા નામના એક અરબ ગ્રંથકારે, તે વખતનાં ઇરાનનાં કાબેલ મોખ-દોથી, زوارش 'જ્જારેશ' બોલ વિશે જે ખુલાસો મેલવ્યો હતો, તે તેની અસલ એમ્બારત અને તરજુમાં સાથે, આપ્યો છે; જેમાં, મજકુર મોખદોએ જણાવેલા زوارش 'જ્જારેશ' બોલનો અર્થ એ મરહુમ ડાક્ટરે 'શબ્દોનાં વર્ણુની જોડણી' એવો પોતાનાં રૈસાલામાં લખ્યો છે, ઉપલા એબનેમકુશાનાં વિચારોને લગતી સઘલી તકરાર ઉપરથી વલી મરહુમ ડાક્ટર હોંગ લખેછે કે, "હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ કોઈપણ ભાષાનો થઈ શકતો નથી." વળી એ મરહુમ ઉસતાદે હુજ્જારેશ બોલને બિજા વિદ્યાર્થીઓ અવસ્તાનાં جازوارش 'હુજ્જારેન' શબ્દ ઉપરથી બનેલો વિચારે છે, અને જેનો અર્થ 'સારાં કહવત' નો થાયછે તે જણાવ્યું છે, અને તેવાર પછે એ મરહુમ કાબેલ ગૃહસ્થે પોતાની તરફથી હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ કરવાની તજવીજ કરી છે, તેમાં તેણે પેહેલવી ج 'હુજ' ને અવરતાનાં د 'હજ' ઉપસર્ગ સાથે, તથા 'વારેશ' جوار ને جوار 'વર' ધાતુ સાથે મેલવીને, તેનો અર્થ 'ખાલુ' અથવા 'જાહેર' હોવો કર્યો છે.

હમારા કાબેલ એરા દસ્તુર હોરાંગજી જામાસ્પજીએ સને ૧૮૬૭ નાં સાલમાં મુંબઈની નામદાર સરકારનાં હુકમથી છપાવી પ્રગટ કરેલી જંદ પેહેલવી ગલાસરીનાં દીપ્યાચાને સરે ૩ જેની નોટમાં હુજ્જારેશ બોલનો અર્થ તથા ખુલાસો નિચે જણાવ્યા પ્રમાણે કર્યો છે.

“આએ (હુજ્જારેશ) બોલ, જેણે યુરોપમાંડનાં વિદ્વાંનોને એક ઘણી

- “ગુંચવણમાં નાખ્યા છે, તેહેનો ખુલાસો ઘણી સહેલાઈથી થઈ શકે છે, એ
 “હું ખાતરીથી વિચારું છું. હુજ્જારેશ બોલ કશી માયા પુંજી ધરાવતો
 “નથી, અને કોઈની ધરાની કે સેમેટીક ભાષાની મારફતે તેહેનો ખુ
 “લાસો થઈ શકતો નથી; કારણ કે તે માત્રે હુજ્જવાનશનો અશુદ્ધ ઉચ્ચાર
 “છે, હુજ્જવાનશ, નો અર્થ ‘અરાની જખાન’ નો થાય છે, કે જે
 “એસીરીઆ (દેશ) ની થઈ શકશે; એનો પૂરો આકાર હુજ્જવાન અશ
 “કરીને હોલો જોઈએ, પણ પાછળથી તે ટુંકો અને અરાખ થયો છે
 “આએ સહમજ (મરહુમ) ડાકટર હૉગની મારફતે મળે મળી છે, કે
 “તેણે દર વખતની મારી સાથની વાતચીતમાં કેટલીએક વેલા આએ
 “બાબત ઉપર માંડે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું, કે પેહેલવીને અતલગનો સંબંધ
 “બિજી સેમેટીક ભાષાનાં કરતાં ‘એસીરીઅન’ ભાષાની સાથે વધારે છે.
 “હુજ્જવાનશ બોલમાં વપરાયેલા ‘આન,’ અક્ષર વિરો (માહારી તરફથી)
 “ખુલાસો કરવામાં આવે છે કે પેહેલવી ‘આન,’ હમેશાં ‘ફારશી’ અથવા
 “દરી’ ભાષામાં આર, થાય છે; જેમ કે (પેહેલવી) ‘મતન’નું ‘મેહેર,’
 “‘આતન’નું ‘આદર,’ ‘શતન’નું ‘શેહેર,’ ઇત્યાદિ; તેમજ ‘હુજ્જ-
 “વાનશ’નું ‘હુજ્જવરશ,’ થાય છે.”

એ હુજ્જારેશ રાખ્દ વિરો, દસ્તુર પેસુતનજી બેહેરામજી સનજાણાએ,
 ઇસવી સને ૧૮૭૧ નાં સાલમાં પેહેલવી ભાષાનું વ્યાકરણ છપાવ્યું છે; તેનાં
 દીપાચાને સરે ૨૬ મેની સેતર ૧૩ મીથી નીચે મુજબ લખે છે કે:—

- “પેહેલવી લખાણની અંદર જર્મન, અરબી અને ફારસી હેવા ત્રણ
 “તરેહનાં ઇમિલાએ વપરાયેલા આપણને મળે છે, તેહેને વગર વિચારે જો
 “આપણે વાંચીએ તો તેહેમાંનો પેહેલો આકાર હુજ્જારેશ, ખીજો હુજ્જ-
 “વારશન, અને ત્રીજો હુજ્જવારીને કરી વંચાઈ શકે છે; પણ જો તે માહેનાં
 “ખીજા તથા ત્રીજા ઇમિલામાં જર્મન હુજ્જવારની પછી વપરાયેલા તથા
 “જા, નાં આકારને જો ને બદલે કાંઈએક ફેરવાઈને બનેલા આકારો ગણીએ
 “તો તે બની શકે હેવું છે, અને તે ઉપરથી જો જર્મન અથવા ફારસી
 “નાં ઇમિલાને આપણે હુજ્જવેખલદીય, ઇઆને “ખાલદી ભાષા” કરીને
 “વાંચીએ તો તે વાંચવું ખરેખર અને વગર શકનું છે.”

મજકુર દસતુરનાં ઉપલા વિચારને, મી. જમશેદજી પાહાલજી કાપડિ-
આચ્છે, વિદ્યામિત્ર નામનાં માહાવારી ચોપાનિઆનાં પુસ્તક ૩૭નાં અંક
૪ થાને સપ્તે ૧૨૬ મેની બિજ કાલમની સેતર ૨) જીથી, નિચે લખ્યા પ્રમાણે
જોટા પોડેછે કે :—

“દસતુર પેસુતનજી ચ્મે રાખ્દને “હુજવેખલદીય” યાને ખીઆલદી
“ભાષા કરી વાંચેછે ને તે વિશેના કેટલાચ્છેક પુરાવા પોતાનાં પેહેલવી-ભાષાના
“વ્યાકરણનાં પુસ્તકના દિબાચામાં ઠાંકી બતાવે છે; પણ પારથીઆ તથા
“ખીઆલદીઆનાં પ્રાંતો ચ્છેક ચ્છેકથી ઘણાં દુર આવવાને લીધે ખીઆલ-
“દીઆનો સોડેથી પારથીઆનો તેઆની ભાષા અસલમાં કેમ નકલ કરી
“જાચ્છે તે વાતની સમજણ આપણને તવારીખ તથા બૂગોળને અર્થે સેહેલથી
“ઉતરી શકતી નથી.”

શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ ચ્મે હુજવારેશ રાખ્દ વિશે પોતાનો
ચ્છેવા અભિપ્રાય આપેછે કે, “જે પેહેલવી ભાષા અવસ્તાનાં અર્થોથી
“રઆચ્છેલી છે તે પેહેલવીને હુજવરશ યાને વિશેશ પેહેલવી કરી કેહેછે ને
“ચ્મે ભાષા સાધારણ પેહેલવીથી જુદી છે.”

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ઉગમણ પ્રાંતનાં વિદ્યાભ્યાસીઆ, ઉજવારેશ
રાખ્દ વિશે, પોતપોતાનાં વિચારો જુદી જુદી રીતે આપેછે. ચ્મે ^{જાણીએ} ^{જાણીએ}
ઉજવારેશ તરીકે બોલાતો રાખ્દ, કેઈ ભાષાનો છે અને ચ્મેનો ખરો અર્થ શું
થાચ્છે તે વિશે હમો હમારો, નખજો આવાજ નીચે મુજબ જણાવી ચ્મે
છે. ^{જાણીએ} ‘ઉજવારેશ,’ ^{જાણીએ} ‘ઉજવારમ,’ અને ^{જાણીએ} ‘ઉજવા-
રીને, ચ્મે રાખ્દ માંત્ર યાને અવસ્તા ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થચ્છેલા છે.
અવસ્તા ભાષાનાં ^{જાણીએ} ‘ઉજ’ અને સંસ્કૃત ઉદ્ ઉપરથી પેહેલવી ઉપસર્ગ
^{જાણીએ} ‘ઉજ’ ચ્મેટલે ‘અઠતું,’ ‘બોલંદ’ ‘બોલંદીથી’ અને અવસ્તા તથા સંસ્કૃત
ભાષાનાં ધાતુ ^{જાણીએ} વાર ચ્મેટલે ‘પાણી છુટવું’—આવવું, ‘વરસાદ વરસવો’;
ચ્મે ઉપરથી પેહેલવી ^{જાણીએ} ‘વારેશ,’ ^{જાણીએ} ‘વારમ’ કે જેનાં ઉપરથી
અરબી ^{જાણીએ} ‘વારસ’ અને ગુજરાતી વારસો રાખ્દો નીકલેલા લાગે છે, અને
જેના અર્થ ‘ઉતરવું,’ ‘વરસવું’ તથા ‘વારેસ’ ચ્મેવા થાચ્છે. ^{જાણીએ} ‘ઉજ’

ઊપસર્ગ અને 'વારેશ' 'વારશ' એ બન્ને સંધી થકીને 'ગિજવારેશ' અથવા 'ગિજવારશ' બોલો નિકળેલા છે; કે જે અર્થ 'બોલંદીથી ઊતરતું', 'બોલંદ—ચઢતો વારેશ' એવો થાય છે. 'ગિજવારેશ' એટલે 'બોલંદીથી ઊતરતું', 'ચઢતો વારેશ,' તે કોણના ચારેશ? એ દુર અદેશીથી આપણે વિચાર કરીએ છે તો બોલંદી રીતે જણાય છે કે, 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષાનો ચઢતો વારેશ તે 'ગિજવારેશ' યાને પેહેલવી ભાષા છે.

હમોએ ઊપર, ગયમરશન વિશેનું ટુંક ખ્યાન જણાવતાં સામેન કીધું કે, 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષા તે બુલેરગવારથી ચાલુ થયેલી છે. એ ઉપરથી જોણું જણાય છે કે, દુનિયાંની સગથી પેહેલી ભાષા તે 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષા છે; અને જ્યારે એ મજ છે ત્યારે એ ભાષા ઊપરથી 'ગિજવારેશ' યાને ચઢતો વારેશ, એટલે આપણે જોને પેહેલવી કરી કહીએ છે તે ભાષા નિકળી છે. અને એ 'ગિજવારેશ' નામ ઊપરથી જોણું જણાય છે કે, 'માંત્ર' ભાષાનાં જ વારેશો છે, તે મધે સગથી ચઢતો વારેશ તે 'ગિજવારેશ' યાને પેહેલવી જ ભાષા છે.

૩૪ 'જંદ' એ શબ્દ કેઈ ભાષાનો છે, એ અસલ કેઈ ભાષાને આલખાવનારો શબ્દ છે અને હાલે એ શબ્દ કેઈ ભાષાને આલખાવવાનાં વપરાસમાં આવે છે તે વિશે હવે હમો હમારી નાકેસ કલમ ચલાવીએ છીએ.

૩૪ 'જંદ' એ શબ્દ અવસ્તા ભાષા ઉપરથી નિકળેલો છે. એ શબ્દ, છેક પાછલા જ માનાંથી તે હાલે સુધી ઘણાપરે 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષાને આલખાવવાના માહાવરામાં આવ્યો છે; પણ અસલ એ શબ્દની ઉત્પત્તિ, જ્યારથી 'માંત્ર' યાને અવસ્તા ભાષાની નીચે, પેહેલવીનું લખાણ થતું આવ્યું છે; ત્યારથી તેને આલખાવવા માટે થઈ છે. અને એ શબ્દનું ઘણું ખરું વપરાણ, પેહેલવી ભાષામાં, આજે મુજબનું થયેલું છે કે:—
૩૫. ૧૫૦૦ ૧૫૦૦ ૧૫૦૦ એટલે જ, 'આજે પુસ્તક અવસ્તા અને પેહેલ-

વીનું. એ રાખ્દને ફારશી ભાષાની ફરહંગ યાને કોરાનાં બનાવનારાઓ પણ, પેહેલવી ભાષા માટેજ વાપરતા આવ્યાછે; જેમ કે, *بلغت زنده و پیاوند* એટલે જે, 'પેહેલવી અને પાજંદ રાખ્દ માં.'

હવે, એ ડોર્ડ 'જંદ' રાખ્દની ઉત્પત્તિ કેહેવી રીતે થઈ છે, તથા એ રાખ્દની ઉત્પત્તિ ઉપરથી ઉપલા પેહેલવી ફકરાની માંએમની કેહેવી રીતે થાએમછે, તે આપણે તપાસીએ. એ ડોર્ડ 'જંદ' રાખ્દની ઉત્પત્તિ *جند* 'માંત્ર' યાને અવસ્તાનાં *جند* 'જન' અને સંસ્કૃતનાં જાં ધાતુ ઉપરથી થઈ છે. *جند* 'જન' એટલે 'જ્ઞાન કરવું,' 'જાણવું,' 'વિચારવું,' 'સહમજવું' અને 'બોધ મેળવવો' એવો અર્થ થાએમછે. એ *جند* 'જન' ધાતુને કરત *ند* પ્રત્યય લાગી ધાતુનાં ઉપાન્ત્ય *ند* નો *ند* એ બની ડોર્ડ 'જંદ' રાખ્દ ઉપલેજ અર્થે સિદ્ધ થયોછે. હવે એ ઉપરથી ઉપલા પેહેલવી ફકરાનો અર્થ, જે આપણે નીચે મુજબ કરીએ તો તે કાંઈ વાંધા ભરેલું નહીં કેહેવારો. ડોર્ડ *جند* 'માંત્ર' આએ પુસ્તક અવસ્તાઓ જંદનું યાને ઈશ્વરસ્તુતિ જ્ઞાનનું.'

ડોર્ડ 'જંદ' વિરોનાં ઉપલા બોલાસાથી સિદ્ધ થાએમછે કે, એ રાખ્દ અવસ્તા જબાનને એમ્બાખાવવાને બદલે, અવસ્તાની નીચે જે પેહેલવી લખાએમલી કેતાબોછે તેને, એ નામે એમ્બાખવી જોઈએ. અને એ રાખ્દ અવસ્તાનાં પેહેલવી તરજુમાને એમ્બાખાવવા માટે, એ તરજુમા બનાવનાં જમનામાંજ ઉત્પન્ન થયો હરો; કારણકે પેહેલવી જબાનને એમ્બાખાવવા માટે તો *کتابخانه* 'ઉજવારૈશ' રાખ્દ અમલ હતો.

સેવટે આએ દિબાચામાં જે જે બાબદા હમોએ સમાવી છે તેનો એક ટુંક સાર આપણે ફરી તપાસીએ:—

પેહેલવી ભાષાના પુખ્ત અભ્યાસને વારં વારં એરીઅન અને સેમેટીક ભાષાઓની કેટલીક માહેતગારી મેલવવાની જરૂર છે, કારણકે, એ પેહેલવી ભાષાની રચનામાં એ ભાષાઓનાં કેટલાક બોલો દાખલ થયા છે. પેહેલવી ભાષાનાં હરફોની ઉત્પત્તિ અવસ્તાપરથી થઈ છે, અને એ ભાષાનું આકરણ ઘણુંજ કઠણ, યુગવાડા ભરેલું, અને હાલના જમાનાની ખીજ કોઈ ભાષાઓ કરતાં ચઢતે દરજ્જેનું છે. એટલું છતાં એ ભાષાનો

અભ્યાસ, આજ કેટલુંક થયું, યુરોપખંડનાં રાજ્યોની મદદ, અને શાસ્ત્રી-
ઓની અથાગ અને બેકીમતી મહેનતનાં પરિણામોથી ઘણાજ સેહેલા
થયો છે. પણ હજી સુધી એ ભાષાનું અસલપણું, તેની ઊત્પત્તિનો વખત, કેઈ
ભાષાઓમાંથી એ નિકલી છે, પેહેલવી એ રાખ્દનો ખરો અર્થ શું, અને
અસલી ઇરાંની ભાષાઓમાં એ ભાષાને કીએ નામે ઓળખતા હતા, એ
સમજી જાણવાને હજી ઘણું દરજ્જે કંઈ ચોકસાઈ હું નથી. એ ભાષાની
ઊત્પત્તિ વિશે જ્યુદાં જ્યુદાં મત નીચે પ્રમાણે પડ્યાં છે:—

૧ હું—કે એ ભાષા અવસ્તા ભાષાનાં વખતથીજ ચાલુ છે.

૨ જ્યું—કે એ ભાષા પાદશાહ ગુરતારપ, એસ્ફંદીઆર, અને અરદેશાર
બાબેકાનનાં વખતમાં વપરાતી હતી.

૩ જ્યું—કે એ ભાષા સીરીઆ અને ઇરાંન દેશનાં કેટલાક ભાગોમાં ઇ.સ.
૫૦૦ થી ૬૦૦ વરસ પૂર્વે બોલાતી હતી.

૪ થું—કે એ ભાષા પાર્થીઅન વંશના વખતમાં રેવાજ પામી છે.

૫ મું—કે એ ભાષા સાસાનીઅનોના વખતમાં ઊત્પન્ન થઈ હતી.

અને ૬ હું—કે એ ભાષા દસ્તુરેએ અરબી તથા ફારસી ભાષાઓ પરથી
ઊભી કીધી છે.

ઉપલાં છ એ મતોમાં ત્રીજું, ચોથું અને ૬ હું એ ત્રણ મતો મુખ્ય છે.
એ ત્રણ મતમાંનાં પેહેલાંને માટે દસ્તુર હોરાંગજી, દાકતર હોંગ, અને શેઠ
ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ એકસરખી રીતે ધારે છે કે, પેહેલવી ભાષાનું
મૂલ એરીઅન ભાષાઓ ઉપરથી છે, પણ શેઠ ધનજીભાઈ બિજા બે
સાહેબોથી એક બાબદમાં છુટા પડે છે, અને એવું કહે છે કે, એ ભાષા
એસીરીઅન ટોલાંનાં વખતમાં જનમ પામી નથી, તો પણ આટલું તો
ચોકસાઈ છે કે, એ ભાષા કે આની ટોલાંનાં વખતમાં ચાલુ હતી.

ઉપર કહેલાં ત્રણે મતમાંનું બિજું મત ઊત્પન્ન થવાનો સબબ એ છે કે,
કેટલાક પેહેલવી બોલોનો પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓનાં બોલો સાથે
કેટલેક દરજ્જે સંબંધ છે. આએ સંબંધ પાર્થીઅન, ખાલદી, અને
અસલી ઇરાંની લોકનાં સંબંધને લીધે થયેલો છે. એ ઉપરથી એવું ઠરે છે કે,
પેહેલવી ભાષા, જો કે, પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓની માતા નથી, તો

પણ પેહેલવી ભાષાથી પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓને મુખ્ય આધાર મલેલા છે.

ત્રીજું મત કે જે એવું છે કે, દસ્તુરોએ પેહેલવી ભાષાને અરખી તથા ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી ઊભી કીધી છે, એ મત તો ઘણુંજ ઉધું અને હસી કાઢાડવા જેવું છે. એ મત એવા વિચાર ઉપરથી ઊભું કીધું છે કે કેતાખી પેહેલવી ભાષા તખ્તી પરની ભાષાથી જુદી અને પાછલનાં જમાનાંની છે. એટલું તો ચોકસાઈ છે કે, કેતાખી ભાષા અને શિકાઓની ભાષા જુદી છે, એવું તો કોઈથી ના કેહેવાશે નહીં, કારણ કે જે જમાનામાં શિકાઓપરની ભાષાકોતરાઈ તે જમાનામાં ધરાનદેશનાં દરબારીઓમાં જે પેહેલવી ભાષા વપરાતી હતી; તે આમ લોકોની ભાષાથી જુદી હતી. વળી શુદ્ધ પેહેલવી ભાષા ફક્ત અથોરનાન ટોલામાં અને ધરમચુરોમાંજ વપરાતી હતી, કે જે લોકોએ કેટલીક કેતાખો લખી હતી, અને તે કેતાખો હાલે મોજુદ છે. અને જે પેહેલવી ભાષા ધરાનનાં પહેડોમાં કોતરાઈલી છે, તે ભાષા ફક્ત દરબારની ભાષા હતી.

હાલનાં જમાનામાં જે ખીલારોડા લેખોની શોધ થઈ છે, તેથી કરીને અવસ્તા ભાષાઓનું પુરાતનપણું બેશક માલમ પડી આવેછે. એજ રીતે ધરાનદેશમાં જે તખ્તીઓ, શિકાઓ, અને સસનમો મલી આવ્યા છે, તેથી પેહેલવી ભાષાનું પુરાતનપણું પણ માલમ પડેછે. એ ઉપરથી ચોકસ થાયછે કે, એ ભાષા કોઈ ઘણુંજ અસલી જમાનામાં ઊભી થયલી છે, અને જોકે સેંકડો વરસ વિતી ગયાં, તોએ હાલનાં જમાનામાં એ ભાષા હજી જીવતી છે. સર હેનરી રોલીનસનનાં કેહેવા પ્રમાણે પેહેલવી ભાષા દીનમાર, સારૈસ્તાન, અને ખુરદીસ્તાનમાં આજે બોલાય છે. આએ વાત ખરી છે કે, ખીહીસ્તુન પાહાડ ઉપર જે નામીચી તખ્તીઓ કોતરાઈલી છે, તેમાંની ત્રણે ભાષાઓમાં પેહેલવી ભાષા જણાતી નથી, અને એજ રીતે અવસ્તાભાષા પણ નથી, જોકે એ ભાષા પેગમ્બર જરતોસ્તની પોતાની હતી, અને પાદશાહ યુસ્તાર્પનાં વખતમાં વપરાતી હતી. ખીહીસ્તુન પાહાડ પરની તખ્તીઓ તો, ખરેખર જેતાં ધરાનનાં રાજમાં તે વખત ઉપર વપરાતી ભાષાઓમાં કોતરાઈલી છે.

સેંકદર પાદશાહનાં વખતમાં પેહેલવી ભાષા ધરાનમાં ચાલુ હતી, અને

એ બાબદની સાહાદત, હાલની કેતાબોમાં એ નામદાર સાહાનું વૃત્તાંત પેહેલવી ભાષામાં લખાયલું હતું તેની યાદી આવેલી છે, તે છે નીબમી ગંજન અને હાલી જમાનાનાં બિબ્લ ગ્રંથકારો એ ભાષાને 'દરી' ને નામે ચાલે છે, પણ 'દરી' જબાનને નામે તો ફક્ત કેઆનીઆના વખતની દરબારી જબાનને ચાલખવામાં આવતી હતી.

આપણે એ ભાષાનું પુરાતમપણું તપાસ્યું હવે પેહેલવી ભાષા કેઈ કેઈ ભાષાઓપરથી નિકલી છે તે વિશે કેટલાક અભ્યાસીઓ અને ચોકસા કરીને યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓમાં જુદાં જુદાં મત છે, તે જોઈએ. એનકવેલીલ દુપેરોન કેહે છે કે, એ ભાષા અંદરથી નિકળી છે. પ્રોફેસર વેસ્ટર ગાંડ કેહે છે કે, સિરો-એરેબીક પરથી નિકળી છે; પ્રોફેસર ચાલમાસન કેહે છે કે, એરીઅનપરથી નિકળી છે; અને ડાકટર સ્પીગલ કેહે છે કે, સીથીક અને તુરાંની ભાષાઓ ઉપરથી નિકળી છે. હવે હમારું નાકેસ મત, જે કે બીજી કોઈ પુખ્ત રીતે ચોકસ થાય નહીં, તોપણ તે કેટલેક દરજ્જે, પારસીઓના ધર્મ અને તવારીખ સંબંધી કેતાબો જેવી કે દીનકર્દ, અવસ્તા, અને બિબ્લ કેટલાંક ધર્મપુસ્તકોનાં આધાર ઉપરથી હમારો આપીએ છીએ; અને તે એ કે, પેહેલવી ભાષા ચોકસા કરીને એરીઅન ભાષા ઉપરથી નિકળી છે, જે કે વખત જતે એ ભાષામાં કેટલાંક સેમેટીક તત્વો ભેરાઓ છે, અને વલી એ પેરાદાદીઅન પાદરાહઓનાં વખતથી અને કયાંનીઓનાં વખતની ઘણી આગમજ જન્મ પામી છે.

પેહેલવી બોલના ચોકસા અર્થ પણ ઉપર પ્રમાણે જ ચુંચવણમાં પડ્યો છે. એ બોલ ચોકસા ફારશી ભાષાનો છે; કેટલાકો એનો અર્થ 'તરફ' તરફિ કરે છે, અને એ ઉપરથી એવું કેહે છે કે, ઈરાંન દેશમાં અને તેની પડોશનાં દેશોમાં બોલાતી ભાષાનું નામ પેહેલવી હતું. બિબ્લમાં કેહે છે કે, એનો અર્થ 'બહાદુર' એવો થાય છે, અને તે ઉપરથી લડાયક અને બહાદુર લોકો (અસલી ઈરાંનીઓ) ની ભાષા એવે નામે ચાલખાતી હતી. વળી બિબ્લમાં એવું બતાવે છે કે, પેહેલવીનો અર્થ 'દેશ' તરફિનો થાય છે, અને એ ઉપરથી એવું કેહે છે કે, એ આખા ઈરાંનદેશની ભાષા છે. ડાકટર સ્પીગલનું મત એવું છે કે, એ બોલ અવસ્તા ધાતુ, ૧૦૧૯ ઉપરથી નિકલેલો છે, અને

અંતેના અર્થ 'બોહોલું,' 'વિસ્તારવાલું' અર્થે થાયછે. પ્રાચીન સંસ્કૃત મુલર કેહેછે કે, પેહેલવ અર્થે 'સાચું' અને પેહેલવી અર્થે 'સહમજાલું' અર્થે થાયછે. ડાકટર હોંગનો વિચાર અર્થે છે કે, અંતે બોલનો અર્થ હરાન દેશની સમલી બાષાઓ થાયછે, અંતકવેતીલ દુપેશન કેહેછે કે, અંતેના અર્થે હરાનદેશની સરહદની બાષાઓ થાયછે, દસ્તુર પેશોતનજી કેહેછે કે, અંતે બોલ અવસ્તા ધાતુ ઋજુલ પરથી નિકલ્યા છે અને અંતેના અર્થ 'ચાલું' અથવા 'અસલી બાષા' નો કરેછે. અંતેના અર્થે, હમજે હસ્કહાનીને આધારે, અંતે બોલનો અર્થ અર્થે કરેછે કે હરાનદેશનો અંતે પ્રાંત, કે જ્યાં હસ્કહાન, રય, હમદાન, મહાનેહાવંદ, અને આઝરખેજન આવેલાં છે. અને છેલ પેહેલે શેઠ જ મરોદજી કાપડિઆ મોં કવાતરેમી અરનાં આધારપરથી કેહેછે કે, પેહેલવી અંતે પાર્થીઅન અને ખાલદીઅનોની બાષા છે. હમો ડાકટર સ્પીગલ અને દસ્તુર પેશોતનજીનાં મતને મલતા છીઅં કે, પેહેલવી બોલનો અર્થ "વિસ્તાર પામેલી બાષા" અર્થે થાયછે, કારણ કે અસલ જમાનામાં અંતે વખત અર્થે હતા કે, આખાં હરાનદેશમાં અંતે બાષા રેવાજ પામેલી હતી.

પુદ પેહેલવી બાષામાં અંતે પેહેલવી રાખ્દને 'હજવારેશ,' 'હજવારેશને,' 'હજવારીને' અને 'હંદ' ને નામે અમાલખવામાં આવ્યો છે. અંતે ત્રણ નામોની મતલબ અંતેકસરખીજ છે. ડાકટર સ્પીગલ 'હજવારેશ' બોલને અવસ્તાનાં ઋજુલ સાથે સરખાવે છે, પણ અંતે વિચારમાં અંતે ગૃહસ્થ પેતેજ ચોકરા નથી, ડાકટર હોંગ અને પ્રાચીન વેશ્ટર ગાંડ અંતે બોલને સંસ્કૃત ધાતુ વરન્ ઉપરથી લે છે. અંતે ગૃહસ્થ અંતે પણ વિચારે છે કે, અંતે ધાતુ પેહેલવી બોલને લગાડવો અંતે અશુદ્ધ છે. ડાકટર હોંગ અંતેવું વિચારે છે કે પેહેલવીનો અર્થ 'પુદલું' અથવા 'જાહેર' થાય છે, દસ્તુર હોરાંગજી અંતે બોલને 'હજવાનેશ' ની સાથે સરખાવે છે, અને કરેછે કે, 'હજવારેશ' બોલ હજવાનેશનો ખગેલો આકાર છે. અને 'અરા' ની અથવા "અંતેસીરીઆની બાષા" અર્થે અર્થ કરેછે, અને તેનાં કારણમાં અંતેવું જણાવે છે કે, પેહેલવી બાષા સેમેટીક બાષાઓમાંની કોઈખી ખિજી બાષા કરતાં અંતેસીરીઅન સાથે વધારે સંબંધ ધરાવે છે. દસ્તુર પેશોતનજી 'હજવે ખાલદી' અર્થે ખાલદી-

અનોની ભાષા, એ ઉપરથી એ બોલ નિકળ્યો છે, એવું કહેછે. અને શ્રી
ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલનું મત એવું છે કે, હુજ્જારેશ એ બોલથી અ-
વસ્તાનાં પેહેલવી તરજુમાને એલખવામાં આવતા હતા, અને વલી એવુંખી
કહેછે કે, સાધારણ વપરાતી પેહેલવી ભાષા સાથે એને કરો સંબંધ નથી.
હમો એવું ધારીએ છીએ કે, 'હુજ્જારેશ' એ બોલ અવસ્તા અને સંસ્કૃત
ધાતુ ॥ અને વહર એ ઉપરથી નિકળ્યો છે, અને વલી અરબી
وال, અને ગુજરાતી બોલ 'વારસો' સાથે મળતો આવેછે. એનો અર્થ
'અવસ્તાની પછી બીબી થયલી ભાષા' નો થાયછે.

'ઝંદ' એ અવસ્તા બોલ છે. અસલમાં પેહેલવી ભાષાને એ બોલથી
એલખતા હતા. અવસ્તા ભાષામાં ۛ એનો અર્થ 'વિચારવું,' 'શિખવું'
અથવા 'જાણવું' એવો થાયછે, અને એ ઉપરથી ઝંદ અવસ્તાનો મૂલ
શબ્દ પ્રમાણે અર્થ "ઈશ્વરસ્તુતિરાન" એવો થાયછે. 'ઝંદ' એ
બોલ અવસ્તાની કેતાબોના પેહેલવી તરજુમાને માટે વપરતો હતા; અને
'હુજ્જારેશ' બોલ કે જે સાધારણ રીતે પેહેલવી ભાષાને માટે વપરાયે છે,
તે બોલની સાથે એ 'ઝંદ' બોલ સંબંધ રાખેછે.

જાન મીન

માર્ચ ૧૯૭૭ ઈસવી.

પેહેલવી ભાષાનાં મૂળાક્ષરોનો કોઠો.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી.	આગરો.	વપરો.	કિલો.	ગુજરાતી.
સ્વર.				
س	س	س	س	અ.
س س س س س س س	س س س س س س س	س س س س س س س	س س س س س س س	આ.
ا د د ا	د د	د د	د ا د	ઇ = ૧
و س س س س س س } س س س (૧) }	و و	و س س س س س س } و س س س س س س }	و س س س س س س } و س س س س س س }	ઈ = ૨
ا د (૨)	ا	ا د	ا	ઉ = ૧
ا ا ا ا (૩)	ا	ا ا ا	ا ا	ઊ = ૧
ه د د د د } س و و ا (૪) }	ه د	ه د د ا	س س د ا ا ا	એ.

(૧) س આગ્રે આકાર س નાં બગેડેલા તરફ આવેછે, જેમ કે, 'ગવી.'

(૨) و આગ્રે આકાર બેડાક્ષરમાંજ વપરાયે છે, જેમ કે, 'અહેલુબ.'

(૩) ا આગ્રે આકાર ا નો બગેડેલો આવેછે, જેમ કે, 'ગુનીહા'

જેથે તેને ઠેકાણે 'ગુનીહા' ખી આવેછે.

(૪) ه આગ્રે આકાર હોઈ હોઈ ઠેકાણે વિશેષનામમાં આવેછે, જેમ કે, 'હ'.

જોડાતા વ્યાકારો.—

પેહેલવી.	આગલો.	વચ્ચો.	પેલો.	ગુજરાતી.
𐭠 𐭡 𐭢 (૧) } 𐭣 𐭤 (૨) 𐭥 } 𐭠 𐭠 𐭡 વ્યંજન.	𐭠 𐭠 𐭣 𐭠 𐭡	𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭠 𐭠 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦	𐭠 𐭡 𐭢 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦	ઓ. અં આં. કે. ખ. ખ=ઢ ગ. ધ. ચ. જ.
𐭣 𐭤 (૩) 𐭥 (૪) 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 (૫) 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦	𐭣 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦	𐭣 𐭤 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭠 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦	𐭣 𐭤 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭠 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦	કે. ખ. ખ=ઢ ગ. ધ. ચ. જ.

(૧) કે આગળે આકાર પાછલા જમાનાની લખાએલી કેતાઓમાં મળેછે, જેમ કે કે 'વા'.

(૨) 𐭠 આગળે આકાર 𐭠 નેડેકાણે બગડાએલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, 𐭠 'ગોક્ત', 𐭠 'દા'.

(૩) 𐭣 આગળે આકાર હમેશાં જોડાક્ષર તરીકે જોડાઈને આવેછે, જેમ કે, 𐭣 'ખાકાની'.

(૪) 𐭣 આગળે આકાર 𐭠 નાં બગડેલા આકારમાં આવેછે, જેમ કે, 𐭣 'યક'.

(૫) 𐭣 આગળે આકાર પાછલા જમાનાની લખાએલી કેતાઓમાં આવેછે, જેમ કે, 𐭣 'હયે'.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી	આગલો.	વચ્ચો.	છેલ્લો.	ગુણરાતી.
د س ع	س د	س ع	س ع ع	જ = z
د ع و	د	ع و	ع و	ઝ = ฅ = จ
ن	ن	ن	ن	ત.
ن و و (૧)	ن و	ن و و	و	થ.
ژ ژ (૨) ځ	ژ ژ	ژ ژ ځ	ځ	દ.
چ (૩) څ (૪) ڄ (૫)	چ	چ څ	چ	ન.
ع ع	ع	ع ع	ع ع	પ.
ع ع	ع	ع ع	ع ع	ફ.
و و	و و	و و	و	બ.
و و	و و	و و	و	મ.
و و و و	و و و	و و و	و	ય.
و و و (૬)	و و	و و	و و	ર.

(૧) ં આગ્મે આકાર પછવાડેની લખાગ્મેલી કેતાઓમાં આવેછે, જેમ કે, ځځځځ 'ગખાહથકા'.

(૨) ځ-ځ આગ્મે અક્ષરો ઉપર કેટલીક વેલા (ن) આગ્મે નિરાંતી મેલ્યામાં આવેછે, અને કેટલીક વખત નહીંપી મેલ્યામાં આવતી.

(૩) چ આગ્મે આકાર પછવાડેની કેતાઓમાં નજર આવેછે, જેમ કે, چ 'ચ્ચેત.'

(૪) ځ આગ્મે આકાર બગડેલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, ځځځځځځ 'અઘબ્યા ગહાનશાની'.

(૫) ځ આગ્મે આકાર હમેશાં જોડાક્ષર તરીકેજ આવેછે, જેમ કે, ځ "ન"

(૬) ځ આગ્મે આકાર ઘણાપર જોડાતા કેતાઓમાં આવેછે.

ઢોડાતા આકારો.

પેહેલવી.	આગલો.	વચ્ચલો.	ઢેલો.	યુનરાતી.
𐭀 (૧)	𐭀	𐭀	𐭀	લ.
𐭁 (૨)	𐭁	𐭁	𐭁	વ=હ
𐭂 𐭃		𐭂 𐭃	𐭂	વ=ઘ
𐭄 𐭅 𐭆 𐭇	𐭄 𐭅 𐭆	𐭄 𐭅	𐭄 𐭅 𐭆	સ.
𐭈	𐭈	𐭈	𐭈	શ.
𐭉 𐭊 𐭋 (૩)	𐭉 𐭊	𐭉 𐭊	𐭉	હ.
𐭌 𐭍				

ઉપલા કોડામાં સર્વ મલીને ૩૫) અક્ષરો છે: તેમાં સ્વર ૧૦) અને વ્યંજન ૨૫) છે.
પેહેલવી ભાષાનાં ૩૫) અક્ષરો છે, પણ તે કુકત નિચલા ૭) આકાર ઉપરથી વાંચ્યા-
માં આવેછે.

૧. 𐭀 - 𐭀 = 𐭀 અ, 𐭀 આ, 𐭀 ખ, 𐭀 બ, 𐭀 ય, 𐭀 સ, 𐭀 હ.

૨. 𐭁 - 𐭁 = 𐭁 ઇ, 𐭁 ઈ, 𐭁 ઐ, 𐭁 ઓ, 𐭁 ઊ, 𐭁 ઋ, 𐭁 ૠ, 𐭁 બ, 𐭁 શ.

૩. 𐭂 = 𐭂 ઉ, 𐭂 ઊ, 𐭂 ઋ, 𐭂 ઐ, 𐭂 ન, 𐭂 ર, 𐭂 લ, 𐭂 વ = 𐭂

૪. 𐭃 - 𐭃 = 𐭃 આં.

૫. 𐭄 = 𐭄 ક, 𐭄 ઘ.

૬. 𐭅 = 𐭅 ચ, 𐭅 જ, 𐭅 ઝ, 𐭅 પ, 𐭅 ફ, 𐭅 વ = 𐭅

૭. 𐭆 = 𐭆 ત, 𐭆 થ, (૪) ઢ ઢ.

(૧) કેટલીએક વખત લખાણમાં 'લ' ને કોડાણે 'ર' ખી આવેછે.

(૨) 𐭀 આએ આકાર પાછલા વખતની કેતાઓમાં આવેછે, જેમ કે, 𐭀 'ગવ.'

(૩) 𐭂 આએ આકાર પાછલા જમાનાંની લખાએલી કેતાઓમાં મળેછે.

(૪) 𐭄 આએ આકાર અસલ ૭ નો બગડેલો લાગેછે.

મૂળાક્ષરો મધેનાં કેટલાક અક્ષરોની શિકલનાં ઉચ્ચારો ધણી તરેહથી થાયછે, તે આઝ્મે નિચે વાંચવાથી વાંચકોને માલુમ પડશે.

૫ - ૫. આઝ્મે હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાયછે:—૫ અ, ૫ આ, ૫ ઈ, ૫ ઝે, ૫ ખ, ૫ બ = ળ, ૫ ય, ૫ સ, ૫ હ.

૬ - ૬. આઝ્મે હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાય છે:—૬ ઈ, ૬ ઈ, ૬ ઝે, ૬ ગ, ૬ જ, ૬ જ = ળ, ૬ દ, ૬ - ૬ બ (૧), ૬ ય.

૭. આઝ્મે હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાય છે:—૭ ઈ, ૭ ઉ, ૭ ઝે, ૭ ઝો, ૭ અ, ૭ ન, ૭ ર, ૭ લ, ૭ વ.

૮. આઝ્મે હરફની શિકલ ૪ તરેહથી વંચાય છે:—૮ ઈ, ૮ ઝે, ૮ ક, ૮ ધ = ૨.

૯. આઝ્મે હરફની શિકલ ૪ તરેહથી વંચાય છે:—૯ ચ, ૯ જ, ૯ જ, ૯ ઝ = ળ.

૧૦ (૨). આઝ્મે હરફની શિકલ ૬ તરેહથી વંચાય છે:—૧૦ ચ, ૧૦ ઝ = ળ, ૧૦ ય, ૧૦ ક, ૧૦ વ = ળ.

૧૧. આઝ્મે હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—૧૧ ત, ૧૧ થ, ૧૧ દ.

૧૨. આઝ્મે હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—૧૨ પ, ૧૨ ફ, ૧૨ વ = ળ.

૧૩. આઝ્મે હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—૧૩ ન, ૧૩ ર, ૧૩ લ.

૧૪. આઝ્મે હરફની શિકલ ૫ તરેહથી વંચાય છે:—૧૪ ઈ, ૧૪ ઝે, ૧૪ ઝ = ળ, ૧૪ ય, ૧૪ રા.

૧૫. આઝ્મે હરફની શિકલ ૬ તરેહથી વંચાય છે:—૧૫ ઈ, ૧૫ ઝે, ૧૫ થ, ૧૫ ય, ૧૫ સ, ૧૫ હ.

હાલે, દરેક હરફની શિકલો કેટલી તરેહ વંચાય છે તે તમોઝ્મે ઉપર જોયું, પણ ઝિકેક હરફ ધણી તરેહથી વંચાવવાને લીધે, ઝમના અભ્યાસીઓને વાંચન તથા અર્થો કરવામાં કેટલી મુશકેલી નડતી હશે. હમો ધારીઝ્મે છીયે

(૧) ૫ આઝ્મે શિકલ જોડાક્ષરોમાં ૫ 'બ' તરફિ વંચાઝ્મે છે.

(૨) ૯ ઝે શિકલ જોડાક્ષરોમાં જ આવેછે.

કે, એક જાતનાં હરફની ધણી શિકલો બનવાનું મૂલ કારણ તે કેતાઓ લખનારાઓની બેદાદી છે, કારણ કે, ધણું થયું બિજા ગૃહસ્થની ધણી પુરાંણી એક યા બે ધણી સંભાળથી લખેલી પેહેલવી ચોપડીઓ હમારા જોવામાં આવી હતી, તે મધેનાં હરફોની વલાણ, જેમ હમણું એક જાતની શિકલ ધણીએક તરેહથી વંચાય છે તેમ તે મધે જોવામાં આવતું ન હતું; તે મધે દરેક જાતની શિકલ જુદી જણાતી હતી. દાખલા તરીકે એક હરફની શિકલ બરાબર હમારા ધ્યાનમાં હોવાથી અત્રે હમો ટાંકી દેખાડીએ છીએ. તે ઉપરથી તમને ખુલાસો જણારો, જે હાવી જાતની શિકલ હાલે ત્રણ તરેહથી વંચાય છે, “ત,” “થ,” અને “દ” તેમ તે મધ્યે ન જણાતું હતું; તેમધ્યે જે આએ જાતની શિકલ “ત” તરીકે અને જે હાવી જાતની શિકલ “થ” તરીકે, અને જે હાવી જાતની શિકલ “દ” તરીકે વંચાતી હતી. હાવી રીતનો લખાણમાં ફેર માલુમ પડતો હતો, * પણ તેમ પાછલા જમાનાની કેતાઓમાં જણાતું નથી. તેથી સાબિત થાય છે કે, કેતાઓનાં લખનારાઓની કાચી સહમજ અને બેદરકારીને લીધે, જુદા જુદા આકારોને એકમાંજ લાવી મુક્યા છે. એજ મુજબ ઊપલા કોડાઓમાં જણાવેલી દરેક શિકલ ધણી તરેહથી વંચાય છે, તે વિશે પણ એમજ સહમજવું.

* કોઈ સાદેખ એવો સવાલ કરશે કે, જેમ એક હરફની શિકલનો ખુલાસો સમજાવ્યો તેમ બિજાઓનો કાંઈ નહીં સમજાવ્યો? તો હમો તે બાબતે નમનતાથી જણાવિએ છીએ કે, હાલે તે ચોપડીઓ, કેઈએક સંસ્કારને લીધે, હમને મલી નથી આવી, તેથી હમો સમજાવી શકતા નથી; બીજું હરફોની શિકલો હમારા ધ્યાનમાં બરાબર નહીં રાખાને લીધે પણ હમો જણાવી શક્યા નથી; પણ જો, આ કોષના બિજાં વાલમે ઉપારો ત્યાં સુધીમા હમને તે મલી આવશે તો, હમો અતીત આલમની સેવા બળવવાને કદી મુકશું નહીં.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચ્ચલો.	છેલ્લો.
અ-પ અ, આ.	હમ અસેજ. આસ્માન હમ અસ્ય. આયશ. આશુ-કતનં.	હમ શાસ્ય. અમાસ્ય.	અનુશુ તા. શકના. પુદા. પેદના. કના.
આ-પ-પ આ.	આધ અમ આવાજ. અમ આયામ. અમ આયન્દ.	વરાગ નીઆજ અરમા એ. અમ ગબાથકા.	હમા. અમ ગોમા રા. ગેરા. અમ બાબ.
ઈ-ડ-ડ ઈ.	ઈહાન. ઈસદવાસ્તર.	રિસ્તે. અઈરાન. ગિહા. પિશ.	માઈ. અમ શોઈ. અમીરિ. અહુકીન-શનિ.

અપ્પશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચ્ચલો.	છેલ્લો.
૨-૫-૫-૭-૧ ૬-૭-૫ એ.	સ એ. ૫૫૫ એસમ ૧-૫-૫ એહર ૫-૫ એશ ૧૫ એખગદ.	૧-૫ અએબિ ૧૫-૫-૫ શાએદ. ૧-૫ એહર. ૫-૫ અએશ. ૧-૫ એહર. ૫ નઆજ. ૧-૫-૫ ગબના- આનેવર.	૧-૫ એહર. ૧૫ દદે ૫-૫ પાએ. ૫-૫ ગબના- આને દદે ૫ નએ ૫ વએ.
૧૫-૧-૧૧-૭-૧ ૩-૩ એ	૧૧-૧-૧૫ એ- સ્તરદન ૭-૫ એશે.	૧૧-૧ એત ૧-૫-૫- ૭-૫-૫ ગોશોદવાક. ૧૫ ગોકત. ૧૧-૧-૧-૧ તરો- એતે.	૧ દો. ૧-૫- આખો. ૩ વો.
૧-૧ એ.	૧-૧ અંદર્ગ. ૧-૧ અંગોપા.	૧ નરંગ. ૧ પરવંદ. ૧ નંગ.	

અપશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગળો.	વચ્ચેનો.	છેલ્લો.
મ-ફ આં.		મફમફમફમફ અહુનાન્વર્ધરાં.	મફમફ આસ્માંન્. મફમફ પૂસ્તાન્.
ગ-ઙ ક.	ગફ કામે. ઙફ કાર.	ગમફમફ આકા- ની. ગમફ- ગમફ ખેશકારી.	ગમફમફ તંનહાક. મ યક.
મ-મ ખ.	મમમમ આસ્તે. મ આ. મ આર. મમમમ ખદી- ગુનતન.	મમમ-મમમ અખેશકારી. મમમમ આખે- જદન્ મમમ અખાંન્ મમમ- મ કરાખી.	મમમમ વસ્તાખ. મ આખ.
મ-મ-હ ખ.	મમ આઈય. મમમ આ- કાની મમમમ ખીઝીદન્.	મમમ હખી. મમમ આ- ખતાર મમમ સોખે.	મમ સોખ. મમ યેખ.

અખશરોની ઝોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
૫-૩ ગ.	૧૫૭ ગયુ. ૧૧૯૭ ગણદંત ૭૩૫ ગંદે.	૧૨૯ દદીગર. ૭-૭-૭૭૭ ચેશગાસ.	૫૫૭૭ કરહંગ. ૭૫ ગોર્ગ.
૬-૩ ધ.	૧૨ ધન્. ૧૫૭૧ ધનશને.	૧૫૭૭૧ વધદાંત ૧૧૭૭૭ મારધન. ૭૫૧૭૭ અ- શોધની. ૧૫૭૭ અધદીન્.	૬૬ મધ. ૭૫૭ યોધ. ૭૭૭ } આહરમોધ ૭૭૭ }
૭-૭ ચ.	૫૭૭ ચાહ. ૧૭૭ ચખ્ખ.	૧૧૭૭૭૭ અ- ચરનતંત. ૧૭૭૭૭૭ માં- નશચેહર.	૭ ગચં. ૭૭૭ આહેરીચ. ૭૭૭ અચાચચ.
૭-૩-૭-૭ જ.	૭૭ જસ્ત. ૭૭૭ જનાક. ૭૭ જજ.	૫૫ જોજેન્. ૫- ૭-૭ સુઅક. ૧૭- ૭૭૭ તોજેદ. ૭- ૧૧૭૭૭ દજઅયુ- નતંત.	૭૭૭ જોદાન્. ૭૭૭ જોર્જ. ૭૭ સીજ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	બેદલો.
૩-૬-૭ જ.	૭૬ જ.ક. જ.ક.જ.ખજ. ખા. જ.ખજ. જ. માત.	જ.ક.જ.તોજ. જ.ક.જ.તજ.ર. જ.ક.જ.તરાજ.	
૩-૪-૭ જ.	૭૭૭ જ.નૂ.	૭૭૭ અવીઝે. ૭૭૭૭ દોઝજીને. જ.ખજ.ખજ. ચોઝદાસ.	૭૭૭૭ તન્દેઝ. ૭ દંઝ. ૪૭ ગઝ. ૭ અઝ.
૭ ત.	૭૭૭ જુદ. ૭૭૭ તેઝ,	જ.ખજ.ખજ.એતી જ.ખજ.ખજ.૭ દખી- નસ્તાંન,	જ.ખજ. દોસ્ત. જ.ખજ. દરખત.
૭-૭-૭ થ.	જ.ખજ. થનેશન. જ.ખજ. થેશ. જ.ખજ. થનુર.	જ.ખજ. ગાથા. જ.ખજ. આઝુની. જ.ખજ. ગાથા. જ.ખજ. ગાથા. જ.ખજ. ગાથા.	જ.ખજ. ગાથા. જ.ખજ. ગાથા.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	ઘેલો.
ક-ક-જ દ.	જગ દોસ્ત. જગ દેહશને. જગ-જ દસ્ત.	જગ દાદં. જગ લુન્દે. જગ દુદે.	જગ વાદ. જગ દહીઓપદ.
ક-ક-જ ન.	જગ નખોસ્ત. ક નદ. ગા નંગ. લ ન.	જગ પાદીઆવ-દતર. જગ એ-મન જગ અનાકી. જગ-જગ-જગ જગ અઈબ્યા- ગહાનશની.	જગ ગદમન. જ એન.
ક-ક પ.	જગ પતકાર.	જગ ગોસ્પદ. જગ રપીઆ. જગ રપસ્વન.	જગ ગોશતા- સ્પ. જગ-જગ લુશી- આસ્પ.

અપશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	ઘેલો.
૭-૯ ક.	અપશરોની ખી.	૧૫૧૭ આકરીન. અપશરો દરકશ. ૧૫૧૭૭૭૭૭ કચેક- તાર. ૧૫૧૭૭૭૭૭ અન- બેકચેકતે.	૭૭ બોક. ૭૭ } કક. ૭૭ }
૭-૭ બ.	૧૫૧૭૭૭ બા- સ્તાન. ૧૫૧૭૭૭ બે- બાપત.	૭૭૭ કલબા. ૭૭ એબગદ.	૭૭૭ ગરોબ. ૭૭૭ નમબ.
૭ મ.	૧૫૭૭ મીઆન. ૧૫૭૭ મોઝં.	૧૫૭૭ ગુમાન. ૧૫૭૭ જરમાન.	૭૭ દામ. ૭૭૭ એસમ.
૭-૭-૭-૭ ય.	૧૫૭ યાન. ૧૫૭-૭-૭૭ યોઝ- દાસ. ૧૫૭ યવક. ૧૫૭૭ યાઈજે.	૧૫૭૭ મયાન. ૧૫૭૭ અયાકત.	૭૭૭ સાય.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વપલો.	મેલો.
૧-૧-૩ ર.	રહ. રાદ. રોચન.	અર્જ. જે-ય શર્મ. ૧૧૯૧૭ કર્દન. ૧૭૭૧૧૭ આતરેપાત.	ખાવર. ૧૭ ગવર. ૩૫ અર. આખર.
૬ લ.	લગરમન. લાલા.	કલખા. અલ- ખોર્જ.	હજલ. હમીમાલ.
૧-૧ વ.	વીમ. વજધ.	ગોશ- વાર. ઓધર.	ગવ. ગવ. સર્વ.
૯-૭ વ. = ૭૫		ગવર. ૧૭ અવર. વશો- વશને.	સેવ. આસીઆવ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	ઘેલો.
અ-ઉ-અ સ.	૧૧૧૧૧ સેતારે. ૧૧૧૧૧ સેરદાર. ૧૧૧૧ સોખ. ૧૧૧૧૧૧૧૧ સાવુ- નતંન ૧૧૧૧ સાજ.	૧૧૧ અસ્પ. ૧૧૧ એમ્મ. ૧૧૧૧૧૧૧૧-હસ્ત	૧૧૧૧ પાસ. ૧૧ સમ્.
અ શ.	૧૧૧ શર્મ.	૧૧૧૧ હશત. ૧૧૧૧૧ અરશક.	૧૧૧૧ વખશ. ૧૧૧૧ દરકશ.
અ-અ-અ હ.	૧૧૧૧ હહર. ૧૧૧૧ સોહર. ૧૧૧૧ હએ.	૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ પેહેલુમ. ૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ ખાહ-દ.	૧૧૧ ગાહ.

આએ કોષમાં મૂલાક્ષરોની ગોઠવણીની સહમજબી.

આ પેહેલવી કોષ, નિચલી શિક્ષોથી શુરુ થતા હરફો પ્રમાણે, અને કોષનાં કાચ્ચેદા પ્રમાણે પુરો કરવામાં આવશે.

૫-અ, ૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫.
૫૫૫ ૫૫૫, ૫૫૫, ૫૫૫ }
૫૫૫ }

૫૫૫, ૫૫૫૫, ૫૫૫૫, ૫૫૫૫, &c.

૫૫૫૫, ૫૫૫૫૫, ૫૫૫૫૫, ૫૫૫૫૫, &c.

૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫ } ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫ }
૫ }

૫, ૫૫, ૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫, ૫૫, ૫૫, ૫, ૫.

૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫.

૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫.

એજ મુજબ સઘળા વ્યંજનોનાં હરફોની ગોઠવણી પણ સહમજબી.

વાચકોએ હમેશો ધ્યાનમાં રાખવું કે, હજોએ કોષની ગોઠવણી કરવામાં

નિચે પ્રમાણેની તદખીર રાખી છે; જેમ કે, ૫-અ આએ શિક્ષણનાં અ,

આ, ઈ, એ, બ, ય, સ, હ, એટલા ઊચ્ચારો થાએ છે; તેમજ ૫-૫

આએ શિક્ષણનાં; ઈ, ઈ, એ, ગ, જ, દ, બ, ય, ઊચ્ચારો થાએ છે. એ

સઘળા ઊચ્ચાર થતા હરફોની શિક્ષણને ગોઠવણીનાં કાચ્ચેદામાં ૫-અ 'અ'

તરીકેનીજ અને એને ૫-૫ 'ઇ' તરીકેનીજ શિક્ષણમાં ગણેલી છે. એ

શિક્ષણનાં ઊચ્ચાર થતા દરેક હરફને કોષને લગતી ગોઠવણીનાં કાચ્ચેદા

પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા છે. ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫, ૫૫.

અ, એ હરફોની શિક્ષણને ગોઠવણીનાં કાચ્ચેદામાં ૫ 'ઇ' તરીકેનીજ શિક્ષ-

ણમાં લીધેલી છે. તેમજ, ૫ 'ઉ' આએ શિક્ષણનાં ઈ, ઉ, એ, એ, અ,

ન, ર, લ, વ, એટલા ઊચ્ચારો થાએ છે, એ સઘળા ઊચ્ચાર થતા હરફો

૫૫-૫૬	૫૬-૫૭	૫૭-૫૮	૫૮-૫૯	૫૯-૬૦
૫૬-૫૭	૫૭-૫૮	૫૮-૫૯	૫૯-૬૦	૬૦-૬૧
૬૦-૬૧	૬૧-૬૨	૬૨-૬૩	૬૩-૬૪	૬૪-૬૫
૬૫-૬૬	૬૬-૬૭	૬૭-૬૮	૬૮-૬૯	૬૯-૭૦
૭૦-૭૧	૭૧-૭૨	૭૨-૭૩	૭૩-૭૪	૭૪-૭૫
૭૫-૭૬	૭૬-૭૭	૭૭-૭૮	૭૮-૭૯	૭૯-૮૦
૮૦-૮૧	૮૧-૮૨	૮૨-૮૩	૮૩-૮૪	૮૪-૮૫
૮૫-૮૬	૮૬-૮૭	૮૭-૮૮	૮૮-૮૯	૮૯-૯૦
૯૦-૯૧	૯૧-૯૨	૯૨-૯૩	૯૩-૯૪	૯૪-૯૫
૯૫-૯૬	૯૬-૯૭	૯૭-૯૮	૯૮-૯૯	૯૯-૧૦૦
૧૦૦-૧૦૧	૧૦૧-૧૦૨	૧૦૨-૧૦૩	૧૦૩-૧૦૪	૧૦૪-૧૦૫
૧૦૫-૧૦૬	૧૦૬-૧૦૭	૧૦૭-૧૦૮	૧૦૮-૧૦૯	૧૦૯-૧૧૦
૧૧૦-૧૧૧	૧૧૧-૧૧૨	૧૧૨-૧૧૩	૧૧૩-૧૧૪	૧૧૪-૧૧૫
૧૧૫-૧૧૬	૧૧૬-૧૧૭	૧૧૭-૧૧૮	૧૧૮-૧૧૯	૧૧૯-૧૨૦
૧૨૦-૧૨૧	૧૨૧-૧૨૨	૧૨૨-૧૨૩	૧૨૩-૧૨૪	૧૨૪-૧૨૫
૧૨૫-૧૨૬	૧૨૬-૧૨૭	૧૨૭-૧૨૮	૧૨૮-૧૨૯	૧૨૯-૧૩૦
૧૩૦-૧૩૧	૧૩૧-૧૩૨	૧૩૨-૧૩૩	૧૩૩-૧૩૪	૧૩૪-૧૩૫
૧૩૫-૧૩૬	૧૩૬-૧૩૭	૧૩૭-૧૩૮	૧૩૮-૧૩૯	૧૩૯-૧૪૦
૧૪૦-૧૪૧	૧૪૧-૧૪૨	૧૪૨-૧૪૩	૧૪૩-૧૪૪	૧૪૪-૧૪૫
૧૪૫-૧૪૬	૧૪૬-૧૪૭	૧૪૭-૧૪૮	૧૪૮-૧૪૯	૧૪૯-૧૫૦
૧૫૦-૧૫૧	૧૫૧-૧૫૨	૧૫૨-૧૫૩	૧૫૩-૧૫૪	૧૫૪-૧૫૫
૧૫૫-૧૫૬	૧૫૬-૧૫૭	૧૫૭-૧૫૮	૧૫૮-૧૫૯	૧૫૯-૧૬૦
૧૬૦-૧૬૧	૧૬૧-૧૬૨	૧૬૨-૧૬૩	૧૬૩-૧૬૪	૧૬૪-૧૬૫
૧૬૫-૧૬૬	૧૬૬-૧૬૭	૧૬૭-૧૬૮	૧૬૮-૧૬૯	૧૬૯-૧૭૦
૧૭૦-૧૭૧	૧૭૧-૧૭૨	૧૭૨-૧૭૩	૧૭૩-૧૭૪	૧૭૪-૧૭૫
૧૭૫-૧૭૬	૧૭૬-૧૭૭	૧૭૭-૧૭૮	૧૭૮-૧૭૯	૧૭૯-૧૮૦
૧૮૦-૧૮૧	૧૮૧-૧૮૨	૧૮૨-૧૮૩	૧૮૩-૧૮૪	૧૮૪-૧૮૫
૧૮૫-૧૮૬	૧૮૬-૧૮૭	૧૮૭-૧૮૮	૧૮૮-૧૮૯	૧૮૯-૧૯૦
૧૯૦-૧૯૧	૧૯૧-૧૯૨	૧૯૨-૧૯૩	૧૯૩-૧૯૪	૧૯૪-૧૯૫
૧૯૫-૧૯૬	૧૯૬-૧૯૭	૧૯૭-૧૯૮	૧૯૮-૧૯૯	૧૯૯-૨૦૦

અને પ્રમાણે સઘલા સવરો તથા વ્યંજનોને લખતા બોલોની ગોઠવણી તથા ઉચ્ચારો સમજવા.

- (૧) ૫ અ શિકલ 'ધ' ને 'અ' તરીકેની સહ મજવી.
- (૨) ૭ આઅ શિકલ 'ધ' ને 'ઊ' તરીકેની સહ મજવી.
- (૩) ૧ અ શીકલ ન્યાંખી આવી હશે ત્યાં 'ઊ' ની જગ્યાએ જોડવી છે.
- (૪) ૭ અ શિકલ ન્યાંખી આવી હોઅ ત્યાં દીર્ઘ 'ધ' તરીકે જોડવામાં આવી છે.
- (૫) ૫ અ શિકલ ન્યાં આવેલી હોઅ ત્યાં દીર્ઘ 'ધ' તરીકે જોડવામાં આવી છે.

OPINIONS OF ORIENTAL SCHOLARS.

I append below the opinions of a few learned gentlemen on my work, to whom I had submitted my MSS. for examination and report.

Bombay, 6th April 1875.

Dustoor JAMASPJEE MINOCHERJEE has kindly shown me in manuscript some specimens of the Pehlvi Dictionary which for some time he has been engaged in preparing, and which, on his receiving adequate encouragement, he intends to publish. His work appears to me to be of a very commendable character, and likely to prove an important help both to native and European Orientalists, provided he gives (as I believe he intends to do) authorities for his renderings and explanations. He has a good standing in the Parsi community, and is much respected for his urbanity, and knowledge of the Zoroastrian literature, ancient and modern.

JOHN WILSON, D.D.

Bombay, April 20th, 1875.

To

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—I have carefully examined a manuscript specimen containing 260 words of the Pehlvi Dictionary you propose to publish, and regarding which you have asked my opinion. Having been for some time engaged in assisting Professor Haug and Dustoor Hoshungjee Jamaspjee to publish similar works on a smaller scale, I am well aware of the need for such an extensive dictionary as you are preparing, and of the difficulty of the work.

Dictionaries may be divided into two classes, scientific and popular,—the former for the use of advanced scholars and philologists, the latter for students and the public at large. Your

dictionary is of the latter class, and addresses itself to a larger number of readers, and is likely to be more practically useful, than a more scientific work.

The chief desiderata in a popular dictionary are copiousness and correctness, and your work appears likely to supply these wants in a very satisfactory manner. It contains a much larger number of words than any Pehlvi vocabulary with which I am acquainted, and these are arranged alphabetically according to the forms of the original characters, and not according to their supposed sounds : so that it will be comparatively easy for a student to find a word which he cannot pronounce, which is a matter of great practical convenience.

You give the pronunciation of each word both in Gujarati and Roman characters, and its meaning both in Gujarati and in English ; the meaning is very correctly given, so far as I can judge from the specimen before me, but you will have to be careful that your English translator understands the exact meaning of the Pehlvi word, as well as of the Gujarati, otherwise he may use English synonyms that will mislead ; it is also not desirable to mingle in the same paragraph totally distinct meanings of the same Pehlvi word.

In many places you have given the etymology of the word ; this is useful, but is perhaps better adapted to a more scientific work. References to the books where rare words are to be found would be useful to the advanced scholar, but they are difficult to give in a convenient form, and are also not well suited to a popular dictionary.

You would, however, confer a favour upon European Orientalists if you gave them the full benefit of your special knowledge, as a Parsi high-priest, by explaining in detail all technical terms, names, and ceremonies connected with your religion, under the several words which express them. It would also be useful to your Parsi readers if, in addition to the traditional pronunciation, you were to give them such of the amended pronunciations proposed by European scholars as appear reasonable.

If you are further careful that your work shall contain all the words you can find in the Pehlvi manuscripts to which you have access, you will have accomplished the desideratum of a thoroughly good practical dictionary of Pehlvi, the old language of Persia before the Muhammadan conquest.

For a complete scientific dictionary of the language we must wait till a European Orientalist and a Parsi Dustoor can be found to work together for several years,—neither of them, in my opinion, being competent for the task without the special knowledge of the other.

I remain, dear Sir,

Yours truly,

E. W. WEST, Ph.D.

Dustoor Hall, Poona, 19th April 1875.

DUSTOORJEE SÁHEB

JAMASPJEE MINOCHERJEE DUSTOOR JAMASP-
ASANA,

Bombay.

MY DEAR DUSTOORJEE,—I have looked into the MS. of the “Pehlvi Dictionary” you are engaged upon preparing, a portion of which you were good enough to send for my perusal, and I have much pleasure in expressing my satisfaction at it. I believe the whole work, if it is compiled with the same care and attention as seem to have been bestowed upon the portion sent to me, will prove of great merit, and will be a valuable and comprehensive book of reference to Orientalists and philologists in general, and more especially to Pehlvi scholars, native as well as European. There are some places, indeed, where I am unable to agree with you as regards the pronunciations or readings of words which you have adopted, and in this particular there is a remarkable divergence of opinion among scholars. Yet this circumstance will in no way inter-

fere with the general usefulness of your projected work, as you have arranged the words in your lexicon on the principle of alphabetical sequence, irrespective of the phonetic value of the letters beginning the words. Under this plan, whatever pronunciation or reading one might particularly favour, there would be no difficulty in putting one's finger on the exact place where the word sought was to be found. Dr. West has the honour of being the first among European scholars who adopted the system, yet it is evident that yours has been suggested to you quite independently of him, and accordingly deserves credit.

Before concluding, I would take the present opportunity to congratulate you upon the success you have achieved in supplying a long-felt want, by the compilation of a *complete* Pehlvi Dictionary,—a work beset with many obstacles, and requiring considerable pains and learning. I am sure your dictionary will be an important help, and a valuable guide if the authorities for the renderings are set forth throughout. Its publication, I feel certain, will do you great honour among literary circles.

Believe me,

My dear Dustoorjee,

Yours sincerely,

HOSHUNG JAMASP.

Bombay, 10th August 1873.

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—I have the pleasure to acknowledge the receipt of a specimen of the Pehlvi Dictionary into the English and Gujarati languages. I most sincerely congratulate you on the beginning you have made, to prepare such a magnificent work, which has long been felt as a great desideratum amongst Oriental scholars, and particularly amongst Pehlvi students of

the Zoroastrian community ; and I doubt not it will be a very useful work to the public generally as a book of reference, as you have carefully gathered and collected the words from various Pehlvi manuscripts, such as Pehlvi Dinkard, Dadestane-Deni, Sakandgumani, Bundehesh, &c. &c. I think it will be a complete Dictionary of the Pehlvi language, and I have no doubt it will be very useful to the public.

I have perused the specimen with great attention, and I am glad to see that you have adopted the best mode of giving each word, in Roman and Gujarati characters. This will give great facility to the students of the Pehlvi language. The several forms of each Pehlvi word you have transcribed according to their various renderings deserve great credit. It will be a great help to the Pehlvi students.

As to the signification of each Pehlvi word in English and Gujarati in more than four or five ways, I beg to suggest to you, should you mark the grammar of each signification separately so as to allow each word to stand in its grammatical sense, the students will not be confused to use the word in its grammatical term. The English meaning of Gujarati must be very carefully placed, otherwise it will totally destroy the original sense of the word. I also beg to suggest to you that whenever you transcribe the original Pehlvi word into English and Gujarati you will please take into your consideration the strict rules of phonology, because each Pehlvi character has four or five different sounds ; therefore particular attention should be paid at the time of their significations, to avoid any misreading of the original word.

I am glad to see that you have already compared several roots of the Pehlvi words with the Aryan family of languages.

With profound respect,

I remain, dear Sir,

Your most obedient servant,

DHUNJEEBHOY FRAMJEE.

Bombay, 11th August 1873.

To

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—In compliance with your request, conveyed in your note of the 7th instant, I have looked into the manuscript sent therewith, and, as desired, I beg to offer you my opinion thereupon.

The manuscript is a Pehlvi-Gujarati dictionary with English meaning added to the Gujarati ones of each Pehlvi word. I approve of the plan you have adopted, to give all words beginning with a compound character (symbolically) under the same heading, though phonetically one compound character (symbol) may be read in various ways. To a student especially this will be a great help, as he will be able to make an easy reference to a word before knowing how the compound character beginning it has been read.

A Pehlvi dictionary is a desideratum. We have a Pehlvi glossary of words occurring in the work of Aderbad Marespand by Sheriarjee Dadabhoy, but a collection of words occurring in Dinkarad, Dadestan, Nirengstan, Bundesh, and the Pehlvi Ravaets is sadly wanted. I concur with the remark of the Director of Public Instruction that copious references should be given where the words occur, more especially of rare and doubtful words. As much remains to be done in the way of correct reading of Pehlvi words, owing to the various values attached to some of its alphabets, I perfectly believe that if scholars could have the references ready at their command, much progress can be expected.

With reference to your desire to know my opinion whether your dictionary will be equally useful in its way, even though an European scholar may be publishing one, I humbly beg to think that both will be useful from different points of view.

A scholar like Dr. Haug, who has mastered the Semitic family of languages, can no doubt turn out a far superior Etymological Dictionary than any of our Parsi scholars can pretend

to. But I doubt if he has leisure to make that large collection of words from works like Dinkarad, Dadestan, Nirengstan, &c. &c. which I believe you to be capable of doing. Moreover, the traditional readings of words, though at times not to be relied upon, are yet deserving to be once for all recorded in a printed work like the one you intend to bring out, and which it is obvious you are better qualified to give than any foreigner. Besides, it must not be lost sight of that any dictionary that an European scholar may bring out will not be in Gujarati; and therefore for the benefit of our Parsi priesthood, which I am sorry to acknowledge is in the majority ignorant of English or any European language, a work of the kind in Gujarati will be very useful.

On these considerations, if my opinion can be of any value, I would encourage both Dr. Haug and yourself to prosecute your labours, for they are intended for different classes of readers, and each will be a complement of the other.

I remain,

Dustoor Saheb,

Your most obedient servant,

K. R. CAMA.

BOMBAY CLUB,

Bombay, 17th October 1875.

MY DEAR DASTURAN DASTUR,

It is with the greatest pleasure that I have gone through the specimen of your Pahlvi Dictionary, which you have kindly forwarded to me.

It is based on a remarkably extensive reading of the Pahlvi literature, many works having been used the existence even of which have hitherto been unknown to European scholars. Besides that, you have incorporated into your dictionary a great

number of manuscript glossaries, which contain the labours of your predecessors, and are likely to have preserved materials no longer available from other sources.

Your dictionary will therefore be of the greatest value for the study of the religious literature of the Parsees, but its usefulness will not be confined to this more special object; by its completeness it will prove a great help towards the thorough investigation of the historical development of the Persian language, and a fuller comparison of the different Iranian dialects.

At last, I should not forget to mention the explanation of the religious terms contained in your dictionary. It is highly satisfactory that the High Priest of the Parsees of Bombay should himself have undertaken to do this.

Believe me,

My dear Dasturan Dastur,

Yours very sincerely,

(Signed) F. C. ANDREAS, Dr.

To

Dastur JAMASPJI MINOCHERJI JAMASP-ASA,

High Priest of the Parsees in Bombay.

પૂર્વ દેશનાં ભાષાશાસ્ત્રીઓનાં મતો.

મુંબઈ તા. ૧ ફ્રી એપ્રિલ ૧૮૭૫.

દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચહેરજીએ, જે પેહેલવી શબ્દકોષ કેટલુંક થકું
ખનાવવા માંડ્યો છે, અને જે પુરતું ઉત્તેજન મળવે, એવણુ છપાવવા
ધારેછે, તેનાં કેટલાક નમુનાઓનાં હસ્તલેખો મને મેહેરખાંનીની રાહે
દેખાડયા છે, એવણુનો ગ્રંથ મને ઘણો વખાણુવા લાયક માલમ પડેછે,
અને તે, દેશી અને યુરોપીઅન પૂર્વ દેશોના ભાષાશાસ્ત્રીઓને, જે એવણુ
જે સમજણુ અને તરજુમો કરે તેનો આધાર આપે. (જે હું ધારું છું કે
એવણુ તેમ કરવાને ધારેછે) તો, તેથી અગત્યની મદદ થઈ પડશે. એવણુ
પારસીકોમમાં સારો દરજ્જો ધરાવે છે. અને એવણુ પોતાની સમ્યતા, તથા
હાલની અને અસલી જરૂરોતરતી ધર્મને લગતી વિધાનાં જ્ઞાનને માટે ઘણી
સારી આખર ધરાવે છે.

જૉન વિલસન. ડી. ડી.

મુંબઈ તા. ૨૦ મી એપ્રિલ ૧૮૭૫.

દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચહેરજી જામાસ્પ આસાનાં જોગ, પ્યારા સાહેબ—
જે પેહેલવી લીક્ષનરી તમો છપાવવા ધારેછો, અને જેને માટે તમોએ
મારું મત પુછ્યું છે, તેને લગતા ૨૬૦ બોલોનો એક હસ્તલેખ નમુનો મેં
સંભાળથી તપાસ્યો છે. પ્રોફેસર હોંગ અને દસ્તુર હોસંગજી જામાસ્પજીનો
એવી જાતનાં નહાની કીસમના ગ્રંથો છપાવવાના કામમાં મદદ કરવા કેટલોક

વખત હું યુથાયલો હોવાથી, તમો જે દીક્ષનરી બનાવો છો તેવી એક દીક્ષ-
નરીની ખુટ, અને એવા એક ગ્રંથ બનાવવામાં પડતી અડચણો વિશે હું
સારી રીતે જાણીતા થયો છું.

રાબ્દકોષો બે વર્ગોમાં વહેંચી શકાય—એક શાસ્ત્રીય અને બીજો લૌકીક ;
એમાંના પહેલો ચઢતે દરજ્જેના વિદ્યાર્થીઓ, અને ભાષાશાસ્ત્રીઓના
ઉપયોગને માટે, અને બીજો શિખનારા અને લોકોને માટે, તમારો રાબ્દકોષ
પાછલા વર્ગને લગતો છે ; અને તે વાંચનારાઓ મધેનાં મોટા ભાગને કામ-
નો છે, અને તેથી તે એક શાસ્ત્રીય ગ્રંથ કરતાં વધારે ઉપયોગી છે.

લૌકીક દીક્ષનરીમાં મુખ્ય ખુટો સંક્ષેપ અને શુદ્ધતાની છે, તે ખુટો પણ,
તમારો ગ્રંથ ઘણી પુરતી રીતે પુરી પાડતો દીસેછે. હું જે પહેલવી રાબ્દકો-
ષથી જાણીતા છું, તેમાંના કોઈખી કરતાં એ ગ્રંથમાં બોલોની સંખ્યા ઘણી
મોટી છે, અને તેઓને અટકલે થતા ઉચ્ચારો પ્રમાણે નહીં પણ, અસલ
હરફોની શિકલ પ્રમાણે મુજાક્કરોના કાયદાથી ગોઠવવામાં આવ્યા છે, તેથી
જે બોલનો ઉચ્ચાર કોઈ અભ્યાસીથી ન થઈ શકતો હશે, તેને તે બોલ શોધી
કાઢવાને સેહેલ પડશે, કે જે માહવેરાની સગવડનું કામ છે.

તમોએ દરેક બોલનો ઉચ્ચાર ગુજરાતી તથા રોમન હરફે આપેલો છે,
અને તેનો અર્થ ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજ બેહુ ભાષામાં આપેલો છે. જે નમુનો
મને આપવામાં આવ્યો છે તે ઉપરથી હું ધારું છું કે તમોએ કીધેલા અર્થ
ઘણી શુદ્ધ રીતે આપેલા છે, પણ તમારો ઇંગ્રેજ તરજુમો કરનાર, પહેલવી
બોલો તેમજ તેઓનાં ગુજરાતી અર્થ ચોક્કસ રીતે સહમજનાર હોય, યા
નહીં તો તે બોલનો તરજુમો ખોટી રીતે કરશે તેની સંભાલ રાખવી જોઈયે.
એકજ પહેલવી બોલના સદંતર જુદા અર્થો એકજ ફકરામાં મુકવા એ
પણ દરેક નથી.

ઘણેકેકાણે તમોએ બોલનાં ધાતુ આપેલા છે ; એ ઉપયોગી છે, પણ તે
કદાચ શાસ્ત્રીય ગ્રંથને માટે વધારે સારી રીતે યોગ્ય છે. જે પુસ્તકમાં અસા-
ધારણ બોલો મળી આવે તેવા બોલોને માટે પુસ્તકોનો હવાલો આપવો, એ
ચઢતે દરજ્જેના વિદ્યાર્થીઓને માટે ઉપયોગી છે, પણ તે ઘટના આકારમાં

આપવાને ધાણું કઠણ છે; અને વળી એક લૌકીક રાજ્જકોષ માં તે દરસ્તદેખાતું નથી. કેટલાક એવો સાધારણ ઉપયોગને લગતા ન હોય, અથવા જે વિશેષ નામો હોય, અથવા તમારા ધર્મને લગતી ક્રિયાનો એલ હોય, તેવા એવાને લંબાણથી સહમજબીને, પારસીઓના વડા ધર્મગુરૂ તરીકેનો તમારા ખાસ જ્ઞાનનો લાભ જે તમો આપશો તો તેથી યુરોપીઅન ભાષાશાસ્ત્રીઓ ઉપર મોટો આભાર કીધેલો ગણુશે. દસ્તુરોથી ઉતરતા આવેલા ઉચ્ચારોની સાથે યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ કીધેલા સુધરેલા ઉચ્ચારો જે વાજખી લાગે, તે પણ આપશો તો, તમારા પારસી વાંચનારાઓને ઉપયોગી થઈ પડશે, જેટલાં હાથના લખેલાં પેહેલવી પુસ્તકો તમો પાસે હોય, તેમાંનાં સઘળા એવો, તમારા ગ્રંથમાં લેવાને જે સંભાળ રાખશો તો, ખરેખર તમો ઇસલામી લોકની કૃતેહની આગમજ વપરાતી ઇરાનની એક જુની ભાષા—પેહેલવીના એક સારા વ્યવહારી રાજ્જકોષની ખુટ પુરી પાડશો.

એક યુરોપીઅન પૂર્વ દેશની ભાષાઓનો અભ્યાસી, અને એક પારસી દસ્તુર કેટલાંક વરસો સુધી સાથે એસીને કામ કરતાં માલમ પડે ત્યાં સુધી એ ભાષાના એક સંપૂર્ણ શાસ્ત્રીય રાજ્જકોષને માટે આપણને થોડું જોઈયે. મારાં મત પ્રમાણે તેઓ માંનો કોઈ એવો, ખીજના ખાસ જ્ઞાનની મદદ વગર એ કામ બજાવવાને અશકત છે.

હું છું ખ્યારા સાહેબ,

તમારો વાસ્તવિક,

ઈ. ડબ્લ્યુ. વેસ્ટ, ફા. ૧૦ દા. ૧૦.

દસ્તુર હાલ, પુણા તા. ૧૯મી એપ્રિલ ૧૮૭૫.

દસ્તુરજી સાહેબ જમારપજી મીનોચેહેરજી

દસ્તુર જમારપ આસાના.

મારા ખ્યારા દસ્તુરજી,

મુંબઈ.

જે પેહેલવી રાજ્જકોષ તમોએ બતાવવા માંડ્યો છે, તેનો હાથનો લખેલો એક ભાગ, મારા ઉપર તમોએ મેહેરખાંનીની રહે મોકલ્યો, તે મેં જોયો છે,

અને તે તરફ મારો સંતોષ જણાવવામાં મને ઘણી ખુશહાલી ઉત્પન્ન થાય છે. જેવી સંભાળ અને ધ્યાન મારી ઉપર મોકલેલા ભાગ ઉપર રાખ્યું છે, તેવું જ ધ્યાન અને સંભાળ આપ્યા ગ્રંથ ઉપર જો લેવામાં આવે તો, તે ઘણું યોગ્ય થઈ પડશે, અને સાધારણ રીતે યુરોપીઅન તેમજ દેશી ઓરિઅન્ટલિસ્ટો અને ભાષાશાસ્ત્રીઓને, અને મુખ્ય કરી પેહેલવીનાં વિદ્યાર્થીઓને માટે, એક કીમતી અને વ્યાપક સાધણની ચોપડી થઈ પડશે, એવું હું માનું છું. કેટલેક ઠેકાણે, ખરેખર, તમારે કીધેલા ઉચ્ચાર અને ઓલોનાં વાચન બાબતમાં હું એક મત થઈ શકતો નથી; અને એ બાબતમાં વિદ્યાર્થીઓનાં મતમાં જાણીતો શર આપે છે; તોપણ આ બાબતને લીધે કોઈ ખી રીતે તમારા ગ્રંથના સાધારણ ઉપયોગમાં હરકત થવાની નથી. કારણ કે તમારે તમારા શબ્દકોષમાં ઓલોને તેમના સરૂ થતા અક્ષરોનાં ઉચ્ચાર સાથે સંબંધ રાખ્યા વિના મૂળાક્ષરોની ગોઠવણ પ્રમાણે આપેલા છે. જેખી ઉચ્ચારો અને વાંચન આરંભે ધોરણમાં કરવામાં આવે તો, ઓલોને તુરત શોધી કહાડવામાં કોઈ અઘરાઈ રહે નહીં. યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓમાં પેહેલવેહેલું એ ધોરણ દાખલ કરવાનું માન દાવેસ્તને છે; તોપણ દેખાઈતું છે કે એ ધોરણ તમારે સ્વતંત્રપણે દાખલ કર્યું છે, તેથી તમાને પણ માન ધોઈ છે.

આરંભે પુરું કરવા આગમજ તમારે, પેહેલવી ભાષાના સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવાનું એક ઘણી અડચણ ભરેલું, મોટી મહેનતનું અને મોટાં જ્ઞાનનું કામ માથે લેઈ, એક લાંબા વખતની ખુટ પુરી પાડવામાં ફતેહ મેળવી છે, તે માટે તમાને મુબારક બાદી આપવાને હું હાલની તક લેઈ છું; મારી ખાતરી છે કે, તમારો શબ્દકોષ એક અગત્યની મદદ થઈ પડશે, અને જે તરજુમો તમારો આપો તેની સત્તા જો મજબૂર ગ્રંથમાં દાખલ કરવામાં આવે તો, તે એક કીમતી ભોમિયો થઈ પડશે. એ ગ્રંથ બહાર પડવાથી તમાને કામોલોની સફાઈમાં મોટું માન મળશે એવું મને ખાતરીથી લાગે છે.

માનજો મને

મારા ખ્યારા દસ્તુરજ,

તમારો વિશ્વાસુ,

હોસંગ જમારપ.

મુંબઈ તા. ૧૦ મી આગસ્ટ ૧૮૭૩.

પ્યારા સાહેબ,

દસ્તુર જમારપણ મીનોચેહેરણ જમારપ આમાના, જોગ.

ધંમેણ અને ગુજરાતી અર્થો સાથનાં પેહેલવી રાજકોષનાં એક ભાગનો નમુનો મને પોહોતો છે, હેવું એક મહાભારત પુસ્તક કે જેની આજે લાંબી મુદત થઈ પૂર્વ દેરાની ભાષાના વિદ્યાર્થીઓમાં, અને ચોકસ કરીને આપણા જરથોસ્તી ટોળાંના પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓમાં ઘણીજ અગત્ય છે, તેવા પુસ્તકને બનાવવાનું જે કામ તમારે આરંભ્યું છે, તે વિશે હું તમાને મારાં અંતઃકરણથી ખુબારક બાદી ચાહું છું. પેહેલવી દીનકર્દ, દાદસ્તાને દીની, સેકન્દગુમાની બ્રહેહરા, ઇત્યાદિ જેવા તરેહવાર જુદા જુદા હસ્ત-લખોમાંથી તમારે ભેળાતો સંગ્રહ સંભાળ્યો કર્યો છે, તેટલા માટે તમારે પુસ્તક, જાહેર રીતે સર્વને એક સાંધણની ચોપડી તરીકે ધણુંજ અગત્યનું થઈ પડશે, તેમાં મને કાંઈજ સંદેહ નથી. હું ધારું છું કે, પેહેલવી ભાષાનો એ, એક સંપૂર્ણ રાજકોષ બનશે, અને સર્વ લોકોને એ ઘણા ઉપયોગી થશે એમાં કાંઈ શક નથી.

મેં એ નમુનાને ઘણા ધ્યાનથી વાંચ્યો છે, અને હું ખુશી છું જે તમારે દરએક બોલને રોમન તથા ગુજરાતી અક્ષરોમાં લખવાની સૌથી સરસ રીતનું ધોરણ કયું છે, અને એથી પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓને ઘણુંજ સહેલ થઈ પડશે. દરએક પેહેલવી બોલ કે જેનો ઘણી રીતનો આકાર આવેછે, તેવા બોલને તેનાં જુદી જુદી રીતનાં ઉકલાણુ પ્રમાણે તમારે ઉતારો કર્યો છે, એ ઘણું માન ભરેલું છે, એ પણ પેહેલવી ભાષાનાં અભ્યાસીઓને ઘણીજ મદદનું થઈ પડશે. દરેક પેહેલવી બોલ કે જેનો ધંમેણ તથા ગુજરાતીમાં, ચાર, પાંચથી વધારે રીતે અર્થ થાયછે, તે વિશે હું તમને સૂચના કરવાને માંગી લેઉં છું, કે જે તમારે દરેક અર્થનું આકરણ દેખડાવી તેવા ભેળાને તેના આકરણની રીતી પ્રમાણે ગોઠવશો તો, અભ્યાસીઓને તે

દરએક બોલને તેનાં ચોકસ વ્યાકરણ પ્રમાણે કામમાં લાવવામાં યુગ્યતા ધરી નહીં.

યુજરાતીનો ઇંગ્રેજી અર્થ ઘણી સંભાલથી કરવો, કે જેથી તે બોલની અસલ મકસદ ખીગડે નહીં. હું વલી, તમને સ્થયના કરેછું કે, જ્યારે તમે એક અસલ પેહેલવી બોલનો ઇંગ્રેજી તથા યુજરાતીમાં ઉતારો કરો, ત્યારે મહેરબાની કરી શેનોલોજીનાં મજબૂત કાયદાઓને ધ્યાનમાં રાખશો. દરેક પેહેલવી અક્ષરનાં ચાર પાંચ જુદા જુદા ઉચ્ચાર થાયછે:—એટલા કીન્ને તેને ઉકલાવતી વખતે ચોકસ ધ્યાન આપવું, કે જેથી તે અસલ બોલ આડી રીતે વંચાય નહીં.

હું ખુશી છું જે તમે હાલ કેટલાક પેહેલવી ધાતુઓને એમર્ન બાષાઓ સાથે સરખાવી ચુક્યા છે.

ઘણાજ ભારે માન સાથે હું છું,

પ્યારા સાહેબ,

તમારો ઘણોજ તાબેદાર સેવક,

ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ.

ચુંબઈ તા. ૧૧ મી આગસ્ટ ૧૮૭૩.

પ્યારા સાહેબ,

દસ્તુર જમાસ્પજી મીનોચેહેરજી જમાસ્પ આસાનાં, જોગ,

આએ મહિનાની તારીખ ૭ મીનાં તમારા પત્રમાં, તમારી ફરમાસ મુજબ જે હસ્તલેખો તમારે તેમાં મોકલ્યા હતા, તે મેં તપાસ્યા છે, અને તમારા સાહવા મુજબ હું મારે મત તે ઉપર આપવાની રજા માંગું છું.

એ હસ્તલેખો ઇંગ્રેજી અર્થ સાથતા, એક પેહેલવી યુજરાતી શબ્દકોષનાં છે, જે કે એક જોડાયેલો અક્ષર ઘણીએક રીતે વંચાય છે, તેખી તેવા જોડાયેલા અક્ષરોથી રાજ થતા બોલોને તમારે એકજ મથાળાં હેઠળ

આપવા ધાર્યું છે, તે રીત હું પસંદ કરું છું. આપમે રીત અભ્યાસીઓને ઘણી મદદની થઈ પડશે, કારણ કે બોલોની અંદર સર થતા બેડાક્ષરો કે મ વંચાય છે તે બોલવાની આગમજ તેઓને તે બોલ સેહેલાઈથી મળી શકશે.

પેહેલવી શબ્દકોષની ખુટ છે. આપણી પાસે હાલ રોહેરીઆરજી દાદા-ભાઈની બનાવેલી આદરબાદ મારાસપદ વાલી ચોપડીમાં આવેલા બોલોનો એક પેહેલવી કોષ છે; પણ દીનકર્દ, દાદસ્તાન, નીરંગસ્તાન, બુન્દેશ અને પેહેલવી રેવાયતોમાં આવેલા બોલોના સંગ્રહની ઘણીજ અગત્ય છે. દાદરેકતર ઓફ પબ્લીક ઇનિસ્ટ્રકશને જે વિચાર આપ્યો છે, કે બધા બોલોનાં તેમાં ખશુશ કરીને અસાધારણ અને શક ભરેલા બોલોના સંબંધો બતાવવા, તે વિચારને હું મળતો છું, પેહેલવી બોલોનું શુદ્ધ ઉકલાણુ, તેના અક્ષરો તરેહવાર રીતે વંચાય છે તેના સમજાથી, હજુર ઘણું અધુરું છે. તેટલા વાસ્તે હું ચોકસ ધારું છું કે જે અભ્યાસીઓને એ સાંધણું તૈયાર મલે તે ઘણુએક વધારાની આશા રાખી શકાય.

તમો જે મારેથી બોલવા માંગોછો કે તમારા જેવો શબ્દકોષ કોઈ ખીજે યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી પ્રગટ કરે તો, તમારું પુસ્તક તેની સાથે એકસરખી રીતે ઉપયોગી થાય કે નહીં, તે વિશે હું નમનતાઈથી વિચારું છું કે તે બેઉ પુસ્તકો જુદી જુદી રીતે અગત્યનાં થશે.

ડાક્ટર હૉગ જેવો એક વિદ્યાર્થી, કે જે બધી સેમેટીક ભાષામાં ઘણો માહીતગાર છે, તેવો એક પંડીત, કોઈખી પારસી વિદ્યાર્થી કહાડવા માંગે તેનાં કરતાં ઘણીજ સરસ, શબ્દસાંધણુ વિદ્યા સંબંધી એક શબ્દકોષ બનાવી શકે પણ મને શક લાગે છે, કે દીનકર્દ, દાદસ્તાન, નીરંગસ્તાન, ઈત્યાદિ જેવાં પુસ્તકોમાંથી બોલોનો મોટો સંગ્રહ કરવાને તેને કુરસદ મલે, કે જે કામ કરવાને હું તમોને યોગ્ય ધારું છું; તોપણ બોલોનાં અસલથી ચાલુ આવેલાં ઉકલાણુપર, જે કે કોઈ વેલા ભરેસો રાખી નહીં શકાય, તોખી તેવા બોલોને તમો કહાડવા ધારો છો તેવી એક છાપેલી કેતાબમાં એક વખત બધા નોંધાના બેઠાયે છે, કે જે કામ દેખાઈતું છે કે, તમો કોઈખી પરદેશી કરતાં વધારે સારી રીતે કરી શકશો, એટલેજ નહીં પણ

આપણને નજરમાં રાખવું જોઈએ કે એક યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી, કોઈપણ જાતનો રાષ્ટ્રકોષ છ પાંચે તે કાંઈ યુજરાતી ભાષામાં નહીં બનશે, — એટલા માટે આપણા પારસી મોર્ગેસ્ટા કે જે માંના ધણાપરાઓ, હું દલગીર છું કે, ઇંગ્રેજ તથા કોઈ પણ યુરોપીઅન ભાષાઓથી અજાણ્યા છે, તેઓનાં લાભને માટે આએ કોષ યુજરાતી ભાષામાં બનેલો ધણેજ ઉપયોગી થઈ પડશે.

આએ ધારણાઓમાં જે માં મત કોઈરીતે કાંઈપણ કીંમતનું થઈ પડે તો, હું ડાક્ટર હાઉગને, અને તમોને તમારાં કામોમાં ઉત્તેજન આપું છું, કારણ કે તે કામ જુદા જુદા વર્ગોનાં વાંચનારાઓ માટે છે, અને તે એક ખીજને મદદનાં થશે.

હું છું, દસ્તુર સાહેબ,

તમારો ધણેજ તાબેદાર સેવક,

પુરશેદજી રસ્તમજી કાંમા.

મુંબઈ કલબ તા. ૧૭ મી ઓક્ટોબર ૧૮૭૬.

મારા પ્યારા દસ્તુરાન દસ્તુર,

તમાએ મેહેરબાનીની રાહે મારી ઉપર પેહેલવી રાષ્ટ્રકોષનો નમુનો મોકલ્યો, તે ધણેજ મોટી ખુશીથી મેં વાંચ્યો છે.

એ પુસ્તક પેહેલવી ભાષાજ્ઞાનના એક ધણું બોહલાં વંચાણુના પાયા ઉપર રચ્યું છે, કારણ કે એમાં એવી ધણીએક કેતાબોનો ઉપયોગ કર્યો છે, કે જે કેતાબો હાલ મોજુદ છે, એવું પણ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને ખબર નથી. તે શિવાએ તમાએ તમારા રાષ્ટ્રકોષમાં ખીજ ધણીએક હાથની લખેલી ફરહંગોને બેળી દીધી છે, કે જે ફરહંગો તમારા વડીલોની બનાવટની છે; અને જેમાં ખીજે ફરહંગી પણ મળી ન આવે એવી અગત્યની બાબતો જલવાયલી છે.

• એટલા માટે તમારો રાજકોષ પારસીઓનાં ધર્મશાસ્ત્રના અભ્યાસી-ઓને ઘણો કીમતી થશે; અને એજ વધારે એકસ બાબદમાં તે ઉપયોગી થશે, એટલુંજ નહીં પણ એ પુસ્તક પુરૂં થશે ત્યારે ફારશી ભાષાની તવારીખમાં પકી જોસ્તેજો કરવાને ઘણી મદદ થશે; અને ધર્મિન દેશની જુદી જુદી ભાષાઓની સરખામણી વધારે પુરતી રીતે થઈ શકશે.

આએ પત્ર ખતમ કરતાં તમારા રાજકોષમાં ધર્મશાસ્ત્રનાં બોલોનો જોલાસો આપ્યો છે, તે વિશે બોલવાને મારેથી બુલાએ નહીં, મુંબઈ શેહેરનાં પારસીઓના વડા દસ્તુરે આએ કામ બનાવવાને પેતિ માથે લીધું છે એ ઘણુંજ સંતોષ ઉપજવનારું છે.

મને માનજો,

મારા ખ્યારા દસ્તુરાન દસ્તુર,

તમારો ઘણોજ ખેરઆહ,

એફ. સી. એન્ડ્રીઆસ, દાંકતર.

• દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના,

મુંબઈના પારસીઓના વડા દસ્તુર જોગ.

આએ કેતાબ ખરીદદાર સાહેબોનાં નામની ટીપ.

નંબર.

અ.

- ૧ શેઠ અરદેશરજી ડોસાભાઈ મુનશી.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી ધનજીભાઈ લાકડાંવાલા.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી પેસ્તનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી ફરામજી મુસ.
- ૧ શેઠ અરદેશરજી ફરામજી સોલીસીટર.
- ૫ શેઠ અરદેશરજી હોરમજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ અસ્ફંદીઆરજી જમશેદજી કમીસરીવાલા.

એ.

- ૧ શેઠ એદલજી ઉકડજી કારીનાથ.
- ૧ શેઠ એદલજી તથા બેહેરામજી કાવસજી ખીસની.
- ૧ શેઠ એદલજી કાવસજી મોદી.
- ૧ દાકતર એદલજી નસરવાનજી.
- ૧ શેઠ એદલજી ફરદુનજી એલચીદાણા.
- ૧૨ શેઠ એદલજી ફરામજીની કુંપની.
- ૩ શેઠ એદલજી ફરામજી ઘોંડી.
- ૨ શેઠ એદલજી બેહેમનજી મારીસ.
- ૧ શેઠ એદલજી મંચેરજી વાછા.
- ૧ શેઠ એદલજી રસ્તમજી મોદી.
- ૧ શેઠ એદલજી રસ્તમજી રીપોર્ટર.
- ૧ શેઠ એદલજી હોરમજી પેસ્તનજી બાટલીવાલા.

કે.

- ૨ શેઠ કાવસજી જેહાંગીરજી જસાવાલા.
- ૨૫ સર કાવસજી જેહાંગીરજી રૈડીમની નાઇટ. સી. એસ. આઈ.
- ૧ શેઠ કાવસજી ડોસાભાઈવીરજી.

નંબર.

- ૫ શેઠ કાવસજી દીનશાહજી પીટીટ.
- ૧ ધી કાવસજી દીનશાહજી લાધખરેરી.
- ૧ શેઠ કાવસજી નવરોજજી કોપર.
- ૭ શેઠ કાવસજી નવરોજજી ખામજી.
- ૧ શેઠ કાવસજી પાહાલનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ કાવસજી પેસ્તનજી કામા.
- ૨ શેઠ કાવસજી સોરાખજી બેદવાર.
- ૧ દાકતર કાવસજી હોરમજી.
- ૧ શેઠ કુવરજી ધનજીભાઈ મીસતરી.
- ૧ શેઠ કેપ્પુરાશૌ દાદાભાઈ રસ્તમજી બનાજી.

ખ.

- ૧ શેઠ ખરશેદજી જેહાંગીરજી તારાચંદ.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી ધનજીભાઈ પેટીધડા (બેલીફ).
- ૧ શેઠ ખરશેદજી નવરોજજી વાડીઆ.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી પાલનજી પાઉંવાલા.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી મંચેરજી વાછા.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી મંચેરજી સુબેદારના છોકરાઓ.
- ૨ શેઠ ખરશેદજી માણેકજી શેઠનાં.
- ૩ શેઠ ખરશેદજી રસ્તમજી કામા.
- ૧ શેઠ ખરશેદજી સોરાખજી નાદરશાહજી.

જ.

- ૧૦ શેઠ જમશેદજી ખરશેદજી આટલીબાઈ.
- ૫ સર જમશેદજી જીજીભાઈ બેરોનેટ. સી. એસ. આઈ.
- ૫ શેઠ જમશેદજી દોરાખજીની કુંપની.
- ૧ શેઠ જમશેદજી ધનજીભાઈ વાહાડીઆ.
- ૩ શેઠ જમશેદજી નસરવાનજી પીટીટ.
- ૧ શેઠ જમશેદજી ફરામજી કથોક.
- ૨ શેઠ જમશેદજી ભીખાજી તાંતરા.
- ૨ શેઠ જમશેદજી સંતોકજી દાવર.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ જમશેદજી હોરમજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જમશ્વજી રતનજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જીજીભાઈ જેહાંગીરજી લામના.
- ૧ શેઠ જીવનજી જમશ્વજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જીવનજી દોરાબજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ જેહાંગીરજી દારાશાહજી રાંદેલીઆ.
- ૧ શેઠ જેહાંગીરજી દીનશાહજી યાહુધી.
- ૧ શેઠ જેહાંગીરજી રસતમજી મોદી.

૮.

- ૧ શેઠ ટેમુલજી પેસતનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ ટેમુલજી ફરામજી રાબ.
- ૨૫ મીસીઅરસ ટુબનરની કુંપની.

૬.

- ૧ શેઠ ડોસાભાઈ ખરશેદજી વાછા.
- ૧ શેઠ ડોસાભાઈ ધનજીભાઈ દીનશાહ મુરતી.
- ૫ શેઠ ડોસાભાઈ ફરામજી કરાકા સી. એસ. આઈ.
- ૧ દાકતર ડોસાભાઈ બેજનજી કલગીરવાલા.

૬.

- ૫૦ દાએરેકતર આવ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ કાવસજી અખખારે સોદાગરવાલા.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ બેહે મનજી મુકાદમ.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ ભીખાજી મોદી.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ હોસંગજી મેહેતા.
- ૧ શેઠ દાદીભાઈ નસરવાનજી દાદી.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી એદલજી લામનાં.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી એદલજી વાછા.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી ડોસાભાઈ સરાફ.
- ૧ શેઠ દીનશાહજી દાદાભાઈ ગાંધી.

૧૬૯.

- ૧ શેઠ દીનશાહજી ફરામજી દાવર.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી તથા ફરામજી ભીખાજીખાન.
 ૨ શેઠ દીનશાહજી મંચેરજી પંથકી.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી માણિકજી દાવર.
 ૨૫ શેઠ દીનશાહજી માણિકજી પીટીટ.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી સાપુરજી દાલાસનાં.
 ૧ શેઠ દીનશાહજી હોરમજી ખાટલીવાલા.
 ૧ શેઠ દોરાખજી ખરશેદજી કોહોલા.
 ૧ શેઠ દોરાખજી નસરવાનજી મીસતરી.
 ૧ શેઠ દોરાખજી નહાનાભાઈ નવરોજજી વાહાડીઆ.
 ૧ શેઠ દોરાખજી મંચેરજી કકરીઆ.
 ૧ શેઠ દોરાખજી શોરાખજી મીસતરી.

ધ.

- ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ઉકડજી ખનાજી.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી પટેલ.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી પાલકીવાલા.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ખરશેદજી રતનાગર.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ દીનશાહજી દાવર.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી ધોંડી.
 ૧ શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ.

ન.

- ૩ શેઠ નવરોજજી અરેદારજી દાવર.
 ૧ શેઠ નવરોજજી અંદલજી સુરતી.
 ૧ શેઠ નવરોજજી જીવાજી માણિકજી.
 ૨ શેઠ નવરોજજી પાહાલનજી ખાટલીવાલા.
 ૧ શેઠ નવરોજજી બેજનજી ફકીરજી.
 ૧ શેઠ નવરોજજી મંચેરજી માબેદજી.
 ૩ શેઠ નવરોજજી માણિકજી વાહાડીઆ.
 ૧ શેઠ નવરોજજી રતનજી કોપર.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ નવરોજજી હોરમજી પીઆજ.
- ૨ શેઠ નસરવાનજી અરુપંદીઆરજી પેંચઆનાવાલા.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી કુવરજી દારખાંનેવાલા.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ચાંદાબાઈ સીવીલ હંજનેર.
- ૧૦ શેઠ નસરવાનજી જેહાંગીરજી વાહાડીયા.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી પેસ્તનજી પાવરી,
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ફરદુનજી પારખ.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ફરામજી મીસતરી.
- ૩ શેઠ નસરવાનજી ખમનજી મોદીનાં છોકરાઓ.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી બેહેરામજી સેકરેટરી.
- ૫ શેઠ નસરવાનજી મનચેરજી કામાજીના ધરમઆતામાંથી.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી મનચેરજી કાવસ માણિકનાં.
- ૧૦ શેઠ નસરવાનજી માણિકજી પીટીટ.
- ૧૦ શેઠ નસરવાનજી રતનજી તાતા.
- ૧ શેઠ નહાનાબાઈ અંદલજી બોમીસા.
- ૧ શેઠ નહાનાબાઈ નવરોજજી દાબુ.
- ૫ શેઠ નહાનાબાઈ બેહેરામજી જીજીબાઈ.
- ૧ શેઠ નહાનાબાઈ માણિકજી ગજદર.
- ૧ ધી નેટીવ જે નરલ લાઈબ્રેરી.

૫.

- ૧ શેઠ પાહાલનજી જીવનજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી દોરાબજી બેહેરજી તથા છોકરાઓ.
- ૩ શેઠ પાહાલનજી નવરોજજી પાવરી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી ફરામજી તલાટી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી રતનજી દાદાચાનજી.
- ૧ શેઠ પાહાલનજી રતનજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ પીરોજશાહ માણિકજી કાકા.
- ૧ શેઠ પીરોજશાહ પેસતનજી બાટલીવાલા.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી અંદલજી સુખીઆ.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી કાવસજી ખરામ.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ પેસ્તનજી કાવસજી સોલીસીટર.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી દાજીભાઈ ઉનવાલા.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી નવરોજજી દાવર.
- ૨ શેઠ પેસ્તનજી મેહેરવાનજી દુબારા.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી સોહોરાબજી ખેડેઘાટ.
- ૫ શેઠ પેસ્તનજી હોરમજી કામાંજી.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી હોરમજી સંતોક.
- ૧ શેઠ પેસ્તનજી હોરજીભાઈકોપર.
- ૧ શેઠ પોહોંચાજી પેસ્તનજી પોહોંચા.
- ૧ શેઠ પોહોંચાજી સોહોરાબજી પોહોંચા.

ફ.

- ૧ શેઠ ફરદુનજી મેહેરવાનજી ખનાજી.
- ૧ શેઠ ફરામજી ઝમદલજી દાવર.
- ૧૦ શેઠ ફરામજી કાવસજી મારકર.
- ૫ શેઠ ફરામજી દીનશાહજી પીટીટ.
- ૧ શેઠ ફરામજી દોરાબજી બાહાધરજી.
- ૫ શેઠ ફરામજી નસરવાનજી પટેલ.
- ૧ શેઠ ફરામજી પેસતનજી મેહેતા.
- ૧ શેઠ ફરામજી બેહેમનજી પાલખીવાલા.
- ૧ શેઠ ફરામજી બેહેમનજી રોહના.
- ૧ શેઠ ફરામજી બેહેરામજી માદન.
- ૧ શેઠ ફરામજી શાહાપુરજી ધનજીભાઈ બાટલીવાલા.

બ.

- ૧ શેઠ બરજોજી માણિકજી કોહોલા.
- ૧ શેઠ બરજોજી માણિકજી બાટલીબોઈ. (બરણીવાલા)
- ૧ શેઠ બરજોજી રસતમજી મુલ્લાં શીરોજ.
- ૧ શેઠ બરજોજી રસતમજી મોદી.
- ૧ શેઠ બેજનજી નવરોજજી આમજી.
- ૧ શેઠ બેજનજી બરજોજી મીનોચેહેર હોમજી.

૧૬૯.

- ૧ શેઠ બેજનજી મંચેરજી સીવીલ ઇન્જિનેર.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી એદલજી દાવર.
- ૨ શેઠ બેહેમનજી અરશેદજી પંથકી.
- ૪ શેઠ બેહેમનજી જીજીભાઈનાં છોકરાઓ.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી ડોસાભાઈ મુનશી.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી દારાશાહજી કપતાન.
- ૫ શેઠ બેહેમનજી દીનશાહજી પીટીટ.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી ફરામજી વારદીન.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી ભીખાજી દાંતરા.
- ૨ શેઠ બેહેમનજી મંચેરજી પંથકી.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી મંચેરજી મોદી.
- ૧ શેઠ બેહેમનજી રસતમજી બેહેમન બેહેરામના.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી અરશેદજી ગાંધી.
- ૨૫ શેઠ બેહેરામજી જીજીભાઈ સી. એસ. આઈ.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી દાદાભાઈ રેજીસ્ટ્રાર.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી નવરોજજી દાકતર.
- ૨૫ શેઠ બેહેરામજી નસરવાનજી સીરવાઈ.
- ૧ શેઠ બેહેરામજી હોરમજી પટેલ.
- ૧ બાંબે બ્રાંચ ઓવ ધી રોયલ એસીઆઈકી સોસાઈટી.

મ.

- ૫૦ મુંબઈની નામદાર સરકાર.
- ૧ શેઠ માણિકજી જમશેદજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ માણિકજી જામારૂપજી કાકા.
- ૩ શેઠ માણિકજી જીવાજી મઉ.
- ૧ શેઠ માણિકજી નવરોજજી પાંચવાલા.
- ૧ શેઠ માણિકજી ફરામજી માપલા.
- ૧ શેઠ માણિકજી મંચેરજી પંથકી.
- ૧ શેઠ માણિકજી સોહોરાબજી પાંચવાલા.
- ૧ શેઠ માણિકજી સોહોરાબજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ માણિકજી હોરમજી કારતક.

નકલ.

- ૧ શેઠ માણિકજી હોર મજજી પરબેજ.
- ૧ શેઠ માણિકજી હોર મજજી માંજી.
- ૨ મુલ્લાં ફીરોજ લાહબેરી.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી કુવરજીની કંપની.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી ખરશેદજી ધડીઆલી.
- ૨ શેઠ મેહરવાનજી જીજીભાઈનાં છોકરાઆ.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી નવરોજજી દાબુ.
- ૧ શેઠ મેહરવાનજી નસરવાનજી કારતક.
- ૩ શેઠ મેહરવાનજી ફરામજી પાંડેની કંપની.
- ૧ શેઠ મંચેરજી અરેદશરજી દસ્તુર (કમીરારીવાલા).
- ૨ શેઠ મંચેરજી રેદારાબજી વકીલ.
- ૧ શેઠ મંચેરજી નવરોજજી ગદેવીઆ.
- ૧ શેઠ મંચેરજી નવરોજજી બનાજી.
- ૨ શેઠ મંચેરજી ફરામજી કામાજીનાં છોકરાઆ.
- ૧ શેઠ મંચેરજી ફરામજી કોહોલા.
- ૧ શેઠ મંચેરજી ફરામજી શેઠનાં.
- ૧૦ શેઠ મંચેરજી બેહેમનજી પંથકી.
- ૧ શેઠ મંચેરજી મેહરવાનજી બાવનગરી.
- ૧ શેઠ મંચેરજી હોર મજજી કામાંજી.

૨.

- ૧ શેઠ રતનજી બેહેમનજી દુબારા.
- ૧ શેઠ રતનજી માણિકજી પોંચખાનેવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી અંદલજી માકા ખયાનાં.
- ૧ શેઠ રસતમજી અંદલજી સુરતી.
- ૧ દાકતર રસતમજી કાવસજી આહાધરજી.
- ૧ દાકતર રસતમજી જમશેદજી નાદરશાહા.
- ૧ શેઠ રસતમજી જમશેદજી પંથકી.
- ૧ શેઠ રસતમજી જમારપજી આરાખરનર.
- ૧ શેઠ રસતમજી દારાશાહાજી સુબેદાર.
- ૧ શેઠ રસતમજી ધનજીશાહાજી કપતાન.

૧૬૯.

- ૧ શેઠ રસતમજી પેસતમજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ રસતમજી ફરામજી શેઠના.
- ૧ શેઠ રસતમજી બેહેમનજી સકલાતવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી મંચેરજી ચીડીવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી મેહેરવાનજી બાઈસિ.
- ૧ શેઠ રસતમજી રતનજી મીસતરી.
- ૨ શેઠ રસતમજી સોહોરાબજી કમીસરીવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી સોહોરાબજી ખરાસ.
- ૧ શેઠ રસતમજી હોરમજી બાટલીવાલા.
- ૧ શેઠ રસતમજી હોરમજી માળુ.
- ૧ શેઠ રસતમજી હોરમજી પાવરી.

લ.

- ૧ શેઠ લીમજી દીનશાહ દાવર.
- ૧ શેઠ લીમજી દી. બનાજી

શ.

- ૨ શેઠ શાપુરજી સોહોરાબજી નારીએજવાલા.
- ૧ શેઠ શાપુરજી જીવાજી વાછા.
- ૧ શેઠ શેહેરીઆરજી પેસતનજી દારવાલા.

સ.

- ૧ સાસુન મીકિનીકસ ધંરતીત્યુત.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી એદલજી દુઆરા.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી કાવસજી કોટવાલ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી ટેમુલજી લીગેટ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી ડોસાબાઈ દેસાઈ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નવરોજજી કોપર.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નવરોજજી વાહાડીઆ.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નસરવાનજી તલાટી.
- ૧ શેઠ સોહોરાબજી નસરવાનજી વીમા દલાલ.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ સોહોરાચળ ફરામળ કડાકા.
 ૨ શેઠ સોહોરાચળ ફરામળ પટેલ.
 ૧ શેઠ સોહોરાચળ અરજેળ જસાવાલા.
 ૧ શેઠ સોહોરાચળ બેજનળ તુરકી.
 ૧ શેઠ સોહોરાચળ બેજનળ પલીડર.
 ૧ શેઠ સોહોરાચળ બેજનળ અરજેળ સરાક.
 ૧ શેઠ સોહોરાચળ બેહોરામળ કોહોલા.
 ૧ શેઠ સોરાચળ રસ્તમળ બાયા.
 ૨ શેઠ સોરાચળ રસ્તમળ મેહેમવાલા.
 ૨૫ ધી આનરેચલ શેઠ સોરાચળ શાપુરળ બંગાલી
 ૧ શેઠ સોહોરાચળ હોરમજળ ખાટલીવાલા.

હ.

- ૧ શેઠ હીરળબાઈ અરેદસરળ દાદી.
 ૧ શેઠ હીરળબાઈ નસરવાનળ પટેલ.
 ૧ શેઠ હીરળબાઈ ફરામળ કોપર.
 ૧ શેઠ હીરળબાઈ મનચેરળ માલેગામવાલા.
 ૧ શેઠ હીરળબાઈ માણેકળ વાસનવાલા.
 ૧ શેઠ હીરળબાઈ મેહેરવાનળ વાહાડીયા.
 ૨ શેઠ હીરળબાઈ હોરમજળ શેઠનાં.
 ૧ શેઠ હોરમજળ અરશેદળ દુબારા.
 ૧ શેઠ હોરમજળ અરશેદળ મેજર.
 ૧ શેઠ હોરમજળ જેહાંગીરળ દાદીશેઠ.
 ૧ શેઠ હોરમજળ જેહાંગીરળ પારખ.
 ૧ શેઠ હોરમજળ દાદાબાઈ પલીડર.
 ૧ શેઠ હોરમજળ નવરોજળ કોપર.
 ૨ શેઠ હોરમજળ નવરોજળ સકલાતવાલા.
 ૧ શેઠ હોરમજળ અરજેળ કુતાર.
 ૧ શેઠ હોરમજળ અરજેળ ગજધર.
 ૧ શેઠ હોરમજળ બેહોરામળ રાણા.
 ૧ શેઠ હોરમજળ મેહેરવાનળ સેકળ.

દેશાવર ખાતે બરાએલાં નામોનું લીસ્ટ.

૧૩૯.

- ૧ શેઠ એદલજી નવરોજજી મહેતા. (હાંગકાંગ)*
- ૩ શેઠ એદલજી માણેકજીનાં છોકરાઓ. (એદન)
- ૧ શેઠ એદલજી શાહાપુરજી રંગુનવાલા. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ એદલજી શાહાપુરજી લાહેર (હાંગકાંગ).
- ૧ શેઠ કાવસજી ડોસાભાઈ દાવર. (એદન)
- ૩ શેઠ કાવસજી દીનશાહજી તથા ભાઈઓ. (એદન)
- ૧ શેઠ કાવસજી પાલનજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ કાવસજી હોરમજી દાદા આનજી. (એદન)
- ૨ શ્રી ચીનનાં જરતોસ્તી ધરમનાં કુંડને હીસાબે.
- ૧ શેઠ જમસેદજી જેહંગીરજી. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ સોહોરાયજી ફટાકીઆ. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ હોસંગજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ દોરાયજી ડોસાભાઈ. (નીજમ હેદરાબાદ)
- ૪ શેઠ દોરાયજી પેસ્તનજી ગંઝુપવાલા. (પુના)
- ૧ શેઠ ધનજીભાઈ રતનજી ખીરાની. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ ધનજીશાહજી જમશેદજી (પુના)
- ૧ શેઠ નવરોજજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ નવરોજજી એદલજી લંગડાનાં. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ નસરવાનજી મોદીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧૧ ખાન બાહાદુર દસ્તુરજી સાહેબ નાસરવાનજી જમારપજી જમારપ
આસાનાં. (પુના)
- ૧ ધી પારસી લાઈબરેરી. (એદન)
- ૧ પાહાલનપોરનાં દીવાન સાહેબ (પાહાલનપોર).
- ૧ શેઠ ફરામજી હોરમજીની કુંઠ (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ બમનજી મેરવાનજી મહેતા. (હાંગકાંગ)
- ૨ બરબેરજી સોરાયજી એશમરનર. (થાણા)
- ૧ શેઠ બેજનજી ફરામજી તલાટી. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ બેહરામજી કુવરજી પટેલ. (હાંગકાંગ)
- ૧૦ શેઠ માણેકજી લીમજી હોસંગ હાનરીઆ. (તિહેરાંન)

નકલ.

- ૧ શેઠ મેહેરવાનજી ફરામજી દમરી. (અંદન)
- ૧ શેઠ મેહેરવાનજી બેહેરામજી પાલીસવાલા. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ રતનજી મંચેહેરજી પાલકીવાલા. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ રસતમજી સોહોરાયજી ખરાસ (અંદન)
- ૧ શેઠ સોહોરાયજી પેસતનજી મેહેતા (અંદન)
- ૧ શેઠ સોહોરાયજી બેહેરામજી બાબા (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ હોરમજીજી કુવરજી શેઠનાં. (હાંગકાંગ)
- ૧ શેઠ હોરમજીજી નસરવાનજી કોપર. (હાંગકાંગ)
- ૨ શેઠ હોરમજીજી સોહોરાયજી તાડીવાલા. (પુના)

આએ ગ્રંથમાં વાપરવામાં આવેલા સંક્ષેપ બોલોની સહમજલ.

List of Abbreviations.

અ૦—અવ્યય.	Af. M.—Âfrine Miazd.
અન્ય૦—અન્યમીત.	Af. Og.—Âfrine Ogemadechâ.
આગા૦—આગાર્થક.	Af. S.A.—Âfrine Setâeshne Anhumâ.
ઉપ૦—ઉપસર્ગ.	Af. Shat.—Âfrine Shataniâr.
ઉભય૦—ઉભયાન્વય.	Afg. Dahm.—Âfringâne Dahmân Robân.
કેવલ૦—કેવલપ્રયોગી.	Afg. Ghâm.—Âfringâne Ghâm-bâr.
ક૦સંવિ૦—કૃમ સંખ્યાવાચક વિશેષણ.	Afg. Farv.—Âfringâne Farvardegân.
ક્રિ૦—ક્રિયાપદ.	Ar.—Arabic.
ક્રિઅ૦—ક્રિયાવિશેષણ અવ્યય.	Ash.—Ashirvâd.
કૃ૦—કૃદંત.	At. Far.—Âtarefarobâ Far-rôkhjâdân.
કૃવિ૦—કૃદંત વિશેષણ.	A.V. or Vir.—Ardâ Virâfnâ-meh.
દર્શ૦—દર્શક.	Av.—Avestâ.
ના૦—નામ.	Bâj.—Bâjdharnu.
બૃ૦કૃ૦—બૃતકૃદંત.	Bund.—Bundeheshne.
વિ૦—વિશેષણ.	Comp.—Philological comparison.
સ૦ or સર્વ૦—સર્વનામ.	Conj.—Conjunction.
સં૦ or સંખ્યા—સંખ્યાવાચક.	Dâd.—Dâdastâne-dini.
રાષ્ટ્ર૦—રાષ્ટ્રયોગી.	Dâd-b-Dâd.—Dâdâr-ben-Dâ-dokht.
A.D.—Âinine—Dinâ.	Dâmd.—Dâmdâd.
Adj.—Adjective.	Dast.—Dasta-amem.
Adv.—Adverb.	
Af. Buz.—Âfrine Buzorgân.	
Af. Ham.—Âfrine Hamkâr.	
Af. Ghâm.—Âfrine Ghâm-bâr.	

Demon.—Demonstrative.	L. or Lat.—Latin.
Dink.—Dinkard.	M. Ash.—Mâdigâne Ashem.
Far. Av. Pah. — Farhange Avestâk dayan Pahlvi.	M. Âvâ.—Mâdigâne Âvâdie- men-êhân.
Far. Das. Mino. — Farhange Dastur Minocherji Edalji.	M. Aya.—Mâdigâne Ayavian- gân-tashkus.
Far. Munâ.—Farhange Munâ Khodâ.	M. Cha.—Mâdigâne Chatranj.
Farg.—Fargard.	M. Dar.—Mâdigâne Madam- chem-Darun.
Fr.—French.	M. D.Kh.—Mâdigâne Dârue- Khumsandi.
G.A.—Aivisruthrem Geh.	M. Dra.—Mâdigâne Drahat.
Gâs.Avz —Chide Avestâk Gâ- sân Avzuni.	M. Gomez.—Mâdigâne Gomezê Gospandân.
G.E.—Gajaste Ebâlîsh.	M. H.—Mâdigâne Hônvar.
G.F.—Gôshta-Fariân.	M. H.Am. — Mâdigâne Haft- Amhospand.
G.H.—Hâun Geh.	M. K.—Minôe Kherad.
Gloss.—Glossary.	M. K. F.—Mâdigâne Khum- dad-jom-Farvardin-binâ.
G.R.—Rapithvin Geh.	M. R. J. — Mâdigâne Rak- Jâtânân.
Gra. Das. Peshotan.—Pahlvi Grammar of Dastur Pesho- tan Beherâmji Sanjânâ.	N.—Nerangs.
G.Sh.—Ganje Shâegân.	Na. Par.—Napikinashne Par- varad.
G.Ush.—Ushahin Geh.	N. Bar.—Nerange Barsum.
G.Uz.—Uziran Geh.	Nerang.—Nerangstan.
Hâd.—Hâdokht Nosk.	Niâ. Ard.—Ardavisur Niâesh.
HB.—Haft Behesht.	Niâ. Ât.—Âtash Niâesh.
Heb.—Hebrew.	Niâ. Khur.—Khurshid Niâesh.
Imper.—Imperative Mood.	Niâ. Mâh.—Mâhâ Niâesh.
Indef.—Indefinite.	N. K.—Nerange Kusti.
Interj.—Interjection.	N. S.—Nâm Setâeshne.
Jal.—Jalvae Jehângiri.	N.S.N.—Nishâne Sâie Nimroz.
J.B.—Jamasp Betâi.	Numer.—Numeral.
J.D.—Jalvae-dini.	N. Vars.—Nerange Varasapu- natan.
Kâr. Ard.—Kâr-nâmeh Arde- shir Bâbakân.	
Kh. Kvâ.—Khosro Kavâdân.	
Khor. Av.—Khordeh Avestâ.	

N. Vist. — Nerange Vistâsp Yasht.	S. Asp.—Setâeshe Aspadâr-mad.
N. Yas.—Nerange Yasna.	S. Âst.—Setâeshê Âstad.
Ord —Ordinal.	Sax.—Saxon.
Pah. Rev.—Pahlvi Revâyat.	S. B.—Serosh Bâj.
Pah. Shâh. — Pahlvi Shâhnâ-meh.	S. Bâd.—Setâeshe Bâd or Gâ-vâd.
Pand. Âder.—Pandnâme	S. Beh.—Setâeshe Beheman.
Âderbâd Meherespand.	S. Behr.—Setâeshe Beherâm.
Pand. Buz.—Pandnâme	S. D.—Setâeshe Din.
Buzôrg Chêmêhêr.	S. Dep.—Setâeshe Depâdar.
Pand. Zart.—Pandnâme	S. Depd.—Setâeshe Depdin.
Zartosht.	S. Depm.—Setâeshe Depmeher
Part.—Participle.	Ser. Had.—Serôsh Yasht Hâ-dokt.
Pâz.—Pâzand.	S. Far.—Setâeshe Farvardin.
Pem. Bas.—Zande Pemânba-stan.	S. G., or Shêk., or Shêkan.—Shêkan-gumânivajâr.
Per.—Persian.	S. Gôsh.—Setâeshe Gôsh.
Plu.—Plural number.	S. Hor.—Setâeshe Hormazd.
Prep.—Preposition.	S. J.—Setâeshe Jamiâd.
Pres.—Present tense.	S. Kh.—Setâeshe Khodâ.
Prohib.—Prohibitive.	S. Khor.—Setâeshe Khordâd.
Pron.—Pronoun.	S. Khur.—Setâeshe Khurshed.
Pt.—Patet.	S.L.S.—Shâyest-la-Shâyest.
Pt. P.—Patet Pashemâni.	S. M.—Setâeshe Mâh.
Rt.—Root.	S. Mâr.—Setâeshe Mârâspand
S. Ab.—Setâeshe Âbân.	S. Me.—Setâeshe Meher.
S. Âd.—Setâeshe Âdar.	S. R.—Setâeshe Râm.
Sad. Bund.—Saddare Bunde-heshne.	S. Ras.—Setâeshe Rashne.
S. Am.—Setâeshe Amerdâd.	S. Ser.—Setâeshe Serôs.
S. An.—Setâeshe Anirân.	S. She.—Setâeshe Sheherivar
Sans.—Sanskrit.	S. Tesh. — Setâeshe Teshtar
S. Ar.—Setâeshe Arshesvang.	Tir.
S. Ard. — Setâeshe Ardibe-hesht.	Snbs.—Substantive.
S. As.—Setâeshe Âsmân.	Tan.—Tandarôsti.
	V.—Verb.

clxxii આગ્નિ ગ્રંથ માં વાપરવામાં આવેલા સંક્ષેપ બોલોની સહ મજલુ.

Vâ. Âder.—Vâje Âderbâd Me-
herspand.

Vajar.—Vajarkard-dini.

V.D.—Vajare-dini.

V. Gomez.—Vâje Gomez-va-
guntan.

Visp.—Visparad.

Vist.—Vistâsp Yasht.

V.Khur—Vâje-Khurdan.

V.Sh.—Vâje-Shâshe.

Yas.—Yasna.

Yas. Ch.—YazashneChandarz.

Yt. Ard.—Ardibehesht Yasht.

Yt. Beh.—Beheman Yasht.

Yt. Hôr.—Hôrmazd Yasht.

Yt. Serôs.—Serôsh Yasht.

Yt. Serôz.—Serôzâ Yasht.

Yt. V.—Vanant Yasht.

Yt. Veh.—Vehrâm Yasht.

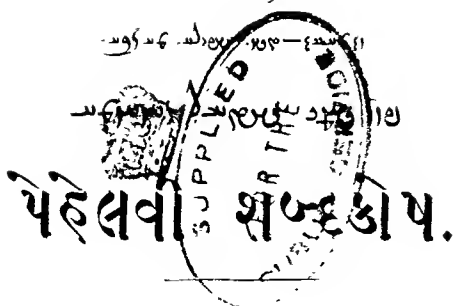
शुद्धी पत्रक. Errata.

पृ. सं. Page.	सं. Line.	अशुद्ध. Incorrect.	शुद्ध. Correct.
xxiv	30	सुत	कुसुत
xxviii	32	सुत	कुसुत
xxix	33	सुत	कुसुत
xxx	10	कु	कु
"	12	सुत	कुसुत
"	14	सुत	कुसुत
"	15	सुत	कुसुत
"	29	सुत	कुसुत
xxxii	8	पाकिर	पाकिर
"	9	दु	दु
"	10	दु	दु
"	11	नक़्शतार	नक़्शतार
"	14	पुर्बुद क़िश्	पुर्बुद क़िश्
"	"	ख़ुर्द	ख़ुर्द
xxxiii	15	सुत	कुसुत
xxxv	14	सुत	कुसुत
"	19	सुत	कुसुत
"	20	सुत	कुसुत
"	"	सुत	कुसुत
"	"	सुत	कुसुत
"	21	सुत	कुसुत
"	24	सुत	कुसुत
"	"	सुत	कुसुत
"	25	सुत	कुसुत

શુદ્ધી પત્રક.

Errata.

સફા. Page.	સેતર. Line.	અશુદ્ધ. Incorrect.	શુદ્ધ. Correct.
xxxvi	27	۱۳۱۳۴	۱۳۱۳۴
„	31	۱۳۱۳۳۳۳	۱۳۱۳۳ ۳۳
xxxvii	31	تا ناز گوید و خوب وزشت	کر تا یاز گوید بد و خوب وزشت
„	34	بیدان	بیدار
xxxviii	17	بیاورند	بیاوردند
„	18	گردش	گردش
xciv	2	ધરમમી.	ધરમમી.
3	22	۱۳۳ ۱۳۳	۱۳۳ ۱۳۳
7	4	Gaba.	Gabâ.
8	મહાલિ.	۱۳۱۳۳	۱۳۱۳۳
20	11	Av. ۱۳۳ ۱۳۳) Per. ۱۳۳ ۱۳۳)	Compare Ar. ید
25	8	Av.	AV.
29	24	۱۳۳	۱۳۳
38	7-8	Two pairs.	Two pair.
60	22	Aêbyâgânashnî.	Aibyâgânashnî.
63	20	અ-અસને, a-asnê.	અ-અસ-ય, a-asnya.
65	17	૬૬.	૬૬.
70	20	Ŝz.	SG.
84	21	Khshînîn	Kshînîn.
93	10	۱۳۳ ۱۳۳	۱۳۳ ۱۳۳
95	8	خانبا	خانہ ہا
108	9	بخواب	بی خواب
132	21	۱۳۳ ۱۳۳ ۱۳۳	۱۳۳ ۱۳۳ ۱۳۳
153	16	Hanîni.	Hânîni.
163	20	Joshnê.	Jashnê.

A DICTIONARY OF THE PAHLAVI LANGUAGE.

— + —

—પ. અ, આ, ઈ, એ, ખ, અને હ, a, â, î, ê, khâ and hâ. એ પેહલવી મૂળાક્ષરોનો પેહલો અક્ષર છે, અને અ-વસ્તાના અ, —, ર, હ, અને જ ને મળતો છે. એ અક્ષર જ્યારે કોઈ જોલની પેહલમાં આ વચમાં આવે છે, ત્યારે તે તેની પછીનાં અક્ષર સાથે જોડાએ છે; અને જ્યારે એની પછીના અક્ષર અ, ડ, ળ, ણ, હાય છે, ત્યારે એના આકારમાં વગર ફેરફાર થવે જોડાએ છે. પણ જ્યારે એની પછીના અક્ષર મ, ડ, જ, ણ હાય છે, ત્યારે એના છેડાની વલાંણ લંબાવામાં આવે છે, જેમ અ, ડ, જ, જ. કેટલીક કેતાબોમાં જ અને જ ની આગમચ પણ મ એજ મુજબ આવે છે, જેમ જ ને બદલે જ; વળી મિશ્રિત અક્ષરો જ અને ડ, ડ, ળ, અને જ તરીકે વંચાએ છે. It is the first letter of the Pahlavi alphabet, and the usual equivalent of Av. a, —, r, h, j, and j. When this letter comes at the beginning

or in the middle of a word, it is always joined to the succeeding letter ; and if that letter be $\text{و}, \text{د}, \text{ل}, \text{ر}, \text{ز}, \text{س}, \text{ج}, \text{ح}, \text{ط}, \text{ك}, \text{م},$ or ن , the form of و remains the same ; but if the succeeding letter be $\text{ب}, \text{پ}, \text{ف},$ or ق , the last turn of the و is nearly always enlarged ; as in $\text{و}, \text{و}, \text{و}, \text{و}$. In some Mss. a similar enlargement often takes place before و and و ; as for و a condensed form و is used. Also the compounds و and و can also be read as $\text{و}, \text{و}, \text{و},$ and و .

— و अ, अ. नकार अतलावनार उपसर्ग, जे संस्कृत निग, निष्, अने गुजराती वगर, डलटुं, सिवाथ, नहीं जे ज्योतीनी गरज सारेछे. जेभके व नुं व , व नुं व , इत्यादि. जे शिखल वधारा तरीके अवस्ताना व ने भणतो वपराजे छे ; जेभके, व नुं व ; व नुं व इत्यादि. A privative particle, equivalent to un- (Sax.), in-, dis-, non- (Lat.), as in व , व , &c. This form of व in Pahlavi corresponds to व in Avesta; as in व , व , &c.

— व उप. Pref. तरक, साथे; जेभके व , व = छे।करां साथनुं, हुमेलदार A particle meaning “at,” “towards,” “with”; as in व , व .

— व अ, a. द्वि० अ० नहीं, नथी, पाछुं; वि० अराथ. Adv. No, not, back, again. Adj. Bad, evil.

— व अ, a. Gloss. ना० हुकतो रंग सेतारे, भंगल सेतारे;

જ એ é. Yas. X. દર્શકં સર્વં આએ, એ, તે, Demonstr. pron. This, that. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀.

જ એ, é. વિં એક, કોઈએક; કેવળં અં અરે ! ઓ ! Adj. One, some one. Interj. Oh ! ah ! Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀; 𐬔𐬀.

જ એન્, ên. Pand. Ader. નાં આંખ; જ નો બગડેલો. આકાર. Subs. The eye; this word is the corruption of જ, Ar. عین

𐬔𐬀𐬭𐬀 𐬀 𐬀𐬀 𐬔 𐬀 𐬔𐬀 𐬀𐬀 𐬀𐬀 𐬀 𐬀

જ એબ, êb. નાં એબ, ગીનસ, ઈલત; જેમંક જ; Subs. Blemish, defect, drawback, fault, backbiting, detraction, aspersion, evil-speaking; as in જ “êbjad.”

જ ગદ, gad. નાં રખનાર, કરનાર. Subs. Doer, performer, maker; keeper, custodian; as in જ “êbgad.”

જ ઘઝ ghaz. Nia. Ard. નાં નાણું. જેમંકે, જ ઘઝાંન = નાણાંઓ. Subs. A rivulet, a brook; as in જ pl. of જ.

જ ગવ, gav. Dâd. નાં ગાવ, ગૌસ્પંદ; જેમંકે, જ = ગાવનું આપેલું. Subs. A cow, a bull; as in જ = given by a cow.

જ ગવ, gav. Vand. XI. નાં હાથ (દેવ અથવા ખરાબ માણસનો) Subs. A hand (of a Dev or a sinful man). Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀.

જ જદ, jad. નાં મારનાર, તોડનાર; જેમકે, જ એખ-જદ = એખ મારનાર. Subs. One who beats—crushes—breaks; as in જ (one who crushes vice).

જ દો, દ, dô, dva. Af. Gham. વિં બે, ર), બન્ને, બંધે, બેહુ, બેહું, બેવહું, જેમકે, ١٢, ١٢, ١٢. Adj. Two, 2; both, twofold, double. Av. ٢, Per. ٢.

જ દે, dê. Nêrang. નાં બોદાતઆલાની શક્તિનું નામ, કે જેનું કામ મહાન શક્તિ અહુરમજદની સાથે બાખ્યાપણાનું છે. દસમાં મહિનાનું નામ; આઠ—પંદર—તેવીસમાં રોજનું નામ. Subs. One of the Powers of the Almighty who is a co-partner of “the Supreme power of God,” Ahurmazd. Name of the 10th month of the year; name of the 8th, 15th, and 23rd days of every month.

જ બી, bi. Khor. Av., Gloss. વિં બે, ર), બે મરતબે. Adj. Two, 2, twice, two times. Av. ٢, ٢.

જ બે, be. ઉપં Pref. બે, ક, ઉલટું, જેમકે ١٢ = કમાર્ગ, ઉલટે રસ્તે. A prefix denoting negation or privation, a privative particle, meaning “without,” “out of;” as in, ١٢ = out of the way. Per. بي.

—જ યક, yak. yasht. Hor. વિં એક, ૧; Adj. One, 1. Per. یک

જ સ, sa. Gloss. વિં ચાલીસ, ૪૦; જેમકે ૪૦ ચાલીસ અને પચાસ = નેવું, ૯૦; Adj. Forty, 40; as in ૪૦ = 40 + 50 = 90.

𑂔 Gloss. નાં દોડો, દુકાની, બે પૈ. Subs. A half-pice, two pies, a farthing.

𑂕 Gloss. નાં બે આના, બે આની. Subs. Two annas, a silver coin worth two annas.

𑂖 Gloss. નાં બે રૂપિયા. Subs. Two rupees.

𑂗 અએ, aê. Dast. ઉભયાં અં યાને; આએ શિકલ “દસ્ત અમેમ” નામની બંદગીમાં આવેલી છે; બિજ કેતાબો મધે 𑂘, 𑂙. આવેલી છે. Conj. That is to say, viz., to wit; this word occurs in the prayer called “Dasta-amem.” In other Mss. 𑂘 and 𑂙 are found instead of 𑂗.

𑂘 એબગદ, êbgad. Yt. Hor. નાં એબ કરનાર, એબ-દાર, દુશ્મન, હેરેમન. વિં બદ સુરત-શિકલ, બેડોલ Subs. One who finds fault—defect; a false critic, foe, enemy; Herêman. Adj. Ugly, deformed, unsightly, ill-looking; as in 𑂙 𑂚 𑂛 𑂜 𑂝 𑂞 𑂟 𑂠 𑂡 𑂢 𑂣 𑂤 𑂥 𑂦 𑂧 𑂨 𑂩 𑂪 𑂫 𑂬 𑂭 𑂮 𑂯 𑂰 𑂱 𑂲 𑂳 𑂴 𑂵 𑂶 𑂷 𑂸 𑂹 𑂺 𑂻 𑂼 𑂽 𑂾 𑂿 𑃀 𑃁 𑃂 𑃃 𑃄 𑃅 𑃆 𑃇 𑃈 𑃉 𑃊 𑃋 𑃌 𑃍 𑃎 𑃏 𑃐 𑃑 𑃒 𑃓 𑃔 𑃕 𑃖 𑃗 𑃘 𑃙 𑃚 𑃛 𑃜 𑃝 𑃞 𑃟 𑃠 𑃡 𑃢 𑃣 𑃤 𑃥 𑃦 𑃧 𑃨 𑃩 𑃪 𑃫 𑃬 𑃭 𑃮 𑃯 𑃰 𑃱 𑃲 𑃳 𑃴 𑃵 𑃶 𑃷 𑃸 𑃹 𑃺 𑃻 𑃼 𑃽 𑃾 𑃿 𑄀 𑄁 𑄂 𑄃 𑄄 𑄅 𑄆 𑄇 𑄈 𑄉 𑄊 𑄋 𑄌 𑄍 𑄎 𑄏 𑄐 𑄑 𑄒 𑄓 𑄔 𑄕 𑄖 𑄗 𑄘 𑄙 𑄚 𑄛 𑄜 𑄝 𑄞 𑄟 𑄠 𑄡 𑄢 𑄣 𑄤 𑄥 𑄦 𑄧 𑄨 𑄩 𑄪 𑄫 𑄬 𑄭 𑄮 𑄯 𑄰 𑄱 𑄲 𑄳 𑄴 𑄵 𑄶 𑄷 𑄸 𑄹 𑄺 𑄻 𑄼 𑄽 𑄾 𑄿 𑅀 𑅁 𑅂 𑅃 𑅄 𑅅 𑅆 𑅇 𑅈 𑅉 𑅊 𑅋 𑅌 𑅍 𑅎 𑅏 𑅐 𑅑 𑅒 𑅓 𑅔 𑅕 𑅖 𑅗 𑅘 𑅙 𑅚 𑅛 𑅜 𑅝 𑅞 𑅟 𑅠 𑅡 𑅢 𑅣 𑅤 𑅥 𑅦 𑅧 𑅨 𑅩 𑅪 𑅫 𑅬 𑅭 𑅮 𑅯 𑅰 𑅱 𑅲 𑅳 𑅴 𑅵 𑅶 𑅷 𑅸 𑅹 𑅺 𑅻 𑅼 𑅽 𑅾 𑅿 𑆀 𑆁 𑆂 𑆃 𑆄 𑆅 𑆆 𑆇 𑆈 𑆉 𑆊 𑆋 𑆌 𑆍 𑆎 𑆏 𑆐 𑆑 𑆒 𑆓 𑆔 𑆕 𑆖 𑆗 𑆘 𑆙 𑆚 𑆛 𑆜 𑆝 𑆞 𑆟 𑆠 𑆡 𑆢 𑆣 𑆤 𑆥 𑆦 𑆧 𑆨 𑆩 𑆪 𑆫 𑆬 𑆭 𑆮 𑆯 𑆰 𑆱 𑆲 𑆳 𑆴 𑆵 𑆶 𑆷 𑆸 𑆹 𑆺 𑆻 𑆼 𑆽 𑆾 𑆿 𑇀 𑇁 𑇂 𑇃 𑇄 𑇅 𑇆 𑇇 𑇈 𑇉 𑇊 𑇋 𑇌 𑇍 𑇎 𑇏 𑇐 𑇑 𑇒 𑇓 𑇔 𑇕 𑇖 𑇗 𑇘 𑇙 𑇚 𑇛 𑇜 𑇝 𑇞 𑇟 𑇠 𑇡 𑇢 𑇣 𑇤 𑇥 𑇦 𑇧 𑇨 𑇩 𑇪 𑇫 𑇬 𑇭 𑇮 𑇯 𑇰 𑇱 𑇲 𑇳 𑇴 𑇵 𑇶 𑇷 𑇸 𑇹 𑇺 𑇻 𑇼 𑇽 𑇾 𑇿 𑈀 𑈁 𑈂 𑈃 𑈄 𑈅 𑈆 𑈇 𑈈 𑈉 𑈊 𑈋 𑈌 𑈍 𑈎 𑈏 𑈐 𑈑 𑈒 𑈓 𑈔 𑈕 𑈖 𑈗 𑈘 𑈙 𑈚 𑈛 𑈜 𑈝 𑈞 𑈟 𑈠 𑈡 𑈢 𑈣 𑈤 𑈥 𑈦 𑈧 𑈨 𑈩 𑈪 𑈫 𑈬 𑈭 𑈮 𑈯 𑈰 𑈱 𑈲 𑈳 𑈴 𑈵 𑈶 𑈷 𑈸 𑈹 𑈺 𑈻 𑈼 𑈽 𑈾 𑈿 𑉀 𑉁 𑉂 𑉃 𑉄 𑉅 𑉆 𑉇 𑉈 𑉉 𑉊 𑉋 𑉌 𑉍 𑉎 𑉏 𑉐 𑉑 𑉒 𑉓 𑉔 𑉕 𑉖 𑉗 𑉘 𑉙 𑉚 𑉛 𑉜 𑉝 𑉞 𑉟 𑉠 𑉡 𑉢 𑉣 𑉤 𑉥 𑉦 𑉧 𑉨 𑉩 𑉪 𑉫 𑉬 𑉭 𑉮 𑉯 𑉰 𑉱 𑉲 𑉳 𑉴 𑉵 𑉶 𑉷 𑉸 𑉹 𑉺 𑉻 𑉼 𑉽 𑉾 𑉿 𑊀 𑊁 𑊂 𑊃 𑊄 𑊅 𑊆 𑊇 𑊈 𑊉 𑊊 𑊋 𑊌 𑊍 𑊎 𑊏 𑊐 𑊑 𑊒 𑊓 𑊔 𑊕 𑊖 𑊗 𑊘 𑊙 𑊚 𑊛 𑊜 𑊝 𑊞 𑊟 𑊠 𑊡 𑊢 𑊣 𑊤 𑊥 𑊦 𑊧 𑊨 𑊩 𑊪 𑊫 𑊬 𑊭 𑊮 𑊯 𑊰 𑊱 𑊲 𑊳 𑊴 𑊵 𑊶 𑊷 𑊸 𑊹 𑊺 𑊻 𑊼 𑊽 𑊾 𑊿 𑋀 𑋁 𑋂 𑋃 𑋄 𑋅 𑋆 𑋇 𑋈 𑋉 𑋊 𑋋 𑋌 𑋍 𑋎 𑋏 𑋐 𑋑 𑋒 𑋓 𑋔 𑋕 𑋖 𑋗 𑋘 𑋙 𑋚 𑋛 𑋜 𑋝 𑋞 𑋟 𑋠 𑋡 𑋢 𑋣 𑋤 𑋥 𑋦 𑋧 𑋨 𑋩 𑋪 𑋫 𑋬 𑋭 𑋮 𑋯 𑋰 𑋱 𑋲 𑋳 𑋴 𑋵 𑋶 𑋷 𑋸 𑋹 𑋺 𑋻 𑋼 𑋽 𑋾 𑋿 𑌀 𑌁 𑌂 𑌃 𑌄 𑌅 𑌆 𑌇 𑌈 𑌉 𑌊 𑌋 𑌌 𑌍 𑌎 𑌏 𑌐 𑌑 𑌒 𑌓 𑌔 𑌕 𑌖 𑌗 𑌘 𑌙 𑌚 𑌛 𑌜 𑌝 𑌞 𑌟 𑌠 𑌡 𑌢 𑌣 𑌤 𑌥 𑌦 𑌧 𑌨 𑌩 𑌪 𑌫 𑌬 𑌭 𑌮 𑌯 𑌰 𑌱 𑌲 𑌳 𑌴 𑌵 𑌶 𑌷 𑌸 𑌹 𑌺 𑌻 𑌼 𑌽 𑌾 𑌿 𑍀 𑍁 𑍂 𑍃 𑍄 𑍅 𑍆 𑍇 𑍈 𑍉 𑍊 𑍋 𑍌 𑍍 𑍎 𑍏 𑍐 𑍑 𑍒 𑍓 𑍔 𑍕 𑍖 𑍗 𑍘 𑍙 𑍚 𑍛 𑍜 𑍝 𑍞 𑍟 𑍠 𑍡 𑍢 𑍣 𑍤 𑍥 𑍦 𑍧 𑍨 𑍩 𑍪 𑍫 𑍬 𑍭 𑍮 𑍯 𑍰 𑍱 𑍲 𑍳 𑍴 𑍵 𑍶 𑍷 𑍸 𑍹 𑍺 𑍻 𑍼 𑍽 𑍾 𑍿 𑎀 𑎁 𑎂 𑎃 𑎄 𑎅 𑎆 𑎇 𑎈 𑎉 𑎊 𑎋 𑎌 𑎍 𑎎 𑎏 𑎐 𑎑 𑎒 𑎓 𑎔 𑎕 𑎖 𑎗 𑎘 𑎙 𑎚 𑎛 𑎜 𑎝 𑎞 𑎟 𑎠 𑎡 𑎢 𑎣 𑎤 𑎥 𑎦 𑎧 𑎨 𑎩 𑎪 𑎫 𑎬 𑎭 𑎮 𑎯 𑎰 𑎱 𑎲 𑎳 𑎴 𑎵 𑎶 𑎷 𑎸 𑎹 𑎺 𑎻 𑎼 𑎽 𑎾 𑎿 𑏀 𑏁 𑏂 𑏃 𑏄 𑏅 𑏆 𑏇 𑏈 𑏉 𑏊 𑏋 𑏌 𑏍 𑏎 𑏏 𑏐 𑏑 𑏒 𑏓 𑏔 𑏕 𑏖 𑏗 𑏘 𑏙 𑏚 𑏛 𑏜 𑏝 𑏞 𑏟 𑏠 𑏡 𑏢 𑏣 𑏤 𑏥 𑏦 𑏧 𑏨 𑏩 𑏪 𑏫 𑏬 𑏭 𑏮 𑏯 𑏰 𑏱 𑏲 𑏳 𑏴 𑏵 𑏶 𑏷 𑏸 𑏹 𑏺 𑏻 𑏼 𑏽 𑏾 𑏿 𑐀 𑐁 𑐂 𑐃 𑐄 𑐅 𑐆 𑐇 𑐈 𑐉 𑐊 𑐋 𑐌 𑐍 𑐎 𑐏 𑐐 𑐑 𑐒 𑐓 𑐔 𑐕 𑐖 𑐗 𑐘 𑐙 𑐚 𑐛 𑐜 𑐝 𑐞 𑐟 𑐠 𑐡 𑐢 𑐣 𑐤 𑐥 𑐦 𑐧 𑐨 𑐩 𑐪 𑐫 𑐬 𑐭 𑐮 𑐯 𑐰 𑐱 𑐲 𑐳 𑐴 𑐵 𑐶 𑐷 𑐸 𑐹 𑐺 𑐻 𑐼 𑐽 𑐾 𑐿 𑑀 𑑁 𑑂 𑑃 𑑄 𑑅 𑑆 𑑇 𑑈 𑑉 𑑊 𑑋 𑑌 𑑍 𑑎 𑑏 𑑐 𑑑 𑑒 𑑓 𑑔 𑑕 𑑖 𑑗 𑑘 𑑙 𑑚 𑑛 𑑜 𑑝 𑑞 𑑟 𑑠 𑑡 𑑢 𑑣 𑑤 𑑥 𑑦 𑑧 𑑨 𑑩 𑑪 𑑫 𑑬 𑑭 𑑮 𑑯 𑑰 𑑱 𑑲 𑑳 𑑴 𑑵 𑑶 𑑷 𑑸 𑑹 𑑺 𑑻 𑑼 𑑽 𑑾 𑑿 𑒀 𑒁 𑒂 𑒃 𑒄 𑒅 𑒆 𑒇 𑒈 𑒉 𑒊 𑒋 𑒌 𑒍 𑒎 𑒏 𑒐 𑒑 𑒒 𑒓 𑒔 𑒕 𑒖 𑒗 𑒘 𑒙 𑒚 𑒛 𑒜 𑒝 𑒞 𑒟 𑒠 𑒡 𑒢 𑒣 𑒤 𑒥 𑒦 𑒧 𑒨 𑒩 𑒪 𑒫 𑒬 𑒭 𑒮 𑒯 𑒰 𑒱 𑒲 𑒳 𑒴 𑒵 𑒶 𑒷 𑒸 𑒹 𑒺 𑒻 𑒼 𑒽 𑒾 𑒿 𑓀 𑓁 𑓂 𑓃 𑓄 𑓅 𑓆 𑓇 𑓈 𑓉 𑓊 𑓋 𑓌 𑓍 𑓎 𑓏 𑓐 𑓑 𑓒 𑓓 𑓔 𑓕 𑓖 𑓗 𑓘 𑓙 𑓚 𑓛 𑓜 𑓝 𑓞 𑓟 𑓠 𑓡 𑓢 𑓣 𑓤 𑓥 𑓦 𑓧 𑓨 𑓩 𑓪 𑓫 𑓬 𑓭 𑓮 𑓯 𑓰 𑓱 𑓲 𑓳 𑓴 𑓵 𑓶 𑓷 𑓸 𑓹 𑓺 𑓻 𑓼 𑓽 𑓾 𑓿 𑔀 𑔁 𑔂 𑔃 𑔄 𑔅 𑔆 𑔇 𑔈 𑔉 𑔊 𑔋 𑔌 𑔍 𑔎 𑔏 𑔐 𑔑 𑔒 𑔓 𑔔 𑔕 𑔖 𑔗 𑔘 𑔙 𑔚 𑔛 𑔜 𑔝 𑔞 𑔟 𑔠 𑔡 𑔢 𑔣 𑔤 𑔥 𑔦 𑔧 𑔨 𑔩 𑔪 𑔫 𑔬 𑔭 𑔮 𑔯 𑔰 𑔱 𑔲 𑔳 𑔴 𑔵 𑔶 𑔷 𑔸 𑔹 𑔺 𑔻 𑔼 𑔽 𑔾 𑔿 𑕀 𑕁 𑕂 𑕃 𑕄 𑕅 𑕆 𑕇 𑕈 𑕉 𑕊 𑕋 𑕌 𑕍 𑕎 𑕏 𑕐 𑕑 𑕒 𑕓 𑕔 𑕕 𑕖 𑕗 𑕘 𑕙 𑕚 𑕛 𑕜 𑕝 𑕞 𑕟 𑕠 𑕡 𑕢 𑕣 𑕤 𑕥 𑕦 𑕧 𑕨 𑕩 𑕪 𑕫 𑕬 𑕭 𑕮 𑕯 𑕰 𑕱 𑕲 𑕳 𑕴 𑕵 𑕶 𑕷 𑕸 𑕹 𑕺 𑕻 𑕼 𑕽 𑕾 𑕿 𑖀 𑖁 𑖂 𑖃 𑖄 𑖅 𑖆 𑖇 𑖈 𑖉 𑖊 𑖋 𑖌 𑖍 𑖎 𑖏 𑖐 𑖑 𑖒 𑖓 𑖔 𑖕 𑖖 𑖗 𑖘 𑖙 𑖚 𑖛 𑖜 𑖝 𑖞 𑖟 𑖠 𑖡 𑖢 𑖣 𑖤 𑖥 𑖦 𑖧 𑖨 𑖩 𑖪 𑖫 𑖬 𑖭 𑖮 𑖯 𑖰 𑖱 𑖲 𑖳 𑖴 𑖵 𑖶 𑖷 𑖸 𑖹 𑖺 𑖻 𑖼 𑖽 𑖾 𑖿 𑗀 𑗁 𑗂 𑗃 𑗄 𑗅 𑗆 𑗇 𑗈 𑗉 𑗊 𑗋 𑗌 𑗍 𑗎 𑗏 𑗐 𑗑 𑗒 𑗓 𑗔 𑗕 𑗖 𑗗 𑗘 𑗙 𑗚 𑗛 𑗜 𑗝 𑗞 𑗟 𑗠 𑗡 𑗢 𑗣 𑗤 𑗥 𑗦 𑗧 𑗨 𑗩 𑗪 𑗫 𑗬 𑗭 𑗮 𑗯 𑗰 𑗱 𑗲 𑗳 𑗴 𑗵 𑗶 𑗷 𑗸 𑗹 𑗺 𑗻 𑗼 𑗽 𑗾 𑗿 𑘀 𑘁 𑘂 𑘃 𑘄 𑘅 𑘆 𑘇 𑘈 𑘉 𑘊 𑘋 𑘌 𑘍 𑘎 𑘏 𑘐 𑘑 𑘒 𑘓 𑘔 𑘕 𑘖 𑘗 𑘘 𑘙 𑘚 𑘛 𑘜 𑘝 𑘞 𑘟 𑘠 𑘡 𑘢 𑘣 𑘤 𑘥 𑘦 𑘧 𑘨 𑘩 𑘪 𑘫 𑘬 𑘭 𑘮 𑘯 𑘰 𑘱 𑘲 𑘳 𑘴 𑘵 𑘶 𑘷 𑘸 𑘹 𑘺 𑘻 𑘼 𑘽 𑘾 𑘿 𑙀 𑙁 𑙂 𑙃 𑙄 𑙅 𑙆 𑙇 𑙈 𑙉 𑙊 𑙋 𑙌 𑙍 𑙎 𑙏 𑙐 𑙑 𑙒 𑙓 𑙔 𑙕 𑙖 𑙗 𑙘 𑙙 𑙚 𑙛 𑙜 𑙝 𑙞 𑙟 𑙠 𑙡 𑙢 𑙣 𑙤 𑙥 𑙦 𑙧 𑙨 𑙩 𑙪 𑙫 𑙬 𑙭 𑙮 𑙯 𑙰 𑙱 𑙲 𑙳 𑙴 𑙵 𑙶 𑙷 𑙸 𑙹 𑙺 𑙻 𑙼 𑙽 𑙾 𑙿 𑚀 𑚁 𑚂 𑚃 𑚄 𑚅 𑚆 𑚇 𑚈 𑚉 𑚊 𑚋 𑚌 𑚍 𑚎 𑚏 𑚐 𑚑 𑚒 𑚓 𑚔 𑚕 𑚖 𑚗 𑚘 𑚙 𑚚 𑚛 𑚜 𑚝 𑚞 𑚟 𑚠 𑚡 𑚢 𑚣 𑚤 𑚥 𑚦 𑚧 𑚨 𑚩 𑚪 𑚫 𑚬 𑚭 𑚮 𑚯 𑚰 𑚱 𑚲 𑚳 𑚴 𑚵 𑚶 𑚷 𑚸 𑚹 𑚺 𑚻 𑚼 𑚽 𑚾 𑚿 𑛀 𑛁 𑛂 𑛃 𑛄 𑛅 𑛆 𑛇 𑛈 𑛉 𑛊 𑛋 𑛌 𑛍 𑛎 𑛏 𑛐 𑛑 𑛒 𑛓 𑛔 𑛕 𑛖 𑛗 𑛘 𑛙 𑛚 𑛛 𑛜 𑛝 𑛞 𑛟 𑛠 𑛡 𑛢 𑛣 𑛤 𑛥 𑛦 𑛧 𑛨 𑛩 𑛪 𑛫 𑛬 𑛭 𑛮 𑛯 𑛰 𑛱 𑛲 𑛳 𑛴 𑛵 𑛶 𑛷 𑛸 𑛹 𑛺 𑛻 𑛼 𑛽 𑛾 𑛿 𑜀 𑜁 𑜂 𑜃 𑜄 𑜅 𑜆 𑜇 𑜈 𑜉 𑜊 𑜋 𑜌 𑜍 𑜎 𑜏 𑜐 𑜑 𑜒 𑜓 𑜔 𑜕 𑜖 𑜗 𑜘 𑜙 𑜚 𑜛 𑜜 𑜝 𑜞 𑜟 𑜠 𑜡 𑜢 𑜣 𑜤 𑜥 𑜦 𑜧 𑜨 𑜩 𑜪 𑜫 𑜬 𑜭 𑜮 𑜯 𑜰 𑜱 𑜲 𑜳 𑜴 𑜵 𑜶 𑜷 𑜸 𑜹 𑜺 𑜻 𑜼 𑜽 𑜾 𑜿 𑝀 𑝁 𑝂 𑝃 𑝄 𑝅 𑝆 𑝇 𑝈 𑝉 𑝊 𑝋 𑝌 𑝍 𑝎 𑝏 𑝐 𑝑 𑝒 𑝓 𑝔 𑝕 𑝖 𑝗 𑝘 𑝙 𑝚 𑝛 𑝜 𑝝 𑝞 𑝟 𑝠 𑝡 𑝢 𑝣 𑝤 𑝥 𑝦 𑝧 𑝨 𑝩 𑝪 𑝫 𑝬 𑝭 𑝮 𑝯 𑝰 𑝱 𑝲 𑝳 𑝴 𑝵 𑝶 𑝷 𑝸 𑝹 𑝺 𑝻 𑝼 𑝽 𑝾 𑝿 𑞀 𑞁 𑞂 𑞃 𑞄 𑞅 𑞆 𑞇 𑞈 𑞉 𑞊 𑞋 𑞌 𑞍 𑞎 𑞏 𑞐 𑞑 𑞒 𑞓 𑞔 𑞕 𑞖 𑞗 𑞘 𑞙 𑞚 𑞛 𑞜 𑞝 𑞞 𑞟 𑞠 𑞡 𑞢 𑞣 𑞤 𑞥 𑞦 𑞧 𑞨 𑞩 𑞪 𑞫 𑞬 𑞭 𑞮 𑞯 𑞰 𑞱 𑞲 𑞳 𑞴 𑞵 𑞶 𑞷 𑞸 𑞹 𑞺 𑞻 𑞼 𑞽 𑞾 𑞿 𑟀 𑟁 𑟂 𑟃 𑟄 𑟅 𑟆 𑟇 𑟈 𑟉 𑟊 𑟋 𑟌 𑟍 𑟎 𑟏 𑟐 𑟑 𑟒 𑟓 𑟔 𑟕 𑟖 𑟗 𑟘 𑟙 𑟚 𑟛 𑟜 𑟝 𑟞 𑟟 𑟠 𑟡 𑟢 𑟣 𑟤 𑟥 𑟦 𑟧 𑟨 𑟩 𑟪 𑟫 𑟬 𑟭 𑟮 𑟯 𑟰 𑟱 𑟲 𑟳 𑟴 𑟵 𑟶 𑟷 𑟸 𑟹 𑟺 𑟻 𑟼 𑟽 𑟾 𑟿 𑠀 𑠁 𑠂 𑠃 𑠄 𑠅 𑠆 𑠇 𑠈 𑠉 𑠊 𑠋 𑠌 𑠍 𑠎 𑠏 𑠐 𑠑 𑠒 𑠓 𑠔 𑠕 𑠖 𑠗 𑠘 𑠙 𑠚 𑠛 𑠜 𑠝 𑠞 𑠟 𑠠 𑠡 𑠢 𑠣 𑠤 𑠥 𑠦 𑠧 𑠨 𑠩 𑠪 𑠫 𑠬 𑠭 𑠮 𑠯 𑠰 𑠱 𑠲 𑠳 𑠴 𑠵 𑠶 𑠷 𑠸 𑠹 𑠺 𑠻 𑠼 𑠽 𑠾 𑠿 𑡀 𑡁 𑡂 𑡃 𑡄 𑡅 𑡆 𑡇 𑡈 𑡉 𑡊 𑡋 𑡌 𑡍 𑡎 𑡏 𑡐 𑡑 𑡒 𑡓 𑡔 𑡕 𑡖 𑡗 𑡘 𑡙 𑡚 𑡛 𑡜 𑡝 𑡞 𑡟 𑡠 𑡡 𑡢 𑡣 𑡤 𑡥 𑡦 𑡧 𑡨 𑡩 𑡪 𑡫 𑡬 𑡭 𑡮 𑡯 𑡰 𑡱 𑡲 𑡳 𑡴 𑡵 𑡶 𑡷 𑡸 𑡹 𑡺 𑡻 𑡼 𑡽 𑡾 𑡿 𑢀 𑢁 𑢂 𑢃 𑢄 𑢅 𑢆 𑢇 𑢈 𑢉 𑢊 𑢋 𑢌 𑢍 𑢎 𑢏 𑢐 𑢑 𑢒 𑢓 𑢔 𑢕 𑢖 𑢗 𑢘 𑢙 𑢚 𑢛 𑢜 𑢝 𑢞 𑢟 𑢠 𑢡 𑢢 𑢣 𑢤 𑢥 𑢦 𑢧 𑢨 𑢩 𑢪 𑢫 𑢬 𑢭 𑢮 𑢯 𑢰 𑢱 𑢲 𑢳 𑢴 𑢵 𑢶 𑢷 𑢸 𑢹 𑢺 𑢻 𑢼 𑢽 𑢾 𑢿 𑣀 𑣁 𑣂 𑣃 𑣄 𑣅 𑣆 𑣇 𑣈 𑣉 𑣊 𑣋 𑣌 𑣍 𑣎 𑣏 𑣐 𑣑 𑣒 𑣓 𑣔 𑣕 𑣖 𑣗 𑣘 𑣙 𑣚 𑣛 𑣜 𑣝 𑣞 𑣟 𑣠 𑣡 𑣢 𑣣 𑣤 𑣥 𑣦 𑣧 𑣨 𑣩 𑣪 𑣫 𑣬 𑣭 𑣮 𑣯 𑣰 𑣱 𑣲 𑣳 𑣴 𑣵 𑣶 𑣷 𑣸 𑣹 𑣺 𑣻 𑣼 𑣽 𑣾 𑣿 𑤀 𑤁 𑤂 𑤃 𑤄 𑤅 𑤆 𑤇 𑤈 𑤉 𑤊 𑤋 𑤌 𑤍 𑤎 𑤏 𑤐 𑤑 𑤒 𑤓 𑤔 𑤕 𑤖 𑤗 𑤘 𑤙 𑤚 𑤛 𑤜 𑤝 𑤞 𑤟 𑤠 𑤡 𑤢 𑤣 𑤤 𑤥 𑤦 𑤧 𑤨 𑤩 𑤪 𑤫 𑤬 𑤭 𑤮 𑤯 𑤰 𑤱 𑤲 𑤳 𑤴 𑤵 𑤶 𑤷 𑤸 𑤹 𑤺 𑤻 𑤼 𑤽 𑤾 𑤿 𑥀 𑥁 𑥂 𑥃 𑥄 𑥅 𑥆 𑥇 𑥈 𑥉 𑥊 𑥋 𑥌 𑥍 𑥎 𑥏 𑥐 𑥑 𑥒 𑥓 𑥔 𑥕 𑥖 𑥗 𑥘 𑥙 𑥚 𑥛 𑥜 𑥝 𑥞 𑥟 𑥠 𑥡 𑥢 𑥣 𑥤 𑥥 𑥦 𑥧 𑥨 𑥩 𑥪 𑥫 𑥬 𑥭 𑥮 𑥯 𑥰 𑥱 𑥲 𑥳 𑥴 𑥵 𑥶 𑥷 𑥸 𑥹 𑥺 𑥻 𑥼 𑥽 𑥾 𑥿 𑦀 𑦁 𑦂 𑦃 𑦄 𑦅 𑦆 𑦇 𑦈 𑦉 𑦊 𑦋 𑦌 𑦍 𑦎 𑦏 𑦐 𑦑 𑦒 𑦓 𑦔 𑦕 𑦖 𑦗 𑦘 𑦙 𑦚 𑦛 𑦜 𑦝 𑦞 𑦟 𑦠 𑦡 𑦢 𑦣 𑦤 𑦥 𑦦 𑦧 𑦨 𑦩 𑦪 𑦫 𑦬 𑦭 𑦮 𑦯 𑦰 𑦱 𑦲 𑦳 𑦴 𑦵 𑦶 𑦷 𑦸 𑦹 𑦺 𑦻 𑦼 𑦽 𑦾 𑦿 𑧀 𑧁 𑧂 𑧃 𑧄 𑧅 𑧆 𑧇 𑧈 𑧉 𑧊 𑧋 𑧌 𑧍 𑧎 𑧏 𑧐 𑧑 𑧒 𑧓 𑧔 𑧕

terms of compact, connection; scale (of a balance), a pipe (a wind instrument of music consisting of a long tube).

गभा, gaba. ना० करछर्छ, यमय, यमयो. Subs. A ladle, a flat ladle, a spoon. Heb. گبا.

ब्या, byâ. Vand. XIV. द्वि० अ० जे वार, जे भरतजे; जेमके, ब्याल्ल्या “ब्यारेकरी” = जेवार रेडे, जे भरतजे छटि. Adv. Two times, twice; as in ब्याल्ल्या = may pour twice, may sprinkle twice. Av. ५५५.

गभाह, गभ-आ, gabâh, gab-â. Gloss. ना० घांस, क्षीयुं घांस Subs. Grass, herbage. Heb. گبا.

दबेश, dabêsh. Vand. XVIII. ना० दुःख, ईश, पिक्कार, द्वेष, दुश्मनी. Subs. Pain, harm, hatred, enmity, animosity. Av. ७५७७७७७७ = Sans. द्वेष.

दो-ओख, dô-ôkh. ना० जे बाई. Subs. Two brothers.

दो-हा, dô-hâ. ना० जे हा (ईशनेना). Subs. Two chapters (of Yasna).

बि-दोदोदो, बि-हप्त, bi-dô-dô-dôê, bi-hapt. Vand. XV. संख्या० वि० जे वप्त सात, यड्ड, १४. Numer. adj. Twice seven, fourteen, 14.

गभाथका, gabâthakâ. Vand. V. ना० जेक आडनुं नाम छे; कदाय जे आड नेतरनुं होय, कारणके जे जेवारतमां जे ज्योत आवेलो छे, ते जेयां आडोनी जायत छे.

દો-આત્મન, dô-khâtmûn. નાં બે બેહેનો, બન્ને બેહેનો. Subs. Two sisters, both sisters.

અ-આહેર, a-âhêr. કિં અં પાછળ નહીં, પીઠે નહીં, આગળ. Adv. Not behind, not succeeding, in front, forward.

દો-આહેર, dô-âhêr. કિં અં બે પાછળ—પછવાડે. Adv. Two behind—in the rear.

દો-સે, dô-sê. Vand. V. સંખ્યાં વિં બે અને ત્રણ, પાંચ, ૫). Numer. adj. Two and three, five, 5.

ગવી, gavî. Vand. નાં (અરાબ માણસનો અથવા દેવનો) હાત; એ નો બગડેલો આકાર છે.—જેમકે નો
Subs. A hand (of a wicked man or a Dev).
This word is the corruption of , as in

દો-સે-અએવક, dô-sê-aêvak. પાંચમાં એક, પાંચમાંથી એક. One in five, one out of five.

દો-સે-આઈને, dô-sê-âînê. Dâd. કિં અં પાંચ રીતે, પાંચ તરેહ. Adv. In five ways—modes.

અ-અદશી, a-adashî. સર્વં કોઈ નહીં. Pron. None, no one.

દો-અએશી, dô-aêshî. વિં બે “અએશ” જેટલા માપને લગતું. Adj. Relating to two “Aêshas” (a measure of length). Av.

દો-અદશી, dō-adashî. Dink. વિં બે જણને લગતું.

Adj. Relating to two persons.

દો-એશ, dō-êsh. Yas. IX. નાં બે આંખ. Subs.

Two eyes. Av. દો-એશ

દો-એશ, dō-êsh. Saros Hâd. નાં બન્ને આંખ-

ચક્ષુ. Subs. Both eyes.

અ-અદાદે, a-adâdê. Vand. XVIII. વિં

બેદાદી વગરનું, ઈનસાફવાળું. Adj. Not unjust, equitable, fair.

દો-અદાદે, dō-adâdê. નાં બન્ને બેદાદગર, બન્ને

વગર ઈનસાફનાં. Subs. The two unjust-despotic.

દો-એશ્તે, dō-khêshîtê. નાં બે ઈંટ. Subs.

Two bricks. Av. દો-એશ્તે Per. دوخشت

અ-અગાર, a-agâr. Vand. V. વિં અરાબ પસ-

રાત વગરનું. Adj. Unsoiled, free from foul wetness.

દો-એસમ, dō-êsam. નાં એસમનાં બે કટકા, બે સુખ-

ડની સળી, બે સુખડનાં કટકા. Subs. Two pieces

of firewood, two bits of sandal, two small

pieces of sandal. Av. દો-એસમ

દો-આઈએમ, dō-âîêm. નાં બે જમાનાં, બે વખત.

Subs. Two ages, two periods of time.

અ-અયુદગી, a-ayûdagî. નાં મેલ-કચરા-ગંદગી

વગરની હાલત. Subs. Freedom from dirt—filthi-

ness, state of being not polluted.

૧૧૫૫ દો-આઈનીને, dô-âînî. ક્રિં અં બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two ways—methods.

૧૧૫૫ દો-આઈને, dô-âînê. Dink. See ૧૧૫૫

૧૧૫૫ દો-અએવક, dô-aêvak. સંખ્યાં વિં એક દ્વિતીયાંશ, $\frac{1}{2}$. Numer. adj. One-half, $\frac{1}{2}$.

૧૧૫૫ દો-અએવક, dô-aêvak. Nêrang. સંખ્યાં વિં બે અને એક, બે જન એક જોડ થાઈને, બન્ને એક, બેહુ એકજ, બે મધેનું એક, બે ભાગમાંનું એક. Numer. adj. Two and one, two in a pair, both the same, one of the two parts, one out of two.

૧૧૫૫ દો-અઈત, દો-અસ્ત, dô-aît, dô-ast. ક્રિં બન્ને છે, બેહુ છે; બન્ને હોય. V. Both are, the two are; there may be two—both. Per. دو هست

૧૧૫૫ દો-હીમ, dô-hîm. Dink. નાં બે ફાએદા, બેવડો ફાએદો, બે ખાસીઅત. Subs. Two advantages, double advantage, two qualities; as in—૧૧૫૫ ૧૧૫૫; ૧૧૫૫ = ૧૧૫૫ = خم = disposition.

૧૧૫૫ અ-અદમૂની, a-admîî. વિં બેઈમાન, વગર ઈમાનદારીનું. Adj. Faithless, unfaithful.

૧૧૫૫ દો-ગબના, dô-gabnâ. Vand. II. નાં બે માણસો, જોડ. Subs. Two men, a pair, a couple.

૧૧૫૫ અખાંન, akhân. Dink. નાં દુનિયાં. Subs. The world, the earth.

પ્રમાણ એ-અંદ, ê-and. Dâd. કિં અં એ એટલું. Adv.
So much, this much, as much.

પ્રમાણ દો-હંદ, dô-hand. કિં તેઓ બેહુ છે. V. They
both are.

પ્રમાણ દો-હંદ, dô-hand. કિં બેવડું છે, બેવડું હોય. V. Is
double—twofold, may be double; as in
પ્રમાણ ૧૦૧૧ ૪૦૫

પ્રમાણ દો-અંગોશ્ત, dô-angôsh̄t. Dink. નાં બેહુ
આંગલાં, બે આંગલ. Subs. Two fingers, two inches,
twice the length of a finger. Av. પ્રમાણ ૫૫૫, ૫૫૫,
Per. دو انگشت

પ્રમાણ દો-અંગોસ્ત, dô-angôst: See પ્રમાણ

પ્રમાણ આઈનીનેદ, âinînéd. Dâd. કિં કાયદાસર કરે,
રીત—ધારા પ્રમાણે કરે. V. May do in accordance
with law—usage.

પ્રમાણ દવાનીનેદ, davânînéd. Dâd. કિં દોડાવે. V.
May cause to run. Per. دو اند

પ્રમાણ દો-ઉદ્રે, dô-ûdrê. નાં પાણીમાં રહેનાર કુતરાનું બેહું.
Subs. Two otters, a pair of water-dogs. Av.
પ્રમાણ ૧૦૧૧

પ્રમાણ અ-હોનરાન, a-hônarân. Dink. વિં વગર હોન-
રનાઓ, વગર હોનરવાળાઓ. Adj. Those who are
without any art or skill.

૧૭૪૪ અખોહ, akhōh. Dink. નાં ખરાબ આસીઅત,
ખરાબ આદત, ખુરીટેવ. Subs. Bad quality, ill-
nature, wicked habit.

૧૭૪૫ અહૂ, ahû. નાં સાહેબ, ધણી, માલેક. Subs.
Master, lord, owner.

૧૭૪૬ આહૂ, âhû. નાં એબ, ઈલ્લત. Subs. Blemish,
deformity, vice. Per. آهو

૧૭૪૭ ખાને, khânê. નાં ઘર, મકાન, રેહેઠાણ, વાસ.
Subs. House, edifice, mansion, dwelling, abode,
residence. Per. خانه

૧૭૪૮ } દો-ખોહ, dô-khōh. નાં બે બેહેન, બેડ બેહેન.
૧૭૪૯ } Subs. Two sisters, both sisters, twin sisters.

૧૭૪૯ દો-ખોહ, dô-khōh. નાં બે આસીઅત, બેરીત. Subs.
Two innate qualities, two modes.

૧૭૪૯ દો-સે-કેરકે, dô-sê-kêrfê. Dâd. બેહુને ત્રણધણો
સવાબ. To both threefold reward (arising from
virtuous actions).

૧૭૪૯ દો-હુમતનામ, dô-hûmatanâm. નાં બે વખત
પઢવાની “હુમતનામ”ની બંદગી. Subs. The prayer
“Hûmatanâm” to be recited twice. Av.
દો-હુમતનામ

૧૭૪૯ અખેઝ, âkhêz. Nêrang. ક્રિં ઊઠ. નાં ઊઠનાર. V.
Get up, rise. Subs. One who gets up—rises.

૧૭૪૯ દો-આઝ, dô-âz. નાં બેવડો લોભ. Subs. Double
avarice—covetousness—greediness. Per. دو آرزو

دوازدهم dvâzdahum. Bund. સંખ્યાં વિં
બારમું, ૧૨મું. Numer. adj. Twelfth, 12th. Av.
دوازدهم Sans. દ્વાદશ, Per. دوازدهم

અ-અવઝરી, a-avzârî. વિં ચમતકારવાળું નહીં,
મોજેજ વગરનું, હથિયાર વગરનું, બાહાદુરી વગરનું, Adj.
Not wonderful—miraculous, without wea-
pons—arms ; without bravery.

દો-હપ્ત, dô-hapt. નાં બે હપ્તા, બે અઠવાડિયાં. સં
વિં ચઢદ, ૧૪). Subs. Two weeks, a fortnight.
Numer. adj. Twice seven, fourteen, 14. Av.
دو هفته, Per. دو هفته

દો-અવસીમે, dô-avsîmê. Dâd. નાં બે ગલાસ, બે
કુલ્યાં. Subs. Two glasses, two small metallic
cups.

જબાતા, jabâtâ. Gloss. નાં પેશાની, કપાલ.
Subs. The forehead.

એબાદશ્ને, êbâdashnê. Dâd. નાં યાદ કરવું
તે, યાદ રાખવી તે. Subs. Act of remembering—
recollecting.

દો હમ, dô-ham. Dâd. કિં અં બે સાથે, બે મળીને.
Subs. Two together, two in union.

અ-હમાક, a-hamâk. વિં નાતમામ, અધુરું, અધું
નહીં. Adj. Unfinished, imperfect, not whole.

દો-હમઝેર, dô-hamzôr. વિં બે એક બેડ, બન્ને

એકઠા, બેહુસાથેમળીને. Adj. Two together, two in a body, two collectively.

દો-હમ-પત્કાર, dô-liam-patkâr. Dâd. નાં બે સાથે લડનાર, બન્ને સાથે તકરાર કરનારા. Subs. Two disputing with each other, two arguing the point with each other. Av. દો-હમ-પત્કાર

અ-હમબુદે, a-hambûdê. બૂં કું એક થયા વગર, એકઠા થયા વગર, પુરું—સમાપ્ત નહીં થયલું. વિં અધુરું, નાતમામ. Past part. Without being unanimous, without being assembled, not finished, not ended. Adj. Incomplete, imperfect.

દો-અરબા, dô-arbâ. Shêk. સં વિં બે ચાર, આઠ, ૮. Numer. adj. Twice four, eight, 8.

દોબારેસ્ત, dôbârêst. કિં (દેવ) દેખાયો, દોડી ગીઓ. V. (The Dev) disappeared, became as if he had never been, ran away. Av. દોબારેસ્ત

દો-અરક્યા, બી-અરક્યા, dô-arakyâ, bî-arakyâ. નાં બે નેહર, બે નીખ, બે વાર પાણી છાંટવું—સીપવું. Subs. Two canals, two small passages for any liquid matter, supplying the water twice, irrigating twice. Av. દો-અરક્યા

બી-આરેકરે, bî-ârêkarê. Vand. XIV. નાં બે વાર છાંટવું. Subs. Sprinkling the water twice, twice irrigating. Av. બી-આરેકરે

અખેરદ, બી ખેરદ, a-khêrad, bi-khêrad. વિં
અકકલ-બુદ્ધિ વગરનું, મુરખ. Adj. Senseless, silly,
deprived of judgment. Per. બેચર.

દો ખેરદ, dô-khêrad. Dâd. નાં બે અકકલમંદો. Subs.
Two sages, two wise—sensible persons.

દો બારદ, dô-bârad. કિં (દેવ) દેકે થાય, દોડી જાય.
V. (The Dev) may disappear—vanish, 'may
run away. Av. દોસ.

અએ, aê. ઉભયાં અં થાને. કેવળં અં અએ ! દર્શક
સં આ, આએ. Conj. That is. Interj. Oh ! ah !
Demons. pron. This.

ગઈએ, gaîê. નાં જીવ, આત્મા. Subs. Life, the
vivifying principle ; as in—જીવ. Av. ગૈ.

દની, danî. Dâd. નાં ખુશી, ખુશહાલી. Subs. Plea-
sure, satisfaction, wish, delight, happiness ; as
in—જીવનાં દાનિં નાં ખુશી નાં દાનિં.

દવી, davi. વિં દગાબાજ. Adj. Knavish, deceit-
ful, treacherous, perfidious. Per. દોય.

દોએ, dôê. સંખ્યાં વિં આસરે બે, એક બે. Numer.
adj. About two, one or two.

દાદ. આએ બીલ ખરકસતરોની બાબતમાં આવેલો છે ;
એ એક ખરકસતરનું નામ છે. This word occurs in
the subject treating of noxious creeping animals ;

અશ is the name of a noxious creeping animal;
as in— અશઃ કાશઃ અશઃ કાશઃ અશઃ કાશઃ

અશ, ash. सर्वं ते, अ; तेने. Pron. He, who ; him.

એશ, êsh. નાં આંખ. Subs. The eye.

આદા, અય, âdâ, khaya. Dink. નાં આત્મા, જીવ.
Subs. Soul, the vivifying principle, life ; as in
आदा अय Av. आदा अय

ગોબ્યા, ગોબેશ, gôbiâ, gôbêsh. Dâd. નાં જાન,
વાચા, વાંણી. Subs. Language, a dialect, speech.

અ-શાએદ, a-shâêd. વિં નહીં ધટે તેવું, અણધારત, ના-
લાએક. Adj. Unworthy, unfit, improper. Per. اَشَاءُ

એશાએદ, êshâêd. કિં એ ધટે. This deserves
—merits—is worthy of.

દો બેહેરે, dô-bêhêrê. નાં બે હિસ્સા—ભાગ, બેવ-
ડો ભાગ. Subs. Two shares—parts, double share.
Per. دو بھرہ

દો-દીનાર, dô-dînâr. નાં બે દીનાર ; દીનાર એ,
૨૥) રૂપિયાની કીમતનો એક જતનો સિક્કો છે ; દીનાર એ,
અનાજ-ખોરાકનાં માપનાં તોલને પણ કહેછે. Subs.
Two dinars ; a dinar is the name of a coin aver-
aging in value 2½ Rupees ; a corn measure. Av.
دو دينار, Sans. द्वीनारौ? Per. دو دينار

ગોબશનીહા, gôbashnîhâ. Gloss. નાં વાણીઓ,
વાચાઓ, સંજ્ઞાઓ. Subs. Speeches, words, vocables.

૧૩૭૫ ગોબશને, gôbashnê. Khor. Av. નાં પઢવું, બોલવું, બણવું. Subs. Reciting, speaking, praying.

૧૩૭૬ દો-શનુમન, dô-shanuman. Nêrang. નાં બેઅ-શનુમન, આએ અશનુમન બે વાર; અશનુમન તેને કેહુ છે, કે જે ક્ષેસ્તાની નયતે આરાધના કરવામાં આવેછે, તે મધે તે ક્ષેસ્તાને લગતા તેની તારીફનાં કલામો પઢવામાં આવે છે. Subs. Two “Khashnumans,” twice this “Khashnuman.” A “Khashnuman” is that part of the prayer which contains the praise of the angel for whom the prayer is recited. Av.

૧૩૭૭ દો-અવર, dōjâvar. કિં અં બેવાર, બે મરતબે, બે વખત. Adv. Twice, two times.

૧૩૭૮ દોદીનર, dô-dînar. See ૧૩૭૫.

૧૩૭૯ ગોશત, gôsh̥t. Dâd. નાં માંસ, ગોશત. Subs. Animal flesh, meat; as in— Per. گوشت

૧૩૮૦ ગવદાદે, gavdâdê. વિંગાએ—બળદનું આપેલું, ગોસ્પંદનું આપેલું. Adj. Given by a cow, or bull, given by a sheep or goat. Av.

૧૩૮૧ બેબખ્ત, bēbakht. Dâd. વિં બેનસીબ, વગર બખ્તનું, બદબખ્ત. Adj. Unfortunate, luckless, unlucky. Per. بی بخت

૧૩૮૨ અ-શપીરી, a-shapîrî. વિં બહાઈ વગરનું, શુરાઈવાળું. Adj. Void of goodness—virtue, evil.

૧૯૫ દો-શવે, dō-shavê. નાં બેરાત, Subs. Two nights. Av. ૧૯૫ Per. دو شب

૧૯૫ દો-બાર, dō-bâr. See ૧૯૫ દો-જાવર, dō-jâvar.

૧૯૫ દો બારે, dō-bârê. See ૧૯૫ dō-jâvar. નાં બે ઘોડા, બે કોટ-કિલ્લા, બે સવાર. Subs. Two horses, two ramparts, two troopers. Per. دو باره

૧૯૫ અ-શર્મ, a-sharma. Dink. વિં શરમ-લાજ વગર-જું, નકટ. Adj. Shameless, barefaced. Per. بي شرم

૧૯૫ ખીગ, khîg. Gloss. નાં છાગલ, પખાલ. A leathern bottle or bag for holding water. Per. خيگ

૧૯૫ દબેશ, dabêsh. નાં દુઃખ, ઈર્ષા, ધિક્કાર, દ્વેષ, દુશ્મની. Subs. Trouble, affliction, injury, enmity, hatred. Av. ૧૯૫ Sans. द्वेषस्, Av. Rt. ૧૯૫ Sans. Rt. द्विष् = to hate, to injure.

૧૯૫ દબેશાંન, dabêshân. Plu. of ૧૯૫; Av. ૧૯૫

૧૯૫ દો-ગેહાંન, dō-gêhân. નાં બન્ને જગત્, બેહુનિયાં. Subs. Both worlds.

૧૯૫ ગબસ્ત, gabast. નાં મરદ, માણસ. Subs. Man, male.

૧૯૫ ગબસ્ત, gabast. Gloss. નાં એક જાતનું જીરું. Subs. The colocynth or bitter apple, which is known in Persian by the name of زهر حنظل

૧૨૦૦ દોસદ, dô-sad. સંખ્યાં વિં બસો, ૨૦૦. Numer. adj.

Two hundred, 200. Av. ૨૦૦ Per. ۲۰۰

૧૨૦૦ દો-બસ્તે, dô-bastê. વિં બેવડું બાંધેલું. નાં બે ગાંસડી. Adj. Doubly bound—tied. Subs. Two bundles—bales.

૧૨૦૦ દો-દયન, dô-dayan. સંખ્યાં વિં બેમાં, બન્નેમાં. Numer. adj. In two, in both.

૧૨૦૦ દો-દીનાર, dô-dînâr. See ૧૨૦૦

૧૨૦૦ દો-યદમન, દો-જસ્ત, dô-yadman, dô-jast. નાં બે હાત; બેવડું જેર. Subs. Both hands; redoubled strength. Av. ૨૦૦ Per. ۲۰۰

૧૨૦૦ દો-જસ્ત-અવેકાર, dô-jast-avêkâr. Dâd. વિં બેહુ હાતે નકારું, બેહુ હાતે ટુંડું. Adj. Disabled in both hands, born without hands, having short arms.

૧૨૦૦ દો-સરદે, dô-sardê. નાં બે જાત, બે તરાર. Subs. Two kinds—sorts—species. Av. ૨૦૦

૧૨૦૦ દો-ગવા, dô-gavâ. Yas. IX. નાં બે હાત (દેવ અથવા ખરાબ માણસના). Subs. Two hands (of a Dev or of a sinful man). Av. ૨૦૦

૧૨૦૦ દો-બનાચ, dô-banâcha. બે જણ મળીને. Two persons together, two in union.

૧૨૦૦ અ-બોક્ષતશની, a-bôkhtashnî. નાં છુટકારા વગરની હાલત. Subs. State of being not liberated—set free.

અ-બોદ, a-bôd. વિં અવ વગરનું, બુદ્ધિ—જ્ઞાન વગરનું. Adj. Lifeless, having no consciousness.

અ-બંદ, a-band. વિં બેડી વગરનું, ગાંઠ વગરનું, બંદ વગરનું, છુટું, મોકળું. Adj. Without a joint—band, having no chain—knot, not shut up—confined, unlocked, open, unfettered.

દો-એજન, દો-એએ, dô-jôjan, dô-jôjô. નાં બે દેરમ; બે ચક્ષી. Subs. Two derems; two sparrows. Per. دو دوجو

અ-બુન, a-bun. વિં થડ વગર, મૂળ વગર, શરૂઆત—છેડા વગરનું. Adj. Without a source—root, without a beginning or an end.

દો-બુન, dô-bun. Dâd. નાં બે મૂળ—થડ, બે છેડા, બે શરૂઆત. Subs. Two sources—roots—bases, two extremities, two beginnings.

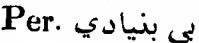
અબુજશની, a-bujashnî. વિં છુટકારા વગરનું. Adj. Having no release, without liberation—discharge.

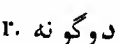
દો-બુજશને, dô-bujashnê. Dâd. નાં બેવડો છુટકારો. Subs. Double release—deliverance.

દો-હંદ, dô-hand. Dâd. See આએ બોલ નો બગડેલો આકાર છે. This word is a corruption of આ; as in આ ૧૦૧૧ ૩૫

 દો-ગુનીહા, dô-gunihâ. Nêrang. કિં અં બે
 રીતે, બે તરેહ. Adv. In two (different) ways.

 અ-બુન્દગી, a-bundagî. Dink. નાં અસંપૂર્ણતા,
 અધુરાપણું. Subs. Imperfection, incompleteness.

 અ-બુન્દગી, a-bunyâdagî. નાં બેબુન્દાદી,
 કમજાતપણું. Subs. Baseness of origin, low birth.
 Per.

 દો-ગુને, dô-gunê. વિં બે રીતનું, બે જાતનું; બેવડું.
 Adj. Of two kinds—sorts; double. Per.

 અ-બુદ, a-bud. વિં વગર જીવનું, નિર્જીવ, નિરૂપયોગી.
 Adj. Lifeless, inanimate, useless.

 દો-ગોફ્તન, dô-gôftan. Dink. કિં બે જાતનું બો-
 લવું, બે રીતનું બોલવું. V. To speak in two (different)
 ways.

 દો-યથાહૂવએરીઓ, dô-yathâhûvaêryô.
 નાં યથા અહૂવઈર્યોની બે વાર બંદગી ; એ બે યથા જ્યાં આ-
 શીર્વાદ યા દોઆ કરવી હોય છે ત્યાં પઢવામાં આવેછે.
 Subs. The recital of “Yathâ ahûvaîryô” twice;
 these two “Yathâ ahûvaîryôs” are recited before
 pronouncing a benediction or blessing.

 દોયમ, dôyam. Dâd. સંખ્યાં વિં બિજું. Numer.
 adj. Second. Per.

 દો-હમ, dô-ham. Dâd. નો બગડેલો આકાર.
 Corruption of which see.

દો-હમ્પત્કાર, dô-hampatkâr. See દો-હમ્પત્કાર.

ગબ્બમન, gabbaman. Khor. Av. નાં પીઠ. વિં નીચું, હલકું, ખરાબ. Subs. The back. Adj. Low, inferior, bad.

ગબેબમન, gabêbman. વિં હલકું, નીચું. Adj. Low, inferior, base.

ગબ્બમમન, gabbamaman. Gloss. નાં પીઠ, ખરડો, વાંસો. Subs. The back, the spine or backbone.

દો-ગરેહ, dô-garêh. નાં બે ગાંઠ. Subs. Two knots, two joints (as of a reed). Per. دو گره

અ-દરોગી, a-darôgî. Dink. નાં જીહાઈ વગરનું, સચાઈ. Subs. Purity from falsehood, truth.

દોબરસુમ, dô-barsum. નાં બે બરસમ. Subs. Two Barsoms, two pieces of Barsom. Av.

دو بار سوم

એબેગદ, êbêgad. Dink. વિં એબવાજો, એબથી ભરેલો, એબદાર, એબીઅલ. નાં બદી કરનાર, પોતાને બેહુરમત કરનાર. Adj. Full of vice, infamous, ugly, deformed. Subs. One who practises vice, one who disgraces himself.

અનીદ, anîd. કિં નહીં ખેંચ્યું. V. Did not pull.

ગબના, gabnâ. નાં પુરૂષ, મરદ, માણસ, નર, માટીડો, બાઈડો. Subs. A person, male, man, human being.

ગબના, gabnâ. See ગબના.

دو دو દોનએ, dônaê. નાં બે વાંસ, બે વામ, બે વાંસળી-
Subs. Two pieces of bamboo, two fathoms,
two pipes—flutes. Per. دونی

دو دو ગબનાદો, gabnâdô. Vand. નાં બે માણસ, બે મરદ.
Subs. Two men, two individuals.

مرد مرد ગબનાયાંન, gabnâyân. Yas. નાં આદમીઓ, મરદો.
Subs. Males, men.

گابنا-اشو گબના-અહેલુબ, ગબના-અષોએ, gabnâ-ahêlub,
gabnâ-ashôê. નાં પવિત્ર—અશો મરદ ; ગયોમરદ. Subs.
A pious—holy man ; Gayômarđ.

مرد مرد ગબનાઆંન, gabnâân. નાં માણસો, આદમીઓ, લોકો.
Subs. Men, individuals, people.

گابنا گابનાઆંન, gabnâân. See مرد

گابنا گابનાઆંને, gabnâânê. Khor. Av. નાં આદ-
મીઓ મધેનું એક. આદમી. Subs. One of the men.

گابنا گابનાઆનેવર, gabnâânêvar. Vand. નાં ગો-
દાનાં માણસો. Subs. The men of the cave.

ان-ن-ان a-nêân. વિં હાજત વગરનું, ગરજ વિનાનું,
વગર જરૂરનું. Adj. In want of nothing, not
needy, not necessary. Per. بی نیاز

گابنا گابનાઈ, gabnâî. નાં મરદી, માણસપણું, માણસાઈ.
Subs. Virility, manliness, manhood.

گابنا گابનાશ, gabnâash. નાં તે માણસ, જે મરદ, જે
માણસ. Subs. That man, the man who, the
person who.

ગભનાએ, gabnâê. નાં એક પુરુષ, એક માણસ.
Subs. One man, one male.

ગભનાએ, gabnâê. See ગભ

દો-વએ, dô-vaê. નાં બે પક્ષી—પરંદા. Subs. Two
birds. Av. ગભવા

દો-વ-સે, dô-va-sê. સંખ્યાં વિં બે અને ત્રણ, પાંચ,
૫. Adj. Two and three, five, 5.

ગભનાઈયે, gabnâîyê. Av. નાં એક માણસને.
Subs. To a man, as in ગભનાઈયે

ગભનાઈ, gabnâî. See ગભનાઈ

ગભનાશ, gabnâsh. See ગભનાશ

ગભના-યોઝદાસગર, gabnâ-yôzdâsragar.
Vand. XIX. નાં પવિત્રાઈ કરનાર શખ્સ, પાક કરનાર.
Subs. A priest who practises purity, one
who purifies, one who performs the higher
ceremonies of the Zoroastrian religion. Av.
ગભનાયોઝદાસગર

ગભના-યોશદાસગર, gabnâ-yôshdâsragar.
See ગભનાયોશદાસગર

અ-વાગુનશની, a-vâgunashnî. વિં નહીં પકડાએ
તેણું. Adj. That may not be grasped—seized, not
seizable.

દો-વાદુનશની, dô-vâdunashnî. નાં બે કામ,
બેવડી કરણી. Subs. Two works, two doings.

ગાબનાદદ, gabnâdad. Vand. XVIII. કિં તે મરદ આપે. V. The man may give.

ગાબનાએ તગીગ, gabnâê tagíg. નાં જોરમંદ માણસ, કહિઅતવાળો પુરુષ. Subs. A strong man, a powerful man.

ગાબના ગેરામી, gabnâ-gêrâmî. નાં જોરમંદ માણસ, કહિઅતવાળો પુરુષ. Subs. A man of high rank—dignity, an exalted man.

ગાબનાં, gabnân. Dink. નાં મરદો. Subs. Males, men.

ગાબનાઉમ, gabnâum. Gf. નાં આદમી, મનુષ્ય. Subs. Man, a human being. Pahl. equ. ગાબના

ગાબનાકે, gabnâkê. Nêrang. નાં જે મરદ, જે માણસ. Subs. The man who.

ગાબનાચ, gabnâcha. Yt. Ser. જે મરદ, કેમકે મરદ, મરદબી, વળી એક મરદ. If man, because man, even man, also a man.

દોવાઝદહુમ, dôvâzdahum. કુ. સંખ્યાં વિં બાર-સું, ૧૨ સું. Ord. numer. adj. Twelfth, 12th. Av. دوازدهم, Per.

દો વખત, dô-vakht. Bund. ફીં અં બે વખત, બે મરતબે. Adv. Twice, two times. Per. دو وقت

ગાબનામ, gabnâm. હું એક મરદ, હું એક માણસ. Subs. I a man, I a male.

ગબના-રક, gabnâ-rak. Yas. X. તું મરદ-માણસ.

Thou a male—man.

એબોએ, êbôê. નાં એક લોબાનનો કટકો, એક ખુશબોદાર ચીજ. Subs. A piece of benzoin—olibanum, a fragrant thing.

એબોદ, êbôd. નાં એક જ્ઞાન, એક જીવ. Subs. A consciousness, a life.

એબંદ, êband. નાં એક ગાંઠ, એક બંધ. Subs. A knot or tie, a fastening, a fether, a bond.

દોદ, dôd. Dâd. સંખ્યા. વિં બીજું. Numer. adj. Another, second; as in the following phrase :—

જે સુધી તલક—ત્રણણ.

દોવદ, dôvad. Dâd. કિં અં જે સુધી—તલક—ત્રણણ. Adv. Up to two, till two.

દો-વ-દ, dô-va-da. સંખ્યાં વિં જે અને દસ, બાર, ૧૨. Numer. adj. Two and ten, twelve, 12. Per.

دو و ده

અવ્યાસ્તે, aviâstê. Nêrang. કિં નહીં બાંધ્યું, નહીં પેહેર્યું. V. Not tied—bound, did not put on (clothes), did not clothe. Compare Av.

અવસાનશ્રી.

દોવેશ, dôvêsh. Nêrang. કિં અં જે ઘણું. Adv. Twice as much.

અવસાનશ્રી, avasânashnî. Dink. વિં પો-

શાક—કપડાં વગરનું, નાનું. Adj. Without garments, having no clothes on, naked.

અવસ્તાર, a-vastâr. નાં નહીં બાંધનાર, બંધમાં નહીં લાવનાર. Subs. One not binding, one not bringing under restriction—restraint.

દોવીન, dôvîn. Gloss. વિં બીજું. ક્રિં અં બે વખત, બે મરતબે. Adj. Second, more, another. Adv. Twice, once more.

અવીનાકી, a-vînâkî. વિં બદ સુરત, અરાબ દેખાવનું, વગર દેખાવ—નજરનું, અણદીઠ, નહીં દેખાએ તેવું. Adj. Unsightly, ill-looking, unseemly, unperceivable, imperceptible, invisible.

દોવીનાકી, dô-vînâkî. વિં બેવડી નજરવાળું. Adj. Having two eyes, doubly circumspect—vigilant.

અવીનશની, avînashnî. વિં નહીં જોવું, નહીં દેખાવું, અણદીઠ, નહીં જોવાએ તેવું, છુપું, વગર દેખામણું, કદરપું. Adj. Not seeing, secret, that cannot be seen, not perceptible by the sight, invisible, unseen, hidden, ugly, uncomely, horrible to look at.

દોવીનશની, dô-vînashnî. નાં બે દેખાવ, બેવડી નજર, બેવડો દેખાવ. Adj. Two sights, double sight—view, double power of vision

દોવીન, દોવીર, dô-vîn, dô-vîr. Vand. V. નાં બે મરદ—માણસ—આદમી. બે પેહલવાન. (કદાચ એ નો અપભ્રંશ માં થઈ શકે.) Subs. Two men—individuals,

two males, two heroes. Av. 𐬨𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀, Sans.

द्वीरौ? Per. دویر

𐬨𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 અ-વીમારી a-vîmâri. Dink. વિં હુઝી નહીં,
બીમારી વગરનું, સુખી, તંદરોસ્ત. નાં બીમારી વગરની હાલત,
તંદરોસ્તી. Adj. Without disease—sickness, not
distressed, happy. Subs. Freedom from pain
—sickness, bodily health.

𐬨𐬀𐬵𐬀 અ-વીમંદ, a-vîmand. Dink. વિં વગર તરફનું,
આપ એજ્યાર, હદ વગરનું. Adj. Without taking
any side, neutral, independent, having no
limit, boundless.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-વીમંદ, dô-vîmand. નાં એ હદ, એ સીમા—મર્યાદા,
એ તરફ. Subs. Two sides—directions, two
limits.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-વીમંદ, dô-vîmand. See 𐬨𐬀𐬵𐬀 dô-vîmand.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-નીમિ, dô-nîmê. નાં બેહુ તરફ, બન્ને તરફ, બેહુ
બાજુ. Subs. Both sides, two directions.

𐬨𐬀𐬵𐬀 દો-ઉદ્રે, dô-udrê. See 𐬨𐬀𐬵𐬀

𐬨𐬀𐬵𐬀 અ-વનાહ, a-vanâh. વિં બેશુનાહ, નિરપરાધી. Adj.
Innocent, guiltless, inoffensive. Per. بی گناه

𐬨𐬀𐬵𐬀 અ-વનાહી, a-vanâhî. Dink. નાં શુનાહ વગરની
હાલત, સવાબ. Subs. Guiltlessness, sinlessness,
virtue, rectitude. Per. بی گناهی

𐬨𐬀𐬵𐬀 શુનીહા, gunîhâ. નાં રંગીન ચીજે, (સારા) શુષ્ક-

વાળા લોકો. Subs. Coloured objects, people endowed with good qualities—virtues.

અવગ્રહ ગબ્રુનીહા, gabrunihâ. ક્રિં અં લઈ જવાથી, લઈ જવાએ. Adv. By carrying.

અવગ્રહ દો-વનાહી, dô-vanâhî. નાં બેવડો ગુનાહ. Subs. Double guilt—sin.

અવગ્રહ દો-વનાસ, dô-vanâs. નાં બે તકસીર, બેવડો ગુનાહ—વાંક. Subs. Two faults—crimes—sins, double fault—crime.

અવગ્રહ અ-વનદ, a-vanad. Dink. ક્રિં નહીં તોડે, નહીં ટાળે. V. May not smite, may not avert (an evil). Prohib. અ+ગ્રહ = A.V. અવગ્રહ.

અવગ્રહ ગબ્રુનદ, gabrunad. ક્રિં લઈ જાય. V. May carry—bear.

અવગ્રહ અ-વન્દશની, a-vandashnî. વિં વગર હાંસલે, કાંઈબી જેળ્યા વગર. Adj. Without profit, without gaining anything.

અવગ્રહ અ-વન્દશને, a-vandashnê. Dink. નાં નહીં પામવું, હાંસલ કરવું. Subs. Not gaining—obtaining.

અવગ્રહ દો-નવવદ, dô-nauvad. Vand. XIV. સંખ્યા વિં બે વખત નવ, અઠાર, ૧૮. Numer. adj. Twice nine, eighteen, 18.

અવગ્રહ અ-બુજશની, a-bujashnî. નાં છુટકારા વગરની હાલત. Subs. State of being without release—deliverance.

૧૭૫ અ-વજન, અ-વજેર, a-vajin, a-vajêr. વિં સુકાદાના હોકમ વગરનું, સત્તા વગરનું. (કદાચ ેવનો અપભ્રંશ ૧૭૫ થઈ-શકે.) Adj. Without any final judgment-decision, having no power. (૧૭૫ may be a corrupt form of ેવ.)

૬૧ દોવમ, dôvam. સંખ્યાં વિં બીજુંં Numer. adj. Second. Per. دوم

૬૧ હોમ, hôm. નાં હોમસળી, કે જે પવિત્ર ક્રિયાઓમાં કામ આવે છે. એ, ૬૧ નો બગડેલો આકાર છે. Subs. The twig of the Hô-m-tree, used in religious ceremonies. ૬૧ is a corrupt form of ૬૧

૬૧ હોમ, hôm. Gloss. નાં હોમ નામનો એક પરહેજ-ગાર માણસ જે પાદશાહ ફરેદુનની અવલાદનો હતો, અને જેણે અફરાસીઆબને પકડવા માટે પાદશાહ કે ખુસરવને મદદ આપી હતી ; એ દીનદાર શખ્સ દુનિયાં તરક કરીને અલબર્ઝ પહાડ ઉપર રહી બંદગીમાં મશગુલ થયો હતો. Subs. The name of a devout person of the dynasty of King Farîdoon, who rendered assistance to King Kaêkhusrav in capturing Afrâsiâb. This godly man had retired from the world, and devoted himself to prayer on Mount Alborz.

૬૧ દોવમ-બાર, dôvam-bâr. કિં અં બિજ મરતબે. Adv. Second time. Per. دوم بار

૭૭ અ-વરોએશ, a-varôêsh. વિં આહેશ—મરજ વગર. Adj. Without wish, without any desire—inclination.

અવજાશની, a-varjashinī. નાં કામ કરવા વગરની હાલત, કામ નહીં કરવું, બે એજ્જારી, આળસાઈ. Subs. State of being without work, not working, involuntaryness, idleness, slackness.

દોગાંન, dō-gān. ક્રિં અં બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two ways, in two (different) modes.

દોગાંને, dō-gānê. See ૧૧૧

દોગાંને, dō-gānê. Vand. II. નાં બેડું. Subs. A pair; as ૧૨૦૨૪૩ ૧૨૧૩૧ ૧૨૨૪૧ ૧૨૩૫૧ ૧૨૪૬૧

દોગાંનગી, dō-gānagī. Vand. XIV. ક્રિં અં બે રીતે. Adv. In two ways.

દો-કાક, dō-kâk. Dâd. નાં બે કાક; “કાક” તે નુકસાન કારક અરક્ષતરો મધેનું એક અરક્ષતરનું નામ છે. Subs. Two “Kâks;” “Kak” is the name of a noxious creeping animal.

અ-કાર, a-kâr. વિં ધંધા—રોજગાર વગરનું, નકામું. Adj. Having no employment or profession, useless, worthless, not serviceable. Per. بی کار

દો-કાર, dō-kâr. Dâd. નાં બે કામ, બેવડું કામ. Subs. Two works, double work. Av. دو کار, Per. دو کار

અ-કેનારે, a-kênârê. વિં હદ વગરનું, છેડા વગરનું. Adj. Limitless, endless. Per. بی کناره

દો-કેનારે, dō-kênârê. નાં બે હદ, બે છેડા, બે કીનારા. Subs. Two ends, both extremities, both ends, two banks—shores. Av. دو سر, Per. دو کنار

دو طرفوں سے દો-કેનારંગી, dō-kênârgî. Bund. કિં અં બે
કીનારેથી. Adv. From two sides—corners.

બંને બાજુ દો-કોસ્તે, dō-kôstê. નાં બેહુ તરફ, બંને તરફ.
Subs. Both sides—directions.

બંને બાજુ દો-કુનશેદ, dō-kunashêd. કિં બેહુ કરશે, બંને
કરશે. V. Both will do—perform.

બે દો-કરફે, dō-karfê. Dink. નાં બે કાલબુદ-શરીર—
અત. Subs. Two bodies—sorts. Av. બે-કરફે

બે-ચાશ્તે, a-châshtë. Dâd. વિં નાવાકેક, અનુ-
ભવ વગરનું. નાં નાવાકેકી, અનુભવ વગરની હાલત. Adj.
Inexperienced, unskilled. Subs. Inexperience,
unskilfulness.

બે-ચા-અએવક, dôcha-aêvak. Dink. અ-અં સર્વં
બેમાં એક, બેમાંથી એક. Indef. pron. One of the two,
either, one or the other, one in two.

બે-ચારી, a-chârî. નાં નાચારી, લાઈલાજ. Subs.
Helplessness, poverty, indigence. Per. બે-ચારગી

બે-ચેહેરી, a-chêhêrî. વિં ખરાબ શિકલ—ચેહે-
રાનું. Adj. Of an ugly face, ill-looking.

બે-ચશ્મ, dō-chashma. નાં બેહુ આંખ. Subs.
Both eyes, two eyes. Av. ? બે-ચશ્મ, Per.

બે-ચશ્મ બીઝક-અંદ, bîzak-and. Vand. XIII. વિં બેવડું

એટલું, તેથી બેવડું. Adj. Twice as much. Av.

دو مرتبہ (જોડા)

دو-ઝબાર, dō-zabâr. Yas. IX. નાં (દેવ અથવા ખરાબ માણસના) બે પગ. Subs. Two legs (of a Dev or a wicked man). Av. دو پهلوی

دو-ઝાંગાન, dō-zaṅgân. વિં બે પગાં, બે પગવાળાં. Adj. plu. Two-legged. Av. دو پاهو

દો-ઝાંગ-તોખી, dō-zaṅg-tokhmî. Dink. વિં બે પગાં તોખમનું, મનુષ્ય તોખમનું. Adj. Of an extraction of the biped, of the descent of the human race.

દો-ઝોત, dō-zôt. Nêrang. બે ઝેતી, બેહુ સરદાર, ઝેતી અને આતરવખ્શી બન્ને. Subs. Two Zôtis, two chiefs, both the Zôti and the Atarvakhshî. Av. دو زوت

અ-ઝરમાની, a-zarmânî. નાં યુદાયા વગરની હાલત, જુવાની. Subs. Freedom from old age—decrepitude, young age. Per. بی زرماني

ગબ્તા, gabtâ. નાં પેશાની, કપાળ. Subs. The forehead, the front.

દો-તાન, dō-tân. Ash. સર્વં તમે બન્ને. Pron. You both. Per. دو تن

દો-તાક, dō-tâk. Dâd. કિં અં બે વખત, બેવડું. નાં બે ભાગ—ચીજ, બે ટુકડા, બે તાર, બે કુમળી દાંખરી. વિં શરીરને વાંકું વાળવું. Adv. Twice, doubly. Subs.

Two parts, two things, two pieces, two pieces of metallic wire, two shoots—tendrils. Adj.

Bending the body. Per. دو تا, دو تاک

૫૭૫ દો-તશીઆ, dō-tashîâ. સંખ્યા ૦ વિ ૦ બે નવ, અઠાર, ૧૮. Numer. adj. Twice nine, eighteen, 18.

૫૭૫ દો-તોખે, dō-tokhmê. Shek. Gum. ના ૦ બે બીજ, બેવડું બીજ. Subs. Two seeds, double seed. Per. دو تخم

૫૭૫ દો-તોબાની, dō-tôbânî. વિ ૦ બન્ને શક્તિવાન, બેવડું શક્તિવાન. Adj. Both able—powerful, doubly strong—powerful.

૫૭૫ અ-તંગી, a-tangî. ના ૦ તંગી વગરની હાલત, મોકળાસ. Subs. Freedom from straitness of circumstances, freedom from difficulty, state of being unencumbered. = not; ૫૭૫ = Per. تنگی = straits, difficulties.

૫૭૫ દો-તુના, dō-tunâ. Bund. ના ૦ બે બલદ—ગોધા, “” ને બદલે કોઈ વખતે “” બી આવેછે. Subs. Two bullocks, two bulls. Sometimes the word “” is used instead of “”. Ar. دو ثور

૫૭૫ દો-તનાન, dō-tanân. Dâd. ના ૦ બે તન, બે માણસો. Subs. Two bodies, two individuals—men.

૫૭૫ દો-તનુ, દો-તન, dō-tanu, dō-tan. ના ૦ બે તન, બે માણસ, બેડ. Subs. Two bodies—persons—men, a couple, a pair, twins. Av. ૫૭૫, Per. دو تن

૧૭૧૫ અ-તોપે, a-tôpê. Dâd. વિં સુદરેહ કુશ્તી વગર. Adj.
Without Sudreh and Kûshtî.

૧૭૧૬ દો-તોપે, dô-tôpê. નાં બે પોશાક, સુદરેહ કુશ્તી. Subs.
Two garments, two things for putting on the
body, Sudreh and Kûshtî.

૧૭૧૭ દો-પેશ્તાન, dô-pêshâtân. વિં બે પગવાળું ; એ
બે પગનો બગડેલો આકાર છે. Adj. Two-legged ;
a corrupt form of ૧૭૧૮. Av. ૧૭૧૮. Per. ૧૭૧૯

૧૭૨૦ દો-પાએ, દો-પાદ, dô-pâê, dô-pâd. નાં બે કદમ, બે
પગલાં, બે પગ. Subs. Two paces—steps, two feet.
Av. ૧૭૨૧, Per. ૧૭૨૨. دوپاي, دوپا

૧૭૨૩ દો-પારે, dô-pârê. Bund. નાં બે ભાગ, બે ટુકડા.
Subs. Two parts—pieces. Per. ૧૭૨૪. دوپاره

૧૭૨૫ અ-પેશ, a-pêsh. ક્રિં અં આગમ્ય નહીં, આગળ—નજીક
નહીં, દૂર, પાછળ, હરોલમાં નહીં. Adv. Not before,
not forward—in front, not near, far, at a dis-
tance, behind, not in front. = not, ૧૭૨૬ = Per.
پيش = before, forward.

૧૭૨૭ દો-પેશ, dô-pêsh. ક્રિં અં બે આગળ. Adv. Two
in front—before.

૧૭૨૮ દો-પેશે, dô-pêshê. Nêrang. વિં બે ધંધા—રોજ-
ગારવાળું. Adj. Of two professions—occupations,
carrying on two professions at a time.

૧૭૨૯ દો-પેતેશ્તાન, dô-pêtêshâtân. See ૧૭૩૦

૧૭૪ એ-પવન, ê-pavan. Dink. કિં અં એથી કરીને, એને લીધે, એથી. Adv. Consequently, therefore, on this account, owing to this.

૧૭૪ દો-પવન, dô-pavan. Vand. VIII., Dâd. સંખ્યાં વિં બેહુને, બન્નેને, બેમાં, બન્નેમાં. Numer. adj. To both, in two, in both ; as in ૧૭૪ ૧૭૪ ૧૭૪ ૧૭૪ ૧૭૪

૧૭૪૧૭૪ દો-પવન-અએવક, dô-pavan-aêvak. Nêrang., Dâd. એકમાં બે, એક સાથે બે, એકને માટે બે, એકની મદદથી બે, બેમાંથી એક, બે એક વિશે. Two in one, two with one, two for one, two through one, one out of two, two referring to one.

૧૭૪૧૭૪૧૭૪ દો-પવન-અએવક-બાર, dô-pavan-aêvak-bâr. Vand. VIII. કિં અં બેને એક વખતે, બેને સાથે, બેને એકઠા, બે (ગુજરેલાં શરીર) ને એક વખત. Adv. To two at one time, two together, together with two, to two (dead bodies) at one time—once ; as in ૧૭૪ ૧૭૪ ૧૭૪ ૧૭૪ ૧૭૪

૧૭૪૧૭૪ દો-ફજન, dô-fajin. Dink. નાં બે નકલો—ઉતારા—ખરડા, બે નમુના. Subs. Two copies, two transcripts from the original, two samples.

૧૭૪ ગોફત, goft. કિં કહ્યું, બોલ્યો. V. Said, spoke, pronounced, uttered. This word is the corruption of ૧૭૪. Per. گفت

૧૭૪ દો-પત, dô-pat. નાં બે સરદાર—ધણી, બે શેઠ—પતિ.

Subs. Two masters—lords, two rulers, two husbands. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાજી એ-પત્વંદ, ê-patvand. Vand. III. નાં એક
જેડ. Subs. A pair, a couple.

ગાજી દો-પત્વંદ, dô-patvand. નાં બે સાંકળ—બેડી,
બેવડો સંબંધ, બે સગાં, બે જેડ. Subs. Two chains—
fetters, double connection, two relations, two
pairs. Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ફારજી અ-ફરજમ, a-farjâm. વિં વગર સેવટનું, અધુરું.
Adj. Without an end—conclusion, imperfect.

ગાજી દો-ફરસંગ, dô-farsang. નાં છ મૈલ, બે ફરસંગ.
Subs. Six miles, two leagues. Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

દોવમ, dôvam. Yt. Hôr. સંખ્યાં વિં બીજું. Nu-
mer. adj. Second. Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાજી દો-માહ, dô-mâh. Vand. I. નાં બે મહિના—
માસ, બે ચાંદ. Subs. Two months, two moons.
Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાજી દો-મ્યાંન, dô-myân. નાં બે કમ્બર, બે વચમાં. Subs.
Two waists—loins, two in the middle. Av.
𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ગાજી દો-મીનોએ, dô-mínôê. નાં બે મીનો. Subs.
Two spiritual powers, two spirits. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀,
Per. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

॥७७६५ દો-મીનોઈ, dômínôî. Yas. XL. બન્ને ગેબી —
અણદીઠ. Both invisible.

૬૫ અમન, aman. AV. નાં અમન, આરામ, સલામતી,
સચ્ચાઈ, ખુશી, સુલેહ. Subs. Repose, safety, sin-
cerity, pleasure, peace. Ar. امن

૬૫ એમન, êman. AV. નાં આંખની કીકી, ડોળો. Subs.
The pupil of the eye, eyeball.

૬૫ એ-મન, ênman. Pand. Adar. નાં આંખ. એ બોલ
જો નો બગડેલો આકાર છે. Subs. The eye. This
word is a corruption of જો

૬૫ ગબમન, gabman. નાં પીઠ, વાંસો, બરડો. Subs.
The back, the spine or backbone.

૬૫ ગોમન, gôman. દર્શં સર્વં આએ, એ. Dem.
pron. This.

૬૫ દો-મન, dôman. નાં બે વિચાર, બે મન. Subs. Two
considerations, two opinions, two minds.

૬૫ દોમન, દોમો, dôman, dômô. Yt. Beh. નાં સુમસામ,
શાન્તિ, નિરાંત, ક્કર, — 'ચિંતા'—ગભરાટવિનાની મનની સ્થિતિ,
સ્વપ્નો. Subs. Stillness, quietness, rest, freedom
from care—anxiety, rest of mind, a dream, a
vision; as in ॥૭૭૭૭ ૬૫ ॥૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭ ૭૭

૬૫ દો-મન, dô-man. AV. Gloss. નાં બે મણ. Subs.
Two maunds. Per. دو مئ

گھمبن, gāhmanan. ना० पीठ, अरडो, वांसो. Subs.
The back, the spine or backbone.

अ-मरदुमी, a-mardumí. Dād. ना० आदमीयत,
—ईनसांनीयत वगरनी हालत, अकलनां गोहुर विनानी हालत-
असत्यता, Subs. Inhumanity, unmanliness, sense-
lessness, imprudence, unpoliteness.

दो-र, dōra. Vand. XII. संख्या० वि० बावीस, २२
Numer. adj. Twenty-two, 22.

हेलुब, hēlub. Vand. XIX. वि० पाक, पवित्र.
अधो, ये जोल हेलुब नो जगडेलो आकार छे. Adj.
Pure, holy, pious; this word is a corrupt form
of हेलुब

हर्दो, hardô. वि० अन्ने, जेहु. Adj. Both, the
one and the other. Per. हर्दो

दोरा, dōrā. वि० जेने, अन्नेने. Adj. To both. Per.
दोरा

अ-राह, a-rāh. Yas. XLVI. वि० गुमराह, आडे-
रस्ते, नाकरमान. ना० कभार्ग, डलटी राह—रसम; जटकनार
आडे भार्ग जनार. Adj. Going astray, deviating,
disobedient. Subs. Wrong way, the opposite
way—path, wrong custom; a wanderer, one
who deviates. Per. अ-राह

दो-राहे, dō-rāhē. Dād. वि० अ० अन्ने रीते.
Adv. In both ways.

- ૫૪ ઈશ, ísh. सर्वं આએ, એવું, આવું. Pron. This, such, of this sort, so ; as in ૧૫૪ = in this manner, in this way, thus.
- ૫૪ ઈશ, ísh. (ધાતુ.) ઈચ્છવું, મરજી થવી. (Root.) To wish, to desire ; as in ૧૫૪. Av. 𑀅𑀲𑀭, Sans. इष्.
- ૫૪ એબ-ગદ, êbgad. M. K. નાં હરેમન, દુશ્મન, એબ આપ-નાર. Subs. Satan, an enemy, blemish-giver ; as in ૧૫૪
- ૫૪ ઓખ, ôkh. Nêrang. કિં કહ્યું, બોલ્યો. V. Said, uttered, spoke. Av. 𑀅𑀲𑀭𑀭𑀭 (!); Av. Rt. 𑀅𑀲𑀭 = to speak.
- ૫૪ ઓખ, અખ, ôkh, akh. નાં બાઈ, સગો બાઈ. Subs. Brother, a male born of the same parents. Ar. أخ
- ૫૪ ક્ષ, ksha. Dink. નાં પ્રકાશ, રોશની. Subs. Light, lustre, splendour ; this word is an abbreviation of ૫૫૧, as in ૧૫૪૫૪
- ૫૪ ક્ષિ, kshi. (ધાતુ.) રાજ્ય ચલાવવું, સાહેબી બોગવવી, શક્તિવાન થવું, હોકમ કરવો. (Root.) To rule, to govern, to be powerful, to command ; as in ૫૫૧૫૪. Av. 𑀅𑀲𑀭𑀭, Sans. क्षि.
- ૫૪ ખા, khâ. Vand. II. વિં કુદરતી, પોતાની એજે. Adj. Natural, of one's self ; as in ૧૫૪૫૪. Av. 𑀅𑀲
- ૫૪ ખા, khâ. Ser. Had. Gloss. નાં આહ, ખ્યાર. Subs. Affection, love, as in ૫૫૪

૪૪ ખા, khâ. વિં ખુશ, સારું, મજહુનું. Adj. Pleasant, good, fine, tasteful.

૪૪ ખા, khâ. Gloss. નાં બાઈ. Subs. A brother.

૪૪ ખા, ખાખ, khâ, khâb. નાં ઊંઘ, નિદ્રા, આસાએશ. Subs. Sleep, rest.

૪૪ ખા, khâ. નાં છોકરાની સાસુ. વિં સારું, સુંદર, ચઢતું, ખુબસુરત, સુખી, તંદરોસ્ત, નરમ. કેં અં શાખાસ ! Subs. Mother-in-law of one's son. Adj. Good, beautiful, flourishing, handsome, happy, healthy, gentle, mild, soft. Interj. Bravo! well done!

૪૪ ગઈયે, gâiyê. નાં જીવ, આત્મા. Subs. Life, soul. Av. ગય, Sans. गय.

૪૪ ગઝ, gaza. નાં નાળું. Subs. A rivulet. Compare Av. ગઝ, Sans. गज.

૪૪ ગદેહ, gadêh. નાં વાઢપાડો, લુટારો, રાહજન. Subs. A robber, a highwayman, a plunderer. Av. ગદ, Sans. गद.

૪૪ ગશ, gash. વિં ખુબ, સારું, ખુશ, મજહુનું. Adj. Good, fine, pleasant, tasteful.

૪૪ ગાહ, ગાએ, gâh, gâê. Dâd. નાં મરતબો, દબદબો, પગલાં. Subs. Rank, dignity, pomp, footsteps, paces ; as in ગગ. Av. ગા, Sans. गाय.

૪૪ જાએ, jaê. Vand. XIX. નાં જીતેહ, જય. Subs. Victory, triumph, success. Av. જા, Sans. जय.

- ૪૭ દદેહ, dadêh. નાં કાડી ખાનાર જનવર. Subs. A fierce—rapacious animal. Per. ૪૭૭
- ૪૭ દશ, dash. નાં પોતાને સણગારવું, સારી સુરત—દેખાવ, મી-સાલ. Subs. Adorning—decorating one's self, good—comely feature, an example, simile.
- ૪૭ દહ, dah. સંખ્યાં વિં દશ, ૧૦. Numer. adj. Ten, 10. Av. das, Sans. दशन्, Per. ૪૭
- ૪૭ દિશ, dish. (ધાતુ). દેખાડવું. (Root.) To show, to point out; as in ૪૭. Av. dish
- ૪૭ દીસ, dîs. નાં મીસાલ, મુલક, વેલાએત. Subs. An example, simile, a country, a dominion, one's native country.
- ૪૭ દેહ, dêh. નાં ગામ, ગામડું. Subs. A village, a town. Per. ૪૭
- ૪૭ દેહ, dêh. કિં આજ્ઞાં તું આપ. V. imp. Give (thou). Per. ૪૭
- ૪૭ દોદો, dôdô. Yas. X., Dâd. સંખ્યાં વિં બે અને બે, ચાર, ૪. Numer. adj. Two and two, four, 4.
- س دોદો, dôdo. See ૪૭ dôdô.
- ૪૭ દોશ, dôsh. વિં ખરાબ, નકારે, બદ. Adj. Bad, evil, wicked. This word is a corruption of ૪૭
- ૪૭ યા, yâ. ઉભયાં અં અથવા, કે. Conj. Or, either. Per. ૫

૪૪ સસ, sas. Dād. સંખ્યાં વિં હેસી, ૮૦. Numer. adj. Eighty, 80.

૪૪ શા, shâ. નાં મરતબે, વાર, વખત. Subs. A time, an occasion ; as ૪૪૫૪૪૪

૪૪ હખ, hakh. નાં પગતું તળિયું. Subs. The sole of a foot. Av. ૪૪૫૪

૪૪ હા, hâ. નાં ઈજશનેનો આખો કરદો-પ્રકરણ. Subs. A chapter of Yasna. Av. ૪૪૫૪૪

૪૪ હા, hâ. કેં અં જો! જો વાર! Interj. Lo! behold! will you !

૪૪ હા, hâ. નાં અંદાજે, તમાચો મારવો, ધર પકડ, ધર. Subs. A measure, dimension, giving a slap, empty fuss and bustle, catching, holding.

૪૪ હીચ, હીક, hîch, hîk. (ધાતુ). સુકઈ જવું, સુકકું થઈ જવું. (Root.) To be dried, to dry, to lose moisture. Av. Rt. ૪૪૪

૪૪ અએબે, aêbê. Dink. વિં એબીઅલ, એબદાર. Adj. Deformed, ugly ; as in ૪૪૪૪

૪૪ અએબી, aêbî. Yas. II. નાં વધારો કરનાર. Subs. One who increases—promotes.

૪૪ અએબી, aêbî. See ૪૪

૪૪ અખી, âkhî. GF. નાં એક કામ, એક ચીજ, મરવતનો સાહેબ, ભાઈ. Subs. An act, a work, a thing, a man of generosity—humanity, a brother.

ખખ અખે, ખહે, akhê, khahê. Nia. Khur. GF. નાં
એક ભાઈ. Subs. One brother.

ખખ આખી, âkhî. GF. નાં એક દોઆ. Subs. A
blessing.

ખખ આખેજ, âkhêz. Khor. Av. કિં આજ્ઞાં ઊઠ. નાં ઊ-
ઠનાર. V. imper. Get up, rise. Subs. One who
gets up—rises.

ખખ એશ, અશી, êsh, ashî. નાં આંખ. Subs. The eye.
Av. આંખ, Sans. અક્ષિ.

ખખ ક્ષી, kshî. Vand. XXII. (ધાતુ). નબળું થવું, ઓછું
થવું, ખસી કરવું. (Root.) To be weak, to decrease,
to be diminished, to castrate.

ખખ ખહે, ખાહે, khahê, khâhê. નાં દોસ્ત, બહું આહાનાર.
Subs. A friend, comrade, a well-wisher.

ખખ ખાએ, khâê. Vand. VII. Dâd. નાં બેડું, ઈડું,
મરદનીશરમઘાહ. Subs. An egg, male organ.
Pâz. ખાએ, Per. خايع

ખખ ખાએ, khâê. See ખખ ખાએ, khâê.

ખખ ખાબ, khâb. નાં ઊંઘ, નિદ્રા, સપનો. કિં આજ્ઞાં .
તું ઊંઘા. Subs. Sleep, rest, dream, vision. V. im-
per. Sleep (thou). Av. આબ, Sans. સ્વપ્ન,
Per. خواب, خاب

ખખ ગઝી, gazi. નાં નાજી. Subs. Rivulets.

ખખ ગશી, gashî. Dâd. નાં યુશી, યુશહાલી, તંદરોસ્તી,

રોશની કરનારું, આલનારું. Subs. A happy situation, delight, joy, pleasure, health, that which illuminates, one who walks. Per. گشي

۳۷ ગશી, gashî. See ۳۷ ગશી, gashî.

۳۷ ગશી, gashî. નાં ગોસ્સો, ગોસ્સાનો દેવ. Subs. Anger, wrath, the Dev of anger. Av. ۳۷

۳۷ દાબ, dâb. Dâd. નાં શાન, શોકત, દબદબો, ખુબસુરતી, ગુર, જોબાઈ. Subs. Dignity, state, magnificence, pomp, beauty, majesty, lustre, elegance.

۳۷ યાબ, yâb. નાં પામવું, પેદા કરવું. વિં નાબુદ. Subs. Getting, obtaining, producing, creating. Adj. Lost, perished, become as if it had never been.

۳۷ સાજ, sâj. નાં તખ્ત, રાજ્યાસન, ગાદી. Subs. A throne, a royal seat.

۳۷ હાેશ, haêsh. વિં જલદી, ઉતાવળું. નાં ષેટું, બકરી. Adj. Hasty, quick. Subs. A sheep, a she-goat.

۳۷ હખી, hakhî. નાં પગનું તળિયું, હથેળી. Subs. The sole of the foot, the palm of the hand. Av. ۳۷

۳۷ હખી, hakhî. See ۳۷ હખી, hakhî.

۳۷ હખી, hakhî. See ۳۷ હખી, hakhî.

۳۷ હહી, hahî. નાં ફળ, બદલો, પરિણામ. Subs. Fruit, reward, recompense, remuneration, return, result. Av. ۳۷, Sans. सस्य.

હાહૈ, hahê. નાં ગરમી, ઉષ્ણતા, તાપ. Subs. Heat, warmth.

હાઈ, hâî. નાં ખેંચાણ, તાણ. Subs. Pulling, attraction, drawing.

હાએ, hâê. ક્રિં અં જલદી, સેતાબીથી. Adv. Quickly, hastily, speedily.

હાદ, hâd. ક્રિં હોય, થાય, બની શકે. V. May be—become. Pâz. of ہاں = may be possible—practicable.

અ-આદા, a-âdâ. વિં શુભ વગરનું, નિર્જીવ, નશ્વું. Adj. Lifeless, trifling, worthless, insignificant. Prohib. " + ہو = Av. ہو or Ar. حيات = life.

અએશ, aêsh. SLS. નાં આંખ, નજર. Subs. The eye, sight. Av. آش , Sans. अक्षि.

અખી, akhî. નાં ભાઈપણું, ભાઈચારો, ભાઈબંદી. Subs. Brotherhood, brotherly intercourse—affection, brotherliness.

અખી, akhî. નાં દુનિયાં, ઘર, મકાન. Subs. The world, house, abode, residence.

અખી, akhî. નાં ખોરાક. Subs. Food, victuals.

અખી, akhî. વિં દયા ધરાવતું, મરવતવાણું, શરમવાણું. Adj. Humane, generous, manly.

આક્ષ, âksh. નાં એ નામનો એક દસ્તુર જેહાકની પાદ-શાહીની આખેરીનાં વખતમાં થઈ ગયો છે, કે જેણે "આખ્શી-આંન" ધરમનો પાયો નાંખ્યો હતો. Subs. The name

of a Dastur who flourished in the reign of Zohâk and founded the Akhshian religion.

૪૫૪ આક્ષ, âksh. નાં કીમત, ભાવ. Subs. Value, price, rate.

૪૫૪ આક્ષ, âksh. વિં એકએકથી ઉલટું. Adj. Contrary to each other.

૪૫૪ આસ્યા, âsyâ. નાં શરાબ, દારૂ, એક જાતનું જનવર. Subs. Wine, spirituous or vinous liquor, a kind of animal.

૪૫૪ આહી, âhî. નાં હરણ, મૃગ. Subs. A deer, an antelope.

૪૫૪ આહીખ, âhîkh. વિં નાખેલું, નાખીદીધેલું. Adj. Thrown, cast away.

૪૫૪ અહી, અખ્શ, khahî, âkhsh. નાં મરજી, ખુશી, આહ. Subs. Wish, desire, love.

૪૫૪ અહી, khahî. નાં દોઆનો સચુન, આશીર્વાદ, તારીફ. Subs. A word of benediction, blessing, praise, commendation.

૪૫૪ અહેશ, આશ, khahêsh, khâsh. નાં આહેશ, મરજી, ઈચ્છા. Subs. Wish, desire, inclination, aspiration.

૪૫૪ ખાઈ, khâî. નાં ચાવવું, ચાવનાર, દાંતે કરીને નરમ કરવું, કાંઈખી લેહેજતદાર ચીજ. કિં આજ્ઞાં ચાવ. Subs. Mastication, one who masticates, grinding with the teeth. V. imper. Masticate (thou). Per. کھائی, کھای

૪૫૪ ખાશ, khâsh. નાં લડાઈ, સાસુ, કચરો, ગુકડો, ચાવવું.

વિ० લોભી, કચ્છાખોર. Subs. War, battle, mother-in-law, rubbish, dirt, piece, mastication. Adj. Avaricious, quarrelsome.

ખાશ, ખાહી, khâsh, khâhî. Dink. Pand. Buzar. નાં ખાહેશ, ચાહનાર, ચાહ, ધ્યાર. Subs. Wish, a wisher, love, affection.

દાબા, dâbâ. નાં સોનું, સુવર્ણ, કેચન. Subs. Gold, pure gold.

દોએશ, dôêsh. નાં બન્ને આંખ. Subs. Both eyes.

યાઈ, યાએ, yâi, yâê. વિ० બીમાર, નાચુશ. Adj. Ill, sick, unwell.

હાએ, hâê. કેવળં અં હાએ! હાએ હાએ! અકસોસ! અરે! ઓ! Interj. Alas! ah! oh!

અખીહા, akhîhâ. કિં અં ભાઈબંદીથી. Adv. With brotherly affection—intercourse.

ખાઈહા, khâihâ. કિં અં ચાહથી, ધ્યાર ભરેલી રીતે. Adv. With affection—love.

અખશીહા, akhshîhâ. કિં અં નાચુશીથી, દલગીરીથી. Adv. Unwillingly, reluctantly, sorrowfully.

હાગાસ, hâgâs. Dâd. નાં ગાથાનાં હા. Subs. Chapters of the Gâthâs.

ખાશાક, khâshâk. ધાંસનું તણાં, ડાળી, છોડાં, વેહેર, કાંટા કચરા. Subs. A blade of grass, sprigs, chips, shavings, saw-dust, thorns, rubbish, straws. Per. خاشاک

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, aêbêgaîyé. Yas. II. વિં ૭૫-
ની પાસબાની કરનારું; એ બોલ “અર્થશાસ્ત્ર” ના વિશેષણ
તરીકે આવે છે. Adj. Watching over the life. This
word is used as an adjective of “Aîvîsruthrêm.”

Av. અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, akhshî, akhshîh. વિં એક
બીજાથી ઉલટું. Adj. Quite opposite to each
other, quite the contrary, *tout au contraire* (Fr.).

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, ahîâyâs. નાં એ વખત પઢવાની
એક નેરંગ અથવા મંત્રનું નામ. Subs. The name of a
prayer or *mantra* to be recited twice.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, akhshî, âkhshî. નાં તત્ત્વો.
Subs. Elements, elementary properties, ingre-
dients.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, âkhshîk. See અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, akhshîân, âkhshî-
ân. નાં આબાદી ટોળાનાં એક ધરમનું નામ, કે જે
ધરમ આખર નામનાં દસ્તુરે ઊભો કર્યો હતો. Subs. The
name of the religion of the Abâdî tribe, founded
by a Dastur called Akhsh.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, khêshîgân. નાં સંબંધરાખનારાં,
સગાં. Subs. Those who are related—connect-
ed, relations, kinsmen.

અર્થશાસ્ત્ર અર્થશાસ્ત્ર, dakhshîgân. નાં નિશાનીઓ,
ચિહ્નો, લક્ષણો. Subs. Marks, signs, characteristics.

અક્ષીચ, akhshīch. નાં તત્વ. વિં નાલાએક.

Subs. An ingredient, an element. Adj. Unfit, improper, unworthy.

આક્ષીજ, ākhshīj. નાં તત્વ. વિં ઉલટું. Subs.

An element or elementary property. Adj. Reverse, opposite.

અક્ષીજન, akhshijân. નાં તત્વો, ઉલટી ચીજો.

Subs. Elements, ingredients, opposite things, contrarieties.

હાશીદ, hāshīd. Gloss. ક્રિં શિખ્યો. V. Learnt.

અક્ષીર, akhshīr. Bund. નાં એક નદીનું નામ.

Subs. Name of a river.

અક્ષીરોદ, akhshīrod. નાં “અક્ષી” નામની નદી.

Subs. The river Akhshî.

આકાની, khâkânî. Vand. III. વિં આકને

લગતું, ધુળ ભરેલું. Adj. Relating to earth, dusty.

આહેશની, khâhêshnî. નાં ઈચ્છા, મરજી, મોરાદ,

ઉમેદ, આદેશ. Subs. Desire, wish, intention, aim, object.

અખશનુદ, akhashnûd. વિં નારાજ, નાખુશ, દલગીર.

Adj. Dissatisfied, discontented, displeased, sad, sorry. Av. ناخشنود, Per. ناخشنود

અહ્યાને, ahyânê. Gloss. નાં તાજતું, માથાતું—

તાલકું. Subs. The palate, the crown of the head.

૧૪૦૫ આશીઆને, âshîânê. નાં માલો. Subs. A bird's nest. Per. آشیان, آشیان

૧૪૧૦ આશુમે, âkhshumê. નાં એક જતનો દારૂ, શરબત. Subs. A kind of liquor—wine, a kind of punch, sherbet.

૧૪૧૫ અહબએ, ahbakhê. નાં વણવાનો કાંટલો. Subs. A shuttle.

૧૪૨૦ ખાઈએ, khâîê. નાં ઈંડું. Subs. An egg.

૧૪૨૫ ખાશક, ખાશે, khâshak, khâshê. નાં કાંટો કચરો. Subs. Rubbish, dirt, refuse, thorns, brambles. Per. خاشاک.

૧૪૩૦ યાઝગી, yâzagî. નાં આરાધનાં-બંદગી કરનાર. Subs. One who adores—worships, one who offers prayers to. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 (as 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀).

૧૪૩૫ અ-અશકું, a-ashkûn. કિં આજ્ઞાં ના પામ, હાંસેલ ના કર, ના મેળવ. V. imper. Don't get—obtain, don't acquire.

૧૪૪૦ અ-અશકોફ, a-ashkôf. વિં દબદબા—ઠાઠમાઠ વગરનું, બારબોજવગરનું, અગાસીવગરનું. Adj. Unostentatious, without pomp—gravity, having no balcony or open gallery. Per. اشکوب, شکوه

૧૪૪૫ આહગાવ, âhgâv. નાં લોટું. Subs. Iron.

૧૪૫૦ યાઈઝે, yâîzê. નાં આરાધનાં—આદ કરનાર, પુજનાર, માનનાર. Subs. An adorer, one who offers divine honours, a worshipper. Av. Rt. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 = to adore.

જાતકીય અએબાદ, aêbâd. નાં યાદ, અજબર. Subs. Remembrance, memory, learning by heart.

જાતકીય આખશત, âkhsht. વિં સુસ્ત, આજસુ, નિરઘોગી, કાહેલી. Adj. Lazy, slothful, ill, indisposed.

જાતકીય હાશતાંન, hâshâtân. Dâd. નાં એલાઓ, શાગેરદો, શિષ્યો. Subs. Disciples, pupils, apprentices, learners; this word is a corruption of જાતકીય

જાતકીય આખશતી, âkhshtî. નાં સુલેહસંપન્ન, મિત્રાઈ, દોસ્તી. Subs. Peace, amity, friendship. Av.
 آشتی, Per. آشتی

જાતકીય આખશતીનીદાર, âkhshtînidâr. નાં સુલેહ-રાખનાર, સલાહ કરાવનાર, સુલેહસંપન્નનો સાહેબ. Subs. One who keeps peace—amity, a make-peace, one who promotes peace by reconciling parties that are at variance.

જાતકીય આખેજદન, âkhêjidan. કિં ઉઠવું, ઉઠીજવું. V. To rise, to stand up, to pass away.

જાતકીય આહીખતન, âhîkhtan. કિં ખેંચવું (જેમકે મીઆંનમાંથી તલવાર ખેંચવી), એક ચીજથી હાથ ઊઠાવવો, ખેંચવું, ઉપર લાવવું, ધારણા રાખવી, એરાદો રાખવો, લટકાવવું, બખવવું. V. To draw or unsheathe a sword, to refrain, to desist, to pull, to bring up, to intend, to propose, to suspend, to achieve. Per. آهیکستن

જાતકીય અ-હશતે, અ-હીખતે, a-hashtê, ahîkhtê. બૂં કું નહીં ટગિયું. Past part. Not suspended, not hung up. Priv. " + જાતકીય = Per. هاشته = hanging loose.

જાણનાં આખ્શતે, àkhshtë. વિં પુર કીધેલું, ભરેલું, ભરપુર.
Adj. Full, replete, more than enough.

જાણનાં આહીખ્તે, àhíkhtê. બૂં કું ટાંગેલું, લટકાવેલું. Past
part. Drawn, suspended, hung. Per. آهياخته

જાણનાં અહીઆથ્વા, ahíâthvâ. નાં, “યસ્નીમ સૂઈરીમ”
નામની બંદગીનાં બીજા હા-કરદાનું નામ. Subs. Name
of the second chapter of the prayer called
“*Yaçnim Çûirîm*.” Av. آهيآثوا

જાણનાં અ-અયામ, a-ayâm. વિં કવખતે, વખતસર નહીં.
Adj. Untimely, ill-timed, inopportune, *mal à propos*. Priv. “ + જાણનાં = Ar. أيام = days.

જાણનાં અ-અશમ, a-khashma. વિં ગુસ્સા વગરનું, સાલેસ.
Adj. Having no anger—spite, meek, mild,
gentle.

જાણનાં આયામ, âyâm. નાં વખત, રૂઠુઓ, દાહાડા. Subs.
Times, seasons, days. Ar. أيام

જાણનાં હેશમ, hêsham. નાં ગુસ્સો, હેરેમંદી, એક દેવનું
નામ છે. Subs. Anger, wrath, fiery passion, Ah-
rimanism, Satanism, name of a Dev. Av.
જાણનાં, Pâz. آهشام, Per. خشم

જાણનાં અ-અશમી, a-khashmî. વિં ગુસ્સા વગરનું. Adj.
Free from anger—wrath.

જાણનાં અ-અશમે, akhshamê. નાં જવ અને બાજરીનો
બનાવેલો એક અતનો દારૂ. Subs. A kind of liquor
made from barley and rye.

૧૪૦૧૪૭-૫૪ અ-અશ્મકશ્ન, a-khashmakashné. ચાક નહીં કરવું, ટુકડે ટુકડા નહીં કરવા. Not tearing away, not cutting into pieces.

અમુ અ-અબાર, અ-અબર, a-abâr, a-abar. વિં વાદળાં વગરનું. Adj. Free from clouds. Per. بی ابر

અમુ અઈબાર, aîbâr. નાં મદદ કરનાર, ચાર, દોસ્ત, મદદ. Subs. One who assists, a friend, an associate, a well-wisher, assistance.

અમુ અસ્બાર, asbâr. Dâd. નાં સવાર, તીર મારનાર, બાલો મારનાર. Subs. A cavalier, a horseman, an archer or darter of javelins. Per. اسوار

અમુ દોદોબાર, એહારબાર ? dódôbâr, ehéhârbâr ? કિં અં ચાર વખત. Adv. Four times.

અમુ અ-અયારેહ, a-ayârêh. વિં મદદ-કુમક નહીં કરનાર. Adj. Not assisting—helping.

અમુ અઈબારી, aîbârî. નાં ચારી, મદદ, દોસ્તી. Subs. Assistance, help, friendship.

અમુ અસ્બારી, asbârî. નાં સવારી. Subs. An equipage, a retinue.

અમુ અ-આસ, a-âs. નાં નાકમેદી, આશાબંગ. Subs. Hopelessness, disappointment, frustration of hope.

અમુ આહીગ, âhîg. નાં હરણ, મૃગ. Subs. A deer, an antelope.

અમુ આઈગ, khâng. નાં મોરગ—પક્ષિની એક જાત. Subs. A kind of bird

અડમ્મ ખાઈયે, khāīyē. નાં એડું, ઈંડું, મરદની શરમધાહ.

Subs. An egg, male organ. Per. خايع

અડમ્મ ઘઝી, ghazī. વિં વેહું. Adj. Flowing. Av. ghazī

અડમ્મ જાએ, jāē. નાં જગો, મકાન. Subs. Place, abode, dwelling, residence.

અડમ્મ યાઝે, yāzē. નાં પરસ્તેશ, આરાધના, વખાણ. Subs. Worship, adoration, devotion, praise.

અડમ્મ યાસ, yās. (ધાતુ.) શોધવું, આહાવું, પુછપરછ કરવી, માગવું, બોલાવવું. (Root.) To search, to seek, to wish, to inquire after. Av. yas, Sans. याच.

અડમ્મ સાઈ, sāi. નાં ટવળવું, કગલવું. Subs. Starving, famishing, complaining piteously.

અડમ્મ હાઈબ, haīb. વિં વગર છેડાવું, વગર નીચેડાવું, સમાપ્ત નહીં થએલું. Adj. Endless, unlimited, indecisive, unfinished.

અડમ્મ હાસ, hās. કિં અં બિજું, બિજ વખત. Adv. Secondly, a second time.

અડમ્મ હેસ, hēs. ચાલવું, જવું, કીચલ, મિટ્ટી, મોત, કાંઈ, કાંઈ એક, કનતાન. Subs. Going, walking, mud, dust, earth, clay, death, something, anything, canvas.

અડમ્મ અ-આસા, a-āsā. વિં આશા—ઉમેદ વગરવું, કોકટ. Adj. Hopeless, giving no ground of hope or expectation, useless, to no purpose, for nothing.

અખેશ, akhêsh. Dink. વિં સંબંધ વગરનું. Adj.

Unconnected, incoherent, having no relationship ; as in—
 અખેશ અર્થે, akhêsh arthe. Dink. વિં સંબંધ વગરનું.

અઈયે, khaîyê. Bund. નાં પરસેવો, પસીનાનું
 પાણી. Subs. Perspiration, exudation from the
 pores of the skin. Pâz.
 અઈયે, khaîyê. Bund. નાં પરસેવો, પસીનાનું

આહેશ, khâhêsh. નાં ઇચ્છા, મરજી, મોરદ, આ-
 હેશ. Subs. Wish, desire, intention. Per.
 આહેશ, khâhêsh. નાં ઇચ્છા, મરજી, મોરદ, આ-

દેહેશ, dêhêsh. નાં અદેશ, ઇનામ, અદલો. Subs.
 Gift, reward, recompense. Per.
 દેહેશ, dêhêsh. નાં અદેશ, ઇનામ, અદલો. Subs.

અએબીગઈયે, aêbîgaîyê. SB. વિં જીવની પાસ-
 આંની કરનાર ; (એ બોલ અઈવિસુઝેમનાં વિશેષણ તરીકે આવે
 છે.) Adj. Watching over the life ; (this word is
 used as an adjective of Aivisruthrem.) Av.
 અએબીગઈયે, aêbîgaîyê. SB. વિં જીવની પાસ-

આએગીહા, khâêgîhâ. વિં ઈંડાના આકારનું, ઈંડા
 માફકનું. Adj. Having the form of an egg, oval.
 આએગીહા, khâêgîhâ. વિં ઈંડાના આકારનું, ઈંડા

અઈબીગહાનશને, aêbîgahânashnê. નાં
 કુશ્તી. વિં કુશ્તીને લગતું. Subs. The Kûshtî, the
 woollen girdle worn by the Zoroastrians round
 the waist. Adj. Belonging to the Kûshtî.
 અઈબીગહાનશને, aêbîgahânashnê. નાં

અઈબીગહાનશની, અઈબ્યાગાનશની, aîbîga-
 hânashnî, aêbyâgânashnî. Nêrang. નાં પેહેરણ,
 કુશ્તી, કુશ્તી બાંધવી, અભ્યાસ કરવો, પેહેરવાનું કામ, પેહેરવું.
 Subs. A sort of shirt or frock, Kûshtî, girdling
 અઈબીગહાનશની, અઈબ્યાગાનશની, aîbîga-

ઝગઝગ આઈગીહી, khâîgihî. નાં આવાજ મારતું
પાણી, મોરી, નેહેર. Subs. Roaring water, a little
channel to carry off water, a canal, a stream.

ખાએશને, khâêshnê. નાં ઈચ્છા, આહ, ધ્યાર, મ-
રજી, ખુશી, ખાહેશ. Subs. Wish, affection, desire,
coveting, longing, aspiration.

અ-ખેશમ, a-khêshma. નાં ક્રોધથી વેગખાઈ, ગુસ્સાથી
દુરી. Subs. Freedom from anger—rage. Pro-
hib. * + ખુદા = Av. * 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 = Pâz. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 = Per. خشم

અ-ખેશમીન, akhêshmîn. વિં ગુસ્સાવગરનું, ધીરં.
Adj. Having no rage, free from anger, placid.

અહસનાત, aliasnat. નાં દુઆ, આશિર્વાદ. Subs.
A blessing, a benediction, a congratulation.

અ-હેઝેદ, a-hêzêd. M. Cha. કિં નહીં છુટે. V.
May not become loose—free.

આખેઝેદ, âkhêzêd. Pand. Adar. કિં ઊઠે, ઊભું
થાએ, ઉત્સંકેરાએ, હુલ્લડ કરે. V. May get up—rise,
may excite, may raise an insurrection. Pâz.
𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌, Per. خيز

આહેસ્ત, âhêst. નાં આખાદાંની, ખુબી, હદ, સમારવું.
Subs. Flourishing state, prosperity, goodness,
virtue, limit, precincts, mending, repairing.

આહેસ્ત, âhêst. કિં આજ્ઞાં ઊઠાવ, બોલંદકર. V.
imper. Raise, lift up.

૧૧૯૦-૪૫ અહૈસ્તન, ahêstan. M. Cha. કિં નહીં છોડવું, નહીં હીલવું, અંધપડવું. V. Not to dismiss—leave—let fall, not to move—shake, to cease; as in—
 ૧૧૯૦-૪૫ ૧૨૧ ૬ ૧૨૧ ૧૧૭૧

૧૧૯૦-૪૫ આખેઝદન, âkhêzîdan. કિં ઊઠવું. V. To rise, to get up. *+૧૧૯૦-૪૫ = خيزیدن = to rise.

૧૧૯૦-૪૫ આખેસ્તન, âkhêstan. કિં તલવાર ખેંચવી. V. To draw the sword.

૧૧૯૦-૪૫ આહીસ્તન, âhîstan. Vand. II. કિં ખોદવું. V. To dig. Pâz. ૧૧૯૦-૪૫

૧૧૯૦-૪૫ આઈસ્તે, khâîstê. ભૂં કું ચવાઈગએવું. Past part. Chewed, masticated.

૧૧૯૦-૪૫ હાસેલ, hâsêl. નાં હાંસેલ, કાએદો, પરવડવું. Subf. Profit, gain, advantage, affording. Ar. حاصل

૧૧૯૦-૪૫ અએએસરસ્રેમ, âêbêsarusrêm. નાં એથી ગે-
 હેતું નામ, એક ક્રેશ્તાનું નામ. (વળી એ બોલની શિકલ કોઈ વખત ૧૧૯૦-૪૫ એ પ્રમાણેથી આવેછે, જુઓ ઈન્જનેનો ૨ એહા.) Subs. The name of the fourth Gêh, *Aivîçruthrêm*, name of an angel.

૧૧૯૦-૪૫ અ-અસ્ને, a-asnê. વિં અસાબ વખતનું, વગર હીં-
 ગામનું, કવખતનું. Adj. Untimely, inopportune, ill-timed.

૧૧૯૦-૪૫ આએન્દ, âcud. કિં આવે. V. May come (plu).
 Per. آيند

ખાહન્દ, khāhand. ક્રિં આહે. V. May love, may be fond of, may like (plu.). Per. خواہند

અહ્સનત, ahsnat. નાં See જાન્ય

દોદો-બેવર, dōdō-bêvar. Dād. સં વિં ચાર દસ હજાર ઈઆને ચાલીસ હજાર, ૪૦,૦૦૦. Numer. adj. Four times ten thousand, forty thousand, 40,000.

ખાઈયે, khāîyê. See જાન્ય

ખાસે, khâsê. નાં ખાસ લોકો, મ્હોટા લોકો, અમીર ઉમરાવો, આસિયત, ખાસપણું. ક્રિં અં અસુસ કરીને, ખરેખર, તદન, બિલકુલ. Subs. Noblemen, great men, grandees, the patricians, property, peculiarity. Adv. Especially, truly, quite, entirely. Ar. خاص

આખેસ્ત, âkhêst. Bund. ક્રિં પેદા કીધું. V. Created.

આહીસ્ત, âhîst. નાં બેસવું. ક્રિં બેઠો. Subs. Sitting. V. Sat. Pâz. જાન્ય. Av. Rt. જાન્ય = Sans. Rt. आस = to sit.

આહિસ્ત, âhîst. See જાન્ય

ખાસ્ત, khâst. Pâz. Bund. ક્રિં હીલવું, બોલંદ કીધું, ઉપર ખેંચવું, ઉખેડવું, દુર કીધું, ઊઠ્યો, ચાલું. V. Removed from its place, raised up, elevated, pulled up, broke up, moved off, got up, wished, became fond of.

જાજાજી આસ્ત, khâst. નાં ઈરાદો, ધારણા, ઠેરાવ. Subs.
Aim, intention, determination.

જાજાજી હાસ્ત, hâst. કિં ઊઠાવી ગયો. V. Carried away.

જાજાજી આસ્તાર, યાસ્તાર, khâstâr, yâstâr. Vand. XX.
નાં ચાહનાર, શોધનાર, પુછપરછ કરનાર, માંગનાર, બોલા-
વનાર. Subs. A wisher, inquirer, seeker, asker,
inviter, one who calls—summons. Av. ~~જાજાજી~~.
Av. Rt. ~~જાજાજી~~, Sans. Rt. याच् = to ask.

જાજાજી આસ્તારી, khâstârî. નાં હરખ, ખુશી. Subs.
Joy, delight, rapture, pleasure.

જાજાજી આસ્તી, khâstî. નાં ઈરાદો, ધારણા, આદેશ. Subs.
Intention, design, aim, purpose, desire, wish.

જાજાજી આસ્તી, khâstî. Gloss. વિં ઈરાદા—ધારણાને
લગતું, ઠેરાવને લગતું, નક્કી. Adj. Relating to inten-
tion—aim, determinate, positive.

જાજાજી અ-અસ્તવાન, a-astavân. કિં આસાં બેચુમાન ના
થા, શકમંદ થા, વિચારમાં દૃઢ ના થા. V. imper. Don't
be positive—without doubt, be doubtful, be
not settled in opinion.

જાજાજી આહિસ્તેઓમંદ, âhistêômand. કિં તેઓ ખેંચે
છે, વરસાદ વરસે છે. V. They draw—pull, the
rains fall.

જાજાજી અહસ્તન, ahastan. Gloss. ધુલવું. V. To shake
(as a person under demoniac influence).

૧૧૩૫ આખિસ્તન, ખાસ્તન, âkhistan, khâstan. Gloss.

કિં ઊઠવું, ખડું રેહેવું, ઊભું રેહેવું, થંબ રેહેવું, ચાહાવું, બેસવું. V. To rise, to get up, to stand up, to stand firm, to remain at rest, to love, to like, to be fond of, to desire, to sit.

૧૧૩૫ આખેસ્તન, âkhêstan. Bund. કિં પેદા કરવું. V.

To create, to produce, to bring into existence.

૧૧૩૫ આહિસ્તન, âhistan. કિં ખેંચવું, વરસવું, આરાસ્તે

કરવું, સમારવું, ઊઠાવવું. V. To pull, to draw, to rain, to shower down, to adorn, to decorate, to mend, to repair, to raise, to lift up.

૧૧૩૫ અહસ્તન, khahastan. કિં બેઆબરૂ કરવું, રૂશવા

કરવું, દુશ્મની કરવી, દુઃખ આપવું, ઈજા દેવી. V. To dishonour, to treat with disrespect, to disgrace, to make enmity, to do injury—harm.

૧૧૩૫ ખાખીદન, khâbîdan. કિં આસાએશ લેવી, ગંધાવું,

સુવું. V. To take rest, to sleep, to go to bed.

૧૧૩૫ આસ્તન, khâstan. કિં ઈચ્છવું, ચાહાવું, માંગવું, મેળ-

વવું. V. To wish, to desire, to ask for, to get, to obtain.

૧૧૩૫ આહસ્તે, âhastê. Gloss. નાં એક ધીરજવાળા અને

આબરૂવાળા શખ્સનું નામ છે, જે પોતાનું કામ સંભાળથી કરતો હતો. Subs. Name of a patient and respectable person who did his business carefully.

૧૧૩૫ આહેસ્તે, âhêstê. વિં ધીરું, વિચારવંત. કિં અં

હળુથી, ધીરેથી, વિચાર કરીને, આસ્તે આસ્તે. Adj. Slow,

cool, deliberate. Adv. Slowly, coolly, deliberately, by degrees. Per. آهسته

૧૪૬૫ આસ્તે, khâstê. નાં દોલત, પૈસા, મતા. Subs. Riches, property, estate, wealth; this word is a corruption of ૧૪૬૫ = Per. خواست = riches.

૧૪૬૫ આસ્તે, khâstê. નાં સોનું રૂપું, અસબાબ, સામાન, પાદશાહ, એક બારે શખ્સ અથવા ચીજ. Subs. Gold and silver, property, goods, furniture, a king, a beloved person or object.

૫૧૪૬૫ અ-અસ્તગી, a-khastagî. નાં જખમી થયા વગરની હાલત, થાકી ગયા વગરની હાલત, નબળાઈ વગરની હાલત. આગ્રરદે—હુખી નહીં થાએલી હાલત. Subs. State of being not wounded—fatigued, state of being not infirm, state of being not afflicted—indisposed. = not; ૫૧૪૬૫ = Per. خستگی = a wound, fatigue, sickness.

૫૧૪૬૫ આસ્તગી, khâstagî. Dink. નાં દોલત, પૈસા, મતા. Subs. Riches, property, estate, money.

૫૧૪૬૫ આસ્તગી, khâstagî. નાં આહ, મમતા, પ્રીતિ. Subs. Affection, love, fondness.

૧૪૬૫ આસ્પ, khâsp. નાં સેબકલ. Subs. An apple.

૧૪૬૫ યાસ્મ, yâsma. નાં ચંપેલીનું ફૂલ. Subs. The jessamine or jasmine flower. Per. یاسم , یا سمون
ياسمين , یاسمن

૧૪૬૫ યાસ્મીન, yâsmîn. See ૧૪૬૫

૧૬૫૫ અખસમે, akhsamé. Gloss. નાંખાજરી અને જવ-
નો બનાવેલો એક જાતનો દારૂ. Subs. A kind of liquor
made from barley and rye.

૧૬૫૫ અહીર, એહેર, ahîr, êhêr. Vand. V. and VII.
નાં સુકાં નસો, હેર નસો (જેમંકે નખ, ખાલ), નાપાક—નકામી
ચીજ. (હેરનસાને માટે વંદીદાદમાં ૐ એ પ્રમાણેની શિકલ
આવે છે.) Subs. Dry uncleanness—impurity
(as hair, nails), an impure—worthless thing. Av.
અહીર

૧૬૫૫ આધાર, âghâr. નાંખરાખ ચીજનો પસરાત, બીનાસ,
બોળી—બીજવી રાખવું. Subs. Humidity or mois-
ture of a soiled thing, moisture, maceration.
Per. આ

૧૬૫૫ એહેર, êhêr. See ૐ

૧૬૫૫ ક્ષગીર, kshagîr. Dink. વિં પ્રકાશ મેળવનાર, રોશની
પકડનાર. Adj. Getting brightness—lustre.

૧૬૫૫ હાસર, hasar. નાં કરાં, ખરક. Subs. Hail, snow.

૧૬૫૫ હાસર, hâsar. નાં અંદાજે, કુદીર. Subs. Propor-
tion, measure, a mendicant, a beggar.

૧૬૫૫ હાસર, hâsar. Vand. VIII. Gloss. નાં કરસંગ,
હાસર, કલાક, મીસાલ, અંદાજે, હદ, જવું, જવાનું કામ, કોટ,
કિલ્લો, પથ્થર, જગો. કિં અં સુધી, તલક, હમણાં. Subs.
A Farsang, a league, an hour, simile, an ex-
ample, measure, limit, a fort, castle, fortress,
a stone, place, going, course. Adv. Till, now.
Av. હાસર

હાસર, હાથ, hâsar, hâthra. See હાસર hâsar.

હાસેલ, hâsêl. નાં હાસલ, કાયદો, ખેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું.
Subs. Profit, advantage, gain. Ar. حاصل

અહીરોમંદ, ahîromand. વિં હેરનસાવાળું.
Adj. Full of dry uncleanness.

હાસરોમંદ, hâsarômand. Nêrang. વિં હદવાળું.
Adj. Limited, of a proper limit, as in—
આજુબાજુ હાસરોમંદ

હાસરે, hâsarê. નાં એક ફરસંગ, એક કલાક.
Subs. A Farsang, a league, an hour.

હાસર-ગોબશ્નેચ, hâsar-gôbashnêcha. Nêrang. નાં હદસરનું બોલવું. Subs. Speaking moderately—within due bounds.

યાસ્રેમ, yâsrêm. નાં ચોથા ગાહામબારનું નામ, અયાત્રેમ ગાહામબાર. (એને માટે ઈન્શનેમાં એ પ્રમાણેની શિકલ આવેછે.) Subs. Name of the fourth Gâhâmbâr, Ayâthrem Gâhâmbâr. Av.
આસ્રુન

અ-આસ્રુન, a-âsrûn. કિં આસાં નાબાંધ. V. imper. Don't bind—tie.

અએબસ્રુતેમ, aêbasrutêm. Bund. See અએબસ્રુતેમ

હાસરતગ, hâsartag. Vand. XXII. વિં મજલુત તથા જહડપથી ચાલનારું, એક ફરસંગસુધી ચાલનારું.
Adj. Walking firmly and fast, walking up to a Farsang; as in—
આસ્રુન તગ હાસરતગ આસ્રુન તગ

આસ્રુન તગ હાસરતગ આસ્રુન તગ આસ્રુન તગ

હાસર-મસા, hâsar-masâ. વિં એક ફરસંગ
જેટલું મ્હોટું, એક ફરસંગને અંદાજે. Adj. Of the length
of a Farsang, as long as a league. Av.—
હાસર-મસા

હાસરમેહ, hâsarmêh. નાં મ્હોટો કોટ-કિલ્લો.
Subs. A large fort—castle.

અહીર-મોદગાન, હીખ્ર-મોદગાન, ahîr-môrdagân,
hîkhra-môrdagân. નાં મુવેલાંનો સુકકો નસો. Subs.
Dry impurity—matter of dead bodies.

દોદો-જોજાન, dôdô-jôjan. Dâd. નાં ચાર દેરમ.
Subs. Four derems.

દોદો-જોજો, dôdô-jôjô. નાં ચાર ચલ્લીઓ. Subs.
Four sparrows.

અખજેહ, akhjêh. Gloss. નાં ૧૫ રૂપીઆનો સુંનાનો
એક સિક્કો, મોહોર. Subs. A gold coin worth Rs.
15, a mohor.

અયુક, ayûk. Bund. સંખ્યાં વિં એક. Numer.
adj. One ; as in—

ખાઈયે, khâîyê. See

ખાયાએ, khâyaê. Sz. નાં એક બેડું. Subs. An
egg. Pâz.

ખેયે, khêyê. નાં આંસું, આંખનું પાણી. Subs. A
tear, water from the eyes. Pâz.

સસક, sasak. સંખ્યાં વિં નેતું, ૯૦. Numer. adj.
Ninety, 90.

સાયે, sâyê. નાં છાંએડો, છાંયો, ઓજો, આધાર.
Subs. A shade or shadow, support. Per. سایه

અહીચ, ahîch. કિં અં નહીંબી, કદાચ નહીં. Adv.
Perhaps not.

આખેઝ, âkhêz. Pand. Adar. કિં આજ્ઞાં ઊઠ.
નાં ઊઠનાર. V. imper. Get up, rise. Subs.
One who rises—gets up.

યાઈજ, yâîz. નાં પરસ્તેશ, આરાધના, માન, માનતા.
Subs. Worship, adoration, offering, divine honours, a vow.

આખેઝનીનેદ, âkhêzânînêd. કિં આહેશમેદ
કરે, ઊઠાડે, ઊઠે. V. May make desirous, may
raise—lift up, may rise—get up.

આખીઝદ, âkhîzâd. Bund. કિં ઊઠયો હોએ. V.
Might have got up.

હેચદ-અસ્પ, hêchad-aspa. નાં પેગમ્બર જર-
તોશ્તનાં બપાવાના બપાવાનું નામ. Subs. The name of the
great great grandfather of Zoroaster. Av.
હજદસ - દુપ્પમ્મજ, Per. هجده

આખેઝશની, âkhêzashnî. નાં ઊઠવું, ઊભું થવું.
પોકાર મારવો, બોંસવું. Subs. Act of rising—getting
up, standing, bawling out, vociferating, bark-
ing. Compare Pâz. سحرى, Per. خيز = a riser.

અખેઝશની, âkhêzashnî. વિં ગઠવું. Adj.
Rising, getting up.

અખેઝ-અનુની, âkhez-jânunî. કિં તું
ઉભો રહેનારો-ગઠનારો થા. V. Be thou standing—
rising.

અખેઝીનશની, âkhêzinashnî. નાં ગઠવાનું
કામ. Subs. Act of getting up—rising.

અખેઝેદ, âkhêzêd. Pand. Adar. કિં ગઠેછે,
ગભો થાએછે, ગઠે, અગૃત થાએ, પાછો સજીવન થાએ, ઉઘડે.
નાં ઉઘાડનાર. V. He rises—gets up, he may
rise, he may awake, he may revive, he may
open. Subs. One who opens.

અખેઝેદ, khâîzêd. Bund. કિં આવે, વગોળે,
ચાહે, ધ્યાર રાખે. V. He may masticate—chew,
may love—regard with affection.

અખેઝીદન, âkhêzîdan. Dâd. કિં ગઠવું, ગ-
ગવું, ઉપરઆવવું, ઉભું કરવું, પામવું, હાંસેલ કરવું, મેળવવું,
ઉસકેરવું. V. To get up, to rise, to come up, to
grow, to erect, to get, to obtain, to acquire,
to gain, to excite, to stir up, to stimulate.

અખેઝીદન, khîzîdan. કિં ગઠવું, ઉભુંથવું, ઉગવું,
ઉદય થવું, ગઠી જવું, કુદકો મારવો. V. To rise, to get
up, to stand, to leap, to appear above the
horizon. Per. خیزیدن

અખેઝ-એરીગાંન, âkhêz-êrigân. નાં કર-

માનબરદારો, તાબેદારી કરનારા. Subs. Those who bear obedience to, those who obey commands.

૧૭૫૫૭૫૫ હેચદ-અસ્પે, hêchad-aspê. Dâd. નાં. See ૭૫૫૭૫

ડામ્પ આખેજ, âkhêz. કિં આગાં ઊઠ. નાં ઊઠનાર, ઉઠાવનાર, ઉલટી તકરાર. V. imper. Get up, rise. Subs. One who gets up—rises, wrong argument—controversy, discussion not to the point.

૧૧૭૫૫ આખેઝીદન, âkhêzîdan. See ૧૭૫૫ âkhêzîdan.

૧૧૫૫ અએઝુન, aêzun. વિં ખરાબ નહીં, સારું. Adj. Not bad, good.

૧૭૫૫ અએબગદ, aêbgad. નાં કુજઓ શોધનાર, ક્ષીતનો ઊઠાવનાર, પોતાનાં કહાવત—જેરને ખરાબ રીતે વાપરનાર, જન—પરીનો છાયો પેવસ્ત થાએલું, બદીનાં કામ માટે જેર—કહાવત વાપરવું. Subs. One who seeks a quarrel, one who excites rebellion, one who abuses his own strength, one guided by a demon or an evil spirit, abuse of one's strength.

૧૭૫૫ આએદ, âéd. Dink. કિં આવે, આવેછે. V. May come, is coming, comes. Per. آید

૧૭૫૫ આખેઝદ, âkhêzad. કિં ઊઠાવે. V. May raise—lift up.

૧૭૫૫ કાહેદ, કાહદ, kâhêd, kâhad. S L S. કિં ઘટે, ટપે, ઓછું થાએ. V. May decrease—lessen, may pass off—away (a danger or an evil), may grow less.

જાન્ય અહેદ, શહેદ, khahêd, shahêd. Vand. IX. ક્રિં
 આહે, પ્રીતિ રાખે, આદેશ કરે. V. May wish—desire,
 may regard with tenderness—affection. Pâz.
 ૬૪૦—૩

જાન્ય ખેઝેદ, khêzêd. ક્રિં ઉઠે, ઉભુંથાએ, ઉઘડે. V. May
 rise, may stand up, may open. Pâz. ૬૪૧—૩,
 Per. خيزد

જાન્ય આઈદ, khâîd. ક્રિં આવે, વગોળે. V. May masti-
 cate—chew.

જાન્ય ગશીદ, gashîd. ક્રિં ખુશહાલી કીધી, ખુશી ભોગવી.
 V. Enjoyed pleasure—happiness, felt delight.

જાન્ય ગશેદ, gashêd. ક્રિં ફરે, જાએ. V. May turn—
 move round, may walk about, may go.

જાન્ય જાએદદ, jâêdad. ક્રિં જગો આપે—કરે. V. May
 give place, may make room.

જાન્ય દારેદ, dârêd. Dink. ક્રિં રાખે. V. May keep;
 as in—જાન્ય ૬૪૨—૩. Per. دارد

જાન્ય દોશદ, dôshad. ક્રિં ખરાબ—બદનામ કરે, ગાળ બાંડે.
 V. May defame, may accuse falsely and un-
 justly, may abuse.

જાન્ય દેહેદ, dêhêd. ક્રિં આપે. V. May give. Per.
 ૬૪૩

જાન્ય સાઝદ, sâzad. ક્રિં બનાવે, તઈઆર કરે. V. May
 make, may make ready—proper. Per. سازد

૧૯૫૪ હાયેદ, hâyêd. ક્રિં એએ, ઠાંણે, ઉપર રાખે, ઊઠાવે, ઉંચે ચઢાવે, રાખે. V. May draw—pull, may keep up, may raise—lift up, may elevate, may keep.

૧૯૫૪ હેત, hêt. ક્રિં થયું. V. Done, made.

૧૯૫૪ દાઈતી, dâitî. Vand. XIX. નાં નદી. Subs.

A river ; as in ૧૯૫૪ ૧૯૫૪, ૧૯૫૪ ૧૯૫૪. Av. ૧૯૫૪

૧૯૫૪ અએબ્દદીએ, aêbdadîê. નાં એબ આપવી, એબ આપવાનું કામ. Subs. Giving deformity—ugliness.

૧૯૫૪ અએબ્ગદી, aêbgadî. Dâd. નાં નુકસાન કરનારી શક્તિ. Subs. An evil—hurtful influence.

૧૯૫૪ અએબ્દદી, aêbdadî. પુરાઈ આપવી. Giving evil.

૧૯૫૪ અએબ્દદીએ, aêbdadîê. See ૧૯૫૪.

૧૯૫૪ અ-આઈત્યુન, a-âitgum. ક્રિં આજ્ઞાં નાલાવ, ના મંગાવ. V. imper. Don't bring, don't send for.

૧૯૫૪ અએબ્ગદે, aêbgadê. Gloss. નાં ક્રીતનો શોધનાર, ક્રીતનો ઊઠાવનાર, અતે બદકાર, પોતાનાં કહિઅતને ખરાબ રીતે વાપરનાર, પોતાનું કહિઅત બદીને માટે કામે લગાડનાર. Subs. One who seeks a quarrel—excites rebellion, one who does evil, one who makes a bad use of his strength and power.

૧૯૫૪ અગીદદે, agîdadê. વિં પુરાઈ આપનાર, બદી કરનાર, ઘાતકી, ઘાત કરનાર. Adj Imparting evil, practising vice, wicked, working ruin—destruction.

૧૯૫૪ = Av. ૧૯૫૪ + ૧૯૫૪ = from Av. Rt. ૧૯૫૪ = to give.

॥ १७३ ॥ અએબ્ગદન, aēbgadan. કિં એબ કરનાર થવું, નિર્લજ રીતે ચાલ ચલાવવી. V. To find fault with, to demean one's self scandalously.

॥ १७४ ॥ અએબે-તનું, aēbê-tann. નાં એબીઅલ તન. Subs. A body full of defects—deformities.

॥ १७૫ ॥ અહી-તન, ahî-tan. નાં અરાબ બદન, એબદાર શરીર. Subs. An ugly—deformed body, an unclean body.

॥ १७૬ ॥ આહીતન, ahîtan. કિં છીત કરવી—પકડવી, એબ કરવી. V. To have a prejudice against, to find fault with.

॥ १७૭ ॥ આહીદન, âhîdan. કિં ઁંચવું, તાંણવું, ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To pull, to draw, to keep up, to lift up, to raise, to hold up.

॥ १७૮ ॥ આઈદન, khâidan. Gloss. કિં ચાવવું, દાંતથી નરમ કરવું, કરડવું, ઘવડવું. V. To masticate, to grind with the teeth, to chew, to rub with the nails, to scratch. Per. خانییدن

॥ १७૯ ॥ ગશીદન, gashîdan. Dâd. કિં ખુશી કરવી, ખુશહાલી ભોગવવી, લટકથી ચાલવું, ચાલવું, રખડ રજડ કરવી, આસ-પાસ ફરવું, બેહોશ થઈ જવું. V. To be pleased, to enjoy pleasure—comfort—happiness, to walk with an affected gait—pomp, to walk, to wander, to wheel or turn round, to faint. Compare Per. غش

॥ १૮૦ ॥ દશીદન, dashîdan. કિં સારી સુરતનું થવું, પોતાને સંગારવું. V. To become good-looking, to adorn one's self.

૧૧૭૦મુ યાખ્તન, yākhtan. ક્રિં ઈરાદો કરવો, નાખવું, મારવું, બાહિર ખેંચવું, આશકારા કરવું. V. To intend, to have in view, to throw, to beat, to pull out, to make known far and wide.

૧૧૭૧મુ આહિતુનતન, âhî tunatan. Gloss. ક્રિં ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To raise, to lift up, to keep up.

૧૧૭૨મુ આઈતુનતન, khâitunatan. ક્રિં સીવાડવું, બોકાવવું. V. To cause to be sewn, to cause to pierce—bore.

૧૧૭૩મુ ખાઈતુનતન, khâitunatan. Gloss. ક્રિં ચારવું, ગાળવું, જમીનમાં તોખમ નાખવું, લપેટવું, ઘડી કરવું. V. To sift, to strain, to filter, to sow seeds in the ground, to roll up, to wrap around, to fold.

૧૧૭૪મુ હાઈતુનતન, haêtunatan. See ૧૧૭૧મુ âhî tunatan.

૫૪૫ અએબીમ, aêbîm. Dâd. વિં દેહેશત—ફીકર—ચિંતાવગર, હિમ્મતવાન. Adj. Fearless, undaunted, free from care—anxiety, courageous, brave, daring.

૫૪૬ આસીમ, âsîm. વિં ઉંચું, તારીફ લાએક, ઉંચે ચઢાવેલું. નાં બુએર્ગ દરજ્જાનો શિક્ષક. Adj. Praiseworthy, commendable, exalted, sublime, eminent. Subs. A teacher of an exalted—elevated dignity, an instructor of high rank.

૫૪૭ જહીમ, હીમ, jahîm, hîm. Visp. નાં જમીન, ભૂમિ. Subs. Land, ground, earth.

૫૪૮ હાએમાએ, hâêmâê. Gloss. નાં હાએવાએ. Subs. Voluntary infliction.

હામુ હામલ, હામાલ, hamâl, hââmâl. Dâd. નાં ફરેબ, ભાગીઓ, સાથી, નજર, મીસાલ, તરેહ, શક. વિં મળતું, સરખું. Subs. Misleading, imposition, a partner, an associate, sight, simile, fashion, manner, doubt, suspicion. Adj. Equal, resembling. Per. همال

હામુ જહીમે, jahîmê. See હામુ jahîm.

હામુ હહીમે, hahîmê. Visp. નાં ગરમી, હામીન, રપીથવન. Subs. Summer, heat, Rapîthvan.

હામુ અહમુ, હામુ, ahamu, hâmu. સર્વં એ, આએ, એક. શબ્દં અં સાથે. વિં એક સરખું. Pron. This, one. Prep. Together with. Adj. Alike, uniform. Av. અહમુ, અહમુ, Per. اه

હામુદીન આદમોદીન, હામુદીન, âdmôdîn, hâmuđîn. નાં એકજ દીન અથવા ધરમ પાલનાર, હમદીન. Subs. A co-religionist. Av. અહમુદ-હમુદ, Per. امدین

હામુદીન હામુદીન, hamuđîn, hâmuđîn. કિં અં આએ કાએદે, એ રીતે-રવેશે. Adv. In this way—manner, thus.

હામુ અ-અદમુન, a-admun. કિં આજ્ઞાં ના પકડ—ધર, ઈમાન ના લાવ. એકીન ના લાવ. V. imper. Don't catch—hold, don't put faith in.

હામુ અ-અબર, a-abar. વિં વાદળવગરનું. Adj. Cloudless. Prohib. અ + હા = Av. અહમુ = Sans. અબ્ર = Per. ابر = a cloud.

હામુ અખ્ગર, akhgar. નાં ઈંગાર, ધીકધીકતા આતશના કટકા, બળતું લાકડું, ચિણગારી. Subs. Burning coal, cin-

ders, embers, a fire-brand, spark of fire. Per.

اخگر, اخگر

જુલુ અખદર, akhdar. નાં બત્રિજે, બાણેજ. વિ. અંધારી (રાત). Subs. A nephew, a brother's or sister's son. Adj. Dark (night). Ar. اخدر

જુલુ અહીર, હેર, ahîr, hêr. Dâd. મનીતું પાણી, લોહી અને પૂર સાથે મળેલું પાણી, હેરનસો, નસો, ચરકીન. Subs. Seminal fluid, blood mixed with pus, purulent matter mixed with blood, dry uncleanness, impurity, stink.

જુલુ ખબર, khabar. નાં જણ, આગાહી, માલ, અસખાખ, તેજ ઘોડો, વાર્તા, કસબો. Subs. News, information, knowledge, cognizance, property, goods, a fleet horse, a story, a town. Per. خبر

જુલુ ખાહર, ખંઝ, khâhar, khangra. Vand. XII. નાં બેહેન. Subs. Sister. Av. 𐬕𐬀𐬯𐬭𐬀, Sans. स्वसर. Per. خواهر

જુલુ ખુબર, khubar. નાં દાનેશ, દાનાઈ, અજમાએશ. Subs. Wisdom, prudence, sagacity, experience.

જુલુ દોદોબર, dôdôbar. નાં ચાર ફળ. Subs. Four fruits.

જુલુ નાએબર, nâêbar. Dâmd. નાં મીનોનાવરની ખુબ, જે મ્હોટી ખુબને નામે ઓળખાએ છે. Subs. The *Khub* of Mino-Nâvar, called also the great *Khub*; this word is a corruption of 𐬕𐬀𐬯𐬭𐬀

૧૪૪૪૪ એબીબુતેતર, ébíbûtêtar. વિં વધારે એબિયલ થ-
એહું, વધારે બિગડેહું. Adj. More ugly—deformed,
more adulterated—polluted. Comp. of ૧૪૪૪

૪૪૪ અએન, અહીન, aén, ahín. વિં બરાબર, ખરેખરું.
Adj. Right, exact, proper, just, true.

૪૪૪ આઈન, ખીન, âin, khîn. નાં કીનો, કપટ, વેર, ક્ષેપ,
દુશ્મની. Subs. Revenge, malice, spite, rancour,
enmity. Per. کین, کینه

૪૪૪ આખ્ગો, âkh-gô. કિં આજ્ઞાં હુઆ કેહે—પઢ. નાં
હુઆ પઢનાર-કરનાર. V. imper. Bless (thou),
give a blessing to. Subs. One who blesses,
one who offers benedictions.

૪૪૪ આહીન, âhín. નાં લોહું. Subs. Iron. Per. آه

૪૪૪ ગશ્-ગો, gash-gô. કિં આજ્ઞાં સાઈ—ખુબ બોલ, સુભા-
ષિત રીતે બોલ. નાં સાઈ—બહું બોલનાર, સુભાષિત બોલનાર.
V. imper. Speak well, utter good words, speak
eloquently. Subs. One who speaks well—
utters good words, an eloquent speaker.

૪૪૪ શાન, shân. Vand. V. સર્વેં જોઓ, તેઓ. Pron.
Who (plu.), they. Per. ایشان—شان

૪૪૪ હા-ગો, hâ-gô. કિં આજ્ઞાં (ઈજશનેનો) હા પઢ—ભણ.
નાં (ઈજશનેના) હા પઢનાર—ભણનાર. V. imper. Read
—recite a chapter (of Yasna). Subs. One who
reads or recites a chapter (of Yasna).

૪૪૪ હા-ગન, hâ-gan. કિં આજ્ઞાં તમાયો માર. નાં તમાયો-
મારનાર. V. imper. Give a slap (on the cheek).
Subs. One who gives a slap.

૪૭૭ હીન, hîn. વિ० અરાખ, હીણું. Adj. Base, low, vile, mean.

૪૭૭૭ હાદુખ્ત, hâdukht. નાં હાદોખ્ત નામનો નુસ્ક, છેલ્લા નુસ્કનું નામ. Subs. Hâdukht (name of a Nusk), the name of the last Nusk.

૪૭૭૭ અ-ખીની, a-khîní. વિ० કીનાવાણું નહીં તે, કીના વગરનું. Adj. Not malicious—spiteful, un-revengeful.

૪૭૭૭ અ-દીની, a-dîní. નાં બેદીની, ધર્મવાણું નહીં તે, કાફરપણું. Subs. Irreligiousness, ungodliness. Per. بی دینی

૪૭૭૭ અયની, ખીની, ayaní, khîní. વિ० કીનાખોર, કપટ-વાણું, કપટી. Adj. Revengeful, vindictive, spiteful, malicious.

૪૭૭૭ અ-યાવશ, a-yâvash. કિં અં અથવા નહીં તો, નહીં તો નહીં. Adv. Or else not, otherwise not.

૪૭૭૭ અ-હીની, a-hîní. વિ० શેતાખી-ઉતાવળ વગરનું. Adj. Without haste, not in a hurry.

૪૭-૪૮ આખ્-ગોઈ, âkh-gôí. નાં દુઆ—આશીર્વાદ પઢનાર—કેહેનાર. Subs. One who showers blessings on, one who offers benedictions.

૪૭-૪૮ ગશ્-ગોઈ, gash-gôí. નાં સાફ બોલનાર, સુબાષિત બોલનાર. Subs. One who speaks well, a good speaker, a fine—eloquent speaker.

૪૭-૪૮ દશ્-ગની, dash-ganî. વિ० સીંગાર બાજનાર, સીંગા-

રને ખરાબ કરનારે. Adj. Spoiling beauty—grace, destroying elegance.

૫૫-૫૫ હા-ગની, hâ-ganî. નાં તમાચો મારનાર. Subs.
One who gives a slap.

૫૫-૫૫ હા-ગોઈ, hâ-gôî. નાં (ઈન્દ્રશનેનો) હા પઢનાર. Subs.
One who recites a chapter (of Yasna).

૫૫૫ અદુદને, આઈએન, adudanê, âîên. Dâd. નાં તરેહ,
રીત, રવેશ, આરસી. Subs. A kind or sort, a way,
manner, custom, fashion, a looking-glass

૫૫૫ નશીનદ, nashînad. Yas. XXI. કિં બેસેછે, બેસે.
V. Sits, may sit; as in—૫૫૫ ૧૩૦૫ ૧૩ ૩૧૬ ૨૫

૫૫૫ આહીનીએ, âhîniê. વિં નાચાર, લાઈલાજ, બેશક,
દગદગા વગર. Adj. Helpless, powerless, desti-
tute of any resource or means, undoubted, un-
questionable, having no suspicion.

૫૫૫ અ-અયુગન, a-ayugin. કિં આજ્ઞાં નાછોડવ. V.
Don't cause to loose or let go, don't release—
set free.

૫૫૫ આહીનીન, અયંઘન, âhînîn, ayanghan. વિં લોઢાંનું.
Adj. Made of iron. Av. ૫૫૫૫૫૫૫૫, Per. آہنیں

૫૫૫ ક્ષીનીન, khshînîn. વિં નબળું, લેવાએણું, અસી કીધેણું.
Adj. Weak, feeble, castrated, Av. ૫૫૫૫૫૫૫, Sans.
ક્ષીણ.

૫૫૫૫ હિન્દવા, hîndavâ. નાં એક નદીનું નામ છે. એ ધ-
ત્તુંકરીને સિંધુનદી હોવી બેઈએ. Subs. The name of a

river, most probably the river Indus or Sindhu.

Av. 𐬵𐬀𐬎𐬌, Sans. सिन्धु, Per. 𐬵𐬀𐬎𐬌

૧૧૯૫૫૭ આઈનીદન, khâînîdan. ક્રિં ૩૭૫૫૭, ઉપર રાખવું.

V. To lift up, to raise, to keep up, to uphold.

૧૧૯૫૫૭ ખીનીદન, અયનીદન, khînîdan, ayanîdan. ક્રિં ૩૭૫૫૭

નો—કપટ રાખવું, વેર કરવું. V. To harbour malice—
revenge against, to bear malice, to owe a
grudge. Av. 𐬵𐬀𐬎𐬌, Sans. इन्.

૧૪૫૭ આહીન, âhîn. નાં ૭૦૫૭. Subs. Iron. Av. 𐬵𐬀𐬎𐬌,

Sans. अयस्, Per. 𐬵𐬀𐬎𐬌

૧૪૫૭ ઈશગુન, ishguu. Vand. VI. ક્રિં ૩૭૫૭ એવી રીતે, એ

રવેશે-તરેહ. Adv. In this manner—way, thus.

૧૪૫૭ ખીને, અયને, khînê, ayanê. નાં ૩૭૫૭, વેર. વિં ૩૭૫૭

ધુરું, ઓછું. Subs. Malice, vindictiveness, revenge,
spite. Adj. Unfinished, incomplete, less. Av.

𐬵𐬀𐬎𐬌, Sans. एनस्.

૧૪૫૭ હાઈન, hâîn. Yas. I. નાં ૭૦૫૭, યોજદાગ્રેગરીના

કામમાં વપરાતી ધાતુની ખાણી. (હાવનીમને માટે વળી ૧૪
એ પ્રમાણે બી શિકલ આવેછે, જુઓ વંદીદાદની ૧૪ મી તથા
૧૬ મી પરગરદ). Subs. A metallic mortar used
in certain ceremonies of the Zoroastrian religion.

Av. 𐬵𐬀𐬎𐬌, Per. 𐬵𐬀𐬎𐬌

૧૪૫૭ હીન, hîn. ક્રિં ૩૭૫૭ શેતાબ, જલદી. Adv. Soon,

quickly.

૧૫૫ હીને, hīnê. વિ० ખરાબ, હીણું, જાણુન. Adj. Base, bad, mean, low, wicked.

૧૫૫૫ ખીન્વાનચ, khīnvānach. વિ० વળી કીનો-વેર રાખનાર, દ્વેષભાવીપણ. Adj. Even the spiteful, even the malicious.

૧૫૫૫૫ ખીને-ઓજ, khīnê-ôj. ના० મજબુત-ઐરાવર કીનો, Subs. Strong—deep-rooted revenge, great spite.

૧૫૫૫૫ હીન્વાનચે, hīnvānachê. ના० આસાન-સેહેલ કરનારખી, શેતાબ કરનારખી. Subs. Even one who makes easy, even one who makes haste.

૧૫૫૫ આઈયન, આઈયંગ, âiyan, âiyanga. ના० લોહું. Subs. Iron. Av. 𐬀𐬯𐬭𐬀, Sans. अयस्.

૧૫૫૫ આઈને, âînê. See ૧૫૫ ઈશગુન, îshgûn.

૧૫૫૫ ઈશગુન, યશુન, îshgûn, yashûn. ના० રવેશ, રીત, રાહ, રસમ. Subs. Custom, fashion, manner, usage.

૧૫૫૫૫૫૫ ખીન્-મીનશની, અઈન્-મીનશની, khīn-minash-nî, âin-mînashnî. વિ० કપટી દિલવાળું—વિચારવાળું, કીનાનાં વિચારનું, અધુરા વિચારવાળું. Adj. Of a revengeful heart, of a spiteful thought—intention, having an imperfect idea or notion.

૧૫૫૫૫૫૫ હીન્-મીનશની, hīn-mînashnî. વિ० ખરાબ દિલનું, હીણ વિચારનું. Adj. Of an evil inclination—desire, of a base—mean thought.

૧૫૫૫ આઈને, âînê. Yas. LXVIII. ના० ભાંત, તરેહ,

દપ, રવેશ, રીત. Subs. A kind, sort, way, manner, fashion.

૧૪૪ આઈને, âînê. Shêk. નાં આરસી. Subs. A mirror, a looking-glass. Per. آئینه

૧૪૪ ખાને, khânê. Vir. નાં ઘર, મથક, મકાન. Subs. A house, abode, dwelling, mansion, residence, a home. Per. خانه

૧૪૪ અઝી, azî. Yas. XXXVIII. નાં ઝાડનાં મૂળિયાંમાંથી નિકળતો રસ. Subs. A fluid substance or juice exuding from the root of a tree.

૧૪૪ હાદુરી, hâdurî. નાં એક હજાર કદમનું માપ, કપીર. Subs. A measure of one thousand paces, a mendicant.

૪૪

૪૪ અએદુન, aêdun. Gloss. કિં અં એ રવેશે. Adv. In this manner, thus. Compare ૪૪૪

૪૪ અખ, ખન, akh, khan. નાં ઘર, મકાન, જગા. Subs. House, residence, site; as in ૪૪૪ dôshkhan = a bad place—house, (lit.), hell.

૪૪ અખુ, akhu. Dâd. નાં દુનિયાં, મકાન, રેહેઠાંણ, અંતઃકરણ, દિલ, ચિંતા, ક્ષીકર. Subs. The world, residence, conscience, heart, fear, concern, anxiety, solicitude.

૪૪ અખુ, akhu. નાં માણસનાં તનમાં મીનોઈ પાંચ ચીજ હોએછે તે મધેની ત્રીજી ચીજને “અખુ” કહેછે, જેનું કામ સારો રસ્તો ખતલાવવાનું છે; તર્કશક્તિ, વિચાર શક્તિ. Subs.

“Akhu,” *i.e.* the third of the five invisible things in man which shows the right path, imagination, the reasoning faculty.

૫૫ અખો, akhō. નાં અતઃકરણ ; એક શક્તિ છે કે જેનું કામ શરીરને પવિત્ર રાખવાનું છે ; રોશન કપાળ. Subs. Conscience, the heart, a constitutional ability which tends to preserve our body free from unholiness ; shining forehead, bright fortune.

૫૫ અખો, અખ્વ, akhō, akhva. નાં તેજ વિચારશક્તિ, રોશનવિચાર. Subs. Clear thought, acute sense of perception, reason, thinking faculty.

૫૫ અખો, akhō. માં ખસલત, ટેવ, આદત, એખ, ફરિયાદ, ખુલંદ આવાજ, શ્વાસ-દમ લેવાની મુશ્કેલી, હાંફણ. Subs. Habit, disposition, nature, hereditary temperament, defect, blemish, complaint, a loud voice, difficulty of breathing, asthma.

૫૫ અખુન, akhun. Dād. નાં દુનિયાં, જગત. Subs. The whole world, the universe; as in—
Av. ૫૫ અખુન અખુન
Av. ૫૫ અખુન

૫૫ અ-ખવ, a-khav. વિં વગર ઉંઘતું, હુશિયાર, જગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant, alive to, watchful, wakeful. Av. ૫૫ અ-ખવ, Per. ૫૫ અ-ખવ

૫૫ અગીન, agín. કિં અં ત્યારે, તે ઉપરથી. તે વખતે. Adv. Then, consequently, upon this, at that time.

૫૫ અયુ, અએવ, ayu, aêva. સંખ્યાં વિં એક. (“એક” ને માટે ૫૫ એ પ્રમાણેની શિકલ આવેછે.) Numer. adj. One.
Av. ૫૫ અયુ

૪૪ અયુવ, યાવ, ayuv, yâv. ઉભયાં અં અથવા.
 Conj. Or, either. Per. ૫

૪૪ અશો, ashô. Gloss. Vand. I. વિં પાક, પવિત્ર, નેક,
 અશો, સાચું બોલનાર. Adj. Pure, holy, virtuous,
 truth-speaking; as in—
 ૪૪ અવ. Av. ૪૪, Per. ૪૪

૪૪ અહી, ahî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, દબ્બબો, સત્તા.
 Subs. Mastery, rule, authority, command, so-
 vereignty, supremacy.

૪૪ અહન, ahan. નાં મધાનક્ષત્ર, ખુબેરગ માણસ, મહાન
 પુરૂષ. Subs. The tenth lunar mansion, an elderly
 person, a man of high rank, a great man.
 Pâz. ૪૪

૪૪ અહુ, ahu. નાં ખોદા, સાહેબ, માલિક, ધણી, અહુરમઝદ,
 દસ્તુર, વડો ગુરૂ, બીજા નુસ્કનું નામ છે, કે જેને “હવરેશ્ત માંથ્ર”
 કરી કહે છે; રોશની, ખોરાક, ચોડી, ખોદાનાં નામો મધેનું એક
 નામ. Subs. God, Lord, owner, master, Ahura-
 mazda, Dastur, chief, head, a religious
 teacher, the name of the second Nosk called
 “Hvarêshtha-mânthra”; light, food, victuals, a
 guard, watch, one of the names of God. Av.

૪૪ અહુ, ahu. વિં ખુબ, સારું, નેક; ખુરું, ખરાબ, સારું નહીં
 તે; પુરતું નહી. Adj. Good, pleasant, virtuous, up-
 right; not good—virtuous, bad, evil, wicked;
 not sufficient. Comp. * + * = Av. ૪૪, Sans. ૪૪.

૪૫ અહુ, ahu. નાં એ બોલ પાદશાહ યજ્ઞદેજરદનાં નામને બદલે લખાએલો છે. Subs. This word is used for the name of King Yezdegird; as in—

— ૪૧૬ ૧૪૭૧૬ ૧૧૧૫ ૪૫ ૬ ૪૫૬

૪૫ અહુ, ahu. નાં દુનિયાં, જીંદગી, હયાતી, રખેવાળ કરેસ્તો. Subs. The world, life, existence, a guardian angel.

૪૫ અહુ, ahu. વિં હદથી જીઅદિ, ઘણુંજ. Adj. Beyond limit, very much, a great deal; as in — ૪૫૬ ૪૫

૪૫ અહુન, ahun. કિં અં ફરીથી, બિજી મરતમે. Adv. Again, a second time.

૪૫ અહુર, ahura. નાં અહુરમજ્દ, માલિક, ધણી, સાહેબ, બોદા. Subs. Ahura-mazda, owner, lord, God, master. Av. ૪૫૫

૪૫ અહો, આખ, આખુ, ahô, ákh, ákhu. વિં ખરાબ, ન રસું, ખુરું, નઠાઈં. Adj. Bad, evil, wicked.

૪૫ આખન, ákhan. નાં ઘણાં ઘાંસવાળી જગો—જમીન. Subs. Place overgrown with grass.

૪૫ આખો, ákhiô. નાં એખ, ઈલત, બદમરજ, ફરિયાદ, ખુલંદ આવાજ. વિં ખરાબ, જખુન, ખુરું. Subs. Defect, blemish, addictedness, a bad disease, complaint, a loud voice. Adj. Bad, wicked, vile, infamous.

૪૫ આદા, આદૂ, âdâ, âdû. Nyâ. Ard. નાં જન, જીવ, આત્મા. Subs. Life, soul, the vivifying principle. Av. ૪૫૬

જૂ આન, ân. દર્શ૦ સ૦ તે; નામ તથા વિશેષણમાં અનેકવચનની નિશાન. Dem. pron. That; sign of the plural in nouns and adjectives; as in—જૂજૂજૂજૂ, જૂજૂજૂજૂ, &c. Per. ۞—

જૂ આવ, âv. Bund. ના૦ પાણી. Subs. Water; as in—જૂજૂજૂ = rock-cut water receptacle, a cistern.

જૂ આશો? âshô? Vand. XIII. ના૦ પોકાર, શોર. Subs. Noise, uproar, a loud cry; as in—જૂજૂજૂજૂ.

જૂ આહન, âhan. Dink. Visht. Yt. ના૦ લોહું, ધાતુ. Subs. Iron, metal; as in જૂજૂજૂજૂ, Per. ۞

જૂ આહુ, âhu. ના૦ હરણ, ખાંભી, કસુર, દાઘ, એખ. Subs. A deer, an antelope, defect, blemish, stain, fault. Per. آهو

જૂ આહો, âhô. ના૦ એખ, ઈલત. વિ૦ નાદોરોસ્ત, એખદાર, આબુદે. Subs. Defect, blemish, addictedness. Adj. Not right—proper—becoming, faulty, defective, polluted, contaminated.

જૂ ખાન, khân. Bund. ના૦ ખાણ (ધાતુ, પથ્થર, કોલસા, ઈત્યાદિની). Subs. A mine, a quarry, an ore, a mineral; as in—જૂજૂજૂ જૂજૂજૂજૂ જૂ

જૂ ખાન, khân. Gloss. ના૦ ધર્મશાળા, મુસાફરોને ઊતરવાની જગા, કારવનસરા, મધમાંખનો પુડો, પાદશાહ, હાકેમ, આકર નકર, સરસામાન, વેપારીઓને મળવા લેટવાનું ઠેકાણું, બજાર. Subs. A Dharmashâlâ, a public building for the reception of travellers or caravans, a caravansara, an inn, a bee-hive, a king, a governor,

domestics, furniture, an exchange, a market.
Per. خان

૫૫ ખાને, khânê. નાં મથક, મકાન, રહેઠાણ, ઘર. Subs.
Abode, residence, house, home. Per. خانہ

૫૫ આવ, khâv. Vand. XIII. નાં ઝરો, પાણીનો ચશ્મો,
કુવો, ખાડો, ખાખ, ઉધ, સ્વપ્નો. Subs. A stream of
water, a fountain, a well, a pit, a hole, sleep,
slumber, dream, vision. Av. 𐬨𐬀, Sans. खा, Per. خانی (Av. Rt. 𐬨𐬀 = to dig.)

૫૫ આવ, khâv. નાં આહેશ, મરજી, ઈચ્છા. Subs. De-
sire, inclination, wish, will.

૫૫ જશન, jâshna. નાં તેહેવાર, પુશીનો મેલાવડો. Subs. A
feast, a convivial gathering. Per. جشن

૫૫ દશન, dashna. Vand. VI. વિં જમણું. Adj. Right
(hand, side, &c). Av. 𐬢𐬀𐬔𐬀, Sans. दक्षिण.

૫૫ છ» મીનો ખેરદમાં આએ બોલની સંસ્કૃત નીચે પ્રમાણે આવેલી
છે :—**પ્રાજ્ઞાન્મેલશ્ચ**. This word is pronounced as છ»
in Minokherad, and its Sanscrit translation is
as follows :—**પ્રાજ્ઞાન્મેલશ્ચ**; as in—**પૃષ્ઠ:૫૭**

૫૫ હન, han. Vand. III. & Gloss. નાં મીતેર વરસનું
માણસ, પુઢું માણસ, ઘરડો—જઈફ શખ્સ. Subs. A
septuagenarian, a person seventy years of age,
an old man, an infirm—emaciated man. Av.
𐬢𐬀𐬨𐬀, Pâz. 𐬢𐬀, Sans. सनात.

- ૪૪ હન, han. Bur. નાં અંદામ, બદન, શરીર, શરીરની કાઠી. Subs. The body, person, figure, stature.
- ૪૪ હાઉન, hâûn. Vand. XIV. નાં હાવનીમ. (એ બોલની અસલ શિકલ ૪૪ એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. A metallic mortar used while reciting Yasna, *Hâvanîm*. Av. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀, Per. ھاون
- ૪૪ હાઉન, hâûn. નાં પેહેલ્લી ઘેહેનું નામ, એક ફરેસ્તાનું નામ. (એ બોલની અસલ શિકલ ૪૪, ૪૪ એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. The name of the first Geh, name of an angel. Av. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀, Pâz. 𐬨𐬀𐬬𐬀𐬢𐬀
- ૪૪ હાએ, hâê. કિં અં જલદી, શેતાબ. Adv. Quickly, hastily.
- ૪૪ હાન, hân. વિં પડત, પડતલ, ઉજડ, વેરાણ; બિજું, પરાયું જુદું. Adj. Fallow, uncultivated, waste (land), desolate; another, strange, unfamiliar, different.
- ૪૪ હાન, hân. કિં અં બિજું, ત્યારે પાછું, ફરીને. શબ્દં અં સિવાય. ઉભયાં અં અને, વળી. Adv. Another, more, further, then, again, back. Prep. Besides, except. Conj. And, also.
- ૪૪ હાન, hân. કેવળં અં તું અણ! અબરદાર રેહે! હુશિયાર થા—રેહે! થવા ના દે! Inter. Know! be careful! take care! have a care! let it not be! Per. 𐬨𐬀
- ૪૪ હાન, hân. Vand. XV. નાં જુદી ઓરત, જુદ્યાં, દાર્ઘ. Subs. An old woman, an elderly woman, a matron, a midwife. Av. 𐬨𐬀𐬢𐬀
- ૪૪ હુ, hu. Yt. Seroz. વિં નેક, સાફ. Adj. Good,

virtuous ; as in પ્રવૃત્ત = having a good name by virtuous practices, consisting of good words.

પુ હુ, hu. એક ઉપસર્ગ છે, જેનો અર્થ “નેક, સારું, સારીપેઠે” એવો થાયછે. (કદાચ એ બોલ નો અપભ્રંશ હોએ.) A prefix signifying “good, well, sufficiently.”

અખ અખ્ના, અખા, akhnâ, âkhâ. વિ० અંધારું, ઘણું, બહુ. Adj. Dark, much, very much, a great deal.

અખી અખ્વી, akhvî. Niâ. Khur. ના० અગૃતી, હુશીઆરી, સાવધપણું. Subs. Wakefulness, sleeplessness, watchfulness, vigilance.

ખાના ખાના, khânâ. Vand. XIV. ના० ઘર, રેહેઠાણ. Subs. House, edifice, habitation ; as in ગઘા

અ-ખા અ-ખાહા, a-khavîâ. વિ० ઉંઘવગરનું, અગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant.

અ-ખાહ અ-ખાહ, a-khâh. વિ० આહ-ધ્યાવગરનું, મનઉતારાનું, વગરએરાદાનું. ક્રિ० આજ્ઞા० નાઆહા—ઈચ્છ, નામાંગ. Adj. Having no intention, without any wish, indifferent, cold. V. imp. Don't wish—desire, don't ask.

અખેશ અખેશ, akhêsh. વિ० ખેશ-સંગાવગરનું. Adj. Not connected by blood or alliance, having no relation. Per. نہ خویش

અખોહા અખોઈહા, a-khôhâ, akhôiâ. વિ० આદત પ્રમાણે નહીં, કાંઈબી આસિયત વગર. ના० અસલતો, આસિયતો, ટેવો, આદતો. Adj. Not customary, without any characteristic. Subs. Qualities, specialities, characteristics.

અહુઈ, ahûî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી. Subs. Mastery, sway, rule, greatness, command.

અહુઈ, a-hûî. વિં નેકીવાણું નહીં, બદીવાણું. Adj. Not virtuous, vicious, evil, bad.

અહુહા, ahûhâ. નાં સાહેબો, ધણીઓ. Subs. Masters, lords, owners.

ખાનહા, khânahâ. નાં ઘણાં ઘેરો, ઘણી ખાંણો. Subs. Many houses, many mines. Per. خانه

ખાની, khânî. નાં પાદશાહી, સલતનત; ચોખું—ખાલેસ સોનું; હોજ, પાણીનો અરમો; પાદશાહ દારાની છોકરી હોમાએ. ને પણ કેહેછે. Subs. Sovereignty, kingdom; pure gold; a reservoir, a pond, a fountain, another name of *Homâê* (daughter of King Dârâ).

યાનહા, yânahâ. નાં ઘણી ખુશી—મોજમજહ. Subs. Much pleasure—mirth. Compare Av.

હાની

હાની, hânî. કિં આજ્ઞાં તું બેસ. V. imper. Sit thou.

અહુઈએ, ahûîê. નાં સાહેબી, પાદશાહી. Subs. Mastery, sway, rule, sovereignty.

હાએહાએ, hâêhâê. કિં અં જલદી જલદી, શેતાબીથી. કેવળં અં હાયહાય! અફસોસ! Adv. Soon, hastily. Interj. Alas! alack! ah! Per. های

હાન્દીયે, hândîyê. નાં બરાબરી, સરખાપણું સરખામણી. Subs. Equality, evenness, uniformity, similarity, comparison.

હાનીયે, hânîyê. કિં અં બિજ રીતે, જુદી રીતે. Adv. In another way, in a different manner.

અ-અહી, akhâhî. કૃં વિં નહીં આહતો—ઈચ્છતો.
Part. adj. Not wishing—desiring.

અ-અવાખશીદન, a-avâkhshîdan. કિં પાછું
નહીં ફરવું. V. Not to return.

ખાનેશને, khânêshnê. નાં બહાર, પઢવું તે, શિખવું
તે. Subs. Reciting, learning, studying, reading.

હાવેશત, hâvêshat. નાં ચેલો, શાગેરદ. Subs. A
disciple, a pupil, an apprentice. Av. અવેશત

અએવાઝ, aêvâz. Vantl. IX. વિં આરાસ્તે કીધેલું,
સણગારેલું, સાફ કીધેલું. નાં લીલોતરી. Adj. Adorned,
decorated, cleaned, rinsed, brushed up. Subs.
Verdure, freshness of vegetation ; as in—
અવેશત અવેશત અવેશત અવેશત અવેશત અવેશત
અવેશત અવેશત અવેશત અવેશત અવેશત અવેશત

અખના, અખા, akhnâ, akhâ. Gloss. નાં અંધારી,
કાળાસ, સ્ત્રીઆહી. Subs. Darkness, blackness,
obscurity.

અ-ખનાઈ, a-khanâî. વિં પ્રકાશિત નહીં, વગર પ્રકાશવું,
અંધારું, ઉજરડાં વગરવું. Adj. Not shining: having
no lustre—light, dark. (Prohib. * + * from
Av. Rt. અજ, Sans. Rt. રજન્ = to shine forth.)

અ-ખાબ, અ-ખવી, a-khâb, a-khavî. વિં ઉગ વગ-
રવું, જગવું, જગૃત. Adj. Wakeful, vigilant, not
sleeping. Av. અખાબ, Per. بي خواب

અહુઅહુ અહુઈ, ahuî. Nêrang. નાં સાહેબી. Subs. Mastery, sway, rule.

અહુઅહુ અહુએ, ahuê. નાં ભરથાર, આવંદ, વર, ધણી. Subs. Husband, a male spouse, master, owner.

અહુઅહુ આખની, âkhanî. Vand. IX. નાં ઘણાં ધાંસવાળી જમીન, લીલોતરી. Subs. Grassy place—ground, verdure, greenness, freshness of vegetation.

અહુઅહુ અ-અનાઈ, a-anâi. Dink. નાં જેઆન—નુકસાન વગરની હાલત, દુઃખ—તંગી વગરની હાલત. Subs. Freedom from loss—damage, freedom from injury, freedom from straits—difficulties.

અહુઅહુ અ-અવીગી, a-khavîgî. Yasht Seros. વિં ઉંગનિદ્રા વગરનું, અગૃત, સાવધ, હુશિઆર. Adj. Awake, sleepless, vigilant, cautious, wary.

અહુઅહુ અખનાઈ, akhnâi. નાં અંધારી, કાળાસ, સ્ત્રીહાઈ. Subs. Darkness. blackness, obscurity.

અહુઅહુ અ-આઈ, a-khâi. Nîâ. Atash. Yasht Seros. વિં ઉંગ વગરનું, અગૃત, હુશિઆર. નાં અગૃતી, હુશિઆરી. Adj. Sleepless, awake, vigilant. Subs. Sleeplessness, wakefulness, vigilance.

અહુઅહુ અ-ઓહી, a-khôhi. વિં અરાખ આસિયતવાળું, અરાખ આદત—ટેવવાળું. Having a bad nature—disposition, ill-natured.

અહુઅહુ અહુ-આદા, ahu-âdâ. નાં અરાખ અંદગી. Subs.

Wicked life. (Prohib. ૫ = + ૩ = Av. ૫૪ = goo
+ ૫૫ = Av. ૫૬ or Ar. حیات = life.)

અહુર્થિ, ahuiyê. નાં સાહેબી, મહોટાઈ. Subs.
Mastery, sovereignty, supremacy, pre-emi-
nence.

અહુર્થિ, ahuiyê. Dink. વિં સાહેબી—મહોટાઈને
લગતું. Adj. Relating to mastery, pertaining to
sovereignty—supremacy.

અ-અનાઈહા, anâihâ. Dink કિં અં જીઆન-
તુકસાન વગર, તંગી વગર. Adv. Without any dam-
age—loss, without hurt—straits—difficulties.

અખુઈહા, akhuihâ. વિં દિલવાળાઓ, વિચાર-
વંતા. Adj. Having heart—thought, thoughtful,
considerate.

અહુઈહા, ahuihâ. નાં સાહેબીઓ, વિશેષ સંતા.
Subs. Masteries, prerogatives.

દાનાઈહા, dânhâ. કિં અં અકકલની રૂએ—
રીતે, ડહાપણ બરેલી રીતે, દાનેશમંદીથી. Adv. Wisely,
judiciously, discreetly, with good judgment.
Compare Per. دانا (learned).

અયોક્ષોસ્ત, ayôkshôst. નાં ધાતુ. (એ બોલતું
બિજું રૂપ જુઓ એ પ્રમાણે આવેછે, જુઓ વીસ્યં ૨૩).
Subs. Metal. (This word is also written as fol-
lows:—જુઓ, see Visp. 23.) Av. જુઓ, જુઓ, જુઓ

જુઓ, જુઓ, જુઓ

અશ્વશ્મશ્મ અશ્વશ્મશ્મ, ashvâshmakashnê. નાં આકરવું, કાડી નાખવું, ટુકડે ટુકડા કરવા. Subs. Tearing in pieces, breaking into many pieces.

અશ્વશ્મશ્મ અશ્વશ્મશ્મ, khashvashmahân. કિં અં છ માસ તલક, છમહિના સુધી. Adv. Till—for six months.

અશ્મશ્મ અશ્મશ્મ, ahmê. વિં સાહેબીને લગતું ; અરાબીવાળું, એબથી ભરેલું. Adj. Relating to mastery—rule—sway ; injurious, baneful, full of vice.

અશ્મશ્મ અખોહી, akhohî. વિં આસિયત—ટેવને લગતું નહીં, અસલત—આદત વિનાનું. Adj. Having no innate quality, without any intrinsic merit.

અશ્મશ્મ ખોહી, khohî. વિં આસિયતવાળું, ટેવને લગતું. Adj. Having innate qualities, intrinsic, characteristic.

અશ્મશ્મ અ-આએશ, a-khâêsh. વિં ઈચ્છા—મરજી—આ-હેશ વગરનું. Adj. Having no desire—wish—inclination. Per. بي خواہش

અશ્મશ્મ અહુ-એશ, ahu-êsh. નાં અરાબ આંખ—નજર, લોભી ઈચ્છા. Subs. A bad eye—sight, an evil eye, covetous desire.

અશ્મશ્મ હાન-અદશ, hân-adash. સર્વં બિએ શખ્સ, કોઈ માણસ, પારકો શખ્સ, બિએ કોઈ. Pron. Another person, some one, a stranger, a foreigner, another man.

અ-ખાએશની, a-khâêshnî. વિ० ઈચ્છા—મોરાદ-
વગરનું; Dink. નાહિમેદ, નિરાશ, નામોરાદ. Adj. Not
desiring, not longing for or hankering after,
disappointed, hopeless, despondent.

અ-ખાએશની, a-khâêshnî. નાં ઈચ્છવું નહીં તે.
Subs. Not wishing for, not desiring. Prohib.
+ = Per. خواہش = wish.

અ-ખાએશની, a-khâêshnî. વિ० વગર આહાવે—
બોલાવવે. Adj. Without being wished, without
being called—invited

અહુ-આસાની, ahu-âsânî. વિ० સારી સુખાકારીનું
નહીં, સુખાકારી વગરનું, બિગડેલી તબિયતનું. Adj. Not
enjoying happiness—ease, having bad health.
+ = Per. آسانی = facility.

હુ-આસાની, hu-âsânî. વિ० સારાં સુખવાળું, ઘણું
સુખી—સુખિયાઈ. Adj. Enjoying good comfort—
happiness, very happy.

અ-ખાએશનીગી, a-khâêshnîgî. નાં નાચુશી,
નામરજ, નહીં ઈચ્છવું તે. Subs. Not wishing—de-
siring, unwillingness.

અ-ખાસ્તાર, a-khâstâr. Dâd. વિ० નામદાર;
નહીં આહાનાર, નહીં માંગનાર—અરજ કરનાર; માલદાર—
જરદાર નહીં તે. Adj. Renowned, famous; not
wishing—desiring, one who does not ask; one
who has no property—estate—money. Prohib.
+ = Per. خواستار = a petitioner.

અ-આસ્તાર, a-khâstâr. Vand. VIII. વિં
મરજી વગરનું, રાજી—ખુશી વગરનું; અંજણું. Adj. Hav-
ing no will—desire, not consenting; ignorant
of, unfamiliar with.

અ-આસ્તીહા, a-khâstîhâ. કિં અં વગર પૈસા
ટકા—માલમતાએ. Adv. Without wealth—property—
estate, in a poor state.

અ-આસ્તી, a-khâstî. વિં એરાદા વગરનું, ઓચિનું;
આહેશવાળું નહીં. Adj. Unintentional, without any
aim, sudden, unexpected; not desiring.

અ-આસ્તન, a-khâstan. કિં નહીં ખોલાવવું—
ચાહાવું—તેડવું—નોતરું દેવું. V. Not to call—love,
not to like—invite—summon. Prohib. + ૧૧૯૨૨૨
= Per. خواستن = to desire.

અ-આસ્તે, અ-ષએતે, a-khâstê, a-shaêtê. વિં
ખજનાં—પૈસા—સંપત્તિ વગરનું, ગરીબ, લાચાર, નિરાધાર,
નહીં ચાહેવું, મોરાદ વગર. Adj. Having no wealth
—property—money, poor, helpless, destitute,
without shelter—protection; not desired—
wished. Prohib. + ૧૧૯૨૨૨ = Per. خواست = riches.

અ-આસ્તગી, a-khâstagî. નાં પૈસા—માલમતા
વગરની હાલત, ક્ષીરી, ગરીબી, નાચારી. Subs. State
of being poor, poverty, beggary, helpless state,
state of being without money, state of being
without any property—estate.

૧૦૩૦૦૦ અ-આસ્તે-દાર, a-khāstê-dār. નાં પૈસો નહીં રાખનાર—સંધેરનાર; વારસ વગરનું, મોરાદ નહીં પામનાર. Subs. One who does not possess riches, one who does not spare money; one who is without an heir, one whose wishes are not fulfilled; see ૧૦૩૦૦૦

૧૦૩૦૦૦ અ-આસ્તે-યાર, a-khāstê-yār. નાં પૈસાની મદદ નહીં કરનાર. Subs. One who does not afford pecuniary assistance.

૧૦૩૦૦૦ હવાજોએ, havājôê નાં તલબ કરનાર, આશક. Subs. One who asks—solicits, a lover.

૧૦૩૦૦૦ હાન-આઈનીને, hân-âinîne. કિં અં બિજ રીતે—તરેહ, બિજ મરતબે, જુદી રીતે. Adv. In another way—manner, a second time, in a different way.

૧૦૩૦૦૦ અહુ-આઈનીનગી, ahu-âinînagî. વિં ખરાબ રીતવાળું, ખરાબ કાએદાવાળું. નાં ખરાબ રીત—રાહ—રવેશ. Adj. Of a bad manner—custom, having a bad law. Subs. An evil custom—manner, a bad law—institution.

૧૦૩૦૦૦ આહિખીદન, âhikhîdan. કિં પીવું, ખેંચવું, ચુસી લેવું, નાખવું. V. To drink, to pull, to draw, to suck, to imbibe, to throw.

૧૦૩૦૦૦ હુખીદન, hukhîdan. કિં ઉપર ખેંચવું, બાહર ખેંચવું, આવવું, પેદા થવું. V. To pull up, to draw out, to draw nigh, to come, to be born, to spring from.

૫૫૫ અહુ-હીમ, ahu-hîm. યુરી ખસલત, ખરાબ આદત—
ટેવ. Subs. Bad nature, evil habit—innate quality. Comp. ન = not + મ = Av. હ = good + ૫૫ =
Av. હ૫૫ = Per. = خيم = a characteristic. Compare دژ خيم (an executioner).

૫૫૫૫ અહુ-હીમતર, ahu-hîmtar. વિં વધારે ખરાબ ખસ-
લતવાળું. Adj. Having a more depraved nature.

૫૫૫ અ-ઈરાન, a-îrân. વિં બહું નહીં, નાકરમાન, બે યુનિયાદ.
નાં કાકર. Adj. Not good—respectable, disobedient, of low origin. Subs. An infidel.

૫૫૫ અખાન, akhân. Dink. Vand. V. નાં દુનિયાં,
જગત, માલ, અસબાબ, મકાન, પેદાએશ, દુનિયાંનાં લોકો.
Subs. The world, the earth, property, goods
and chattels, abode, residence, mansion, crea-
tion, the people of the world ; as in—
= I may give it to the people of the world.

૫૫૫ અખાન, akhân. NS. નાં બેહેશ્ત. Subs. Heaven,
paradise.

૫૫૫ અખુઆન, akhuân. નાં આદતો, ટેવો, ખસલતો.
Subs. Habits, customs, innate qualities.

૫૫૫ અહવાન, અખહન, ahvân, akhhan. નાં નો અ-
નેક વચન, જેનો અર્થ “ દુનિયાં, જીવંતી ” એવો થાએછે.
Subs. Plu. of હ which means “ the world,
life, existence.”

૫૫૫ અહુ, ahu. SMar. નાં સાહેબ, ધણી, હોરમજદ ;
એ શિલક હ ની બિગડેલી દીસે છે. Subs. Lord, master,

God, Ahûramazda ; perhaps a corrupt form of

𐬀𐬭𐬀

𐬰𐬀𐬭𐬀 અહુઆન, ahuân. નાં યજ્ઞદો, ઓદા. Subs. Izedes (good heavenly spirits), God.

𐬰𐬀𐬭𐬀 ખાનાન, khânân. નાં ખાનો ; “ખાન” ઈઆને ઈજશ-
નેની બંદગી કરતી વખતે જેની ઉપર મોબદ બેસીને બેઠે છે તે,
તથા જેની ઉપર આતશનું પાતરું મુકવામાં આવે છે તે. Subs.
Plu. of 𐬰 (Khân); a *Khân* is the square pedest-
tal of stone on which the Mobed while reciting
the *Izeshnê* sits, and also that on which the
fire-censer is placed.

𐬰𐬀𐬭𐬀 ખાનાન, khânân. Bund. નાં મકાનો, ઘરો, રહે-
ઠાંણો. Subs. Abodes, houses, dwellings, places.

𐬰𐬀𐬭𐬀 યુનાન, yunân. Peh. Shâh. નાં યુનાન દેશ ;
દીન દુશ્મન, માજદયસ્ત્રી દીનનો દુશ્મન. Subs. The
country of Greece, an enemy of one's religion,
one who does not believe in the Mâzda-
yasni religion.

𐬰𐬀𐬭𐬀 હાનાન, hânân. નાં એ શબ્દ 𐬀𐬭𐬀𐬀 “(હાવનાન)”
નો ટુકો થાયલો છે ; “હાવનાન” એ પાવ મેહુલની ક્રિયા-
ઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોબેદને કહે છે ; એ
બોલની બાંધણી પ્રમાણે બેતાં એનો અરથ. “હોમને લગતી
ક્રિયાકરનાર મોબેદ” થવો જોઈએ. (વંદીદાદમાં 𐬀𐬭𐬀𐬀 એ
પ્રમાણે એ બોલની શિકલ આવેલી છે, જુઓ પાંચમી પરગરદ.)
Subs. Contraction of 𐬀𐬭𐬀𐬀 (Hâvanân); one of
the names of priestly orders, a Mobed who

performs the Hom ceremonies. Compare Av. *𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌*, Sans. *सावन*.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 હાવાન, *hâvân*. *Nêrang*. નાં “હાવનીમ”; પાવ મેહેલની ક્રિયામાં વપરાતી ધાતુની બનાવેલી ખાણી. Subs. *Hâvanîm*, a metallic mortar used in certain religious ceremonies; as in—*𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 𐬀𐬎𐬌 𐬀𐬎𐬌 𐬀𐬎𐬌* Av. *𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌*.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 અખ્વાના, *akhvânâ*. *Vajar*. નાં ઓદાતઆલાનાં નામો મધેતું એક નામ છે. Subs. One of the names of God.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 અખાનાંન, *akhânân*. See *𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌* *khânân*.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 અખાની, અખ્વાની, *akhânî*, *akhvânî*. વિં દુનિયાંઈ, દુનિયાંને લગતું. ધરને લગતું. Adj. Worldly, belonging to the world, belonging to the house, earthly. *Pâz*. *𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌*

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 ખાનાની, *khânânî*. નાં બણનારો, પઢનારો. Subs. One who reads—recites—learns.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 હાનાની, *hânânî*. વિં હાવનાનને લગતું. Adj. Relating to *Hâvanân*. See *𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌*, *hânân*.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 અખોહોશી, *akhôhôshî*. નાં નેક અંદેશાની જગા-હાલત. Subs. The seat of good thought, the state of good thought.

𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌 હાન-અંદામ, *hân-andâm*. નાં બિજું શરીર, બિજા સાંધા, શરીરના ખાકીનાં ભાગો. Subs. Another body, other joints—members of the body, the remaining parts of the body.

અખાની, અખ્વાની, akhânî, akhvânî. See અખાની

અખ્વાની, âvânî. ક્રિં અં બિજી મરતબે, બાકી.

Adv. A second time, secondly, in that case, otherwise.

અખાની, hânânî. Dink. ક્રિં અં બિજી મરતબે—
વખતે, બિજીં. Adv. A second time, secondly, in
the second place.

અખાન-દીદન, akhân-dîdan. ક્રિં દુનિયાં જોવી,
દુનિયાંમાં ફરવું, દુનિયાંની અજમાએશ જોવવી. V. To
see the world, to travel over the world, to get
an experience of the world.

અખ્વાન, અહ્વાન, akhvân, ahvân. વિં હૈઆતી—
જંદગીવાળું. નાં જંદગીઓ, દુનિયાંઓ. Adj. Having
existence—life. Subs. Lives, worlds.

અહુયાન, ahuyân. Dâd. વિં સાહેબીવાળું. નાં
અહુરમઝ્દ. Adj. Ruling, swaying, governing.
Subs. Ahûra-mazda, God.

આસ્રાન, આઠ્રાન, âsrân, âthrân. Nêrang. નાં
આતશો, અથોરનાન. Subs. Fires, Athôrân (a
priestly order). Compare અથોર

હાવાન, hâvân. Siroz. નાં હાવન ઘેહ; પાંચ ઘેહ
મધેની એક ઘેહનું નામ છે, કે જેમાં ઘણી ખરી—પાવ જેહલની
ક્રિયાઓનું કામ થાય છે. એ બોલની બિજી શિકલો અહ, અહ
એ પ્રમાણેની આવેછે (જુઓ ઈન્જાને). Subs. The Hâ-
vân Gêh, one of the five Gêhs in which almost

all the religious ceremonies are performed. Av.

અવિષ્ણુ

કીર્ત્તન અખાનતુમ, akhântum. નાં અંધારી દુનિયાં દોજખ. Subs. The dark world, hell.

કીર્ત્તન પાહલુમ, akhân-pâhlum. નાં સર-
વેથી ભંચી દુનિયાં કે જેને “પશુમ અખાન” બેહેશત કેહેછે.
એને માટે અવસ્તામાં જોડા અવિષ્ણુ આવેછે. Subs. The
highest heaven, called “Pashum-akhân.” Pâz.
પાહલુમ કીર્ત્તન

અહુઓમંદી, ahuômandî. Visp. નાં સાહેબી,
શેઠાઈ, સત્તા. Subs. Mastery, swây, rule, autho-
rity.

અહુઓમંદ, akhuômand. વિં વિચારવંત, ધીઆ-
નવાળું. Adj. Thoughtful, considerate, contem-
plative.

આહુઓમંદ, âhuômand. Dink. વિં એબીઅલ,
'ખાંખીવાળું—ભરેલું, ખોડ—ખાપણવાળું. Adj. Ugly, de-
formed, faulty, defective, full of blemishes—
vice.

અહુ-આગાહ, ahu-âgâh. Dink. નાં ખરાબ
ખબર; ખરાબ ખબર રાખનાર. Subs. Sad news,
evil tidings; one having sad news.

અ-અનાકી, અ-હલાકી, a-anâkî, a-halâkî. નાં
નાશ—હલાકી વગરની હાલત, તુકસાન વગરની હાલત.
Subs. State of being without ruin—perdition,

ખાનાદ, khânâd. કિં તે પઢે તો સાહે, તે બણે-વાંચે.

V. May he read—recite, let him pray—peruse.

અયુખ્તાર, ayukhtâr. નાં દોડનાર, કુદનાર, બઠ-
કનાર, દમકનાર, ઊઠાવનાર, હુમલો કરનાર. Subs. One
who runs—jumps, one who roves—wanders,
one who raises up—lifts up, one who attacks.

આશોખ્તાર, આશોબીદાર, âshôkhtâr, âshôbidâr.
Vand. XIII. નાં પોકાર—ગર્જના કરનાર. Subs.
One who roars—thunders, a thunderer.

અયુખ્તન, ayukhtan. કિં દોડવું, કુદવું, ઊઠાવવું,
હુમલો કરવો. V. To run, to jump, to lift up, to
raise up, to attack.

આહુ-દીદન, âhu-dîdan. કિં એખ એવી—શોધવી,
ખોડ-આપણ કાઢવી. V. To find fault with, to pick
a hole in, to carp at.

યાન-દીદન, yân-dîdan. કિં બલાર્થ—ખુશી એવી,
આબાદી ભોગવવી, પૈસા ટકામાં મેળ લેવી V. To feel
goodness—pleasure, to enjoy prosperity, to
take pleasure in the possession of wealth.

હુખ્તન, hukhtan. See

અ-અનાતુનત, a-anâtunat. કિં નહીં ઠેરવ્યું, નહીં
રાખ્યું, નહીં મુક્યું. V. Not appointed—settled—
decided, not kept—laid.

અ-અનામ, a-anâm. નાં લોકો—માણસો વગરની હાલત,
દેવ-દેવ-રાક્ષસ વગરની હાલત. Subs. 'State of being

without people—men, state of being without demons—giants. Prohib. 𐭠 + 𐭥𐭥 = Ar. انا

𐭠𐭥𐭥 અહનામે, ahnâmê. નાં રસવાઈ, ક્ષેત્રી, બદનામી. Subs. Disgrace, ignominy, ridicule, infamy, dishonour. 𐭠 + 𐭥𐭥 = Av. 𐭠𐭥𐭥, Sans. नामन् = a name.

𐭠𐭥𐭥 અખાર, akhâr. વિં નહીં ખાનાર—પીનાર. Adj. Not eating—drinking. Av. 𐭠𐭥𐭥. Compare Per. 𐭠𐭥𐭥 in 𐭠𐭥𐭥 (a parasite).

𐭠𐭥𐭥 અ-દીવાર, a-dîvâr. વિં દીવાલ વગરનું, બીત વગરનું. V. Wall-less, having no walls. Prohib. 𐭠 + 𐭠𐭥 = Per. 𐭠𐭥𐭥 = a wall.

𐭠𐭥𐭥 દો-દીનાર, dô-dînâr. નાં બે દીનાર; “દીનાર” એ નેશાપુર શહેરના એક સિક્કાનું નામ છે. Subs. Two dinârs; a “dînâr” is a coin of the city of Nishapoor. See 𐭠𐭥𐭥

𐭠𐭥𐭥 દોશ્વાર, dôshvâr. વિં મુશ્કેલ, સખત, કઠોર, કંટાળો-આપે તેવું. Adj. Difficult, hard, arduous, troublesome.

𐭠𐭥𐭥 હેવાલ, hêvâl. નાં બાબદ, હેવાલ, હાલત, દશા, અવસ્થા. Subs. Circumstances, affairs, conditions, situations. Ar. احوال

𐭠𐭥𐭥 ખારે, khârê. Vand. XV. વિં ખોહાર, પાયા-માલ, મુનેહગાર. Adj. Impoverished, afflicted, dis-

tressed, ruined, utterly reduced to helplessness, sinful, guilty; as in—

અખારી અખારી અખારી અખારી અખારી

અખારી, અખારેહ, a-khârî, a-khârêh. Vand.

XVIII. વિંનુરાની—અલકાટ વગરનું. Adj. Having no lustre—brightness, having no brilliancy—splendour. Av. સ્કલ, Per. بي خوره

અખારી, a-khârî. Gloss. નાં મુશ્કેલી, સુખ વગરની હાલત, આકત, પીડા. Subs. Difficulty, state of unhappiness, calamity, affliction.

અખારી, a-khârî. નાં ખુબી—આસાની વગરની હાલત, સુખ વગરની હાલત. Subs. State of being without any goodness—ease, unhappiness.

અખારી, dôshvârî. નાં મુશ્કેલી, કઠોરપણું, કઠણપણું. Subs. Difficulty, hardness, arduousness. Per. دشواري

હવારી, havârî. નાં મોટો તંબુ—મંડપ, પાદશાહી દરબાર. Subs. A large pavilion, a royal tent or court.

અખારી, a-khârî. See અખારી, a-khârî.

અખારીદન, a-khârîdan. કિં નહીં ખાવું, ભુખું રહેવું. V. Not to eat, to remain hungry.

અખારદાર, a-khârdâr. નાં નહીં ખાનાર—પીનાર. Subs. One who does not eat—drink.

અખારદારી, a-khârdâri. નાં નહીં ખાવા

લાએક હાલત, ખરાબ ખોરાક, નહીં ખાવું તે. Subs. State of being not eatable, bad food, not eating.

૧૧૫૫૫૫ અ-આરદન, a-khârdan. See ૧૧૫૫૫૫ a-khârîdan.

૧૧૫૫૫૫૫૫ અહુ-ખર્ફસ્તરાંન, ahu-kharfastarân. નાં

ગુકસાન કરનાર—કાડી ખાનાર જનવરો, ખરાબ ખરફસતરો, ઈજ કરનારાં, પેટે ચાલનારાં જનવરો. Subs. Noxious and ferocious animals, hurtful creeping animals.

અ = not good ; ૧૧૫૫૫ = Av. ૧૧૫૫૫૫૫, Per.

خرفستر = a creeping animal.

અમુ અ-ખવી, a-khavî. નાં જગૃતી, હુશિયારી, સાવધપણું.

Subs. Wakefulness, sleeplessness, vigilance.

અમુ અખી, akhî. નાં ઉદાઈ, ગાર, ખોહ. Subs. Depth, a hole, a deep pit.

અમુ અખે, akhê. નાં દિલ, સાહેબ, ધણી, શેઠ. Subs.

The heart, a lord, an owner, master.

અમુ અખે, ઓખે, અહુએ, akhê, ôkhê, ahuê. નાં દુનિયાં,

બેહેશ્ત. Subs. The world, heaven, paradise.

Pâz. ૧૧૫૫

અમુ અખોએ, akhôê. Dink. નાં અંતઃકરણ, દિલ, દુ-

નિયાં, સાહેબ. Subs. Conscience, heart, the world, master, lord.

અમુ અખંદ, અખઈ, akhand, akhaî. વિં સલામત, હમેશ સુધીનું. Adj. Safe, secure, eternal, perpetual.

અમુ અહ્વદ, ahvad. કિં આહે, ઈચ્છા કરે, ગમે. વિં ખરા-ખર. V. May wish—like—desire. Adj. Equal, similar, alike, proper.

અમુ અહુએ, ahuê. Dink. નાં ધર્મગુરુ, સાહેબ. Subs.
A teacher of religion, a spiritual guide, master.

અમુ અહુદ, અહુઈ, હાન્દ, ahud, ahuî, hând. ક્રિં. અં
સિવાય, વતરોગે, બિનું. Adv. Besides, except, with-
out, another.

અમુ આખોઈ, âkhôî. વિં સદંતર એબદાર, પુરેપુરું ઈલ્લતવાળું.
નાં અસલત. Adj. Totally deformed—ugly,
wholly addicted to something bad. Subs. Innate
quality, wonted character.

અમુ આહંગ, âhang. Dink. નાં ઠેરાવ, ઈરાદો, ધારણા,
વિચાર, આવાજ, રાગ. વિં ઉતાવળું, જલદી, શેતાબ. Subs
Resolution, intention, design, aim, purpose,
sound, tone, melody. Adj. Hasty, quick, im-
patient. Per. آهنگ

અમુ ખવી, khavî. નાં મોહોડાંની લબ, થુક, નાકમાંથી નિ-
કળતું લોહી, લડાઈમાં પેહેરવાની યોલાદની ટોપી. Subs.
Saliva, spittle, a flux of blood from the nose, a
helmet.

અમુ ખહી, khahî. Dink. ક્રિં આજ્ઞાં તું આહ—ધ્યાર કર.
V. imper. Love—hold dear (thou). Per. خواهي

અમુ ખાની, khânî. Dád. નાં પાણીનો ચશ્મો, સ્વચ્છ પાણી,
પાણી થંડું કરવાનું વાસણ. Subs. A fountain, pure
water, any vessel in which they cool warm
water. Per. خاني

અમુ ખાને, khânê. Dád. નાં ઘર, મથક, મકાન, શરીર,
બદન. Subs. A house, residence, dwelling-
place, the body.

જામુ ખાન્દ, khând. ક્રિ० પઢ્યો, બણ્યો. V. Learned, recited, read, studied. Per. خواند

જામુ ખાનદ, khânad. Dâd. ક્રિ० પઢે, બણે, બણેછે, વાંચેછે. V. May learn, may read—study, may recite, learns, recites, peruses.

જામુ ખોઈ, khôî. Dink. નાં આહ, આહૈશ, ઈચ્છા, મરજી. Subs. Fondness, coveting, desire, wish.

જામુ ખોએ, khôê. નાં આદત, ટેવ, આસિયત, ખસલત, ખવાસ. Subs. Habit, nature, disposition, temper. Per. خوي

જામુ ખોએ, khôê. નાં પરસેવો. Subs. Sweat, perspiration.

જામુ દશને, dashnê. Vand. IX. વિં જમણું, સીધું, અરે. Adj. Right (hand or side), straight, direct, right. Av. دشنو, Sans. दक्षिण.

જામુ હાની, hânî. ક્રિ० આજ્ઞાં તું લખ. V. imper. Write (thou).

જામુ હંદ, hand. Dâd. ક્રિ० તેઓ છે. (કદાચ એ બોલ કેમ, કેમ નો અપભ્રંશ હોએ.) V. They are.

જામુ હવદ, havad. Vand. VIII. નાં પસ્તાવો, પશ્ચાત્તાપ, તોબા. Subs. Repentance, contrition, penitence, vowing to sin no more.

જામુ હવદ, havad. સામાન્ય સર્વં પોતે. ક્રિ० અં ખરેખર, ખ. રાખર, અગાઉની માફક. Indef. pron. Himself, herself, itself. Adv. Truly, properly, as before.

જામુ હવી, havî. નાં ખીહીક, ધાસ્તી. Subs. Fear, dread, terror, awe.

૫૫૭ હાન્દ, hând. વિં બરાબર, સરખું. Adj. Equal, like, similar, alike.

૫૫૭ હાની, hânî. વિં બિજું. શબ્દે અં સિવાય, વતરીગે. Adj. Another, second, more, further. Prep. Besides, without, except.

૫૫૭ હંગ, hang. નાં જોર, કૌવત, શક્તિ, આબાદી, ઈરાદો, ધારણાં, જાર, ખોહ, વજન, કુદરત, પુશ્કળપણું, નેધા રાખવી, ગમખારી, અક્કલ, દાનાઈ, હુશિયારી, કામ, કબીલો, લશ્કર, આજર, ઘા, જામ. Subs. Power, strength, force, prosperity, intention, aim, a cavern, a cave, heaviness, weight, abundance, vigilance, watch, condolence, sense, wisdom, cleverness, a tribe, a family, a household, an army, trouble, pain, a wound. Per. هنگ

૫૫૭ હંગ, hang. નાં દેખાવ, ચેહરો, શિકલ. વિં ચાલાક, અક્કલ-મેંદ, દાનાવ. Subs. Appearance, look, view, aspect, face, features. Adj. Active, brisk, smart, sensible, clever.

૫૫૭ અ-અહશ, a-aushî. વિં અક્કલવગરનું, ઓગરું, બે-અકલી, હવેરુંબાહાવરું. Adj. Having no sense—intelligence, idiotic, senseless, unwise, confounded, wandering. Prohib. * + * = Av. *^{۱۳۰}, *^{۱۳۱}, Per. *^{۱۳۲} = sense.

૫૫૭ અખ્વી, હવઘહ, akhvî, havaghaha. Vand. XVIII. નાંખીઆલ, વિચાર. વિં અંદેશો-વિચાર કરનાર. Subs. Thought, reason. Adj. Thoughtful with respect to futurity.

અખોઈ, akhōi. નાં દુરઅંદેશો—લાંબો વિચાર કરનાર, દિલ, આસિયત, સ્વભાવ. વિં અગમચેતીવાણું, વિચારવંત, અસલતવાણું. Subs. One who foresees—forejudges, heart, conscience, nature, disposition. Adj. Thoughtful, having an innate quality.

અખોશ, a-khōsh. વિં યુશનુમાં નહીં, યુશી નહીં ઉપખવનારે, નાચુશ, દલગીર. Not charming, undelightful, displeased, sorry, sad. Prohib. અ + અખ = Per. خوش = good, fair.

અહુઈ, ahui. નાં ઓદાવંદી, સાહેબી, માલેકી, ધણીપણું, દસ્તુરી, વડાપણું, ગુરૂપણું, સાહેબ, અહુરમઝદ. Subs. Godhead, divine nature or essence, ownership, proprietorship, mastery, rule, rank of a Dastur, leadership, dignity of a religious teacher, master, lord, Ahura-mazda.

અહુશ, અ-અહુશ, a-hush, a-aush. વિં મોત વગરનું અમર, મરે નહીં—નાશ નહીં પામે એવું, હમેશ જીવતું, બેહોશી, હલાકી—હુઅ વગરનું, તંદરોસ્ત, અકલ વગરનું, યુખખ, બેહોશ. Adj. Immortal, never-dying, indestructible, ever-living, everlasting, residing in paradise, without tyranny—fatigue, painless, healthy, wholesome, senseless, foolish, bereft of consciousness, insensible. Prohib. અ + અખ = Av. ૭૩૫૫૫૫, Per. ૭૩૫૫૫૫ = death.

આખુઈ, ākhuī. વિં એબિયલ, એખવાણું, મરજવાણું. Adj. Defective, deformed, ugly, diseased.

હાવુશ, hāvush. ૭૭૫૫૫ (હાવેશત) નો દુકો. નાં શાગેરદ,

એલો, શિષ્ય, શિષ્યનાર, પેગમ્બરના હસ્મત. Subs. A pupil, a disciple, an apprentice, a learner, people of the same belief; an abbreviation of

અક્ષર

અક્ષર અખુનીહા, akhunihâ. ક્રિં અં ધરની રીતે, દુનિયાં-દારીની રીતે. Adv. In a household manner, in a worldly manner.

અક્ષર અશોઈહા, ashôihâ. Dâd. ક્રિં અં પાકી—પવિત્રાઈથી, પરહેઝગારી—અશોઈથી. Adv. With purity—holiness, with godliness—piety; as in—

અક્ષર અશોઈહા, ashôihâ. Dâd. ક્રિં અં પાકી—પવિત્રાઈથી, પરહેઝગારી—અશોઈથી. Adv. With purity—holiness, with godliness—piety; as in—

અક્ષર અહુઈહા, ahuihâ. Dink. ક્રિં અં સાહેબીથી, ખરાબ રીતે. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ; ખુરાઈ, ખરાબી, બદી. Adv. By way of authority, in a bad manner. Subs. Mastery, superiority; vice, evil.

અક્ષર અહોશી, ahôshî. નાં બેશુદ્ધિ, બેહોશી. Subs. Fainting, want of consciousness. Per. بی هوشی

અક્ષર આહુઈહા, âhuîhâ. નાં એબો, ઈલ્લતો, ખુરાખવાસો—ગુણો, ખોડ, ખાપણ. Subs. Blemishes, defects, vicious qualities, shortcomings, failings.

અક્ષર હોશી, hôshî. નાં હુશિયારી, શુદ્ધિ, બાન. Subs. Intelligence, cleverness, consciousness, waking state of the mental faculties.

અક્ષર અહોશહંદ, ahôshhand. ક્રિં તેઓ વગર મોહોતનાં છે, તેઓ હમેશ જીવતા છે, તેઓ શુદ્ધિમાં છે, તેઓ અકલ—હોશવગરના છે. V. They are immortal,

they are ever-living, they are conscious, they are not sensible—intelligent. Priv. ૫ + ૭૫ = ૧૨૦ = Per. *هوش* = understanding.

૪૫૭૫૪ હોશહંદ, હોશહંગ, hōshhand, hōshhang. ના૦ પેહલો હોકમ, હોશ, આગાહી, અકકલ, બુદ્ધિ. એક મશહુર પાદશાહનું નામ છે કે જે ગયોમરદની ઓલાદનો થઈ ગયોન્હે. એ પાદશાહ એક પેગમબર તરીકેબી હતો, આતશનો કેબલો પેહલ વેહલો એનાં વખતમાં શરૂ થયો. લોહોડું એનાં વખતમાં જહર થયું, ખેતી કરવાનાં હથિયારો અને પાણીની નેહરો એનાં વખતમાં બનાવવામાં આવી હતી, શેહરો વસાવવાની અને ઈમારત બનાવવાની શરૂઆત એનાથી થઈ. એણે આદમીઓને શેતાનના વસવસાથી દૂર કર્યાં. ઈનસાફ અને દાદ એનાંથી શરૂ થયો; એણે “અવેદાંને ખેરદ” નામની એક ચોપડી બનાવી છે, જેની હસ્તી હજીર સુધી છે. દેવો તથા બદ્દુરખોની સામણે તેણે લડાઈઓ કીધી હતી. એ નેક પાદશાહને “પેશદાદ” નાં એલકાબથી ઓળખે છે; હાલમાં ચોજદાસરેગર મોખેદો જેમ હોમ અને ખરસમની પાવમેહલની ક્રિયા કરે છે, તેવી ક્રિયા એનાં વખતથી ચાલુ થઈ છે. એ બલા પાદશાહે તે વખતનાં ઘણાંક બુરા તથા નુકસાન કરનારા લોકોને ટાળી નાશ કર્યો હતો, દુનિયાંમાં પેહલ વેહલો આતશ એના વખતમાં પેદા થયો હતો. પાક ખોદાતઆલાની નુરી અને કામેલ શક્તિઓને પીછાની તેઓની સેતાએશ કરનારો એ પેહલો મરદ હતો. તેણે બાબુલ, સુસા, અને કુફે એવાં ત્રણ શેહરો વસાવ્યાં હતાં. Subs. The first order—command, sense, understanding, consciousness, foreknowledge, forethought, wisdom, intellect. Hosheng is the name of a well-known king and prophet of ancient Persia, lineally descended from Gayomard. He belonged to the Peshdâdian dynasty. He introduced the worship of fire, taught the

gaining a good share—profit, unfortunate, unlucky. Prohib. * + * = Av. જ, Sans. सु = good + ખ = Per. بهره = a share, profit.

અ-ખુશી, a-khushî. નાં નાખુશી, નારાજ, દલગીરી. Subs. Displeasure, dissatisfaction, discontentedness, sorrow, sadness. Priv. * + અખ = Per. خوشي = pleasure.

અ-હોશી, a-hôshî. નાં અમરપણું, વગર મોહોતની હાલત, મોહોતવાળું નહીં તે, અવેદાની, હુમેશગી, પાએદારી. વિં બેહુશી. Subs. Immortality, perpetuity, imperishableness, eternity. Adj. Residing in heaven—paradise. Compare Av. અહોશી.

અ-હોશી, a-hôshî. વિં અકલ્લ વગરનું, મુરખાઈવાળું. નાં બેહોશી, મુરખાઈ. Adj. Stupid, senseless, foolish. Subs. Senselessness, fainting, stupidity, foolishness. Per. بي هوشي

હાન્-દક્ષ, અનીયે-દક્ષ, hân-dakhsha, aniyê-dakhsha. Vand. II. નાં બિજ ખસલતો, બિજ ખાસિયતો, બિજ ખવાસો—ગુણો. Subs. Other qualities—properties, other attributes—qualifications. Av. અહોશી અહોશી

અ-ખુશીહા, a-khushihâ. કિં અં નાખુશીથી, દલગીરી બરેલી રીતે. Adv. Unwillingly, reluctantly, sorrowfully.

અ-હોશીહા, a-hôshihâ. Dâd. કિં અં અમર-પણાથી, અધુકનું, વગર મોહોતે. Adv. Immortally, perpetually, imperishably.

૪૦-૪૫૦ એશીહા, khêshîhâ. ક્રિં અં સગાઈપણાથી, સગાઈની રીતે. Adv. By way of relationship—affinity—consanguinity.

૪૦-૪૫૦ દાનેશીહા, dânehîhâ. ક્રિં અં દાનાઈથી, ડહાપણની રીતે. Adv. Wisely, sagaciously, discreetly.

૪૦-૪૫૦ અ-ખુશશને, a-khushashnê. નાં ઘટતું નહીં તે, કમી—ઓછું થતું નહીં તે. Subs. Not decreasing, not lessening.

૪૦-૪૫૦ અ-ખોશશને, a-khôshashnê. Dink. નાં સુકાસ વગરની હાલત, સુકાનારું નહીં તે, બીનાસ. Subs. State of being not dry, not parching, wetness, moisture. Compare Per. خوشیدن

૪૦-૪૫૦ અહુ-દખ્શે, ahu-dakhshê. નાં અરાબ નિશાન—ચિન્હ. Subs. A bad omen, a bad sign—indication.

૪૦-૪૫૦ અહુ-દેહેશને, ahu-dêhêshnê. નાં અરાબ પેદાએશ. Subs. An evil production—creation.

૪૦-૪૫૦ અ-ખુશશને, a-khushashnê. વિં ઘટે નહીં તેવું, નહીં ઘટતું, પુરું, સંપૂર્ણ, અધુરું નહીં. Adj. Not decreasing—abating, entire, complete, not imperfect.

૪૦-૪૫૦ અ-ખોશશનેમંદી, a-kôshashnêmandî. નાં સુકાસ વગરની હાલત, બીનાસ, તરોતાજી, લીલોતરી. Subs. State of being not dry, moisture, verdure, freshness.

૪૦-૪૫૦ અ-હુશીઆર, અ-હોશદાર, a-hushîâr, a-hôshdâr. વિં હુશિયાર—ચાલાક—ચંચળ નહીં તે, ઠોઠ, બોધડ. Adj.

Not clever—intelligent, dull, stupid, wanting intelligence. Prohib. ૫ + ૭૫૫૭ = Per. جوشيار

૭૫૫૭ ખાનીદાર, khânîdâr. નાં ઘેરવટ રાખનાર, ઘેરમાંડી રેહેનાર, નહીં બટકનાર. Subs. One who keeps friendly intercourse—intimacy; one who leads a settled—married life, one who does not wander here and there.

૭૫૫૭ યાનીદાર, yânîdâr. નાં દોલત—મતા ધરાવનાર, ધન રાખનાર, દોલતમંદ—તવંગર પુરુષ. Subs. One who possesses riches—estate, a wealthy man, one who is able to command money.

૭૫૫૭ હાન્-ગાસ, હાઉન્-ગાસ, hân-gâs, hâun-gâs. નાં હાવન ઘેહેનો વખત; હાવન ઘેહે એ છે:—પેહેલ્લી હાવન સહવારનાં આંમદાદથી તે બપોરનાં બાર વાગા સુધીનાં વખતને કેહેછે, હમેશાં એ વખત કાએમ થાએલો છે; એ વખતમાં ઘણીખરી પાવમેહલની ક્રિયાઓ થાએછે, જેવી કે ઈજશને, વીસ્પરદ, બાજ, આફરીંગાન, ઈત્યાદિ. બીજી હાવન “જમેસ્તાન” નાં પાંચ મહીનામાં ઈઆને આવાં મહીનો અને અહુરમઝદ રોજથી તે સફદારમદ મહિનાનાં વેહેશ્તોઈશત ગાથા સુધી ગણાય છે. એનો અમલ બપોરનાં બારવાગેથી તે ત્રણવાગા સુધીનો છે. હાવન ઘેહેને માટે ૭૫૫૭ (= Av. ૭૫૫૭ ૭૫૫૭) એ પ્રમાણેબી આવેછે (જુઓ ઈજશનનો હા ૧) લો, ૨) એ, ૩) એ, ૯) મો, ઈત્યાદિ.) Subs. The time of the Hâvan Gêh; there are two Hâvan Gêhs. The period that intervenes between the dawn of day and twelve at noon is styled the first Hâvan. All the ceremonies of *Pâv-mêhêl*, such as *Izeshnê*, *Vispered*, *Bâj*, *Afringân*, &c., are performed

in this Hâvan. The period that intervenes between the first day of the month of Abân, during winter, and Vêhêshtôisht Gâthâ of the month Sapandârmad is considered the second Hâvan. The time of the day of this second Hâvan is from noon to 3 P.M.

૭-૭૫૫ હાનીહા, hânihâ. Dâd. ક્રિં બરાબર રીતે, લાએક રીતે, પુરતી રીતે. Adv. Properly, suitably, rightly, sufficiently.

૧૧૭-૭૫૫ આહીખીદન, âhîkhîdan. ક્રિં પીવું, ખેંચવું, નાખવું. V. To drink, to draw, to pull, to throw.

૧૧૭-૭૫૫ અ-અંગાઈદે, a-angâidê. ભૂં કું યાદદાસ્તમાં નહીં રાખેલું, વિસરી ગએલું, ભુલી ગએલું. Past part. Not borne in remembrance, forgotten, unremembered.

૧૨૭-૭૫૫ અખુશીર, અખ્શીર, akhushir, akhshir. નાં એક નદીનું નામ છે. Subs. The name of a river.

૧૭૫-૭૫૫ અહુગાન, આહોગાન, ahugân, âhôgân. નાં બદ-શિકલ માણસો, ખરાબ લોકો, એબ—ઈલલતવાળા પુરૂષો, ખુરી ચાલનાઓ. Subs. Those who are deformed—ugly, bad people, vicious persons, those who follow wicked ways, those that are addicted to some vice, evil-doers.

૧૭૫-૭૫૫ અહુગાન, ahugân. નાં સાહેબો, માલેકો. Subs. Masters, owners.

૧૭૫-૭૫૫ અહુયાંન, âhuyân. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી.

Subs. Mastery, rule, sway, command, supremacy.

આહુગાન, ahugân. નાં હરણો ; એબો, ઈલ્લતો.

Subs. Antelopes, deer ; blemishes, vices. Per.

આહુયાન ?

યાવશને, yâvashnê. નાં પામવું—હાંસેલ કરવું તે.

Subs. Getting, obtaining, acquiring, acquisition.

હવદાન, havadân. નાં બરાબરીઆ, સરખે સરખા.

Subs. Those that are of equal standing, mates.

અહુયાને, ahuyânê. વિં બરાબી—તુકસાન કરનાર.

Adj. Injurious, hurtful.

અ-હોશની, a-hôshnî. વિં વગર મોહોતનું, હંમેશે જીવતું.

Adj. Deathless, ever-living.

આહુયાને, âhuyânê. Dink. એબીઅલ-ઈલ્લતવાળા-

ઓને લગતું. Adj. Relating to the ugly—deformed, pertaining to vicious persons.

હોશંદ, hôshand. See હોશહાંદ, hôshhand, hôshhang.

આહુગાન, ahugân. નાં માલેકો, ધણીઓ, સાહેબો.

Subs. Owners, proprietors, masters, rulers.

અહુદાન, ahudân. વિં બરાબ જણનાર, સાઈં નહીં

સમજનાર. Adj. Evil-knowing, evil-witting. Com-

pare Av. ‎, ‎

અ-હોશને, a-hôshnê. Niâ. Atash. વિં દુઃખ વગરનું,

મોહોત વગરનું ; અકલ-બુદ્ધિ વગરનું, હોશ-હુશિયારી વગરનું.

Adj. Free from sickness—ailment—disease,

painless, deathless, immortal, senseless, devoid of judgment—understanding, unintelligent.

૧૪૦૫૫ આખોગાન, âkhôgân. See ૧૪૦૫૫, ahugân, âhugân.

૧૪૦૫૫ આહનજન, âhanjân. નાં સખત જીવનું આદમી, સખ-
તીખેચનાર, મેહેનત કરનાર. Subs. A hard-hearted
man, one who bears hardships—difficulties, a
hard-working man.

૧૪૦૫૫ આહુદાન, âhudân. એવ શોધી કાઢનાર, ઈલ્લત ખણ-
નાર. Adj. Finding out deformity—ugliness,
vice-detecting.

૧૪૦૫૫ ખાનદાન, khândân. નાં ખાનદાન, પેહેડી, નસલ,
ઓલાદ; ઘેરનાં રહેનારા. Subs. Family, parentage,
descent, generation, stock, race; inmates of
the house. Per. خاندان

૧૪૦૫૫ ખાનશને, khânashnê. નાં બણવું, બણતન, પઢવું.
Subs. Reciting, learning, reading, studying.

૧૪૦૫૫ ખુદ્રવશને, khudravashnê. Vand. XVI. નાં
પોતે જવું તે. Subs. Going one's self.

૧૪૦૫૫ દશનેયાન, dashnêyân. નાં જમણી તરફનાઓ, દ-
ક્ષિણ દિશા તરફનાં રહેવાસીઓ. Subs. Those that
are on the right side, people inhabiting the
southern regions.

૧૪૦૫૫ યાન્યાન, yânyân. નાં દોલતમંદો, પૈસાદારો, ધનવાન
પુરૂષો, તવંગરો. Subs. Rich—wealthy persons,
opulent people.

૧૪૦૫૫ હાન્યાન, hânyân. Vand. XVI. નાં બિજ લોકો,

અવગણના અ-ખુશનુદી, a-khushnudî. નાં અસંતોષ, દલ-
ગીરી, નાખુશી. Subs. Dissatisfaction, discon-
tentedness, sorrow, displeasure.

અવગણના અ-ખુશનુદ-રદાન, a-khushnud-radân. Baj.
નાં નારાજ થએલા—નાખુશ સરદારો, અદા થએલા—અસંતોષી
ઉસ્તાદો—દસ્તુરો—ઉપાધ્યાઓ. Subs. Displeased—dis-
satisfied chiefs, offended—discontented teach-
ers—Dasturs. Av. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌

અવગણના અ-ખુશનુદ, a-khushnud. See અવગણના a-khushnud.

અવગણના ખુશનુદ, khushnud. વિં રાજ, ખુશી, ખુશહાલ. Adj.
Content, satisfied. Comp. અવગણના = Av. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌,
Per. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌

અવગણના ખુશનુદ-જાનુનદ, khushnud-jânunad. કિં
રાજ—ખુશીયાએ. V. May be pleased with, may
be delighted, may be satisfied.

અવગણના અ-અનશુતાયાન, a-anshutâyân. વિં મનુષ્યવગ-
રનું, આદમીઓવગરનું. Adj. Void of human beings,
not teeming with men.

અવગણના અ-ખુશક, akhushk. વિં સુકાસવગરનું, બીનું. Adj.
Not dry—parched, moist. Prohib. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌 + 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌 =
Av. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌 = Sans. शुष्क = Per. خشک

અવગણના આયન્દેહ, âyandêh. કું નાં આવનાર. Particip.
subs. One who comes, coming. Av. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌,
Per. آينده

અવગણના અ-ખુશકી, a-khushkî. Dâd. નાં સુકાસ વગરની
હાલત, બીનાસ. Subs. State of being not dry,

wetness, moisture. Prohib. * + અપ્રશ્ન = Per.

خشکی = dryness.

અપ્રશ્ન અ-પ્રશ્ન, a-khushkî. નાં See અપ્રશ્ન

અપ્રશ્ન અ-હોશગી, a-hôshgî. નાં અમરગી, મોહોતવગરની હાલત, અવેદાનીની હૈઆતી; બેહોશી, બેભાનની હાલત. Subs. Immortality, life destined to endure without end; fainting, senselessness. Av. અપ્રશ્ન, Per. بي هوشي

અપ્રશ્ન-આસ્તાર, a-khushkî-khâstâr. વિં સુકાસ નહીં ચાહનારું, હુકાલને નહીં ઈચ્છનારું. Adj. Not desiring dryness, not wishing for drought —famine.

અપ્રશ્ન અ-હોશગીએ, a-hôshgîê. Dâd. નાં See અપ્રશ્ન, a-hôshgî.

અપ્રશ્ન અ-પ્રશ્નગર, a-khushkagar. નાં નહીં સુકવનાર-સુકકરનાર. Subs. That which does not dry, that which does not render dry.

અપ્રશ્ન-ગલુગીહા, a-khushk-galugîha. કિં અં સુકકાં ગળાંથીનહીં, બીનાસવાળાં—મોકલાં ગળાંથી. Adv. Not with a parched throat, with a moist—undried throat. Prohib. * + અપ્રશ્ન = dry + અપ્રશ્ન = Av. અપ્રશ્ન = Per. گلو = a throat; અપ્રશ્ન, an adverbial suffix.

અપ્રશ્ન અ-પ્રશ્નકર, a-khushkar. વિં શક્તિવાન, નાચારીવગરનું. Adj. Able, powerful, not helpless—des-titute.

અપ્રશ્ન અ-અન્દાઝશને, a-andâzashnê. નાં અન્દાઝ-પ્રમાણ

વગરની હાલત, સરખાપણું નહીં તે, ઈરાદાવગરની હાલત.
Subs. State of being not symmetrical—within
due bounds, disproportion, non-conformity,
absence of aim—intention.

જીવન અ-અન્દાઝે, a-andâzê. વિ. બેહદ, પ્રમાણ વગરનું,
બેઈએ તેટલી હદમાં નહીં, ઘણુંજ. Adj. Unlimited,
disproportionate, not within due bounds, ex-
cessive, very much. Per. بی انداز

જીવન અ-અન્દાઝગીહા, a-andâzagîhâ. ક્રિ. અ.
વગર અંદાજની રીતે, વગર પ્રમાણથી, બેહદ રીતે. Adv.
Not proportionately, without any measure, un-
limitedly.

જીવન અઔશત, aôsh. એ શબ્દ જીવનનો નો દુકો છે. ના.
બિજ ગાથાનું નામ. An abbreviation of જીવન.
Subs. The name of the second Gâthâ.

જીવન હાઉશત, hâush. ના. કોમ, જાત. Subs. Caste,
nation, tribe, people.

જીવન હાવેશત, hâvêsh. ના. એલો, શિષ્ય, વિદ્યાર્થી, શાગેરદ,
શિષ્યાઉ, નિશાળીઓ, બેહદીનનો ટોલો. એની મુકાબલે જીવન
(= Av. જીવન-જીવન = ઉસ્તાદ, હરબદ) આવેછે. Subs.
A disciple, a pupil, an apprentice, a scholar,
a school-boy, Parsi laymen. Contrast જીવન
= Av. જીવન-જીવન = a professor, Hêbad. Av.

જીવન-જીવન.

જીવન હોશત, hôsht. ના. એક માણસનું નામ છે, કે જેણે
દસ્તુર આદરબાદ માહરાસ્પંદને જરતોશ્તી ધરમ સંબંધી કેટલાક
સવાલો કર્યા હતા. Subs. The name of a person who

asked Dastur Adarbâd Mâhrâspand certain questions on points of the Zoroastrian religion.

અહવશ્તાન, ahvashtân. નાં એક દસ્તુરનું નામ છે, કે જે “વખ્તઆફરીદ” નો છોકરો હતો. Subs. Name of a Dastur who was the son of “Vakht Afrid.”

હાવેશ્તાન, hâvêshâtân. નાં એલાઓ, શાગેરદો, નિશાળીઆ, શિષ્યઓ, વિદ્યાર્થીઓ. Subs. Pupils, disciples, scholars.

હાવેશ્તાનચ, hâvêshâtânacha. Dâd. શાગેરદોબી, એલાઓપણ. Even the pupils—disciples.

હાવેશ્તી, hâvêshâtî. નાં શાગેરદી, એલાપણ, ઓશ્તાપણું (તે “એરવદી” થી ઉતરતું), બેહેદીનપણું (તે “ઓશ્તા” થી ઉતરતો દરજ્જો). Subs. Apprenticeship, pupilage, rank next to Hêrbad, state of a Behedin.

હાવેશ્તીહા, hâvêshâtîhâ. ક્રિં અં શાગેરદીથી, શિષ્ય—એલાતરીકે, વિદ્યાર્થીપણાથી. Adv. In the capacity of an apprentice—disciple.

હાવેશ્તીદન, hâvêshâtîdan. ક્રિં શાગેરદી કરવી, એલો—શિષ્ય થવું, વિદ્યાર્થી બનવું. V. To be one's pupil—apprentice, to become a disciple—scholar.

ઓશ્તોવદ, ôshtôvad. નાં બિઝ ગાથાનું નામ. Subs. The name of the second Gâthâ. Av.

અહોશ્-તનુ, a-hôsh-tanu. Ash. નાં અમર-

કાએઆ, સુખીદેહ, બીમારીવગરનું તન, તંદરોસ્તી બરેહું શરીર. Subs. Body free from death, body free from

decay, healthy constitution, body exempt from sickness. Pâz. پاز

૧૧૭૭ આવીખતન, âvîkhtan. ક્રિં ટાંગવું, લટકાવવું. V.
To hang up, to suspend. Per. آویختن

૧૧૭૭ આહુ-દાદન, âhu-dâdan. ક્રિં એખ આપવી—કરવી,
દોષ લગાડવો. V. To blemish, to taint, to find
fault with, to slander.

૧૧૭૭ દાનેસ્તન, દાનેશ્-તન, dânestan, dânešh-tan. ક્રિં
અણવું, ધુજવું, પીછાનવું, વાકેફથવું. વિં દાનાઈવાણું, દાનાવ
(માણસ). V. To know, to understand, to re-
cognize, to be acquainted with. Adj. Wise,
prudent, sensible, learned.

૧૧૭૭ હાન્-શતુન, hân-shatun. Dâd. નાં બિજું શેહર;
પારકું શેહર. Subs. Another city, an alien city.

૧૧૭૭ અ-હોશ-તનીહા, a-hôsh-tanîhâ. નાં અમર-
તનવાળાઓ. Subs. plu. Immortal beings.

૧૧૭૭ હાન્-શતુનીહા, hân-shatunîhâ. Dâd. નાં
બિજં શેહરનાં લોકો. Subs. People inhabiting a
foreign city.

૧૧૭૭ હાન્-શતુની, hân-shatunî. વિં સ્વદેશી નહીં તે,
પરદેશી. Adj. Not of one's country, not native,
foreign, alien.

૧૧૭૭ અઓશ્તોવત, aôsh tôvat. નાં એક રોજનું
નામ. Subs. Name of a day. See ઓશ્તોવત, ôsh tôvad.

૧૧૭૭ અઓશ્તોવત-ગાસ, aôsh tôvat-gâs. નાં
બિજ ગાથાનું નામ, એક બંદગીનું નામ, “ઓશ્તવતગાથા” નાં

હા. (“ઓશતવતગાથા” ને માટે અસલ શિકલ ૭૫ ૧૧૭૫, ૭૫ ૧૧૭૫ એપ્રમાણે આવેછે, જુઓ વીસ્યં ૧લો કરદો, વંદીં ૧૯ મી પરગરદ.) Subs. The name of the second Gâthâ, name of a prayer, Ushtavaitî Gâthâ. Av. ૫૭૫૭ ૨૧૫૭૫૭૫૭.

૫૭૫૭૫૭ હાવેશતગીહા, hâvêshtagîhâ. Dâd. (કુંં અં ચેલા તરીકે, શિષ્યની રીતે. Adv. In the capacity of an apprentice—disciple.

૧૭૭૭૫૭ ઓશતવત, ôshtavat. Nêrang. See ૭૧૭૭૫૭

૫૭૫૭ અહંગામ, ahangâm. વિં કમોસમતું, અરાખ કસલને લગતું. Adj. Unseasonable, untimely, ill-timed, not being in the proper season or time. Per. ૫૭૫૭

૫૭૫૭ અહુ-દામ, ahu-dâm. નાં અરાખ મૃષ્ટિ—પેદાએશ. Subs. Bad productions, evil creation. Compare Av. ૫૭૫૭, ૫૭૫૭ + ૭૫ + ૫

૫૭૫૭ હંગામ? hangâm? નાં મોસમ, ઋતુ, કસલ, વખત. Subs. Time, season.

૭૫૭૫૭૫ અ-હોશમોરશનીચ, a-hôshmôrashnicha. નાં નહીં પણ ગણતું—પઢતું, યાદખી નહીં કરતું. Subs. Not even calculating—reciting, not even remembering. Compare Av. ૫૭૫૭, ૭૫૭૫૭૫, ૭૫૭૫૭૫, Per. ૭૫૭૫

૫૭૫૭ હંગામે, hangâmê. નાં આદમીનું ઢોલું. Subs. A crowd of men.

૫૭૫૭ અહુ-જામે, ahu-jâmê. નાં અરાખ-મેલાં કપડાં. Subs. Bad—dirty clothes.

૧૩૦૫ હાન્-દામિ, hân-dâmê. વિં બિજ પેદાએશવાળું.

Adj. Belonging to some other creation.

૧૩૦૫ હંગાર્દ, hangârd. નાં તુંદી, તેજ. Subs. Arrogance, inclinedness to conceit, acuteness.

૧૩૦૫ હંગાર્દન, hangârdan. કિં તુંદી કરવી, તેજ કરવું. V. To be arrogant—haughty, to render sharp.

અપ્પ અખોઈ, akhôi. વિં હઈડાં—અંતઃકરણને લગતું, દિલસોજ, જેહાંન—મકાંનને લગતું. Adj. Relating to the heart—conscience, ardent, worldly, belonging to some place—residence.

અપ્પ અખોઈ, akhôi. Dînk. નાં અંતઃકરણ. Subs. The heart, the conscience.

અપ્પ અસ્નીયે, asniyê. વિં દાહાડાને લગતો (ભાગ), ધેહુ. Adj. Belonging to the day (lit.), belonging to the division of the day, Gêh. Av. અગ્નિયે

અપ્પ અહુઈ, ahuî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, બુખેરગી, અહડતાપણું; બદી, બુરાઈ, અરાબી. Subs. Mastery, superiority, pre-eminence, greatness; vice, wickedness, evil, badness, injuriousness.

અપ્પ અહુઈ, ahuî. Dînk. નાં See અપ્પ, ahuî.

અપ્પ અહુબદ, ahubad. નાં ઢાંકવું—છુપાવવું—આનગી રાખવું તે. કિં ઢાંકે, છુપું કરે. Subs. Act of covering—hiding—concealing. V. May cover—conceal—hide, may keep secret.

અપ્પ આવી, âvî. Dâd. નાં પાણી. વિં પાણીનું, પાણીવાળું. Subs. Water. Adj. Watery, consisting of water.

અમુ આહુઈ, âhuî. વિં એખીઅલ, ખોડ—આપણ—આખી-વાણું, અરાબ દેઆવણું. Adj. Ugly, deformed, full of blemishes—faults, defective, ill-looking.

અમુ આહુઈ, âhuî. See અમુ âhuî.

અમુ આન્ગી, khângî. Dink. વિં છુપું, અહેર નહીં તે. Adj. Private, secret, not public.

અમુ આની, khânî. વિં દુનિયાને લગણું, રેહેઠાણ—મકાનને લગણું. Adj. Belonging to the world, worldly, relating to a house—residence—dwelling.

અમુ આની, khânî. નાં ઘર, મઠક, રેહેઠાણ, મકાન. Subs. A house, dwelling, residence, abode.

અમુ આની, khânî. Dink. વિં આણને લગણું; જેમકે દાનાઈની આણ. Adj. Relating to the mines (of wisdom); as in—*જાનનાં આણને લગણું* *જાનનાં આણને લગણું*

અમુ આની, khânî. નાં આણ. Subs. A mine, a quarry.

અમુ આની, khânî. Gloss. નાં “હોમોએ;” “દારા”ની છોકરીનું નામ; આલેસ—સ્વચ્છ સોણું; પાણીનો ચશ્મો, હોજ; પાદશાહી. Subs. Homâê (daughter of Dârâ); sterling or genuine gold; a spring of water, a fountain, a reservoir, a cistern, royalty.

ઠામુ આનેદ, khânêd. ક્રિં પઢે, બણે, બોલે. V. May learn—read, may recite—speak.

અમુ આવી, આન્ચ, khâvî, khânya. Niâ. Khûr. વિં કુવાને લગણું. Adj. Belonging to a well. Av. *આવ*

અમુ અની, jânî. વિં જાન—જીવ—આત્માને લગણું, અની. Adj. Relating to life—soul, cordial. Per. *جانى*

દાશની, dashnî. વિ० જમણીતરફનું, દક્ષિણદિશાએ આવેલું.

Adj. Relating to the right side, southerly. Av.

દાશની, Sans. दक्षिण.

દાની, dâni. વિ० દાનાવ, જ્ઞાનાર, હુશિયાર. Adj.

Wise, learned, intelligent, knowing.

યાની, yâni. નાં દોલત, નેકી, ખુશી, મોજમજહ. વિ०

ખુશી—મોજમજહવાળું. Subs. Wealth, goodness, pleasure, satisfaction, mirth. Adj. Merry, mirthful, cheerful.

યાની, yâni. See યાની.

સાની, sâni. વિ० રેવાજ—રસમનેલગતું, અસખાખ—સામા-

નને લગતું; નક્કીખ—ભાએગનેલગતું. Adj. Relating to custom—practice—usage; relating to furniture—goods; pertaining to fortune—luck.

હાની, hânî. વિ० પરાયું, પારકું, અજાણ્યું, બિજાઓનેલગતું.

Adj. Strange, foreign, alien, unknown, pertaining to others.

હાનીયે, આનીયે, hânîyê, ânîyê. Dink. ક્રિ० અં

બિજું, સિવાય. Adv. Besides, another. Compare Av. અન્ય, Sans. अन्य.

હાનીયે, hânîyê. ક્રિ० અં હરેકરીતે, કોઈપ્રકારે. Adv.

Anyhow, in any way.

ઠાશની આએ બોલ ઈન્દ્રને નાં ૪૪ માં હામાં આવેલોછે. This word occurs in the 44th chapter of Yasna.

અએ-ગંદી, aê-gandî. નાં ગંધાતું નહીં તે, વાસવાળું

નહીં તે. Subs. Not emitting an offensive smell, not stinking, not giving forth a bad odour.

અઝે-નઝદી, aê-nazdî. વિં નજદીક નહીં, દુર.

Adj. Not near, distant. Prohib. અ + અડ = Av.

Per. نزدیک or نزدیک

અ-અઢી, a-khandî. વિં હસીવગરનું, નહીં હસનારું.

Adj. Free from ridicule, not ridiculous, not laughing. Compare Per. خندان, خنده

અ-ખુબી, a-khubî. નાં ખુબી નહીં તે, ખુરાઈ, ખરા-

બી, દુરાચરણ, નકારું કાંમ, કુકર્મ. વિં ખુબી—ભલાઈ—

નેકી વગરનું. Subs. The state or quality of being not good, badness, wickedness, evil practices, a bad work. Adj. Devoid of goodness—virtue, unkind. Prohib. અ + અખ = Per. خوبی

અખુ-ખુશ, akhu-bush. નાં અધુરી વિચાર શક્તિ.

Subs. Imperfect reasoning faculty.

અખેશ, a-khêsh. Dink. વિં સગું નહીં, સંબંધ

વગરનું, પોતાનું નહીં, પારકું; ઈનકારકરનું. Adj. Unconnected, not allied by kindred, foreign; denying. Prohib. અ + અખ = Per. خویش

અખોઈયે, akhôi-yê. વિં અસલતવાણું, સ્વાભાવિક,

કુદરતી, કલ્પનાવાણું, દુરઅંદેશ. Adj. Natural, innate, original, full of imagination, far-sighted, provident.

અખોઈ-શ, akhôi-sh. નાં તેનો ગુણ—અવાસ—

સ્વભાવ. Subs. His innate quality—nature—disposition. Per. (خوي + ش) خویش

અ-હંગી, a-liangî. નાં ઈરાદા-ધારણા વગરની હાલત,

હુશિયારી—શાન્તી વગરની હાલત, હલકાપણું, કૌવત વગરની

હાલત. Subs. Absence of purpose—aim—design, want of understanding—placidness, levity, powerlessness. Compare Per. **حنگ** = understanding, power.

અહુઅદી, હાન્દી, ahvadī, hāndī. નાં સરખાપણું, બરાબરી, હરીફાઈ, સરખામણી. Subs. Likeness, equality, evenness, rivalry, comparison.

અહુઈયે, ahūīyē. વિં સત્તાવાણું, સાહેબીવાણું, મ્હોટાઈવાણું; જુરાઈવાણું, જુરું. Adj. Authoritative, ruling, swaying, enjoying greatness; evil, bad.

અહુ-દેહ, ahu-dēh. નાં ખરાબી કરનાર, એવ આપનાર. Subs. An evil-doer, one who does harm, a blemish-giver.

અહુ-દોશ, ahu-dōsh. નાં જુરો શબ્દ ઓચરવો તે, ગાળ. Subs. Uttering bad—indecent words, abuse.

અહુ-બાબા, a-hu-babā. નાં ખરાબ—કઢંગો દરવાજો. Subs. An awkward gate. **અ** + **باب** = Ar. **باب** = a gate.

અહુ-બાબા, ahu-babā. નાં દરવાજાનો ધણી—માલિક, દરબાન. Subs. The owner of a gate, a gate-keeper.

અહુ-બશ, ahu-bash. નાં ખરાબ—નકામી બેડી. Subs. A bad chain, a useless fetter.

અહુબશ, a-lmbash. વિં મોકાબલા વગરનું, બેમીસાલ, હરીફાઈ વગરનું, સાંભે નહીં થનારું. Adj. Having no

comparison, unmatched, not competing, not resisting.

અહમ્-મેશ, ahu-bêsh. નાં અરાખ મરજ, ખુરો આખર, અરાખ દ્વેષ. Subs. A bad disease, a dangerous malady, malignant rancour.

અહમ્ આહંગી, âhangî. Dink. નાં ઈરાદો, ધારણ, મતલબ. Subs. Intention, design, purpose.

અહમ્ આહુઈયે, âhuîyê. નાં એમિયલપણું, એમવાણું તે. Subs. Deformity, ugliness, disfigurement.

અહમ્ આ-દશ, khândash. ક્રિં તે પઢ્યો—ભણ્યો, તેણે વાંચ્યું. V. He recited, he read—learned.

અહમ્ આવગી, khâvagi. નાં ખલેસી, પવિત્રાઈ, પાકીજગી, પરહેજગારી. Subs. Guilelessness, purity, piety, devoutness.

અહમ્ જશનહા, jashnahâ. નાં જશનો, ખુશીઓ, ખુશીની મીજલસો—મેલાવડાઓ ; તાપ, સુરજની ગરમી. Subs. Feasts, festivals, fêtes, pleasure-parties ; fever, heat of the sun. Per. جشن.

અહમ્ દશને-બાબા, dashnê-babâ. નાં જમણો દરવાજો. Subs. The right door—gate.

અહમ્ દાનેશ, dânêsh. નાં જ્ઞાન, દાનાઈ, હુશિયારી, ડહાપણ. Subs. Knowledge, wisdom, sagacity, intelligence. Per. دانش.

અહમ્ યાનીય, yâniyê. વિં દોલતમંદ, ખુશીવાણું. Adj. Wealthy, rich, pleased, enjoying pleasure.

અહમ્ સાનીયે, sâniyê. વિં રસમ—રેવાજવાણું, તરીકા પ્રમાણે, હિસ્સાવાણું ; નસીબવાણું, અસબાબ—માલમતા—મીલકતવાણું. Adj. Customary, habitual, conformable to

rule; having a share, fortunate, lucky, holding estate—property.

હવદી, havadī. વિં પસ્તાવો કરનારે, પશ્ચાત્તાપી, તોબા-કરતો. Adj. Repenting, contrite, penitent.

હાન્દી, હવદી, hāndī, havadī. Dink. નાં બરાબરી, સરખાપણું, સરખામણી. Subs. Equality, similarity, comparison.

હાન્દી, hāndī. બણનારે, પઢનારે. Adj. Reciting, reading, learning.

હાન્-બાબા, hān-babā નાં બિજે બાબ, બિજે દરવાજે, બિજું કારણ—સબબ. Subs. Second chapter, another door, another cause—reason.

હાની, હાનીએ, hānī, hānīē. Dād. નાં બિજપણું, જુદાપણું, મળતાપણું નહીં તે. Subs. State of being not the same, non-coincidence.

હાનીશ, hānīsh. કિં આજ્ઞાં તે તું લખ. V. imper. Write it (thou).

અ-ખેશાવંદ, a-khêshâvand. વિં સગું—કુટુંબી નહીં, નાતીલું નહીં. Adj. Not related, not connected by family ties, not akin. Priv. + ગામડાડામ = Per. خویشاوند = a kinsman.

અ-ખેશી, a-khêshī. નાં ખેશી—મગાઈ—સંબંધ વગરની હાલત. Subs. State of being not related by kindred, absence of relationship—affinity.

હવદીહેદ, havadihêd. કિં બરાબર—સરખું થાયછે. V. Becomes equal, becomes similar—alike.

૧૪૦૫૪ આવીગાન, ખા-યાન, khâvîgân, khânyân. Sétâ-
êsh. નાં કુવાઓ. Subs. Wells. Compare Av.
𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎 (in 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎. See Khor. Yt. 2).

૧૪૦૫૪ અ-ખવેગાન, a-khivêgân. વિં ખાખ—ઉંઘ વગરના.
Adj. Those that are without sleep.

૧૪૦૫૪ અ-ખેઝશને, a-khêzashnê. નાં નહીં ઊઠવું, બેસી
રેહેવું, દબાણમાં રેહેવું. Subs. Not getting up, being
in a state of rest ; being in a state of pressure.

૧૪૦૫૪ અ-ખેશુન, a-khêshun. નાં સગાં નહીં, પરાયાં.
Subs. plu. Not relations, strangers. Priv. 𐬔 +
𐬔𐬀𐬭 = Per. خویش = a kinsman.

૧૪૦૫૪ અહુઈગાન, અહુઈયાન, ahûîgân, ahûîyân. Dâd.
and Nêrang. નાં સાહેબીવાળા—મોટા લોકો, મહાન
પુરૂષો. Subs. Those who enjoy pre-eminence—
greatness, those who are of high rank.

૧૪૦૫૪ અહુ-દશને, ahû-dashnê. નાં જ મણી તરફનો સાહેબ —
ધણી. Subs. The master—lord on the right
side.

૧૪૦૫૪ આસુબશને, âsubashnê. મળીજવું, પેવસ થવું. Subs.
The act of being mingled, mixing up.

૧૪૦૫૪ ખાનીગાન, khânîgân. Dâd. નાં નેહેરો, નાળાંઓ.
Subs. Canals, brooks, rivulets.

૧૪૦૫૪ ખાનેશને, khânêshnê. નાં પઢવું તે, બણતર, કેહેવું.
Subs. Reciting, learning, reading, saying. Per.

خوانش

૧૪૦૫૪ આવીગાન, khâvîgân See ૧૪૦૫૪ khâvîgân.

૧૩૭૫ દોઝનેયાન, dōzanēyân. Vand. XIV. નાં ખુરાઈ કરનારા, નઠાઈ વમાસનારા. Subs. Evil-doers, evil thinkers. Compare Av. ૧૩૭૫, ૧૩૭૫

૧૩૭૫ યાન્-જશને, yân-jashnê. નાં જશનની મોજ, મેજા-વડાની ખુશી. Subs. The pleasure derived from feasts—convivial assemblies.

૧૩૭૫ યાનીગાન, yânīgân. નાં ખુશી કરનારાઓ—ભોગવનારાઓ; નેકીનો બદલો લેનારા. Subs. Those that gladden, those that receive rewards for their virtuous actions. Compare Av. ૧૩૭૫

૧૩૭૫ યાવેશને, yâvêshnê. નાં પામવું તે, હાંસેલ, પ્રાપ્તિ. Subs. Getting, obtaining, acquisition.

૧૩૭૫ હાન્દશને, hândashnê. Dink. નાં સરખું—ખરાખર કરવું તે, સમતોલ કરવું. Subs. Act of making equal—alike, act of making of equal weight—evenly proportioned.

૧૩૭૫ હાનીગાન, hânīgân. નાં બિજાઓ, લોકો, બાકી રહેલા. Subs. Others, people, the remaining.

૧૩૭૫ અ-ખેશ્કાર, a-khêshkâr. નાં અં કામ નહીં, ખોટું કામ; બદકામ કરનાર; અરાબ ધંધો, અરાબ ધંધો કરનાર; જુઠું, નારાસ્તી. Subs. An evil deed, an evil-doer; a bad profession; one that follows a bad profession; a lie, untruth, falsehood.

૧૩૭૫ અ-ખેશ્કાર, a-khêshkâr. વિં બેરોજગાર, નિર-ઘોગી. Adj. Unemployed, doing nothing, out of service.

૧૩૭૫ અ-ખેશ્કારાન, a-khêshkârân. નાં ધંધા—

રોજગાર—કામકાજ વગરનાં લોકો, નાકીસ્તી. Subs. Those that are out of service, those that are unemployed—without any business, unskilful persons.

અ-ખેશ્કારી, a-khêshkârî. Bund. નાં ઉદ્યોગ—ધંધા—રોજગાર વગરની હાલત, બેરોજગારી. Subs. State of being out of employment—service, want of occupation. Prohib. * + અ = Av. اگرچه , اگرچه = Per. خویش = one's own; اگرچه = Av. اگرچه = Pâz. اگرچه = Per. کار = a work; suffix ی = Per. ی ; Compare Pâz. اگرچه , Per. خویشکاری .

અ-ખેશ્કારીહા, a-khêshkârîhâ. કિં અં વગર ધંધાથી, બેરોજગારીપણાથી, નિર્યોગીથી. કાયદાસર નહીં, બેકાયદે. Without being employed—engaged, irregularly, improperly.

હાવેશ્ત, hâvêshî. See هائو hâvêshî.

અહુએ-દાદ, ahucê-dâd. નાં ઈનસાફનો ધણી, ઈનસાફ કરનાર. Subs. An arbitrator, a judge.

અ-અન્દી, a-andî. વિં ઉમેદ—આશા વગરનું. Adj. Hopeless, having given up hope.

અખુઈયે, akhuyê. કિં અં અંતઃકરણથી, દીલોઅનથી. Adv. Conscientiously, heartily, cordially.

અ-ખુદી, a-khudî. વિં પોતાને લગતું નહીં, પરાયું, પારકું. Adj. Not of one's own, foreign, strange, alien.

અહવદી, ahvadî. કિં તું યાદુએ—ઈએએ, V. Thou wishest—likest.

અહમ્મ અહુઈગી, áhuígí. વિં એબવાતું, એબલગામતું. Adj.
Deformed, ugly, ill-shaped.

અહમ્મ અહુઈયે, અહુઈગી, ahuíyê, ahuígí. વિં સાહેબી-
ને લગતું, મ્હોટાઈ ભોગવતું; અરાબીને લગતું, ખુદે. Adj.
Relating to mastery, enjoying greatness; per-
taining to badness, injurious, evil.

અહમ્મ આઈગી, આહી, khâígí, khâhí. Dink. કિં તું આહે
—ધ્યાર કરે. V. Thou mayest wish—love.

અહમ્મ આવંદે, khâvandê. નાં આવંદ, ધણી, માલેક. Subs.
Husband, master, owner.

અહમ્મ ખોઈયે, khóiyê. નાં આહેશ રાખવી, આહ રાખવો,
આહેશ, આહ. Subs. Coveting, desiring, loving,
wish, fondness.

અહમ્મ હાનીયે, hâníyê. Dink. કિં અં બિજું, સિવાય,
વળી. Adv. Moreover, besides, again.

અહમ્મ આએ બોલ દીનકરદમાં નીચલી એબારતમાં આવેલો છે:—

This word occurs in the following construction
in Dinkard :—

અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ
અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ
અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ અહમ્મ

અહમ્મ અ-અંદેશ, a-andêsh. વિં અવિચારી, વિચાર વનાતું.
Adj. Thoughtless, inconsiderate. Prohib. અ +
અં = Per. (as in અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ, અંદેશ)

અહમ્મ અ-અવીગી, a-khavígí. Yt. Seros. See અહમ્મ
akhâî.

- અવ્યય અ-એશ, a-khêsh. વિં સચું—એશ નહીં, પોતાને લગતું નહીં. Adj. Not related to, not allied by blood, not belonging to one's self.
- અવ્યય અહુઈગી, ahuîgî. નાં સાહેબી, હકુમત. Subs. Mastery, sovereignty, sway.
- અવ્યય અહુઈયે, ahuîyê. Yas. XXXIV. નાં સાહેબી, વિં સાહેબી-મ્હોટાઈવાણું. Subs. Mastery, sway, rule. Adj. Enjoying mastery—sovereignty.
- અવ્યય હાનીગી, હાનીયે, hânîgî, hânîyê. કિં અં બિજી મરતમે. Adv. A second time, on the second occasion.
- અવ્યય અહુઈગીહા, ahuîgîhâ. Dink. કિં અં સાહેબી—મ્હોટાઈની રીતે—રાહે, સાહેબીથી. Adv. Authoritatively, peremptorily.
- અવ્યય ખાનેગીહા, khânêgîhâ. કિં અં ગુપચુપ—છાની-માની રીતે, છુપી—ખાનગી રીતે. Adv. Silently, softly, quietly, privately, secretly.
- અવ્યય ખાની-દાનાગી, khânî-dânâgî. નાં દાનાઈની ખાણ. Subs. The mines of knowledge—learning.
- અવ્યય અહવંદીયાન, ahvandiyan. નાં બરાબરીઆ, સરખે-મરખા. Subs. Equals, compeers, those that are of the same rank—position, &c.
- અવ્યય અ-હંબજશમે, a-haubajashmê. નાં વાંધો નહીં લેવો, વાંધા ભરેણું નહીં તે, કલુલ રાખણું. Subs. Not disputing, not taking—raising any objection, admitting.
- અવ્યય અ-ખવીગી, a-khavîgî. નાં ઉંઘ વગરની હાલત, હુશિયારી. Subs. Sleeplessness, wakefulness.

અ-ખાઈયે, a-khâiyê. See અ-ખાઈગી. a-khavîgî.

અહુઈગી, alhuîgî. Dink. નાં ખરાબી, તુકસાન.
Subs. Damage, harm, ruin, destruction, hurt.

અહુઈયે, a-huîyê. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, યુએરગી.
Subs. Rule, mastery, superiority, greatness.

આહુઈગી, âhuîgî. નાં એખ બરેલી હાલત, ખોડ.
Subs. State of ugliness, a bad habit, vice.

ખાનેગી, khânêgî. વિં ખાનગી, છુપું, ઘેરને લગતું,
સાદું. Adj. Private, secret, domestic, homely.

ખાવીગી, khâvîgî. વિં ઉંઘરેટું, ગંધવાળું. Adj.
Sleepy, drowsy, dull.

હુબસીઆ, hubasîâ. નાં દાંત. Subs. A tooth

અખુઈ-ગુશીદન, akhuî-gnshîdan. કિં અંતઃ-
કરણ(ના આવાજ)ને સાંભળવું, અંતઃકરણના હુકમ મુજબ
ચાલવું. V. To hear the voice of conscience,
or to obey the dictates of conscience; +
"گوشيدن" = to listen.

અહુઈ-દીદન, ahmî-dîdan. કિં ખરાબી જેવી—
પાંખવી; સાહેબી જેવી—પાંખવી, મ્હોટાઈ ભોગવવી. V. To
see—to suffer destruction; to enjoy superior-
ity—pre-eminence.

આખેઝીદતુમ, âkhêzîdtum. Dâd. વિં સકુથી
વેહેલો ઊઠતો-ઊઠનાર. Adj. Rising (from bed) very
early.

શાંખ્ય આખેઝીદમ, ākhēzīdum. ક્રિ० હું ઊઠું. V.

I may rise—get up.

શાંખ્ય એ બોલ દાદેસ્તાને દીની નામની પેહલવી કેતાબમાં નીચેની એબારતમાં આવેલો છે:—This word occurs in the following construction in Dādestān-e-dīnī :

શાંખ્ય ૧૯૭૩૯૭ ૫૫ શાંખ્ય ૪૯૭૭૭ ૪૭૭૭ ૧૧૭

શાંખ્ય હાન્-દીતર, hānditar. વિ० વધારે બરાબર—સરખું.
Adj. More equal—similar—alike.

શાંખ્ય હાન્-જનાક, hān-jīnāk. Vand. X. ક્રિ० અં બિજ-જગાએ, બિજગમ, બિજ તરફ. Adv. In another place—direction, on the other side.

શાંખ્ય અખ્વીની, akhvīni. નાં દુરઅંદેશી, અગમચેતી.
Subs. Forethought, foresight.

શાંખ્ય અહુ-દીની, ahn-dīnī. નાં અરાબ દીન, યુનાહ બરેલો કાયદો. Subs. A bad religion, a wrong—sinful principle.

શાંખ્ય અહુ-દેવી, ahn-dēvī. નાં અરાબ દેવી. Subs. An evil female spirit, a wicked Daēvī.

શાંખ્ય અહુઈ-નયુશીદન, ahui-nayushīdan. Dink. ક્રિ० દીન—ધરમ શિખવો, દીનનાં ફરમાનો સાંભળવાં, V. To hear the precepts of religion, to acquire a knowledge of religion. અ + શાંખ્ય = نبشيد ن = to lend an ear.

શાંખ્ય અ-ખુ-સન્દદ, a-khuusandad. ક્રિ० નાખુસ—દલગીર કરે. V. May displease, may make sad—sorry.
Compare Per. خورسند.

- અ-ખુશનેદ, a-khushnéd. ક્રિ० નાખુશ-નારાજ-નિરાશ થાએ. V. May be displeased—disappointed.
- અહુઈનેદ, ahuínéd. Dink. ક્રિ० સાહેબી કરે; ખરાબી કરે. V. May rule—govern; may ruin, may do harm.
- અ-દીનેદ, khandiné. ક્રિ० હસાવે, ખુશ કરે. V. May cause to laugh, may cause to please.
- આનીનેદ, khániné. ક્રિ० પઢાવે, શિખવે, બોલાવે. V. May cause to learn—recite, may cause to speak.
- ખુન્શનેદ, khunshanéd. ક્રિ० રાંછ-ખુશી-ખુશહાલ થાએ. V. May be pleased, may be satisfied with.
- અ-ખુન્સંદતન, a-khunsandtan. ક્રિ० નારાજ—નાખુશ—દલગીર થવું. V. To be displeased—offended, to be sorry.
- અહુ-દીન, ahu-dín. Dink. નાંખરાબ દીન—કાએદો. Subs. A bad religion, a wrong principle. Compare Av. $\text{𐬨𐬀𐬢𐬀𐬭𐬀} + \text{𐬀} + \text{𐬨}$
- આવી-વર, áví-var. Bûnd. નાં પાણીનો ગોશો. Subs. A rock-cut water receptacle.
- ખાન્દેહ, આનીદેહ, khândêh, khánídêh. વિ० પઢેલું, શિખેલું. Adj. Learned, instructed, well read.
- અ-ખોસ્કારશને, a-khóskárashné. નાં પસ્તાવો નહીં કરવો, પતેત—તોખા નહીં કરવી. Subs. Not repenting—regretting, not turning from sin.

અ-ખુસ્કારશની, a-khuskârashnî. નાં પોકારવું નહીં, ફરીઆદ નહીં કરવી. Not bawling—complaining.

હોસ્કાર્દ, hôskârd. વિં વાકેફગાર, અખરદાર, અગૃત, સાવધ. Adj. Knowing, intelligent, vigilant, wakeful.

અ-હોસ્કાર્દન, a-hôskârdan. કિં અખરદાર—સાવધ—હુશિયાર નહીં કરવું. V. Not to make well versed—vigilant, not to apprise.

હોસ્કાર્દન, hôskârdan. કિં અખરદાર—સાવધ કરવું, ચેતવણી આપવી, જણાવવું. V. To warn, to inform previously, to make known.

અહુર્થવાંન, ahurîvân. નાં સાહેબી કરનારા, મ્હોટાઈ-રાખનારા; આજ્ઞા, હોકમ, ફરમાન. Subs. Those who exercise authority—enjoy greatness; an order, command, *fiat*.

ખાનીચે, khânîché. નાં પાણીની નાધણી હોજ, પાણીનો ન્હાનો ચશ્મો. Subs. A small fountain or reservoir, a streamlet.

અ-ઓસ્તાખ, a-ôstâkh. Gloss. નાં હિચકારાપણું, હિચકારે થવું, હિચકારાપણું કરવું, Subs. Cowardice, becoming timorous, playing the coward.

અ-અવસ્તા-યશ્નન, a-avastâ-yashnân. નાં અવસ્તાની આરાધના નહીં કરનારા, અવસ્તા નહીં પઢનારા. Subs. Those who do not praise the Avestâ, those who do not recite or study the Avestâ. (Prohib. + અવસ્તા + યશ્ન from Av. અવસ્તા-યશ્ન)

અહુ-ગેતી-દેહેશ્નન, ahu-gêti-dêhêshnân.

નાં અરાબ પેદાએશ ઉત્પન્ન કરનાર, દુનિયાંમાં અરાબી ઉત્પન્ન કરનાર—આપનાર; દુનિયાંને પેદા કરનાર સાહેબ, ઓદા. Subs. One who brings evil things into existence, one who effects evils in the world; the Creator of the world, God.

અહુ-સેતાયશ્નન, ahu-sêtâyashnân. નાં

બુરી—અણઘટતી સેતાએશ—વખાણ કરનારાઓ. Subs. Those who offer insincere prayers, those who give false praises.

હુ-સતાએશ્નન, hu-satâêshnân. નાં

નેકબંદગી કરનારા, ઘટતી સેતાએશ કરનારા. Subs. Those who offer sincere prayers, those that give just praises.

ઝ્યાન-ગેતી-દેહેશ્નન, zyân-gêti-dêhêsh-

nân. Dink. નાં ગેતીને અરાબ કરનારા, દુનિયાંની પેદા-એશને નુકસાન પોહોંચાડનારા. Those who corrupt the world, those that do harm to worldly productions.

જશ્ન-ગેતી-દેહેશ્નન, jashna-gêti-dêhêsh-

nân. નાં દુનિયાંની પેદાએશોનો મેલાવડો—સંગ્રહ, દુનિયાંની પેદાએશોનું પ્રદર્શન. Subs. A collection of the creations of the world, an exhibition of the productions of the world.

અ-હોસ્તાનીગાં, a-hôstânigân. વિં લોકો—

રૈયત—પ્રજાવગર. Not having people, devoid of subjects.

અ-ઓસ્તાન, a-ôstân. નાં બેવિશ્વાસુ—બરોસા
વગરનું માણસ, બદનયતવાળું માણસ. Subs. A faith-
less—untrusty man, a man of an evil in-
tention.

આસુબીદન, âsubîdan. ક્રિં મળીજવું, પેવસ થવું.
V. To be mingled—united, to be mixed up.

આહંગીદન, âhangîdan. ક્રિં ધારણા કરવી, વિચા-
રવું; ખેંચવું, તાણવું; હાવણ—શેતાબી કરવી. V. To
intend, to think; to draw, to pull; to make haste,
to lose not a minute. Compare Per. آهنگ

હાનજીદન, hânjîdân. ક્રિં કાંઈબી ખેંચવું. V.
To pull anything.

અહુ-દીદેગી, ahu-dîdêgî. નાં સાહે નહીં જોવું,
સારો દેખાવ નહીં મેળવવો, પુરતી સહમજ—જ્ઞાન નહીં મેળવવું,
ખરાબ દેખાવ. Subs. Not seeing good (things), not
getting a good sight, not acquiring sufficient
information—knowledge, a bad sight—view.

અ-અંદક-ફરાઝ, a-andak-farâz. વિં થોડું ઘણું
નહીં, સમતોલ, ખરાબર, જેઈએ તેટલું. Adj. Not a little,
not more or less, equal, evenly proportioned,
exact, adequate, sufficient. Compare Per.

اندک + فراز

કુદ્ર, kshudra. Nêrang. નાં મની, ધાત; શરાબ;
કાંઈ, ખીર; દુધ, પાણી. Subs. Seminal fluid, *semen*
virile (L.); liquor; gruel, rice gruel; milk,
water. Compare Av. کوش

અ-હુસોબ, a-husrôb. નાં ખરાબ કીર્તિ, બદનામી.

વિ० અપકીર્તિનું, અપજ્ઞ સવાણું, ધિક્કારવાણું, બદસુરત, અરાખ.
Subs. Infamy, ingloriousness. Adj. Infamous, inglorious, despicable, ugly, evil. Priv. * +
—જીવન = Av. *જીવન = fair fame.

અહુ-સ્રોશી, ahu-srôshî. ના० કરમાન—હોકમને
લગતો ધણી, કરમાનવાળો સાહેબ, તાબેદારીને લગતો સાહેબ.
Subs. Master of obedience (lit.), one who enforces obedience.

અ-હુસ્રોબે, a-husrôbê. See —જીવન

હુસ્રુબે, husrubê. Siroz. ના० નેકનામી ; એક
ગોદાનું નામ છે કે જેમાં પાદશાહ કેણુસરવ ગોકેનશીન થયો હતો.
વિ० સારા સચુન બોલનારું. Subs. Acquiring a good name by virtuous actions ; the name of a cave into which King Kaekhusrav retired. Adj. Uttering good words. Av. *જીવન

અખીન, akhîn. ના० ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ
છે. વિ० દુરઅંદેશ, આગમચથી વિચાર કરનારું. Subs. One of the names of God. Adj. Forethinking, far-sighted.

અહુઈનાદ, ahmînâd. કિં સાહેબી આપે, સાહેબી હોજે.
V. May give sovereignty—sway, may enjoy authority—mastery.

અ-અન્દુખ્તે, a-andukhtê. ભૂં ૬૦ નહીં મેળવેલું,
એકલું નહીં કીધેલું, કાયદો નહીં મેળવેલો. Past part. Not acquired—gained, not collected, not profited. Prohib. * + —જીવન = Per. *જીવન

અહુ-બોએ, ahu-boê. વિં દુરગંધી, અરાબ વાસ—
બદબો બરેલું. Adj. Full of offensive smell, stink-
ing. Priv. ન + અહુ = Av. خوش = Per. خوش

હુ-બોએ, hu-boê. નાં સુગંધ, ખુશબો. Subs.
Fragrance, perfume, good odour, pleasing scent.

અહુએ-દોશી, ahuê-dôshî. Dink. નાં અરા-
બીનો માલેક, ખુરાઈનો ધણી. Subs. One who prac-
tises vice, an evil-doer.

અહુએ-નશી, ahuê-nashî. વિં અરાબ સાએઆ-
વાણું. Adj. Having a bad shade.

અહુ-ગોશી, ahu-gôshî. વિં અરાબ કાનવાળો,
કાયા કાનનો, બાહોશ નહીં તે. Adj. Having bad ears
(lit.), too apt to believe, having weak intellect.

અહુ-વીનશી, ahu-vînashî. વિં અરાબ દૃષ્ટિ—
નજરવાણું, અરાબ દેખાવણું. Adj. Having a bad
eyesight, ill-looking.

અહુ-ગવશને, ahu-gavashnê. નાં અરાબ બોલણું,
અરાબ કેહેવત. Subs. A bad utterance, an evil
speech.

અહુ-ગોયાન, ahu-gôyân. નાં અરાબ બોલનાર,
દુષ્ટ સચુન બોલનાર. Subs. A bad speaker, one who
utters evil words.

અહુ-દન્દાન, ahu-daudân. વિં અરાબ દાંતવાણું.
Adj. Having bad teeth. ન (= not good) + અહુ =
Av. दन्त, Sans. दन्त = a tooth.

જાનજાનશને, yān-janashné. નાં યુશી તોડવી.
Subs. Destroying pleasure.

હીન્દુગાન, hīndugān. Dād. નાં હિન્દુસ્તાન;
હિન્દુઓ. Subs. India or Hindostan; the Hindoos.

અખીની, a-khīnī. Dād. વિં કીનો—કપટ—ફેષ
વગરનું. Adj. Free from revenge—spite—malice.

અહુઈની, ahuīnī. Dink. નાં સાહેબી. વિં સાહેબી
કરનારું, મ્હોટાઈ ભોગવનારું. કિં તું સાહેબી કર. Subs.
Mastery, rule, sway. Adj. Enjoying supremacy
—mastery—greatness. V. Rule (thou).

આહુ-ગની, āhu-ganī. વિં એબને ખારનારું, ઈલ્લતને
તોડનારું. Adj. Destroying evil, crushing vice.

આહુ-ગોઈ, āhu-gōī. નાં એબ—નિંદા—ગીબત કર-
નાર, યુરું બોલનાર. Subs. One who finds fault with,
a backbiter, a slanderer, a defamer.

હાનીની, hanīnī. Dād. વિં લોહોડાંને લગતું, લોહો-
ડાંનું. Adj. Made of iron, iron; as in—જાનજાનશને

જાનજાનશને

અહુઈનીનેદ, ahuīnīnêd. Yas. XXX. કિં
ખરાબી કરે. V. May do evil—harm.

અખોઈનેદ, હવીનેદ, akhōīnêd, havīnêd. કિં વિ-
ચાર કરે, સાહેબી કરે. V. May think—consider,
may domineer—rule.

અહુઈનેદ, ahuīnêd. કિં તમો સાહેબી કરો. V.
You may sway—rule.

૧૫૫૫ અહુઈનેદ, ahuínêd. Dâd. કિં અરાબી કરેછે.
V. Does harm—evil.

૧૫૫૫ અહુ-જવીદ, ahu-javíd. નાં જુદો ધણી, બિજો ધણી.
Subs. A different master, another owner.

૧૫૫૫ ખાનીનેદ, khânínêd. કિં બોલાવ્યું, તેડ્યું; પઢાવ્યું.
V. Called, invited; taught (to read and write),
made to learn or study.

૧૫૫૫ હવીનેદ, havínêd. કિં બીહુછે, ધાસ્તી કરેછે. V.
Fears, dreads (pres. third per. sing.).

૧૫૫૫ અહુઈનીદાર, ahuínídâr. Vand. XX. નાં
નજ સાઈ—ગલીઆઈ—અપવિત્રાઈ કરનાર. Subs. One
who causes filthiness—impurity, a profaner.

૧૧૫૫૫ અ-ખુનીનીદન, a-khunínídan. કિં નહીં પઢવું—
બોલવું, સુગું રેહેવું. V. Not to read—learn, not to
speak, to remain silent.

૧૧૫૫૫ અહુઈનીદન, ahuínídan. Dâd. કિં અરાબી
કરવી; સાહેબી કરવી, મ્હોટાઈ બોગવવી; અરબાદ કરવું. V.
To do evil—harm; to domineer, to enjoy su-
periority; to waste, to throw away.

૧૧૫૫૫ આહુઈનીદન, âhuínídan. કિં એબીઅલ કરવું.
V. To make ugly—deformed.

૧૧૫૫૫ ખાનીનીદન, khânínídan. કિં પઢવું, બોલવું. V.
To read, to study, to learn, to speak.

૧૫૫૫ અખોઈન, અખ્વીન, akhóin, akhvín. નાં દુર
ઑદેશો કરનાર, ઓદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે.

Subs. A foresighted man, one of the names of God.

૧૧૫૫ અહુ-બુન, ahu-bun. નાં અરાબ મૂળ—શરૂઆત—પાથો; મૂળ—અસલ ધણી. Subs. A bad beginning, an evil root; the original master, the first owner.

૧૧૫૫ આહુ-બુન, âhu-bun. નાં મુખ્ય એબ, અરાબ મૂળ, મૂળ ફરીયાદ. Subs. The chief defect—blemish, the evil source, the cause of complaint.

૧૧૫૫ ખાન-બુન, khân-bun. નાં ખાનનું મૂળ—જડ. Subs. The source of a mine, the nucleus of a mine—quarry.

૧૧૫૫૫ અહુઈનતન, ahuînatân. ક્રિં સાહેબી કરવી. V. To sway, to rule, to exercise authority.

૧૧૫૫ ખાનીક, ખાની, khânîk, khânî. નાં એક ઘર; સ્વચ્છ પાણી, પાણીનો ઝરો-ચશ્મો:—જેમકે ૧૧૫૫ = “ગોક્ષ આગળનો પાણીનો ચશ્મો. Subs. A house, an edifice; pure water, a fountain; as in ૧૧૫૫ = a fountain of water at the entrance of a cave. Per. خاني

૧૧૫૫ હાનીએ, hânîê. વિં લાચાર, લાઈલાન; બેશક. Adj. Helpless, forlorn, destitute of means; undoubted.

૧૧૫૫ અખોઈએ, akhoîchê. નાં દુર અંદેશોબી, લાંબો વિચાર પણ. Subs. Even forethought—foresight.

૧૧૫૫ આવીએ, âvîchê. નાં પાણીબી; ઈજત—આબરૂબી. Subs. Even water; even respect—honour.

૧૧૫૫ આહુઈએ, âhuîchê. વિં એબદારબી, એબ—ઈલ્લત-

વાણું પણ. Adj. Even the ugly—deformed, even the vicious.

ઢાળા આનીચે, khâníchê. નાં હાની હોજ, પાણીનો નાંધલો ચશ્મો. Subs. A small reservoir—cistern, a small fountain.

ઢાળા આયેચે, khâyêché. નાં અસલત—આદતબી, પરમે-વોબી. Subs. Even habit—innate quality; even sweat.

ઘાળા અ-અવીજે, a-avîzê. વિં નાપાક, ગદલું, નિતરું—સ્વચ્છ નહીં. Adj. Not pure—guileless, dirty, foul, not clear—pellucid.

ઘાળા અ-ખીજે, a-khîzê. કિં ના કસડી આં માર, આસ્તે ના ચાલ. V. imper. Don't move slowly (like an infant), don't crawl, don't walk gently.

જાળા અ-અંગદ, a-angad. વિં તવંગર નહીં, કંગાલ, ગરીબ, દરિદ્ર. Adj. Not rich, poor, wretched, penniless, miserable.

જાળા ખવીદ, khavîd. નાં બીનાસ, તરી, લીલો અનાજ, અનાજ વાવેલું ખેતર. Subs. Greenness, moisture, green corn, a sown field. Per. خويد

ઝાળા અ-અંગદી, a-angadî. નાં ગરીબાર્થ, મુકલેસી. Subs. Poverty, indigence, misery.

ઝાળાઝાળા અખુઈદીનીદન, akhuîdînidan. કિં દિલ આપવું, વિચાર કરવો, ધ્યાન આપવું. V. To set one's affections on, to pay attention to.

ઝાળાઝાળા અહુઈદીનીદન, ahuîdînidan. Dink. કિં સાહે-બી આપવી; ખરાબી કરવી. V. To give authority—supremacy; to do harm.

॥१५१५१५५ ખનીદીનીદન, khañdīnīdan. કિં બુલંદ આવા-
જવાણું કરવું, મશહૂરી પામનારું કરવું, વખાણવા લાયક કરવું.
V. To render noisy (lit.), to make famous—
praiseworthy.

॥ खविदीनिदन, khavīdīnīdan. कृ० जीनासवाणु—
तरावतवाणु कराववुं. V. To cause to moisten, to
cause to make fresh—juicy.

॥८५८५८५८ आनीदीनीदन, khânîdînîdan. क्ति० पढाववुं, ओ-
लवावुं. V. To cause to learn—recite—speak.

१४४० अखेतु, a-khêtu. ना० सञुं—जेशी नहीं. Subs.
One not connected by family ties. Prohib.
+ १४४ = Av. १४४०८

અખેતુદાદ, a-khêtudâd. વિ० સગાઈ કર્યા વગર, સંબંધ કર્યા વગર, જોડાં વગર. Adj. Without being connected by ties of relationship, without being related by blood.

જેવુદાદ, khêtudâd. Dâd. નાં સગાંસગાંમાં
લગન કરવાં. (જે બોલની શિક્ષણ જંગલ એ પ્રમાણેથી આવે
છે.) Subs. Marriage between relations. Av.

॥१५॥ अहुईदन, ahuīdan. कि० साहेबी करवी. V. To
sway, to domineer.

॥१॥॥॥ ખનીદન, khanīdan. કિં બુલંદ આવાજ થયો, મશ-
હૂર થયું. V. To sound, to be celebrated.

॥१॥ आनीदन, khânîdan. क्ति० पढवुं, बखवुं, ओखवुं. V.
To recite, to read, to study, to speak.

॥१७७७॥ हानीदन, hânîdan. छि० क्षयवुं, अक्षयवुं, वाडेइ थवुं,

આગાહી મેળવવી; બેસવું. V. To write, to know, to be informed, to be acquainted with; to sit.

જાહેરાત ખનીદે, khanîdê. વિ. મશહુર થયું, શિખેલું, દાનાવ. ના. પ્રતિ શબ્દ. Adj. Celebrated, renowned, learned, wise. Subs. An echo.

જાહેરાત અ-અનીર, a-anîr. વિ. સારી ખાસિયતવાળું, દીનદાર, બેહેશતી, સ્વર્ગવાસી. Adj. Good-natured, benevolent, religious; pious; residing in paradise.

જાહેરાત અખ્ગર, akhgar. ના. આતશની ચિણગારી, ઈંગાર, આતશ. Subs. A spark of fire, cinders, fire. Compare જાહેરાત akhgar. Per. اخگر

જાહેરાત આહંગર, âhangar. ના. લોહાર. Subs. A blacksmith. Per. آهنگر, Sans. अयस्कार.

જાહેરાત અહુ-દરવંદાન, alu-darvandân. ના. ખુરા દરવંદો, ખુરા યુનેહગારો. Subs. Evil transgressors, wicked sinners. $\text{av} (= \text{ah} + \text{v}) + \text{darvandân} = \text{Av.} \text{ } \text{𐬀𐬚𐬚𐬭𐬀𐬢𐬵𐬀𐬢𐬵𐬀}$

જાહેરાત અ-અંદોરઝ, a-andôrz. વિ. વસિયત વગરનું. Adj. Intestate.

જાહેરાત અખુ-ગરમોક, અખુ-ગરેમો, akhu-garîmôk, akhu-garêmô. વિ. દિલને કબુલ થવું—પસંદ પડવું, દિલપસંદ. Adj. Acceptable to the heart, pleasing to the heart, agreeable. $\text{av} + \text{garmôk} = \text{Av.} \text{ } \text{𐬀𐬚𐬚𐬭𐬀𐬢𐬵𐬀𐬢𐬵𐬀}$

જાહેરાત અહુ-ગરમોક, alu-garmôk. ના. ખરાબ ગરમી. Subs. Bad heat, unhealthy warmth.

૧૬૦૫૪ અહુ-ગર્મોક, ahu-garmôk. Dink. નાં ખરાબ વચન—સચુન. Subs. A bad word, an evil speech—saying.

૧૬૦૫૪ હાન્-ગર્મોક, hân-garmôk. નાં બિજે વચન—સચુન. Subs. Another word—saying.

૧૫૪

૧૫૪ અઈદુન, aîdun. કિં અં એ રવેશે—રીતે. Adv. In this manner, thus. Compare ૧૧૧૭

૧૫૪ અઈને, aîné. શબ્દં અં વગર, સિવાય, વતરેગે. Prep. Without, except, besides.

૧૫૪ અખન, akhan. નાં મ્હોટું ઝાડ. Subs. A large tree.

૧૫૪ અખી, akhî. નાં દુનિયાં, હિકમત ; દેલેર થવું ; બોલંદ દર-જખની દરબાર—અદાલત ; એક કામ ; લાએક ગણાએલી એક ચીજ, મરવત—માણસાઈ—આદમીઅત રાખનાર, મરવતનો સાહેબ ; બોદાઈ રાહને લગતું કામ. Subs. The world, the earth ; skill, contrivance ; becoming intrepid—brave ; a high court of judicature ; a thing reckoned as worthy—proper ; a man of fortitude—humanity ; a divine action.

૧૫૪ અખુ, akhu. નાં See ૧૫૪ akhî.

૧૫૪ અખુન, akhun. નાં દુનિયાં, ઘર, મથક, રેહેઠાણ ; દિલ, ખસલત, સ્વભાવ. Subs. The world, house, mansion, abode, residence ; the heart, disposition, habit. Av. ૧૭૪

૧૫૪ અખુન, અન્ગુન, akhûn, angûn. Yt. Hor. નાં દિલ, હૃદયું. Subs. The heart, conscience, mind.

૧૫૭ અખો, akhō. નાં શરીરમધે રેહેનારી પાંચ* મીનોઈ શક્તિ-
ઓમાંની એક શક્તિનું નામ છે, કે જેનું કામ આપણાં અંતઃકરણને
મીનોઈને લગતાં નેક કામો કરવાની ચેતવણી આપવાનું છે;
અંતઃકરણ, દિલ, હૃદય, ઈચ્છા. Subs. The name of
one of the five powers in the body of man, the
business of which is to warn the conscience, to
perform virtuous deeds; conscience, the heart.
Av. ૪૭, Pâz. ૬૯ or ૪૭

૧૫૭ અદીન, a-dîn. વિં અધર્મી, બેઈમાન, ચોકસ કાયદા વગરનું.
Adj. Irreligious, faithless, having no settled
law. Per. ૫૫

૧૫૭ અહવન, ahvan. વિં બરાબર, સરખું, બિંચું. Adj.
Equal, exact, alike, another, second.

૧૫૭ અહૂ, ahû. નાં જીવંતી, હસ્તી, હૈયાતી. Subs. Life,
existence, being. Av. ૪૭

૧૫૭ અહૂ, અહૂર, ahû, ahûra. નાં ખોદા, પરમેશ્વર, સાહેબ,
પાદશાહ, દસ્તુર, વડો, સરદાર, હાકમી કરનાર, સાહેબી કરનાર.
Subs. One who rules—one who exercises au-
thority, God, the Supreme Being, master, a
king, Dustoor, chief, head. Av. ૪૭, ૪૭

૧૫૭ અહૂ, ahû. નાં દમ, જન. Subs. Breath, vitality.

૧૫૭ અહુન, ahun. નાં ફુલની કળી, ઝાડ, ઝાડનું પાત્ર.
Subs. A bud, a tree, a leaf of a tree.

૧૫૭ અહુન, ahun. નાં દુનિયાં; દમ, જન, જીવ. Subs. The
world; breath, life, vitality.

૧૫૭ અહુન, ahun. Yas. LVIII., Kâr. Ard. સર્વં તે,

* કેટલીક કેતાબમાં અગીઆર શક્તિ લખેછે.

બિજું:-જેમકે ૧૫૪૧૫૪ = બિજ અથવા તે જગો. ક્રિ. અ. વળી,
 તેમજ:-જેમકે ૧૫૪૧૫૪ = તેમજ ત્રીજ રાત્રે. Pron.
 That, another; as in ૧૫૪૧૫૪ = another or that
 place. Adv. Again, in a like manner; as in
 ૧૫૪૧૫૪ = in a like manner on the third
 night.

૧૫૪ અહુન, ahun. વિ. બિજું, પારકું. ક્રિ. અ. એસિવાય, એ ર-
 વેશે—રીતે. સર્વ. તે, આએ, તેજ. ઉભયા. અ. વળી, પણ.
 Adj. Another, foreign, alien. Adv. Besides, in
 this manner—way, thus. Pron. That, this, the
 same. Conj. Also, even.

૧૫૪ અહુન, ahun. ના. તે જગો; ઓકી; રોશની, ચળકાટ; આડનું
 થડ, આડનો ધણી, પાંદડાં; નેકી, જુશી, રામશની, શાદી. વિ.
 હેલાએડું, જુડું, સાફું. શબ્દ. અ. સિવાય, મુજબ. Subs.
 That place; watch, light, brightness, the trunk
 of a tree, the owner of a tree; leaves; virtue,
 goodness, mirth, jollity, rejoicing, gladness,
 marriage. Adj. Separate, different, good. Prep.
 Except, agreeable to, in conformity to.

૧૫૪ અહુવ, ahuv. ના. જંદગી, સાહેબ. Subs. Life,
 lord, master.

૧૫૪ અહવો, અહૂ, ahvó, ahú. ના. જંદગી, દુનિયાં, રખે-
 વાળ ફરેસ્તો. Subs. Life, existence, the world,
 a guardian angel.

૧૫૪ આહન, áhan. ના. લોહોડું. (“લોહોડાં” ને માટે સાધારણ
 રીતે ૧૫૪ એ પ્રમાણે શિકલ આવેછે.) Subs. Iron.
 Av. ૧૫૪, Per. ૧૫૪

૧૪૪ આહી, આહૂ, આહો, âhî, âhû, âhô. નાં એબ, ઈલ્લત; હરણ. Subs. Blemish, defect, failing, vice; a deer, an antelope. Pâz. ૬૭૨, Per. آهو

૧૪૪ આહૂ, âhû. નાં ફરિઆદ, બુલંદ આવાજ; માથુક; એક મરજનું નામ છે કે જેને અરબીમાં ضيق النفس કરી કહેછે. Subs. Complaint, a loud voice, a sweetheart; a beloved woman; the name of a disease known in Arabic by the name of ضيق النفس

૧૪૪ આહૂ, âhû. નાં એબ, ખોડ, ખાપણ, ગુકસાન, ઈજા, દુઃખ. Subs. Blemish, deformity, vice, loss, pain, injury. Pâz. ૬૭૨, Per. آهو

૧૪૪ આહુન, âhun. નાં દુનિયાં, બેહેશ્ત, સ્વર્ગ; ગોફો; ખાડો, ખાણ; ઓર. Subs. The world, paradise, heaven; a cavern, grotto, mine; a robber. Compare Per. آهون

૧૪૪ એ-દીન, ê-dîn. નાં આએ દીન—ધરમ, આએ કાયદો. Subs. This religion—faith, this law.

૧૪૪ ખાહન, khâun. Gloss. નાં બાજ પક્ષિ; વાઘ; મધુર વાચા, મીઠી જબાન; કુટવું, ડોકવું. Subs. A hawk, a tiger; an enchanting speech, a sweet tongue—speech; pounding, beating.

૧૪૪ ખાઝન, khâîn. નાં અડિઅલ—હટીલો ઘોડો, કાંઈબી છેકેલું—છેડી નાખેલું. વિં થંબ, હીલતું ચાલતું નહીં. Subs. A refractory or untamed horse; what is scratched. Adj. At rest, not walking—moving.

૧૪૪ ખાન, khân. નાં ખાણ. વિં ખાલેસ, સ્વચ્છ, નિર્મળ. Subs. A mine, a quarry. Adj. Pure, limpid, pellucid. Pâz. ૧૪૬

૧૫૪ ખાન, khân. Vand. XXI. નાં દુનિયાં, મિલકત, ઘર.
 Subs. The world, property, estate, house; as
 in—જાણીશ તારી હજાર મિલકતને (ગાય દોરને) હું પાક કરીશ” = “I will purify your
 thousand estates (cattle).” Comp. Per. خانه

૧૫૪ ખાની, khânî. Vand. XIII. નાં ઝરો, પાણીનો
 ચશ્મો. Subs. A stream, a spring of water. Av.
خانی = Sans. खा = Per. خانی

૧૫૪ ખાને, khânê. નાં ઘર, મકાન, રહેઠાણ. Subs. A
 house, residence, abode, dwelling. Per. خانه

૧૫૪ ખારૂન, khârûn. નાં પથ્થર. Subs. A stone. Com-
 pare Per. خارا (a stone of extreme hardness).

૧૫૪ ખાવ, khâv. નાં ઝરો, પાણીનો ચશ્મો, દરિયો. વિં ખાલેસ,
 સ્વચ્છ. Subs. A spring, a stream of water, a
 sea. Adj. Pure, clean. Compare ખાની.

૧૫૪ ખાવન, khâvana. નાં ચણી. Subs. A hen-
 sparrow.

૧૫૪ ખાવુન, khâvun. નાં ઝાડનું થડ. Subs. The
 trunk of a tree.

૧૫૪ જશને, joshnê. See જશ, jashna.

૧૫૪ દશને, dâshnê, dashna. વિં જમણું, જમણી
 તરફને લગતું, દક્ષિણ; અરે, સાચું. નાં જમણો હાથ. Adj.
 Right, right-handed, proper, just, true. Subs.
 The right hand. Av. دش, Sans. दक्षिण.

૧૫૪ દાને, dânê. નાં દાનો, અનાજ. Subs. Corn,
 grains of corn. (“અનાજ” ને માટે અસલ શિકલ જાણી

એ પ્રમાણે આવે છે :—જુઓ વંદીદાદની ૧૪ મી તથા ૧૮ મી પરગરદ.) Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌, Sans. घाना, Per. دانه

૧૫૪ યાન, yân. નાં ખુશી, આનંદ. Subs. Pleasure, gladness.

૧૫૪ સખુન, sakhun. નાં બોલ, બોલી, બાષણ, આવજ. Subs. A word, a vocable, a speech, a discourse, a sound. Per. سخن

૧૫૪ હવન, havan. નાં પડતલ જગા—જમીન. Subs. Fallow—uncultivated land.

૧૫૪ હાઉઈ, hâui. વિં ડાહું. Adj. Left (not right). Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌, 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌, Sans. सव्य.

૧૫૪ હાઉન, hâun. નાં પાવમેહેલમાં વપરાતાં આલાતો મધેનાં એક આલાતનું નામ છે, કે જેને “હાવનીમ” કરી કેહેછે ; હોમ કુટવાની ધાતુની આણી ; આમદાદથી તે બપોરનાં બારવાગા સુધીનો વખત ; એક ફરેસ્તાનું નામ છે કે જે સહવારનાં વખત ઉપર મવકેલ છે. Subs. One of the instruments used in certain ceremonies of the Zoroastrian religion ; a metallic mortar for pounding Hôrn ; the time intervening between daybreak and mid-day ; the name of an angel presiding over the morning time. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬌, Per. هاون

૧૫૪ હાન, hân. વિં બિજું, તદન જુદું. સર્વં કોઈબી. Adj. Another, quite different. Pron. Any one.

૧૫૪ હાન, hân. કિં અં બિજ મરતબે, ફરીને, હજુ લગણ, હમણાં સુધી. ઉભયાં અં અને, વળી. Adv. Again, a second time, till now, as yet. Conj. And, also, even.

૧૫૫ હાન, hân. નાં દારૂ ; દવા, ઔષધ; દવા આપનાર, દાઈ.
Subs. Wine, liquor; medicine; one that gives
medicine, a nurse, a midwife. Comp. Av. ૫૫૫

૧૫૬ હાને hânê. Vand. VIII. વિં હલાએહું, જુહું, ખાતેલ,
સંબંધમાં નહીં આવેલું. Adj. Separate, excluded, un-
connected, detached, distinct, different, apart.

૧૫૭ હાનો, hânô. સર્વં બિજું. Pron. Another.

૧૫૮ હાવન, hâvan. નાં દાહાડાની પેહેલ્લી પેહેનું નામ; હોમ કુટ-
વાની આણી, હાવનીમ; એડવાની હોલ; ચંગ, ઘાંટ. Subs.
The name of the first division (Gêh) of the
day; a metallic mortar used in ceremonial pur-
poses for pounding Hôrn; a plough, a bell.
Compare Av. ૫૫૮ and ૫૫૯

૧૫૯ હુન, hun. નાં ચોકી; રોશની, પ્રકાશ; ખોરાક. Subs.
A guard, watch; light, lustre; food, victuals.

૫૫૯ ખાવન, khâvana. See ૫૫૮ khâvan.

૫૫૯ હવંદી, havandî. નાં સરખામણી, સરખાપણું, ખરા-
બરી. Subs. Equality, likeness, similarity. Com-
pare Av. ૫૫૯

૫૫૯ હાવના, hâvanâ. નાં લાલો, ખતો કે જેથી “હોમ” તથા
“ઠરવરાંમ” કુટવામાં આવેછે. Subs. A pestle with
which “Hôrn” and “Orvarâm” are pounded.

૫૫૯ હાન્-અદશ, હાન્-અદી, hân-adash, hân-khadî.
સર્વં બિજે શખ્સ, બિજે કોઈ, પારકો માણસ. Pron. An-
other person, some other person, a stranger.

૫૫૯ આખીસ્તોમંદ, akhîstômand. નાં હાડમંદ હ-

trian religion, these seven priests, whose offices were originally different from one another, will assist at the above-mentioned ceremonies on the day of judgment. Av. *ahunavakshshî*

અહુન્-વક્ષી, અહુન્-વક્ષી, ahun-vakhshi, ahnu-khavshî. નાં કારીગર, કીસ્મી, પેશો કરનાર, ધંધોદાર. Subs. A professional man, an artizan, a workman.

હાવનાન, hâvanân. નાં “હાવનાન”; પાવમેહેલની ક્રિયાઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોખેદનેકેહેછે. Subs. The name of one of the priestly orders, whose business, as it appears from the construction of the word, must be connected with the *Hôm* ceremonies. For particulars, see *ahunavakshshî* Av. *ahunavakshshî*

હાવનાની, hâvanânî. નાં હાવનાનપણું, હાવનાનનો હોધો—કરજ. Subs. The office—duty of a Hâvanân.

અખ્વાન-ચ, akhvâna-cha. Nêrang. નાં દુનિયાં. વિંદુનિયાંઈ, દુનિયાંને લગતું. Subs. The world. Adj. Belonging to the world, worldly.

અહુ-ખોદા, ahû-khôdâ. નાં સાહેબ ધણી, ખોદા સાહેબ. Subs. God (who is) the Lord.

અહુ-ખોદા, ahû-khôdâ. નાં હકુમત કરનાર ખોદા, સત્તા ચલાવનાર પાદશાહ. Subs. The ruling God, a king who exercises authority.

અહુ-નામી, ahû-nâmî. વિં બદનામી બરેણું, ખરાબ

નામવાળું. Adj. Infamous, having a bad reputation. ના (= not good) + અંગૂઠા = Av. અંગૂઠા

અહુ-હમી, ahu-hamī. નાં સંપૂર્ણતાનો સાહેબ, પુરે-પુરો માલિક. Subs. Master of perfection, entire owner.

અહુએ-ખેરદ, ahuê-khêrad. નાં અક્ષલનો ધર્મી પતિ-સાહેબ. Subs. Master of sense—understanding (lit.), a man of wisdom—reason. અહુ + અંજી = Av. અંજી, Per. અંજી = sense.

અખૂઈ, અખુની, akhûî, akhunî. નાં દુનિયાં, જોહાંન, મકાન. Subs. The world, abode, residence.

અખૂએ, akhûê. નાં આલમ, અલકત, દુનિયાં, પેદાએશ. Subs. The world, mankind, people, creation, *tout le monde*.

અખુને, akhunê. વિં લોહીવગરનું. Adj. Bloodless. Priv. ન + અખુ = Av. અખુરેક, અખુરેક = Per. અખુરેક = blood.

અહનવદ, ahanvad. નાં પેહલ્લા ગાથાનું નામ; એક ક-રેસ્તાનું નામ. (જાણે એ પ્રમાણે બી એની શિકલ આવે છે.) Subs. The name of the first day of the Gâthâ Gâhâmbâr ; the name of an angel. Av. અહનવદ

અહને, ahanê. વિં બિજું. Adj. Another, second, further.

અહવંદ, ahvand. વિં બરાબર, સરખું, બિજું. કિં અં તેજ પ્રમાણે—માફક. Adv. Proper, equal, similar, like, another. Adv. In the same manner—way.

અહંદ, khahand. કિં આહે, ઈચ્છા—ધ્યાન કરે. V. May wish—desire, may love—hold dear.

MISCELLANEOUS BOOKS.
No. 56
Office of Private
Secretary to the
Viceroy.
RECD. IN OFFICE
The 1st 3

PAHLAVI, GUJARÂTI AND ENGLISH DICTIONARY.

BY

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA,

FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY, AND

MEMBER OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

VOLUME II.

A. Y. 1248.

A. C. 1879.

BOMBAY—JEHANGIR BEJANJI KARANI, 18, PARSİ BAZAR.

LONDON—MESSRS. TRÜBNER & Co., 57 & 59, LUDGATE HILL.

(All rights reserved.)

BOMBAY :

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

THE PROPERTY OF THE
HOME DEPT.

પેટેલસી ચુનરાતી અમ. ઇ. ૨૨/૧૧/૧૯

રચનાર,

જાન્યવાર. ૨૨/૧૧/૧૯

મુંબઈના ચુનરાતીનાં ફેલો, અને મુંબઈની રાયલ એસી-
આટીક સોસાઈટીના મેમ્બર.

દફતર ૨ જી.

સને ૧૨૪૮ યજ્ઞજરદી. સને ૧૮૭૮ ઈસવી.

મુંબઈ—જેહાંગીર બેજનજી કરાંની,

નાં ૧૮, પારસી બજાર.

લંદન—મીસીઅરસ ત્રુબનરની કુંપની,

૫૭ અને ૫૮, લંદગેત હીલ.

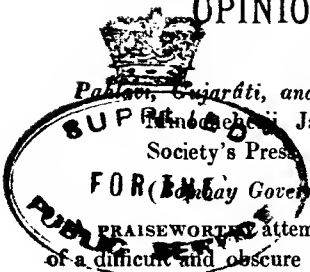
(તરજુમો કરવાનો તથા બીજા સર્વે દક્ષો ગ્રંથકર્તાએ પોતાને સ્વાધીન રાખેલા છે.)

મુંબઈમધ્યે

એજ્યુકેશન સોસાયટીનાં છાપખાનામાં છપાવી મગલ કર્યું છે.

THE PROPERTY OF THE
HOME DEPARTMENT

OPINIONS ON VOLUME I.

Pahlavi, Gujarati, and English Dictionary. By Jamaspji Dastur Jamasp Asana. Vol. I. Bombay Education Society's Press. 1877. (London: Trübner & Co., 1877.)

FOR THE *Bombay Government Gazette*, 9th August 1877.)
PRAISEWORTHY attempt to supply the desideratum of a Dictionary of a difficult and obscure dead language. To the Dictionary is prefixed a pretty long essay, under the name of Introduction, in which the origin and age of the Pahlavi language are discussed.

(*Academy*, 8th September 1877.)

THE partial publication of the first attempt at a complete Dictionary of the Pahlavi language may perhaps be taken as an indication that the study of Pahlavi is beginning to emerge from the mythic state in which the dogmatic scepticism of some writers and the misplaced ingenuity of others have hitherto managed to involve it. It is hardly creditable to the good sense of English scholars that they should have so utterly neglected the numerous Pahlavi manuscripts which, for more than a century, they have known to be still preserved by their fellow-subjects—the Parsis in Western India. That this neglect has been due rather to prejudice than to any shrinking from difficulties on their part is evident from the labour and ingenuity which they have so successfully spent upon the cuneiform and hieroglyphic records, which were originally far more inaccessible and complicated than the Pahlavi writings. Deserted by English scholars, to whom they had a right to look for advice, the Parsis have had to rely upon the assistance of Frenchmen, Danes, and Germans in studying their religious literature, and have begun, at last, to make researches themselves. They have already published several Pahlavi texts and a good Grammar of the language, and now issue the first instalment of a complete Dictionary.

Dastur Jamaspji's Dictionary, when complete, will give nearly all the traditional readings of each written form which the student is likely to meet with, arranged in a convenient order for reference, together with the traditional explanation of each reading. This information

will be a most important assistance to the Oriental scholar, even in those cases where he may prefer his own readings and explanations to those handed down by tradition, as it will enable him to identify the words with certainty.

Dastur Jamaspji commences his work with an Introduction, both in English and Gujarâti, in which he discusses the age, origin, and meaning of Pahlavi and Huzvârish.

He gives afterwards a table of the Pahlavi letters and their various compound forms and readings, with an explanation of the alphabetical order adopted in the Dictionary. This is based upon the order of the letters in the Sanskrit and other Indian alphabets, which is perhaps the most convenient arrangement for the Parsis, whose vernacular is Gujarâti.

The Dictionary itself, in this first instalment, extends to 168 pages, and contains the explanation of more than 1,400 words. Each word is given in the Pahlavi character with its traditional pronunciation, both in Gujarâti and Roman type, followed by its meaning both in Gujarâti and English. Some of the more unusual words have references to the works in which they have been found; and in many cases the Avesta and Persian synonyms are given, but the author has wisely refrained from venturing too far into etymological speculation. His object has been to produce a Dictionary which shall be practically useful to the reader of Pahlavi texts; and with this view he has arranged all the verbal forms in their alphabetical order, as in a vocabulary, and not collected under their primary forms; he has also introduced many double words which are not strictly compounds, and many corrupt forms which are attributable to the eccentricities of copyists. Some persons may consider this mode of compilation objectionable, but it will certainly be convenient to the student to find all probable readings of any combination of letters arranged in juxtaposition.

With regard to the copiousness of the Dictionary there can be no question, although it is difficult to compare it with other glossaries, because of the differences in alphabetical arrangement. It may, however, be estimated to contain about twenty times as many words as have been published in previous glossaries, so far as this first instalment goes. The meanings attached to the several words appear to be fairly correct, and it would be hazardous to object to any of them without examining the texts in which they occur. . . . The collection and preparation of materials for this Dictionary have been the work of many years, and were commenced by the author's

father. Being in possession of an extensive library of manuscripts, and assisted by the loan of manuscripts from other libraries, the author has been able to collect the words occurring in nearly the whole of the Pahlavi literature known to be extant, the amount of which may be estimated at about forty times that of the *Bundahish*. The progress of Pahlavi studies during this period of preparation has more than once compelled him to recast his work, till it has assumed a practical form which will render it an indispensable book of reference for all Pahlavi students, whether Parsi or European, as soon as it is completed. They have only to hope that Dastur Jamaspji will soon be enabled to finish the work he has so ably begun.

E. W. WEST.

(The *Revue Critique*, No. 37, 15th September 1877, Article 176.)

ONE of the great practical difficulties which hinder research in Pahlavi is the absence of a dictionary. Till now it has been limited, and wisely so, to the preparation, so fast as the publication of the texts advanced, of vocabularies of the terms which they contain. . . .

. . . . Here at last is a regular Pahlavi Dictionary, of which the first volume has just appeared; it is the work of one of the most respected priests of the Zoroastrian community of Bombay, Dastur Jamaspji Minocheherji Jamasp Asana.

If it be recollected what was said in the *Review*,* some time ago, about the general character of the Pahlavi writing, about the multiplicity of sounds which the greater part of the characters and combinations of characters represent, it will be understood that the preparation of a Pahlavi dictionary presents a special difficulty of its own which at first sight seems insurmountable, namely, how to arrange the words so that the student can find them when he looks for them. . . .

. . . . In truth a Pahlavi dictionary can only be a dictionary of characters, and not one of words; the words ought to follow each other according to the form of the character, and not according to its sound; this is the only scientific and safe system; this is the system founded by M. West in his excellent glossary of the *Ardd Viráf*, which is the model of the class. This is the system which M. Jamaspji has adopted. The author arrived at it independently of M. West, and by his own judgment (p. cxiv.). This fact does him great

---

* No. 33 (18th August 1877), article 156.

honour, and shows a true scientific intuition. This volume contains the words beginning with the character for *a* (pp. 1-42), with the group *aa* (pp. 42-87), and the greater part of the words beginning with the group *aav* (the volume stops at the group *aavv* and word *khahand*). The words which it contains are borrowed not only from the texts published and known in Europe, but also from unedited works, such as the *Dádistán*, the *Nirangistán*, the Pahlavi *Riváyats*, which are frequently cited. This work, therefore, brings new and varied materials to our knowledge, and on this account M. Jamaspji has every right to the gratitude of the admirers of Pahlavi.

This is the first attempt made to arrange a general catalogue of Pahlavi forms, and, as we have seen, this catalogue errs not through poverty, but through excess of riches. It is an undertaking which does great honour both to the enterprise of the author and to his learning, and it exhibits an extent of reading which is rarely met with. One merit peculiar to the work, and which we hope will appear more in the continuation, consists in the information which the author is in a position to furnish, better than any one, about liturgical and mythical terms; he has had little opportunity for this in the first volume; we may, however, cite the articles *hávanán* (p. 166), *Hóshhang* (p. 118), &c.

Although we cannot assent to all the ideas expressed in the Introduction, let us hasten to add that the theological spirit which animates it has nothing of that exclusive and aggressive character that we are always in danger of meeting with in countries less distant. Dastur Jamaspji is imbued with a deep and sincere sympathy for European learning; and while pointing out, vigorously and very justly, the claims to fame on the part of the old Dasturs (who have preserved the traditions of Zoroastrian learning from the Middle Ages even to our own times, and were the first teachers of European scholars), he proclaims with feeling and gratitude the services rendered by the latter, in their turn, to Parsi learning and religion: "We are also greatly indebted to them," &c. (see Introduction, xvii., xviii.) "in cordially thanking them for the facilities of study they have given us." Such are the sentiments which animate the upright and intelligent Parsi priesthood, which does not imagine its creed endangered by being submitted to scientific investigation, but exalts it by its tone of learning and its wide toleration.

JAMES DARMESTETER.

(*Native Opinion*, October 7, 1877.)

THE progress of every kind of learning would have been much more rapid had the facilities for publishing books been as great as now, when they are printed by thousands of copies, whilst in former times they existed only in manuscripts, and a student was, considering their high price, generally compelled to copy those he needed most. Pahlavi was one of the languages the acquisition of which was, down to our times, fraught with great difficulties, inasmuch as neither grammars nor dictionaries nor other Pahlavi books could be easily procured. Of late, however, the persevering efforts of scholars, in connection with the aid afforded by liberal patronage, have in a great measure removed the greatest obstacles from the path of students, and the most recent publication of this kind is Dastur Jamaspji's *Pahlavi Dictionary*, specimens of which have, before its appearance in print, been submitted in manuscript to the late Dr. Wilson, to Dr. E. W. West, to Dastur Hoshang Jamasp, to Mr. Dhanjeebhoy Framji, to Mr. K. R. Cama, and to Dr. F. C. Andreas, all of whom approved of the plan and made various judicious suggestions, so that the work may be said to have come out backed by competent authorities.

This Dictionary must be considered as an extremely valuable contribution to Pahlavi literature; it ought to be patronized so as to encourage him to bring his whole work to a successful issue.

(*Bombay Gazette*, 17th October 1877.)

WE now come to the second indispensable requirement, a dictionary, and consequently to the notice of the work before us. A dictionary is, as it were, the storehouse of a language, and its austere character and grave authority stand towards the student almost in the same position as a mentor. The want specially of a Pahlavi Dictionary as a standard authority for consultation may be easily imagined when we consider that formerly the study of the language could only be pursued under the tuition of different teachers, who held different opinions upon points of importance, and who cried down each other as propounders of false teachings. Bewildered by such conflicting doctrines, and doubtful which was true, the student generally gave up the pursuit in despair of ever gaining the goal of success when the signposts pointed to such different directions. No attempt at a complete *bonâ fide* dictionary has been ever made before the present work. Glossaries of words have

certainly been appended to various editions of the ancient Pahlavi books by Dr. Martin Haug, Dastur Peshutanji, and several other Oriental scholars, but these of course could be useful only within a limited sphere. The present work aims at something far more complete and universal, and stands towards such glossaries as a broad river stands towards a tiny rivulet. Its object seems to be, as it were, a glossary of glossaries, or a universal collection of words culled from all the ancient Pahlavi records now extant. The labour of arranging these words is, it must be acknowledged, one of supreme difficulty, which, when we consider that this is the first part, has yet to be encountered and overcome. If the same zeal and ability are displayed in the future parts as are undoubtedly shown in the present one, we may predict for the author a brilliant success. Though now only standing on the threshold, still he has rolled away the first stone from the cave of knowledge, and has made a good beginning, which is proverbially half the battle. Nearly 2,000 words are here collected, which we do not consider could have been more lucidly explained and ably arranged than is done here. As the author states in the preliminary note, the composition of a dictionary of an obscure and difficult language like the Pahlavi must not be placed on the same footing as that of a known and current tongue, the labour of reference and general research being enormous. Even in a current language the work is by no means light, as, to take for example, a current language of the day, we see dictionary superseding dictionary as new words creep in and meanings of old words are entirely changed or modified. If the composition of these requires labour and learning, in how much greater a degree are they required in a work like the present? We must consider the author wise in publishing his work in successive parts: first because it will bring it within the reach of many who could not spare the cost of the complete dictionary in a lump sum, and secondly because it will enable him to rectify errors and supply additions in the part succeeding the one in which they occur or are deficient.

The tables annexed to the Introduction very lucidly explain the compound forms of letters, their mutual combinations, and the alphabetical order of the compilation. In the body of the work the words are arranged first in their phonetic rendering into Gujarâti and English, and then with their significance in the same languages. Besides these, he has shown the various modes in which they are pronounced or spelt in different books, the names of which are added for reference. Words uniform in shape but differing in pronunciation are arranged according

to their orthography, which materially aids the student in searching for them. The original form in which the work was intended to appear seems to have been as a simple Pahlavi-Persian Vocabulary, which was begun by the author's father and abruptly stopped by his lamented death, when it was continued by the author.

Feeling, however, that the work would prove of much greater usefulness, and circulate in a far more extended sphere, both in Europe and India, by the addition of English to the Gujarâti meanings, the author determined to issue it in its present enlarged form, though thereby entailing an immense increase of labour and expense, which it is hoped will be practically rewarded by a large sale of the work. When we consider the author's manifold duties and responsibilities as high-priest of the Parsees in Bombay, we may wonder that he found leisure to employ his mind upon so great an undertaking. He seems to have been very careful to submit his project to the opinions of other scholars before venturing on its publication, for we find appended to the Introduction several letters from the late Dr. Wilson, Dr. West, Dustoor Hoshungji Jamaspji, and other eminent Orientalists, warmly approving of MS. specimens of the work submitted for their inspection, and highly eulogistic of the general object of the undertaking. The fact of his having sought their opinions clearly proves that he is earnest in the pursuit of his enterprise, and chooses rather to seek the opinions of others than trust to his own abilities. This speaks well for the reliability of the work. . . . .

We feel sure that, if the work is as well continued as it has been begun, the recognition and appreciation of this ancient language will become far more wide-spread than it is at the present day. We heartily wish the Dustoorji Sahob every success in his patriotic undertaking.

(*Bollettino Italiano degli Studii Orientali*, 25th June 1877.)

UNTIL now, there was published only one small Dictionary of the Pahlavi language. This is the first attempt at a complete and regular Pahlavi Dictionary, interpreted with the assistance of Gujarati and English, and we are indebted for this to a learned Parsee Orientalist of Bombay, himself a son of a learned Orientalist who had not completed the work, now happily finished. The work commences with a preliminary note, in which the author explains the method he has followed. The same is followed by a long, interesting, and cleverly written introduction, about the position of the Pahlavi language as compared with the other Aryan languages, and with the Persian in parti-

cular ; also a minute description of the Pahlavi alphabet . . . . .
 But other similar notices are very rare, and less important to a learned native, for which, however, all European Aryanists must feel grateful to the author for this precious work.

ANGELO DE GUBERNATIS.

(*Times of India*, November 23, 1877.)

WHILST the labours of some of our great Danish and German scholars in the field of Oriental learning are known and appreciated, the Parsees are not far behind them in similar pursuits. . . . .
 We have now before us an important work by Dustoor Jamaspji, in the shape of a Pahlavi Dictionary, embodying the result of hard work and considerable acumen.

Pahlavi is one of the most difficult of Oriental languages. It has hitherto baffled the efforts of some of the greatest scholars in their attempts to interpret some of its dark and obscure passages, and its peculiar and mysterious idioms. This difficulty was greatly enhanced by the absence of a grammar and a dictionary, which are indispensably necessary for the acquisition of any language. They may justly be styled the eyes of a language. We are glad to observe that both these wants have now been supplied, and in a way that will reflect credit on their respective authors. We have now more than one Pahlavi grammar and a Pahlavi dictionary, the last of which demands our attention. . . . . It is, indeed, the result of much labour. The importance of a work like the present has long been felt. Several compilations in the shape of small glossaries have been given to the public, but no scholar has yet attempted to give a complete dictionary of the Pahlavi language. It is therefore highly gratifying to see that a Parsee Dustoor has come forward to supply this long-felt want. We congratulate our author on his having fairly started a work that has the credit of being the first of its kind. It will doubtless be of great use to native as well as European students. The work contains, unfortunately, many errors. But errors there must be,—they cannot possibly be avoided in works of the kind. We can afford to pass over them, on the ground that the work is peculiar. Moreover, it is the first attempt of our author, and, as such, deserves to be encouraged. . . . .

This is a brief notice of the Pehlvi Dictionary. Its importance will be admitted even by European scholars. . . . .

(*Bibliographische Anzeigen*, 1877.)

THE work before us had already been begun by the father of the author, Minocheherji Edalji Jamasp Asana, after the pattern of the *Burhan-i-Kati*, in Pehlavi as well as in Persian; the son has given the translation of the words in Gujarati and English, and the deserved acknowledgments of Dr. J. Wilson, Dr. West, Hoshang Jamasp, Dhunjeebhai Framji, Khurshedji Rustomji Cama, and Dr. Andreas are printed in both languages at the end of the preface. . . . .

From the foregoing it can be seen that the proffered fund of the Pahlavi language is capable of many corrections; it is to be desired that Dustoor Jamaspji Minocheherji, while continuing his great and well deserving work, will allow the critic a larger field; notwithstanding we cannot but bestow our best thanks for the rich material, for the greater part not accessible to us in Europe, which he has published, and will yet publish for the enrichment of our knowledge of the Pehlavi language.

FERDINAND JUSTI.

(*Trübner's American and Oriental Literary Record*, 1877.)

PAHLAVI scholars will be glad to learn that the first volume of the long-expected *Pahlavi, Gujarati, and English Dictionary*, by Jamaspji Dastur Minocheherji Jamasp Asana, has now been published. The work was designed and commenced by the father of the author, who, as the high-priest of the Parsee community at Bombay, was in a specially favourable position to collect the fragments of this ancient tongue and to draw them to the light. At the suggestion of the well-known Orientalist Mr. K. R. Cama, a Gujarati and an English translation of the Pahlavi words have been added to enhance the usefulness of the book, which has also had the benefit of the co-operation of Drs. E. W. West and Andreas. . . . .

(*Journal of the Indian National Association*, March 1878.)

VERY lately a Parsee *Dustoor* published the first volume of a Pehlvi, Guzerati, and English Dictionary, the only book of its kind, and a work of much persevering labour.

THE Dictionary, as far as I can see, is the result of immense labour, and offers a very valuable assistance to the reading and understanding of the still difficult and puzzling Pehlavi.

Professor N. L. WESTERGAARD.

(*Essays on the Parsis*, by Dr. Martin Haug.
2nd Edition, page 61.)

IN concluding these remarks upon the progress of Zoroastrian studies among the Parsis, it may be mentioned that Dastur Jamaspji Mino-chi-harji Jamaspasana of Bombay has been engaged for many years in collecting materials for a Pahlavi Dictionary, the first part of which is now in the press. This Dictionary is likely to be exceedingly useful, being by far the largest collection of Pahlavi words hitherto made. . . . . It will adhere strictly to traditional readings and interpretations, of which it ought to form a permanent record, valuable to all parties in these times of progressive transition.

આ પુસ્તકના પેહેલા ભાગ ઉપર અપાયલાં મતો.

પેહેલવી—ગુજરાતી અને ઈંગ્રેજી શબ્દકોષ રચનાર દસ્તુર જામારખજી
મીનોચેહેરજી જામારખ આસાના—ભાગ ૧ લો.

[(ગવર્મેન્ટ ગેઝેટ, તારીખ ૯ મી આગસ્ટ ૧૮૭૭).]

એક અધરી અને ગુઢ મદુદ ભાષાના શબ્દકોષની ખુટ પૂરી પાડવાને એક
તારીકુલાયક કોશેશ કરવામાં આવી છે. શબ્દકોષની પેહેલાં દીબાયાને નામે
એક સુંદર લાંબો નિબંધ આપવામાં આવ્યો છે, જેમાં પેહેલવી ભાષાની સર-
આત તથા તેના જમાના વિષે તકરાર ચલાવવામાં આવેલી છે.

(ધી એકેદેમી, ૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭).

જે પુરાણોક્ત હાલતમાં કટલાક લખનારાઓનું મતવાદી નાસ્તીકપણું અને
બીજાઓની ખોટી કલ્પનાઓ પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસના બાબમાં હમણાં
સુધી સમાયલાં હતાં, તેવી હાલતમાંથી એ ભાષાના બહાર નીકલી આવવાની
સરઆતની એક નિશાન તરીકે કદાચ એ ભાષાના એક સંપૂર્ણ શબ્દકોષ
પાછલ થતી પેહેલવેહેલી કોશેશના આ છપાયેલો ભાગ ગણી શકાય. એક સદી
કરતાંબી વધારે અગાઉ અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓનાં જણવામાં આવ્યું હતું કે તે-
ઓનાં પોતાનાં રાજમાં વસનારા પશ્ચિમ હિંદુસ્થાનના પારસીઓએ પેહેલવી
ભાષાના પુખ્ત હસ્તલેખો હજી સુધી જાલવી રાખ્યા છે, તે છતાં, તેઓએ
એ હસ્તલેખો મેલવવા પાછલ સદંતર ગફલતી કીધી એ તેમની નેક બુદ્ધિને
મુદલ જ્ય આપતું નથી. તેઓએ મેહેનતને લીધે નહીં, પણ ધણુંકરને કંઈક
વેહેમને લીધેજ એ ગફલતી કીધી હોય, એવું, એ ભાષાનાં લખાણ કરતાં વ-
ધારે અગમ્ય અને ગુંચવણ ભરેલા ખીલારોકા તથા સંકેતિક અક્ષરરોકા લેખો
પાછલ તેઓએ ફતેહમંદીથી જે મેહેનત અને અતુરાર્થ વાપરી છે તે ઉપરથી
ખોલ્લું માલમ પડે છે. અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓ (જેમની મસલહત પુછવાને પાર-
સીઓને પેહેલો હક છે) ની આ બેદરકારીને લીધે પારસીઓને, પોતાના ધર-
મને લગતાં ભાષાજ્ઞાનના અભ્યાસને સાડું ફેંચ્યો, વલંદાઓ અને જર્મનોના
મદદનો આધાર લેવો પડતો હોય; અને અંતે તેઓએ પોતેજ નવી નવી શા-
ધો કરવાને સર કીધું છે. તેઓ પેહેલવી ભાષાની ધણીક મતો તથા એ ભાષાનું

સાફ્રે બ્યાકરણ છપાવી બહાર પાડી ચુકા છે, અને હવે એક સંપૂર્ણ શબ્દકોશનો પેહેલો ભાગ પ્રગટ કરવાને સરૂં કીધું છે.

દસ્તુર જમારખજીનો શબ્દકોશ જ્યારે સંપૂર્ણ થશે ત્યારે કેતાબોમાં લખાયેલી મલી આવતી દરેક શીકલનાં દસ્તુરોથી થતા આવેલાં ધણાં ખરાં સઘલાં વાચનો તથા તેમના અર્થો શોધવાને અભ્યાસીઓને સવલ પડે એવી રીતે તેમાં શબ્દો ગોઠવાયલા આપણને મલી આવશે. આએ વાચનોથી કરી એ શબ્દકોશ પુર્વ દેશની ભાષાઓના અભ્યાસીને સઉથી અગતની મદદ થઈ પડશે; અને વલી જે અભ્યાસી દસ્તુરોથી થતા આવેલા ઉચ્ચારો અને અર્થો કરતાં પોતાનાં વાચન તથા અર્થને વધારે પસંદ કરતો હશે, તેને પણ સઉથી અગતની મદદ થઈ પડશે, કારણ કે એ શબ્દકોશથી ફરીને બોલોનું વાચન ખાતરીથી સિધ્ધ કરી શકાશે. . . . દસ્તુર જમારખજી પોતાનો આગ્રંથ ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી એ બંધે ભાષાઓમાં દીબાચો આપી સરૂં કરેછે, જેમાં પેહેલવી ભાષાના પુરાતમપણાં બાબે તથા તેની સરૂઆત બાબે અને પેહેલવી તથા હુજવારેશ એ બેઉ બોલના અર્થ બાબે તકરાર ચલાવવામાં આવી છે. . . . ત્યાર પછી પેહેલવી હરફે તથા તેમની તરેહવાર જોડાયેલી શિકલો અને તેમનાં વાચનોના કોઠા આપવામાં આવ્યા છે, અને તેની સાથે આ શબ્દકોશમાં દાખલ કીધેલી ધોરણ વિશે સમજ આપવામાં આવી છે. આએ કોઠાઓમાં મૂલાક્ષરોની ગોઠવણ સંસ્કૃત અને એવી બીજી હિંદુસ્થાનને લગતી ભાષાઓના મૂલાક્ષરોને કાયદે કરવામાં આવી છે, જે પારસીઓને માટે, તેઓની બોલાતી ભાષા ગુજરાતી હોવાને લીધે, ધણીજ સહેલ થઈ પડશે.

આ પેહેલા ભાગમાં શબ્દકોશના ૧૬૮ સદા સમાયલા છે, અને તેમાં ૧,૪૦૦ થી વધારે શબ્દોની સમજણ આપવામાં આવેલી છે. દરેક બોલ પેહેલવી હરફેમાં આવ્યો છે, તે સાથે તેનો ગુજરાતી તથા રોમન હરફે આગલા વખતથી થતો આવેલો ઉચ્ચાર આવ્યો છે, અને તેની પુઠે ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી એ બેઉ ભાષામાં અર્થ આપેલા છે. કેટલાક વધારે અસાધારણ બોલોને માટે કેતાબોનો હવાલો આપવામાં આવ્યો છે; અને ઘણે ઠેકાણે પેહેલવી બોલને મલતા અવસ્તા તથા કારશી ભાષાઓના બોલો આપેલા છે. પણ ધાતુ સંબંધી કલ્પનામાં ગ્રંથકર્તાએ ઝોંકાવ્યું નથી તેમાં તેઓએ ડાહ્યાપણ કીધું છે. પેહેલવી ભાષાની પ્રતો વાંચનારને વેહેવાં પયોગી ધાય એવા હેતુથીજ તેવણે આ શબ્દકોશ રચ્યો છે; અને તેથીજ તેવણે શબ્દોને, એક ફરહંગમાં શબ્દો ગોઠવવામાં આવે તેમ, તેમના અસલ લખાતા આકાર પ્રમાણે એકઠા કરવાને બદલે, તેમના બોલાતા આકારોને મૂલાક્ષરના અનુક્રમે ગોઠવ્યા છે.

તેમજ ધણાક બેવડાયલા શબ્દો દાખલ કીધા છે, જે ચોકસ કરીને મિશ્રીત શબ્દો તરીકે ન ગણાય; અને શબ્દોના ધણાક બગડેલા આકારો આપેલા છે, જે નકલ કરનારાઓનાં બેઠંગાપણાંને લીધે બનેલા છે. કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ એ ગોઠવણીની રીતને વાંધા ભરેલી ગણે, પણ એ ભાષાના અભ્યાસીને એકજ જગામાં ગોઠવાયલાં કાઠબી શબ્દનાં સઘલાં ધ્યાનમાં ઉતરે એવાં (અનુસરતાં) વાચનો શેષિવાને ખચીત સેહેલું થઈ પડશે. જોકે, આ શબ્દકાષની ગોઠવણીની ધારણ બીજી ફરફગાથી જુદી હોવાને લીધે, તે ફરફગા સાથ સરખાવવાને અશક્ય છે તે છતાં, આ તેના વિસ્તાર (સંપૂર્ણતા) મટિ તે કંઈબી શક લેઈજવાઈ શકાશે નહીં. તેપણ જેટલો આ પેહેલો ભાગ વિસ્તારાયેલો છે, તે પ્રમાણે જોતાં તે, આગલ છપાયેલી ફરફગામાં જેટલા બોલોનો સંગ્રહ સમાયેલો છે, તેના કરતાં વીસધણો મ્હોટો સંગ્રહ આ શબ્દકાષમાં સમાશે, એવો અટકલો થઈ શકે છે. ધણા ખરા બોલોના અર્થો ધણા સહી (શુદ્ધ) માલમ પડે છે, અને જ્યાંસુધી જે પ્રતોમાંથી એ બોલોને લીધા હોય, તે પ્રતો સાથ તેમના અતરે થયેલા અર્થોને આપણે સરખાવીએ નહીં ત્યાંસુધી, તેમાંના કાઠબી અર્થને સારૂ શક લેઈજવો એ જોખમ ભરેલું છે. . . . .

આ શબ્દકાષ બનાવવા તથા તેમાં સમાયેલી બાબદો એકઠી કરવા પાછલ ગ્રંથકર્તા ધણાં વરસનાં કામે લાગેલા છે, અને એની સરખાત તેવણના બાવાથી થઈ હતી. પોતા પાસે હસ્તલેખોનું એક મ્હોટું કેતાબખાનું હોવાથી તથા બીજા પુસ્તકખાનાના હસ્તલેખોની મદદ મલવાથી, પેહેલવી ભાષાનો એલમ જેટલો હાલે હસ્તી ભાગવે છે, તેટલામાં સમાયેલા સઘલાં બોલો એકઠા કરવાને ગ્રંથકર્તા સાગર્થ્યવાન થયા છે, જેનો જુમલો ખુનદેહેશમાં સમાયેલા બોલો કરતાં આસરે ચાલીસ ધણો વધારે અંકાઈ શકાય. પેહેલવીના અભ્યાસનો વધારો થવાને લીધે, જ્યાંસુધી આ શબ્દકાષની વેહેવારોપયોગી ગોઠવણ બની નહીં ત્યાંસુધી, ગ્રંથકર્તાને વખતે વખત તેમાં ફેરફાર કરવો પડ્યો હતો, અને આ છેલ્લી ગોઠવણથી જ્યારે એ પુસ્તક પૂરું થશે ત્યારે પેહેલવી ભાષાના પારસી તેમજ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને એક અગત્યના સાધનની કેતાબ થઈ પડશે. દરતુર જામારપજીએ આટલી બધી કાબેલીઅતથી જે ગ્રંથ સરૂ કીધો છે, તે પૂરો કરવામાં જલદીથી શક્તિવાન થાય, એવું એ ભાષાના અભ્યાસીઓએ માત્ર ઈચ્છવું જોઈએ.

ઈ. દબદ્યુ. વેસ્ત.

(રીવીડ ક્રિતીક, ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭. આંક ૩૭ મો, કલમ ૧૭૬ મી).

પેહેલવી ભાષાના એક શબ્દકાષની ગેરહાજરીથી એ ભાષાને લગતી શોધોને અટકાવનારી અગતની અડચણોમાંની એક અડચણ છે. હમણાં સુધી

એ ભાષાનો શબ્દકોષ હદમાં રહેલો હતો, અને જેમ જેમ એકેડી પ્રત છપાતી ગઈ તેમ તેમ તે દરેકમાં સમાયલા બોલોને લગતીજ ફરહંગ તેના છપાવનારાઓએ આપી હતી. . . . હવે અંતે મુંબઈની જરતોસતી કોમનાં સઉથી માનપામેલા દસ્તુરો મથેનાં એક, દસ્તુર જામારુપજી મીનોચેહેરજી જામારુપ આસાનાએ એક કાયદાસરનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવા માંડ્યો છે, જેનો ૧ લો ભાગ હમણાંજ છપાઈ બહાર પડ્યો છે.

પહેલવી ભાષાના હરફોની સાધારણ લીપી વિશે તથા દરેક હરફના અને તેમના જોડાયેલા આકારોના તરેહવાર રીતે થતા ઉચ્ચારો વિશે થોડુંકની વાત ઉપર આ રીવીઝ ક્રીટીકના આગલા આંકમાં* જે લખાણ કરવામાં આવ્યું છે, તે જો વાંચનારને યાદ હશે તો, એ ભાષાનો શબ્દકોષ બનાવવામાં જે ખાસ મુશ્કેલી પડે છે, અને જે પહેલી નજરે જોતાં દુર કરી ન શકાય એવી માલમ પડે છે, તે ધ્યાનમાં ઉતરશે. અને તે મુશ્કેલી એ છે કે, બોલોને કેવી રીતે ગોઠવવાં કે જેથી અભ્યાસીને તેને જોઈતો બોલ શોધી કાઢવાને સવલ પડે. . . . ખરું જોતાં, પહેલવી ભાષાનો કોષ શબ્દોના નહીં પણ હરફોની શીકલનોજ બની શકે; હરફોના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નહીં પણ તેઓના આકાર પ્રમાણે શબ્દો એક એકની પુઠે ગોઠવવા જોઈએ, અને શાસ્ત્રીય અને સુતરી રીતી માત્ર એજ છે. મીં વેસ્તે પોતાની અરદાવી રાફનામાની નામોચી ફરહંગમાં એવીજ ગોઠવણનો પાયો નાખ્યો છે, જે ઉપર જણાવેલા વર્ગના શબ્દકોષનો એક નમુનો છે. મીં જામારુપજીએ જે ગોઠવણીની ધોરણ પકડી છે, તેખી એજ છે. ગ્રંથકર્તાએ એ ધોરણ મીં વેસ્તની ફરહંગ જોઈને નહીં, પણ સ્વતંત્રપણે અને પોતાની સમજ પ્રમાણે દાખલ કરી છે. આ બાબદથી તેવણ મોટાં માનને લાયક ઠરે છે, અને તેથી એક ખરું શાસ્ત્રીય અંતરજ્ઞાન માલમ પડી આવે છે.

આ ભાગમાં સંકે ૧ લેથી તે સંકે ૪૨ મે સુધી અ (અ)ની શીકલનાં બોલો સમાયલા છે; સંકે ૪૨ મેથી તે સંકે ૮૭ સુધી બે અ (બ)ની શીકલનાં બોલોનો જથ્થો આવેલો છે; અને બે અ અને ઉ (મ)ની શીકલનાં બોલોનો મ્હોટો ભાગ આવેલો છે, અને એ ભાગ (૩૧મ) 'ખાહદ' બોલ આગલ આવીને અટકે છે. આ ભાગમાં આવેલા શબ્દો માત્ર યુરોપમાં જાપાયલી અને જણાયલી કેતાબોમાંથી લીધા છે એટલુંજ નહીં, પણ 'દાદેસ્તાન' 'નેરંગસ્તાન' 'પહેલવી રેવાયતો' જેવી નહીં છપાયલી કેતાબો, જેમાંથી ગ્રંથકર્તાએ વારંવાર કેટલાંક દાખલાઓ આપ્યા છે, તેવી કેતાબોના શબ્દોખી એમાં સમાવેલા છે. તેટલા માટે આએ ગ્રંથ આપણી

* આંક ૩૩ મે (૧૮ મી આગસ્ટ ૧૮૭૭) ૧૫૬મી કલમ.

જાણ્યાં નવી અને તરેહવાર આબદો આણેછે અને તેથી મી० જમારખજીને પેહેલવી ભાષાનાં અભ્યાસીઓનો ઉપકાર મેલવવાનો પૂરતો હક છે. . . . .

પેહેલવીની શીકસોની એક સાધારણ ટીપ ગોઠવવામાં આ પેહેલવેહેલીજ કોશેશ છે, અને જેમ આપણે ઉપર જોયું તેમ, આ ટીપમાં જે ભુલો થઈ છે, તે તેની કંગાલીયતને લીધે નહીં, પણ તેના અર્તાશે દ્રવ્યને લીધેજ થઈ છે. આ કામ ગ્રંથકર્તાનાં સાહસકર્મને તેમજ તેવણનાં જ્ઞાનને મ્હોટી શોભા આપેછે, અને કવચિતજ મલીઆવે એવાં વાચનનો વિસ્તાર આપણને દેખાડી આપેછે. આ ગ્રંથમાં જે મોટી ખુબી સમાયલી છે, તે એ છે કે, એમાં પ્રાર્થનાવિધીને લગતા તથા પુરાણોક્ત શબ્દોની સમજણ આપવામાં આવી છે, જે આપવામાં ખીજા કોઈખી કરતાં ગ્રંથકર્તા વધારે સારી રીતે યોગ્ય છે. આ પેહેલા ભાગમાં એ ખુબી દેખાડવાને ગ્રંથકર્તાને ઘણી થોડી તક મલી છે, તોપણ હમો 'હાવનાન' (સંદે ૧૬૬ મે) અને 'હોશંગ' (સંદે ૧૧૮ મે) એ બોલો ઉપર હમારા વાંચનારાઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ; અને આશા રાખીએ છીએ કે આ ગ્રંથના હવે પછી નિકલતા ભાગોમાં આ ખુબી આપણને વધારે સમાયલી દીસશે. . . . .

જોકે, દીબાચામાં જણાવેલા સધલા વિચારો સાથે હમો એકમત થઈ શકતા નથી, તોપણ આટલું તો હમોને કેહેવુંજ જોઈએ છે કે, જે એખલપેટાપણું તથા છેડતીશોધવાનાં ચિન્હ આપણને હિંદુસ્તાન કરતાં વધારે નજદીકના દેશોના લોકનાં લખાણ મધેથી મલી આવવાની ધારતી રહેછે, તેવું એખલપેટાપણું કે છેડતીશોધવાનાં ચિન્હ આ દીબાચામાં સમાયલા ધરમ સંબંધી તેજ (અનુન)માં મુદલ માલમ પડતાં નથી. દસ્તુર જમારખજીએ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓની કદર ગંભીર અને સાફ દીલથી બુજી છે; અને આગલા દસ્તુરો (જેઓએ મધ્યમ કાલથી તે હાલ સુધી જરતોસતી ધરમશાસ્ત્રના લખાણો જાલવી રાખ્યાં, તથા જેઓએ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને પોતાના ધરમની વાકેફી આપી) ની તારીફ કરતાં, યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ તેના બદલામાં પારસી ધરમ અને તેના શાસ્ત્રની જે સેવા બજાવી તે વિશે તેવણ અંતઃકરણથી ઉપકાર જાહેર કરેછે, (જુઓ દીબાચો સંદે ૭૮ થી તે સંદે ૮૦ સુધી). સુધા અને બાહોશ પારસી દસ્તુરો, જેઓ પોતાના ધરમની શાસ્ત્રીય શેઠો થતી જોવામાં કાંઈ હરકત ભરેલું વિચારતા નથી, પણ તેને લગતાં વિદ્યાજ્ઞાનનો ચાહા તેમનામાં હોવાથી તથા તે ઉપર છુટથી અપાત્મ વિચારોની છીંટ તેમનામાં ન હોવાથી સામા પોતાના ધરમને ઉંચી પદવી આપેછે, તેઓનાં યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓ માટે આવા સારા વિચારો છે.

જેમ્સ હારમેસ્ટેતર..

(નેતીવ ઓપીન્યન, તા° ૭ મી અક્ટોબર ૧૮૭૭.)

જેમ હાલે ચોપડીઓ છાપવાનું કામ જેટલી સેહેલાઈથી ચાલે છે, અને જેમ ચોપડીઓની હજારો નકલો હાલે છપાય છે, તેમ જો આગલા વખતમાં હતે તો દરેક જાતની વિદ્યાનો વધારો ધણેજ જલદીથી થતે. આગલા વખતમાં ચોપડીઓ માત્ર હસ્તલેખોમાંજ હસ્તી ભોગવતી હતી, અને તેઓની કિંમતથી ધણીજ મોઢી હોવાને લીધે, જે વિદ્યાર્થીને તેવા એક હસ્તલેખની ગરજ પડતી તો તેને તેની નકલ લેવી પડતી હતી. પહેલવીબી એવાજ વરગની એક ભાષા હતી અને એ ભાષાનાં વ્યાકરણ તથા શબ્દકોષ ન હોવાને લીધે, તથા એ ભાષાનાં પુસ્તકો સેહેલાઈથી ન મલી આવવાને લીધે, એનો અભ્યાસ કરવા પાછલ હાલે સુધી ધણી અડચણો નડતી હતી. તોપણ આજ થોડુંક થયું વિદ્યાર્થીઓની આગ્રહીકાશેશોથી અને તેઓને ઉદાર આસરો મલવાથી અભ્યસીઓની ધણીખરી અડચણો દુર થઈ છે. અને આવી જાતનો સઉથી છેલ્લો ગ્રંથ દસ્તુર જામાસ્પજનો પહેલવી શબ્દકોષ છે. એ ગ્રંથ છપાવવાની આગમજ તેના હાથના લખેલા નમુનાઓ ગ્રંથકર્તાએ મરહુમ દાકતર વિલસન, દાકતર ઈ° દબલ્યુ° વેસ્ત, દસ્તુર હોશંગ જામાસ્પ, મીસીઅરસ ધનજીભાઈ દ્વારામજી, ખરશેદજી રૂસતમજી કામા અને દાકતર એફ. સી. આનદીઆસનાં મત મટે મોકલ્યા હતા. એ સઘલાઓએ એકમતથી ગ્રંથકર્તાની ધોરણને પસંદ કીધી હતી. અને કેટલીક ચોગ્ય સૂચનાઓ કીધી હતી. તેટલા મટે આએ ગ્રંથ ધણો વજનદાર હોવો જોઈએ, એવું આપણને માનવાને બની આવે છે. . . . આ શબ્દકોષને પહેલવી ભાષાના વિદ્યાર્થીઓને એક અત્યંત કિંમતી મદદ થયલી ગણવી જોઈએ છે અને ફતેહમંદી સાથે આ ગ્રંથ પૂરો કરવાને બની આવે તેટલા સાડા ગ્રંથકર્તાને મ્હેંટો આશ્રો મલવો જોઈએ છે.

(ખોમએ ગેઝેત, તા° ૧૭ મી અક્ટોબર ૧૮૭૭.)

. . . . શબ્દકોષ ગોયા એક ભાષાની વખાર છે, અને તેની પ્રતિષ્ઠા તથા તેનો વજનદાર વિશ્વાસ એક હાપણવાલા મંત્રીની મીસાલે તેના અભ્યાસીઓને મદદ કરે છે. આગલા વખતમાં અગતની બાબદોમાં જુદું જુદું મત ધરાવનારા અને એક બીજાને ખોટું શિખવનારી તરફિ વખોડનારા જુદા જુદા ઉસ્તાદોની જયારે. આ ભાષા શિખનારાઓને તાલીમ લેવી પડતી હતી, ત્યારે એક બીજાનાં વિરુદ્ધ મતથી કેટલીક અને ખરું ખોટું કાણુ છે તે વિશે શકમાં રહીને અભ્યાસીઓ ફતેહ મેલવવાની આસામને આસામાં નિરાશ થઈ એ અભ્યાસ છોડી દેતા હતા. તે વખતનો જયારે વિચાર

કરીએછીએ ત્યારેજ એ ભાષાના એક વજનદાર શબ્દકોષની કેટલી ગરજ છે, તે આપણાં ધ્યાનમાં સેહેલાઈથી આવેછે. આ ગ્રંથ બહાર પડવાની આગમજ એક સારો વજનદાર શબ્દકોષ બનાવવા પાછલકોઈએખી ચત્ત કીધો ન હતો. દાકતર મારતીન હૉંગ, દસ્તુર પેશોતનજી અને ખીજ ભાષા શાસ્ત્રીઓએ જે જે કેતાબો છપાવી તે કેતાબોની સાથે માત્ર તેમાં સમાયલા બોલોનીજ ફરહીંગ આપી હતી, અને તેથી તે ઘણી થોડી ઉપયોગી છે; પણ દસ્તુર જમાસ્પજીના ગ્રંથની નેમ તો એક વધારે સંપૂર્ણ અને આખી ભાષાનો શબ્દકોષ આપવાની છે, અને તેથી જેમ એક મ્હોટી નદી સાથ નહાનાં નાલાંઓને સરખાવીએ તેમ આ શબ્દકોષ સાથ એની અગાઉ છપાયેલી ફરહંગો સરખાવી શકાય. આ તો એક ફરહંગોની ફરહંગ છે, અથવા તો હાલ સુધી મોજુદ રહેલા સઘલા પેહેલવી ભાષાના અસલી ભોળોના બોલોનો એક આખો સંગ્રહ છે. આપણને કબુલ કરવું જોઈએ છે કે, બોલોને ગોઠવવાનું કામ અત્યંત અઘરું છે. અને જ્યારે આપણે જોઈએ છે, કે આ આસ્તો પેહેલો ભાગ છે, ત્યારે એવાં કામમાં પડતી અધરાઈનો હજુ તો મ્હોટો ભાગ ગ્રંથકર્તાને બોલગવાનો રહેલો છે. જેટલી ચાલાડી અને ખંતીપણેથી આ ભાગમાં મેહેનત લીધેલી જોઈએ છે, તેવીજ મેહેનત જો ગ્રંથકર્તા પોતાના ખીજ ભાગો પાછલ સેશે તો ખચીત એક મહાભારત ફોટો મેલવેલી કેહેવાશે. ગ્રંથકર્તાએ હજુ તો ઉપર બોલગ્યો છે તેટલામાંજ એવણે જ્ઞાનના ગુફામાંથી પેહેલો પથ્થર ગગડાવી નાંખ્યો છે, અને સરખાત ઘણી સારી રીતે કીધી છે, જેથી અરધી લડાઈ જીતવા બરોબર થયું છે. બે હજાર બોલોનો સંગ્રહ આ ભાગમાં સમાયો છે, અને જેવી સ્પષ્ટ રીતે આ ગ્રંથમાં બોલોના અર્થો આપ્યા છે તથા જેવી ચાલાડીથી તેઓને, ગોઠવવામાં આન્યા છે, તે કરતાં વધારે સારી રીતે અર્થો અપાય અથવા ગોઠવાય એવું હમે ધારતા નથી. જે પ્રમાણે ગ્રંથકર્તા પોતાના ખુલાસામાં જણાવે છે તેમ, પેહેલવી જેવી અધરી અને જુની ભાષાના શબ્દકોષની રચનાને હાલની કોઈ વપરાતી ભાષાના શબ્દકોષની રચના બરોબર નહીં ગણવી જોઈએ કારણ કે, એવી જુની ભાષામાં બોલ તથા શોધ કરવાની મેહેનત અતી મ્હોટી છે. ચાલુ ભાષાનો શબ્દકોષ રચવામાંખી કોઈ થોડી મેહેનત પડતી નથી, આપણે દાખલા તરીકે કોઈખી ચાલુ ભાષા લેઈજીએ તો, તેમાં જેમ જેમ નવા બોલો દાખલ થવાથી અથવા જુના બોલોના અર્થમાં ફેરફાર થતો જવાથી તેવી ભાષાનો શબ્દકોષ નકામો થવાને લીધે નવો કોષ બનાવવાની જરૂર પડે છે તેમાં જ્યારે મેહેનત અને વિદ્વત્તાની અગત પડે છે, ત્યારે આ શબ્દકોષ જેવા ગ્રંથમાં કેટલી બધી મેહેનત અને વિદ્વત્તાની અગત પડવી જોઈએ? આ ગ્રંથને જુદા જુદા ભાગોમાં કાઢાડવામાં ગ્રંથકર્તાએ ડહાપણ કીધું છે, કારણ કે તેથી

બે ફાયદા થશે. પહેલો ફાયદો એક એ ચોપડી વેચાતી સેનારને સક્ષ્મ પડે, અને બીજો ફાયદો એક જે ભુલો રહી ગઈ હોય તે અથવા જે બોલો છાપવાના રહી ગયા હોય તે બીજા ભાગમાં સુધારવા તથા વધારવાને બની આવે.

દીબાચાની પછવાડે જે કોઠાએ આપવામાં આવ્યા છે, તે ઉપરથી જોડા-ક્ષરોની સમજણ, તેઓની જોડાવાની રીત અને હરફોની ગોઠવણીની સમજ ધણી ખુલ્લી રીતે માલમ પડી આવે છે. શબ્દકાષના ભાગમાં શબ્દોના ઉચ્ચાર તથા અર્થો ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજીમાં આપેલા છે. એ વતરોંગે ગ્રંથકર્તાએ બોલો જુદી જુદી કેતાબમાં જેટલી રીતે લખવા તથા વાંચવામાં આવ્યા છે તેટલી રીતે તેમના ઉચ્ચાર આપ્યા છે, અને તેને સાફ કેતાબોના હવાલા આપ્યા છે. બોલોને તેમના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નહીં પણ તેમની શીકણ પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને જોઈતા બોલો શોધવાને ધણું સહેલ થઈ પડશે. આ ગ્રંથ ગ્રંથકર્તાનાં બાવાએ પેહેલવી ફારશી ફરહંગના આકારમાં બનાવવાને સરૂ કીધો હતો, પણ તેવણનાં દલગીરી ભરેલાં મરણથી એ કામ અટકી પડ્યોને લીધે ગ્રંથકર્તાએ તે કામ ચાલુ રાખ્યું છે.

આ ગ્રંથ યુરોપ અને હિંદુસ્તાનમાં વધારે ફેલાય, અને તેનો વધારે ઉપયોગ થાય એવા હેતુથી ગ્રંથકર્તાએ તેને તેના અંગ્રેજી તરજુમા સાથે હાલી વધારેલા આકારમાં છપાવ્યો છે, અને તેથી તેવણને વધારે મેહેનત તથા ખર્ચમાં પડવું પડ્યું છે, પણ આશા છે કે સોફા તેની વધારે નકલો ખરીદીને તેનો બદલો વાલી આપશે. મુંબઈના પારસીઓના વડા ધરમગુરૂ તરફેના ગ્રંથકર્તાનાં કામકાજો અને જોખમો છતાં, આવાં મહાભારત કામમાં પોતાનો કુરસદનો વખત રોકવાને તેવણથી બનેલો જોઈ આપણને અન્યબી ઉત્પન્ન થાય છે. પોતાનું કામ છપાવવાને હિમત કરવાની આગમજ બીજા વિદ્યાર્થીઓના તે માટે મતો લીધાં છે, તે ઉપરથી ગ્રંથકર્તા પોતાના આ કામ પછવાડે ધણી સંભાલ લેતા હોય એવું દીસે છે; કારણ કે એવણે પોતાના દીબાચાની પુઠે મરહુમ દાંકતર વીલસન દાંકતર વેરત, દસ્તુર હોશંગજી જામરસજી વિગેરે બીજા ભાષા શાસ્ત્રીઓનાં મતો આપેલાં આપણે જોઈએ છીએ. એઓ આએ ગ્રંથના પોતા ઉપર તપાસને માટે આવેલા હસ્તલેખ નમુનાની દીલોજનથી વખાણ કરે છે, અને ગ્રંથકર્તાનાં આ કામની જારી તારીફ કીધી છે. એવણે પોતાનાં કામ પાછલ કેટલા ખંતી છે, અને પોતાની શક્તી ઉપર આધાર રાખવાને બદલે પારકાઓનાં મતો મેલવી તે પ્રમાણે ચાલવાને કેટલા ખુશી છે, તે આ મતો આપણને દેખાડી આપે છે, અને તેથી આ ગ્રંથ ધણો વિશ્વાસ રાખવા જોગ છે. . . .

જેવી સારી રીતે આ ગ્રંથ સરૂ થયો છે તેવીજ રીતે હવે પછીથી ચાલુ રાખવામાં આવશે તો ખચીત આ જુની ભાષાનો અભ્યાસ જેટલો આજે ચાલુ છે,

અને તેની કદર આજે જોડલી બુબ્બ છે, તેના કદરતાં વધારે અભ્યાસ ચાલશે અને વધારે કદર બુબ્બશે. હમો દસ્તુરજી સાહેબને તેવણનાં આ દેશહીત-કારી કામમાં મ્હોટી ફતેહ ઇચ્છીએ છીએ.

(બુલેતીનો ઇતાલ્યાનો દેગલાઈ સ્તદીઆઈ ઓરીએન્તેલાઈ,

૨૫ મી જુન ૧૮૭૭.)

હમણાં સુધી તો પેહેલવી ભાષાનો એક નાહાનો શબ્દકોષ છપાયેલો હતો. પેહેલવી ભાષાનો એક સંપૂર્ણ અને કાયદાસરનો કોષ બનાવવા પાછલ આ પેહેલવેહેલીજ કોશેશ છે, અને તેને માટે મુંબઈના એક કાબેલ પારસી ભાષાશાસ્ત્રીના આપણે ઉપકારી થયા છીએ. ગ્રંથકર્તાના બાવાબી એક કાબેલ ભાષાશાસ્ત્રી હતા; તેવણે આ કામની સરખાત કીધી અને તેવણના છોકરાએ તે ફતેહમંદીથી સંપૂર્ણ કીધું છે. આ શબ્દકોષની ગોઠવણીની રીત સમજમાં ઉતારવા સાડે ગ્રંથકર્તાએ પેહેલવેહેલાં તેનો ખુલાસો આપ્યો છે, અને તેની પુઠે એક લાંબો મનોરંજક અને કાબેલીઅત ભરેલો દીબાચો આપ્યો છે, અને તેમાં પેહેલવી ભાષાને બીજી એરીઅન ભાષાઓ સાથે, તેમાં મુખ્ય કરી ફારશી ભાષા સાથે, સરખાવીને તેનું પુરાતમપણ જણાવ્યું છે; અને દીબાચાની પુઠે પેહેલવી મૂલાક્સરોનું બારીકીથી વર્ણન કીધું છે.

શબ્દકોષમાં કેટલાક બોલોનું વર્ણન કદાચ કાબેલ દેશીઓ, જેઓ તે સમજતા હશે, તેઓને ધણું ઉપયોગી નહીં બી લાગે, તોપણ આ કિમતી ગ્રંથને માટે સઘલા યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ ગ્રંથકર્તાના ઉપકારી થવું જોઈએ છે.

એનજીલો દી ગુબરનેતીસ.

(તાઈમ્સ ઓફ ઇન્દીઆ, ૨૩ મી નવેમ્બર ૧૮૭૭.)

પૂર્વ દેશની ભાષાના વિદ્યાભ્યાસના સંબંધમાં આપણાં કેટલાક મ્હોટા મ્હોટા દેનીશ અને જરમન વિદ્યાર્થીઓથી થયેલી કોશેશો જ્યારે જાહેર થઈ છે, અને તેમની કદર બુબ્બ છે, ત્યારે પારસીઓથી એવી કોશેશો કરવામાં કાંઈ તેમનાથી ધણા પછાત નથી. . . . હમણાંજ દસ્તુર જમાસ્તેજીએ પેહેલવી ભાષાના શબ્દકોષના આકારમાં એક ઉપયોગી ગ્રંથ બાહાર પાડ્યો છે, જે સખત મેહેનત તથા પુષ્કલ તિફાણ બુદ્ધિનું પરીણામ છે.

પેહેલવી, એ પૂર્વ દેશની સઉથી અધરા ભાષાઓ ત્રેની એક ભાષા છે. કેટલાક મ્હોટા મ્હોટા વિદ્વાનોથી એ ભાષાનાં કેટલાક કઢંગા અને ગુંચવણ ભરેલા ફકરાઓ અને અસાધારણ અને ગુસ્ત રૂઢીઓ સમજવામાં હમણાં સુધી ગોતું ખાતા હતા. વ્યાકરણ અને શબ્દકોષ, જે દરેક ભાષા શિખવામાં

અગતનાં છે, અને જે અરેખર જોતાં તે ભાષાની આંખો છે, તેમની ગેજ્જાન-
રીને લીધે આ અડચણોમાં વધારો થઈ પડ્યો હતો. હમે જોઈને ખુશી છીએ
કે, આ બંને ખુટો તેમના ગ્રંથકર્તાઓને જેબ આપે એવી રીતે આપણને
પૂરી પાડવામાં આવી છે. હમણાં આપણને પેહેલવી ભાષાનાં એક કરતાં વધારે
આકરણો અને એક પેહેલવી શબ્દકોષ મળી આવે છે, અને આ છેલ્લો ગ્રંથ
(શબ્દકોષ) આપણું હાલ ધ્યાન ખેંચે છે. . . . અરેખર એ એક ભૌરે મેહેનતનું
ફલ છે, આવા ગ્રંથની અગત આજ લાંબો વખત થયો એ ભાષાના અભ્યાસી-
ઓને માલમ પડી હતી. નહાની ફરહંગોના આકારમાં બોલોના સંગ્રહ ઘણા
છપાયા છે, પણ કાર્ધખી વિદ્યાર્થીએ પેહેલવી ભાષાનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવ-
વાને હમણાં સુધી કોશેશ કરી ન હતી. તેટલા માટે એક લાંબા વખતની ખુટ
પૂરી પાડવાને એક પારશી દસ્તુરને મેદાન પડેલા જોઈ મ્હોટી ખુશહાલી
ઉત્પન્ન થાય છે. આ ગ્રંથ તેની જાતનો પેહેલો જ હોવાથી, ગ્રંથકર્તાને હમે ભો-
બારકબાદી આપીએ છીએ. બેશક એ ગ્રંથ દેશી તેમજ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી-
ઓનેબી મ્હોટો ઉપયોગી છે. કમભાયગે આ ગ્રંથમાં ઘણી ચુકા દીસે છે, પણ
એવી ચુકા આ જાતના ગ્રંથમાં થાય એ સ્વભાવિક છે, અને તે દુર થઈ શકે
એવુંબી નથી, માટે તે ઉપર વધારે બોલવાનું દરગુજર કરીએ છીએ; ગ્રંથક-
ર્તાની આ જાતનો ગ્રંથ રચવામાં પેહેલપેહેલી જ કોશેશ હોવાથી તેને ઉત્તેજન
આપવું જોઈએ છે. . . . પેહેલવી શબ્દકોષ વિશે આ એક ટુંક ખબર છે.
યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓબી એનું ઉપયોગીપણું કબુલ કરશે.

(ખીખલ્યોગ્રાફીશે એનગ્રાઈજન, ૧૮૭૭.)

જે ગ્રંથાવિશે હમે બોલવા માગીએ છીએ તે ગ્રંથકર્તાના બાવા મનચેરજી
એદલજી જમારુપ આસાનાએ 'બુરહાને કાતે' ની દ્રષ્ટિ પેહેલવી અને ફારશી
ભાષાઓમાં બનાવવાને સફળ થયો હતો, અને ગ્રંથકર્તાએ તેને ગુજરાતી અને
હિંદી ભાષાઓમાં બનાવ્યો છે, અને તેને માટે દાક્તર વીલસન, દાક્તર
વેશ્ટ, દસ્તુર હોશંગ જમારુપ, મીસીઅરસ ધનજીભાઈ ફરામજી અને ખર-
શેદજી ફરતમજી કામાથી મેલવેલાં લાયક મતો દીબાચાની પુઠે બેઠે ભાષામાં
આપ્યાં છે. . . . હમોએ ઉપર જણાવ્યું તે ઉપરથી માલમ પડશે કે
પેહેલવી ભાષાના બોલોના આ જગ્યામાં ઘણા સુધારો થયો જોઈએ છે; અને હમે
ઈસ્ત્રીએ છીએ કે દસ્તુર જમારુપજી પોતાના આએ મહાભારત અને તારીફ
લાયક ગ્રંથને આગલ ચલાવતાં આપણને વિચાર આપવાને વધારે બોલેલું મે-
દાન કર્યું આપશે. તોપણ આપણાં જ્ઞાનનાં સણગારને માટે જે અમૂલ્ય અને

યુરોપમાં આપણને સદંતર અજાણી બાબદો આ ભાગમાં છાપી છે, તથા હવે પછીના ભાગોમાં છાપશે તેને માટે એવળુનો મ્હોટો ઉપકાર માન્યા વગર હમીને ચાલતું નથી.

ફરદીનાન્દ યુસ્તી.

(તબુનરનું અમેરીકન એંદ ઓરીએંતલ લીતરરી રેકર્દ.)

પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓ સાંભલીને ખુશી થશે કે, જામાસ્પજી દસ્તુર મીનોએહેરજી જામાસ્પ આસાનાએ જે પેહેલવી ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષ આજ સાંખો વખત થયો બનાવવા માંડયો હતો, તેનો પેહેલો ભાગ હાલે છપાઈ બહાર પડ્યો છે. આએ ગ્રંથ ગ્રંથકર્તાના બાપે બનાવવા માંડયો હતો, જેવણ મુંબઈનાં પારસી ટોલાંના વડા ધરમગુરૂ હોવાથી આ અસલી ભાષાના લેખો એકઠા કરવાને તથા તેઓને અજવાલામાં લાવવાને ખાશ રીતે યોગ્ય હતા. પ્રખ્યાત થયેલા ભાષાશાસ્ત્રી મીં ખ. રૂ. કામાની એલતેમાસ ઉપરથી આ ગ્રંથના ઉપયોગનો વધારો કરવાને અરથે પેહેલવી શબ્દોનો ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી તરજુમો ઉમેરવામાં આવ્યો છે. મીં કામાનાં મતને દાકતરો ઈં દબલ્યુ. વેસ્ત અને એફ. સી. એનદીઆસે સ્વીકાર્યું છે.

(જરનલ ઑવ ધી ઇંદીઅન નેશનલ એસોશીએશન, માર્ચ ૧૮૭૮).

હમણાંજ થોડુંક થયું એક પારસી દસ્તુરે પેહેલવી ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષનો પેહેલો ભાગ છપાવ્યો છે; એ શબ્દકોષ તેની જાતનો પેહેલોજ છે અને ધણી આગ્રહી મેહેનતનું કામ છે.

મારું વિચાર પ્રમાણે આ શબ્દકોષ અતી ધણી મેહેનતનું કામ છે અને તે પેહેલવી ભાષાનાં ધણાં અધરાં અને ગુંચવણ ભરેલાં લખાણો વાંચવા તથા સમજવામાં ધણીજ કિમતી મદદ આપે છે.

પ્રોફેસર એન. એલ. વેસ્તરગાર્દ.

(દાકતર મારતીન હોંગના પારસીઓ વિશે નિબંધો,

આવૃત્તિ બીજી, સંદે ૬૧ મો.)

જરતોશતી ધરમને લગતી ભાષાઓના અભ્યાસના વધારાને લગતા આ ટીકા સમાપ્ત કરતાં આએથી જાણવું જોઈએ છે કે, મુંબઈના દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોએહેરજી જામાસ્પ આસાના એક પેહેલવી ભાષાનો શબ્દકોષ બનાવવા પાછલ ધણાં વરસ થયાં ગુંતાયલા છે, જેનો પેહેલો ભાગ છપાવા માંડ્યો છે. પેહેલવી ભાષાના શબ્દોના હમણાં મુધી થયેલો મ્હોટામાં મ્હોટો જથ્થો આ

શબ્દકોષમાં સમાવામાં આવવાનો હોવાથી, તે અત્યંત ઉપયોગી થઈ પડશે, એવી આશા રાખવામાં આવે છે . . . . . એ શબ્દ-કોષમાં શબ્દોના અસલથી થતા આવતા ઉચ્ચારો તથા માએનાએનો મ્હોટો ભાગ સમાવવામાં આવશે, અને તેથી તે એવાં વાચન તથા માએનાએના એક લેખ તરીકે ગણાશે, તથા અભ્યાસના વધારાના આ જમાનામાં સમ્મતા અભ્યાસીએને કિમતી થઈ પડશે.

(સુખર્ષના જામે જ મશેદ, તા. ૧૫ મી અકતોબર ૧૮૭૭.)

હમારા ગીઆ અંકમાં પેહેલવી ભાષા, તેનું પુરાતમપણું અને હાલના અભ્યાસ વિશે થોડોક એશારો કીધો હતો ; હવે આગલ ચાલતાં તપાસીએ જે એ પુરાતન ભાષાના અભ્યાસની મદદમાં વ્યાકરણની સાથે બીજી કેહી મદદની જરૂર છે. વ્યાકરણની સાથે એક કોષની જરૂર કોઈબી અભ્યાસીને પડે છે, કોષની રચના વ્યાકરણથી તદન જુદીજ છે. બલકે કોષની રચના વ્યાકરણથી દેખઈતી ઘણી બીકટ છે. કોઈબી ભાષાના ચાલુ વાક્યની ગોઠવણ મનમાં ઉતરે અને બીજી થોડીક અંદરની બાંધણીની સમજ પડે કે, વ્યાકરણના કાએદાનો તે ભાષાની કોઈબી કેતાબમાંથી સંગ્રહ કરવો એ જો કે એક બીકટ કામ છે પણ કોષની બનાવટથી ઘણું સેહેલ છે. કોષની બનાવટમાં તો તેના રચનારને જેટલી કેતાબો મલે અને જેટલા તેમાંના બોલોનો સંગ્રહ થાએ તેટલો થોડો. આપણે જોઈએ છે કે ઇંગ્રિજ જેવી પોતાની પુખ્ત ઉમરે આજે આવેલી ભાષાનો જો કે ઘણાક કોષ નીકળ્યા છે તોબી જે નવા નીકલતા જાય છે તેમાં જુનાઓના કરતાં બોલોનો સંગ્રહ વધારે ને વધારે આવતો જાય છે. હવે જેવી ઇંગ્રિજ ભાષાના કોષમાં આટલી બધી મેહેનત છે, તારે પેહેલવી જેવી મુવેલી ભાષાનો એક કોષ બનાવવો એ કેટલું અઘરું કામ છે, તે વાંચનારને સમજવાને સેહેજ છે, વ્યાકરણ અને કોષની મદદથી ઘણીક વેળા અભ્યાસીને ઉસતાદ વગર પોતાનું કામ ચલાવવાને બની આવે છે. હવે આજે થોડાંક વરસો થયાં એ ભાષાના અભ્યાસીઓ કોષ વગર શું કરતા હતા. આજે એક ઉસતાદનો હાથ ધર્યો કે તેનાથી એક બોલનો અર્થ એક રીતે મેલવ્યો, અને બીજા બોલને ત્વાસતે જ્યારે પુછે કે પેલા ઉસતાદને જો ખબર હોય તો કેહે, અને નહીં તો કોઈ અજબ રીતનો ભમૂરડો મારે એમ કરતાં કંઠાલીને પેલો અભ્યાસી કોઈ બીજા ઉસતાદ પાસે જાય તો, જેટલું પેલો અભ્યાસી પેહેલા ઉસતાદથી શિએલો હોએ તેમાંનું ઘણું ખરું બલકે સદંતર બધુંજ ફેરવાઈ જાએ, અને બીચારા પેલા અભ્યાસીને પોતાનો અભ્યાસ પાછો નવેસરથી ચાલુ કરવો પડે, અને એવાં કાંકાં મારી કંઠાલીને પોતાનો

શોખ છોડી દેવો પડે; તેવામાં પેલા અબ્યાસીને જે બે ઈઆ તણ ઉસતાદો થાએ તે ઉસતાદોમાં જે અસલથી કોઈને અણબનાવ ચાલતો હોએ તારે તો પેલા ચેલાની કમબખતીજ થાએ અને તે બીચારાને તરેહવાર તાનાજની સાંભલવી પડે. હવે દસ્તુરજી સાહેબ જામાસ્પજીએ પેહેલવી કોષ બનાવવા માંડ્યો છે તેની આગમજ કોઈએબી એવા કોષની જરૂર પૂરતી રીતે અબ્યાસીને અને આલમને પૂરી પાડવાની કોશિશ કીધી નથી. આજ દીન સુધી જેબી કોશિશો એ કામ તરફ વિદ્યાર્થીઓએ કીધી છે તે અધુરી હતી તેમાં જરથોસતી વિદ્યાર્થીઓ જેઓએ આજે મુખ્ય કરીને ગુજરાતી ભાષા પોતાના વહીવટમાં ચાલુ રાખી છે તેઓમાંના થોડકાએ જે કોશિશો કીધી છે જે ફક્ત દસ્તુરજી જામાસ્પજીનાં કામને ઉસકરણી તરફ કેહેવાઈ શકાએ. જે સાહેબોએ જેબી કેતાબ એ ભાષાની પ્રગટ કીધી તે સાહેબોએ તેજ કેતાબમાં મલેલાં અધરા બોલોનો કોષ આપ્યો. મરહુમ ડાક્ટર હાઉંગે કોઈ કેતાબ છપાવી કે તેને સગતાજ બોલોનો કોષ તેમાં આપ્યો તેમજ દસ્તુર પેશોતનજી અને ખીજ સાહેબોએ. પાંચ આપણને શું જોઈએ છે- આપણને વધારે જરૂર તો આખા પેહેલવી ભાષાના કોષની છે.

અસલી મહાભારત પેહેલવી કેતાબો જેવી કે નેરંગસ્તાન, દીનકરદ, દારે-શતાને દીની, શેકનદ ગુમાની, બુનદેહશ ઇત્યાદિમાંના બોલોનો કોષ હજી સુધી આપણને દસ્તુર જામાસ્પજીની આગલ કોઈ બીજાએ બનાવી આપ્યો નથી. અબ્યાસીઓને એ વિશે મોટી અડચણ પડતી હતી અને હજીરબી તે અડચણ તદન મટી ગઈ નથી. હજી તો દસ્તુરજી સાહેબ જામાસ્પજીએ પોતાની ડીક્ષનેરીનું પેહેલુંજ દફતર કાઢાડ્યું છે, અને જેવું પૂરતું ધ્યાન એવણે હજીરતો શરૂઆતમાંજ એ કામપર આપ્યું છે. તે પરથી આપણને ખાલું દીસેછે કે એ કામ પૂરું થતે આલમને અતીશિ ઉપયોગી થઈ પડશે. પેહેલવી ભાષાના મૂલાક્ષરોમાંના હજીરતો એક ઈઆ બે શબ્દનો નીવેડો આ-વ્યો નથી કે એવણે પોતાની બાહોશી અને જાતીચંચલાઈથી નજદીક દોહોડ હજાર બોલોનો સંગ્રહ કર્યો છે અને એવીજ રીતે કાબેલીઅતથી જો એવણ પોતાની દસ્તુરીના માનવંતા અને જોખમદાર હોધાને જેબ આપી એ મહાભારત કામ પાર પાડશે. તો જાવેદાન તક એ કિરતી એવણનાં બચાંઓનાં રાજમાં પણ આલમને મોહોડે ગવાતી આવશે. એવણે પોતાની કેતાબને એકથી વધારે ભાગમાં બાહાર પાડવાનો એવણેના ઈરાદો ધણો અકલપસંદ છે, એથી કરીને સરવેના હકમાં એક મોટો ફાયદો થયો છે. તે એ જે એક મુવેલી અને નજદીક નાબુદ થએલી ભાષાનો કોષ બનાવવાના અત્યંત અધરાં કામમાં

કોઈની રીતે ભુલ ચુક એક ભાગમાં થએલી આપણને માલમ પડે, અને આપણી ફરજ તરીકે તે ભુલ એવણનાં ધ્યાન ઉપર લાવીએ તો એવણને તેના સુધારે ત્યાર પછીનાં દફતરમાં કરવાને બની આવે. વલી બીજે ગુણ એ જે એવી એક ઉપયોગી કેતાબ જે આપણ દરેક જરથોસ્તીએ પોતાનાં મુકામમાં આપણા નહીં તો આપણાં અચાંખોનાં કામમાં આવે એવી નેમથી રાખવાની જરૂર છે. અને એવી ઉપયોગી કેતાબને એકદમ એકજ વખતથી ૨૦) ૨૫) ઈઆ ૩૦) રૂપિઆની મોટી કિંમતે ખરીદવી ભારી પડે તેથી તેજ કેતાબ થોડી થોડી મુદતે નાંધેલા ભાગોમાં નીકલે તે દરેક ખરીદદારને ધણુંજ સવલ પડે. એવિશે આપણને એવણ સાહેબનો મોટો ઉપકાર માનવો જોઈએ છે. એવણનાં કોષના પેહેલા દફતરમાં મરહુમ ડાક્ટર વીલસન, ડાક્ટર વેશ્ટ દસ્તુર હોસંગજી જમાસ્તજી, શેઠ ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલ, શેઠ ખોરશેદજી રસતમજી કામાજી, અને ડાક્ટર એફ. સી. એનદરીઆસ જેવા કાબેલ વિદ્યાર્થીઓનાં મત આપેલાં છે. એ મત જોતાંજ માલમ પડે છે કે આપણા દસતુરજીએ તદન પોતાની આપખુદી એ કામમાં વાપરી નથી. એવું માલમ પડે છે કે એવણનો પેહેલો ઈરાદો એ કોષને જુદીજ ધોરણ ઉપર રચવાનો હતો. પણ પાછલથી કેટલાક વિદ્યાર્થીઓની અમૂલ્ય સૂચના ઉપરથી એ કેતાબની બનાવટ આજની સુધેરેલી ધોરણ ઉપર રાખી અને જોકે તેમ કરતાં એવણને દેખઈતી રીતે તરજુમાના મોટા ખરચ અને બીજી કેટલીક વધારે મહેનતમાં પડ્યું પડ્યું છે, તોયે એ પુસ્તક સરવે કોઈને વધારે ઉપયોગી થઈ પડે એવા હેતુથી એવણે તે ખરચ અને મહેનતની દરકાર કીધી નથી. એવણે આપેલા દીબાચામાં પેહેલવી અને અવસતા ભાષાનો જમાનો છેક દુનીઆની શરૂવાતમાં લઈ ગીઆ છે, અને તેની સામેતીમાં જે જુદે જુદે ઠેકાણે કેતાબોમાંથી ફકરા ઠાંડી બતાવ્યા છે તેપરથી આપણને એવણના વિચારો પર પૂરતો એતેકાદ રાખવાને બની આવે છે. પેહેલવી ભાષાના જમાના પર આજે કેટલીક રીતે અજવાલું પડ્યું છે. પણ એ ભાષા એરીઅન છે તે ફક્ત શેઠ ધનજીભાઈ પટેલજ પેહેલવેહેલું બતાવ્યું છે. અને ત્યાર બાદ દસતુરજી સાહેબ જમાસ્તજી તે કાએમ રાખતાં આગલ વર્ધાને પૂર ખોલાસેવાર બતાવે છે કે પેહેલવી ને અવસતા ભાષા છેક દુનીઆની શરૂવાતથીજ ચાલુ છે. અને તે વખતે ફક્ત એરીઅન ભાષાજ ચાલુ હતી તેથી પેહેલવી પણ એક એરીઅન ભાષા છે. આજના વખતેમાં એવણે પોતાના વિચારોથી પેહેલવી ભાષાના જમાના પર સારું અજવાલું પાડ્યું છે. એવણે પોતાના કોષમાં ગુજરાતીમાં અર્થ અને ઉચ્ચાર આપી પાછા તેના ઇંગ્રેજીમાં અર્થ અને ઉચ્ચાર આપવાને જે દુરઅંદેશી ભરેલી લોકની સૂચનાને પસંદ કીધી છે, તેમાં જોકે દેખઈ

તો એવણને મોટા ખરચ કરવો પડ્યો છે. તોથી તેમ કીધાથી આજે એવણનું પુસ્તક જેટલું હિંદુસ્તાનમાં કામનું થાઈ પડ્યું છે, તેટલુંજ બલકે તેથીથી ઘણુંજ જીઆદે યુરોપખંડમાં ઉપયોગી થાઈ પડે એવી આપણને વકી રાખવી જઈએ છે. એવણના કાષનું પેહેલું દફતર ફક્ત કાષની ગરજ સારતું નથી, અને ઉપર કહેઆ મુજબ પેહેલવી ભાષાના જમાનાનો ખોલાસોજ દેખાડતું નથી પણ કેટલેક દરજ્જે વ્યાકરણના પણ કોઈક ભાગની ગરજ સારે છે. પેહેલવી ભાષાના વાચનમાં હજી ઘણો મતફેર છે તેમાં મુખ્ય કરીને મૂલાક્ષરોની જોડણીની સમજ આજે જેટલી એવણે વધારે રીતે દેખાડી છે તેટલી થોડાકાએજ દેખાડી હશે. આજ દીન તલક જેટલી તરાહનાં વાચનો બાહાર પડ્યાં છે તેના કરતાં એવણે વધારે સારી રીતે એ ભાષા વાંચી છે. અને તે આપણને કેમ માલમ પડે છે કે, એવણે જેબી બોલ વાંચ્યા છે તે દરેકના અર્થ મુધ્યાં સમજ પડે જેમ માએના સાથે વાંચ્યા છે. વલી જોડાક્ષરોની સમજ પણ એવણે ઘણીજ મનમાનતી અને સમજ પડે તેમ આપી છે. જે કોઈબી અભ્યાસી તે કાયદે એ ભાષાનું વામન કરે તો જરૂર તેને ઘણાક બોલો જે અધરા માલમ પડે છે તે સેહેલ થઈ પડે ; એ કાએદો આખ્યાથી એવણે કેટલેક દરજ્જે વ્યાકરણની ગરજ પોતાના કોષથીજ સરે તેવું સેહેલ કરી આપ્યું છે. પેહેલવી ભાષાના મૂલાક્ષરો બીજી કોઈબી ભાષાની માફક નથી. એ ભાષામાં ચોક્કસ શબ્દ એકથી વધારે રીતે વંચાય છે. અને કોઈબી અભ્યાસીને એક બોલ શોધવાને અઘરું પડે તેમ તે બોલને બીજી ભાષાના કોષની માફક તેના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નથી ગોઠવ્યા. પણ દરેક શબ્દને તેના આકાર પ્રમાણે ગોઠવ્યા છે જે ઘણુંજ અકલપસંદ છે. એ કેતાબની રચનામાં એક બીજી એવણે ઘણી સારી રીત વાપરેલી માલમ પડે છે. તે એ જે કોઈબી બોલ જે કેતાબમાંથી મળ્યો છે તે કેતાબનું નામ અને તેમાંનાં વાક્યમાં તેનો ચાલુ અર્થ જેબી વંચાયો છે તેજ આપ્યો છે અને બીજે કોઈબી રીતનો પોતાની તરફનો વિચાર આપેલો દેખાતો નથી. જે સાહેબોનાં મત એવણે કેતાબમાં આપ્યાં છે તે સાહેબો એવણનું કામ તપાસી એવણને પૂરતી રીતે એ જોખમદાર કામમાં શક્તિવાન અને હુશિઆર સમજે છે. એવણ સાહેબે જે લાંબો દીબાયો આપ્યો છે તેમાંના વિચારો આજની નવી શોધો તથા કેલવાએલા વિચારોને મલતા આવે છે. અને કોઈબી વાંચનાર ધ્યાન દઈને વાંચશે તો એ ભાષા અસલ કેવી મહાભારત હતી તે માલમ પડશે, એટલુંજ નહીં પણ પોતે અથવા પોતાનાં જમ્યાંઓને એ ભાષા શિખવાની વલણમાં જરૂર નાંખશે.

(ચજદાં પરસ્ત, તારીખ ૧૪ મી એપ્રિલ ૧૮૭૮.)

દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીની પેહેલવી ફરહંગને બાહર પડ્યાને આજ મહિનાઓ થઈ ગયા છે, તોપણ તેની પોહોંચ કબુલ કરવાને અમો આટલા બધા પછાત પડ્યા છઈએ, તે માટે દરગુજર ચાહવાને બોલી નહીં થતાં ફક્ત તે વિશે આજ દને સેહેજ એસારો કરવા માગીએ છીએ. કમભાયગે પેહેલવી ભાષાના અમારા અજ્ઞાનપણાને લીધે અમો દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીની ફરહંગને કોઈબી જાતનો ઘટતો ધનસાફ આપી શકવાને અશક્ત છઈએ, તોપણ તેના ઉપરના દેખાવ ઉપરથી, તથા દસતુરજી સાહેબના દીબાચાપરથી અમો આટલું તો જણાવી શકીશુંકે એ ફરહંગ રચવામાં એ દસતુરજીને અતીશય મેહેનત કરવી પડી છે. એક ફરહંગ બનાવવાનું અને તેને ઘટતા આકારમાં રચવાનું કામ કાંઈજેવું તેવું નથી, તેનો ખ્યાલ ફક્ત આટલાજ ઉપરથી આવશે કે ડાકટર જાનસન જેવા મહા વિદ્વાનને ઇંગ્રેજી ભાષાની એક ફરહંગ બનાવવાને એક દાઢેકા કરતાં પણ વધારે વરસ લાગ્યાં હતાં. આ દાખલાથી જોતાં દસતુર જામાસ્પજીની પેહેલવી, ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી ફરહંગને સારી મેહેનત અને દીલસોજીનાં કામના પરીણામ તરીકે આપણે લઈ શકીએ છીએ, અને જો તેમાં કાંઈપણ ખામી હોય તો તે દરગુજરની આંખે જોવા માટે આટલુંજ જણાવવું બસ થશે કે દસતુરજી સાહેબની આ ફરહંગ તદનજ નવી અને પેહેલી વાર છપાઈ છે. આ ફરહંગ વિશે કેટલાક કામેલ અને વિદ્વાન ગૃહસ્થોનાં મત આપણને આજ સુધી જણાવવામાં આવ્યાં છે, તે સઘલાં જોતાં તો દસતુર જામાસ્પજીની મેહેનતને પૂરતો જસ મલ્યો છે; અને તેમને તેથી પોતાનાં એ કામમાં વધારે ઉલટ સાથે આગલ ચાલવાને બની આવશે, એવી આપણે આશા રાખી શકીશું.

(જ્ઞાનવર્ધક, અકતોબર ૧૮૭૭.)

આ બિના ખુશાલી ભરેલી છે કે આજ થોડીક મુદત થઈ પેહેલવી જેવી પાદશાહ પેહેલવાનોની પેહેલે વાંધેની નામીચી કદીમ જબાન, જે એક વેલાએ આખી ઈરાન સરજમીનમાં બોલાતી હતી તેની પર તારીફ લાયક ધ્યાન આપાવા લાગ્યું છે; અને શબ્દકોષ જેવી તેની એક મોહોટી અગતની ખુટ હાલ પૂરી પાડવામાં આવી છે. એ માન આપણા જાણીતા દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીને ઘટે છે; જેવણે પોતાનો પેહેલવી શબ્દકોષ બાહાર પાડી પ્રજાની એક અછી સેવા બજાવી છે. અગત કરીને તેમાં જરયોસ્તી ચાલમને મગરૂર થવાનો

સખબ એ છેકે પરજાતવાલા પણ ભલા “ઓરીએનદલીસતો” ને બદલે એ પુસ્તક દસ્તુરજીએ ખનાવ્યું છે; જેની એક નકલની પોહોંચ માન સાથે અતરે કબુલ રાખીએચ.

એ દફતરના છેલા નજદીક પોણીબસો પાનાં શબ્દકોષે રોક્યાં છે; બાકીનાં પહેલા એટલાંજ પાનામાં ખુલાસો અને દીબાચો મુખ્ય છે. એમાં કદીમ પણ અધરી પહેલેવી ભાષા ઉપર એક વાંચવા ભેગ રીસાલો દીબાચાને રૂપે આપણી આગલ આવ્યો છે; જેમાં તેના પુરાતનપણાં, અર્થ વિગેરે બાબેના શક શુબેહેને તોડવાની કોશેશ કીધી છે. આ દરહંગ તેની જાતની પહેલી હોવાથી તેમાં કાંઈ ભુલ ચુક થાય એ સ્વાભાવિક છે ને તેમ બન્યું છે . . . . .

એ પુસ્તકની એક ખુબી તેમાં આપેલા ધરમ સંબંધી બોલોની જે સ્ત્ર-મજ આપવામાં આવી છે તેમાં છે. લેડીન એના બીજા દફતરોમાં એવા બોલોની વધારે લંબાણથી સમજ આપેલી જોવાને હમો ઈચ્છીએ છીએ: આ પહેલા વાલમની છપાઈ સારી તથા બાંધણી સુંદર છે. સામઠી રીતે જોતાં પે-હેલવી શબ્દકોષ જેવાં એક ભારે અગતનાં, મોહોટી મેહેનતવાલાં, ને પુશકલ વિદ્વાનાના અપની જરૂરવાલાં પુસ્તકને બાહાર પાડવામાં જે ફતેહ દસ્તુરજી સાહેબ જામારુપજીએ મેલવી છે, તે માટે હમો તેમને મુબારકબાદી આપવાની રજા લઈએ છીએ.

(વિદ્યામિત્ર, અકતોબર ૧૮૭૭)

જ્યારે કોઈ વિષય સુંદર ને સફાર્દાર છપાઈમાં આપણા જોવામાં આવેછે, ત્યારે આપણે ખુશી થીએ છીએ; જ્યારે તે વિષય વિદ્વાન શોભાવતો પંડીતાર્થની ઓલખ દેખાડનારો જોઈએ છીએ, ત્યારે આપણે તેથી પણ વધુ ખુશી થીએ છીએ પણ જ્યારે તે નામીયો વિષય પ્રગટ કર્તાને એક રચાણી કોમનો મોતેબર દર-જાન ભોગવનાર ને પંકાયલા વિદ્વાન પંડીત જોઈએ છીએ, ત્યારે આપણી ખુશી બેહદ હોય છે. એક મશહૂર પંડીતના વિદ્યા શોભાવનાર અભ્યાસની પૂણતા જોઈ આપણાથી તે ઉપર હેતનાં વાદલાં સંયોગો યશ વરસવાને બાકી રહેતો નથી. આપણે તે ઉંચા દરજ્જાના વિદ્વાનને મ્હેંદિ આદરમાન દેવા તેવા કિમતી ગ્રંથ મારફતે એસ્તેફ્રાસ લેવા જવાને તત્પર થીએ છીએ. તેવા મહાન ઉદ્યોગી પંડીતના વિદ્યાભ્યાસને દીલોજનુથી ઉત્તેજન આપવા આપણી તમામ શક્તી હાજર કરવાને રાજી થીએ છીએ, પણ આપણે તેવી ઉત્તમ પ્રકારની થતી મેહેર-બાનીને વખાણી ગ્રંથકર્તાના મોહોટા દરજ્જાને સમ્બતાનો શંગાર જોઈએ છીએ, ત્યારે તો તે ઉપર અધ્યાગ સંતોષ પામીએ છીએ.

આ રીતે હર્ષભેર પેહેલવી શબ્દકોષના પેહેલા વાલમ અને તેના વિદ્વાન કર્તા દસ્તુર જમાસ્પષ્ટને મુબારકબાદી ઈચ્છીએ છીએ. આપણી પારસી કોમની અમૂલ્ય ને જોખમદાર દસ્તુરીનાં ઉત્તમ માનમાં ઉધરેલા એઓ આજ ઉત્તમ પંગતીના ગ્રંથકર્તા ગણાઈ ચુકા છે. ઉત્તમ પ્રકારના આ પેહેલવી શબ્દકોષનો ઈંગ્રેજી ગુજરાતી ગ્રંથ રચનાર કેહેવાતા પોતાની કોમનું શ્રેષ્ઠ આદરમાનરૂપી મત પામ્યા છે. અતી દીકઠ અતી પુરાણા અને અભ્યાસી આ વિષયથી મચકુર દસ્તુરે વિદ્વાન આલમમાં સામેત કર્યું છે કે એઓ પોતાના અમૂલ્ય વખતને આ જગતની સેવામાં ગુજારવાને સદા ખંતી છે. એઓની એ સેવા એઓને માન પમાડનારી છે. ; એઓને માન પમાડીને વિદ્વાન આલમને માન પમાડે છે, એ બહુ તારીફ લાયક છે. એ ઉદ્યોગ પસંદ પડતો ને વિદ્વાનોને પ્રશંસા પમાડનારો છે. દસ્તુરીના પાદશાહી મરતબા ઉપર ખીરાજનારને સ્વાભાવિક છે કે અભ્યાસીપણું તાબેદાર કરી લે, પણ આ ખ્યાલ આપણા વિદ્વાન દસ્તુરે કેવલ કુલો કર્યો છે અને તેની સામેતીઓ જોઈએ તો ખુલી મલી આવે છે. આજ વરસો થયાં આપણા આ બાહોસ ગ્રંથકર્તા દસ્તુરે અછા નીબંધોથી પોતાના ટોલાને પોતાની શક્તિ કેવી છે, તેમાં કેટલું આખ ને તેજ ને વિવત્તા સમાયાં છે, તે ઓલખ આપી છે. અને તેવી પ્રકારના વિદ્યા ઉદ્યોગથી આગલ વધીને આજ અધ્યાગ શક્તિની ઓલખમાં આ કિમતી પેહેલવી કોષ, તેના ઈંગ્રેજી ને ગુજરાતી તરજુમા સાથ આપણી હજુર ઝલકાવ્યો છે. જેઓને પ્રાચીનકાલની ગુપ્તરૂપ ધારણ કરેલી વિદ્યાભ્યાસનો કાંઈક ખ્યાલ છે, તેઓ આ પેહેલવી શબ્દકોષના આરંભથી હેરત થયા છે, પણ તે આરંભ જયારે પારસી કોમના એક દસ્તુરથી થયેલો જોઈએ છે ત્યારે તેઓ હેરત થયા સાથ ખુશી ને સંતોષ જાહેર કરે છે. આગલા જમાનામાં ઈરાનની શાહાનશાહત વખતે રાજદરબારની જખાન પેહેલવી હતી, અને તેથી એકવાર આ જખાન સજીવન થાય તો ગુજરેલા પુરાણા વખતના રાજધારણોને શાહાનશાહતના કારોબાર ઉપર અજવાલું પડે. જે જમાનામાં શીકનદરે આપણું દુન્યાં પગ હેકલ ધરી રાખનારું રાજ્ય, શાહાનશાહ દારાના દરનથી જીતીલીયું તે જમાનામાં તો પેહેલવી એટલી ખીલેલી ને દરબારની વપરાતી જખાન હતી કે તે વેલાના શીકનદરનાં પરાક્રમનાં એહવાલો પેહેલવીમાંજ વિદ્વાનોએ નોંધી લીધાં હતા. એ પેહેલવી જખાનને ફરીથી એકવાર અરેદેશર બાબગાન ને શાપુર જેવા જોરેમંદ ઈરાની શાહાનશાહોએ તાજ કરી અને એવી ખીલવી કે તે પછી શું ધરમ કે શું રાજપ્રકરણને લગતા તમામ લખાણો તેમાંજ થયાં. તે ભાષાનો આજના જમાનામાં આખો કોષ ઉપજાવ્યાનાં કામ માટે જે અસલી વિદ્વાનો ખાં, તેમ ઘણીએક ખીજી ગુંચવણોને ભેલસેલ સમજવાને સામર્થ્ય હોય તેજ કતેહમંદ ઉતરે; તેમ દસ્તુર કતેહમંદ ઉતર્યા છે.

દસ્તુર પુરાતન જબાનના માહિતગાર જણાયા છે અને એઓની શક્તિ આ કામ પાર ઊતારવા યોગ્ય છે. તે ઉગમણ જબાન જાણકાએ પોતાના આભિપ્રાયમાં જણાવ્યું છે તે આભિપ્રાય મજકુર દસ્તુરની શક્તિ વખાણે છે. દસ્તુરનાં આ કામ આરંભને દીક્ષાજનથી પાર ચાહનારાઓમાં મોહોટા ને જાણીતા કાબેલ વિદ્વાનોનાં નામ ખીરાજે છે. ડાક્ટર વીલસન જેવો બાહોશ પંડીત, ડાક્ટર એન્દ્રી-આસ જેવો જરમન વિદ્વાન ને વેસ્ત જેવો ઉગમણ તરફની ભાષાનો અભ્યાસી આ પેહેલવી કોષની આવૃત્તિને મોહોટાં માન ને જશને અમરતાનું એક મુખ્ય સાધન માનીને આપણા દસ્તુરની જેહેમતનાં મહા વખાણ કરેછે. પારસીઓના જાણીતા મહા કાબેલ પંડીતો, મીઝ ખરશેદજી રૂસ્તેમજી કામાં, પુણેવાલા દસ્તુર હોશંગજી જામાસ્પજી અને મીઝ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, આપણા દસ્તુરના આ ઉદ્યોગને નામદારી નવાજનારો ને પારસીઓનાં નામને યશ પમાડનારો સમાન મત આપેછે. આજના આપણી હજુરમાં વસેલા વિદ્વાનોએ દસ્તુરનાં પેહેલવી શબ્દકોષનાં ભારી કામના વખાણ ગાઈ પોતાને સ્તુતિપાત્ર કર્યાં છે, દસ્તુરનાં આ કામ ઉપર સંતોષની નજરે ચોકસ તપાસ જણાવવામાં જે તેઓએ ખાલેસપણું વાપર્યું છે તે બંધે તરફ સારો સંબંધ બાંધે છે. ઉગમણ જબાનના મહાન અભ્યાસીઓનાં ઉંચા મત પામીને દસ્તુરજીએ પણ તેવાજ મત લાયક કામ બજાવ્યું છે તે કયો પંડીત એઓની મેહેનત ને વિદ્વાનને જશ ભરેલી સ્વીકારવા ના પાડશે? આ રીતે આપણા પંડીત દસ્તુર પોતાના અધ્યાગ ધ્રમના મોટા ગ્રંથ વિશે યશને માનપાત્ર થયા એ શુભ થયું છે. એ શુભ થવામાં સ્વચ્છ આનંદ સમાયો છે. સ્વચ્છ આનંદ એટલા મોટે સમાયો છે કે, આવા ઉગમણ જબાનનાં અજવાલાં કરનારા કામમાં આજ તલક યુરોપના વિદ્વાનોએ જોંકાવીને નામ કાઢ્યાં છે. જરમન દેશના વિદ્વાનો સર્વથી શ્રેષ્ઠ પદવીએ ઉદ્યોગમાં પામ્યા છે. ખજે ફ્રેન્ચો અને ગ્રેટબ્રીટનના ભાષા અભ્યાસીઓનાં નામો અસલી જમાનાની જબાન પ્રગટ કરવામાં આશકારા છે. પેહેલવી ભાષા આ જમાનામાં કેવલ બીંદુ થઈ પડેલી તે ઉપર જે પણ કેશેશ, ખ્યાલ કે અજવાલું પડતું તે સમજી યુરોપના વિદ્વાનોથી પડતું હતું. તે પ્રખ્યાત વિદ્વાનમંડલમાં પારસી કોષની સામેલગીરી થઈ છે, અને તે પણ પારસી કોષના મરતબાવાલા ને જુજોરગ દસ્તુર જેવા તત્ત્વજ્ઞોના આરંભ થયો છે. એ ઉલ્લેખ ને ઉદ્યોગનો ખુશાલી પમાડનારો ફેરફાર આપણાં મન આનંદમય કરેછે. આપણી જબાન વિશે અસંલયી લાગુ પડેલા બેદરકારીના બટામાંથી આજે આપણી કોષને મજકુર દસ્તુરે મોકલી કરી છે. મોકલી કરીને ઈજતને દરજ્જે દીધો છે. તે જો બારીડીથી ચોકસ તપાસ કરેછે તે તરત સ્વીકારે છે. અને આ ગ્રંથમાં બીજી હાંસીલ સમાયલી છે. તે હાંસીલ આપણને

આપણા એક મહાવિદ્વાન બ્રેહેસ્તનશીન દસ્તુર મીનાચેહેરજીની નવેસરથી જાહેર આવતી ઓલખ છે. અવલમાં પેહેલવી શબ્દકોષનો આરંભ એ મરહુમ દસ્તુરજીએ કર્યો હતો, જેઓની કાબેલીઅત માટે આપણા પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોનું ઉંચું મત છે. પણ પ્રવીણ દસ્તુરજીના અકાલ મૃત્યુએ એ કામ આજ વર્ષે આગલ હયાતીમાં આવતાં અટકી ગયું, એવો કાંઈ ખુલાસો આપણે ગ્રંથકર્તા પોતાના ગ્રંથ શીરૂઆતે આપેલા ખુલાસામાં આવે છે. તે મરહુમ દસ્તુરજી મીનાચેહેરજી માટે જે કાંઈ હમારા સાંભલવામાં આવ્યું છે તે પ્રમાણે તેઓ ઉગમણ ભાષામાં એક એવા મહાપંડીત ઘર્ષ ગયલા જણાય છે કે તેવા ઉસ્તાદો આપણા ટોલામાં કદાચજ મલી આવશે. ફારશી, જંદ સંસ્કૃત, પેહેલવી ઇત્યાદિ પ્રાચીનકાલની ભાષાઓ તો તેમને ધરની ભાષા માફક સેહેલ ને સાધારણ હતી. મરહુમની ફારસી ગજલો ને મુનાજતો, સંસ્કૃત ને જંદ દુવાઓ પેહેલવી તરજુમા અને એ વિગરે આરબી લખાણો આજ પણ એઓનાં પુસ્તકખાનામાં હયાત હશે, એવા નામીયા દસ્તુરે આરંભેલા પેહેલવી કોષનો, તેમની મરજીને અનુકૂલ આવતો જનમ આપવાનું કામ તેઓનાંજ વિદ્યાભ્યાસી ને ચંચલ પુત્રથી આજના સુધરેલા વખતમાં આજના અતી ઘણા સુધારાને ઉપયોગીપણાં સાથ ઈંગ્રેજી જખાન સાથે પાર પડતું જોઈ પારસી કોમની છાતીમાં બેશક મોહોટાઈના ઉછાલો ધારો. દસ્તુર મીનાચેહેરજી જો હયાત રહ્યા હોત તો પેહેલવી કોષ, ફારસી જખાનના તરજુમા સાથ જાહેર પાડતાં ઉગમણ જખાનમાં મોહોટું નામ કાઢી જાતે અને ઈરાન દેશના ફારસી વિદ્વાનો પાસે ઓર પણ પોતાની ફારસી જખાન માટે ઉંચું મત બંધાવ્યામાં ફતેહ પામતે. વલી આ અમૂલ્ય ગ્રંથમાં એક સખબ આજ અછા હીત સહીત ગુપ્ત સમાયલો છે. તે આપણી સઘલી પારસી કોમને સુધરાર્થને ખાલેસીમાં ઉત્તમ કહેવાડે છે. આ સખબ તે, તેનું આપણા માજી ગવરનર સાહેબ. સર ફીલીપ એડમન્ડ ઉડહાઝીસને અર્પણ થયું છે. આ છેલો હાકમ પોતાની હાકેમીની સરૂવાત આપણી કોમ સાથ નાદુરસ્ત લાગણીથી કરી ચુકે હતો. તે નામદાર આપણ સંગાથે બેદરકારી ને ગુમાનથી વર્તવાને હીમત કરી શક્યો, તેણે આપણી પારસી મોહોટાઈ અને મરતબાને બેખીસાત ગણીને આપણી ઊપર નાલાયકી ગુજરી, જે માટે આપણા પાણીવાલા ફીરકાએ ટ્રેટબ્રીટન હિંદુસ્તાનના વજીરને કરીયાદ ગુજરી હતી. તે દીલગીરીભરેલો આયામ વહી ગયો. વખત ફેરવાયો, અને આપણા દસ્તુર ગ્રંથકર્તા એ છેલ્લા હાકેમને પારસીઓનાં ઊદાર દીલ, ખાલેસી, ધીરજ ને ક્ષમાના એવો તો માતેબર દાખલો દેખાડે છે કે પારસી લોહી વખણાયું છે. આ એક દાખલો એવો સંતોષકારક બન્યો છે કે બીજા એવા ન્કાના અગણીત દાખલાઓ નીજીવ તરફથી બન્યાં કરતાંને

સરસ ને મતલબને અનુસરતું છે. આ દાખલામાં માત્ર ગવરનર સાહેબને પારસી જ્ઞાનશક્તિનો સીધો ખ્યાલ આવ્યોજ હશે. પારસી કોમખરકોપથી જોનારા તે હાકમે આ એક પારસીઓમાં પાદશાહી દરજ્જેના જ્ઞાની દસ્તુરથી મહેલા અર્પણ આદરમાન સંજોગે પારસી ફીરકાની મ્હોટાઈ અને સુધરાઈને ઊદારતા ને ઊંચા ભોહીની કિમતી અસર બુજી હશે, ગુજરેલા ગેરઈનસાફ ઊપર ઓર તેને દલગીરી ઊપજી હશે. એ બેશક બનવા જેવું છે. એ સુધરાઈ ને સફાઈ પામેલા ઉંચાં દીલના દાખલાથી મજકુર દસ્તુરે આવતા હીંદુસ્થાનના હાકિમોની નજરમાં આપણી કોમને માન ને ઈજ્જત પમાડી છે. એ દસ્તુરે ભરેલું કદમ બહુ વાજબી છે. એ કદમ ભરાયું, તે ભરનારના મોહોટા ને ઈજ્જતવાલા મરતબા તરફ જોતાં નેક થયું છે. એ કદમ ગુણીને પસંદ છે. લાંબો તરક પોં-હોંચાડનારા આ અર્પણથી સંતોષ માને છે. કોઈ ગુજરેલા બેહોશ બનાવતું કપટ-રાખી દીલ સાંકડું દેખાડવાનું કામ દાનાવો પસંદ રાખનાર નથી. વેર ને હરીફાઈમાં મોહોટા વિદ્વાને પોતાની વિદ્યા લજવવાના કામથી હાથ ઊઠાવે છે, સાંકડા મનમાં ડહાપણ જલવાતું નથી; તેવી સ્થિતિમાં આવી પડી પશ્ચાત્તાપ સંગ્રહ કરવો એ કામ આપણી પારસીની અસલી ને પુરવીણ કોમને બીલકુલ લાયક નથી. તેની આપણા કાબેલ દસ્તુરે દર્શાવત કરી છે. તે દર્શાવત કરી-નેજ એ અર્પણ કરવાનો ખ્યાલ મનમાં ઊત્પન્ન કર્યો હશે, ઘણાક કલાકો એ ખ્યાલ દૃઢ કરવામાં ગુંતાયા હશે. એ કદમ ભરવામાં ખરી ફરજને હેડે ધરી હશે. અને તે સિદ્ધ થતાં પરીણામે આ કદમ ઉપર અમલ કરી તે ભરાયું છે એવો ચોકસ અટકલો થાય છે. એ લાંબી નેગાહથી પારસી ઈજ્જતમાં વધારો થયો છે એ ઉપકાર પારસી ફીરકા ઉપર પહેલવી શબ્દકોષનો ગ્રંથ વરસાવવાને ભાયગશાલી નિવડયો છે. એ જ્યારે આપણા ધ્યાનમાં ચોકસ કરે છે, ત્યારે તે ગ્રંથ પોતામાં સમાયલી અમૂલ્ય ને વિદ્વાન સેવાથી કેવો ઘટારત ને ગુણવાન નીપજ્યો છે એ વિશે જેટલું બોલાય તેટલું થોડુંજ. પહેલવી શબ્દકોષ અનેકાર્થ સમાયલી તજવીજથી હમને તો બહુ સંતોષ પમાડે છે. એ એક લેખે આ જમાનાની સુધરેલી પારસી જ્ઞાનશક્તિની માતબરી છે.

છેલ્લે ઊગમણ જબાનના પ્રવીણ જાણનારા જ્યારે એ કિમતી ગ્રંથની સેવા મોહોટા હેત ઊમંગથી સ્વીકારે, ત્યારે આપણથી એના કાબેલ રચનારને એ અતી ઊપયોગી કામમાં ફતેહ ઈચ્છ્યા વિના એ ગ્રંથને વાજબી ઈનસાફ આપી શકાતો નથી. એવી વાજબી-ઈચ્છામાં જ્ઞાનીઓ ફકત નામનીજ સામેલગીરી ધરાવશે નહીં પણ એ કામ દરમિયાન જોઈતી સઘલી મદદને ફિરતી આપવાને મેદાન પડશેજ. વલી પારસી ટોલાના દરેક જણ પોતાની કોમનો મોહોટા મર-તબાનો દસ્તુરનો પહેલવી ગ્રંથ ખરીદી દબ્યનો બોળે એવો ઊપર પડવાદેનાર

નથી, કે જેથી જેવો આરંભ થયો તેવીજ સમાપ્તિ થતાં ગ્રંથકર્તાને મહાન અ-
મર થશ મલે, સેવટે અમે આપણા ગ્રંથકર્તા દસ્તુર સાહેબને એવણના ઊલો-
ગમાં સંપૂર્ણતાની મુબારકબાદી આહીએ છીએ.

પણ એટલું તો જણાવવાને ભુલ્યું નહીં જોઈએ કે આ ગ્રંથ જેવો સરસ વિક-
સાથી પૂર છે તેવીજ સરસ છપાઈ લેવાઈ છે. આપણી ટાપુના પ્રખ્યાત એ-
જુકેશન સોસૈટી પ્રેસમાં આ ગ્રંથ છપાયો છે. જ્યાં છપાઈના છાપાની સુંદ-
રતા ખીલવવાને કસી બાકી રાખી નથી. એવી સરસ છપાઈનો ગ્રંથ આજ
તલક હમારા જોવામાં કકત મીઠું અરદેશર કરામજી મુસની હિંદુસ્થાનની મુસા-
ફરીના આવ્યો છે જેમાં તેના કાબેલ કર્તાએ આપણા પેહેલવી શબ્દકોષ ગ્રંથ-
કર્તા જેવો શોખ બતાવ્યો છે. પણ આ પેહેલવી ગ્રંથમાં તો છપાઈની સુંદર-
તાની હદજ થઈ છે. અલકાટ ભરેલા જાડા કારડ જેવા લીસા કાગલો ઉપર
પેહેલવી જેવી પુરાણી જબાનનાં ખીલા, હાલ જમાનાની ઈંગ્રેજી ને ગુજરાતીના
સુંદર આકાર સાથે જાણે છપાઈની ખુબસુરતીનું ચિત્ર થઈ રહ્યું હોય
એવો આ ગ્રંથ શોભી રહ્યો છે. ઘણીજ સરસ છપાઈ, ઘણીજ ઉપયોગી
અમૂલ્ય ગ્રંથ ને મહાન દરજ્જે ધરાવનાર કાબેલ કર્તા એ સંઘા સાધન સાથ
મહ્યાથી સર્વે કહી શકશે કે પેહેલવી શબ્દકોષ આપણા પુસ્તકખાનાની
ઉત્તમમાં ઉત્તમ શોભા થઈ છે.

આએ કેતાબ અરોદદાર સાહેબોનાં નામની વધુ ટીપ.

નકલ.

- ૨ શેઠ અબ્દુલ સકુરમુસા (ઝોરીસા).
- ૧ શેઠ અરેદશર બેરામજી કાપડીઆ.
- ૧ શેઠ ઝમ્દલજી મેહેરવાનજી.
- ૬ કલકત્તાની નામદાર સરકાર.
- ૧ શેઠ અરોદજી કાવરાજી.
- ૧૦ સર જમરોદજી જીજીભાઈ તરાંસલેરાન કુંદ ખાતેથી.
- ૧ શેઠ જીવનજી ઝમ્દલજી બોમીસા.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ પેસતનજી.
- ૨ શેઠ દાદાભાઈ બેજનજી કાતરક.
- ૧ શેઠ દાદાભાઈ રૂશતમજી અપુ.
- ૧ શેઠ દોરાબજી કામાજી બરૂઆ.
- ૧ શેઠ દોરાબજી ફરદુનજી ઉસ્તાદ.
- ૧ શેઠ નવરૌજજી જેહાંગીરજી ગાંમદીઆ.
- ૧ શેઠ નવરૌજજી માનેકજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી નવરૌજી બોદ.
- ૧ શેઠ નસરવાનજી ફરદુનજી પારખ.
- ૧ શેઠ પેસતનજી ઝમ્દલજી સરાફ.
- ૧ શેઠ ફરાંમજી અરેદશર દાવર.
- ૧ શેઠ ફરાંમજી હોરમજી અમનજી શેઠનાં.
- ૧ શેઠ અમનજી અરોદજી ભાંડુપવાલા.
- ૧ શેઠ અરંબેજી રૂશતમજી મીસતરી.
- ૧ શેઠ મેહેરામજી નશરવાનજી સંબાણાં.
- ૩ મદરાસની નામદાર સરકાર.
- ૧ દાકતર માનેકજી આદરજી.
- ૧ શેઠ રતનજી જમરોદજી જસાવાલા.
- ૧ શેઠ રતનજી જમરોદજી ફરદુનજી પારખ.
- ૧ રાયલ લાઈબ્રેરી ઝોવ અરલીન.
- ૩ શેઠ રૂશતમજી દાદાભાઈ માદન.
- ૧ શેઠ હોરમજી બેજનજી દસ્તુર.
- ૧ શેઠ હોરમજી મેહેરવાનજી નારી અરવાલા.

ગામુ અહાનદ, અહાને, ahânad, ahânê. ક્રિ० અ० બીજું,
બીજી મરતબે. Adv. Another, a second time.

ગામુ અહુને, ahunê. વિ० આનેજ. Adj. Unable, weak,
humble, hopeless.

ગામુ અહુન્યે, આનીયે, ahunyê, ânîyê. વિ० બીજું. Adj.
Another.

ગામુ આવંદ, âvand. એક પ્રત્યય છે, જેનો અર્થ “રાખનાર,”
“ધરાવનાર” થાયછે:—જેમકે ગામુ = શક્તિ ધરાવનાર, કૌંચત
રાખનાર. A suffix denoting “one who keeps—
possesses”:—as in ગામુ = one who keeps strength
—vigour.

ગામુ આહોએ, âhôê. નાં એય, ઈલત. Blemish, vice.
Pâz. ફેલ.

ગામુ ખાનગ, khâng. આએ બોલ એક ફરહંગમાંથી લીધો છે
અને તેનો પાઞંદ લખેલ છે. This word is taken from
a glossary, and its Pâz. equivalent is લખેલ

ગામુ ખાનદ, khânad. ક્રિ० વાંચેછે, બણેછે, પઢેછે. V.
Reads, recites, studies (pres. 3rd sing.).

ગામુ ખાને, khânê. નાં ઘર, મકાન, રહેઠાણ, વાસો. Subs.
A house, an abode, residence. Comp. Per. خانه

ગામુ ખાવંદ, khâvand. નાં સાહેબ, ખોદાવંદ, બુએર્ગી,
ધણી, બરથાર. Subs. Lord, master, a man of
authority, an elderly and venerable man, a
husband.

ગામુ યાવંદ, yâvand. વિ० પામનારૂં, હાંસલ કરનારૂં. Adj.
Obtaining, acquiring. Comp. Per. یا بند

ગામ્ય હવંદ, હાવંદ, havand, hâvand. Vand. VIII. ક્રિ०
અં અહં, અરેઅર, બરાબર, એકસરખી રીતે, મલતું; પોતે.
Adv. Truly, positively, properly, alike, equally,
personally.

ગામ્ય હવંદ, havand. વિં એકસરખું, શબ્દં અં નજદીક,
આગલ. નાં હદ. Adj. Similar. Prep. Near,
before. Subs. A limit.

ગામ્ય હવંદ, havand. ક્રિં થાએ, હોએ. V. May be—
become—happen. Av. ગામ્ય

ગામ્ય હવંદ, havand. Vand. VIII. સર્વં પોતે, જેમકે
ગામ્ય ગામ્ય = 'તે પોતે દેવ'. Pron. One's self.

ગામ્ય હાન, hâna. વિં બીજું. Adj. Another. Av. ગામ્ય

ગામ્ય હાવંદ, hâvand. નાં પડતલ જમ્યા. વિં એકસરખું.
Subs. Waste land, an uninhabited or unculti-
vated tract of land. Adj. Like, similar. Av.

ગામ્ય

ગામ્ય હાવંદ, hâvand. નાં ઉતરતી અંધારી, અંધારીનું ઉતરવું.
Subs. The shading darkness, decline of dark-
ness.

ગામ્ય હાવંદ, hâvand. ક્રિં અં એટલું બધું. Adv. So
much.

ગામ્ય અખુઈ, હવંઘેહ, akhuî, havanghêh. વિં દિલવાણું,
દિલોબન; ડીર્ઘિવાણું. Adj. Hearty, cordial, sincere ;
glorious, illustrious.

ગામ્ય અખ્વી, akhvî. વિં દિલચુરદાવાણું, કુએઆશ
રાખનારું. Adj. Hearty, contemplative.

-આખ અહનવી, અહુની, ahnavî, ahunî. નાં મેહેરખાંની, રેહેમ, નરમ દિલ, બક્ષેશ, રેહેમત. Subs. Favour, regard, mercy, kindness, a soft—kind heart, gift.

-આખ અહૂઈ, અહૂગી, ahûî, ahûgî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ, પાદશાહી, ખુઝેરગી; જંદગી, હયાતી. Subs. Mastery, rule, authority, sovereignty, greatness, command; life, existence.

-આખ આહૂયે, âhûyê. નાં કરપીન યુનાહ કરવો તે, મરદુમ હુશની, મનુષ્ય અત સાથનો દ્વેષ. Subs. Committing a wicked crime, enmity with mankind, misanthropy.

-આખ ખાવી, khâvî. Yt. Serôs. વિં ઉંધરેટું, ખાખવાણું, અગૃત નહીં. Adj. Sleepy, drowsy, not wakeful.

-આખ હાઊશ, hâûsh. નાં જ્ઞાત, નાત, અત. વિં મલતું, લગતું. Subs. A caste, a sect, kind, sort, class. Adj. Similar, alike.

-આખ હાની, hânî. વિં ખીજું, ઉલટું; જેમકે #૧૭૧૭ = 'ખીજ—ઉલટી મોરાદ—ઈચ્છા.' Adj. Another, contrary, reverse; as in #૧૭૧૭ = another or contrary wish—desire.

-આખ હાવોશ, hâvôsh. Gloss. નાં પેગમખરની ઉમત, કોમ, શાગેરદ, શિષ્ય, ચેલો; તરજુમો. Subs. People of the same belief, nation, tribe; a pupil, a disciple; translation.

-આખ ખાનીહા, khânîhâ. નાં મેહેરો, ઝરાઓ, નાલાંઓ. Subs. Rivulets, brooks, springs. Per. خانیه

હાનિહા, hānīhā. નાં હાવનીમો, આંણીઓ. Subs.
Hāvanīms, metallic mortars.

અહોશી, a-hōshī. Dād. નાં અમરપણું. Subs.
Immortality. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, Per. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀

અહોશીહા, a-hōshīhā. ક્રિં અં વગર મોહોતે;
મુરખાઈપણે, જંગલીપણાથી. Adv. Without death;
foolishly, in a savage manner.

અહોશોમંદ, a-hōshōmand. Dād. વિં મોહોત
વગરનું, અમર. Adj. Immortal, deathless, imper-
ishable. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀𐬨𐬀𐬨𐬀

હાન-બેહેર, hān-bêhêr. નાં બીજે ભાગ. Subs.
Another share, portion.

હાવન-ગાહ, havan-gāh. નાં પડતલ જગા, ખેડાણ
વગરની જગા. Subs. Waste land, fallow—uncul-
tivated land.

હાવન-ગાસ, હાવન-ગાહ, hāvan-gās, hāvan-gāh.
નાં હાવન ઘેહનો વખત, સહવારનો વખત, દાહાડાની પેહેલી
ઘેહ. Subs. The time of Hāvan, the morning
time, the first division of the day. Comp. Av.
𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀𐬨𐬀𐬨𐬀

અ-ખુનશંદી, a-khunshandī. વિં નાખુશ થયલો,
અસંતોષી. નાં નાખુશી, અધીરાઈ. Adj. Displeased,
discontented, dissatisfied. Subs. Displeasure,
dissatisfaction, impatience. Pāz. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀𐬨𐬀𐬨𐬀
Contrast Per. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀𐬨𐬀

આન્દાન, khândân. નાં નસલ, પેહેડી, અવલાદ, આ-

નદાન. Subs. Family, race, pedigree, descent, generation. Per. خاندان

૧૪૭૧૪ આનેશને, khânêshnê. નાં પઢવું, બણતર, બણવું.

Subs. Act of learning—reading—reciting.

૧૪૭૧૪ યાવનદાન, yâvandân. નાં પામનારં. Those who obtain.

૧૪૭૧૪ હુનશને, hunashnê. નાં છુંદવું, કુટવું, નિચવવું.

Subs. Act of pounding—beating—squeezing.

૧૪૭૧૪-૭૧૪ હાવન-શેગાફતન, hâvan-shêgâftan. કિં
હાવનીમ વખડવી. V. To sound—ring a Hâvanîm
(a metallic mortar).

૫૧-૭૧૪ હાની-કામ, hânî-kâm. નાં બીજા—ઉલટી ઈચ્છા.

Subs. Another or contrary wish.

૧૪૭૧૪ હાવોશત, હાવેશત, hâvôsht, hâvêsh. See ૭૧૪
hâvôsh.

૧૪૭૧૪ હાવોશત, hâvôsht. નાં પેગમખરના ઉમત; શાગેરદ,
બંદો, ગોલામ. Subs. People of the same belief; a
pupil, a servant, a slave.

૧૪૭૧૪ હાવેશતાન, hâveshtân. નાં બખત-આફરીદ નામના
દસ્તુરનાં છોકરાનું નામ. Subs. Name of the son of
Dastur Bakht-âfrîd.

૧૪૭૧૪ હાવોશતાન, hâvôshtân. નાં શાગેરદો; પેગમખરની
ઉમતો. Subs. Pupils; men of the same belief.

૧૪૭૧૪ અહૂઈદાર, â-hûîdâr. વિં દેહેશત—ધાસ્તી નહીં
રાખનાર. Adj. Not fearing—dreading.

૧૪૭૧૪ અહૂઈદાર, ahûîdâr. વિં સાહેબી કરનાર,

મહોદાઈ ભોગવનાર. Adj. Enjoying superiority—greatness.

૧૫૭૫ અહુ-દાદાર, ahû-dâdâr. નાં પેદા કરનાર ધણી.
Subs. The Lord Creator.

૧૫૭૬ અહુન-દાદાર, ahûn-dâdâr. નાં. યુરખ કરનાર.
Subs. One who makes a hole.

૧૫૭૭ અહુનીદાર, ahûnîdâr. વિં યુરખવાણું. Adj.
Having holes, perforated.

૧૫૭૮ હાવેશ્તાર, hâvêshâtâr. નાં સાગેરદી કરનાર,
શિખનાર. Subs. An apprentice, a learner.

૧૫૭૯ હાવોશ્તાર, hâvôshtâr. નાં શિષ્યપણું કરનાર, શિ-
ખનાર, શિખાઉ. Subs. A youth or scholar under
the care of an instructor or tutor, a learner, a
tyro.

૧૫૮૦ હાવેશ્તી, hâvêshâtî. નાં સાગેરદી, એલાપણું.
Subs. Pupilage, apprenticeship.

૧૫૮૧ હાન-શતુનીહા, hân-shatunîhâ. નાં બીજાં શે-
હેરો. Subs. Other cities.

૧૫૮૨ હાવેશ્તગીહા, hâvêshtagîhâ. કિં અં શિષ્યની
રીતે, એલા તરીકે. Adv. In a way deserving of a
pupil—apprentice.

૧૫૮૩ અહુ-ગામે, ahû-gâmê, નાં અરાખ—દરીદ્ર પગલાં.
Subs. Ominous footsteps.

૧૫૮૪ અહુ-જામે, ahû-jâmê. નાં અરાખ—મેલાં કપડાં.
Subs. Bad—dirty clothes. ૧૫૮ + ૧૫૯ = Per. ૧૫૮

૧૫૦૧૫ અહૂ-શમઘ, ahû-shamagh, નાં ખરાબ—ખોઈ
તેલ. Subs. Bad—rancid oil.

૧૫૦૧૫ હનગામે, hangâmê. નાં વખત, મોહોસમ. Subs.
Time, season. Per. هنگام

૧૫૦૧૫ હાન-જામે, hân-jâmê. નાં બીજાં—પડત કપડાં ;
બીજા—પડત જમ—ખ્યાલું. Subs. Other—unused
clothes ; another cup, an unused goblet. جام + جام
= Per. جام

૧૫૦૧૫ હાન-દામે, hân-dâme, નાં બીજા પેદાયશ. Subs.
Other creations. جام + جام = Av. جام, Sans.
ધામન્, Per. دام

૧૫૦૧૫ હાન-શમે, hân-shamê, નાં બીજું નામ. Subs.
Another name. Comp. Ar. اسم

૧૫૦૧૫ આમે ખોલ પેહેલવી 'દામદાદ'માં, પેગમબર અશો જર-
થુરતની બાબદમાં આવેલો છે. This word occurs in
the subject on Zoroaster in the book called
Dâmdâd.

ગ્રામ્ય અ-ખુબે, a-khubê. વિં ખુબી વગરનું, સાઈ નહીં.
Adj. Devoid of goodness—merit, not good.
Contrast Av. خوب, Per. خوب

ગ્રામ્ય અહુઈ, ahui. See अहुई ahûî.

ગ્રામ્ય અહુયે, ahuyê. નાં પાદશાહી, સાહેબી; અહુરમઝદી.
Subs. The kingly office or dignity, royalty;
Godhead, Hôrmazdî.

ગ્રામ્ય આનોયે, ânôyé. નાં તે જગા, તે જગાન. Subs.
That place, that world (i.e., the next world).

જગ્યા આવગી, khâvgî. નાં ખાલેસી, પાકીજગી, નિર્મલતા.

Subs. Purity, cleanness, guilelessness, limpidity, clearness.

જગ્યા ખાવી, khâvî. Yt. Serôs. વિં ખાખવાણું, ઉંઘરેદું.

Adj. Sleepy, drowsy.

જગ્યા હાનીએ, hânîê. કિં અં બીજું, બીજી રીતે. Adv.

Another, a second time, in another way.

જગ્યા હાવંદી, hâvandî. Dink. વિં માફક, ખરાખર. Adj.

Similar, agreeably uniform.

જગ્યા હૂબે, hûbê. નાં પુષ્ટિ, હીમાયત ; ખાંધ, ખભું. Subs.

Support, protection, advocacy ; a shoulder.

જગ્યા આએ બોલ દીનકર્દનાં ચોથાં દફતરમાં નીચે જણાવેલી એખારતમાં આવેલો છે :—This word occurs in the following sentence of the 4th volume of the Din-

kard :—જગ્યા અહવંદી, ahvandî. See જગ્યા, hâvandî.

જગ્યા અહુ-વેશ, ahu-vêsh. નાં વધારે એખ-ખામી. વિં

વધારે ખરાખ. Subs. More defects—blemishes—failings. Adj. Worse, more depraved—evil.

જગ્યા યાવંદી yâvandî. વિં પામવા—હાંસલ કરવા લાયક, મેલવવા જોગ. Adj. Obtainable, that may be procured.

જગ્યા હાન્દી, hândî, કિં અં બીજી રીતે, જુદી રીતે. Adv.

In another way, in a different manner.

જગ્યા હાન-નસા, hân-nasâ. નાં કોઈ બીજે નસો, બીજી કો-હોતી ચીજ. Subs. Some other putrid matter, some

other dead body in a state of decomposition.

Comp. Av. ૧૪૭૩૧

૪૭૩૧૪૭ હાન-વેશ, hân-vêsh. વિંબીજું ઘણું. Adj. Something more, much more.

૪૭૩૧૪૭ હાવંદી, hâvandî. નાંબરાબરી, સરખાપણું, સરખામણી. Subs. Equality, similarity, likeness.

૪૭૩૧૪૭ હાવનદિશ, hâvandish. કિંબંબંબેતું, તેતું, એ પ્રમાણે. Adv. Such, so, in such a manner.

૪૭૭૩૧૪૭ અહવંદીહા, ahvandîhâ. કિંબંબંબરાબરી રીતે, એકસરખી રીતે, સરખામણીની રીતે. Adv. Equally, uniformly, similarly, by comparison.

૪૭૭૩૧૪૭ ખાવંદીહા, khâvandîhâ. કિંબંબંબાવંદપણની રીતે; ધણીપણાથી. Adv. In a manner befitting (or worthy) of a husband.

૪૭૭૭૩૧૪૭ હવંદ-શીદા, havand-shîdâ. નાંબરોજ દેવ, પોતે દેવ. Subs. Himself a Dêv, really a Dêv.

Comp. Av. ૪૭૭૭૩ ૪૭૭૭૪

૪૭૭૭૩૧૪૭ અહવંદીહેદ, હવંદીહેદ, ahvandîhêd, havandîhêd. કિંબંબરાબર—સરખું થાયછે. V. Becomes equal—similar—alike. (Pres. 3rd sing.)

૧૪૭૩૧૪૭ અ-ખુનેશને, a-khunêshnê. નાંબઠવા વગરતું, નહીં બણતું. Subs. Not reciting—reading; state of being not recited—read.

૧૪૭૩૧૪૭ અહૂઈગાંન, અહૂઈયાંન, ahûîgân, ahûîyân. નાંસાહેબો, મ્હોટાઓ, ખુબીરગો, સાહેબી કરનારા—રાખનારા. Subs. Grandees, lords, elders, those that exercise authority, those who govern—sway.

૧૪૦૧૫૫ આનેશને, khânêshnê. નાં પદતું, બહાતર. Subs. Reciting, reading.

૧૪૦૧૫૫ હવંદશને, havandashnê. નાં બરાબર—સરખું કરતું. Subs. Doing equal—alike—similar.

૧૪૦૧૫૫ ખાવીગી, khâvîgî. See ૧૪૦૫, khâvagi.

૧૪૦૧૫૫ અ-ખુ-સંદી, a-khunsandî. નાં નાખુશી, દલગીરી. Subs. Displeasure, dissatisfaction, sorrow. Contrast Per. خر سندی

૧૪૦૧૫૫ અ-ખુ-સંદીહાતર, a-khunsandîhâtar. ક્રિં અં વધારે દલગીરીથી—નાખુશીથી. Adv. In a more dissatisfied—displeased manner, more sorrowfully.

૧૪૦૧૫૫ અહુએ-દસ્તોબર, ahuê-dastôbar. નાં દસ્તુરોમાં વડો—સરદાર. Subs. The Dasturân Dastur, the chief among the Dasturs.

૧૪૦૧૫૫ અહુ-દસ્તોબર, ahu-dastôbar. નાં એક પુરૂષનું નામ છે, જેમકે ૧૪૦૪ ૧૪૦૫ Subs. Name of a person ; as in—૧૪૦૪ ૧૪૦૫

૧૪૦૧૫૫ ખાવંદીતર, khâvandîtar. વિં વધારે ધણીયાતું—ધણીને લગતું, વધારે એખલાને લગતું વલગતું. Ad. More personal, more belonging to a proprietor, more pertaining to one only.

૧૪૦૧૫૫ હવંદ-સતર, havand-satar. Dâd. વિં સેતારા—તારાના જેવાં. Adj. Resembling stars, star-like.

૧૪૦૧૫૫ હવંદીતર, havandîtar. નાં વધારે બરાબરી—સરખાપણું. Subs. Greater similarity—equality.

૧૪૭૩૧૫૫ હાવંદીતર, hāvandītar. વિં વધારે મલતું આવતું, વધારે બરાબરીકું. Adj. More equal—similar—resembling.

૧૪૭૩૧૫૫ અહુન-જનાક, ahun-jînāk. નાં તે જગા, તેજ જગા. Subs. That place, that very place.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુરસંદ, a-khursand. વિં અસંતોષી, નારાજ, અધીરું, ગંભીર. Adj. Discontented, displeased, impatient, grave. Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬀𐬭𐬀, Pāz. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬀𐬭𐬀

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુનસંદી, a-khunsandî. નાં અધીરાઈ, નારાજ, અસંતોષ, નાખુશી, દલગીરી. Subs. Impatience, discontentedness, dissatisfaction, sorrow.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુનસંદીહા, આનુસોઈહા, a-khunsandîhâ, ânusôihâ. કિં અં નાહોઈથી, દલગીરીથી, નાખુશીથી, અસંતોષીપણે, રજા વગર. Adv. Hopelessly, sorrowfully, unwillingly, discontentedly, without permission.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-ખુનસંદતર, a-khunsandtar. વિં વધારે નાખુશ—દલગીર, વધારે અસંતોષી—અધીરું. Adj. More displeased—sorry, more discontented—impatient.

૧૪૭૩૧૫૫ અહુએ-દીન, ahuê-dîn. નાં દીનનો સરદાર, દાવર. Subs. The chief of the religion, *Dâvar*.

૧૪૭૩૧૫૫ અ-દોસ્તાન, a-dôstân. Yt. Serôs. નાં દોસ્તો નહીં તે, દુશ્મનો. (“દોસ્ત” ને માટે અસલ શિકલ 𐬀𐬭𐬀 𐬀𐬭𐬀 આપેછે.) Subs. Not friends—companions, enemies.

ઔષ્ઠિય ઓષ્-ઉસ્તોમંદ, અંગુ-સ્તોમંદ, ôkhê-ustômand, angu-stômand. See ઔષ્ઠિય, akhîstômand. Av.

પૃષ્ઠિય પૃષ્ઠ, Pâz. પૃષ્ઠિય પૃષ્ઠ

હવંદીદન, havandîdan. ક્રિ० બરાબર—સરખું થવું હરીફાઈ કરવી. V. To be equal—alike—similar, to vie with, to compete.

હાન-સ્તોરી, hân-stôri. ના० બીજો પાલક, બીજા કુટુંબનો પાલક. Subs. Another adopted son, the adopted son of another family.

અહુ-સરોશી, ahu-saroshî. ના० હોકમવાલો ગુરૂ, કર્મમાં આપનાર સાહેબ. Subs. An authoritative religious teacher, one who issues mandates. ૧૫૦ + અહુ = Av. અહુ (from Av. અહુ)

ખુન્બે, khunbê. ના० મટોડીનું વાસણ. (અસલ શિકલ ગ્રામ, ગ્રામ, ગ્રામ એ પ્રમાણે આવે છે.) Subs. An earthen pot—vessel.

હવંદ-વાજ, havand-vâz. ના० બરાબર—ઘટતી બાજ. Subs. A proper *Bâj*.

હવંદ-વાજેમંદ, havand-vâzomand. Nêrang. વિ० ઘટતી બાજવાળું, મુગું રહેનારું. Adj. Relating to a proper *Bâj*, keeping silence.

અહૂઈનાદ, ahûinâd. ક્રિ० સાહેબી હોજે. V. May he enjoy mastery.

અખ્વીની, અખ્વીએ, akhvîni, akhvîê. વિ० રોશન વિચારવાળું, લાંબી નેગાહવાળું, દૂર અંદેશી. Adj. Having a clear idea, provident, foresighted.

અહુરબાહુર અહુર-દોસ્તી, *ahû-dôstî*. નાં દોસ્તીનો સાહેબ.

Subs. Master of friendship (lit.).

અહુરબાહુર અહુર-ગંદ-દદી, *ahû-gand-dadî*. વિં ખરાબ ગંદ

આપનારું. Adj. Emitting a strong—offensive smell, stinking.

અહુરબાહુર અહુર-ગંદીદી, *ahû-gandîdî*. વિં ખરાબ ગંદગી

કરનારું. Adj. Polluting, contaminating.

અહુરબાહુર અહુર-વીનસ્તી, *ahû-vînastî*. નાં ખરાબ નજર.

Subs. An evil sight.

અહુરબાહુર હવંદ-વસ્તી, *havand-vastî*. વિં એકસરખી રીતે

બાંધનારું. Adj. Binding similarly.

અહુરબાહુર અહુર-દુદે, *ahû-dudê*. નાં ખાનદાનનો વડો. Subs.

The head of a family, *paterfamilias* (L.).

અહુરબાહુર અહુરનાં-વઈરાં, *ahunân-vâirân*. નાં યજ્ઞ-

શનેનાં ૧૯ મા હાતું નામ. Subs. The name of the 19th chapter of Yasna.

અહુરબાહુર અહુરનાં-વારાં, અહુરેમ-વારાં, *ahunân-vârân*,

ahunêm-vârân. નાં “અહુરેમ વઈરીમ” નામની ખંદગી.

Subs. The prayer *Ahuna vairya*. Comp. Av.

અહુરબાહુર

અહુરબાહુર ખાન્દે, *khânde*. નાં પઢનાર. Subs. A reciter.

અહુરબાહુર હાવંદ-કેરફે, *hâvand-kêrfê*. નાં સમતોલ સવાબ.

Subs. Evenly proportioned merit (arising from virtuous actions).

અહુરબાહુર અહુર-કેરફગી, *ahûi-kêrfagî*. વિં સવાબની

ઉપર સાહેબી ભોગવનારું. Adj. Enjoying supremacy over righteousness.

૪૭૭૭૭૭૭ ખાવંદ-કેરફગી, khâvand-kêrfagî. નાં સવાબ-
કરી પુરુષ, પુણ્યવાન શખ્સ. Subs. A righteous—
virtuous man, a person sanctified or purified
through the acquisition of virtue.

૪૭૭૭૭૭૭ યાવંદ-કેરફગી, yâvand-kêrfagî. નાં સવાબ
પામનાર—ખેલવનાર. Subs. One who obtains the
reward of virtue.

૪૭૭૭૭૭૭ હાવંદ-કેરફગી, hâvand-kêrfagî. નાં એકસ-
રખા સવાબનાં કામો. Subs. Evenly proportioned
virtuous deeds.

૭૭૭ અહુનેચ, ahunêcha. કિં અં હજુબી, હમણાં પણ;
કોઈબી રીતે. Adv. Even now, even at the pre-
sent time.

૭૭૭ હવંદચ, havandacha. વિં બરાબર પણ—બી. Adj.
Even equal—alike.

૭૭૭ હાનીચ, hânîch. કિં અં ત્યારે ખસુસન, જ્યાંહાં—
સુધી, હજુ વેર—સુધી. Adv. Certainly then, till, as
long as, till now, as yet.

૭૭૭ હાવનીચ, hâvanî-cha. વિં બીજું. કિં અં હજુ પણ
Adj. Another. Adv. Even now.

૭૭૭ હાવંદીચ, હાવંદચ, hâvandîcha, hâvandacha. વિં
પ્રમાણ પ્રમાણેબી, સરખુંબી. કિં અં એટલું બધું પણ, હજુબી.
Adj. Even proportionate—similar. Adv. Even
so much, even up to this time. Av. ૪૪ + ૭૭૭૭૭૭

૪૭૭૭૭ અહુઈવાં, ahûivân. નાં સોહેબી રાખનારા, મોટાઈ
બોગવનારા. Subs. Those who exercise author-
ity, those who enjoy superiority.

wring, not to strain—filter, not to prepare.

Priv. ૐ + ૐ = Av. Rt. ૐ (in ૐ, ૐ)

કાંઈતમ આને-તુમ khânê-tûm. નાં અંધારું ઘર, દોજખ.

Subs. A dark house (lit.), hell.

અહુનીદે, અહુનીદે, akhunîdê, ahunîdê. બૂં કું

વિં નહીં કુટેલું—ગાલેલું, નિચવ્યા વગરનું, તૈયાર કીધા વિનાનું. Past part. adj. Not pounded—strained—

filtered, not squeezed, not prepared. Av. ૐ

યાવંદતર, Yâvandtar. વિં વધારે મેલવનારું—
પામનારું.—હાંસલ કરનારું. Adj. More acquiring—
obtaining.

યાને-મીનશની, yanê-mînashnî. નાં વિચારની
ચુશી, દિલની ચુશી—ઈચ્છા. Subs. The pleasure of
thought, the heart's desire.

હાવંદ-મીનશને, hâvand-mînashnê. નાં એક-
સરખો વિચાર, સ્થીર વિચાર, સાચો વિચાર. Subs. A
similar idea, settled—cool mind, true opinion.

અહુએ મીનશને, ahue-mînashnê. નાં સારી
મનશનીનો ધણી. Subs. A man of good intentions
—thoughts.

આહનગર, âhangar. નાં લોહાર. Subs. A black-
smith. Per. آہنگر.

અહુ-વઈરીક, ahu-vaîrîuk. નાં સાહેબની મોરાદ,
મોરાદનો સાહેબ, અહુનવર. Subs. The master's wish
—desire; the master of the wish, Ahunvar.

હાવંદ-રોબાકી, hâvand-rôbâkî. વિં એકસરખા

રેવાનવાહું. Adj. Having a similar custom, having an unchanged usage.

૧૧૫૫ અખૂન, akhûn. નાં ખેખ, ચુક. Subs. Peg, a nail, a pin, a tack.

૧૧૫૫ અખો, akhô. નાં કીઆમ, દિલ, વિચાર. Subs. Reasoning, judgment, thought.

૧૧૫૫ અહૂ, અહૂર, ahû, ahûr, નાં સાહેખ, હોરમજ્દ, ધણી. Subs. Lord, Ahura-Mazda, owner: Comp. ૪૪

૧૧૫૫ ખાહન, khâûn. નાં ખાન પક્ષિ, બેસ્સાવાલો વાઘ; મસ્તાનો
• બબર જનવર. Subs. A falcon, hawk, a ferocious tiger, a furious leopard.

૧૧૫૫ ખાહન, khâûn. નાં જે પથરનાં ઈંધોરા ઉપર ઈજરનેના તમામ આલાતો મુકીને ઈજરને કરેછે તે; ખાલેમ્મી; દરિયો. Subs. A stone pedestal on which all the utensils used for the Yasna ceremony are placed; purity, guilelessness; the sea.

૧૧૫૫ ખાને, khânê, નાં ઘર. Subs. A house, edifice.

૧૧૫૫ હાયુન, હીન, hayun, hîn. Yac. IX. નાં યુનાન; દુશ્મન. Subs. Greece; an enemy.

૧૧૫૫ હવંન, havan. See ૧૧૫૫ હાવંદ, hâvand.

૧૧૫૫ હાહન, hâun. Yac. IX. નાં હાવનીમ, ખાંડણી, પેહુલી
ધેહ. Subs. Hâvanim. For particulars see ૪૪

૧૧૫૫ હાને, hânê. વિં બીજું; બાકી. Adj. Another, remaining.

૭૫૧૧૫૫ અહુન-વનાહ, ahun-vanâh. નાં બીજે યુનાહ, બીજ
મરતબેનો યુનાહ. Subs. Another crime, a sin committed a second time. ૪૪ + ૭૫૧ = Pâz.

અહુન-ખોએ, ahûn-khôê. નાં બદખાસિયત, ખુરી
આદત, ખરાબ તબિયત. Subs. Evil nature, bad
quality, depraved habit. ગામીય + અ = Per. خوي

અહુવાને, ahûvânê. નાં બદકાર, ખરાબી કરનાર.
Subs. An evil-doer, one who does harm.

અહુનાને, Yaunânê. નાં યુનાન દેશનો રહેવાસી.
Subs. A native of Greece.

અહુનાને, ahûvânê. નાં see' ગામીય

હાવોનાને, hâvônânê. નાં see' ગામીય

અહુ-વાનીદાર, âhû-vânîdar. નાં (લોકોનું) દુઃખ
—(લોકોની) મુશ્કેલી દૂર કરનાર. Subs. A destroyer
of (people's) wrongs—injuries; one who re-
moves the troubles—difficulties of men.

અહુ-વાનીદન, âhû-vânîdan. ક્રિં દુઃખ બા-
નવું, ખોડ બાંજવી, આજર તોડવો. V. To remove
pain—illness—defect.

ખાનાદ, khânâd. ક્રિં પઢાવો. V. Do recite.

આઈઈને-અર્જાસ્પ, âîîîê-arjâsp. નાં પાદશાહ
અરજસ્પનાં કાએદા—ધારા. Subs. The laws of King
Arjâsp, the customs—manners established by
King Arjâsp.

અહો-વદ, ahônvad. નાં ફલોની વૃદ્ધિનો સાહેબ. Subs.
The lord of the growth and increase of fruits.

આવંદ, âvand. નાં વાસણ. Subs. A pot, a vessel.

ગામુ હાનીએ, hânîê. વિં બીજું. Adj. Another.

ગામુ હાવન્દ, hâvand. વિં બરાબર, એકસરખું. Adj. Similar, alike.

ગામુ અહૂઈ, ahûî. સાહેબી, મહોટાઈ, નેકી. Mastery, greatness, goodness.

ગામુ અહૂરી; ahurî. વિં હોરમઝ્દને લગતું, હોરમઝ્દી. Adj. Relating to Ahura-Mazda, Ahura-Mazdian.

ગામુ અહૂ-વેહ, ahû-vêh. નાં બલો સાહેબ. A good master.

ગામુ યાન-વની, yân-vanî. વિં ખુશી ટાલનારું. Adj. Removing pleasure—comfort.

ગામુ હાવની, hâvanî. નાં હાવનનો વખત. Subs. The time of *Hâvan*. For particulars see ગામુ

હાઉન-ઘાહચ, hâun-ghâhcha. નાં હાવનનો વખતબી. Subs. Even the time of *Hâvan*. For particulars see ગામુ, hâun-ghâs.

ગામુ અહૂઈ-નીહેદ, ahûî-nîhed. કિં (બીજની) અરાબી (પોતાની તરફ) ખેંચે. V. Draws (towards one's self) the evils (of others), imitates others' vices.

ગામુ અહૂઈહેદ, અહૂરીહેદ, ahuihêd, ahurîhed. કિં સાહેબી વાણું થાય. V. May become ruling.

ગામુ હાન-જામે, hân-jâmê. See ગામુ

ગામુ હાવન્દી, hâvandî. નાં સરખાપણું. Subs. Resemblance, similarity.

ગામુ અખૂ-વીનશનીહા, akhû-vînashuîhá. કિં અં દિલની નજરથી, દિલની નેગાહ રાખવાથી. Adv. With the eye of one's heart (lit.).

ઝાનુન હાવંદચ, hâvandacha. A.V. કિં અં બરાબર રીતે.

Adv. Similarly.

જાનુનૅદ, jânunêd. Pah. Shâh. કિં થાય, હોય.

V. May become—be.

ઝાનુનૅદન, ahûîdan. કિં સાહેબી કરવી; અરાબી કરવી. V. To sway, to domineer; to do harm—injury.

ઝાનુનૅરુ, ahû-nêru. નાં સારી તકદીર, પુરતી શક્તિ. Subs. Good luck, sufficient strength.

ઝાનુનૅરુ, âhû-nêru. નાં બદબેર, અરાબ શક્તિ, અરાબ તકદીર. Subs. Evil power—strength, ill-fate.

ઝાનુનૅરુકે, akhun-nêrukê. નાં પુખ્ત વિચાર, પકકે અભિપ્રાય. Subs. Mature deliberation, ripe judgment.

ઝાનુનૅરુક, hû-nêruk. નાં પુરતું કહાત, પુખ્ત બેર. Subs. Sufficient strength—energy, adequate vigour—force. ઝ + ઝા = Per. نیرو

ઝાખો-વાનાહ, âkhô-vanâh, નાં ખુરા ચુનાહ. Subs. A bad crime.

ઝાને, khâne. નાં ઘર, મથક. Subs. A house, residence. Per. خانه

ઝાહુએ-કામ, âhuê-kâm. નાં મોરાદનો સાહેબ, ઈચ્છાનો ધણી. Subs. One master of his own wishes, one who does according to his own desires. ઝ + ફા. Av. -fâ = Sans. काम = Per. کام = desire.

હાવન-ચ, hâvana-cha. નાં હાવનનો વખત. Subs.
The time of *Hâvangeh*.

અખુને-પરદે, akhunê-pardê. નાં દુનિયાંનો પ-
રદો, •ઘેરનો ઓથો. Subs. The shadow of the
earth, the shade of a house.

અ-ખુનમ, a-khunam. કિં હું નહીં પઢું—ભણું. V. I
may not learn—read—recite.

અ-હુનુમ, a-hunum. કિં હું હોમ નહીં કરું. V. I
• may not pound *Hom*.

ખાનૂમ, khânûm. કિં હું પઢું—ભણું. V. I may
learn—recite.

હાવનીમ, hâvanîm. See ૐ hâun.

હુનુમ, hunum. કિં હું હોમ કરું. V. I may
pound *Hom*.

અખુને-મીનશને, akhunê-mînashnê. નાં વિચા-
રનું મથક, દિલનું મથક, દુનિઆઈ વિચાર. Subs. The seat
of thought, the position of the heart, worldly
thought.

અહુએ-મીનશને, ahuê-mînashnê. See ૐ

અહુએ-મીનશને, a-huê-mînashnê. નાં. ખરાબ
મત—વિચાર. Subs. An evil thought, a bad—
wicked conception.

યાની-મીનશને, yânî-mînashnê. નાં મનની
ખુશ હાલત, મનનો ખુશી ભરેલો જોડો. Subs. A happy
state of mind, a warm expression of idea.

અહુનવર, ahunvar. નાં એકવીસ ગુસ્ક જે પેગમખર

અશો જરતોશત ખોદાની દરગાહથી લાવ્યા હતા તેને કહે છે; એક બંદગીનું નામ છે, કે જેને “યથા અહૂ વઈરયો” કરી કહે છે. એ “યથા” ખોદાતઆલાની એક કુદરત છે, કે જેમાંથી તે કીરતારે “એકવીસ નુસ્ક” પેદા કીધા, જેમાં જગતના તમામ ભેદો આવેલા છે; તે ખુબી ભરેલા એકવીસ નુસ્કનાં નામો અવસ્તા તથા પેહલવીમાં નીચે જણાવ્યા મુજબ આવેલાં છે:—

(૧) યથા—સતુદયશત ; (૨) અહૂ—સતુદગર ; (૩) વઈરયો—વહીશતમાંથ્ર ; (૪) અથા—બધ ; (૫) રતુશ—દ્વાજદેહોમાસ્ત ; (૬) અષાદ—નાદુર ; (૭) ચીદ—પાંચેમ ; (૮) હયા—રતુશતાયદ ; (૯) વહ્હેઉશ—બરશ ; (૧૦) દજદા—કશશરૂબ ; (૧૧) મન-હો—વિશ્વાસ્પ ; (૧૨) શીઅઓથનનામ—એશત ; (૧૩) અંદ-હોઉશ—સકંદ ; (૧૪) મજદાય—જરશત ; (૧૫) કષ્ટ્રેમયા—બગાનયશત ; (૧૬) અહુરાય—ન્યાદુમ ; (૧૭) આ—હુ-સ્પારમ ; (૧૮) યિમ—દ્વાસુજેદ ; (૧૯) દરેગુબ્યો—અશકારમ ; (૨૦) દડદ—જવીદ દેવદાદ (વંદીદાદ) ; (૨૧) વાસ્તારેમ—હા-દોખત. એ એકવીસ નુસ્ક ત્રણ ભાગોમાં વેહેંચાયલા હતા. પેહેલ્લા સાત નુસ્ક દીનની હકીકતથી ભરેલા હતા, કે જેમાં હોકમ, મનાઈ, ઘટતું, અંધટતું એ બીના આવેલી હતી. બીજા સાત નુસ્કમાં તબાખત, હિકમત, તથા તમામ દુનિયાં ચલાવવાનો કારોબાર ; અને ત્રીજા સાત નુસ્કમાં નજીમ, ખેતિપશુસ, તથા સેતારા, તથા ગરેહોની ગરદેશ વિશેનું બયાન આવેલું હતું. Subs. The name of a prayer called *yathâ* ; this *yathâ* is one of the powers of God by which twenty-one *Nosks* were created. These *Nosks* contain all the mysteries of the whole universe. Their names, according to Avastâ and Pahlavi books, are as follow:—(1) *Yathâ*—Satud-yasht ; (2) *Ahû*—Satudgar ; (3) *Vairyô*—Vahîshta Mân-thra ; (4) *Athâ*—Bagha ; (5) *Ratush*—Dvâzdêh

Hômâst ; (6) Ashâd—Nâdûr ; (7) Chîd—Pâchêm ; (8) Hachâ—Ratûshtâyêd ; (9) Vanhêush—Barash ; (10) Dazdâ—Kashasrub ; (11) Mananhô—Vishtâsp ; (12) Shyôthênanâm—Khêsht ; (13) Anhêush—Safand ; (14) Mazdâi—Zarast ; (15) Khshathrêmchâ—Bagân Yasht ; (16) Ahurâi—Nyâdûm ; (17) Â—Huspârêm ; (18) Yim—Dvâsruzêd ; (19) Drêgubyô—Askâram ; (20) Dadad—Javîd-dêv-dâd, (Vandidâd) ; (21) Vâstârêm—Hâdokht. These *Nosks* were divided into three parts :—the first seven gave an account of the Zoroastrian religion :—as, positive and negative precepts, &c., edicts and interdicts. The second seven (of these *Nosks*) treated of ethics, the medical science, philosophy, civil duties ; and the last seven discoursed on astrology, astronomy, the forms and revolutions of the heavenly bodies.

Av. *hônâr* *hônâr*

જીવન હોનર, *hônâr* નાં હુનર, હિકમત, સારો મારગ, નેકી, સુખી. “હુનર”નું અસલ રૂપ *hônâr* એ પ્રમાણે આવેછે. Subs. Art, skill, contrivance, a good course, virtue, goodness.

જીવન અહૂએ-રદ, *ahûê-rad*. નાં ધરમગુરૂઓમાં વડો, દસ્તુરોન દસ્તુર ; ખોદા. Subs. The chief amongst religious preceptors, the *Dastûrân Dastur* ; God.

જીવન અહૂ-વ-રદ, *ahû-va-rad*. નાં સાહેબ અને ગુરૂ.

Subs. The master and the religious teacher.

Comp. Av. ૪૪૫૫૫૫ ૪૪૫૫૫૫ See Vend. II., para. 43.

૧૧૩૧૧૫૫ હોનરે-તન, hōnarê-tan. નાં બદનની કસરત, તનની ચાલાકી, તનનો હુનર. વિં કસરતવાણું. Subs. Gymnastic feats, agility of the body. Adj. Skilled in gymnastic feats.

૧૧૩૫૫૫ ૧૧૩૫૫૫ અખોએ-વર-મીનશને, akhoê-var-minashne. નાં અંતઃકરણ; ચેતવણી. Subs. Conscience; warning, hint.

૧૧૫૫ અહૂક, અહૂ, ahûk, ahû. See ૧૧૫, ahû.

૧૧૫૫ આહૂક, âhûk. નાં હરણ; એબ. Subs. A deer, an antelope; a blemish, vice. Per. ૧૧૫

૧૧૫૫ ખુને, ખાને, khunê, khânê. નાં ઘર, મકાન, રેહઠાણ; જનવરનું દર. Subs. A house, abode, residence; a burrow where small animals lodge.

૧૧૫૫૫ અએદુન-કાર, aêdun-kâr. નાં એવું-એ રીતનું કામ. Subs. Such a work, an action like this.

૧૧૫૫૫ અખુનેકાર, akhunêkâr. નાં દુનિયાઈ કામ. Subs. Worldly affairs—business.

૧૧૫૫૫ અહૂકાર, ahûkâr. નાં બદકાર, ખુરે કામ કરનાર; ખુરે કામ. Subs. An evil-doer, one who does wicked actions; an evil deed.

૧૧૫૫૫ હાને-કાર, hânê-kâr. Dâd. નાં બીજું કામ; ઉલટું કામ, બીજે ધંધો; Subs. Another work; a contrary action, another profession.

અખુન-કામગી, akhun-kāmagī. નાં મોરાદી દુનિયાં, આકી દુનિયાં. Subs. The world of hope—(lit.), this frail world.

અહૂ-કામગી, ahû-kāmagī. નાં મોરાદનો ધણી. Subs. One who is the master of his wishes—desires.

અ-અવીગી, અ-અવગી, a-khavîgî, a-khavagî. Seros. Yt. નાં જગૃત હાલત, હુશિયારી, બેદારી, સાવ-ધપણું; વિં ઉંઘ વગરનું, જગૃત, હુશિયાર, સાવધ; Subs. Sleeplessness, wakefulness, vigilance. Adj. Sleepless, wakeful, vigilant, careful, cautious. See અવ

અ-અહી, a-khûhî. વિં આદત—ટેવ વગરનું. Adj. Having no innate quality.

અહૂગી, અહુયે, ahûgî, ahuyê. નાં સાહેબી, મ્હો-ટાઈ, સરદારી. વિં સાહેબીવાણું, મ્હોટાઈ રાખનાઈ. Subs. Mastery, greatness, sovereignty, command. Adj. Enjoying superiority—greatness.

ખાનેગી, khânêgî. વિં ખાનગી, છુપું, મોઘમ, બેદ-વાણું. Adj. Private, concealed, secret, mysterious.

ખોહી, khôhî. વિં આદત-ટેવવાણું. Adj. Having innate—intrinsic qualities.

દાને-કશ, dâné-kash. Bundê. નાં દાનાં ખેંચનાર—લઈ જનાર. Subs. One that carries away the corn. Compare Av. دانہ کش Per. دانه کش

યાનગી, yângî. નાં ખુશી, મોજમજહ. Subs. Delight, pleasure, mirth.

જાગૃત્યજાગૃત્ય અહૂ-કેશ્વર, ahu-kêshvar. નાં કેશ્વરનો ધણી, પાદશાહ. Subs. The master of a region, a king.

જાગૃત્યજાગૃત્ય હાન-કેશ્વર, hân-kêshvar. નાં બીજે કેશ્વર-અંડ. Subs. Another region—continent. Comp. Av.

જાગૃત્યજાગૃત્ય

જાગૃત્યજાગૃત્ય અહૂ-કીનીદગી, ahû-kînîdagî. નાં અરાબ કરતું, Subs. Doing harm—injury.

જાગૃત્યજાગૃત્ય આહૂ-કીનીદગી, âhû-kînîdagî. નાં એય લગાડવી, ખોડખાંપણ કાઢાડવી. Subs. Blémishing, finding fault with.

જાગૃત્યજાગૃત્ય ખાનગી, khângî. See જાગૃત્યજાગૃત્ય khânêgî.

જાગૃત્યજાગૃત્ય અખો-કેરદાર, akhô-kêrdâr. નાં કએઆસ કરનાર, દુર અંદેશી કરનાર. Subs. One who reasons, a fore-sighted man.

જાગૃત્યજાગૃત્ય અહૂ-કેરદાર, ahû-kêrdâr. નાં બદ કેરદાર, ખુરાં કરતુક. Subs. An evil action, a wicked deed. Comp. Per. کردار (Rt. कृ = to do).

જાગૃત્યજાગૃત્ય હૂ-કેરદાર, hû-kêrdâr. નાં નેક કેરદાર, સારાં કરતુક. Subs. A good action, a virtuous deed.

જાગૃત્યજાગૃત્ય આહનગર, âhangar. નાં લોહાર. Subs. A blacksmith. Per. آہنگر Sans. अयस्कार.

જાગૃત્યજાગૃત્ય આહૂગર, âhugar. નાં એય કરનાર, ગીબત—નિંદા-ખોર પુરુષ. Subs. One who finds fault with, a backbiter, a slanderer.

જાગૃત્યજાગૃત્ય યાનગર, yângar. નાં ખુશી ભોગવનાર, મોજ મારનાર. Subs. One that enjoys pleasure, a pleasurer.

આમર આહનગરી, âhangarî. નાં લોહારનું કામ—ધંધો.

Subs. The business—work of a blacksmith.

આમર આહૂગરી, âhûgarî. નાં નિંદા, બદગોઈ, ગીબત. Subs.

Defamation, detraction, backbiting. See આમર

આમર યાનગરી, yângarî. નાં મોજલાપણું. Subs.

Jollity.

આમર અહૂકેરદાર, ahûkêrdâr. નાં કામ કરનાર.

Subs. The doer of an action.

આમર અએદુનચ, aêdunacha. કિં અં એ રવેશેખી, એવી રીતેખી. Adv. Even in this manner, even thus.

આમર અએનીચ, aênîcha. નાં કીનોખી. Subs. Even revenge—spite.

આમર અન્યેચ, anyêcha. વિં બીજાખી, બાકીનાખી. Adj. Even others, even the remaining.

આમર અહુનચ, ahunacha. કિં અં બીજા મરતબે, ફરીને, એ રવેશેખી. ઉબચાં અં તોપણ, વલી; ને કાંઈ Adv. Again, a second time, even another, even in this manner. Conj. However, also, moreover.

આમર ઈદદેચ, idadêcha, Yt. Seros. વિં અહિંયાંનું, આએ દુનિયાંનું. Adj. Of this world, sublunary.

આમર હનચ, હાનેચ, hanacha, hânêcha. Dâd., Nêrang. કિં અં એ વતરોગે—શિવાય, ત્યારે ખસુસન, જ્યાંહાં સુધી, હજીવેર. સર્વં બીજું, કોઈખી, વલી બીજું. Adv. Except—besides this, certainly—then, as long as, till now, as yet. Pron. Another, second, anyone, even another.

હૈનચ, hênacha. નાં દ્રોજ, લશકર. Subs. An army, a force. Av. *hênachâ*

હૈનચ-અઈર, hânacha-aîr. Dink. નાં બીજા દીનદારબી. Subs. Even other religious—devout persons.

હુર-ચેહર, હુ-ચેહર, hur-chêhêr, hu-chêhêr. Dink. વિં સૂરજના ચેહરાનું, રોશન ચેહરાનું, સારા ચેહરાનું. Subs. Having the face like the sun, having a beautiful—beaming appearance, having good features.

આહનજદાર, âhanjîdâr. નાં ખેંચનાર, તાણનાર. Subs. One who pulls—stretches.

અયુજશને, ayujashnê. નાં ઊઠાવવું, ઊઠાવવાનું કામ. Subs. Act of raising—lifting up.

આહન-જશને, âhan-jashnê. નાં ખેંચણ, તાંણ, આકર્ષણ. Subs. Pulling, stretching, attraction.

અહનજદન, ahunjîdan. કિં હાંકવું, હાંકી કાઢવું, દૂર કરવું, ખેંચવું, હીલવવું, લટકાવવું. V. To drive, to drive away, to avoid, to pull, to shake, to hang up, to suspend.

આહનજદન, âhanjîdan. કિં પીવું; ખેંચવું, તાંણવું. V. To drink; to pull, to stretch. Comp. Av. *hênachâ* + *hênachâ* (in—*hênachâ*—see Vend. IX., paras. 9 and 10).

અયુજમ, યઅઉજમ, ayujam, yaaujam. Dink.

કિં કોશેશ—મેહેનતકરું. V. I may endeavour—work.

હાન-ચમ, hân-cham. કિં અં બીજા કેટલા ? બીજા શા સુર ? ફરી કાંએ ? બીજાં મરતમે કાંએ ? નાં બીજે સખખ. Adv. How many others? why others? why once more—again? why a second time? Subs. Another reason—cause.

હાન-ચમ-મરા, ahunacha-marâ. કિં અં એ પ્રમાણે મને. Adv. In this manner to me.

હાન-ચમ-રા, hân-cham-râ. કિં અં બીજાં કેટલાંને, બીજાં કારણોને માટે. Adv. To how many others? for other reasons.

હાન-ચ-મરા, hân-cha-marâ. બીજુંબી માહારે માટે, બીજું મહુનેબી. Even something also for me, even anything else to me.

અહુ-નેઝરી, ahu-nêzârî. Dâd. નાં અતિશય નાતવાની, ખરાબ નાતવાની. Subs. Excessive weakness—debility, dangerous infirmity.

અહનવત, ahanvat. નાં અહુ-વદગાથા ; છઠા ગાહામ-બારનાં પેહેલા રોજનું નામ ; પેહેલા ગાથાનું નામ. Subs. The *Ahunvat Gâthâ*; the name of the first day of the sixth Gâhâmbâr; the name of the first Gâthâ.

આહન-વદાકલિતે, âhan-vadâkhitê. નાં પીગલેલી ધાતુ ; પીગલેલું લોહું. Subs. Melted metal, melted iron.

૧૧૮૭૧૧૫ આહને—તાવીદન, âhanê-tâvidan. ક્રિ० લોહું
ગરમ કરવું—ગારવું. V. To make iron hot, to purify
iron.

૧૧૮૧૫ અહુન્વદ, ahunvad. See ૧૧૮૫, ahanvat.

૧૧૮૧૫ અહુ-તનું, ahu-tanu. ના० રોગી તન, બદશિકલ શરીર;
નાપાક તન. Subs. A diseased body, an ugly
body, an impure—defiled body.

૧૧૮૧૫ અહુનતન, ahunatan. ક્રિ० પકડવું, ધરવું. V. To
catch, to hold, to seize, to arrest, to catch
hold of.

૧૧૮૧૫ ખાન્દન, khândan. ક્રિ० પઢવું, વાંચવું, અભ્યાસ કરવો.
V. To learn, to study, to recite, to read.

૧૧૮૧૫ ખુનતન, khunatan. ક્રિ० હોમ કુટવો. V. To pound
Hôm.

૧૧૮૧૫ હાન-તનુ, han-tanu. ના० બીજું તન—માણસ. Subs.
Another body—person.

૧૧૮૧૫ અખુન્દે, akhundê. વિ० સ્વાદિષ્ટ નહીં કીધેલું; નહીં ભરડેલું,
છાલાં સાથનું. Adj. Not made palatable—tasteable,
not ground coarsely or roughly, not husked.

૧૧૮૧૫ અ-ખુન્દે, a-khundê. Vand. VII. વિ० નહીં દલેલું—
પીસેલું, ખારીક નહીં કીધેલું. Adj. Not ground, not
reduced to powder.

૧૧૮૧૫ હાનતે, hântê. ના० વાંઝણી ઓરત, વિધવા, રંડાએલી
ઓરત. Subs. A barren woman, a widow. Pâz.

અહૃદય

અહુઅદપઈતી, âhuadpaitî. Yas. XL. ના०
“યસ્નેમ મૂઈરીમ” ની બંદગીનાં છઠ્ઠા હાનું નામ છે; યજ્ઞશ્વેના

આલીસમાં હાનું નામ. Subs. The name of the sixth section of the prayer called “*Yasném-Sûirîm*,” the 40th chapter of Yasna. Av. *𐬨𐬀𐬯𐬀𐬭𐬀 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀*

જાણીયું અહુઈવાન, ahuivân. નાં સાહેબી કરનારા, મ્હોટાઈ ભોગવનારા. Subs. Those who exercise authority, those who enjoy greatness.

જાણીયું અહુવાન, ahuvân. નાં ફેરફાર. ક્રિં અં ઉલટ-પાલટ. Subs. Alteration. Adv. Upside down, in confusion.

જાણીયું ખાનેવાન, khânêvân. નાં ઘરઘણી, ઘરવાલો. Subs. The master of a house, a landlord.

જાણીયું યાનવાન, yânvân. નાં ખુશી ભોગવનારા. Subs. Those that enjoy pleasure.

જાણીયું અહૂ-પાને, ahû-pânê. નાં પાસખાંની કરનાર ધણી, વાલી, રખેવાલ. Subs. A protector, a guardian, a warder.

જાણીયું અહૂવાન, ahûvân. Dink. નાં ફેરફાર; સાહેબો, ધણીઓ. Subs. Change, alteration; lords, masters.

જાણીયું આહૂવાન, નાં એબદાર, એબીઅલ, અસલ ઓજમાં ખામી થવી; ફેરફાર. Subs. Those that are deformed — ugly — full of blemishes; change, alteration.

જાણીયું અ-ખ્વફને, a-khvafnê. વિં અગૃત, હુશિયાર, સજાગરૂં. Adj. Sleepless, wakeful, vigilant.

જાણીયું અહુનવત, ahunvat. See *જાણીયું*, ahunvêd.

જાણીયું અહૂપત, ahûpat. નાં દસ્તુર. Subs. A Parsi high-priest, *Dastur*.

જાન્ય આહૂપત, âhûpat. નાં ઓડઆપણનો ધણી, એભિયલ માણસ. Subs. One who is full of vices—defects, an ugly person.

ઝઝજાન્ય અહુનવદ-ગાહ, ahunvad-gâh. Nêrang. See ઝઝજાન્ય ahunvêdgâs.

ઝઝજાન્ય અ-હૂફતન, a-hûftan. કિં નાચુશ કરવું, સાઈ નહીં કરવું; મજબુત નહીં કરવું. V. To displease, not to do good; not to make firm—strong.

ઝીન્ય અ-ચુરમ, a-khuram. વિં નાચુશ, દલગીર. Adj. Not cheerful, sad. Comp. Per. خرم

ઝીન્ય ચુરમ, khuram. વિં ચુશ, મધન. Adj. Cheerful, delighted.

ખખજાન્ય ખાનેમાન, khânêmân. નાં ઘેરનો સરસામાન. Subs. The furniture—moveables of a house.

ખખજાન્ય હાન-માન, hân-mân. નાં બીજું ઘર, પરાયું ઘર. Subs. Another house, a house pertaining to some other person.

ઝાઝઝજાન્ય અહુમબેદ, ahumbêd. કિં છુપું કરે, સંતાડે, દાકે, સાંતે. V. May conceal, may hide—cover.

ખખજાન્ય અખોઈ-મીનશને, akhôi-mînashnê. નાં અંતઃ-કરણનો વિચાર. Conscientious opinion.

જાન્ય અહુ-વર, ahunvâr. See જાન્ય ahunvar.

જાન્ય અહુ-વર, abu-var. નાં સાહેબની ઈચ્છા; હોનવર. Subs. The will of God; *Honvar*. Av. ...

જાન્ય અ-હોનર, અ-હુનર, a-hônar, a-hunar. વિં માહીતગારી

વગરનું, વગર હિકમતનું, વગર સુખીનું ; બોથડ ; ધંધા વગરનું.
Adj. Unskilful, not dexterous, having no excellence, stupid ; out of employment.

ખાહુર, ખાવોર, khâvur, khâvôr. નાં બરદાસ્ત કરનાર, મેહુરબાની કરનાર—રાખનાર, સોસનાર, વેઠનાર, માફ કરનાર ; બરદાસ્ત, સોસના, મેહુર ; ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. Subs. One who treats with care and attention, a protector, one who shows kindness, one who puts up with—forbears, a forgiver ; treating with care and attention, enduring kindness ; one of the names of God.
Comp. Av. سرسر, سرسر

હુનર, hunar. નાં કલા, હુનર, કારીગરી. (“હુનર” ને માટે સાધારણ શિક્ષણ જો એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs.
Art, skill, workmanship. Comp. જો

હાન-રાહ, hân-râh. નાં બીજે રસ્તો, ઉલટો માર્ગ ; હો નો બગડેલો આકાર. Subs. Another road, a contrary path. , Corrupt form of હો

અહૂરાનીશ, ahûrânîsh. Nia. Khur. વિં અહુરને લગતું. Adj. Relating to Ahura. Comp. જો (in Yasna Chap. 68, para. 10).

અ-હુનરવંદ, a-hunarvand. વિં હુનર-કલા વગરનું, સુખી વિનાનું. Adj. Unskilful, having no art—excellence. Comp. Av. અહુનરવંદ + અ

અ-હુનરવંદી, a-hunarvandî. નાં હુનર વગરની

હાલત, અજ્ઞાનપણું, મૂર્ખાઈ, અપટપણું. Subs. Unskilfulness, ignorance, folly, stupidity, silliness.

અહુનરી, a-hunarî. See અહુનરવાંડ a-hunarvand.

અહુનરી, ahunvarî. વિં અહુનરવાંડું, એકવીસે નુશકેને લગતું. Adj. Relating to *Honvar*, pertaining to 21 Nosks.

અહુનરી, ahu-varî. નાં મોરાદવાલો સાહેબ, મોરાદમંદ ધણી, પતીજ વાલો ધણી. Subs. One lord of his own wishes, one who does according to his own desires, an inquisitive master.

યાનવરી, yânvarî. વિં મોજ—ખુશી ભોગવનારું. Adj. Enjoying, making merry.

હોનરી, hônarî. વિં હુનર-કલાવાંડું. Adj. Skilful, well versed in any art.

ગાવોરસ, gâvôras. Gloss. નાં બાજરી. Subs. A cereal grain, *Holcus spicatus*.

અહુએ-રબ્બમમન, ahuê-rabbamaman. નાં દિલનો ધણી—માલેક. Subs. Master of one's self, lord of one's own will.

અહુ-રબ્બમમન, ahû-rabbamaman. વિં અરાબ દિલનું. Adj. Having a bad heart.

આહુએ-રબ્બમમન, âhuê-rabbamaman. નાં દિલની એલ—ખામી. Subs. Vice—defect of the heart.

અહુનર-ગવશને, ahunvar-gavashnê. નાં અ-

હુનવર પઢવો—ખોલવો. Subs. Reciting—reading Ahunavar.

૧૭૯૧૫ ખાવોરીનશને, khāvôrînashnê. નાં બરદાસ્ત કરવી, મેહેરબાની કરવી, ખમીજનું. Subs. Treating with care and attention, showing kindness, enduring, forbearing.

૧૭૯૧૫ ઓરવદ-અસ્પ, અઊરવદ-અસ્પ, ôrvad-aspâ, aûrvad-aspâ. Dâd. નાં તેજ ધોડા રાખનાર; જરતો-શતનાં બપાવાના બાપનું નામ. Subs. Having swift steeds (lit.); the name of the great-grandfather of Zoroaster. Compare Av. ૧૭૯૧૫

૧૭૯૧૫ અ-ખુરદાર, a-khurdâr, વિં નહીં ખાનાર, હુખું રહેનાર. Adj. Not eating, remaining hungry. Comp. Av. ૧૭૯૧૫

૧૭૯૧૫ હાવન-રદી, hâvan-radî. નાં હાવનગેહની સરદારી—વખત. Subs. The supremacy of the angel presiding over the *Hâvan Gêh*, the time of *Hâvan*. Av. ૧૭૯૧૫

૧૭૯૧૫ અહુન-રમે, હાન-રમે, ahun-ramê, hân-ramê. નાં પરાયો—બીજે ટોલો. Subs. Another tribe, a foreign community.

૧૭૯૧૫ અહૂ-રમે, ahû-ramê. નાં ટોલાંનો વડો સરદાર, અંજુમનનો દસ્તુર; ખરાબ ટોલો—અંજુમન. Subs. The leader of a tribe, the head of a community, the Dastur of an assembly; a bad tribe—community.

૧૭૯૧૫ હૂ-રમે, hû-ramê. નાં નેક ટોલો—અંજુમન, સારા

ચાકર નકર. Subs. A good tribe—community ; a good retinue.

૧૫૪ અ-આદુ, a-âdu. Vand. XIX. વિં જીવ વગરનું, મરવા લાયક ; નકામું, પાપી. Adj. Lifeless, subject to death, useless, sinful.

૧૫૪ અખૂ, akhû. Dink. નાં દિલ ; ઓદાતઆલાની આસિ-યતોમાંની એક આસિયતનું નામ. વિં દાનાવ, અકકલમંદ. Subs. The heart ; one of the attributes of God. Adj. Prudent, wise, sagacious.

૧૫૪ અખોહ, akhôh. નાં ઓદાતાલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. તમામ દાના, સઘળું જણનાર. વિં દાનાવ, અકકલમંદ. Subs. One of the names of God. Allwise, omniscient. Adj. Wise, sensible, intelligent, sagacious.

૧૫૪ અયોક, ayôk. સંખ્યાં વિં એક, ૧. ('એક'ને માટે સાધારણ, શિકલ ૧૪ એ પ્રમાણે આવેછે.) Numer. adj. One, 1. Compare ૧૫૪

૧૫૪ અહૂ, અહૂક, ahû, ahûk. See ૧૫૪ ahû or ahûk.

૧૫૪ અહૂ, આહૂ, ahû, âhû. નાં પશોમાની, પસ્તાવો ; એબ ; ઘણો ખુશ એહેરો ; હરણ, મૃગ. વિં ઠીક નહીં, અઘટિત, એબ-દાર, નાપાક, પાપી, ખરાબ. Subs. Repentance, contrition, defect ; a very beautiful face, a cheerful look ; a deer, an antelope. Adj. Unsuitable, undeserving, deformed, impure, sinful, bad.

૧૫૪ આઈને, âînê. નાં તરેહ, રીત, અત, કાયદો. Subs. Manner, way, sort, a regulation, law. Compare Per. آئين

૧૫૭ આહૂ, આહુક, આહી, âhû, âhuk, âhî. નાં એખ, આમી, દાઘ, ગંદગી, અપવિત્રાર્થ, નજસાત, તુકસાન; દુઃખ, ઈખ, પશેમાંની. Subs. Deformity, ugliness, defect, blot, impurity, filthiness, damage, blemish; loss, injury; repentance. Compare Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀, 𐬀𐬀𐬀𐬀, Sans. आसित, Per. آهر

૧૫૭ આહંગ, âhang. નાં આવાજ, પોકાર; ઈરાદો, ધારણા, ઠેરાવ. ક્રિં અં જલદી, ઉતાવલે. Subs. Noise, voice, intention, resolution. Adv. Hastily, quickly. Per. آهنگ

૧૫૭ ખાને, khânê. નાં ઘર, મથક. Subs. House, dwelling, residence. Per. خانه

૧૫૭ ખુક, khuk, Dâd. નાં ડુકર. Subs. A hog, a pig. Per. خوک

૧૫૭ ખોહ, અખોહ, khôh, akhôh. નાં અસલત, આદત. વિં ખુરં, ખરાબ. Subs. Habit, innate quality, natural disposition. Adj. Bad, wicked. Per. خوي

૧૫૭ જશને, jashnê. નાં જશન, યુશીની મીજલસ—મેલાવડો. Subs. A feast, a merry-making assembly, a pleasure-party.

૧૫૭ દશને, dashnê. See ૧૫૦ dashnê.

૧૫૭ દાને, dânê. નાં ઠલિઓ, દાંણો. Subs. A seed or stone (of a fruit), a single grain of corn. Compare ૧૫૦

૧૫૭ દો-ખોહ, dô-khôh. નાં બેખાસિયત, બેવડી આદત. Subs. Two characteristics, two innate qualities.

૧૫૭ મેરેઝુ, mêrêzû. નાં દેશની સિમા—હદ-મર્યાદા. Subs. The limits or boundaries of a country. Compare Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀

જાને, yânê. ઉર્બચાં અં યાને, એટલે જે. Conj. That is to say, namely.

જાને, hânê. Vand. VIII. વિં હેલાએદું, જુદું, ખાતેલ, સંબંધમાં ન આવે એવું. Adj. Separate, excluded, unconnected, detached.

જાજાને-ખાને, khânê-khânê. કિં અં ઘેરેઘેર. Adv. In every house.

જાજાજાને-અખીતરાન, khânê-abítarân. નાં માખા-યનું ઘર, Subs. A parental house.

જાજાજા અહુ-ગાન, ahugân. નાં સાહેબી ભોગવનારા. Subs. Those that enjoy supremacy.

જાજાજા અહૂઆન, આહૂઆન, ahûân, âhûân. નાં સાહેબ લોકો; ગૃહસ્થો; બદકારો, ખરાબ લક્ષણનાં પુરૂષો. Subs. Men great by birth, rank, or nature; gentlemen; evil persons, men of bad qualities.

જાજાજાજાને-અંદરન, khânê-andarun. નાં ઘરની અંદરનો ભાગ, ખડકી. Subs. The ground-floor of a house. Per. خانرا اندرون. Contrast ખાજા

જાજાજા અખોહાન, akhohân. Subs. plu. See જાજા akhô.

જાજાજા અયોગાન, ayôgân. નાં એકદિલી—વિચાર; બચ્ચું. Subs. Oneness of heart or mind, unanimity; a child, an infant.

જાજાજા અહુગાન, ahugân. નાં બચાંઓ. કિં ઉડવું. Subs. Children, infants. V. To fly, to soar.

જાજાજા આહુગાન, આહુયાન, âhugân, âhûyân. નાં એબો. વિં એબદાર. Subs. Defects, deformities. Adj. The ugly, the mis-shapen (plu.).

- ૧૧૧૧૧ અહૂ-ખોહ, ahû-khôh. નાં ખેરાબ આસિયત-આદત-
ટેવ. Subs. A bad characteristic, an evil nature.
- ૧૧૧૧૧ આહુગાને, ahugânê. કિં અં એબ બરેલી રીતે.
Adv. In an ugly—ungraceful manner, in a scan-
dalous way.
- ૧૧૧૧૧ અયુગાને, ayugânê. કિં અં એક રીતે, એકસરખી
રીતે. Adv. In one way, uniformly.
- ૧૧૧૧૧ અહુગાને, ahugânê. કિં અં ખરાબ રીતે. નાં
સારી ખસલત—આદત, રૂડાં લક્ષણ ; સાહેબો. Adv. In a
bad way—manner. Subs. A good quality—
nature, good behaviour ; lords, masters.
- ૫૧૧૧૧ અયોગાનગી, ayôgânagî. નાં એકદિલી, એક
વિચાર, સંપ, મસલેહત. Subs. Oneness of heart or
mind, unanimity, concord, peace, advice.
- ૫૧૧૧૧ અહુગાનગી, ahugânagî. નાં ખચપણ, ખાલાવસ્થા.
Subs. Childhood, infancy.
- ૫૧૧૧૧ અહુગાનીએ, ahugânîê. વિં સાહેબીવાલું, મ્હોટાઈ
ભોગવતું. Adj. Ruling, enjoying superiority—
greatness.
- ૫૫૧૧૧ અયુગાનંગીહા, ayugânagîhâ. કિં અં એકાંત-
પણે, એકમારગી રીતે ; એક દિલથી, એક વિચારથી. Adv.
In a lonely way ; in a quiet—unobtrusive
manner ; unanimously, with one accord.
- ૫૫૧૧૧ અહુગાનંગીહા, ahugânagîhâ. કિં અં મ્હોટા-
ઈની રીતે, દબ્બદબા બરેલી રીતે ; ખદકારીથી. Adv. In a
masterly way, pompously ; wickedly.
- ૧૧૧૧૧ આહુઈ-ખોહ, âhuî-khôh. વિં એબિયલ આસિયતનું.
Adj. Having a depraved nature.

જાન્યાર્ય આહુ-હમાર, âhû-hamâr. નાં (બીજાઓની).
એબની ઉપર ધેઆન આપનાર. Subs. One who marks
or fixes the mind on the vices (of others).

જાન્યાર્ય અહુઓમંદી, ahûômandî. નાં બદ શિક્ષી, બેડોલી,
દુષ્ટતા. Subs. Ugliness, deformity, viciousness.

જાન્યાર્ય આહુઓમંદી, âhûômandî. વિં એબ—આમી
બરેલી હાલત. Subs. State of being ugly—defec-
tive.

જાન્યાર્ય ખાનેઓમંદી, khânêômandî. નાં ઘરખાતું—
ખટલો, ઘટતું મકાન. Subs. Household establish-
ment, the troubles and cares of a family ; a
proper abode.

જાન્યાર્ય અહુઓમંદી, ahûômandî. નાં હકદાર ધણી,
લાયકીવાલો ગૃહસ્થ. Subs. The rightful owner, a
gentleman of established principles.

જાન્યાર્ય આહુ-ઓમંદી, âhû-ômandî. See જાન્યાર્ય
âhûômandî.

જાન્યાર્ય ખાનેઓમંદી, khânêômandî. See જાન્યાર્ય
khânêômandî.

જાન્યાર્ય ખાને-આવી, khânê-âvî. નાં પાણીનું મથક—સ્થલ—
મૂલ. Subs. The original place—source of water.

જાન્યાર્ય ખાને-આતશી, khânê-âtashî. નાં આતશનું
મથક—સ્થલ—મૂલ, દરેનેહેર. Subs. The original
place—source of fire, a fire-temple, a *Darê-
mêhêr*.

જાન્યાર્ય અહુ-કામે, ahu-kâmê. નાં મુરાદનો સાહેબ. Subs.

An absolute lord, one who is the master of his own wishes. Compare Av. 𐬨𐬀𐬎𐬌 + 𐬀𐬎𐬌

૪૭૫૫ ખાને-એ, khânê-ê. નાં એક ઘર. Subs. A house.

૪૭૫૫ અયુદગી, ayudagî. Yand. VII. નાં ગલીચી, Subs. Filthiness, dirtiness.

૪૭૫૫ અ-હુઈ, â-huî. વિં સાહેબી—નેકી વગરનું, નાં ખરાબી, બદી. Adj. Devoid of superiority—virtue. Subs. Badness, vice.

૪૭૫૫ અહુગી, ahugî. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ; ખરાબી બદી. Subs. Mastery, greatness; badness, vice.

૪૭૫૫ આહૂઈ, âhûî. નાં એભિયલપણું, બદશિક્કલી. Subs. Deformity, ugliness, uncouthness.

૪૭૫૫ ખાંનગી, khângî. વિં છુપું, મોઢમ, ખાંનગી. Adj. Private, secret, equivocal.

૪૭૫૫ અહુઈઆ, ahûîâ. કિં અં સાહેબીથી, મ્હોટાઈપણે; ખરાબ રીતે. Adv. In a lordly—masterly way; in a bad manner.

૪૭૫૫ આહૂઈઆ, âhûîâ. નાં એબ—ઈલ્લતવાલા પુરૂષો. Subs. The deformed, the vicious (plu.).

૪૭૫૫ ખાને-ગાહ, khânê-gâh. નાં ઘરની જગા. Subs. The site of a house. Compare Per. خانہ

૪૭૫૫ જશને-ગાહ, યાને-ગાહ, jashnê-gâh, yânê-gâh. નાં ખુશી-મોજમજહ બોગવવાની જગા—વખત. Subs. The place of feasting—enjoyment, the time for enjoyment—feasting. Comp. Per. جشنگاه

૪૭૫૫ દશને-ગાહ, dashnê-gâh. નાં જમણી બાજુ—જગા. Subs. The right side—direction.

- ૭-૭૧૫ ખાને-ગાહ, khânê-gâh. નાં તખતની જગો, સિંહાસન, પેહેલું મથક. Subs. A throne, a royal seat, the first—original seat. Pâz. ૭-૭૧૫

૭-૭૧૫ અહુકીહદ, ahukîhêd. કિં સાહેબી કરેછે, મોટાઈ ભોગવે છે; જુરાઈ—ખરાબી કરેછે. V. Enjoys superiority, rules; does evil—harm (pres. 3rd sing.).

૭-૭૧૫ અહુ-શીદ, ahû-shîd. નાં તુરમંદ સાહેબ. Subs. The lord of brightness—lustre.

૭-૭૧૫ આહુઈશેદ, âhuishêd. કિં એભિયલ કરશે. V. Will make ugly—deformed.

૭-૭૧૫ આહુ-કશેદ, âhu-kashêd. કિં એ ખેંચે-પકડે. V. May catch one's vice or defect.

૧-૭૧૫ ખાને-શોહર, khânê-shôhar. નાં જતાર—માઠીનું ઘર. Subs. The house of one's husband, one's own husband's roof. Per. خانہ و شوهر

૭-૭૧૫ અયોકશોસ્ત, ayôkshôst. નાં ધાતુ. Subs. Metal. Comp. ૭-૭૧૫ Av. ૭-૭૧૫

૧૭-૭૧૫ અહુ-કયાંન, ahû-kayân. કયાંની સરદારો. Subs. Leaders of the Kyânî dynasty.

૧૭-૭૧૫ અહુગાંન, ahûgân. સાહેબો, શેરદારો, વડીલો. Subs. Masters, leaders, ancestors.

૧૭-૭૧૫ આહુદાન, âhûdân. Dâd. વિં એભિયલ. Adj. Deformed, faulty.

૧૭-૭૧૫ ખાનેદાન, khânêdân. નાં પેહેડી, આનદાન, ઘેરના માણસો. Subs. A generation, a family, domestics. Compare Per. خاندان

અહુકાશ્વર, ahui. વિ. સાહેબીવાણું—ધરાવનારું. Adj. .
Enjoying mastery—superiority.

અહુકાશ્વર, khângî. See અહુકાશ્વર.

અહુકાશ્વર, ahu-kêshvar. વિ. અરાય કેશ્વર.
Subs. A bad region. અ (= not good) + અહુકાશ્વર
= Av. ahukâshvar = a region.

અહુકાશ્વર, khânê-ê-babâ. Vand. V. નાં
ઘરનો એક દરવાજો. Subs. A door of a house.

અહુકાશ્વર, hânê-jinâk. Vand. VII. નાં
બીજા જગો, એલાહેદી જગો. Subs. Another place,
a separate—private locality.

અહુકાશ્વર, ahukînashnânad. Vand.
XIX. વિ. પાપી અંદગીવાણું. નાં પાપી-ચુનેહગાર અં-
દગી, નકામી અંદગી. Adj. Having a sinful life.
Subs. A sinful—useless life.

અહુકાશ્વર, ahû-sapuje. નાં એવ છુપાવનાર—
ઢાંકનાર. Subs. One who hides or conceals
faults—defects.

અહુકાશ્વર, ahu-kasfa-narân. નાં ઉંચી
જુનિયાદના નરો, મોભાવાલાં માણસો. Subs. Men of
noble birth, influential and respectable men.

અહુકાશ્વર, ahu-kasfa-varân. નાં મોટા
લોકો, જુબીવાલાં—એલમવાલા લોકો. Subs. Great men,
men of real worth—learning.

અહુકાશ્વર, ahû-dêz-varân. નાં પહાડોનાં
અરાય ગોદા. Subs. Bad caves of mountains.

૧૫૧૧ અહૂ-દેઝવરાન, ahû-dêzvarân. નાં કિલ્લો રાખ-
નાર ધણીઓ. Subs. Castellans, lords of a castle.

૧૫૧૨ આહૂ-સ્પુરાંન, ahû-spurân. નાં પુરી એબ રાખ-
નારા, એબ બરેલાઓ. Subs. Those that are full
of blemishes—defects, clothed with vice (plu.).

૧૫૧૩ ખાન-કસ્કવરાન, khân-kasfavarân. નાં કી-
મતી ખાણો. Subs. Precious mines.

૧૫૧૪ હાન-કસ્ક-વરાન, hân-kasfa-varân. નાં બીજ
કીમતી પહાડો, અબનો રાખનારા બીજ પહાડો. Subs.
Other valuable mountains, other mountains
containing riches.

૧૫૧૫ હૂસ્પુરાન, hûspurân. નાં બુજેરગો, મ્હોટાઓ,
ચુનંદાઓ. Subs. Those who are great—exalted
in rank, those that are the best.

૧૫૧૬ આહૂ-સપુજે, âhû-sapuje. See ૧૫૧૭ âhû-
sapuje.

૧૫૧૭ અયુક્ષ્ટ, ayukst. નાં ૧૫૧૮ નો ટુંકો આકાર.
Subs. Contraction of ૧૫૧૮ ayukshôst.

૧૫૧૯ ખાને-બીરુન, khânê-bîrun. નાં ઘરની આહેરની
જગો, ઓટલો. Subs. A vestibule, an open space
before the door, but covered ; a *veranda*.

૧૫૨૦ ખાને-બના-કરદે, khanê-banâ-kardê. Vand.
III. કિં ઘર-બાંધ્યું. V. Built a house (past
tense).

૧૫૨૧ અહુકીનશને, ahukînashnê. Yas. X. નાં નાપા-
કી, દસ્તાન, આકત; ખરાબી, કીનો રાખવો, બાંનવું તે.

Subs. Impurity, uncleanness, *menses*, calamity, misfortune, badness, harm, harbouring revenge, breach.

અહુકીનશનૈ, ahukīnashnānad. Vand.

XIX. See અહુકીનશનૈ

અહુકીનશનૈ, ahukīnashnī. See અહુકીનશનૈ.

અહુકીનશનૈ, ahukīnashnī. દરદ, રંજ, ખલા, પક્ષીદી, નજસાત. Subs. Ailment, disease, pain of body, calamity, uncleanness, filthiness.

અહીકીનશનૈ, ahīkīnashnē. See અહીકીનશનૈ નાં અપ-વિત્તાર્થ, નજસાર્થ, ખરાબ કરવું, ખગાડવું, વિનકારવું, પડતલ, કામમાં ન આવે તેવું. Subs. Impurity, filthiness, defilement, pollution, spoiling. Adj. Useless, obsolete, waste.

આહીકીનશનૈ, āhīkīnashnē, āhīnashnē. વિન નજસી, ખેલું, નાપાક થયલું, ખરાબ થયલું. Adj. Filthy, polluted, dirty, profane.

અહુકીનશનૈ, āhukīnashnē. નાં ખરાબ ચીજથી દુર રહેવું; એવાદાર ચીજને છોડી દેવી. Subs. Avoiding polluted—filthy things; giving up a thing which brings on disgrace or which is full of blemishes.

અહુકીનૈન્દ, ahukīnēnd. ક્રિંતેઓ ઈજ-દુઃખ દેછે, તેઓ લડાઈ કરેછે; નાં લડાઈ. V. They do harm—injury, they fight—contend (pres. 3rd plu.). Subs. A battle, a contest, a war.

જાહુકીનેદ, ahukînéd. નાં કોશેશ, મેહેનત. Subs. Endeavour, effort, an attempt, toil, pains, labour.

જાહુકીનેદ, ahukînéd. કિં અરાખી કરેછે, કીનો—કપટ રાખેછે ; બાંજેછે, તોડેછે ; અરાખી કરે ; નાં રીમની. V. Does evil, keeps enmity—revenge ; breaks, sunders (pres. 3rd sing.) ; may do harm. Subs Filthiness, impurity.

જાહોઈનેદ, âhóinéd. કિં નજસાઈ — અપવિત્રાઈ — ગંદગી કરે. V. May pollute—defile, may make filthy.

જાહુકીનીદાર, ahukînidâr. નાં ઈજ કરનાર, કીનો રાખનાર ; બાંજનાર ; એભિયલ બનાવનાર, રીમની, નકામી ચીજ. Subs. One who does harm, one who harbours revenge ; one who breaks ; filthiness, an useless thing.

જાહુકીનીદારી, ahukînidârî. See ૧૦૧૧૫૫ ahukînashné.

જાહુકીનીદારી, âhukinidârî. નાં એખ કાહાડવી, ખાંમી શોધવી. Subs. Finding fault with, viewing in a bad light.

જાહુકીનીદારે, ahûkinidârê. નાં અરાખી, રીમની. Subs. Impurity, filthiness, foulness.

જાહુકીનીદન, ahukînidan. કિં રીમન કરવું ; રીમન થવું, નાપાક કરવું, કીનો રાખવો, લંડાઈ કરવી, ઈજ—દુષ્ટ દેવું, તોડવું, તુકસાન કરવું, બગાડવું, એભિયલ કરવું. V. To pollute, to defile ; to be polluted, to render im-

pure; to harbour revenge, to fight, to wage war, to do harm, to do evil, to break, to corrupt, to cause injury, to make deformed.

૫૭૭૫૧૫૫ અહુકીનીદગી, ahukînidagî. નાં અરાબ—અ-
પવિત્ર કીધેલું તે. Subs. Pollutedness.

૫૭૭૫૧૫૫ અહૂ-દવીદગી, ahû-davidagî. નાં દોડનારું—
ધસારો કરનારું દુઃખ. Ravaging disease, aggravating pain.

૧૭૭૫૫ અહુકરદે, ahukardê. ભૂં કું એભિયલ કીધેલું. V.
Having made ugly—deformed (past partic.).

૧૭૭૫૫ આહૂ-દદે, âhû-dadê. ભૂં કું એબ આપેલું. Past
partic. Vice inherited.

૧૭૭૫૫ ખાનેગર, khânêgar. નાં ઘર બાંધનાર, મીસ્તરી,
ઘરધણી. Subs. A house-builder, an architect, a
landlord.

૧૭૭૫ અખોએ, akhôê. વિં અવાસ વગરનું, બદઅવાસી. નાં
દિલમાંની એક શક્તિનું નામ છે. Adj. Having no
innate quality; having a bad nature. Subs. The
name of one of the powers in the human body.

૧૭૭૫ અહુકે, ahukê. વિં અરાબ, નઠારું, ખુરું. Adj. Bad,
evil, wicked.

૧૭૭૫ આહંગે, આહંકો, âhangê, ahankô. Dink. નાં ઈરાદો,
ઠેરાવ, મતલબ, ધારણા; આતું, સ્થાપિલી મંડલી; કાયદો, રીત-
બાત, સરેશતો. Subs. A design, a purpose, an in-
tention; an institution, an established society;
a custom, a rule, a usage. Per. آہنگ

૧૭૭૫ ખુક, khuk. Dâd. See ૫૭૭૫ Khuk.

૧૧૫૫ ખોએ, khôê. નાં આસિયત, આદત, ટેવ. Subs.
Characteristic nature, habit. Comp. Per.

خوي

૧૧૫૫ અહુ-કના, ahu-kanâ. નાં દરએક ધણી; દરેક
ખરાબી—એબ. Subs. Every master—owner;
every evil—defect—deformity.

૧૧૫૫ અહુકની, અહુકી, ahukanî, ahukî. નાં ખરાબી.
Subs. Badness, evil.

૧૧૫૫ ખાને-અએ, khânê-aê. Dâd. નાં આએ ધર.
Subs. This house. As in ૧૧૫૫ ૧૧૫૫ ૧૧૫૫ ૧૧૫૫ ૧૧૫૫

૧૧૫૫ ૧૧૫૫ ૧૧૫૫ ૧૧૫૫ ૧૧૫૫

૧૧૫૫ અહુઈનાક, ahuînâk. વિં સાહેબી ભોગવતું, ખરાબી
—બદી ભરેલું. Adj. Exercising authority; full of
evil—vice.

૧૧૫૫ યાનીનાક, yâninâk, વિં આનંદી, મોજલું. Adj.
Jolly, gay.

૧૧૫૫ ખાને-વાદી, khânê-vâdî. નાં પવનનું મથક, મૂલ.
Subs. The original place—source of wind.

૧૧૫૫ આહુઈએ, âhuîê. નાં એબ. વિં એબિયલ. Subs.
Blemish, defect. Adj. Faulty, deformed.

૧૧૫૫ અહુએ-એરવદ, ahuê-êrvad. નાં એરવદોમાં
વડો; દસ્તુર. Subs. The head among *Hêrbads*;
a *Dastur*.

૧૧૫૫ અહુ-કોસ્તે, ahûkôste. નાં ખરાબ માર્ગ, નરસી
બાજુ. Subs. A bad way—direction.

૧૧૫૫ અહુકનીદાર, ahukanîdâr. નાં ખરાબી કરનાર,

અપવિત્ર કરનાર; અરાખ કેરદાર. Subs. One who does evil, a profaner, one who pollutes.

૬૨૫૭૫ આહુ-કનીદાર, âhu-kanîdâr. નાં એખ કરનાર, ગીબતખોર. Subs. One who finds fault with, a slanderer, a backbiter.

૧૧૨૫૭૫ અહુ-કનીદન, ahu-kanîdan. કિં અરાખ કરવું, એ-બદાષ લગાડવું. V. To do harm, to cause evil.

૧૧૨૫૧૧૨૫ અહુ-ઈવાનીદન, અહૂ-વાનીદન, ahuî-vânîdan, ahû-vânîdan. કિં અરાખીને તોડવી, બદીને નાબુદ કરવી. V. To destroy an evil, to extirpate vice. ૧૨૫ (= ૨૫ = vice) + ૧૧૨૫ = Av. ૧૨૫ (in ૧૨૫૨૫, ૨૧૨૫૨૫, see Vandidad, Fargs. 19, 9, and 20, 8).

૧૧૨૫૧૧૨૫ અહુ-કુનાનીદન, ahu-kunânîdan. કિં અરાખ કરાવવું. V. To cause to do evil (causal).

૧૧૨૫૧૧૨૫ આહુ-કુનાનીદન, âhu-kunânîdan. કિં એખ—નિન્દા કરાવવી. V. To cause to scandalize—defame.

૧૨૫૧૨૫ આહુકુનશને, âhukunashnê. See ૧૨૫૨૫, âhu-kînashmê.

૧૧૨૫ અહુ-કુનેહ, ahu-kunêh. નાં છત્રપતિ. Subs. One having a *chhatra* (canopy), i.e. a king.

૧૧૨૫ આહૂ-નેહ, ahû-nêh. નાં એખ છોડનાર—ચુકનાર. Subs. One who leaves off his vicious habits.

૧૨૫૨૫ અ-આદુ-ઝવશનાન, a-âdu-âivashnân. Vand. XIX. વિં મરવાં લાયક અંદગીનાં, પાપી—નકામી અંદગી ગુજરનારા. Adj. Having a mortal existence, passing a sinful—useless life (plu.).

અશોતર, ashôtar. વિં વધારે પાક—અશો—સાચું,
Adj. More pure—righteous—truthful.

અહુકર, ahu-kar. નાં કહાતનો ધણી, મોરદનો સાહેબ,
Subs. A man of strength, one who carries his
own wish—will.

અહુગર, ahu-gar. નાં ખરાબ—ખરાબી કરનાર.
Subs. One who does evil—harm.

આહુગર, âhugar. નાં એબ કરનાર, ગીબતખોર.
Subs. One who finds fault with, a backbiter.

આહંગર, âhangar. નાં લોહાર. Subs. A black-
smith. Per. آهنگر

યાનગર, yângar. નાં ખુશી—મોજમજ ભોગવનાર.
Subs. One who enjoys—feels pleasure, one who
makes merry.

હાનગર, hangar. નાં પડત—હુડ કરનાર ; ખીજ
કુદરત—શક્તિ. Subs. One who lays waste ; an-
other power—authority.

આહંગરી, âhangarî. નાં લોહારનો ધંધો—કામ.
Subs. The profession—business of blacksmith.

યાનગરી, yângari. વિં દોલતમંદ, ખુશી ભોગવનાર
—કરનાર. Adj. Wealthy, enjoying pleasure,
making merry.

હુકરી, hukarî. વિં હુકર પહાડને લગતું. Adj.
Relating to the *Hûkar* mountain.

આહુકરીનશને, âhukarînashnê. See આહુકરી,
âhukînashnê.

અહુ-રદે, ahû-radê. See અહુ-રામે, ahu-ramê.

અહુ-રદેગી, ahû-radêgî. નાં સરદારની સત્તા ; સાહેબી. Subs. The authority of a leader ; command, mastery.

અહુ-કરકતુમ, ahu-karaftum. વિં ઘણાજ ખરાબ શરીરનું. Adj. Having the ugliest body. Prohib. અ + અહુ-કરકતુમ = Av. અહુ-કરકતુમ

અએદુનચ, aêdunach. કિં અં એ રવેશે—મીસાલે. Adj. In this manner—way. Compare અએદુનચ

અ-ઓ-ચ, a-ô-cha. કિં અં તેથી નહીં. Adv. Not even that.

અ-ઓજ, a-ôj. વિં બુલંદ દરજ્જાનું નહીં, ઊંચું નહીં, કૌવ-તવાણું નહીં. Adj. Not elevated in rank, not ex-alted—high, not strong. Priv. અ + ઇ = Av. અમદ્દી, Sans. ઓજસ, Per. اء

અખદ, akhad. Vand. III. નાં દુનિયાં, પૃથ્વી. Subs. The world, the earth. As in અખદ અખદ અખદ

અખોચ, akhôcha. નાં દરએકનું દિલ. Subs. The heart—wish of every one.

અયુજ, ayuj. નાં કોશેશ, મેહેનત. Subs. Endeavour, effort, exertion, trouble.

અશોચ, ashôcha. વિં અશોબી, પવિત્રબી, સાચુંબી. Adj. Even pure—righteous—truthful. અ = Av. અશોચ, Per. اشو + ا = Av. અ, Sans. च = and, also.

૨૫૫ અહાન-ચ, હાન-ચ, ahāna-cha, hāna-cha. કિં અં બીજી મરતમે. Adv. A second time.

૨૫૫ અહુચ, ahucha. વિં અશો, પાક—નેક. નાં સાહેબ. Adj. Pure, holy, virtuous. Subs. A lord, master.

૨૫૫ અહુનચ, ahunacha. કીધા પછી (?) After doing (?)

૨૫૫ આહનજ, āhanj. કિં તું નાખ. V: Throw thou (imper.).

૨૫૫ હાનચ, હાન્ચ, hānacha, hāncha. વિં બીજું, બાકી, બીજુંબી. કિં અં બીજું, એ વગેરે, ઈત્યાદિ, ત્યારે, અસુસન, જ્યાંહાંસુધી, હમણા સુધી—હજીવેર Adj. Another, remaining, even another. Adv. Moreover, beside this, *et cetera*, certainly then—at that time, as long as, till now, as yet.

૨૫૫ હુનજ, hunja. નાં. سرغ أسغر

૨૫૫ હંજ, hanj. નાં ખેંચતું, લાવતું, કાઢતું, નાખતું. Subs. Pulling, taking out, bringing, throwing.

૨૫૫ યુજનદ, yujānad. કિં અડકે, સંબંધમાં આવે-લાવે, જોડે, બાંધે, નિભાવે, ઠેકો આપે. V. May touch, may come or bring in contact with; may join—unite, may bind; may sustain—support—prop.

૨૫૫ આહનજન, āhanjan. નાં સખત જીવતું આદમી, સખત મેહેનત કરનાર. Subs. A hard-hearted man, one who works hard.

૨૫૫ અયુજક, ayujāk. નાં ઉંચે ચઢનાર, ઉંચી પદવી મેલવનાર. Subs. One who ascends—mounts; one who attains a high dignity.

૨૫૫ હાનજક, hānjāk. Dad. નાં ખેંચનાર, ગલી જનાર. Subs. One who pulls—swallows—devours.

ખાખોચ-ચતાર, akhôcha-yâtâr. Dâd. નાં દરેકનું દીલ (કાંઈ ચીજ ઉપર) ખાહેશ કરનાર—દોડનાર. Subs. The heart of every one longing for or hankering after (something)

અયુજદાર, ayujîdar. નાં કોશેશ—મેહેનત કરનાર. Subs. One who endeavours, one who works—labours.

હાનજદાર, hânjîdâr. નાં ખેંચનાર. Subs. One who pulls.

હાનજદે, hânjîdê. કિં ખેંચે, તાંણે. V. May. pull—stretch.

અજોજ, aojî. See અજોજ aoj.

અયુજશ, ayujash. See અયુજ ayuj.

અહુ-ચ-શ, ahu-cha-sh. નાં વલી તે સાહેબ, તે સાહેબ પણ, જે કોઈ સાહેબ ; વલી તે ખરાબ, જે કાંઈ ખરાબ. Subs. Even that master—lord ; whatever master ; even that bad person or thing, whatever bad.

અહુ-ચેશ, ahu-chêsh. નાં ખરાબ ચીજ. Subs. A bad thing.

હાનચશ, hânachash. સર્વેં તે, બીજુંબી ; બીજું જે કાંઈ. Pron. That, even another ; whatever else.

હાન-ચેશ, hân-chesh. નાં બીજી ચીજ, પરાઈ વસ્તુ. Subs. Another thing, a thing belonging to another person.

હંજશ, hanjash. નાં ખેંચાણ, તાંણ. Subs. Act of pulling—drawing, attraction.

૪૭૩૫૪ હાન-ચે-અદશ, hân-chê-adash. Nerang. નાં બીજે કોઈ શખ્સ, પરાયો શખ્સ. Subs. Another person, a stranger.

૧૪૭૩૫૪ હાનજહેદ, hanjîhêd. Dâd. ક્રિં ખેંચેછે, ગલી ખય છે. V. Pulls, swallows, devours (pres. 3rd sing.).

૧૪૭૩૫૪ અહુનચ-જનાક, ahunacha-jînâk. નાં બીજા જગા. Subs. Another place.

૧૪૭૩૫૪ અ-ઓજશને, a-ojashnê. નાં ઉંચાણ વગરની હાલત, ચઢાંણ નહીં તે, જીલંદ નહીં તે. Subs. State of being not elevated—steep—lofty.

૧૪૭૩૫૪ અયુજશને, ayujashnê. Vând. V. નાં કોશેશ કરવી; ઉઠાવવું. Subs. Endeavouring, making efforts, raising, lifting up.

૧૪૭૩૫૪ અહુજશને, અહંજશને, ahujashnê, ahanjashnê. નાં ખેંચાણ, ખેંચવું, લાવવું, કોશેશ, મેહેનત. Subs. Pulling, attraction, bringing, endeavour, work, labour.

૧૪૭૩૫૪ આહંજશને, âhanjashnê. નાં પાછું ખેંચવું; નહીં ખેંચવું, હટવું. Subs. Act of drawing—pulling back; act of not pulling, receding, stepping back.

૧૪૭૩૫૪ યુજશને, yujashnê. નાં જોડવું, વલગાવવું, બાંધવું, મળજીત કરવું; જોડકે ૧૪૭૩૫૪ ૪૭૩૫૪ Subs. Joining, sticking, binding, strengthening. Comp. Av. Rt. ૪૭૦ Sans. યુજ.

૧૪૭૩૫૪ હંજશને, hanjashnê. See ૪૭૩, hanj.

૧૭૫૫ અહુ-ચેહર, ahu-chêhêr. નાં ખરાબ શક્તિ—ચે-
હરો. Subs. Evil power—strength, an ugly face.

૧૭ + ૧૭૫ = Av. અહુચે = Per. ૫૫૫

૧૭૫૫ હાન્ચે hânchê. See ૧૭૫૫ hânach.

૧૭૫૫ હાનજે, hânjê. નાં ખેંચાણ. Subs. Pulling, at-
traction.

૧૭૫૫ હાનજીદે, hânjîdê. Dâd. બૂં કું ખેંચાયણું,
તણાયણું. Past part. Drawn, strained.

૧૭૫૫ અખુજનદ, akhujînad. કિં ઊઠાડે, ઊભો કરે. V.
May raise—lift up, may set up.

૧૭૫૫ અખેઝીનદ, akhêzînad. Pand. Adar. કિં ઊઠાડે.
V. May raise up—lift up.

૧૭૫૫ અખોજનદ, અખેજનદ, akhôjînad, akhêjînad.
કિં ઊઠે ; ઊઠાડે. V. May rise ; may raise.

૧૭૫૫ અયુજનદ, યોજનદ, ayujînad, yôjînad. કિં
પોહોચે, કોશેશ—ચલ કરે. V. May reach, may en-
deavour—exert.

૧૭૫૫ આહુજનદ, âhujînad. કિં હાકે, કસરે, ઊઠાડે.
V. May drive, may move slowly (as an infant),
may raise—lift. Paz. ૫૫૫૫

૧૭૫૫ હાનજનદ, hânjînad. કિં ખેંચે, તાંણે, ચલાવે, હાકે.
V. May pull—drag ; may make to proceed,
drive—urge.

૧૭૫૫ આખેજનીદન, âkhêjinîdan. કિં ઉઠવું. V.
To get up, to rise.

१૮૩ અ-ઓજને, a-ôjînê. વિં કહવત—શક્તિ વગરનું;
અરાબ આબરું, માન વગરનું, પ્રવીણ નહીં તે, ઠોઠ, બોયડ.
Adj. Having no strength—power; disreputable,
having no respect, not proficient, dull, stupid,
wanting intelligence.

૧૮૪ અ-ઓજન-તર, a-ôjîn-tar. વિં વધારે લાયક
નહીં તે. Adj. More unworthy.

૧૮૫ અયુજેદ, ayûjêd કિં ચઢે. V. May rise—
ascend.

૧૮૬ અહુજેદ, ahujêd. કિં હાકે, ઢકેલે, દુર કરે, ઉપર
આવે, બાહર ખેંચે-કાઢે, આરાસ્તે કરે, સંભારે, લટકે; ટાંગે,
લટકાવે, પડે. V. May drive away, may urge,
may push—shove, may avoid, may come up,
may pull—draw out, may adorn—decorate,
may be suspended; may hang up, may fall.

૧૮૭ આવેજેદ, âvêzêd. See ૧૮૬ ahujêd. ભૂંડું
લટકાવેલું, હીલવેલું. Past Part. Hung, suspended,
shaken, agitated.

૧૮૮ આહંજેદ, âhanjêd. કિં ખેંચી કાઢાડે, ખેંચે. V.
May draw out, may pull.

૧૮૯ હાંનજેદ, hânjêd. કિં ગલીઅય, ખેંચે; પડે, ટાંગે.
V. May devour, may pull; may fall, may hang.

૧૯૦ અયુજદન, ayujîdan. કિં કોશેશ કરવી, પોહોંચવું,
ચઢવું. V. To endeavour, to reach, to ascend,
to rise.

૧૯૧ અહુજદન, ahujîdan. કિં હાંકવું, હાંકી કાઢાડવું,

દુર કરવું, ઢકેલવું, ખેંચવું. V. To drive, to drive away, to avoid, to push, to shove, to pull.

૧૧૭૭ અહંજદન, ahanjīdan. ક્રિં ખેંચવું, ઊઠવું, હીલવું, લટકાવવું. V. To pull, to rise—get up, to agitate, to move, to shake, to hang up.

૧૧૭૭ આખેજદન, ākhêjīdan. ક્રિં ઊઠાડવું, ઊભું કરવું. V. To raise, to lift up.

૧૧૭૭ આહંચીદન, આહંજદન, આહેંજદન, હંજદન, âhan-chīdan, âhanjīdan, âhênjīdan, hanjīdan. ક્રિં ખેંચવું, તાંણવું, ઘસડવું, ઉપર લાવવું, બાહર ખેંચી કાઢવું, કુંકવું, પીવું, નાખવું. V. To pull, to stretch, to draw out, to bring up, to blow, to drink, to throw, to fling. Compare Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀 + 𐬀, Per. آهنجیدن

૧૧૭૭ યુજદન, yujīdan. ક્રિં જોડવું, બાંધવું, મજબુત કરવું. V. To join—bind—strengthen. Av. 𐬶𐬀𐬭𐬀

૧૧૭૭ અઝોજદે, aojidê. વિં ઉંચું—ચુલંદ નહીં કીધેલું. Past partic. adj. Not exalted—elevated.

૧૧૭૭ હાનજદે, hânjidê. See ૧૧૭૭ hânjidê.

૧૧૭૭ અ-ઝોજ-ગરશનીહા, a-ôj-garashnihâ. ક્રિં અં કંઈવત નહીં પકડવાથી. Adv. By reason of not gaining strength.

૧૧૭૭ યવ-ચેન્દ, yav-chênd. S. G. ક્રિં અં યા કેટલું—જેટલું. Adv. Or how much—many; or as much—as great.

૧૧૭૭ યોચેન્દ, yôchênd. ક્રિં અં કેમ? કેવી રીતે? કેટલી રીતે? કેટલાક. Adv. How? in what manner? in how many ways? some.

૧૭૫ અ-ઓજે, a-ôjê. નાં કહવત વગરની હાલત, તાકાત વગરની હાલત; નાતવાની, મ્હોટાઈ વગરનું, ખરાબ આખર, Subs. Want of power—strength; weakness, want of greatness, disrepute. Priv. + ૧૭૫ = Av.

અજ્ઞાન = Sans. ઓજસ = Pâz. ઝંઝ = strength.

૧૭૫ આહનજે, âhânjê. નાં ખેંચવું, ખેંચાણ. Subs. Act of drawing—bringing up.

૧૭૫ હાન્જે, hânjê. See ૧૭૫ hânjê.

૧૭૫ અહુનચ-કબદ, ahunacha-kabad. કિં અં ઘણું કરીને. Adv. Mostly, for the most part.

૧૭૫ હાન્જગર, hânjgar. નાં ખેંચનાર, બાહર કાઢનાર. Subs. One who pulls—draws out.

૧૭૫ અખેજમ, âkhêzam. કિં હું ઉઠું. V. I may rise—get up.

૧૭૫ યોજમ, yôjam. Yas. કિં હું કોશિશ—મેહેનત કરું. V. I may endeavour—work.

૧૭૫ અ-ઓઝદાસીદન, a-ôzdâsîdan. કિં નહીં ઉ-અડવું—માંજવું, સાફ નહીં કરવું. V. Not to scour—rinse, not to burnish. Prohib. + ૧૭૫ = Av. હં + ડ = Per. હંડ;

૧૭૫ અ-હુઝીવશ્નન, a-huzîvashnân. નાં નેકી સાથે નહીં જીવનારા, બીચી જીવનારા; રાહજન. Subs. Those who do not lead virtuous lives, those that pass their lives wickedly; highwaymen.

૧૭૫ અહુ-ઝીવશ્ને, ahu-zîvashnê. નાં ખરાબ અંદગી;

સારી રીતે શંકા નહીં ચુકરવી. Subs. A bad life ; leading a wicked life. Contrast Av. જાન્ય ૧૧૭૫૫

૧૧૭૫૫ આહંઝીદન, âhanzîdan. See ૧૧૭૫૫, âhanchîdan, âhênjîdan.

૧૧૭૫૫ આહેંઝીદન, âhênzîdan. See ૧૧૭૫૫, âhanchîdan, âhênjîdan. કિં કંટાલી જવું, આમડી ઉખેડી કાઢાડવી, છાલ છોલવી, તરવું. V. To be vexed, to skin, to peel, to swin. Compare Per. آبناجبدن

૧૧૭૫૫ અહુ-ઝેર, ahu-zôr. નાં ઝેર-કલવતનો સાહેબ-ધણી. અરાબ ઝેર-શક્તિ. Subs. A man of strength, evil power—force.

૧૧૭૫૫ હાંન-ઝેર, hân-zôr. નાં બીજે ઝેર ; “ઝેર” ઈઆને ક્રિયાનું સાધણ, ભેટ, કાંઈબી ચીજ ક્રિયાની રૂએ આપવાની તે ; ઈજરનેની ક્રિયાથી પવિત્ર થએલું પાણી. Subs. Another Zôr ; a Zôr is anything offered or presented in worship or sacred service, an offering, an oblation ; water consecrated by the Yasna ceremony. Comp. Av. હાંન-ઝેર

૧૧૭૫૫ અ-ખુદ, a-khud. વિં પોતાનું નહીં, પરાયું, પારકું, બીજનું, યોતે નહીં. Adj. Not one's own, foreign, alien, not one's self. Prohib. $\text{અ} + \text{જ} = \text{Av. } \text{હાંન-ઝેર}$ = Sans. स्वतः = Per. خود

૧૧૭૫૫ હાન્ત, hânta. નાં વિધવા, રાંડીરાંડ. Subs. A widow.

૧૧૭૫૫ હુત, hut. નાં “મીન” નામની રાશી ; મ્હોટી માછલી. Subs. The sign Pisces ; a large fish. Ar. حوت

અખુદાઈએ, a-khudâîê. નાં પાદશાહી વગરની હાલત, સાહેબી—મ્હોટાઈ વગરની હાલત; સાદાઈ. Subs. The state of being without kingly dignity—mastery, the state of being without any greatness; simplicity.

અખુદા, a-khudâ. વિં ધણી વગર; ખોદાની મદદ વગર. Adj. Having no master; without the help of God.

અખુદાઈ, a-khudâî. નાં સાહેબી—પાદશાહી વગરની હાલત; ખુરી પાદશાહી. Subs. State of being without mastery—regal power; bad rule.

અગશોતા, gashôtâ. નાં કમાન, આરકું. Subs. A bow, an arch.

અખુદાઈ, a-khudâî. See અખુદાઈ, a-khudâîê.

અખુદાઈ, a-khudâî. નાં અરાબ સાહેબી, અરાબ રાજ્ય, અરાબ સલતનત. Subs. Evil power—authority, a bad kingdom. Contrast Per. خدائی

અખુદાઈએ, a-khudâîê. See અખુદાઈ, a-khudâî. વિં સાહેબી વિનાનું, પાદશાહી વગરનું. Adj. Having no mastery—kingdom.

ખુદાઈ, khudâî. નાં સાહેબી, પાદશાહી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, rule, kingdom, greatness.

અખોદાઈચ, a-khôdâîyacha. વિં ખુરાં રાજ્યને લગતું; પાદશાહીને છાજતું નહીં; ખુરાં રાજ્યને લીધે. Adj. Belonging to a bad kingdom, unworthy of a kingdom; owing to misrule.

અખુદ-શતુની, a-khud-shatunî. વિં હુમ શેહેરી

નહી, સ્વદેશી નહી. Adj. Not a fellow-citizen, not of one's own country. Prohib. * + જ્ઞ = Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀 = one's own + 𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀 = Av. 𐬀𐬭𐬀𐬔𐬀, Per. شهر = a city ; * = Per. ي

જાન્યુઆરી હાદોખત, hādôkht. નાં એક નુસ્કનું નામ છે. એ નુસ્કની ૩૦) પરગરદ હતી, પણ હાલમાં માત્ર ત્રણ જ જલવાઈ રહી છે. એમાં તમામ પેદાએશોનું વર્ણન, તથા તેની અજએબીઓ, ઈત્યાદિ વિશેનું લખાણ આવેલું છે. Subs. The name of a Nosk. This Nosk was divided into thirty chapters, out of which only three are preserved up to this time. It treats of the different creations, their wonders, &c.

જાન્યુઆરી આખતન, âkhtan. ક્રિં અરાબી કરવી, છાંટવું, ઉપર ખેંચવું, લટકાવવું, પોહોંચવું, ધ્યાનમાંથી બાહાર કાઢવું, ખસી કરવું, બીહીવું. V. To do evil, to sprinkle, to draw up, to hang up, to reach, to unsheathe (a sword), to castrate, to fear. Comp. Per. آختن

જાન્યુઆરી ખાનદન, khândan. ક્રિં પઢવું, વાંચવું, શિખવું. V. To recite, to learn, to read. Per. خواندن

જાન્યુઆરી અ-સુદે, a-sudê. વિં ક્ષાયદા વગરનું. Adj. Unprofitable. Comp. Per. بی سود

જાન્યુઆરી આસુદે, âsudê. વિં સુખી, શાંત, આસાએશવાળું. Adj. Happy, peaceful, at rest. Per. آسوده

જાન્યુઆરી અખુતર, akhutar. વિં વધારે દુર અંદેશી. Adj. More foresighted, more far-seeing.

જાન્યુઆરી અહુતર, ahutar. વિં વધારે અરાબ, નાં અરાબ ધણી-શેઠ. Adj. Worse. Subs. A bad master.

જીવન આહુ-તર, âhu-tar. વિ० વધારે એમિયલ, વધારે ખામીવાળું.

Adj. More deformed—ugly, more defective.

જીવન ખાવતર, khâvtar. વિ० વધારે ડંઘનાર, વધારે આલસુ.

Adj. More sleepy, more drowsy.

જીવન અથોવ, ayôv. ઉભયં અં યા, અથવા. Conj. Or, either.

જીવન અ-હુક, અ-ખુવ, a-huf, a-khuv. વિ० ખુબી વગરનું, સારું નહીં, ખરાબ, નારવા, ઘટતું નહીં તે, શોભઈતું—ખુબસુરત નહીં. Adj. Having no worth—merit, bad, unworthy, improper, not elegant—beautiful. Prohib. $અ + જી =$ Av. $અજીવ =$ Per. $خوب =$ good.

જીવન હુક, huf. વિ० સારું, નેક, ઘટતું, શોભઈતું, ખુબસુરત; પ્રમાણિક. Adj. Good, virtuous, worthy, elegant; honest.

જીવન આખુપાઈએ, âkhupâîê. નાં ખુરાઈનો પાયો, યુનાહનું મૂલ. Subs. The cause of evils, the root—germ of crimes (see Patet Ader., chap. 3.)

જીવન અહુવાન, આહુવાન, ahuvân, âhuvân. See જીવન ahûvân and âhuvan.

જીવન અખોવાન, akhôvân. વિ० કએઆશ—તર્કવાળું. Adj. Full of reasoning—argument, logical.

જીવન અહુવાન, આહુવાન, ahuvân, âhuvân. See જીવન ahuvân, âhuvân.

જીવન અહુવાને-હોનર, ahuvânê-hônar. નાં હુનરનાં સાહેબો. Subs. Masters of art—skill.

॥ १०० ॥ અ-ઓપસ્તી, a-ôpasti. નાં હીનપસ્તી વગરની હાલત. Subs. State of being not disgraceful.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-ઉફતાદન, a-ufâtâdan. કિં નહીં પડવું—અન-વું—થવું; સલામત રહેવું; ટકવું. V. Not to fall, not to happen—arrive; to remain secure—safe; to continue, to remain. Prohib. ૨ + ૧૦૦ = Per. افتادن

॥ ૧૦૦ ॥ અહુપતિ, ahupati. નાં સાહેબ, ધણી, પાદશાહ. Subs. A lord, master, ruler, king, husband.

॥ ૧૦૦ ॥ અહુફતે, ahufte. વિં અરાબ કીધેવું. Adj. Polluted, spoiled, defiled.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-ઓફતન, અ-હુફતન, a-ôftan, a-huftan. કિં ઢાંકવું, છુપાવવું, પેહેરવું. V. To cover, to conceal, to hide, to keep anything secret; to put on, to wear.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-અફતન, અ-ઓફતન, a-khuftan, a-khôftan. કિં નહીં સુવું, જગૃત રહેવું. V. Not to sleep, to be awake, Prohib. ૨ + ૧૦૦ = Av. ૦૨૨ = Sans. स्वप् = Per. خفتن = to sleep.

॥ ૧૦૦ ॥ અ-અફતન, a-yuftan. કિં નહીં પામવું—હાંસલ કરવું. V. Not to get—acquire.

॥ ૧૦૦ ॥ અહુફતન, ahuftan. કિં અરાબ કરવું—થવું. V. To defile, to soil; to be defiled—soiled.

॥ ૧૦૦ ॥ અફતન, khuftan. કિં સુવું, ઉઘાડવું, ઓઢું કરવું, જીંદું કરવું, અઘટવું કામ કરવું. V. To sleep, to repose; to do wrong, to separate, to do an unworthy act.

॥ ૧૦૦ ॥ હુફતન, huf-tan. નાં સાહે તન, દેખામણું શરીર. Subs. A good—elegant body.

૧૯૭૫ અ-ઓફતે, a-ôftê. બૂં કું પેહેરેલું નહીં, નાચું, છુપું-ઢાંકેલું નહીં; અહેર. Past partic. Unclothed, naked, not hidden—concealed, open.

૧૯૭૫ અ-ખુફતે, a-khuf-tê. વિં નહીં સુતેલું—ઉંઘાએલું. Adj. Wakeful, not sleeping, watchful, vigilant.

૧૯૭૫ અ-હુપતે, a-huptê. બૂં કું અરાખ કીધેલું. Past partic. Soiled, defiled.

૧૯૭૫ અહુફતે, ahuf-tê. વિં છુપું, ગુપ્ત, ખાનગી, છાતું- Adj. Secret, private, concealed, hidden.

૧૯૭૫ યાંનપતે, yânpatê. નાં ખુશીનો માલેક, ખુશી ભોગ-વનાર. Subs. One who enjoys pleasure—mirth.

૨૧૯૭૫ અ-ઓફતગી, a-ôftagî. વિં નહીં પડે એલું, મજબુત, મક્કમ. Adj. That cannot fall down, strong, firm.

૨૧૯૭૫ અ-ઓફતગી, a-ôftagî. નાં નહીં ઢંકાયેલી—કપડાં નહીં પેહેરેલી હાલત. Subs. The state of being not covered—clothed.

૨૧૯૭૫ ખુફતગી, khuf-tagî. નાં ઉંઘરેટાપણું. Subs. Sleepiness.

૨૧૯૭૫ હુફ-તગી, huf-tagî. નાં સાફ કબલ. Subs. Sufficient strength.

૧૯૭૫ અહુ-પતી, ahu-patî. નાં અરાખ ધણી; દુનિયાનો ધણી. Subs. A bad master; the master of the world.

૧૯૭૫ અહુફ-તર, ahuf-tar. વિં વધારે અરાખ. Adj. Worse.

૧૯૭૫ હોપમન, hôpaman. નાં મોહોડું. Subs. The mouth.

૧૯૭૫ અખો-ફરેહ, akhô-farêh. નાં ધણીજ દુર અંદેશી,

ધણોજ ઉંડો વિચાર. Subs. Great foresight—forethought.

અહુમ્બ, akhum. નાં દુનિયાં. Subs. The world.

અહુમ્બ, ahum. નાં See અહુમ્બ, akhum. વિં સર્વથી ઉચું—બુલંદ. Adj. Highest, most elevated.

અહુમ્બનાક, ahumânâk. વિં મલતાયણું નહીં, એક મલતું નહીં, નામુવાકેક, બરાબરીઉં નહીં, બેમીશાલ. Adj. Dissimilar, unlike, not conformable to, unequal.

Prohib. ન + મ + અહુમ્બ ; Compare Av. 𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀 = Pâz. 𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀 = Per. 𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀, 𐬀𐬀𐬀𐬀𐬀

હુમ્બનાક, humânâk. નાં મીસાલ, દાખલો, ઉપમા. Subs. A simile, an example, comparison.

અહુમ્બ, ahumb. વિં છુપું, ખાનગી. Adj. Hidden, secret, concealed.

અહુમ્બીહેદ, ahumbîhêd. Dâd. કિં છુપું થાય છે—કરે છે, ઢકિ છે. V. Becomes hidden ; conceals, bides (pres. 3rd sing.).

અહુમ્બીહેદ, ahumbîhêd. See અહુમ્બીહેદ, ahumbîhêd.

અહુમ્બશને, ahumbashnê. નાં છુપું કરવું, છુપું થવું. Subs. Keeping concealed, becoming secret.

અહુમ્બયાન, akhumbayân. નાં રોશન ગરોથમાન. Subs. The shining *Garôthmân*, the highest brilliant paradise.

અહુમ્બશને, ahumbashnê. See અહુમ્બશને, ahumbashnê.

અહમીદાન, aumîdân. નાં નાઉમેદ લોકો, નિશ્ચલ-
થયલાઓ. Subs. Those that are disappointed—
defeated of expectation.

અહુમસ્તાન, ahumastân. નાં સર્વથી મ્હોટું મથક
Subs. The largest abode.

અહુમસ્તાન, ahumastân. Pah. Shah. વિં
ખરાબ શિકલનાં, દેહેશત નાક, ડરામણાં. Adj. Ill-shaped,
ugly, dreadful, frightful (plu.).

અહુમખીદન, ahumbidan. કિં છુપું કરવું—થવું.
V. To conceal, to hide.

અ-ઓમન, a-ôman. સર્વેં આપણાં વગર. Pron.
Without us.

અયુમન, અએ-મન, ayuman, aênman. નાં આંખ,
નજર. Subs. The eye, look, sight. Ar. عین
Comp. અયુ

અહુ-મન, ahu-man. નાં ખુરો વિચાર; ખુરું મન, સહથી
સરસ મનની શક્તિ, મનની ઉપર સરદારી ભોગવનાર. Subs.
An evil thought, mind which is not good ; the
master-mind, one who enjoys superiority over
his mind.

અ-ઓમંદ, a-ômand. વિં નાલાયક, અઘટિત. Adj.
Unworthy, improper.

અખુ-મંદ, akhu-mand. Dâd. વિં ચિન્તા ભરેલું,
ફીકરમંદ. Adj. Concerned, oppressed with cares
and anxieties.

અર્જુન અયો-મોગ, ayômôg. નાં એક જોડો, એક મોજી. A single shoe of a pair, a stocking.

અર્જુન અહુ-મુએ, ahu-muê. નાં ખરાબ બાલ. Subs. Bad hair. Comp. મુ + અ = Per. موي = hair.

અર્જુન અહુ-મોગ, ahu-môg. નાં આતશની ચાકરી કરનાર ગુરુ. બોય દેનાર. Subs. The priest who renders service to the sacred fire, keeper of the sacred fire.

અર્જુન અહુ-મંગ, ahu-mang. નાં ખરાબ ટેવ, ખરાબ જાદુગર, લાક મારનાર ધણી, જીતું બોલનાર ગુરુ. Subs. Bad habit, an evil conjuror, a vaunter, one who commends himself, a lying preceptor.

અર્જુન અહુ-મંદ, ahu-mand. નાં લાયક ગુરુ. Subs. A worthy preceptor.

અર્જુન અહુમંદ, અહોમંદ, ahumand, ahômand. વિં સાહેબી રાખનાર; સાહેબ-સાહેબીને લાએક. Adj. Enjoying superiority—mastery; worthy of a master, fit to enjoy mastery—sway.

અર્જુન અહુમ્નદ, a-humnad. કિં નથી, છે નહીં; વિં હસ્તી વગરનું. V. Is not, is not in existence. Adj. Not having existence.

અર્જુન આહુમંદ, âhumand. નાં શક, ગુમાન. વિં એબિયલ, એબ બેરેલું, જીતું બોલનાર, બદ પુનિયાદ-નસલનું. Subs. Doubt, suspicion, surmise, uncertainty. Adj. Deformed, ugly, faulty, disgraceful, speaking falsehood, mean, ignoble, of low birth.

ડહમ આવમંદ, khâvmand. વિં ઉંઘરેહું, આખ બરેહું. Adj.
Sleepy, inclined to sleep, drowsy.

ડહમ હોમનદ, hōmnad. કિં તેઓ છે. V. They are.

અડહમ અ-ઓમંદી, a-ômandî. નાં નાલાએકી, અણધટા-
રતપણું. Subs. Impropriety, unfitness.

અડહમ અ-ઓમંદી, akhōmandî. નાં કએઆશી, દુર
અદેશી. Subs. Reasoning, forethought.

અડહમ અહુમંદી, ahumandî. નાં ધણીઆતાપણું; સાહેબી
રાખનાર. Subs. Ownership, proprietorship; one
who enjoys superiority—mastery. Av. ૨૨૫૬૭

હમ અહુમત, ahumat. નાં “અહુનવદ ગાથા.” Subs.
“*Honvad Gâthâ*,” the first of the five Gâthâs.

હમ અહુમત, a-humat. વિં સારા વિચારનું નહીં. Adj.
Not having a good thought. Prohib. * + હમ =
Av. ૨૨૫૬૭

હમ અહુમત, ahûmata. Vand. XIX. See હમ ahu-
mat.

હમ અહુર, ahura. Pah. Shâh., Kâr. Ard. નાં
અહુરમજદ, સાહેબ, માલિક, ધણી, પાસબાન, નેઘાહ રાખનાર,
ગુરુ, જીવ—જીવંતી બક્ષનાર, Subs. Ahura-mazda,
a lord, master, owner, protector, a guardian, a
religious teacher, the bestower of life. Comp.
Av. ૨૨૫૬૭ = Sâns. असुर.

હમ અહુર, akhur. નાં દોરનું ધાંસ; દોરનું મકાન, તખીલો.
Subs. Grass, hay; a place for cattle, a stall, a
stable.

૩૫૫ અહુર, હુર, ahur, hur. નાં ખરોખ દારૂ. Subs. Bad liquor. Prohib. અ + હ = Av. અહ = Sans. સુરા.

૩૫૫ અ-હોનર, a-hônar. Kâr. Ard. વિં હુ-નર—કલા કારીગરી વગરનું. Adj. Artless, wanting skill—workmanship.

૩૫૫ આખર âkhar. ક્રિં અં પછી, પાછલ, પછવાડે, પુઠે, પાછલું, બીજું. Adv. After, behind, in the rear ; afterwards, subsequently, back, hind, further ; that which follows, next, that which comes behind.

૩૫૫ આખુર, અખુર, âkhura, akhur. નાં તખેલો, ઢોરોનું મકાન, ઘોડાને ધાંસ ખાવાની જગા, એક હાડકાંને કહેછે કે, જેને અરબીમાં ترفود કરી કહેછે. Subs. A stable, a place where cattle are kept, a place used for horses to eat grass ; the collar or breast bone, called in Arabic ترفود Per. آخر

૩૫૫ આખુર, âkhur. નાં પાએગાહ, દબદબો. Subs. A vestibule ; a stable ; dignity, pomp.

૩૫૫ ખાવર, khâvar. Kâr. Ard. નાં પશ્ચિમ અથવા આ-યમણ દિશા (કોઈ વખતે પૂર્વ દિશાને માટેખી આવેછે); ઉગમણ તરફના પ્રાંતો ; ખોદા તાલાના નામો મધેનું એક નામ. વિં મેહે-રખાન, ખરદાસ્ત કરનાર ; સોસનાર. Subs. The West (but sometimes used for the East); the eastern provinces; one of the names of the Almighty Creator. Adj. Kind, gracious, favourable, treating with care and attention, enduring. Per. خاور

ખાવલ, khâval. નાં તોપખાતું, મોરચો. Subs. A battery, fortified lines, fortifications.

ખુર, khur. નાં જખમ, ઘા, ચરબેતો ; માણસનાં આંગળે હડી આંગળ જેટલું કાપી જખમ કરવાના યુનાહતું નામ ; ખાતું, પીતું ; ઘર, મથક, જેમકે, ખુર 'પીવાતું પાણી, ગોઢો'. Subs. A wound, a sore, a bruise ; name of the sin of making a wound in the human body 2½ inches deep ; meat, eating, drinking ; house, residence. Av. 𐬰𐬀𐬭𐬀 ; Comp. 𐬰𐬀

સાવર, sâvar. નાં આકાર, ચેહેરો, શિકલ. Subs. Form, figure, features, shape.

હુર, hur. નાં સૂર્ય, સુરશેદ. Subs. The sun. Comp. 𐬰 = Av. 𐬀𐬭𐬀 = Per. ھور

અહુરે, ahurê. નાં સાહેબ, ધણી, માલેક. Subs. Lord, master, owner.

અહુરહે, ahurahê. નાં સાહેબ-ખોદા-ધણીનું ; સાહેબ, ધણી ; સાહેબી. Subs. Lord's, God's, master's (gen. sing.), Lord, master ; mastery, sway, rule. Comp. Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

અહુરહીઆ, ahurahîâ. નાં મણીનું પાણી, ધાત. Subs. Seminal fluid, semen virile.

અહુરહે, ahurahê. નાં સાહેબનું, ધણીનું. Subs. Master's, owner's (gen. sing.)? Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

અહુરાઈ, ahurâi. નાં અહુરમજદ, સોલમાં નુસ્કનું નામ છે, કે જેને પેહલવીમાં "ન્યાદુમ" કરી કહે છે. એ

નુસ્કની ૫૪ પરગરદ હતી, પણ હાલે એ નુસ્કવિશે કાંઈ પણ નિશાની રહી નથી. એમાં નીતિશાસ્ત્ર, ધરમના ફરમાનો તથા મનાઈ તથા ફિલસુફી વિશેનું બ્યાન આવેલું હતું. Subs. Ahura Mazda. Name of the 16th Nosk, known in Pahlvi by the name of Nyâdûm. This Nosk contained 54 Fargards, but at present there are no traces of the book. It treated of ethics, philosophy, religious mandates and interdicts.

અહુરહીઆ, ahurahîâ. નાં See અહુરહીઆ, ahurahîâ.

હાનરાહ, hâurâh. Dâd. નાં હલટો માર્ગ, બીજો રાહ. કિં અં કોઈબી રીતે. Subs. A contrary—wrong path, another way. Adv. Anywise.

અહુરાની, ahurânî. નાં સાહેબ. Subs. A lord, master.

અખુ-રાસ્ત, akhû-râst. N. Atash નાં અફ દેહ. Subs. A sincere heart.

અ-ખુરાંન, akhurân. કિં ના ખવડાવતો. નાં નહીં ખાનારા. V. Don't feed—nourish (imper. causal). Subs. Those who do not eat. Comp. ૫ + ૩ = Per. خوران

અહુરાન, ahurân. નાં સાહેબો, માલિકો, ફરેશતાઓ. Subs. Lords, masters; owners, angels; Comp.

Av. ૨૫૩૬૫૧૫૫

અહુરાની, ahûrânî. નાં અએ સાહેબ—ધણી-

ખોદા ; વિ० સાહેબનું, ધણીનું. Subs. O master—Lord !

Adj. Belonging to the master—lord. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુરાનીશ, ahurânîsh. નાં કુવો, તલાવ, ચશ્મો, કારંજે ; કુવા—તલાવ—ચશ્મા—કારંજનું પાણી. Subs. A well, a pond, a tank, a playing fountain, a *jet d'eau*, water of a well—pond—spring—playing fountain.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અ-ખુરાનીદન, a-khurânîdan. કિં નહીં ખવડાવવું. V. Not to feed—nourish. Prohib. 𐬀 + 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 from 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = to eat.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 ખાવરાન, khâvarân. નાં ખોરાસાનમાં આવેલાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. The name of a city in Khôrâsân.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુરેહગરી, ahurêhgarî. વિ० સાહેબી કરનારું. Adj. Enjoying mastery, swaying.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુ-લાગેરી, ahu-lâgêrî. નાં ખરાબ નબલાઈ, ઘણી દુબલાઈ. Subs. Bad weakness, much leanness. Comp. Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અખો-રાતુનતન, akhô-râtunatan. કિં કએ-આશ—વિચાર દોડાવવો, ધેઆન લગાડીને જોવું. V. To reflect, to ponder.

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુર-મઝદ, 'ahûra-mazd. નાં મહા જ્ઞાની સાહેબ ; મહા બલવાન—પ્રેરેલી શક્તિ. Subs. Omniscient Lord ; Omnipotent, First Power. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 અહુરી, ahurî. Dâd. નાં સાહેબી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, superiority, greatness.

ਅਖਰੀ, ākharī. કિં પુરવાઈ રહેવું, સમાપ્ત થવું; પછવાડે બનવું, પાછલથી થવું. V. To be filled up, to be finished, to come to an end; to happen afterwards.

५) आवरी, khâvarî. ना० अरदास्त—सोसवा—भेहेर-
 आनीपछुं ; अरदास्त, भेहेरआनी, दया, भाद्री. Subs. Act of
 forbearing — enduring — suffering — conde-
 scending ; hospitable entertainment, treating
 with care, endurance, forbearance, kindness,
 grace, mercy, pardon.

અ-ખુરશન, અ-હવરશન, a-khurashna, a-havarashna. વિ० નહીં ખાતો, ભુખે મરતો. Adj. Not eating; starving to death.

અ-ખુરશને, a-khurashnê. ત્રિ० વગર ખાધે-ખોરાકે ;
 લુખે. Adj. Without eating—food.

અ-ખુરશની, a-khurashnî. વિ. See અ-
khurashnê.

ਅ-ਯੋਰਸ਼ਨੇ, a-khôrashnê. ਨਾ੦ ਨਹੀਂ ਆਉਂ, ਲੁਧੁੰ
 ਰੇਹੇਉਂ, Subs. Not eating, remaining hungry.
 See ਅ-ਖੁਰਸ਼ਨੇ, a-khurashnê. Prohib. * + ਯੋਰਸ਼ = Per.

خورش = eating; food.

અહુરે-સતોરાન, અખુરે-સતોરાન, akhurê-satô-rân, akhurê-satôrân. Pah. Shâh. Kâr. Ard. નાં
 દોરોનો ચરાવનાર, દોરોની પાસણી કરનાર, દોરોનો ધણી,
 ગોવાલિઓ, બરવાડ. Subs. One who tends cattle,
 one who guards sheep in the pasture, a shep-

herd, a cowherd. $\text{સુર} = \text{av. } \text{سور}$, Per. سور
= cattle, a beast of burden.

અ-અરસંદ , akhursand. વિ. નારાજ, નાચુરા, દલ-
ગીર, નિરાશ. Adj. Dissatisfied, discontented,
displeased, sorry, despondent, despairing. Priv.
 $\text{સ} + \text{સુર} = \text{Per. } \text{خرسند}$ = satisfied.

અ-અરસંદાર , a-khursandâr. Pah. Shah.
ના. નારાજ રહેનાર, અસંતોષી માણસ. Subs. One who
is dissatisfied, a discontented person.

અ-અરીદન , a-khurîdan. ક્રિ. નહીં ખાવું—પીવું;
લગનમાં નોતરું નહીં દેવું; નહીં ખવડાવવું. V. Not to eat
—drink, not to take food; not to invite to
nuptials; not to cause to eat, not to feed.
Prohib. $\text{સ} + \text{અર} = \text{Per. } \text{خوریدن}$

અ-અરીદે , a-khurîdê. ભૂ. ક્ર. નહીં ખાધેલું, નહીં
પીધેલું, લગનમાં નોતરું નહીં કીધેલું. Past part. Not
eaten—drunk, not invited to nuptials.

અ-અવરંગ , a-avrang. વિ. દબદબા વગરનું, સાદું, સા-
ધારણ, અમત્કાર ભરેલું નહીં. Adj. Destitute of pomp,
plain, simple, common, not marvellous.

અ-ઓરંદ , a-ôrand. વિ. મક્કર-ફરેબ-દગા વગરનું. Adj.
Artless, not crafty—treacherous, undeceitful.

અહુ-રોસ્તે , ahu-rôstê. વિ. સારાં કદનું નહીં, ખુબ-
સુરત નહીં, એબદાર સુરત વાળું. Adj. Not well-formed,
not beautiful, of an ugly shape—size. Prohib.
 $\text{સ} + \text{અર} = \text{Av. } \text{آهسته}$ = beautiful.

હોરુન, હુરવ, horûn, hourva. વિં પાશબાની કરનાર.

Adj. Guarding. Comp. Av. *khâvarê*

ખાવરે, khâvarê. નાં આસાની, રાહત. Subs. Facility, ease, quiet.

અખો-રજીન, akhô-rajin. નાં અરાબ-જુરો-કએ-આશ-અંદેશો. Subs. An evil design, evil thought.

અહુ-રચીન, ahu-rachîn. વિં ઘણું બુદ્ધ. Adj. Very bad.

અ-ખોર્દ, a-khôrd. વિં નહીં નહીં, મોટું; નીચ—હલકો—પાછ નહીં; ખારીક નહીં, નહીં ખાધેલું. Adj. Not small—short; not low—base—mean; not minute; not eaten. Prohib. *u* + *khôr* = Per. *خور*

અહુરદ, ahurad. નાં ખોદા, દસ્તુર. Subs. God, *Dastur*.

આવોર્દ, âvôrd. ક્રિં લાવ્યો. V. Brought (past tense 3rd sing.).

અ-ખુરદાર, â-khûrdar. Gram. Dr. Spiegel. નાં ખાનાર. વિં નહીં ખાધેલું; નહીં ખાનાર—ખાતો, ભુખ્યું; નહીં ભાંજનાર, અણઘટતું કરનાર, રોશની નહીં કરનાર—રાખનાર. Subs. One who eats. Adj. Not eaten; not having any food, hungry; not breaking, doing an unworthy act; not lighting; not keeping light.

અ-ખુરદારી, â-kurdâri. વિં નહીં ખાનાર; નાં જુરો ખોરાક; ભુખ. Adj. Not eating. Subs. Bad food; hunger.

અખો-રદી, akhô-radi. નાં ઉત્તમ—નેક દુનિયાં.

Subs. The best world, the morally good world.

અખુરદે, a-khurdê. See અખો-રદી

અહુ-રદ, ahu-rad. નાં સાહેબ અને સરદાર, ગુરૂ અને

ધર્મી. Subs. The master and the leader, the re-

ligious preceptor and the leader. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀

અખુરદન, a-khurdan. કિં નહીં ખાવું, ભુંખું રહેવું.

V. Not to eat, to remain hungry. Prohib. 𐬀 +

𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 = Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀

અખોરદે, a-khôrdê. See અખો-રદી a-khôrd. નહીં

કુટેલું -- પીસેલું. Past part. Not pounded—ground.

હુરમે, hûramê. વિં એક સારા આકર નક્કર વાલું,

મીનોઈ ધમ. Adj. Having a good retinue; divine

banner—flag.

અહુરમઝદ, âhurmazda. નાં માહા જ્ઞાની સાહેબ,

તમામ જ્ઞાનાર; સાસાની તબક્કાના એક પાદશાહનું નામ.

Subs. The Omniscient Lord, the All-knowing

Master; name of a king of the Sâsânian dy-

nasty. Comp. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀

૧૫૫

અયુક, ayuk. Bund. વિં એક, ૧, Adj. One, 1,

single. Comp. ૧૫૬

અશક, ashka. નાં આંસું. Subs. A tear. Comp.

Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀, Per. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀

૧૪૦ અશક, ashak. વિ. હેમી, ૮૦. Adj. Eighty, 80.

૧૪૦ અહક, ahak. વિ. સાર્યું નહીં, જુઠું, ખોટું. Adj. Not true, false, untrue. Comp. ૨ + ૪ = Ar. نا حق ; حق

૧૪૦ આક, âk. ના. એબ; આકત, આસીબ. Subs. Blemish, defect, a calamity, affliction, trouble.

૧૪૦ આહક, âhak. વિ. ઘણું સજવાર, ઘણું લાયક, ઘણું સાર્યું. Adj. Very worthy—dignified, very suitable—competent, very true—honest.

૧૪૦ આહક, âhak. ના. કલીચુનો, ખરચી ચુનો. Subs. Quicklime, cement. Per. آهک

૧૪૦ ખાએ, khâê. S. G. ના. બેદું, ઈંડું. Subs. An egg.

૧૪૦ ખાક, khâk. ના. જમીન, ભોંય, કાંકરો, મટોડી, મિટી; નમનતાઈ, ફરમાબરદારી. Subs. Land or ground, earth, a pebble, a large grain of stone, clay, dust; humility, obedience, submission. Comp. Per. خاک

૧૪૦ ખાગ, khâg. ના. એક મોરગની જત. Subs. A kind of bird.

૧૪૦ ખાહ, khâh. ના. ચાહ, ખ્યાર, ચાહનાર. Subs. Love, affection, one who loves, one who regards with tenderness.

૧૪૦ ખુશક, khushk. Vand. IX. વિ. સુકકું; ૧૪૦ નો બગડેલો આકાર. Adj. Dry. Corrupt form of ૧૪૦ as in ૧૧૧૧ ૧૪૦ ૧૪૦ ૧૪૦ ૧૪૦

૧૪૦ ગજક, ગજર, gazâk, gazâr. Niâ. Ard. ના. વેહેવું જેમકે:—૧૪૦ આવ ગજક. Subs. Flowing; as in ૧૪૦ âv-gazâk. Comp. Av. آواز, آواز

૧૫૫ ગઝે, gazê. Nîâ. Ard. નાં નાહું. Subs. A rivulet.

૧૫૫ જક, જયે, jâk, jâyê. નાં જગો. Subs. A place.

Comp. Per. جای ; جا

૧૫૫ દાક, dâk. G. R. નાં આપનાર. જેમકે ૧૫૫૫૫ નેહી આપનાર. Subs. Giver; as in ૧૫૫૫૫ = bestower of virtue—goodness.

• ૧૫૫ દાક, dâk. Vand. VII. નાં દાનાઈ, અકકલ. જેમકે ૧૫૫૫૫ = દુશ્દાક = ખુરી દાનાઈનું. Subs. Wisdom, prudence, sense, understanding; as in ૧૫૫૫૫ = dushdâk = of an evil—perverted understanding.

૧૫૫ દાક, dâk. એ બોલ સમાસ રૂપમાં આવેછે; પેદાયશનું, પેદાયશને લગતું. This word is used in a compound form, with the prefix ૫ or ૫૫, and means belonging to the creation; as ૧૫૫ = of good creation, created by the good principle. Comp. Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀, 𐬔𐬀𐬭𐬀

૧૫૫ દેઆક, dêâk. Dâd. નાં દશ ઝોબ વાહું, ઝેહાક; જેમકે:—૧૫૫૫૫ (વઝદ દેઆક, vazad dêâk) ઝેહાકનું નુકસાન. Subs. Having ten vices, Zohâk. Comp. Per. ضحاک

૧૫૫ યાક, yâk. પ્રત્યયં આએ પ્રત્યય નામને લગાડવાથી તેનું વિશેષણ બને છે; આપનાર, કરનાર; જેમકે—૧૫૫૫૫ બરાજાઆક = ચલકાટ ભરેલું, ભલુકદાર, રોશન કરનાર. ૧૫૫૫૫ તનુ-યાક, તનહાક = એખલો, તનહા, ૧૫૫૫૫ જ્યાક જન્મ આપનાર. A suffix which, when joined to a noun, makes

it an adjective ; a suffix denoting the doer or giver of a thing, as—**૧૫૭૫** *barâjîak* = full of light—brilliancy ; **૧૫૭૫** *tanuyâk*, *tanhâk* = alone, separate. **૧૫૭** *zyâk* = birth—giving.

૧૫૫ *sasak*, *sasak*. Dink. સંખ્યા૦ વિ૦ નેવું, ૯૦. Numer.

Adj. Ninety, 90.

૧૫૫ *hâk*, *khâg*. ના૦ મોરગનું તોખમ, કોહેણું ઈંદું—ખેદું. Subs. An egg, a rotten egg.

૫૫૫૫ *a-âgâh*. વિ૦ નાવાકેક, બેસમજ. Adj. Inexperienced, unskilful, ignorant, senseless.

૫૫૫૫ *âkâshi*. Dink. ના૦ આગાહી, અ-ખરદારી. Subs. Knowledge, notice, vigilance. Comp. Av. Rt. **૫૫** + **૫** (in **૫૫૫૫**, see Vand. Farg. 22, paras. 2 and 9).

૫૫૫ *a-khanâi*. વિ૦. See **૫૫૫** *a-khanâi*.

૫૫૫ *khâkî*. વિ૦ ખાકવાણું, ખાકને મલતું, નાશ પામે તેવું, આ દુનિયાનું, હીયાનું. Adj. Made of dust or earth, perishable, sublunary, earthly.

૫૫૫ *yâjagî*. ના૦ પરસ્તેશ કરનાર, પુંજનાર. Subs. An adorer, a worshipper, one who offers divine honours.

૫૫૫ *khâkân*. ના૦ સનીશ્વર સેતારો ; ખરેહમન અને કેસવાદનાં વડાવાનું નામ. Subs. Saturn ; the name of a person who was considered to be the ancestor of Barêhman and Kêsvâd.

૫૫૫૫ *khâkânî*, *khâgânî*. ના૦ હાલી-

મી, આકપણું, આકસારી. Subs. Humility, meekness, lowness.

અશ્કાનીયાન, askânîyân. નાં અશ્કાની ટોલાનું. Subs. Ashkanîan (the family name of the third dynasty of Persian kings). Per. اشکانیان

અશ્કહુનીગાન, ashkahunîgân. નાં પામનારા, હાંસેલ કરનારા. Subs. Those who acquire—obtain—get.

આકાનીઆન, khâkânîân. Dâd. નાં આકાનને લગતા ટોલાનું નામ છે. વિં આકને લગતા, મિટીને લગતા, દુનિયાને લગતા, પાદશાહી ખાંનદાનના. Subs. Name of a tribe called Khâkân. Adj. Belonging to dust—earth, belonging to the world, belonging to the royal family. Per. خاکنی = royal.

યશ્કાનીઆન, yashkânîân. નાં અટેઆઈ રાખનારાઓ. Subs. Jealous persons.

આકાનીઆન, khâkânîân. Dâd. See અશ્કાનીયાન khâkânîân.

અહકામ, ahkâm. નાં હોકમો, કરમાનો, કાનુનો; પાદશાહ ગુરતાસ્યના વજર અમાસ્યનો ખેતાખ. Subs. Mandates, orders, precepts of the law; title given to Jâmâsp, the vizier of king Gushtâsp.

આકી, khâkî. વિં આકવાણું, ધુલવાણું, કમીનું, હલકું, નીચું, મિટીને લગતું, આ દુનિયાને લગતું; નાં ભુખ. Adj. Full of dust—earth, low, humble, mean, belonging to earth—dust, terrestrial. Subs. Hunger. Per. خاکی

૪૭૪૪ યાની, yânî. Hôshbâm. નાં નેકી, સુખી. Subs. virtue, goodness, excellence.

૪૭૪૪ યશકી, યશકશ, yashkî, yashkash. નાં અદેખાઈ, આજર; વિં આજરવાણું, દુઃખી. Subs. Envy, harm, injury. Adj. Hurtful, injurious, afflicted, unhappy. Comp. Av. ૪૭૪૪

૪૭૪૪ હાકી, હાગી, hâkî, hâgî. વિં મોરગનાં તોખમવાણું. Adj. Relating to an egg.

૪૭૪૪ ખાકદાન, khâkdan. નાં દુનિયાં, આલમ; કચરો નાખવાની જગા. Subs. The world, the whole of Nature, mankind, everything which the world contains; a place where rubbish is deposited. Per. خاکدان

૪૭૪૪ ખાકીયાન, khâkîyân. નાં આખરં વગરનાં પુરૂષો. Subs. Dishonourable—disreputable men.

૪૭૪૪ ખાકેસ્તર, khâkêstar. નાં રાખ. Subs. Ashes. Per. خاکستر

૪૭૪૪ ખાકી-તર, khâkî-tar. નાં ભીનું મટોડું. વિં વધારે નમનતાઈ ભરેણું. Subs. Moist earth. Adj. More humble.

૪૭૪૪ ખાકીનીહા, khâkinihâ. Dâd. વિં આકને-દુ-નિયાંને લગતાઓ. Adj. Belonging to dust (plu.), the worldly (plu.); as in ૪૭૪૪ ૪૭૪૪ ૪૭૪૪

૪૭૪૪ ખાકીને, khâkînê. નાં પક્ષીની એક જાત. Subs. A kind of bird.

૪૭૪૪ ખાગીને, khâgînê. નાં કોહેણું ઈંડું. Subs. A rotten egg.

૧૧૧૧૧૫ આક-બુદન, khâk-budân. ક્રિં નમનતાઈ કરવી.

V. To be humble—modest, to condescend, to stoop. Per. خاک بودن

૧૧૧૧૧૫ હાદેર, hâdêr. નાં પોહચનાર ; આશ્રો. Subs. One who goes—reaches; support, protection, aid.

૧૧૧૧૧૫ આકગરાન, khâkgarân. Dâd., Dink. નાં ડુંભારો, મિટીના વાસણ બનાવનારા. Subs. Potters, those whose occupation is to make earthen vessels.

૧૧૧૧૧૫ અયોખશોસ્ત, ayôkhshôst. Dink. નાં ધાતુ. Subs. Metal.

૧૧૧૧૧૫ હકે, hakê. વિં સાચું, વાજબી, હક. Adj. True, just, right, equitable.

૧૧૧૧૧૫ અખકુદને, akhkudanê. નાં બોરીઉં, બતન. Subs. A cloth-button, a brooch, a button.

૧૧૧૧૧૫ અશકુનીહા, ashkunîhâ. ક્રિં અં પામવા, હાંસેલ કરવા. Adv. By obtaining—getting.

૧૧૧૧૧૫ અશકુનતન, ashkunatan. ક્રિં પામવું, હાંસેલ કરવું. V. To get—acquire—obtain.

૧૧૧૧૧૫ અશકુફે, ashkufê. નાં છજઉં, છાપરું, ઝરૂખો, તાલકું. Subs. The edge or lower border of the roof which overhangs the walls, a roof, eaves, a little window, a portico, the crown of the head. Comp. Per. سقف

૧૧૧૧૧૫ અશકુફે-રોએશ્મન, ashkufê-rôêshman. નાં માંથાવું તાલકું. Subs. The crown of the head.

૧૧૧૧૧૫ અશકુફત, ashkufft. નાં થામલો, થાંબ, સ્તંભ, છજઉં,

અરબો. Subs. A pillar, post, column, eaves, a portico. Comp. Av. سُورَة, Sans. स्कम्भ.

॥ १७५ ॥ આક-ઝદન, khâk-zadan. ક્રિ० ધખોડવું, ઝાડવું,
કચરો વારવો. V. To whisk, to flop—sweep, to
clean.

१९१-५७ याक्षते, yâftê. Dink. બૂં કૂં પમિણું. (૧૯૭૦ નો બીગડેલો આકાર.) Past part. Obtained, acquired (corrupt form of ૧૯૭૦).

॥११५॥ आहूतन, âhaktan. कृ० सञ्चार—लायक थवुं.
V. To be fit, to be qualified, to be worthy.

—अशकपोब, ashkapôb. આએ જોલ દીનકર્દમાં નીચલી
એબારતમાં આવેલો છે. This word occurs in the
following sentence in the Dinkard:—अशकपोब

וּמִתְחַלְחֵל מִן הַמַּעֲשִׂים הַנֶּחֱשָׁרִים לְמַעֲשֵׂי הַיְּהוּדִים

—જાક-પોબ, jâk-pôb. નાં આંધ—અભાંના હાડકાંની જગા. Subs. The place of the shoulder-bone, shoulder-bone.

જાક-ફોબ, jâk-fôb. નાં સરનશીનની જગા, અંજુ-
મનનાં સરદારની જગા. Subs. The seat of the pre-
sident, the seat of the head of an assembly.

અખકુલ, akhkul. નાં અનાંજ ઉપર જે કુસું થાયછે તે, કણસણું : થ્રુણું. Subs. A beard or ear of corn ; chaff. Per. مخول

1) અખગર, akhgar. નાં આતશની ચીનગારી. A spark
of fire. Per. اخگر, اخگر

૧૫૪ અખગર, akhgar. Per. Vajar. નાં આંગણું.
Subs. A finger.

૧૫૪ અ-અગરજે, a-agarjê. કિં અં હરગેજ નહીં, કદી
નહીં. Adv. Never, not at all.

૯૪

૯૪ અહ, aha, Gloss. આએ શીકલે એક એડાક્ષર લખાયલો
છે. Form of compound letters made up of
અ and હ

૯૪ આખેઝ, âkhêz. કિં આજ્ઞાં ઉઠ, ઉઠાવ; નાં ઉઠનાર.
V. imper. Lift up, get up, rise, raise. Subs.
One who gets up.

૯૪ આઝ, âz. Dâd. નાં લોભ. Subs. Avarice, covet-
ousness. Per. آ Av. افس

૯૪ આવ, âv. નાં પાણી, આખર, દરજ્જો, ઝલકાટ. Subs.
Water, lustre, dignity, honour, grace, splen-
dour.

૯૪ ખાજ, khâj. નાં કાનનો આપડો; ખ્રીસ્તીધર્મની નીશાન;
ફસ, સંધરાહ. Subs. The flap of the ear, the
Christian cross, venesection, phlebotomy,
bleeding, opening a vein.

૯૪ ખાવ, khâv. નાં ઉઘ, નિદ્રા, ખોઆખ. Subs. Sleep,
slumber, dream. A corrupt form of ૫

૯૪ ખીજ, khiz. Gloss. કિં આજ્ઞાં ઉઠ. V. imper.
Get up, rise.

૯૯ ગાવ, gâv. Dink. નાં ગાય, ગોસ્પદ. Subs. A cow, a bull, a sheep, a goat. Another form of ઈ (Comp. Av. گاو, Sans. गो, Per. گاو)

૯૯ દાજ, dâj. નાં રાતનું અંધારું. Subs. Darkness of night.

૯૯ દાવ, dâv. નાં સેતરંજની રમત, કોઈખી રમત-દાવ. Subs. A game at chess, any game, play.

૯૯ યાજ, yâj. નાં પરસ્તેશ કરનાર, વખાણ કરનાર; ખુબેરગ થનાર; ઈરાદો કરનાર; પામનાર, મેલવનાર; માપનાર. ક્રિં આજ્ઞાં ખુબેરગ થા; માપણી કર. Subs. An adorer, a worshipper, a praiser; one who becomes great; one who makes an intention; one who obtains —gets; one who measures. V. imper. Adore, worship(thou); be great; measure(thou). Comp. Av. یاج (in یاجاجاجاجاج)

૯૯ યાવ, yâv. ક્રિં આજ્ઞાં મેલવ, પામ, હાંસેલ કર. નાં પામનાર, મેલવનાર. V. imper. Get, obtain, acquire(thou). Subs. One who obtains, acquires. Per. یاب

૯૯ હાઝ, hâz. Pah. Shah. નાં ખરાબ ચીજ-વસ્તુ. વિં આમુશ, સરગશ્તે, હેરાંન. Subs. A bad thing. Adj. Silent, wandering, astonished; confounded.

૯૯ હેખઝ, hêkhz. ક્રિં ચલાવવું, માર્ગ ખતલાવવો, રસ્તો દેખાડવો, તાકીદ કરેલી. V. To lead, to guide, to show the way, to enjoin. Comp. Av. Rt. رهز (in رهز رهز رهز)

જીઝી, âkhêzî. Dink. કિં આજ્ઞાં તું ઉઠ-ઉભો
થા. V. imper. Get up, rise, stand up.

યાઝ, yâzî. કિં તું ઈન્ને, આરાધના કરે. V. You
may invoke—offer divine honours to. Comp.
Av. Rt. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

યાવી, yâvî. કિં આજ્ઞાં તું પામ-મેલવ. V. imper.
Obtain—acquire (thou). Inf. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 Comp.
Per. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

યાવેદ, yâvêd. કિં તે પામે. V. He may get ;
as in 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

સાઝ, sâzî. કિં તું સમારે-અનાવે. V. You may
mend—repair, you may make. Comp. Per.
સાઝ

અ-અવાખ્શ, a-avâkhsh. કિં પસ્તાવો નહીં કરવો,
પસ્તેમાન નહીં થવું, સુરોખરહી રહેવું. V. Not to atone,
not to repent, not to make amends, not to be
cowed down, to be fearless. Contrast Pâz.

𐬨𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

અ-અવાખ્શીન, a-avâkhshîn. કિં આજ્ઞાં યુના-
હથી પાછો ના કર, પસ્તાવો ના કર. V. imper. Do not
turn away from sin, do not repent.

અ-અવખ્શાઈ, a-avakhshâî. કિં આજ્ઞાં ના
બક્ષાવ, માફ ના કર. V. imper. Don't cause to
give—bestow; don't forgive.

અ-આવાયશની, a-âvâyâshnî. વિં નાલાયક, અધ-
દીત. Adj. Unworthy, unbecoming, not be-
fitting.

જાવહેદ, yâvhêd. ક્રિં પામેછે, હાંસેલ કરેછે, આયપત
—આવડ કરેછે. V. Gets, obtains, acquires, earns
(pres. 3rd sing.).

જાવેઝાન, âkhêzân. ક્રિં આજ્ઞાં ઉઠ, ઉઠતો રહે. નાં
ઉઠનારા, ઉભા રહેનારા. V. imper. Get up, rise,
continue to rise, get up continually. Subs.
Those who get up—stand up.

જાવાન, âvân. નાં પાણીઓ. Subs. Waters (plu.).

જાવાન, yâvân. નાં પામનારા, હાંસેલ કરનારા. Subs.
Those who obtain—acquire.

જાવેઝાની, âkhêzânî. ક્રિં આજ્ઞાં તું ઉઠ. V.
imper. Get up—rise (thou).

જાવેઝાનદ, âkhêzânad. ક્રિં ઉઠે, પામે, (બીજા પાસે)
ઉઠાવે. V. May get up—rise, may obtain—
again, may make to rise, may raise (pres. 3rd
sing.).

જાવહન્દ, yâvhand. ક્રિં તેઓ પામેછે—હાંસેલ કરેછે.
V. They obtain—acquire—get (pres. 3rd plu.).

જાવાનદ, yâvânad. ક્રિં પામે, પામેછે. V. May get
—acquire; gets (pres. 3rd sing.).

જાવેઝાની, hakhzânî. Yas. VIII. ક્રિં આજ્ઞાં તું
મદદ કર, (તેઓને) પુઠે ચલાવ. V. imper. Assist
thou, make (them) to follow. Comp. Av. Rt.
જાવે = to follow.

જાવેઝાન્દ, hêzand. M. K. નાં ખેંચનાર, તાંણનાર.
Subs. One who pulls—draws.

અખેઝાનીનાક, akhêzânînâk. Dâd. નાં ઉઠ-
ડાવનાર. Subs. One who wakes, one who causes
another person to rise from his seat.

અખેઝાનીના-કુનશને, âkhejânînâ-kûnashnê.
નાં કોઈબી કામ માથે લેનાર. Subs. One who un-
dertakes any business.

અખેઝાનીનીદન, âkhêzânînîdan. ક્રિં ઉઠડા-
વવું, ઉલું કરાવવું. V. To have raised, to have roused
(from sleep), to cause to raise (causal). Comp.
Per. برخیزانیدن

યાવાનીનીદન, yâvânîdan. ક્રિં પમાડવું, હાંસેલ
કરાવવું. V. To cause to be obtained—acquired.
Causal of યાવ

અખેઝાનીદન, âkhêzânîdan. Bund. ક્રિં ઉ-
ઠાડવું, ઉઠવું. V. To raise, to lift up ; to arouse—
awake.

આઝાનગર, âzângar. નાં લોબીઓ. Subs. An
avaricious person.

યાવાન-ગર, yâvângar. નાં હાંસેલ કરાવનાર. Subs.
One that causes to acquire or gain.

અખેઝાન, âkhêzân. ક્રિં ઉઠાવ ; નાં ઉઠનાર. V.
Raise—lift up. Subs. One who gets up.

યાવાન, yâvân. ક્રિં પ્રયોં આજ્ઞાં હાંસેલ કરાવ. V.
causal imper. Cause to be obtained.

યાવાની, yâvânî. વિં હાંસેલ કરાવનાર. Adj.
Causing to be obtained.

૯૧૪૭ યાવાનચ, yâvânacha. નાં પામનારાં, Subs.
Even those who obtain—acquire.

૯૧૪૭ આખેઝાનુમ, âkhêzânûm. કિં હું ઉઠાડું. V. I
may raise, I may arouse—awake.

૯૧૪૭ યાવાનચ, yâvânacha. Dink. નાં પામનારાં.
Subs. Even obtainers.

૧૦૪૧૭ આઝોમન્દાન, âzômandân. નાં લોભીઆ. Subs.
Those who are avaricious.

૧૦૪૧૭ આવઝોમન્દાન, avômandân. પાણી રાખનારા,
ઈજ્જત વાલા, આખરદારો. Adj. Holding, contain-
ing—keeping water (plu.); respectable, honour-
able, worthy of esteem and honour (plu.).

૧૦૪૧૭ ખાવોમન્દાન, khâvômandân. વિં આખવાલા,
ઉંઘરેલા. Adj. Sleepy, drowsy (plu.).

૯૧૪૭૭૭૭ આખેઝોમન્દીહાતુમ, akhêzômandîhatum.
વિં અતિશય ઉઠવા લાયકનાઓ, અતિશય માણુમ કરવા
લાયકનાં, ઘણા હાંસેલ કરવા લાયકનાં. Adj. super.
Most liable to. get up, most subject to make
known, most worthy of acquiring (plu.).

૯૧૪૭૭૭૭ યાઝોમન્દીહાતુમ, yâzômandîhâtûm. વિં
ઘણા ખુબેરગ થવા લાયકનાં, ઘણા વધારો કરવા લાયકનાં,
ઘણા ઈરાદો કરવા લાયકનાં, ઘણાં ખુલંદ થવા લાયકનાં. Adj.
super. Most worthy of being great—exalted,
most worthy of increase, most worthy of mak-
ing an intention, most worthy of being exalted.

૧૦૪૭ અ-અવા, a-avâ. વિં સાથે નહીં; જુદું. Adj. Not in
company with, not in concert with, separate.

અ-અપાર, a-apâr. વિં દુર—આધું નહીં, નજદીક.

Adj. Not distant—remote, nigh, near.

અએવાર, aêvâr. નાં સાંહાંજનો વખત. Subs. The evening time, eventide, evening.

અહવાર, ahvâr. નાં મેહબુબ, માયુક. વિં સરગરદાન. Subs. A sweetheart, a mistress, a lovely woman. Adj. Wandering, confounded.

અ-અપારી, a-apârî. વિં દુરી વગર, રદ થયા વગર. Adj. Without being distant, without being rejected—annulled.

અહવારી, ahavârî. નાં સરગરદાની, હેરાંનગતી. Subs. Wandering, distress, misfortune.

અ-અવારીન, a-avârîn. કિં આજ્ઞાં નેકી ના કર. V. imper. Don't practise virtue.

અએવારે, aêvârê. See અએવાર aêvâr.

યાઝ, yâzî. વિં બુઝેરગ થનાઈ, ઈરાદો કરનાઈ. Adj. Becoming great—exalted, extending.

યાવશ, yâvash. હબયાં અં અથવા તે, યા તે. Conj. Or he.

યાવી, yâvî. વિં પામનાઈ, હાંસેલ કરનાઈ જેમકે. પાદી આવી. “પાદી આવી”=પદલો પામનાઈ. Adj. Obtaining, acquiring; as in પાદી આવી padyâvî=Obtaining reward.

અ-હોશી, â-hôshî. Dâd. નાં અમર્તી. Subs. Immortality. Comp. Av. અમર્તી.

આખેઝીહેદ, akhêzîhed. કિં ઉઠેછે. V. Gets up, rises (pres. 3rd sing.).

૧૭-૭૭૭ યાવશેદ, yâvashêd. કિં પામશે, મેલવશે, હાંસેલ કરશે; V. He will get—make profit, he will gain, he will reap an advantage.

૧૭-૭૭૭ યાવીહેદ, યાવીહેત, yâvîhêd, yâvîhêt. કિં પામિછે, આએપત હાંસેલ કરેછે. V. He gets—obtains, he gains advantage.

૧૭૭૭ આખેજશન, âkhêzashna. નાં ઉઠવું તે, ઉઠાણ, ઉભાણ. Subs. Act of rising—getting up, rising.

૧૭૭૭ યાવદાન, âvdân. નાં પાણી રાખવાનું વાસણ, પાણી પીવાનું વાસણ; પાણીનું મયક. Subs. A water-vessel, a drinking vessel; any reservoir of water, as a lake, pond, &c. Per. آباد

૧૭૭૭ યાવશને, yâvashnê. નાં પામવું તે, હાંસેલિયત. Subs. Obtaining, gaining, profit.

૧૭૭૭૭ આખેજશનાન, âkhêzashnân. નાં ઉઠનારાં. Subs. Those who rise—get up.

૧૭૭૭૭ યાવશનાન, yâvashnân. નાં પામનારાં, હાંસેલ કરનારાં. Subs. Those who obtain—gain.

૧૭૭૭૭ આખેજશની, âkhêzashnî. નાં ઉઠાવવાનું કામ, (ઉંઘમાંથી) જગાડવું, ઉસ્કેરવું; ફરીઆદ, શોર, પોકાર; નેહેસ્ત—નાજુદ—નાફતેહમંદ—કોશેશ, એક કામને મજબુત પકડવું. Subs. Act of raising—lifting up—arousing—exciting; complaint, uproar, a loud cry; an unsuccessful effort; laying hold of a work.

૧૭૭૭૭ યાવશની, yâvashnî. નાં પામવું, આએપત, ક્ષયદો. Subs. Act of gaining—obtaining, profit, benefit.

૧૭૭૭૭ આખેજશની, âkhêzashnî. Dink. વિં ઉઠવું, ઉઠી

શકે તેવું, ઉભરાવું, પસંદ કરવું. Adj. Rising, capable of rising; overflowing, choosing, selecting.

જાવશ્ન યાવશ્ની, yāvashnî. વિ. ઉમેદ ધરાવનારું. Adj. Expectant of hope.

ખાખેજશ્ને, ખેજશ્ને, âkhêzashnê, khêzashnê. ના. ઉઠાણ, ઉઠવું; માલમ કરવું. Subs. Act of getting up; act of making known.

ખેજશ્ની, khêzashni. Dâd. ના. માલુમ કરવું, વાકેફ કરવું; ઉઠાવવું. Subs. Giving information, making known, acquainted with; raising, lifting up.

યાવશ્ને, yāvashnê. ના. મેલવવું, હાંસેલિયત, જે કંઈ મેલવેલું તે. Subs. Act of gaining, profit, what is obtained.

યાવશ્ને-મીનશ્ને, yāvashnê-mânashnê. વિ. વિચારને મલવું. Adj. Coinciding with one's views.

યાવશ્ત, yâvasht. Vand. XX. ક્રિ. પામ્યું. V. Obtained, acquired (past tense).

હાવેશ્ત, hâvêsh. Afg. Ghâm. ના. ચેલો, શિષ્યનાર, શિષ્ય, શાગેરદ, બેહુદીન. Subs. A disciple, a pupil, a learner, a scholar, a layman. Av.

સાઝેશ્

સાઝેશ, sâzêsh. Dink. ના. અનાવ, સંજોગ; અનાવવાનું કામ, અંધ બેસાડવું; તૈયારી. An event, coincidence; act of making—performing, adapting; preparation. Per. سازش

હેખેશ, hékhzêsh. Vand. XIX. ક્રિ. તુને અલાવવું બેઈએ, તુને માર્ગ અતલાવવો બેઈએ. V. You

should guide—show the way. Comp. Av.

આહિસ્તે

આહિસ્તે, âhêste. કિં અં હલવે, હલવે રહીને. Adv.

Slowly, gently. Per. આહિસ્તે

અ-અવસ્પાર, a-avaspâr. કિં આજ્ઞાં ના સોંપતો
—સંપુરક કરતો. V. imper. Don't entrust, don't
give in charge of, don't deliver over to. Con-
trast Pâz. સંપુરક, Per. સંપુરક

અ-અફસ્તુન, a-afastun. કિં આજ્ઞાં ના ફેરવ. V.
imper. Don't change—turn.

આહેન, આહીન, âhen, âhîn. Yas. XXX. નાં
લોહું. Subs. Iron. Comp. આહીન

આહેન, આહીન, âhen, âhîn. See આહીન

આખેજીનાની, âkhêzînânî. Dâd. કિં હું ઉઠાડીશ,
હું અગૃત કરીશ. V. I will make (him) rise—get
up, I will arouse.

આખેજીનાનદ, âkhêzînânad. કિં ઉઠાડે, જગાડે.
V. May make (him) rise—get up, may arouse.

યાવીનદ, yâvînad. કિં મેલવે, પામે. V. He may
get—obtain—acquire.

યાવેન્દ, yâvênd. કિં મેલવશે, પામશે. V. Will gain
—acquire. Comp. Per. પામશે

હેખઝીનદ, hêkhzînad. Vand. XIX. કિં હું માર-
ગે ચલાઉં. V. I may guide—direct.

હેખઝેન્દ, hêkhzênd. Vand. કિં તે ચલાવે—માર્ગ
પતલાવે. V. He may guide—lead the way.

૪૭૭૪૭૪ આખેજનશની, âkhêzînaslnî. નાં ઉઠાડવાનું કામ, અગૃત કરવું. Subs. Raising, lifting up, arousing.

૪૭૭૪૭૪ આવીનશની, yâvînaslnî. નાં પમાડવાનું-હાંસેલ કરાવવાનું કામ. Subs. The act of causing acquisition or gain.

૧૯૭૪ આખેઝીનદ, akhêzînad. કિં ઉઠે, પામે; V. He may get up—rise, he may obtain.

૬૧૭૪ ખેઝીનમ, khêzînam. કિં હું ઉઠું. V. I may rise—get up.

૭૭૭૪ અ-અવીઝે, a-avîzê. વિં ગડવું, અપવિત્ર, નાપાક, અશુદ્ધ. Adj. Turbid, foul, polluted, impure, unclean, inaccurate, incorrect.

૧૭૭૪ આખેઝેદ, ખીઝેદ, âkhêzêd, khîzed. કિં ઉઠે, ઉભો થાય, ચાહે. V. May rise—get up, may wish.

૧૭૭૪ ખેઝીદ, khêzîd. નાં ફીકર, ચીંતા. Subs. Anxiety, concern, solicitude. Pâz. ૬૨૭૪

૧૭૭૪ યાવેદ, yâvêd. કિં પામે—હાંસેલ કરે; અણે. V. May get—obtain; may come to know.

૧૭૭૪ હાઝેદ, hâzêd. કિં તે આપેછે. V. He gives.

૧૭૭૪ ખેઝીદે, khêzîdê. ભૂં ફૂં ઉઠેલું, ઉભું થયલું. Past part. Risen, got up, stood up.

૧૧૭૭૪ આખેઝીદન, âkhêzîdan. કિં ઉઠવું, ઉભું થવું, ઉઠી જવું; માથે લેવું; માંલમ કરવું; પામવું, હાંસેલ કરવું. V. To rise—get up, to leave one's seat, to stand up, to undertake, to take upon one's self any business; to make known; to obtain—acquire.

॥ १७७७ याजीदन, yāzīdan. કિં બુઝેરગ-બુલંદ થવું; ઈરાદો કરવો; હાથ લંબાવવા, કોટી કરવી. V. To be great—exalted; to make an intention, to be at, to have an eye to; to stretch out the arms, to embrace. Per. یازیدن

11. ॥ ॐ साञ्जिदन, sâzidan. કિં બનાવવું, તૈયાર કરવું; સાચું કરી આવવું, કાંકાં મારીને શોધવું; હથિયારબંદ કરવું. V. To make, to mould, to prepare; to verify; to search for by groping; to arm. Per. سا; یدن

॥~~ହାକିଜି~~ ହାକିଜିନ, hakhizîdan. ଡିଂଡ଼େଉଁ, ପୁଡ଼େ ଯାଉଁ, ଅଗାଉଁ,
 ଧାଉଁବା ଲାଗାଉଁ. V. To get up—rise, to follow, to
 awake, to pursue. Comp. Av. Rt. ~~ହାଉ~~, ~~ହାଉ~~

॥ **હાઝીદન**, hâzîdan, Pah. Shah. ક્રિ० રડવું; શોક કરવો; જોવું, નેઘાહ કરવી. V. To weep, to cry, to bemoan ; to see, to observe, to mark, to direct the mind.

ହାଜେମ, hâzêm. କିଂ ହୁଁ ଆପୁଂହୁଁ. ନାଂ ଅବମ କରବୋ,
 ନହସାଡ଼ି ଯୁକ୍ତବୁଂ. V. I give. Subs. Oppressing,
 putting to flight. Comp. Ar. هازم

હાજેર, hājêr. ક્રિ० અં નજદીક આવેણું, હાજેર, નાં
રોકડ; રહેનાર, પડોસી. Adv. Being at hand, close
at hand, present. Subs. Ready money, an
inhabitant, a neighbour. Per. حاضر; as in

יש לי פה פקדון אצלך, משהו שאתה צריך.

૧૯૪ આખેઝે, âkhêzê. ભૂં કૂં ઉઠાવેલું. Past part.
Raised, lifted up.

૧૯૪ યાવ, yâv. કિં તું પામ ; નાં પામનાર. V. imper.
Acquire (thou). Subs. One who acquires.
Comp. Av. Rt. ૭ Per. یاب, یاب

૧૯૪ સાઝ, sâz. કિં તું બનાવ—કર, નાં બનાવનાર, કરનાર.
V. imper. Do—make (thou). Subs. One who
does—makes. Per. ساز

૧૯૪ યાજ્વાર, yâjvâr. Pah. Shâh. વિં પરસ્તેશ કર-
નારની મીશાલે, પરસ્તેશ—વખાણ કરનાર તરીકે. Adj.
Like an adorer, in the capacity of a worshipper
—praiser. Av. Rt. ૬ = to adore. Comp. ૬
to Per. وار, (possessing, resembling as شاهوار)

૧૯૪ હાક્ટે, hakhtê. Bund. નાં પીડુ. એ નો બગડેલો
આકાર. Subs. The abdomen. Corrupt form of
પાં

૧૯૪ હાઝુઈદન, hâzuîdan. કિં હેરાન થવું, હલકાઈમાં
રેહેવું. V. To be harassed, to suffer pains, to
remain in meanness.

૧૯૪ હાચુનાન, hâchunân. નાં એક નદીનું નામ છે ? Subs.
The name of a river?

૬૧૯ આખેઝુમ, âkhêzum. કિં હું ઉઠું—ઉભો થાઉં ; હું
પામું. V. I may get up—stand up—rise ; I may
get—acquire.

૬૧૯ હેઝુમ, hêzum. Gloss. મારું કાઠી, બાલવાનાં લાકડાં.
Subs. Firewood, fuel. Comp. Per. هيزم Sans.
इयम. Comp. ૬૦૦

પ્રથમ યાવીનદ, yâvinad. ક્રિ० see પ્રથમ

પ્રથમ યાવાં, yâvân. નાં પામનારા, હાંશેલ કરનારા. Subs. Those that obtain—acquire.

૧૭૫ અખજે, akhjê. નાં દેરમનો છાપ. Subs. The stamp of a *deram*.

૧૭૬ યાઝે, yâzê. નાં આરાધના કરનાર. Subs. One who invokes—pays homage to (celestial spirits).

૧૭૭ યાઝે, yâzê. વિ० આરાધના-વખાણને લગતું. Adj. Pertaining to adoration—praise.

૧૭૮ યાફે, yâfê. Pah. Shâh. વિ० બેહુદું, મુરખાઈ ભરેલું, ફોકટું. Adj. Absurd, foolish, stupid, vain. Per. یا

૧૭૯ યાવે, yâvê. વિ० ગુમ થયેલું, પાથમાલ થયેલું નાં મદદ; જોડી કહાડેલી વાત. Adj. Lost, ruined, destroyed. Subs. Assistance, help; a fiction.

૧૮૦ હાઝે, hâzê. નાં વાલી, મુતવલી, નેઘાહ રાખનાર. Subs. A guardian, a patron, the superintendent or administrator of any charitable institution, a keeper.

૧૮૧ આવકશ, âvkash. નાં પાણી ખેંચનાર—લઈજનાર, પાણી ભરવાની ચામડાંની બાટલી. Subs. A drawer or carrier of water; a leather water-bottle. Per. آبکش

૧૮૨ યાજગી, yâjgî. નાં પરંસ્તેશ, આરાધના, નામનું સ્મરણ કરવું (જેમકે dev-yajgî દેવ યાજગી). Subs. Worship, adoration, act of invoking (as in dev-yajgî).

અવગ્ધા યાવગ્ધી, yâvagrî. નાં આએપત, આવક, પામવું.
Subs. Gain, income, earnings, gaining.

અવગ્ધા આહૂ, અહી, âhû, ahî. Gloss. નાં એબ, આમી, ક-
સૂર, ઈલ્લત; હરણ. Subs. Imperfection, blemish,
defect, failing, fault; an antelope, a deer.

અવગ્ધા આખેજનદ, âkhêjînad. કિં ઉઠે, ઉભરાય. જેમકે
ઠાવગ્ધા ગણ વાદેઆખેજનદ (શરીરનો) પવન ઉભરાય. V.
May sprout—issue, may rise, break forth; as
ઠાવગ્ધા ગણ vâdê âkhêjînad.

અવગ્ધા યાઝગ્ધી, yâzgrî. See અવગ્ધા yâjgrî.

ઠાવગ્ધા હજંદ, hajand. નાં એચનાર, તાણનાર. Subs.
One who pulls—draws.

અવગ્ધા અ-અવજરોમન્દાન, a-avjârômândân. નાં
નાહીમ્મતીઓ, હીચકારા; વગર ચમત્કારનાં. Subs.
Cowards, those who fear danger, timid persons;
having no miracles—wonders.

અવગ્ધા અ-અફઝલ, a-afzul. કિં આજ્ઞાં પરેશાન—હેરાં ના
કર. V. imper. Don't make distracted—sad,
don't harass.

અવગ્ધા દો-હફત, બી-હફત, dô-haft, bî-haft. વિં એ સાત-હફતા,
ચૌદ. Adj. Twice seven fourteen. Av. અવગ્ધા અવગ્ધા

અવગ્ધા યાફત, yâft. નાં મોરાદ, આએપત, નફો, હાંસેલ, કિં
પામ્યું, મેલવ્યું. Subs. Wish, desire, income, gain,
profit, winnings. V. He obtained—acquired.

Av. અવગ્ધા, Per. یافت

અવગ્ધા યાફતશ, આયમ્તી, યાફતી, yâftash, âyaptî, yâftî.

નાં આએપત, આવક, કમાણી, નફો, હાંસેલિયત. Subs. Gain, income, earnings, profit, advantage. Av.

آیفت, Per.

જેઠ્ય યાફતગી, yâftagî. નાં મેલવવું, હાંસેલ કરવું, હાંસેલિયત. Subs. Obtaining, acquiring, gain.

જેઠ્ય યાફતીનેદ, yâftînéd. Dâd. કિં પામેછે, હાંસેલ કરેછે. V. He gains—obtains—acquires.

જેઠ્ય યાફતીનીદન, yâftînídan. કિં પામવું; પમાડવું. V. To obtain; to cause to obtain.

જેઠ્ય યાફતે, yâftê. બૂં કું પામેલું, મેલવેલું, હાંસેલ કરેલું. Past part. Got, obtained, acquired. Per. یافت

જેઠ્ય યાફતન, આયમન, yâftan, âyaptan. કિં પામવું, હાંસેલ કરવું, આએપત કરવી, નફો મેલવવો. V. To gain, —acquire, to make money by, to earn, to get profit. Av. Rt. ۛ (as in ۛ), Per. یافتن

જેઠ્ય યાફતે, yâftê. Khord. Av. See ૧૨૦૦ yâftê.

જેઠ્ય અયાવચ, ayâvacha. ઉભયાં અં યા, વહી, અથવા. Conj. Or, also.

જેઠ્ય યાવ, અયાવ, yâv, ayâv. S.G. See ૭૭૦ ayâvacha.

જેઠ્ય આખેઝમ, âkhezam. See ૬૧૦ âkhêzum.

જેઠ્ય યાવમ, yâvam. કિં હું પામું-હાંસેલ કરું. V. I may obtain—acquire. Per. یابم

જેઠ્ય સાઝમ, sâzam. કિં હું બનાવું—કરું—સમારું, હું તૈયાર કરું—હથિયારબંદ કરું. V. I may make—perform, I may prepare—arm. Per. سازم

જેઠ્ય આવર, khâvar. Per. Vajar. નાં મેહરબાની રાખનાર, બરદાશત કરનાર, પરવરેશ કરનાર, માહેબ; મોસનાર;

ઉગમણ—પૂર્વ દિશા. Subs. One who shows kindness—regard, a protector, a guardian; one who endures; the east, the eastern region.

Per. خاور

૧૫૪ યાવર, yâvar. નાં મેલવનાર, યામનાર; મદદગાર. Subs. One who obtains—gets; a helper. Per. ياور

૧૫૫ યાવેર, yâvêr. વિં હંમેલદાર. Adj. Pregnant.

૧૫૬ ૧૫૫ આવરાંની, khâvarânî. વિં મેહેરબાની—બરદાસ્ત કરનારાઓ. Adj. Those who are kind, those that are hospitable, those who treat with care and attention.

૧૫૭ ૧૫૬ યાવરાંની, yâvarânî. વિં મદદ કરનારા. Adj. Those who assist—help.

૧૫૮ ૧૫૭ ખાવરી, khâvarî. નાં મેહેરબાની, પરવરશી, દયા. વિં દયાલુ. Subs. Favour, grace, protection, compassion, mercy. Adj. Merciful. Pâz. مساعد

૧૫૯ ૧૫૮ યાવરી, yâvarî. નાં મદદગારી. Subs. Aiding, helping. Per. ياري

૧૬૦ ૧૫૯ અ-અવરદાર, a-avardâr. વિં વગર હંમેલનું, ગર્ભ-વાહું નહીં. Adj. Not pregnant, not conceived.

૧૬૧ ૧૬૦ અ-અજરૂન, a-ajrun. કિં આજ્ઞાં ના ખોદ—ખણ. V. imper. Don't dig, don't excavate.

૬૫૫

૬૫૬ ખાજ, khâj. નાં કાનનો આપડો; ક્રિસ્ત. Subs. The flap of the ear; the Christian cross. Per. خاج

૬૫૭ યાચ, yâch. Dâd. એક પ્રત્યય છે જેનો અર્થ “લગતું”

થાયછે. :—જેમકે જુદા કાએદાને લગતું. An affix denoting *pertaining to*; as જુદા = pertaining to law.

જુદા હાજત, hâjat. નાં મોરાદ. Subs. Need, necessity, desire.

ફક્ત

જાન ફક્ત યાઝાન, yâzân. નાં ઈરાદો—ધારણા કરનાર. Subs. One who makes an intention, one who proposes to himself.

અસજદા, a-sazdâ. વિં નિરપરાધી, શુનાહ—તકસીર વગરનું, પાક. *Adj. Innocent, guiltless, sinless, pure.

યાઝદાન, yâzîdan. કિં ઈરાદો કરવો, ધારણા કરવી; અકસોસ કરવો; શુલંદ થવું; હાત લંબાવવો, કોટી કરવી. V. To intend, to propose to oneself; to desire, to feel sorrow, to suffer grief, to be exalted—elevated; to stretch out the arms, to embrace. Per. یا زید .

અહાઝુન, ahazun. Gloss. કિં અં આએ જમાને. —વખતે, આએ પલે, હમણા. Adv. At this age—time, at this moment, presently.

ખાઝાને, khâzanê. નાં પોતાની ઓરતની બેહેન, સાલી. A wife's sister, sister-in-law.

ખાઝે, khâzê. વિં ખમીર કીધેલું. Adj. Leavened.

યાઝે, yâzê. નાં ધુજરી, ધુજરો. Subs. Trembling, shivering, trepidation, woe, horror.

જેઠ યાઝગી, yâzagi. નાં પુજનાર, 'ઈજનાર, આરાધના કરનાર, પરસ્તેશ—વખાણ કરનાર. Subs. A worshipper, adorer, one who pays divine honours to, one who praises.

જેઠ

જેઠ અ-અત, a-at. કિં અં એ એમ નહીં, નહીં તો. Adv. I wish you would not, if not.

જેઠ અખત, akht. નાં ઝુંડો. (જેઠ અખતરનો ટુંકો.) Subs. A banner, ensign (contraction of જેઠ akhtar).

જેઠ અખત, akht. નાં એક મ્હોટા જદુગરતું નામ છે. Subs. The name of a great conjuror, called *Akht-Jâdu*.

જેઠ અખત, akht. Gloss. નાં મીસાલ; ઉઠાડવું, ઊઠ્યું; દોસ્ત; નજર, નેગાહ; ઉપર ખેંચવું. વિં ખરાબ; એકમલતું, નજદીક. Subs. Simile; raising, lifting up, getting up; a friend; the eye, a look; pulling up. Adj. Bad, evil; similar, near.

જેઠ અખત, akhta. Dâd. કિં અં તુરત, જલદી; જેમકે જેઠ “અખતચાર” = તુરત ઉપાય કરનાર. Adv. Immediately, quickly; as જેઠ = akhtachâr = one who adopts remedies—measures immediately.

જેઠ અખત, akht. નાં ગલીચાઈ, નજ સાત, કાદવ, કચરો. વિં ધુરં, ખરાબ. Subs. Filthiness, rubbish, refuse. Adj. Bad, wicked, ill. Av. જેઠ

જેઠ અખત, akhta. નાં ભાઈ. Subs. A brother.

જેઠ આખત, âkht. નાં અજમાયશ, તપાસ. કિં તપાસ્યું. Subs. An experiment, experience, trial. V. Made an experiment, experienced.

૧૭૭ ઈશ્ત, isht. નાં મરજી, ઈચ્છા, આહૈશ ; જેમકે, = ૧૭૭૧૭૭૧
સર્વથી સારી મરજી. Subs. Wish, desire, choice,
will ; as ૧૭૭૧૭૭૧ = the best wish. Av. ૧૭૭ = Sans.

इष्टि. Av. Rt. ૧૭૭ = S. Rt. इष् = to wish.

૧૭૭ ઈહદ, ihêd. એક પ્રત્યય છે કે જે વર્તમાનકાલ ત્રીજા પુરુષ
એકવચનની નિશાની તરીકે વપરાય છે. જેમકે ૧૭૭૧૭૭૧
આસ્તુની હદ = તે જુવેછે. A verbal termination
denoting present tense third person singular ;
as ૧૭૭૧૭૭૧ = âstunihêd = he sees.

૧૭૭ ઓખત, ôkht. નાં બહેન. Subs. A sister. Ar. أخت

૧૭૭ ખાદ, khâd. નાં ચીલ, સોરી, ગરૂડપક્ષી. Subs. A
kite, a rapacious bird of the hawk kind, an
eagle. Per. خاد

૧૭૭ ખાદ, khâd. નાં સ્વાદ લેવો તે, ખાવું તે. Subs. Eating,
tasting. Av. Rt. ૧૭૭ = Sans. Rt. स्वाद् = to taste.

૧૭૭ ગશ્ત, gasht. ક્રિં કર્યું, બદલાઈ ગયું. V. Turned
(round), altered. Per. گشت

૧૭૭ દશ્ત, dasht. નાં જંગલ, વેરાંન. Subs. A forest or
wood, a plain without water. Per. دشت

૧૭૭ દસ્ત, જસ્ત, dast, jast. નાં હાથ, ઊર, કુદરત, કાબુ,
મજબુતી. Subs. Hand, strength, power, restraint,
vigour. Av. ૧૭૭ = Sans. हस्त = Per. دست

૧૭૭ દાદ, dâd. નાં કાપનાર, ભાંજનાર ; જેમકે ૧૭૭૧૭૭૧
અસ્ત-વી-દાદ = હાડકું ભાંજનાર, દેવનું નામ છે. Subs.
One who cuts—breaks ; as ૧૭૭૧૭૭૧ = ast-vî-dâd =
one who breaks the bones, name of a Dev.
Av. Rt. ૧૭૭, ૧૭૭ = S. Rt. दो, दा = to cut.

૧૭૭ } દિશ્ત, disht. Vand. XVII. નાં દેખાડનાર ; હાથનું

૧૭૭ } આંગળું ; અરધી બીલ્લસ. Subs. That which shows ; a finger ; half a span. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

૧૭૭ યજદ, yazad. નાં ઈશ્વરી માનને લાયકનો, ઈજ્જવાને લાયકનો (અસલ અર્થ), ખોદા ; ઈજદ, કરેસ્તો. Subs. Worthy of divine honours—adoration (lit.), God ; an angel. Av. 𐬵𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 = Per. 𐬵𐬀𐬭𐬀 Av. Rt. 𐬵𐬀𐬭𐬀 = to adore.

૧૭૭ યશ્ત, yasht. નાં યશ્ત, આરાધના, બંદગીઓનું નામ છે, જેમકે. “અહુરમજદયશ્ત,” કિં ઈજ્યું. Subs. Yasht, invocation, praise (to celestial spirits), name of certain prayers, as Ahurmazd yasht. V. Invoked. Av. 𐬵𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

૧૭૭ યાત, yât. નાં એક ગુનાહનું નામ છે કે જેનો વજન એક સો હેંસી (૧૮૦) અસ્તેરનો છે. Subs. The name of a crime whose heaviness is equal to 180 *Astêrs*.

૧૭૭ યાદ, yâd. નાં યાદદાસ્ત, અજબર, યાદ ; જગૃતી, બેદારી ; નકશ, ચિતાર ; દિલમાં નેગાહ રાખવી. Subs. Remembrance, recollection by heart, memory ; the state of being awake, vigilance ; painting, picture ; keeping in the heart. Per. 𐬵𐬀

૧૭૭ શેદ, shéd. એક પ્રત્યય છે કે જે બવિચ્છાલ ત્રીજા પુરૂષ એકવચનની નિશાની તરીકે વપરાય છે, જેમકે 𐬵𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 “આસ્તુનશેદ = તે જોશે. A verbal termination denoting future tense third person singular ; as 𐬵𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 astunashéd = he will see.

૧૭૭ સખ્ત, sakht. વિં કઠણ, મજબુત, અઘરું, સખત, એસ્સા-

વાહુ. Adj. Hard, solid, strong, difficult, firm, violent, intense. Per. ساخت

૨૭ હખ્ત, hakht. નાં પીર, મરદની જત, ગાંડનું સુરાખ. Subs. The abdomen, the male organ of generation, the anus. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

૨૭ હખ્ત, hakhta. નાં જનાકાર, છીનાલ. Subs. An adulteress.

૨૭ હસ્ત, અસ્ત, hast, ast. કિં છે. V. Is. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀 = Sans. अस्ति = Per. است, هست

૨૭ હાત, hât. કિં આજાં ઉઠ, ઉભો થા. V. imper. Get up, rise, stand up.

૨૭ હાત, hât. Yas. IX. નાં બાજુ, દંડ; જેમકે. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 ફરાહાત = પોહોલી—કુશદે—બાજુ. Subs. The arm from the shoulder to the elbow; as 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 farâhât = developed—expanded arm from the shoulder to the elbow.

૨૭ હાત, hât. નાં હા, ભાગ. Subs. A chapter, a portion, a section. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

૨૭ હાદ, hâd. કિં છે. V. Is. Pâz. 𐬨𐬀𐬭𐬀

૨૭ હાદ, hâd. બૂં કું યજદાંએ રાખેલું. Past part. Preserved by God.

૨૭ હાદ, hâd. કિં હોતે. M. K. chap. I. Had been, would have been. Pâz. 𐬨𐬀𐬭𐬀

૨૭ હેખ્ત, હાત, hêkht, hât. Gloss. નાં આઈન, રવેશ; રોનક; આદદાસ્ત, અગૃતી; નકશ, ચિતાર. Subs. Usage, custom; elegance, beauty; memory, wakefulness; painting, picture.

જેઠ હેદ, hêd. ક્રિં હોય. V. May be.

જેઠ અસ્તા, astâ. નાં જરથોસ્તની અવસ્તાની કેતાબો.

Subs. Avastâ, Books of Zoroaster.

જેઠ અહદા, ahadâ. Gram. Das. Pêsh. વિં એક,
૧. Adj. One, 1.

જેઠ એસ્તા, êstâ. Per. Vajar. નાં સેતાએશ, વખાણ.
Subs. Praise, encomium.

જેઠ અહદા-અસરીઆ, ahadâ-asarîâ. Gram.
Das. Pêsh. વિં અગીઆર, ૧૧. Adj. Eleven, 11.

જેઠ અહદા-અસરીન, ahadâ-asarîn. Gram.
Das. Pêsh. સંખ્યાં વિં એકવીસ, ૨૧. Numer.
adj. Twenty-one, 21.

જેઠ યથા-અહુ-વૈરીઓ, yathâ-ahu-vairîô. Nyâ.
Khur. નાં એક બંદગીનું નામ છે. “યથા અહુવૈર્યો.”
Subs. Name of a prayer, *Yathâ Ahu-Vairyô*.

Av. હૈમવૈર્યો

જેઠ યશ્તે-ગેહાંન, yashtë-gêhân. નાં ગેહેસારણું.
Subs. Prayer for the dead body before final
disposal.

જેઠ યશ્તે-ગાહ, yashtë-gâh. નાં આરાધના કરવાની
જગા. Subs. Place for adoration—invocation.

જેઠ અખત-અએત, akht-aêt. ક્રિં ખરાબ—નઠારું છે. V.
Is bad—evil—hurtful.

જેઠ અખત-હેદ, akht-hêd. ક્રિં ખરાબ થાયછે, વિં
ખરાબ, નઠારું, બુરું. V. Becomes bad—evil. Adj.
Bad, evil, foul, wicked.

જાણુ દશતાન, dashtân. નાં ઓરંતની જવાનીનું ચિન્હ-
નિશાની, દસ્તાન. Subs. Menses, menstrual dis-
charge, marks—signs of youth in women. Av.
دشتان, Per. دشتان

જાણુ હસ્તાન, hastân. નાં જેઓ હૃદયાત છે તેઓ, હૈયાતી
વાલાઓ. Subs. Those who exist—live, the exist-
ing people. Comp. Av. हस्त

જાણુ હાતાન, hâtân. Vîsp. નાં યજ્ઞશ્વેનં હાઓકરદાઓ.
Subs. Chapters of Yaçna. Comp. Av. यज्ञ

જાણુ આસ્તાનીહા, âstânîhâ. નાં આક્રતો, વધનો.
Subs. Calamities, afflictions, misfortunes, im-
pediments.

જાણુ અ-અતીબુન, a-atîbûn. કિં ના બેસ. V. Don't
sit.

જાણુ આસ્તાને, âstâne. See જાણુ âstânîha.

જાણુ અયુતાક, ayutâk. નાં એક કકડો—ટુકડો; એકણું.
સાદું. (એ શબ્દ જાણુ અયોતાકનો બીગડેલો લાગેછે.) Subs.
One piece—part, single, solitary, simple. (This
word seems to be the corrupted form of જાણુ
ayôtâk.) Comp. Per. یک

જાણુ ગશતાકે, gashtâkê. વિં ફરતું, હીલતું. Adj.
Turning, moving.

જાણુ ચેહાર તાકે, chêhâr tâkê, dôdô tâkê.
નાં ચાર કડકા—ટુકડા. Subs. Four pieces—divi-
sions; four parts.

જાણુ યશતાકે, yashtâke. વિં યજ્ઞશ્વે—આરાધના કરવા

લાયક ; નાં આરાધના કરનાર. Adj. Worthy of adoration—divine homage. Subs. One who performs Yaçna, an adorer of celestial spirits.

ગ્રંથ સેદ-તાકે, sêd-tâkê. નાં સીતેર ગુકડા. Subs. Seventy pieces—parts.

સાતુનેદ, sâtunêd. Nyâ. Atash. કિં તે ચાલે— પોહોચે. V. He may go—pass—reach.

હાક્ષેદ, hakhzêd. Vand. XVIII. કિં પાસે અય ; ઉત્પન્ન થાય ; પરીણામ નીપજે. V. May go by ; may be produced ; may result.

હાતાદ, હસ્તાદ, hâtâd, hastâd. Nyâ. Atash. કિં થાએ, હોએ. V. Be, may it be (benedictive).

હાદુખ્ત, hâdukht. Dink. નાં એકવીસ ગુસ્ક મધે- નાં એક ગુસ્કનું નામ છે ; એક બંદગીનું નામ છે. Subs. One of the names of the twenty-one Nosks ; the name of a prayer. Comp. Av. હાદુખ્ત

હાતામ, hâtâm. Vîsp. નાં હસ્તી—હૈયાતીવાલાઓ ; બીજાઓ, લોકો ; એક કરદાનું નામ, જેમકે. — જાતક ગ્રંથ Subs. Those who are living—existing ; others, people ; the name of a chapter of Yaçna. Av.

જાતક ગ્રંથ

આખ્તાર, âkhtâr. નાં ઉપર ખેંચનાર, બાહર લાવનાર, અજમાવનાર, છાંટનાર, અરાબ કરનાર. Subs. One who pulls up, one who brings forward, one who makes an experiment—trial, one who sprinkles, one who does evil—harm.

ishtar ishtar, ishtâr. Yt. Sîrôz. નાં આહનાર. Subs.
One who wishes—desires. Av. Rt. 𐬔𐬀 = to
desire.

ishtar ishtar, ishtâr. Vand. V. નાં ઉભું રહેનાર;
જેમકે 𐬔𐬀𐬔𐬀 = ગાડીમાં ઉભો રહેનાર, પેહેલવાન. Subs.
One who stands; as 𐬔𐬀𐬔𐬀 = one who stands
on the chariot; a hero.

ishtar dâstâr, dâstâr. Yâs. I. નાં રાખનાર; જેમકે
𐬔𐬀𐬔𐬀𐬔𐬀 = અકબલ રાખનાર (અસલ અર્થે), પાહાડનું નામ છે.
Subs. A keeper, as 𐬔𐬀𐬔𐬀𐬔𐬀 = one who possesses
sense (lit.), name of a mountain.

ishtarân yashtârân, yashtârân. Gram. Dr. Spiegel. વિં
ઈન્વા લાયકના. Adj. Worthy of being invoked—
praised—adored.

hakhti, hakhtî. નાં પીડું. Subs. The abdomen.
Av. 𐬔𐬀𐬔𐬀 = Sans. सविथ.

hâde, hâde. Sad. Bund. નાં એક હાં Subs. A
chapter (of Yaçna). Av. 𐬔𐬀𐬔𐬀

âkhtêh, âkhtêh. નાં બાહરે ઁંચવું, ઠાંગવું, પોંદો-
ચવું. Subs. Pulling out, suspending, reaching.
Comp. Per. آختن

âdash, âdash. Gloss. નાં આતશ. Subs. Fire.
Av. 𐬔𐬀𐬔𐬀, Per. آتش

yashtashnê, yashtashnê. નાં ઈન્વું, ઈન્વા. Subs.
Act of invoking—praising; adoration.

અક્ષર-ગાવ્યાન, akhta-gâvyân. નાં એ બોલ
 ૐક્ષર “અખ્તર” નો ટુંકો થયલો છે; ગાવ્યાની જુંડો, કે જે
 પાદશાહ કરેદુને જોહાકની સાથે લડાઈ કીધી તે વખતે “ગાવે
 આહુંગર” નામના લોહારે ચામડાનો બનાવ્યો હતો. Subs.
 (The first part of this word (ક્ષ) is the contrac-
 tion of ૐક્ષર “akhtar.”) The Gâvyânî banner
 —flag, which the blacksmith Gâvê had made
 of leather during the fight between Parêdûn
 and Zohâk.

અક્ષર-અદ્, akhtjâdû. નાં એક ખરાબ માણસનું
 નામ છે, કે જેને અખત અદ્ કહેછે. Subs. Name of a
 wicked man, the name of a notorious magician
 generally called Akht the sorcerer. (See the
 tale of Gôshita Faryân.) Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 Pâz.

Per. اخذ جادو

અક્ષતી, âkhtîk. વિં ખેંચતું, તાણતું. Adj. Pulling,
 drawing.

અક્ષતી, âkhtî. ભૂં કું ખેંચેલું, ઉપર લાવેલું. નાં દુરી;
 ખેંહેનત, કોશેશ. વિં આધે, છેડે. Past part. Drawn,
 pulled up, brought up. Subs. Distance, trouble,
 endeavour. Adj. Distant, remote. Comp.
 Per. اختر

અક્ષતી, યાઈતી, yâti, yâiti. Dink. નાં ચાલચલણ,
 રીતભાત; પેશો—ધંધો કરનાર, ઉદ્યોગ કરનાર, રોજગાર
 ચલાવનાર, જીંદગીની રીત. Subs. Behaviour, de-
 meanour, manners; a professional man, a man
 of business, a man carrying on some trade,
 course of life. Av. 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎, Sans. यात.

અર્થ યાદી, yâdî. નાં નોંધ, યાદદાસ્ત. Subs. Memorandum, remembrancer, *memento*, *souvenir*.

Per. یاد

અર્થ યશ્તે-ગાથ, યશ્તે-ગાસ, yashtë-gâth, yashtë-gâs. નાં ગાથાની આરાધના. Subs. Adoration—praise of the *Gâthâ*.

અર્થ હાતે-ગાથ-ગાસ, hâtê-gâthi-gâs. નાં ગાથાનો હા —ભાગ, ગીતાનો ભાગ. Subs. A chapter of the *Gâthâ*, a section of the hymn or religious song in verse.

અર્થ અખ્તે-યાતૂ, akhtë-yâtû. See અખ્ત-જાદુ akht-jâdu.

અર્થ દાદ-દીનાઈ, dâd-dînâî. નાં ઈનસાફી મજહૂબ, ઈનસાફી કાયદો, દીનને લગતો ઈનસાફ. Subs. The true religion, a just law, religious justice, justice conformable to religion.

અર્થ દાદે-ગવાહી, dâdê-gavâhî. નાં દીનને લગતી ગવાહી, મહજબી સાક્ષી. Subs. Religious evidence —testimony. Comp. Per. گواهي + داد

અર્થ યશ્ત-દીનાઈ, yashta-dînâî. નાં કાયદાસરની આરાધના, મહજબી આરાધના, દીનને લગતી આરાધના. Subs. Proper—just adoration, religious adoration—worship.

અર્થ સખ્ત-ગવાહી, sakht-gavâhî. નાં સખ્ત—કઠણ—મજબૂત સાક્ષી. Subs. A powerful witness, strong evidence. Comp. Per. گواهي + سخت

અર્થ સખ્ત-દીનાઈ, sakht-dînâî. નાં કરદા—સખ્ત

ઈનસાફવાણું, મજબુત ઈનસાફી. Adj. Strictly just, rigidly equitable.

સખ્ત-સનેહી, sakht-sanêhî. વિં મજબુત હથિયાર રાખનાર. Adj. Possessing a powerful weapon.

આએ બોલ દીનકર્દ મધે નીચલી એબારતમાં આવ્યો છે. This word occurs in the following sentence in the Dinkard:—

જાજાજી સંપ્રદાય

હાતસ્ત, અખ્તસત, હાતેદ, hâstast, akhtast, hâtêd.

Gloss. કિં ચાલે, આવે. V. May walk—come.

ગષ્ટીન, gashtîin. નાંકેરાવો. Subs. A circuitous turn, winding, circumference. Per. گشت

ગષ્ટીનાદ, gashtîinâd. Yas. XXVIII. કિં (ખોદા કરેને) તે કરે—ચકરાવો લે. V. May he take a circuitous turn, may he take a round.

ગશ્ત-દાદ, gasht-dad. કિં કરવું આપે—કરે. V. May give a walk, may take a walk.

યશ્તેદ, yashtêd. કિં ઈજે, આરાધે. V. May invoke—praise—offer divine honour. Av. Rt. یشتن, Per.

યસ્તેદ, yastêd. કિં કાયમ રહે, રહે. V. May remain permanent, may last for ever, may continue.

યશ્તેદ, yashtêd. Nêrang. See જાજાજી yashtêd.

અ-અતીતુન, a-atîitun. કિં આજ્ઞાં ના બેસ. V. imper. Don't sit.

જાતકશબ્દકોશ યશ્તે-ફરદુમ, yashtê-fardum. નાં પેહુલી યશ્ત, યજ્ઞશ્ત્રેની શરૂવાત. Subs. The first *Yasht*, the beginning of *Yaçna*. જાતક = Av. યજ્ઞશ્ત્રે = first.

જાતકશબ્દકોશ યશ્તે-માનસ્ર-ચ, yashtê-mânsra-cha. નાં યશ્તનાં અવસ્તાબી—પણ. Subs. Even the *Avastâ* of *Yasht*.

જાતકશબ્દકોશ અ-અતીમુન, a-atîmun. ક્રિં ના બર, ના પુર કર, ના રેડ, ના ગાલ, ના પદ. V. Don't fill up, don't make full, don't pour, don't sift—strain; don't recite.

જાતકશબ્દકોશ ખાતેર, khâtêr. નાં ખાતર, દિલ. Subs. Sake, regard, consideration, the heart, mind. Per.

જાતકશબ્દકોશ હાદેર, hâdêr. Gloss. નાં ફરસંગ, ફરી; ફરીર

જાતકશબ્દકોશ લિં પુષ્કલ, ઘણું; સંગીન દેહનો. Subs. *Farsang* (a league); distance; a mendicant, a Fakir. Adj. Plentiful, abundant; of a firm compact body. Comp. Ar. حاد

જાતકશબ્દકોશ અખ્તિ, akhtî. નાં ખરાબી, અપવિત્રાઈ. Subs. Badness, evil, corruption, impurity, uncleanness.

Comp. Av. અખ્ત

જાતકશબ્દકોશ અખ્તે, akhtê. નાં અખ્ત ગ્રહ. Subs. Akht (name of a well-known sorcerer).

જાતકશબ્દકોશ ગાતુ, gâtû. Vând. V. નાં જગા. Subs. A place, a spot, a site. Comp. Pehl. ગા, Av. ગા

જાતકશબ્દકોશ હાક્તી, hakhtî. See જાતક hakhtî.

જાણ હાક્ટે, *hakhtê*. બૂં કૂં ખેંચીને, ખેંચેલું. Past part.

Having pulled, dragged.

જાણ હાતે, *hâtê*. નાં હા, કરદો, ભાગ. Subs. A chapter, a portion, a section. Av. જાણ

જાણજાણ હાતેહાત, *hâtêhât*. નાં દરએક હા—કરદો. Subs. Every chapter.

જાણજાણ હાદે-હાદે, *hâdê.hâdê*. Dink. See જાણજાણ *hâtêhât*.

જાણજાણ હાદુખત, *hâdukht*. નાં જરથુશ્ત સાહેબનાં લાવેલા એકવીસે નુસ્ક મધેના એક નુસ્કનું નામ છે, એકવીસમો નુસ્ક. Subs. The name of one of the twenty-one Nôsk of Zoroaster, the 21st Nôsk called *Hâdôkhht*. Av. જાણજાણજાણ

જાણજાણ હાદોખતી, *hâdôkhti*. વિં હાદોખતને લગતું. Adj. Pertaining to the *Hâdôkhht* Nôsk.

જાણજાણ હાદોખતેચ, *hâdôkhtêcha*. Nêrang. નાં હાદોખતજ. Subs. *Hâdôkhht* itself. Av. જાણજાણજાણજાણ

જાણજાણજાણ યશતે-સતોરદે, *yashtê-satôrdê*. નાં સતુદગર યશત, એક નુસ્કનું નામ. Subs. The *Satûdgar Yasht*, name of a Nôsk. As in જાણજાણ જાણ જાણજાણજાણ જાણ

જાણજાણ અસ્તોયાદ, *astôyâd*. નાં મોત, એક દેવનું નામ છે કે જેને અરબીમાં “મલેકુલ મોત” કરી કહ્યું છે. Subs. Death, the angel of Death, called in Arabic *Malêkul-Môt*.

જાણજાણજાણ અખતે અદુયાન, *akhtêjâduyân*. નાં અખત નામનો અદુગર. Subs. Akht the sorcerer.

જાણના અખ્તે અદુ, akhtêjâdu. See જાણના akht-jâdu.

જાણના દસ્તે-દશ્ને, dastê-dashnê. નાં જમણો હાથ; અરો કાણુ, અરે એર—કૌવત. Subs. Right hand, proper restraint—strength, right force.

જાણના સાતુનેદ, sâtunêd. કિં તે ચાલે. V. He may go—walk.

જાણના અખ્તન, akhtan. કિં ઉઠાવવું, અર આવવું. V. To raise, to lift up, to be fulfilled.

જાણના આખ્તન, âkhtan. કિં અજમાવવું; ઉપર ખેંચવું, ખેંચવું, ઉપર લાવવું, બાહ્યર ખેંચવું; તલવારને મ્યાનમાંથી બહાર કાઢવી; છાંટવું, અરાબ કરવું. V. To experience, to pull up, to bring up; to pull out, to unsheathe; to sprinkle; to cause evil, to do evil. Per. آختن

જાણના ખજાદન, khajîdan. Per. Vajar. કિં ચાખવું, સ્વાદ લેવો, લેજત લેવી; એકતું થવું. V. To taste, to perceive by means of the tongue, to try the relish—flavour of; to assemble, to meet. Per.

خاجيد

જાણના ખાતુન, khâtun. નાં ઘરની ધણીઆણી, શેઠાણી, બાઈ. Subs. The mistress of a house or family, the female head of a family, a matron. Per.

خاتون

જાણના ગશ્તન, gashtan. Vand. VI. કિં ફરવું, સ્પીયવું; બદલાઈ જવું; થવું. V. To turn; to besprinkle; to be changed; to become. Per. گشتن as in જાણના

જાણના

॥ ॐ ॥ દાદન, dâdan. ક્રિ० આપવું. V. To give, to offer, to bestow. Comp. ॥ ॐ ॥ Per. دادن

॥ ॐ ॥ યશ્તન, yashtan. ક્રિ० ઈજવું, આરાધવું, બોલાવવું. V. To invoke, to praise, to offer divine honours, to adore. Av. 𐬯𐬀𐬎𐬌 = Sans. यज्ञ = Per. یشتن

॥ ॐ ॥ યાદન, yâdan. ક્રિ० યાદ રાખવું. V. To remember.

॥ ॐ ॥ યાદી, yâdî. નાં યાદ, યાદી, નોંધ. Subs. Remembrance, memorandum, a note-book. Per. یاد

॥ ॐ ॥ હખ્તન, hakhtan. Vand. VI. and Dâd. ક્રિ० સ્પીયવું, છાંટવું; ખેંચવું. V. To sprinkle, to scatter in drops; to pull—draw.

॥ ॐ ॥ હાતન, hâtan. ક્રિ० દેવું, આપવું. V. To give, to let, to allow, to bestow. See ॥ ॐ ॥ dâdan.

॥ ॐ ॥ હેતન, hêtan. ક્રિ० ઉઠાવવું; યાવવું; આપવું; ખેંચવું; છોડવું; મુકવું; મ્યાનમાંથી તલવાર યા ખંજરને ખેંચવું. V. To raise, lift up; to masticate, to grind with the teeth; to give; to pull; to let loose, to leave; to put; to unsheathe a sword or scabbard.

॥ ॐ ॥ સાતુનાદ, sâtunâd. Dâd. ક્રિ० યાય, યાલે; તે યાલજે—યજે. V. May become—pass—walk; may he walk, may it become.

॥ ॐ ॥ જાતુનાદી, jâtunâdî. ક્રિ० આવતા રહેજે, આવજે. V. You may come (whenever you like) you are welcome.

॥ ॐ ॥ સાતુનાદી, sâtunâdî. ક્રિ० યાલતા રહેજે. જજે. V. You should be going, do go.

અહાદુખ્તી, hâdukhti. Sad. Bund. વિં હા-

અહાદુખ્તી } દોષ્ટ નુશ્કને લગતું. Adj. Pertaining to
the *Hâdukht Nosk*.

આયશ્તન-બુન yashtan-bun. નાં બંદગી—આરા-
ધના કરવાની શરૂઆત. Subs. The beginning of in-
vocation—adoration.

હાતે-નેરંગ, hâtê-nêrang. નાં મંત્ર—અકથનનાં
કરદા—હા. Subs. Verses used in spells or incan-
tations.

આખતુનતન, અજતુનતન, âkhtunatan, ajîtuna-
tan. કિં લપેટવું, ઘડી કરવું. V. To roll up, to
enwrap, to fold up.

સાતુનતન, sâtunatan. કિં ચાલવું, જવું, વર્તવું.
V. To go; to walk, to behave.

ખાતુમ, khâtum. નાં બહેન. Subs. A sister.

નાહદુમ, ન્યાદુમ, nahdum, nyâdum. Sad. Bund.
નાં “ન્યાદુમ” નામનું નુશ્ક. Subs. Name of a Nôsk
called “*Nyâdum*.”

હાદુમ, hâdum. S. L. S. નાં એક નુશ્કને કહેછે,
કે જેને “હાદુખ્ત” કરી કહેછે. Subs. Name of a Nôsk
called *Hâdokht*.

ખાતુલે, khâtulê. નાં મક્કર, ઠગાઈ, કાવતરું, નીચઈ.
વિં કાવતરંખોર, દગાખાજ, ઠગારો.. Subs. Cunning,
treachery, machination, trick, vileness. Adj.
Deceitful, perfidious, treacherous. Per. خاتولہ

અખતેમુનીહા, આતમુનીહા, akhtemunîhâ, khâ-

જાતક અખત-જાર, akhta-jâr. નાં ખરાબ પાસખાન, ખરાબ મેગેહ્યાની કરનાર. Subs. A bad guardian, an unfit keeper—watch.

જાતક અશત-ચાર, ashta-châr. નાં આઠ ઈલાજ-ઉપાય. Subs. Eight remedies. Per. هشت چاره

જાતક આખત-ચાર, âkhta-châr. નાં અજમાવવાનો ઉપાય, ઉપર ખેંચવાનો ઈલાજ કરવો. Subs. Experiment, tentative measure, means for pulling up.

જાતક દસ્ત-જાર, dasta-jâr. નાં નીધેહ્યાન હાથ, યાને નીધેહ્યાની કરનારો હાથ, ખંચાવનો સાએઓ, મજબુત પાસખાનીનો કરનાર. Subs. The hand which protects, the protecting hand, the shadow of protection, a powerful watch—guardian.

જાતક દશત-જાર, dashta-zâr. નાં જંગલનો પાસખાન. Subs. One who keeps watch over woods—forests.

જાતક યશત-ચાર, yashta-châr. નાં આરાધના કરવાનો ઈલાજ. Subs. The means of invoking—adoring.

જાતક યાદ-ચાર, yâd-châr. નાં યાદદાસ્તનો ઉપાય—ઈલાજ. Subs. The means of remembering.

જાતક અ-અતતુન, a-atatun. કિં ના ઊઠ, ના સીવ. V. Don't rise—get up, don't sew.

જાતક ખાતમ, khâtâm. નાં વિડી, મોહોર સાથની વિડી, મોહોર. Subs. A ring, a seal-ring, a seal. Per. خاتم

જાતક ખાદમ, khâdam. નાં નોકર, ચાકર, ગોલામ, સેવક, સંબાલનાર. Subs. A servant, a domestic, a

menial, a slave (a term of politeness in letters),
one who takes care. Per. خادم

જિજીવ્ય યશ્તમ, yashtam. ક્રિં મેં આરાધ્યું—ઈજ્યું. V.

I invoked—adored, I offered divine honours.

Per. یشتم; Av. Rt. 𐬨𐬀𐬭𐬀

જિજીવ્ય અખ્તમાન, ખાતમાન, akhtamân, khâtamân. નાં

બેહેનો (એ શબ્દ જિજીવ્ય “ખાત્યુરાન” તું બગડેલું રૂપ છે).

Subs. Sisters (corruption of જિજીવ્ય khatmôran).

Comp. Ar. اخت

જિજીવ્ય યશ્ત-માંસ્રી, yasht-mânsrî. Dâd. નાં અવ-

સ્તા—મંત્રની આરાધના. Subs. Invocation to the

Avastâ-Mânthra. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀 + 𐬨𐬀𐬭𐬀

જિજીવ્ય અખ્તમન, ખાતમન, akhtaman, khâtaman. નાં

બેહેન. Subs. A sister. Ar. اخت Pâz. ૧૩, ૧૧૩

જિજીવ્ય અ-અદમુન, a-admun. ક્રિં નજર—નેઘાહ ના કર.

V. Don't observe, don't look—glance on.

જિજીવ્ય અ-અત્મુન, a-atmun. ક્રિં તું ના એ. V. Don't
see.

જિજીવ્ય { અખ્તમુન, ખાતમુન, akhtamun, khâtamun. See

જિજીવ્ય } જિજીવ્ય akhtaman.

જિજીવ્ય અખ્તમન-વ-ઓખ, akhtaman-va-ôkh. નાં બાઈ

અને બેહેન. Subs. Brother and sister. Comp.

Ar. اخت و اخ

જિજીવ્ય અખ્તમુનીહા, ખાતમુનીહા, akhtamunîhâ, khâ-

tamunîhâ. ક્રિં અં બેહેનપણીથી. Adv. With a

sisterly affection—regard.

જાતીય અખતમોર, ખાતમોર, akhtamôr, khâtamôr. See જાતીય akhtaman.

જાતીય ખાત્મર, khâtmar. Bund. નાં બેહેન, દીકરી. Subs. A sister, a daughter.

જાતીય અખતમરાન, akhtmarân. See જાતીય akhtaman.

જાતીય અખતર, akhtar. નાં રાસી. ધરેહ, યુરુજ, નક્ષત્ર; સુંડો, ધન, વાવટો, નિશાંન; નક્ષીખ, બાચ્ચ, તાલે, કાલ; ગતી. ગરેદેશ, ચંદ્રની મંજલ; સેતારો; ખલવો; નેકકાલ; Subs. A sign of the zodiac; a planet, constellation; ensign, flag, banner; lot, luck, fortune, an omen, augury; the house or station of the moon; a star; revolution, turning round, motion. Av. اختر Per. اختر

જાતીય અશત્ર, ashtra. Vand. XVII. મારવાનું હથિયાર, ચાલુક, ખંજર:—જેમકે જાતીય Sub. An instrument for striking, a whip, a dagger, a poniard. Comp. Av. اشتر, Sans. अश्र.

જાતીય ક્ષત્ર, khshathra. નાં રાજા, પાદશાહ, શેહેનશાહ. Subs. A king, a monarch, a ruler, an emperor. Av. کشترا; Av. Rt. کشت = to rule.

જાતીય ખાતેર, khâtêr. નાં દિલ. Subs. The heart, conscience. Per. خاطر

જાતીય યશતે, yashtë. Vand. VIII. comment. નાં એક યજ્ઞશને. (જાતીય 'યશતે' નો બગડેલો આકાર.) Subs.

One Yaçna. (Corrupt form of યજ્ઞ) Comp.

Av. યજ્ઞમ, યજ્ઞમ

હાતર, hâtar. નાં જોરેમંદ-કૌવતમંદ-મરદ; સુમાર કરનાર; પાછો રખનાર. Subs. A powerful—strong man; one who makes an estimate; one who keeps back.

હાતર, hâtar. વિં ઘણું, સર્વથી ઘણું. જેમકે:—
હાતર અવજુની હાતર. Adj. Very much, a great deal, excessive; as અવજુનીહાતર.

હાદર, hâdar. નાં ફરસંગ. Subs. A league.

અખતરઅનરાન, akhtarân-rân. નાં સેતારાઓની ચાલનો હીસાબ કાઢાડનારાઓ. Subs. Those who make astronomical calculations, astronomers. Corruption of અખતરમારાન akhtarmârân.

અખતરઅન-રોબશને, akhtarân-rôbashnê. નાં સેતારા-ગરેહોની ચાલ-ગતી. Subs. The revolution of planets or stars.

ક્ષથ્રી, khshathrî. નાં રાજ્ય, પાદશાહી. જેમકે:—
ક્ષત્રી. Subs. A kingdom, monarchy, principality. Comp. Av. ક્ષત્રી, ક્ષત્રી.

અખતર-શનાશ, akhtar-shanâsh. નાં નજુમી. Subs. An astrologer. Per. اخترشناس

અખતર-ગાવ્યાન, akhtar-gâvyân. નાં ગાવ્યાની ધજ. Subs. The Gâvyânî flag—banner. (See મહાભારત) Per. اخترگایان

જાતકશાસ્ત્રના અષ્ટમંડલો અખતર-યાવશની, akhtar-yāvashnī. નાં સેતારાની પીછાંણત. Subs. The knowledge of the stars. Comp. જાતક and જાતક from Per. یافتن

જાતકશાસ્ત્રના અખતરી, akhtarī. વિ. સેતારા—ગરેહને લગતું;

જાતકશાસ્ત્રના અસર કીધેલું, બેસાડેલું, પેવસ કીધેલું. Adj. Planetary, belonging to the stars—planets, starry; made an effect—impression; fixed, fastened; made to enter, inserted, driven in. Per. اختري

જાતકશાસ્ત્રના અખતરી-ખેરદ, akhtarī-khêrad. નાં સેતારાને લગતો એલમ—વિદ્યા; નજુમ, એતીશ. Subs. Astrology, astronomy, the knowledge or science of the stars.

જાતકશાસ્ત્રના અખતરસ્તાન, akhtarastân. નાં ગરેહ—સેતારા—શુક્ર—નક્ષત્રનું મથક; એતીશ તથા નજુમ શિખવાનું મથક; વાવટો—નીશાન રાખવાનું મથક; જન્મકુંડલી; બલવાનું મથક. Subs. The starry sphere, the planetary system, the diagram representing the aspects of the planets; the place of keeping the banner—flag; the figure drawn of the signs of the zodiac in determining a horoscope; the seat of mutiny, the hotbed of sedition. Per. اخترستان

જાતકશાસ્ત્રના અખતર-સેતાનીદાર, akhtar-sêtanîdâr. નાં ગરેહ મંડલનો રાખનાર—ધણી, ગરેહનાં મથકનો પાસખાન. Subs. Guard—guardian of the planetary system. Comp. જાતક and જાતક = Sans. स्थान and જાતક = Per. دار

ઝાસ્તર, astarvar. નાં એક પાહાડનું નામ છે.
Subs. Name of a mountain.

ઝાસ્તર-માર, akhtar-mâr. નાં રાશીનો વરતારો
કરનાર, જોશી, સેતારે ચનાસ. Subs. An astrologer,
an astronomer. Per. اخترشمار

ઝાસ્તર મારાન, akhtar-mârân. નાં Subs.
plu. See ઝાસ્તર akhtarmâr.

ઝાસ્તર-મર, akhtar-mâr. નાં યુરુની સરહદ,
સેતારાની હદ. Subs. The boundary of the zodiac;
the limit of a star.

અમ

અમ અખેઝ, âkhêz. Bund. કિં આરાં બેઠ. V. im-
per. Get up, rise.

અમ યાવ, yâv. હબયાં અં અથવા, યા. Conj. Either,
or.

અમ અખેઝ, khêzêd. કિં બેઠ. V. May rise—get
up.

અમ અહવાર, ahivâr. વિં હેરાંન, સરગરદાન; મેહબુબ.
Adj. Troubled, confounded, wandering; be-
loved.

અમ અસ્પારે, aspârê. નાં સૂર્ય અસ્ત પામવાનો વખત.
Subs. The time of sunset.

અમ યાફત, yâfi. કિં પામ્યું, મેલ્યું, હાંસેલ કર્યું. V.
Obtained, got, acquired. Comp. Per. یافت

અમ યાવ-ત, yâv-t. હબયાં અં અથવા તું, યા તું. Conj.
Either—or thou.

૧૧૭૭-૫ અ-અપપુન, a-apapun. ક્રિં ના પકાવ—રાંધ. V.
Don't cook.

જુલ

જુલ અ-અમ, a-am. વિં હું નહીં, હું વગર. Adj. Not I,
beside me. * + ૪ = Per. ام

જુલ અ-અમ a-kham. વિં વાકું ટિકું નહીં, વાલેણું નહીં,
સીધું; જુકું નહીં. Adj. Not crooked—curved,
straight; not untrue; Priv. * + ૪ = Per. خم =
crooked.

જુલ અયામ, ayâm. Dink. નાં દાહાડા, વખત, મોસમ.
Subs. Days, times, seasons. Per. أيام (plu. of
يوم = Peh. ૬૨ = a day).

જુલ અહમ, aham. નાં સખત કામ; સાથે—એકહું નહીં;
વધારે મુશ્કેલ, વધારે જરૂર, અસલત, ઈલત. વિં તમામ.
Subs. A hard—difficult work; not in company
with, not conjointly; very urgent—pressing;
innate quality, hereditary temperament. Adj.
Whole, all. Comp. ૬૭ = Per. خيم = Av. ૬૪૦૭

જુલ અ-હમ, a-ham. ક્રિં અં નહીંબી, કદાચ. Adv.
Perhaps not, seldom.

જુલ આઈએમ, âiêm. નાં See જુલ ayâm.

જુલ આમ, âm. નાં આલમ, ખલકત, દુનિયાં; આમ લોકો.
Subs. Common people, the world, mankind,
the whole creation, *tout le monde*.

જુલ અશમ, યશમ, khashma, yashmâ. Dink. નાં ગુસ્સો,
ગજબ, કેહેર, દેહેશત. Subs. Anger, wrath, rage;
fear, terror, dread, awe. Av. ૬૪૪૦, Per. خشم

કુખ ખામ, khâm. વિં કાચું, અધુરું, ખાંખી બરેણું, કોકટ. નાં કમંદ. Adj. Uncooked, unripe, raw ; defective, deficient, wanting, vain. Subs. A noose, a halter, a snare. Per. خام

કુખ ખામ, khâm. નાં ગંધવાણું ગોશત, બોમારણું શાખ—માંસ- Subs. Unwholesome flesh (of animals), stinking meat. Per. خام

કુખ દહમ, daham. નાં See ૫૦૫૦ daham-jâtan.

કુખ દામ, dâm. નાં પૃથ્વી, ધરતી, જમીન, પેદાયશ. Subs. The earth, land or ground ; creation, production. Comp. ૫૦

કુખ દેહમ, dêham. કિં હું આપું, હું આપું છું. V. I may give, I give. Per. دهم

કુખ સહમ, saham. નાં ધારતી, બય ; મરતબો. Subs. Terror, dread ; dignity. Per. سهم

કુખ સામ, sâm. નાં એક નામીયા પેહલવાંનનું નામ છે, કે જે જલનો બાપ થાએછે ; એક મરજનું નામ છે ; એક પાહાડનું નામ ; આતશ, વરસાદની કમાન. Subs. Name of a celebrated hero, father of Zâl ; name of a disease ; name of a mountain ; fire ; the rainbow. Per. سام

કુખ હમ, ham. નાં અસલત, આદત, ટેવ. વિં તમામ, સઘણું. Subs. Innate quality, characteristic, nature. Adj. All, whole.

કુખ હમ, હામ, ham, hâm. શબ્દે અં સાથે ; વિં તમામ, સઘણું ; પુરું, પુખ્ત, બેહદ ; એક, એકદમ, એકહું, આખું. Prep. With, along with. Adj. All, whole, sufficient,

mature, ripe; one, unlimited, entire, altogether, complete. Av. 𑀧𑀺𑀭𑀸, 𑀧𑀺𑀭𑀸, 𑀧𑀺𑀭𑀸 = Sans. सन्, सम् = Per. 𑀧𑀺, 𑀧𑀺

𑀧𑀺 હમ, ham. વિં સંબંધ રાખનારે, માંહોમાંહે. Adj. Connecting, in relation with, mutual.

𑀧𑀺 હીમ, hīm. Vand. XIII. નાં અસલત, આસી અત, અ-વાસ. Subs. Wonted character, innate nature, habit. Av. 𑀧𑀺𑀭𑀸 = Per. 𑀧𑀺𑀭𑀸 :—as in 𑀧𑀺𑀭𑀸 dush-him = bad nature—quality.

𑀧𑀺 હેમ, hēm. સર્વેં તે, તેજ. Pron. That, the same.

𑀧𑀺𑀭𑀸 હમેશે, hamêshê. કિં અં સેદા, અથુક, હમેશાં. Adv. Always, ever, perpetually. Per. 𑀧𑀺𑀭𑀸

𑀧𑀺𑀭𑀸 હમ્યાક, hamyâk. નાં દોસ્ત, મિત્ર, બાઈબંધ. Subs. A friend, a brother, a kinsman.

𑀧𑀺𑀭𑀸 હમ્યાગાન, hamyâgân. નાં દોસ્તો, મિત્રો, બાઈબંધો. Subs. plu. Friends, kinsmen, brethren.

𑀧𑀺𑀭𑀸 અ-આમાર, a-âmâr. વિં શુમાર—ગણતરી વગરનું. Adj. Numberless, countless. Comp. Per. 𑀧𑀺𑀭𑀸

𑀧𑀺𑀭𑀸

𑀧𑀺𑀭𑀸 હમ્યાર, hamyâr. નાં દોસ્ત, બાગીઓ, મદદ કરનાર, અરો દોસ્ત. Subs. A friend, a partner, a helper, a friend in need.

𑀧𑀺𑀭𑀸 હમ્યારાન, hamyârân. નાં દોસ્તો, મદદ કરનારા. Subs. Friends, helpers.

𑀧𑀺𑀭𑀸 અ-હમ-અસ્તુનતન, a-ham-astunatan. કિં

નહીં જોવું—તપાસવું, ગણવું. V. Not to see—inquire after, not to inspect, not to regard—reckon.

૧૨૫૭૫૭ હમ્યાગાન, hamyâgân. See ૧૨૫૭૫૭ hamyâgân.

૨૫૭૭ દહમાન, dahmân. નાં નેક લોકો, બલાઓ; 'દહમ' કરેસ્તાવું નામ. Subs. Good—virtuous people; name of a good spirit called *Daham*. Comp.

Av. ૨૫૭૭, Pehl. ૨૫૭૭, ૨૫૭

૨૫૭૭ દામાન, dâmân. નાં બેદાયશ, અલકત; દુનિયાંઓ. Subs. Creation, the whole world. Comp. Av.

૧૨૫૭, ૧૨૫૭

૨૫૭૭ વહમાન, vahamân. નાં ફલાણું-ચીનું. Subs. Such a one, such and such a person—thing.

Pâz. ૧૨૫૭

૨૫૭૭ સામાન, sâmân. નાં સામની ઓલાદના, જેઓને કોઈ વખતે “સામાન્યાન” કરીનેબી કેહેછે. અવસ્તા પ્રમાણે સામ એ “કરેસાસ્પ” નો છોકરો હતો. તરતીય; અસખાખ, સામાન; આરાએશ, શીંગાર; નીશાન, અંદાજે; તરક, હદ; આરામ; શેહર; સમજ, બુધ્ધિ; ધીરજ; માપ, પ્રમાણ; યુનાહથી પરહેજ રેહેવું; કુદરત, કૌવત, જોર. Subs. Descendants of Sâm, sometimes called Sâmanyân. According to the Avesta, Sâm was the son of Kershâsp. Managing, ordering; goods and chattels, kit; decoration, ornament; a mark; regard, respect; direction, limit; rest; a city; understanding, reason; patience; measure, proportion; abstaining from sin—crime; power, strength, vigour.

Per. ૨૫૭૭

હમ્ હમાન, hamân. દર્શક૦ સર્વ૦ તેજ, પેલી:—જેમકે

અહમ્ Demon. pron. The same, she.

હમ્-હમ્ હમાન-ગાહ, hamân-gâh. ક્રિ૦ અ૦ તેજ વખતે,
ગુરત. Adj. At the same time, instantly. Per.

همان کا

હમ્ દહમાન, dahmân. ના૦ નેકો, બલાઓ, અશો લોકો ;
એક કરેસ્તાનું નામ છે. Subs. Virtuous—honourable
men, pure—righteous persons; the name of
an angel (Dahamân). Comp. Av. *dahmân*

હમ્ સામાન, sâmân. See *સમ*

હમ્ હમાન, hamân. વિ૦ સઘલાઓ, બધા. Adj. All,
every one.

હમ્-હમ્ હમાન-યાતન, dahmân-yâtan. ના૦ દહમ
યજદ નામનો એક કરેસ્તો. Subs. *Daham yazed*.

હમ્-હમ્ અ-હમ-ખુરશને, a-ham-khurashnê. ના૦ સાથે
નહીં ખાવું; જુદું ખાવું. Subs. Not eating together,
eating separately.

હમ્ અહમાવદ, હમાવદ, ahmâvard, hamâvard. વિ૦
સખત, કઠણ, નહીં કરડાય—ચવાય તેવું. Adj. Hard,
that cannot be bitten—masticated. Compare
Av. *ahmâvard*

હમ્ હમાક, hamâk. વિ૦ તમામ, સઘણું. Adj. All,
whole.

હમ્-હમ્ હમ-અતુ, ham-atu. વિ૦ પુરી—સઘણી શક્તિવાળું. ના૦
પુરતું કૌવત, પુરું બલ. Adj. All-powerful. Subs.
Sufficient strength, adequate vigour.

૧૧૯૫૫ અ-આમાદન, a-âmâdan. કિં નહીં બનાવવું, તૈયાર નહીં કરવું. V. Not to make ready—prepare. Priv. - + ૧૧૯૫૫ = Per. ۱۱۹۵۵

૧૧૯૫૫ અ-હમ-દીદન, a-ham-dîdan. કિં સઘળું નહીં જોવું, પુરી નેઘાહ નહીં કરવી. V. Not to see all, not to see minutely.

૧૧૯૫૫ આમાદન, âmâdan. કિં તૈયાર કરવું, સરંજમ તૈયાર કરવો, શેતાબી કરવી. V. To make ready, to prepare, to equip, to expedite.

૧૧૯૫૫ આમિખ્તન, âmikhtan. કિં મેલવવું, આમેજ કરવું; સાથે મળી જવું. V. To mix, to mingle, to be intermixed. Comp. Per. آمیختن

૧૧૯૫૫ આમ-દીદન, khâm-dîdan. કિં કાચી રીતે નેઘાહ કરવી, અધુરી નજરે જોવું; બારીકીથી ધીઆન નહીં આપવું. V. To see imperfectly—superficially, not to inspect closely. Comp. Per. دیدن + خام

૧૧૯૫૫ હમ-દીદન, ham-dîdan. કિં સઘળું જોવું—તપાસવું, પુરી નેઘાહ કરવી. V. To see everything, to inspect minutely.

૧૧૯૫૫ હમીદુન, hamîdun. કિં અં તેજ પ્રમાણે, એવીજ રીતે, આએ વખતે, આએ પહે, હમણાંજ. Adv. In the same manner, at this time—moment, just now. Comp. Per. همیدون

૧૧૯૫૫ હમ-આતરે-આશ, ham-âtarê-gâsh. નાં સઘલાં આતશખાનાંઓ. Subs. All fire-temples.

૧૧૯૫૫ અ-આમાર, a-âmâr. વિં શુભાર વગરનું; ગણતરી વગરનું. Adj. Countless, innumerable. Per. بی شمار

અહમર, a-hamar. વિં બેશુમાર, બેહદ. Adj.
Countless, beyond all bounds, unlimited.

હમાર, આમાર, અએમાર, hamâr, âmâr, âêmâr.
નાં શુમાર, ગણત્રી, તોલ. Subs. Estimate, calcula-
tion, reckoning, weight. Av. Rt. હમ = Sans.
Rt. સ્મૃ = Per. شماریدن, شمردن

હામાલ, hâmâl. નાં બાર હંચકનાર, હમાલ. Subs.
A porter, one who carries burdens. Per. حمال

હમારાન, આમારાન, hamârân, âmârân. નાં
શુમાર—ગણત્રી—અંદાજે કરનારા. Subs. Those who
count—calculate, those who form an estimate.

આમારીગાંન, âmârîgân. નાં શુમાર કરનારા.
Subs. Those who count—judge—estimate.

આમારેશન, âmârêshna. નાં શુમાર કરવો,
ગણત્રી કરવી, અડસટો કાઢાડવો. Subs. Counting,
calculating, estimating.

આમારીનીદન, âmârînîdan. કિં શુમાર કરવો,
ગણત્રી કરવી, વજન કરવું, અડસટો કાઢાડવો. V. To
count, to reckon, to weigh, to estimate. Comp.
Per. شماریدن

આમારીદન, âmârîdan. કિં શુમાર કરવો,
ગણત્રી કરવી, અડસટો કાઢાડવો. V. To count, to
calculate, to estimate.

આમારના, âmârna. નાં પાક પરવરદેગારનાં નામો-
માંનું એક નામ છે, કે જે સાહેબ આદમીઓનાં સવાબ તથા
શુનાહોનો શુમાર કરનાર છે. Subs. One of the

names of the Supreme Being, the Righteous Judge of men's good and evil actions.

આભારનીદન, âmâr-nîdan. ક્રિ० See આભારીયુ

આભાર-વજરદન, âmâr-vajârdan. ક્રિ० યુ-
માર કરવો, ગણત્રી કરવી, હીસાબ આપવો. V. To count,
to calculate, to compute, to give an account
of. Per. گزاردن + شمار

અ-આમારે, a-âmarê. વિ० તોલ્યા વગરનું, અડ-
સટો કાહાડ્યા વગરનું. Adj. Without being weigh-
ed, not estimated.

અ-આમાર-કશી, a-âmar-kashî. વિ० યુમાર
નહીં એંચનાર, અડસટો નહીં કાહાડનાર. Adj. One
who does not count—estimate.

અ-આમારગીએ, a-âmargîê. નાં જેનો યુમાર
નહીં તે, બેહદપણું. Subs. Countlessness, infinity.

અ-આમારગીહા, a-âmargîhâ. ક્રિ० અં યુ-
માર વગરનું, બેહદ રીતે. Adv. Countlessly, *ad in-*
finitum (L.).

અ-હમારદ, a-hamârd. વિ० નહીં ચવાઈ શકાએ તેવું,
સખ્ત. Adj. That cannot be chewed—masti-
cated, hard. Comp. Pehl. آهرد, Av. અહમારદ

આખે, આસ્મે, âkhmê, âsmê. નાં યુશી, શોખ,
મજહ. Subs. Pleasure, wish, desire, liking,
relish, pleasantness.

ખામી, khâmî. નાં ભુલ, ચુક, ખામી. Subs. Error,
mistake, imperfection, defect.

- અમીહા હમે, hamê. વિ० તમામ, સઘણું, પુરું. Adj. All, whole, entire. Comp. Av. અમીહ, અમીહ, Per. અમીહ.
- અમીહા અ-હમ્યા, a-hamyâ. વિ० સાથી—સોબતી વગરનું. Adj. Friendless, destitute of companions—associates.
- અમીહા હમી, hamî. સર્વેં આએ; સર્વથી નજદીકની નીશાની. Pron. This; the nearest mark—sign.
- અમીહા હમ્યા, hamyâ. નાં દોસ્ત, મિત્ર, સ્નેહી, બંધાવનાર. Subs. A friend, an intimate acquaintance, a well-wisher, a protector, a defender. Comp. Per. હામી.
- અમીહા હામી, hâmi. વિ० મગર, કોઈને ગણકાવે—ગાંઠે નહીં તેવું, સરકશ. Adj. Haughty, arrogant, proud, not caring for anybody.
- અમીહા હામીહ, hâmih. નાં વીધુનું જેહર. Subs. The venom of a scorpion.
- અમીહા આમીહા, âmîhâ. નાં અલકના લોકો, આમ લોકો. Subs. People of the world, the common people.
- અમીહા આમીહા, khâmîhâ. નાં ભુલો, ચુકો, ખામીઓ. ક્રિ० અં ખામી બરેલી રીતે, અધુરી રીતે. Subs. Errors, mistakes, imperfections. Adj. In a defective way, imperfectly.
- અમીહા દામીહા, dâmîhâ. વિ० પેદાયશ—દુનિયાંને લગતા. Adj. Relating to the creation—world (plu.).
- અમીહા આમીહા, âmîhâ. નાં અલકનાં લોકો, આએ દુનિયાંની ચીજો. Subs. People of the world, things of this world.

ખામીહા, khâmîhâ. નાં See ખામીહા khâmîhâ.

ખામીહા હમ-શહા-શીદા, ham-shahâ-shîdâ. નાં સઘલા
—તમામ દેવો ; દેવો સાથે. Subs. All *Dêvs*—evil
spirits ; in company with *Dêvs*.

ખામીહા હમ-શાખ, ham-shâkh. વિં શીંગડાં સાથે—
સહીત. Adj. With horns.

ખામીહા હમીહા, hamîhâ. કિં અં હરાંન—હુખી—
સરખસતે રેહવાથી. Adv. Being troubled—harass-
ed, being in a wandering state.

ખામીહા હમેશહા, hamêshhâ. કિં અં હમેશાં, અવેદાંન
સુધી. Adv. Always, ever, for ever. Comp.
Per. همیشه

ખામીહા હમ-શાદી, ham-shâdî. નાં એકાએક હપનેલી
ખુશાલી, તમામ—પુરી ખુશી. Subs. Sudden joy, per-
fect satisfaction—gladness. Comp. ફ = Av.
ફ = Per. ફ + અવ = Av. શાદી = Per. شادی

ખામીહા હમ-બેહેર, ham-bêhêr. વિં નસીબવાંન, બાએગ-
શાલી ; બદલા—મોજદ સાથનું. Adj. Having good
luck, fortunate ; gaining a good reward.

ખામીહા હમ-બેહેર, ham-bêhêr. નાં સાહે નસીબ—બાએગ.
વિં ઘણું અજબ. Subs. Good luck—fortune. Adj.
Very wonderful. Per. شگفت

ખામીહા અ-હમ-બેહેરે, a-ham-bêhêrê. વિં નસીબવંત—
બાએગશાલી નહીં, બેનસીબ, અભાગીજં. Adj. Unlucky,
not fortunate, ill-starred.

હમ-બેહેરે, ham-bêhêrê. See હમ-બેહેરે ham-bêhêr.

અ-હમ-દેહેશના, a-ham-dêhêshna. નાં સઘલી પેદાયશ નહીં; સાથે નહીં આપવું, એકલું નહીં આપવું, જુદું જુદું આપવું. Subs. Not the whole creation; not giving together, act of giving separately.

આમ-દેહેશના, હમ-દેહેશના, âm-dêhêshna, ham-dêhêshna. નાં સઘલી પેદાયશ; તમામ આપી દેવું. Subs. The whole creation; giving away altogether.

આમ-શિનીદન, âm-shinîdan. કિં લોકોની એબ—નિંદા કરવી. V. To run down people, to backbite men.

આમ્યાઝે, khâmyâzê. નાં અવાચી. Subs. Yawning, yawn.

અ-હમદદેસ્તાન, a-hamdâdêstân. કિં ફરી ના આવ. V. Don't go round about, don't go the round.

અ-હમ-દદેસ્તાની, a-ham-dâdêstânî. વિં એકમલતા વિચારવું નહીં. Adj. Not being of one mind, not agreeing in opinion.

હમ-દદેસ્તાન-બુદન, ham-dâdêstân-budan. એકમલતા થવું, એક વિચારના થવું. V. To be of one mind, to go with, to concur. Contrast Per. همداهستان شدن

અ-આમીખ્તે, a-âmîkhtê. જૂં ફૂં નહીં મેલવેલું, નહીં બેલાયલું, અસલ મુજબ. Past part. Not mixed up, not united, as original. Per. نیا میختر

॥१८८५५ આમ-દાદ, âm-dâd. કિં બૂં દુનિયાં—જગત પેદા કીધી. V. Created the world (past tense).

॥१८८५५ દહમ-જાતન, દહમ-યાતન, દહમ-યજદ. daham-jâtan, daham-yâtan, daham-yazad. નાં See

॥१८૮૫૫

॥१८८५५ દામ-દાદ, dâm-dâd. કિં પેદાયશ પેદા કીધી, ખલકત ખનાવી. નાં એકવીશ નુસ્ક મધેનાં એક નુસ્કનું નામ છે. V. Created the world—people. Subs. Name of one of the twenty-one Nôsk. Comp. Av.

॥१८૮૫૫

॥१८८५५ હમ-જાત, ham-zât. વિં પોતાની જાતનો, એકજ કોમનો; સાથે હયાતી ઓગવતો. Adj. Of one's own caste, of one race ; co-existent. Comp. Per.

همذات

॥१८८५५ હમ-દાદ, ham-dâd. નાં એકસરખો ઈનસાફ; Subs. Even-handed justice. Comp. Av.

همد + ۱۸۸۵

॥१८८५५ દહમ-જાતન, daham-jâtan. નાં દહમ યજદ નામનો ફરેસ્તો, જે મીનોઈ-જેહાંનનો કોટવાલ છે. જે કોઈ આદમી ગુજરેછે તેનું રૂવાન ચોથે દિવસે આમદાદ પેહલાં એના સ્વાધીનમાં અચછે; પછી તે રૂવાનને એ ફરેસ્તો ઈનસાફી દરબારમાં જીલું ફરેછે. Subs. The angel Daham yezed; this angel is the high sheriff of the next world. The soul of him who dies goes into his custody on the dawn of the fourth day, and is afterwards produced by him before the tribunal of justice.

॥१८८५५ સામ-શતન, સામ-શત્ર, sâm-shatan, sâm-shatra.

નાં સામનું શેહર. Subs. The city of Sâm (lit.).

Comp. Av. $\text{𐬰𐬀𐬭𐬀} + \text{𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀}$

સેહમ-દાદન, sêham-dâdan. ક્રિં બીહીક—ધાસ્તી
—દેહેસત આપવી. V. To strike terror, to frighten,
to affright. Comp. Per. $\text{𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀} \text{𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀}$

હમ-દાર, ham-dâr. નાં તમામ—સઘણું રાખનાર.
Subs. One who keeps all—everything.

હમ-ચાર, ham-yâr. નાં દોસ્ત, પુરો દોસ્ત; માણસનું
નામ છે. Subs. A friend, an intimate friend;
name of a person.

અહમી, હમી, ahmî, hamî. નાં પુરતાપણું. વિં
તમામ. ક્રિં અં હમેશે. Subs. Sufficiency, com-
pleteness. Adj. All. Adv. Always.

આમી, âmî. વિં આમ-લોકને લગતું, સઘલા લોકોને
લગતું. Adj. Belonging to the common people,
belonging to all.

ખામી, khâmî. વિં ભુલ બરેણું, ચુકવાણું. નાં ચુક, ભુલ,
અધુરાપણું, વગર અજમાએશ વાણું, માહેતગારી વિનાનું. Adj.
Erroneous, faulty, full of mistakes. Subs.
Error, blunder, imperfection, want of experience
—practical knowledge.

દામી, dâmî. વિં પેદાયશને લગતું. Adj. Relating
to the creation.

સામી, sâmi. વિં સામને લગતું. Adj. Relating
to Sâm (a celebrated Persian hero).

સેહમી, sêhmi. વિં દેહેશંતનાક, બીહીક—ધાસ્તી
બરેણું. Adj. Dreadful, formidable, fearful. Per.
سهمگين, سهمناک

હમી, hamî. કિં અં તેજ પ્રમાણે, તેમજ, તેવીજ રીતે, તેજ. વિં તમામ, સઘળું; ધીરજવાલો, મગરૂબી વગરનો.

Adj. In like manner, the same, exactly so.

Adv. All, whole; patient, modest. Per. همی

હમી, હમે, hamî, hamê. કિં અં હમેશે. વિં તમામ, સઘળું. Adv. Always. Adj. All, whole. Per. هم

હામી, hāmî. વિં હેરાંન રહેલું, સરગરતે થયલું; રડતું, આંસુ પાડતું. Adj. Troubled, harassed; weeping, shedding tears. Comp. Per. همی See ૧૪૫૫ hamin.

દામે-ગેહાન, dâmê-gêhân. નાં દુનિયાંની પેદાયશ. Subs. The creation of the world.

હમ-ગેહાન, હમે-ગેહાન, ham-gêhân, hamê-gêhân. નાં સઘલી દુનિયાં—જગત, તમામ અલક—પૃથ્વી. Subs. The whole world, the entire creation, the wide world. Comp. Per. هم کیهان

હમસાયાન, hamsâyân. નાં એકજ છાયાં તલે રહેનારા (અસલ અર્થ), પડોસીઓ; ખેશીઓ, સગાંઓ. Subs. Living under the same shade (lit.), neighbours; relations, kinsmen. Comp. Pâz. همسایگان - ૬૫૫, Per. همسایگان

હમેશાં, hamêshân. કિં અં હમેશે, સદા, અથુક. Adv. Always, ever, perpetually, permanently, for ever.

હમેશે, hamêshê. See ૧૪૫૫ hamêshê.

આમી-દીન, âmî-dîn. નાં સાધારણ લોકોને અનુસરતી દીન. Subs. Religion of the common peo-

ple, religion made suitable to the common people.

ખામીદીન, khâmî-dîn. નાં દીનની આમી બરેલી હાલત; દીન—કાયદાનું અધુરાપણું; ચુકવાલા—અધુરા કાયદા. Subs. The imperfect state of religion, the imperfection of the law—religion.

હામીદીન, hāmî-dîn. નાં દીનનું—કાયદાનું પુરતાપણું; પુરતા—સંપૂર્ણ કાયદા. Subs. The perfect state of religion—laws; perfect—sufficient laws.

ખામીસ્ત, ખામીસ્ત, khâmîst, khâmîst. વિં પુરે, સઘણું, તમામ. નાં હદ, સીમા, મર્યાદા. શબ્દં અં સિવાય, વગર; સાથે. Adj. Whole, all, entire, complete. Subs. Limit, boundary. Prep. Except, besides, without; together with.

હામીસ્ત, hāmîst. નાં તમામ લશ્કર; બીજા સઘલા. Subs. The whole army, all others.

અહમ-બસ્ત-હોમ્નાદ, a-ham-bast-hômnâd. કિં તેણે સાથે બાંધ્યું નહીં હતે, તેણે સાથે બેડી નાંખ્યું નહીં હતે. V. He would not have bound—joined together.

હમેસ્તાર, hamêstâr. નાં દુશ્મન, શત્રુ, હરીફ. Subs. An enemy, a foe, an antagonist, a rival. Comp. Pehl. અવસ્ત્ર Av. અવસ્ત્ર.

હમેસ્તારી, hamêstârî. બાવં નાં દુશ્મની, હરીફાઈ, શત્રુતાઈ, સાંભે થવું તે. Abstr. subs. Enmity, antagonism, rivalry, opposition.

અહમદીના, a-ham-dīnā. વિ० વાજબી ઈનસાફને લગતું નહીં; એકસરખા વિચાર-મરજીવાણું નહીં. Adj. Not pertaining to even-handed justice; not of one accord—mind.

હમદીના, ham-dīnā. વિ० વાજબી ઈનસાફને લગતું, એકસરખા વિચારનું. Adj. Having even-handed justice, of one accord—mind.

હમદીન, ham-dīn. વિ० એક દીન—પંથવાણું; એકજ રીત—કાએદાને લગતું. Adj. Having the same religion—persuasion; pertaining to the same custom—law. Comp. Pehl. *ham dīn* Av. *ham dīn*, Per. *ham dīn*.

અહમ-સાજી, a-ham-sajāī. વિ० લાયકી સાથનું નહીં. Adj. Devoid of propriety—worth—excellence.

આમ-સેપાહ, khām-sēpāh. ના० કાચું લશ્કર, કવાયદ વિનાનું લશ્કર. Subs. An undisciplined—undrilled army. Comp. Per. *khām + sēpāh*.

હમ-સાજી, હમ-સાજક. ham-sajāī, ham-sajāk. વિ० પુરતી રીતે લાયક. Adj. Sufficiently worthy, fully deserving.

હમ-સેપાહ, ham-sēpāh. ના० ઘણું લશ્કર, તમામ લશ્કર; લશ્કરનો ઝુંડો. Subs. A large army, the whole army; an army's flag—colours.

આમિસ્ત, khāmîst. See *khāmîst*, *khāmîst*.

૧૫૭ આમીન, âmîn. કેવલં અં એમ થાઓ ! કલો ! આમીન !

Interj. So be it, so let it be ! amen ! Per. آمين

૧૫૮ હામિન, hâmin. નાં ઉનાલો, ગરમીની મોસમ, રપીથ્વ-
નનો વખત ; તાપ, તડકો, ગરમી. Subs. The time of
summer, the hot season, summer ; the heat of
the sun, warmth, heat.

૧૫૯ આમીનિ, âmîni. નાં સલામતી, આમીનયજું. Subs.
Security, safety. Comp. Per. اميني

૧૬૦ હામિની, hâminî. વિં ઉનાલાને લગતું, ગરમીની
મોસમને લગતું. Adj. Belonging to summer, per-
taining to the hot season. Comp. Pehl. ૧૫૭ = Av.

૧૬૧, ૧૬૨, Sans. समा, Per. سامين

૧૬૩ અહમ-દોબારશન, a-ham-dôbârashna. નાં
સાથે નહીં દોડવું, સાથે દોડીને એકઠું નહીં થવું. Subs.
Not running together. Comp. prohib. * + ૬
= Av. ૬૨૭ + ૧૬૩ from Av. Rt. ૧૬૩ = to run.

૧૬૪ હામિની, hâminî. See ૧૬૫ hâminî.

૧૬૫ હામિનિન, hâminin. વિં હામીન—રપીથ્વન—ગર-
મીને લગતું. Adj. Belonging to summer—Rapith-
wan, summerly. Av. ૧૬૧

૧૬૬ અદેમીનીદન, અદમીનીદન, adêmînîdan, admînî-
dan. Dink. કિં ચાહાવું. V. To wish, to desire,
to love.

૧૬૭ અહમ-દવીદન, a-ham-dâvidan. કિં સાથે—
એકઠું નહીં દોડવું. V. Not to run together. Prohib.
* + ૬ + ૧૬૭ = Per. ૧૬૭ = to run.

॥१७॥ हम्-बुनीनिदन, ham-buninidan. कि० मूल

સાથનું થવું, થડવાનું થવું. V. To be rooted, to take root, to be fixed. Comp. Av. 𐬨𐬀 , Sans. बुध् , Per. بن .

હામબુચ હમ-બુઈ-ચ, ham-bui-cha. કિં અં સ્વભાવિકબી, ટેવ સાથનુંબી; એ રવેશે—રીતેબી; એકજ તરેહથીબી. Adv. Even inherent—characteristic; even in this manner—way, even uniformly.

હામબુનચ હમ-બુને-ચ, ham-bunê-cha. કિં અં મૂલ સાથનુંબી, એક થડનું—એક જડનુંબી. Adv. Even with the root, even of the same stem or trunk.

હામબુનચેચ અ-હમબુને-ચે-ચ, a-hambunê-chê-ch. કિં અં જરાકબી નહીં, થોડુંએક પણ નહીં, તદનજ—બીલકુલજ નહીં; કોઈબી જડ—મૂલ સાથનું નહીં. Adv. Not even a little, not even in a small or slight degree; not entirely; even not with the very root.

હામબુનચેચ હમ-બુનેચે-ચ, ham-bunêchê-ch. કિં અં વહી થોડુંક, અને જરાકબી, તદનજ, બીલકુલજ; જડ—મૂલ સાથનુંબી. Adv. Even a little, and' even in a small degree or quantity; altogether, wholly; even with the very root.

હામબુનાચ અ-હમ-બુન-ચ, a-ham-buna-cha. વિં શરૂઆત સાથનું નહીં. Adj. Having no beginning.

હામબુનાચ હમ-બુન-ચ, ham-buna-cha. વિં પુખ્ત જડમૂલ —બુનિયાદ સાથનું; સાથે મલી ગર્જેલું. Adj. Having a firm root, of good birth—origin; mixed up together.

॥१॥ ॥१॥ અ-હમ-બુદન, a-ham-bûdan. કિં એકહું—એક
ઠેકાણે-સાથે નહીં મળવું—નહીં થવું, સાથે નહીં રહેવું. V. Not
to congregate in one place, not to meet toge-
ther, not to live together. Prohib. + ॥१॥ =
Av. ॥१॥, Sans. सम् + भू.

॥१॥ ॥१॥ અ-હમ-બુદે, a-ham-budê. કૃં વિં સાથે નહીં
મળેલું; હરીફ વગરનું; પાક—પવિત્ર નહીં તે. Part. adj.
Not congregated in one place; having no rival;
not pure—holy.

॥१॥ ॥१॥ દહમ-બન્દે, daham-bandê. નાં સારો બંદો, નેક
ચાકર. Subs. A good slave, a faithful servant.

॥१॥ ॥१॥ હમ-બુદે, ham-budê. જૂં કૃં તમામ—પુરું થયલું;
સેવટ આવેલું. Past part. Finished, completed;
come to an end.

॥१॥ ॥१॥ અ-હમ-બુદન, a-ham-budan. See ॥१॥ a-ham-
bûdan.

॥१॥ ॥१॥ ખામ-બુદન, khâm-budan. કિં કાચું—અધુરું રે-
હેવું; ખામીવાળું થવું, ગફલત—ચુક બનવી—થવી. V. To
be raw, to remain unripe; to be defective, to
err, to blunder. Comp. Per. ۛۛ + ۛۛ

॥१॥ ॥१॥ દહમ-બુદન, daham-budan. કિં અશો—પાક થવું;
નેક બનવું. V. To be pure—holy; to become
virtuous.

॥१॥ ॥१॥ હમ-બુદન, હામે-બુદન, ham-budan; hâm-budan.
કિં એક ઠેકાણે સાથે મળવું, એકહું થવું. V. To con-
gregate in one place, to meet together.

અમિઝ, amêz. વિ. સામેલ, બેલેણું. ક્રિ. સામેલ કર.

Adj. Associated with, united in company or in interest, joined. V. Associate thou (imper.).

Comp. Per. بيا ميز, آميز

હમીઝ, hamîz. ના. તામેસ્તાન, ઊનાલો. Subs. The summer, the hot season.

અમીઝી, amîzî. ના. સામેલગીરી, મેલાપણું; મીલનસારી. Subs. Association, correlation, union; mildness, affability, amiability.

અમીઝે, amizê. See અમિઝ

અદમીદ, admîd. ના. ઉમેદ, આશા, બરૂશો. Subs. Hope, expectation with desire, confidence, assurance. Comp. Pehl. امید

અ-ઉમીદાન, a-umidân. વિ. નાઉમેદ, મુરાદ વગરનાઓ. Adj. Hopeless; disappointed (plu.).

આદમીદાન, ઉમીદાન, âdmîdân, umîdân. ના. ઉમેદવારો, ઉમેદ—આશા રાખનારા; એક નામીયા દસ્તુરનું નામ છે, કે જે “આદર કરોબગ કરોબજદાન” ના બાપનો બપાવો થાય છે. Subs. Those that entertain hopes, those who expect; name of an illustrious Dastur, who was the great-grandfather of *Ader Farobag-farokhzâdan*.

અ-ઉમેદીહા, a-umêdîhâ. ક્રિ. અ. નાઉમેદીથી Adv. Hopelessly.

અ-ઉમેદી, a-umêdî. ના. નિરાશા, નાઉમેદી. Subs. Hopelessness, despair. Per. نا امیدي

અભિદી, admîdî. વિ. ઉમેદવાર, આશાવંત. ના. ઉમેદવારી. Adj. Hopeful, confident, supported by hope. Subs. Hopefulness.

અભિદી, ઉમેદ, admîdê, umêd. વિ. (See અભિદી admîdî). ના. આશા, ઉમેદ. મુરાદ. Subs. Hope, expectation with desire, wish.

અ-ઉમિદીનીદન, a-umîdînîdan. કિ. નાઉમેદ —નિરાશ થવું. V. To be disappointed, to despair.

અભિદીનીદન, admîdînîdan. કિ. ઉમેદવાર —આશાવંત થવું. V. To be hopeful, to expect with desire.

સહમિદિનિદન, sahmîdinîdan. કિ. ક્ષીરમંદ —ચિન્તાતુર થવું ; બીહીવું. V. To concern, to be solicitous ; to dread, to fear.

હમિદન, hamîdun. કિ. અ. તેજ વખતે ; તેજ જગોએ ; એ રવેશે, એવી રીતે ; હમેશાં. ના. સંબાલ ; કોશેશ ; મદદ. Adv. At that very time ; at that very place ; in this manner, thus ; always. Subs. Care, attention ; endeavour ; assistance. Per.

حميدون

હમિદી, hamîdê. વિ. વખણાયવું ; વખણવા બેગ, કીર્તિવાવું. Adj. Praised ; laudable, glorious. Per.

حميده, حميد

અભિદ-રોશન, admîd-roshan. ના. ખરી આશા, રોશન ઉમેદ. Subs. True—real hope, a bright prospect.

હમિમાલ, hamimâl. ના. દુશ્મન, શત્રુ, હરીફ ; લડવું ;

તોહમત, બોહોતાન. Subs. An enemy, a foe; fighting; a false accusation, a fabricated charge.

હમિમાલી, hamimâli. નાં હમનખરદી, દુશ્મની, અદાવત; એક ગુનાહતું નામ છે; તોહમત મુકનાર. Subs. Rivalry, enmity, spite, hatred; name of a crime; an accuser.

હમેમાલી, hamêmâli. નાં પુરેપુરે નીવેડા આવેલો; પુરેપુરું બનેલું. Subs. That which is wholly decided; that which has resulted or been brought about wholly.

હમિમાલેન્દ, hamimâlênd. કિં તેઓ દુશ્મની—હરીક્ષાર્થ કરેછે. V. They make enmity—rivalry.

ખામે, khâmê. નાં ઘર; ખાન; કલમ; સીદાઈ; તોડદો. Subs. A house, edifice, mansion; a mine, a quarry; a pen, a writing-reed; ink; a pack, a package. Per. خامه

હમુ, hamu. સર્વં આએ, એજ, Pron. This, the same;—as. hamu-gâs, hamu-gâh.

હામુ, hâmu. નાં અચરતી, અમહાર, આશ્ચર્યતા. Subs. Wonder, marvel, surprise.

હામીન, હમો, hâmin, hamô. નાં ઉનાલો, ગરમી, રીધવનનો વખત. Subs. Summer, heat, the hot or dry season. Comp. Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥

એ-અમ્ના-દીનોદે, ê-amnâ-dînôdê. નાં એક ઘેડી. Subs. A she-ass. Comp. Ar. حمارة; Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥 = Av. 𐬨𐬀𐬎𐬭 Sans. धेनु.

આખમુનાક, ākhmunāk. વિં પુશી ભોગવનાર, મોજ કરનાર. Adj. Enjoying pleasure, making merry.

અહમવાર, a-hamvār. નાં ઉલટું જનાર, આડું ચાલનાર. વિં નાલાયક, પ્રમાણ વગરનું, બેહુદુ. Subs. One who goes in a wrong direction, one who goes astray—in a wrong path. Adj. Unworthy, unsuitable, disproportionate, absurd. Per. ناموار

હમવાર, હામવાર, hamvār, hāmvar. નાં રાસ્ત—બરાબર ચાલનાર, સીધો જનાર; હમેશગી; માયા; બીજાઓ સાથે બલમનસાઈથી ચાલવું. વિં બરાબર, પ્રમાણ મુજબ, લાયક; મલેલું. કિં અં હમેશે, કાયમ, સઘલો વખત. Subs. One who goes to the right path, one who walks straight; eternity; lenity, behaving gently or tenderly with others. Adj. Proportionable, suitable, worthy; equal, alike; mixed up, combined. Adv. Always, continually. Per. هموار

હામ્વારે, hāmvarê. કિં અં હમેશાં, સદા. વિં મલેલું; બરાબર, સાદું. Adv. Always, ever. Adj. Mixed up; plain, equal. Comp. Per. هموار

આખમને, આસ્મને, ākhmanê, âsmanê. નાં મરજી, શોખ, મજાહ. Subs. Liking, will, desire, relish, pleasantness.

આખમની, ākhmanî. નાં See આખમ

ખામુશ, khâmush. વિં ચુપ, મુચું, થમ, શાંત, સ્થીર. Adj. Silent, dumb, hushed, mute, quiet, still.

Per. خاموش, خاموش

૫૧૫૭ દામની, dâmanî. નાં છુરખો. Subs. A veil or mantle.

૫૧૫૭ દામ-વેહ, dâm-vêh. નાં બલી પેદાયશ. Subs. Good creation. Contrast Av. دلم و سهف

૫૧૫૭ દામી, દામીએ, dâmi, dâmiê. નાં શેકારી, શેકાર કરનાર. Subs. A hunter, a sportsman.

૫૧૫૭ દુશ્મની, dushmanî. નાં દુશ્મની, અદાવત. Subs. Enmity, spite, hatred, animosity, pique. Per.

دشمني

૫૧૫૭ હામુઈ, hâmuî. કિં અં એ તરેહથી, એવી રીતે, એ મીસાલે. Adv. In this manner—way, thus.

૫૧૫૭ હામુઈ, hâmuî. નાં અચરતી, અમત્કાર, આશ્ચર્યતા. Subs. Wonder, marvel, surprise.

૫૧૫૭ આમુશી, khâmushî. નાં સુપકીદી, મુગાપણું. Subs. Silence, taciturnity. Per. خاموشي

૫૧૫૭ હામુઈએ, hamuîê. નાં તે વખતે કરવું. Subs. Doing at that time.

૧૧૫૭ હામુદીન, હામુદીન, hamudîn, hâmuđîn. કિં અં તેજ પ્રમાણે, એ રીતે. Adv. In this manner—way, thus.

૧૧૫૭ આસ્મુન, âsmun. નાં આસ્માન. Subs. The sky, the firmament. Comp. Pehl. اسمان Av. اسمان = Per. آسمان

૧૧૫૭ હામીન, hâmin. નાં See ૧૧૫૭

૧૧૫૭ હામુન, hâmun. નાં જંગલ, મ્હોટું મેદાન, ખોલ્લી જગા. Subs. An extensive plain, level ground, an

open place, a meadow, an esplanade. Per.

५७, १५७ આખમુની, âkhamunî. નાં ખુશી, ખુરમી. ^{ہامون} Subs. Delight, pleasure, gladness, pleasantness.

૫૭, ૧૫૭ ખામ-નોશ, khâm-nôsh. નાં કાચો—હલકો દારૂ. Subs. Raw—undistilled liquor.

૫૭, ૧૫૭ આખમુનીહા, âkhamunîhâ. કિં અં ખુશીથી, મોજ મજાહની રીતે. Adv. Willingly, with pleasure—mirth.

૫૭, ૧૫૭ દહમ-વન્દાન, dahm-vandân. નાં સાફ—ભણું—પામનારાં, નેક હાંસેલ કરનારાં—મેલવનારાં. Subs. Recipients of goodness, gainers of good.

૫૭, ૧૫૭ હામુન્યાન, hâmunyân. નાં નંગલ—સપાટ મેદાન ઉપર રહેનારા. Subs. Those that inhabit the level ground—forest.

૧૫૭, ૧૫૭ આદમુનશને, âdmunashnê. નાં પામવું, હાંસેલ કરવું, નફો, ક્ષાયદો, હાંસેલ. Subs. Gaining, act of obtaining—acquiring, profit, advantage, gain.

૧૫૭, ૧૫૭ અદમુનેદ, admunêd. કિં આશા—ઉમેદ રાખે. V. May hope, may expect with desire.

૧૧૫૭ હમુન, hamun. કિં અં તેમજ, હમણા, એ રવેશે. Adv. Just so; now; in this manner.

૧૧૫૭ હામીન, hâmin. નાં See ૧૧૫૭

૧૧૫૭ હામુન, hâmun. નાં See ૧૧૫૭ hâmun.

૧૧૫૭ હામીની, હામીને, hâminî, hâminê. નાં ગરમીની રીતે, ઉનાળો, રપીથવનનો વખત. Subs. The hot season, summer.

૧૫૧, ૧૫૨ હમુન-બુદ, hamùn-bud. ક્રિં હમણા થયું, એ રવેશે
હયું. V. Just became—happened, was in this
manner—way.

૧૫૨, ૧૫૩ હામિનિદન, hâminîdan. Bund. ક્રિં ગરમી પડવી ;
જલું, ચાલવું. V. To be warm ; to go, to walk.

૧૫૩, ૧૫૪ આશમોગ, âshmôgh. નાં અશોઈ—પવિત્રાઈ તોડ-
નાર, આશમોગ. Subs. A destroyer of purity—
truthfulness, *Âshmôgh*. Comp. Pehl. ૧૬૦, ૩૬૦ ;
Av. ૧૬૦, ૩૬૦, Pâz. ૧૬૦

૧૫૪, ૧૫૫ આશમોગાન, âshmôgân. Yt. Hôr. નાં પવિત્રાઈ
—અશોઈનો નાશ કરનારા : આશમોગો. Subs. plu.
Destroyers of purity—righteousness ; *Ash-*
môghs. Pâz. ૧૬૦

૧૫૫, ૧૫૬ અ-આમુજશને, a-âmujashnê. વિં શિષ્યા વગર,
વગર કેલવણીનું. Adj. Without learning, having
no education.

૧૫૬, ૧૫૭ આમોર્જશને, âmôrzashnê. નાં બક્ષવું, માફ કરવું,
જવા દેવું. Subs. Forgiving, pardoning, passing
over, excusing (a fault). Per. آمرزش

૧૫૭, ૧૫૮ અ-આમુર્ઝીદે, a-âmurzîdê. વિં નહીં બક્ષાએ—મા-
ફ થાય તેવું ; તકસીરવાર. Adj. Unpardonable, what
cannot be forgiven ; guilty, criminal, culpable.

Priv. - + ૧૫૭, ૧૫૮ = Per. آمرزیده

૧૫૮, ૧૫૯ અહમે, ahmê. વિં કાટી ગયલું, ટુકડા થયલું ; નાકેસ,
અધુરું ; તમામ. Adj. Torn, broken in pieces, de-
fective, imperfect ; all, whole.

૧૫૦ અહમક, ahmak. વિં નાદાન, બેવકુક, અવિચારી. Adj. Ignorant, thoughtless, foolish, inconsiderate, childish. Per. احمق

૧૫૦ આમહ, âmah. નાં જે શખ્સ નાવર નહીં થયલો તે; ઓસ્તો. Subs. One who has not undergone the *Nâver* ceremony; an *Ostâ*.

૧૫૦ ખામે, khâmê. નાં કલમ; સ્ત્રીહાઈ. Subs. A pen, a writing-reed; ink. Per. خامر

૧૫૦ હમે, hamê. વિં તમામ, સઘણું, પુરું. Adj. All, whole, entire, perfect. Comp. Pehl. ۱۵۴, Av. 𐬥𐬀𐬭𐬀, 𐬥𐬀𐬭𐬀, Per. همه

૧૫૦ ખામે, khâmê. Bund. નાં દુનિયાં; ઘર, મથક, મકાન; રોશનીવાલી દુનિયાં; ખોદાના તખ્તની જગો. Subs. The world; a house, an abode, a dwelling-place; the world of light; the place of the throne of God.

૧૫૦ હમકાર, હામકાર, hamkâr, hâmkâr. નાં સાથે કામ કરનાર, સાથી, એકજ ધંધો—રોજગાર કરનાર. Subs. Working together (lit.), a colleague; following the same profession. Comp. Av. 𐬥𐬀𐬭𐬀 + 𐬥𐬀𐬭𐬀, Pâz. 𐬥𐬀𐬭𐬀-𐬥𐬀𐬭𐬀

૧૫૦ હમ-કેશ્વર, હામ-કેશ્વર, ham-kêshvar, hâmkêshvar. નાં દુનિયાંના સઘલા મુલકો, બધા ખંડો. Subs. All the regions (of the world), all continents. Av. 𐬥𐬀𐬭𐬀 + 𐬥𐬀𐬭𐬀 = Per. همه کشور

૧૫૦ ખામે, khâmê. See ૧૫૦

૧૫૦ અ-હમકોશ, a-hamkôsh. વિં વગર સાથીનું, વગર

ભાગીયાનું; કાંઈ ચીજ વગરનું. Adj. Having no companion—partner; destitute of anything.

૧૧૫૦ આમ-કોશ, દામ-કોશ, âm-kôsh, dâm-kôsh. નાં
અલકનો નાશ કરનારા, પેદાયશનો નાશ કરનારા. Subs.
One who destroys the people—creation.
Comp. ૫૦ = Ar. م ل ع + ૧૧ = Av. Rt. ૧૧ = to kill.

૧૧૫૦ આમ-ક-ચા, khâm-kanyâ. નાં કાચો—લીલો વાંસ.
Subs. Raw bamboo; green—wet bamboo.

૧૧૫૦ આમ-કોશ, khâm-kôsh. નાં કાચી કોશેશ, અધુરી
મેહેનત. Subs. An abortive attempt, imperfect
pains.

૧૧૫૦ હમ-ગોશે, ham-gôshê. વિં એક જાતનું—ટોલાને
લગતું. Adj. Belonging to the same caste—tribe.

૧૧૫૦ આમ-કોસ, âm-kôs. See ૧૧૫૦ âm-kôsh. A
corrupt form of ૧૧૫૦

૧૧૫૦ હમ-કોહ, ham-kôh. નાં તમામ—સઘલા પાહાડ.
Subs. All mountains.

૧૧૫૦ હમ-ગોહર, ham-gôhar. વિં એક જાત—જુનિયાદ—
તોખમ—ઓલાદ—પેહેડી—મૂલનું. Adj. Of the same
kind—nature—source—family; of one descent
—origin. Comp. ૫૦ + ૧૧૧ = Per. ૧૧૧

૧૧૫૦ આખમ-ગર, âkhma-gar. નાં મજહ—મોજ કરનાર,
જુશી ભોગવનાર. Subs. One who enjoys pleasure,
one who revels.

૧૧૫૦ અશમ-ગર, યશમ-ગર, khashma-gar, yashma-gar.
નાં યુક્તે થઈ જનાર, ક્રોધ—કેહેર કરનાર. Subs. One

who becomes exasperated ; one who flies into a passion.

૧૫૫૫ દામ-ગર, dām-gar. નાં તમામ જગતનો પેદા કરનાર.
Subs. The Creator of the whole world.

૧૫૫૫ હમ-ઘનશ, ham-ghanash. કિં અં તે પ્રમાણે,
એમ. Adv. In that manner—way, thus.

૧૫૫૫ આમ-ચ, khâma-cha. કિં અં કાચુંબી, અધુંરૂબી. Adv.
Even raw—unripe—crude, even imperfect.

૧૫૫૫ અ-હમ-જશને, a-hâm-jashnê. વિં ખુશી સાથનું
નહીં, ગમગીન. Adj. Unpleasant, unpleasing,
sorrowful, afflicted.

૧૫૫૫ આમુજશની, âmu-jashnî. નાં શિખવું. Subs.
Learning, teaching.

૧૫૫૫ આમ-ચે, khâm-chê. નાં જે કાંઈ કાચું હોય તે.
Subs. That which is raw—unripe.

૧૫૫૫ અદમત, admat. કિં અં કયાં ? કેમ ? કયું ? જ્યાં ની બ-
ગડેલી શીકલ. Adv. How, where ? which ? Cor-
rupt form of જ્યાં

૧૫૫૫ આમત, âmat. Vand. XIII. કિં અં કેવારે ? ત્યારે.
When ? then.

૧૫૫૫ અ-હમતાક, a-hamták. વિં વગર બાગીયા—સાથી
—જોડીયાનું, સરખાવી નહીં શકાએ તેવું. Adj. Having
no partner—colleague, without an equal ; in-
comparable. Per. بی همتا

૧૫૫૫ હમતાક, hamták. નાં બાગીયો, જોડીયો, સાથી, મલવું.
Subs. A co-partner, a colleague, an associate ;
resembling.

સહમ્તાક, sahamtāk. વિ० ધાસ્તી બરેલું, ભય બરેલું.

Adj. Dreadful, horrible, fearful.

ખશ્મતાર, khashmatâr. વિ० એસાવાલું, ધાસ્તી બરેલું, બીહીક બરેલું; ક્રોધો રાખનારું. Adj. Angry, wrathful, indignant; dreadful, harbouring revenge in the mind.

ખશ્મદાર-તર, khashma-dâr-tar. વિ० વધારે ગુસ્સાવાલું, વધારે દેહશત—ધાસ્તી બરેલું. Adj. More enraged, more dreadful—fearful.

ખશ્મતાર-તર, khashmatâr-tar. વિ० વધારે સખ્ત—ગુરુકેલ; વધારે ગુસ્સે થનાર, વધારે ક્રોધો રાખનાર. Adj. More difficult—hard; becoming more angry, breathing revenge in a greater degree.

જામતુનતન, jâmtunatan. ક્રિ० પહોંચવું; થવું; જવું. V. To reach; to become, to be; to go.

અ-હમ-પતીદન, a-ham-patîdan. ક્રિ० એકઠા—સાથે મળી નહીં જવું, એકઠા નહીં રહેવું; સાથે નહીં પડવું. V. Not to join—unite together, not to associate; not to fall together. Prohib. ન + ૫ = Av. નહિ + ૫ = Av. Rt. પત્ = Sans. Rt. પત્ = Per. افتادن = to fall.

અ-અમર, a-amar. વિ० ઘણું નહીં તેમ થોડું નહીં. Adj. Neither too much nor too little, moderate, in a limited degree.

અહમર, ahmar. ના० સી આલ અનવર, કોહલું. Subs. A fox, a jackal.

હામ-રાહ, hâm-râh. ના० સાથે મુસાફરી કરનાર,

રસ્તાનો સોબતી, ભોમીયો. Subs. A fellow-traveller, a companion on the road. Per. همراه

હામ-રાહ, hām-râh. See અમર-કુશ

હુશમરશને, હોશમોરશને, hushmarashnê, hôshimô-rashnê. નાં બણવું, પઢાણ. Subs. Reciting, reading, studying. Comp. Pehl. હુશમરશ

હેલુબાન, hêlubân. એ શબ્દ અમર-કુશ “હેલુબાન” નો બગડેલો આકાર છે. A corrupt form of અમર-કુશ hêlubân.

શામ્રુતી, shâmrutî. નાં (આટલી) મરતબે—વાર પઢવું. Subs. Reciting—reading so many times:— as બિશમ્રુતી bishâmrutî.

આમરોગ, âmrôg. નાં મરતબો, દબદબો ; કાયદો, નફો ; પુંજ. Subs. Dignity, magnificence, grandeur ; profit, gain ; capital, fund.

હામેલે, hâmelê. વિં હમેલદાર, ગર્ભવંતી. Adj. Pregnant, being with young (as a female). Per. حامله

અ-અમર્ગીએ, a-amargîê. Dink. વિં હમેશગીનું નહીં તે, બેહશતી નહીં તે ; દોજખી, મોત વાળું. Adj. Not eternal, not residing in heaven ; infernal, hellish, mortal, full of death. (Comp. + + both prohib. and ૧૬ = Av. અમર્ગ = Per. ۱۶ + ۱۷)

અ-હમર-કુશ, a-hamar-kush. વિં સાથી વગરનું ; કાંઈથી ચીજ વગરનું. Adj. Having no companion—colleague ; without anything.

અ-અમર-અમર-અમર, a-amar-ghanashnî. નાં
 બેશુમાર મારવું; અગણીતધણું. Subs. Striking in-
 numerable times; innumerable times. Comp.
 Av. અમર-અમર-અમર

હામર, hâmarz. કિં આજાં ઊઠ, ઉભોથા. V.
 imper. Get up, rise, stand up.

હામરઝંદન, hâmarzîdan. કિં ઊઠવું, ઊભું થવું. V.
 To get up—rise, to stand up.

હમ-રમ, ham-ram. વિં એકજ અત—ટોલાંને લગવું.
 Adj. Belonging to the same caste—tribe.

હમ-રમે, હામ-રમે, ham-ramê, hâam-ramê. See
 રમે

અ-અર

અ-અર, a-ar. વિં સેવટ નહીં, આખેરી નહીં. કિં અં
 ના નહીં, કદી નહીં, નહીંતો. Adj. Having no end—
 conclusion. Adv. Not at all, never, if not, or
 else.

અગ-ગર, અંઘ્ર, ag-gar, aṅghra. નાં ખરાબ—બુરું
 કરનાર, ઓછું—કમી—કોતાહ કરનાર, હુઆ દેનાર; આબાદી
 ઓછી કરનાર—તોડનાર;—જેમકે જાણ. Subs. An evil-
 doer, a mischief-maker, one who decreases—
 lessens; a tormentor, destroyer—diminisher of
 prosperity. Comp. Av. અગ-ગર Av. Rt. અગ-ગર =
 Sans. Rt. અંહ = to torment.

અ-સર, a-sara. વિં સરદાર—ધણી—શેઠ—મુરબી વ.

ગરનું. Adj. Destitute of a leader—master—owner—patron. Comp. Pehl. *جور*, Av. *جور*

જ્ય અહલ, અષ, ahal, aṣha. નાં સરચાઈ, સત્યતા; અશોઈ, પાકીજગી; વિં બીઠાસપર આવતું; છુટકારો પામતું. Subs. Truth, veracity, integrity; purity, freedom from moral defilement. Adj. Ripening to sweetness; getting release—freedom.

જ્ય અહેલ, ahêl. નાં બુજેરગી, મ્હોટાઈ. Subs. Eminence, greatness.

જ્ય આખુર, ākhur. કિં અં પછી. Adv. Afterwards.

જ્ય } આખેર, આહેર, અપર, ākher, āhêr, apar. કિં અં

જ્ય } પાછું, પછી, છેલ્લે સરવાળે, સેવટે, અંતે; આકેબત; ત્યાર પછી, ત્યારે, હવે, તોએ, તે ઉપરથી, તેથી. શબ્દં અં પછ-વાડે, પીઠે, પુઠે; વિં કમ, ઓછું; છેલ્લું; હલકું, નીચ; દુરનું. Adv. Afterwards, after that, then, now, thereupon, on account; therefore, back, again; last, latest. Prep. Behind, backward. Adj. Less, wanting; last; base, mean; distant, remote. Per. آخر

જ્ય આખેર, ākhêr. વિં સેવટ—આખેરી—છેડો નહીં. Adj. Having no end—conclusion.

જ્ય આહર, āhar. વિં ખરાબ, ખુરું; ઉલટું, પાછું; જોમકે જેવ “આહર્મન” યાને ‘બદ્ધમન’, એટલે બદીની રેહનુંમાઈ કરનાર; ઉલટો—ખરાબ વિચાર રાખનાર. Adj. Bad, evil, wicked, opposite, reverse; as જેવ Aharman, i.e. evil mind, a misdirector, an evil thinker.

જ્ય આહાર, āhâr. નાં ખોરાક; સરસ, લાહી, હાર; આલર;

અપવિત્રાઈ. વિં ગરમ, તાજું. Subs. Food, victuals; glue, paste, starch; a border or fringe of cloth; defilement. Adj. Warm, hot. Per. آهار

જ્ય ઈશર, ishar. વિં આશાન, સેહેલ; થોડું. Adj. Easy, convenient; little.

જ્ય એહેર, હેહેર, êhêr, hêhêr. નાં હેર નસો, સુકકો નસો (નખ, આલ, ઈત્યાદિ). Subs. Uncleaness—impurity (as hair, nails, &c.). Av. آههه = Pâz. آههه

જ્ય ખાર, khâr. નાં નેકી, જીખી, કાંટો, કાંટાનું ઝાડ. વિં જીખ, નેક, સાફ, આસાન. Subs. Virtue, goodness; a thorn, a thistle, a bramble. Adj. Good, virtuous, honest; easy, convenient. Per. خار

જ્ય ખાર, khâr. નાં કાંકરી. Subs. A pebble.

જ્ય ખાર, khâr. નાં ચઉદમી રાતનો ચંદ્ર; માથુકનું નખરું; સખત પથ્થર. Subs. The fourteenth day's moon; airs and blandishments of a sweetheart; a stone of extreme hardness. Comp. Per. خارا

જ્ય ખાર, khâr. નાં બેહેન; સીસોલીલું. વિં નીચું, હલકું, સર્વથી ન્હાનું, કમીનું. Subs. A sister; a porcupine. Adj. Contemptible, mean; smallest, servile. Comp. Pehl. آهه, Per. خوار

જ્ય ખાલ, khâl. નાં કાલો તલ, કે જે આદમીઓનાં મોઢાં અથવા શરીર ઉપર હોય છે; મામો; લશ્કરનો વાવડો; ધણી; વિચાર; મ્હોટાઈ; વીજલી; જીરખો; હુશિયારી. Subs. A black mole on the face or some other part of the body; an uncle (on the mother's side); the standard of an army; a lord or master; great-

હજાર, hazâr. સંખ્યાં વિં હજાર, ૧૦૦૦ :— નેમકે
 Numer. adj. One thousand, 1000 :—as
 Comp. Pehl. هزار, Per. هزار

હર, har. વિં દરેક, સઘલા. નાં કરનાર; ખોદનાર,
 ખણનાર. Adj. Every, all. Subs. A doer; one
 who digs. Comp. Per. هر

હાર, hâr. નાં ગરદન, ડોકું; હરેક ચીજ; હાર; સિલસિલો;
 મોતી; મોતીનો હાર; આહુતું, પ્યાર રાખવો. Subs. The
 neck, the head; any—every thing; a row,
 series; a pearl; a string of pearls; loving, hold-
 ing dear, setting one's affections on. Per. هار

હાર, hâr. નાં હાડકાં, હાડ :—નેમકે હાર = હાડમંદ.
 Subs. Bones; frame, structure, make (of a
 man).

હાલ, hâl. નાં કરાર, આરામ, સુખ, નચીન્તાઈ; મજબુ-
 તી; હાલત, રીત, કામ; હાલનો વખત. Subs. Undisturb-
 ed tranquillity, ease, comfort, freedom from
 anxiety; firmness; state, condition, an affair;
 the time present. Comp. Per. حال and حال

હેર, hêr. વિં હલકું, ઉતરતું. Adj. Inferior, in-
 significant, lower.

અહેલીઅ, અશ્ય, ahêlîa, ashya. નાં પાકીજગી,
 પવિત્રાઈ, ચોખ્ખાઈ, સદાઈ. Subs. Holiness, purity,
 cleanness, faultlessness. Comp. Av. અહ્ય, અશ્ય

અહેલુબ, અષવ, ahêlub, ashava. વિં અશો,
 પવિત્ર, પાક, નેક, સારથું બોલનારું. Adj. Pure, virtuous,

free from moral defilement, faultless, virtuous, truth-speaking. Comp. Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥 , 𐭠𐭣𐭥 , Av. 𐬨𐬀𐬎𐬌𐬎𐬎𐬀 , Sans. ऋतावन् .

𐭠𐭣𐭥𐭥 ખારા, khârâ. નાં (See 𐭠𐭣𐭥 = khâr.) સખત પથ્થર.
Subs. A stone of extreme hardness. Per. 𐭠𐭣𐭥𐭥

𐭠𐭣𐭥𐭥 યારા, yârâ. નાં કુદરત, એર, શક્તિ, તવાનાઈ, કૌવત, બહાદુરી; કુરસત; જખમ. Subs. Strength, power, vigour, physical force, potency, bravery, valour; leisure; a wound. Per. 𐭠𐭣𐭥𐭥

𐭠𐭣𐭥𐭥 સારા, sârâ. વિં ખાલેસ, સ્વચ્છ, બેરબાર વગરનું; મિ-
શ્રીત નહીં; મીઠા વાસવાળું. Adj. Pure, guileless, innocent, unmixed, unalloyed; sweet-smelling.
Per. 𐭠𐭣𐭥𐭥

𐭠𐭣𐭥𐭥 હેરી, hêrî. વિં સુકકા નસાવાળું—બરેલું. Adj. Full
of dry uncleanness (as hair, nails, &c.). Comp.
Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥

𐭠𐭣𐭥𐭥 હેરી, hêrî. See 𐭠𐭣𐭥𐭥 hêrî.

𐭠𐭣𐭥𐭥 હેહરહા, hêharhâ. નાં હેર નસાઓ, સુકકા નસાઓ.
Subs. plu. Dry impure—unclean things (as
hair, nails, &c.).

𐭠𐭣𐭥𐭥 હેલ-અષ, હેલ-અદશ, hêl-ash, hêl-adash. નાં
પવિત્ર શખ્સ. Subs. A pure—holy man.

𐭠𐭣𐭥𐭥 હેલહીયે, અષહીયે, hêlhyê, aṣhyê. વિં પાક,
પવિત્ર, સાફ. Adj. Pure, holy, faultless, clean.

𐭠𐭣𐭥𐭥 હેલાએશ, અષાઈએ, hêlâêsh, aṣhâîê. નાં અ-

શોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ, ચોખ્ખાઈ; સરચાઈ, સત્યતા; બલાઈ; અરશસવંગ; લક્ષ્મી; સવાબ, દીન, એલમ, વિદ્યા; સવાબ, નેકી; 'અષેમ' નામની બંદગી; ખાલેસ નઈઅત; સખાવત; અશોઈ કરનાર. Subs. Purity, cleanness, freedom from defilement; truth, goodness; *Ashis-ranguhi*; wealth; merit arising from virtuous actions; faith, religion; knowledge, science, learning; virtue; the *Ashem* prayer; pure intention—thought; one who practises purity. Comp. Pehl. અશ્વિન, Av. અશ્વિન

હૈલાએશીનીદાર, *hêlâêshînîdâr*. નાં અશોઈ—નેકી કરનાર. Subs. One who practises purity—virtue.

હૈલાએ, અષાએ, *hêlâê, aṣhâê*. નાં પાકી, સવાબ, અશોઈ. વિં પાક, અશો, પરહેજગાર. Subs. Purity, virtue, freedom from guilt. Adj. Pure, virtuous, pious. See *hêlâêsh*.

હેલુબે, *hêlubê*. નાં એક પાક—પરહેજગાર માણસ. Subs. A pure—pious man.

આહેર-આહેર, *âhêr-âhêr*. કિં અં એકેક પછી—પુઠ, પેદરપે, એક પછી એક. Adj. One after another, one by one, step by step.

દારાએ, *dârâê*. નાં પરવરદેગાર, પાલનાર. Subs. Providence, nourisher, supporter.

યારાઈ, *yârâî*. વિં કૌવત—તવાનાઈ—શક્તિવાહું, બહાદુર, દલેર. નાં એર, કૌવત. Adj. Powerful,

strong, robust, brave, courageous. Subs. Strength, vigour. Per. یارای

હરાશ, harāsh. નાં ઓક, ઓકારી, વામીટ ; કલી; અઆદતી; ગરીબાઈ; ખેતર. Subs. Vomit, vomiting ; a bud ; increase, surplus ; poverty ; a field. Comp. Per. هراش

હેલાએ, અષાએ, અષાય, hêlâê, aṣhâê, aṣhâya. નાં પાકી, સફાઈ, અશોઈ, સલાબ, નેકી. Subs. Purity, cleanness, righteousness, merit arising from virtuous actions, righteousness. Comp. Pehl. هلايو

હેલાએશ, hêlâêsh. See હેલાએ hêlâê.

અહેલાએઈનીદારી, ahêlâêinîdârî. નાં અશોઈના કામો કરવાં. Subs. Practising pure—righteous deeds.

હેલાએ, આષાએ, hêlâê, aṣhâê. નાં પાકી, સફાઈ. Subs. Purity, cleanness of heart, rectitude.

હેલાએશ, અષાઈએ, hêlâêsh, aṣhâîê. See હેલાએ

અહેલાએશ-ખારેહ, અષહી-ખારેહ, ahêlâêsh-kharêh, aṣhahî-kharêh. વિં પવિત્ર ચલકાટવાળું. Adj. Of holy brightness. Av. اهل اشرف

અહેલાએશ-ખારી, ahêlâêsh-khârî. વિં પવિત્ર ખજનો રાખનાર. નાં એક પહાડનું નામ છે કે જે ખજનાનો ભરેલો છે. Adj. Keeping the holy treasure. Subs. Name of a mountain full of treasures.

અહલાએશાન, અશોએયાન, ahêlâêshân, ashôê-yân. નાં અશો—પાક લોકો, પરહેજગારો, સવાબકારો; સવાબો. Subs. Pure—righteous persons, devout men; merits arising from virtuous actions, meritorious acts.

હલાઈ-દેહાનદ, અહલાઈ-શાનદ, અષાએશાનદ, hêlâî-dêhânad, ahêlâî-shânad, aṣhâêshânad. ક્રિં તેઓ પવિત્રાઈ અપાવે. V. They may cause to give purity (to others).

અહલાએશોમંદ, અષાઈઓમંદ, ahêlâêshô-mand, aṣhâîômand. વિં સવાબકાર, પુણ્યવાન, પાકી-વાણું, પવિત્રાઈ—પાકીજગી બરેણું. ક્રિં અશો છે. Adj. Virtuous, righteous, pure, holy. V. Are pure (plu.).

હલાએશ-ખારી, hêlâêsh-khârî. નાં પવિત્રાઈથી નીપજતું સુખ. Subs. Happiness—comfort derived from being pure—righteous.

હલાએશીનીદાર, hêlâêshînîdâr. નાં અશોઈ—સચ્ચાઈ રાખનાર. Subs. One endowed with purity—righteousness.

હલાએશ-સેતાએશની, અષાહી-સેતાએશની, hêlâêsh-sêtâêshnî, aṣhâhî-sêtâêshnî. નાં પવિત્રાઈની તારીફ—વખાણ; 'અષેમ' બંદગીની વખાણ ગાવી. Subs. Praise of righteousness, singing praises of Asha. Av. ૧૯૫૪૨-૬૫૫

હલાએશીઅન્દ, hêlâêshîand. ક્રિં તેઓ

સવાબ—પવિત્રાઈ કરે. V. They may do any good work (as worthy of reward); they may practise purity.

હેલાએશીનીદારી, hêlâêshînîdârî. નાં
અશોઈ, પાકીજગી, સચ્ચાઈ, પાપ વગરની હાલત. Subs.
Purity, devoutness, truth, verity, sinlessness.

આરાએશને, ârâêshnê. નાં સણગાર, સણગારવું.
Subs. An ornament, embellishment, adorning.

હેલાએશને, hêlâêshnê. નાં પાક—સાફ કરવું;
અશોઈ કરવી. Subs. Purifying, cleansing from
impurities; practising righteousness.

અહેલાએશની, અષાએશની, ahêlâêshnî, aṣhâ-
êshnî. નાં અશોઈ, પવિત્રાઈ, સચ્ચાઈ; પાક કરવાનું કામ.
Subs. Purity, undefiledness, righteousness;
the act of purifying.

હેલાએશનીનીનદ, અષાએશનીનીનદ, hêlâêshnî-
nînad, aṣhâênînînad. ક્રિં સવાબનાં કામો કરે, અશોઈ
—પાકી—પરહેજગારી કરે. V. May do good works
(as worthy of reward); may practise purity—
righteousness.

હેલાએશનીનીદન, અષાઈએશનીનીદન, hêlâêsh-
nînîdan, aṣhâîênînîdan. ક્રિં અશોઈ કરવી, સવાબ ક
રવો. V. To practise purity, to do any good
work (as worthy of reward).

અહેલાએશ-ચ, અષાઈએ-ચ, ahêlâêsh-cha,
aṣhâîê-cha. નાં પવિત્રાઈખી, અરદી બેહેશતખી, પુણ્યખી.

Subs. Even purity, purity itself; *Ardibêhêsh* itself; even moral or religious merit; also a meritorious act.

હૈલાએશ-પેદાકી, *hêlâêsh-pêdâkî*. વિ० પાક-અશોઈના એહરાનું, સત્યતાના દેખાવનું, અશોઈનાં તોખમ—મૂલનું. Adj. Having a pure—holy face, having a countenance beaming with righteousness, having a source—origin in purity. Comp. Av.

હૈલાએશ + મીઅઝદ

હૈલાએશ-મીઅઝદ, *hêlâêsh-mîazd*. ના० પાક ખોરાક; સોએમેવો. Subs. Pure food—offering; good fruits. કંડાફ = Av.

અહૈલાઈએનીદારી, અષાઈએનીદારી, *ahê-lâiênidârî, ašhâiênidârî*. ના० આદમીઓને અશોઈ અને નેક કામ શીખવવું, કોઈને નેક રાહમાં એહરતની રેહનુમાઈ કરવી. Subs. Teaching men to go to the path of purity and virtue; guiding one to the right path of heaven.

હૈલાએસનીદાર, અષાઈનીદાર, *hêlâêsnîdâr, ašhâinîdâr*. ના० અશોઈ કરનાર—રાખનાર. Subs. One who practises righteousness, one who keeps purity.

આહેર-એસ્તીનદ, *âhêr-êstinad*. ક્રિ० ઉલટું જાય, પાછું રહે. V. May go in a contrary direction, may go back, may remain back.

અહરાઈન, *aharâîn*. ના० સુરાખદાર—આંધલાં—કાણાંવાલી રકાબી કે જે પાવ મહેલમાં ક્રિયાના કામમાં આવેછે.

Subs. A dish or plate with holes used in religious ceremonies.

ખાંધા આખેર-આઈન, âkhêr-âîn. નાં છેલ્લી દીન—ધર્મ, પાછલો રેવાળ—રસમ—રીત. Subs. The latter usage—custom, the last religion. Comp. ખાં = Per. = آخر + આં = Per. آئین

ખાંધા આરાઈન, ârâîn. નાં સણગાર, આરાએશ. કિં સણગારે, સમારે. Subs. Decoration, ornament, embellishment. V. May decorate—adorn.

ખાંધા હર-આઈન, har-âîn. કિં અં હરેક તરેહ—રીતે, દરેક રીતે. Adv. Anyhow, anywise, in any way.

ખાંધા હેલાઈન, અષાઈન, hêlâîn, aṣhâîn. Nêrang. કિં પાક—પવિત્ર—સાફ કરે. નાં અશોઈ, સત્યતા. V. May purify—consecrate—cleanse. Subs. Purity, righteousness.

ખાંધા અહેલાઈનદ, અષાઈનદ, ahêlâînad, aṣhâînad. કિં પાક થાય; પાક—સાફ—પવિત્ર કરે. V. May become pure, may purify—cleanse.

ખાંધા આરાયંદ, ârâyand. કિં તેઓ સમારેછે—સણગારે છે. V. They adorn—decorate. Per. آرايند from آراستن

ખાંધા હેલાયંદ, hêlâyand. કિં તેઓ અશો છે. V. They are pure—righteous.

ખાંધા અહેલાઈનીદાર, અષાઈનીદાર, અષ-રાઈનીદાર, ahêlâînîdâr, aṣhâînîdâr, aṣh-râînîdâr. નાં અશોઈ

—પરહેજગારી કરનાર ; અશોઈ વધારનાર ; અશોઈનાં કામો કરનાર. Subs. One who practises purity—righteousness ; one who promotes purity—righteousness ; one who practises pure—righteous actions.

અહલાઈનીદન, અષાઈનીદન, ahêlâînîdan, aṣhâînîdan. કિં સવાબનાં કામો કરવાં, અશોઈ પવિત્રાઈ કરવી. V. To perform virtuous actions, to practise purity—righteousness, to perform righteous deeds (as worthy of reward).

આરાઈનમ, ârâînām. કિં હું સમારું—સુધારું—સણગારું. V. I may rectify—mend, I may adorn.

હેલાએઓમ, hêlâêôm. Dink. કિં હું અશો છું. V. I am pure—righteous.

આહેર-આઈન, âhêr-âîn. See અહીં

હેલાઈયે, hêlâîyê. S. Am. નાં અશોઈ, પાકી. Subs. Purity, righteousness, sinlessness.

યારાન, yârân. નાં દોસ્તો, સોબતીઓ, આશકો, બચાવનાર, મલતીયા. Subs. plu. Friends, comrades, lovers, defenders, followers. Per. یاران

અ-અર-એવ્યાસ્ત, a-ar-êvyâst. Nêrang. કિં તારપછી—સેવટે આસપાસ બાંધ્યું—પેહેર્યું. V. Afterwards girded round ; at last put on.

આહરાન, આરાન, khâharân, khârân. નાં બહેનો. Subs. Sisters.

યારાન, yārān. See યારાન.

આહર-હુફારાશમો-દાદ, âhar-hufarâshmô-dâd. નાં ઉશહેન ગેહેનો વખત, રાત્રે બાર વાગ્યા પછીનો વખત. Subs. The time of the *Ushahîn Gêh*, the time after midnight. Compare Av. -*âhar-hufarâshmô-dâd*.

યારોમન્દ, yârômand. વિં મદદ-કરનારું, મદદ વાળું. Adj. Helping, helpful.

એહેર-ઓમન્દ, êhêr-ômand. વિં નસા—આલા-એશ—ભરેલું, સુકકા નસાવાળું. Adj. Full of dry impurities (as hair, nails, &c.).

હારોમન્દ, hârômand. વિં હાડવાળું—રાખનારું. Adj. Corporeal, material, bodily.

હલાક, halâk. નાં નાશ, હેરાનગતી, પાચમાલી, મોત. Subs. Ruin, distress, privation, destruction, death.

અહેલા-ચ, અમા-ચ, ahêlâ-cha, ašhâ-cha. નાં (એ શબ્દ અહેલાએશ-ચ નો ટુંકો આકાર છે.) અશો-ઈબી, અરદીબેહેશત પણ. Subs. (Contracted form of અહેલાએશ-ચ ahêlâêsha-cha.) Even purity, righteousness itself, even *Ardîbêhêsh*t.

આરામ, ârām. નાં રોશની, ઉજસ; આસાએશ, સુખ, નર્મીતાઈ, આરામ, ખાખ. Subs. Light, glitter, glare; rest, ease, happiness, joy, repose, sleep. Per. آرام; Av. Rt. *âra-m* = to rest.

આરામ, khârâm. વિ० લેહેજ તદાર, સ્વાદિષ્ટ, સ્વાદદાર.
નાં લાયક ખોરાક. Adj. Tasteful, sapid. Subs.
Proper food. Pâz. سازگار

હરામ, harâm. વિ० હરામ, મના કીધેલું. Adj.
Unlawful, forbidden, prohibited. Per. حرام

આરામી, ârâmî. નાં સુખ, નર્મીતાઈ, સંતોષ, તંદ-
રોસ્તી, શાંતપણું. Subs. Happiness, ease, content-
ment, health, tranquillity. Per. آرامی

આરામી-તનુ, ârâmî-tanu. વિ० તનની સુખી
હાલત, તંદરોસ્ત શરીર. Subs. Happy state of the
body; a healthy body.

આરામીદન, ârâmîdan. ક્રિ० આરામ લેવો,
સુખ પામવું, સુખી થવું, સુખ હાંસેલ કરવું; ઠરીઠામ રેહેવું;
તંદરોસ્ત થવું. V. To take repose, to settle, to
acquire—enjoy happiness; to take pleasure, to
delight in; to be happy—healthy. Per. آرامیدن
Av. Rt. آ + م (in آرامیدن, see Vand. V.,
para. 21).

આરામી, ârâmî. વિ० સુખી, રોશનીવાળું. નાં
આશાએશ, સુખી હાલત, શાંતપણું, આરામ, તંદરોસ્તી. Adj.
Happy, full of light. Subs. Rest, happy state,
tranquillity, ease, quiet, health. آرامی

અ-આરામશને, a-ârâmashnê. નાં આસાએશ ન
લેવી, સુખ ન પામવું. Subs. Not taking rest, not
acquiring happiness.

આરામશને, ârâmashnê. નાં આરામ—સુખ

પામવું, આસાએશ લેવી. Subs. Reposing, taking one's ease, recovering one's breath.

આરામીદન, ârâmîdan. See આરામીદન ârâmîdan.

આહરે-મન, અન્ઘ્ર-મીનુ, âhrê-man, anghra-mînu.

નાં હરેમન, શેતાન; અદનકસ; અદીની રેહુમાઈ કરનાર; અદ-મન; અદ અત; અદીનું મૂલ, આપાદીનો ઘટાડો કરનાર. Subs. *Ahrêman, Satan*; evil spirit; the source of wickedness; evil mind; a low-born—vicious person; one who misdirects—misleads; the invisible evil-doer; an evil-minded person; one who decreases prosperity. Comp. Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥 , Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = Per. آهرمن

અહેલુબ, અષો, ahêlub, ašhō. Afr. Gâh. વિં પાક, અશો. Adj. Pure, righteous. Comp. Pehl. 𐭠𐭣𐭥𐭥

હલી, અષી, hêlî, ašhî. નાં લક્ષ્મી; પચીસમાં રોજનું નામ; ઓદાની એક શક્તિ. Subs. Wealth, prosperity; the twenty-fifth day of every month; one of the powers of God.

આખેરશ, આખેર-શ, âkhêrash, âkhêrsha. કિં અં સેવટે, છેડે, અંતે, પછવાડે, પાછલ, પછી, પાછલ તલક, હવે પછી. Adv. In the end, finally, behind, backward, after, in the rear, till the end, hence. Comp. Per. آخر

આખેરી, âkhêrî. નાં સમાપ્ત થવું, પુરું થવું, સેવટે બનવું. Subs. Ending, finishing, happening in the end.

અહરિ, âhêrî. નાં હલકાઈ, નીચાઈ, પસ્તી. Subs.
Baseness, meanness, lowness.

ખારી, khârî. નાં આસાની, સેહેલાઈ; સુખ. Subs.
Easiness, facility; happiness.

ખારશ, khârash. નાં અદેખાઈ, અદાવત; રૂશવાઈ,
નીચાઈ. Subs. Envy, spite; ignominy, baseness.
Comp. Per. خاري and خوري

દારશ, dârash. નાં નેઘાહ રાખવી, માહાવજત કરવી;
બેહેલ, દરબાર; ધણીનું ચોકસ માપ. Subs. Watching,
protecting, preserving; a palace, a court; a
certain measure of wheat. Comp. Per. داري

યારી, yârî. નાં ચારી, દોસ્તી, મદદ. Subs.
Friendship, companionship, help, assistance.
Per. ياري

હારશ, hârash. નાં ભય, દર, ધાસ્તી ખાવી, આપમ-
તલબ, સુદનુમાઈ, સુદપસંદી. Subs. Fear, dread,
apprehension, taking fright; self-interest, self-
conceit, self-complacency.

હારી, hârî. નાં હલાલખોર, દેડ. Subs. A cleaner
of jakes, a sweeper, a *halâlcore*.

અખેર ગાહ, âkhêr-gâh. નાં સગિથી છેલ્લો વખત.
Subs. The last or final point of time.

અખેરીહા, âkherîhâ. ક્રિં અં આખેરીએ, છેલ્લે
સરવાલે. Adv. At last, in the end.

આહેરીહા, âhêrîhâ. ક્રિં અં પછવાડેથી, ફરીને.
Adv. From behind; subsequently, once more,
a second time.

ખારીહા, khârihâ. ક્રિ० અ० આસાનીથી, સહેલાઈથી.

Adv. With easiness—facility, easily.

યારીહા, yârihâ. ક્રિ० અ० મદદની રીતે. Adv.

By way of help.

અહેલાએશ, અષાએશ, ahêlâêsh, aṣhâêsh.

See અહેલાએશ ahêlâêsh.

ખારીએ, khâriê. ના० આસાની, શાંતપણું. Subs.

Easiness, facility, ease; tranquillity.

યારીએ, yâriê. ના० મદદ, સહાયતા. વિ० મદદ-

ગાર, સહાયકારક. Subs. Assistance, help. Adj.

Helpful, helping.

હાર્શી, hârshî. વિ० બીહીકણ, ધાસ્તી—ડર રાખનાર,

બીહીનાર. Adj. Fearing, apprehending, timid,

timorous.

આરાયંદ, ârâyand. See આરાયંદ

દાર્શીનદ, dârshînad. ક્રિ० નેઘાહ રાખે, માહાવજત

રાખે. V. May keep watch, may preserve—
protect.

હાર્શીનદ, hârshînad. ક્રિ० બીહે, ડરે, ધાસ્તી રાખે.

V. May fear, may be afraid, may dread.

ખારીહેદ, khârihêd. ક્રિ० પુનમના ચંદ્રની મીશાલનો

થાયછે. V. Assumes the shape of a full moon
or resembles a full moon.

યાર્શેદ, yârshêd. ક્રિ० દોસ્ત—મિત્ર થશે, મદદ—

સાહેતા કરશે. V. Will become a friend—an asso-
ciate—a companion; will assist—help.

અહીંથી ચારીહેદ, yârihêd. ક્રિ० મદદ કરેછે, દોસ્તી કરેછે.

V. Helps, assists, befriends.

અહીંથી આખ્રીયાન, âkhriyân. નાં સરસામાન, પૈસા, દોલત, અસખાખ; ખાંગ, પોકાર, આવાજ. Subs. Furniture, money, wealth, baggage; bawling, a loud cry, sound—

અહીંથી અ-ખુરશની, a-khurashnî. વિ० વગર ખાવે, કાંઈખી ખોરાક લીધા વગર, ભુખ્યું. Adj. Without eating, without taking any food, hungry.

અહીંથી આહેર-દાનેશ, âhêr-dânêsh. નાં સેવટનો વિચાર કરનાર. Subs. One who thinks of the future—end.

અહીંથી આહેર-દાનશની, âhêr-dânashnî. નાં સેવટનો વિચાર, દુર અંદેશો. Subs. Thought of the end—future, forethought, providence.

અહીંથી અખર્યાન, આહેર્યાન, આખેર્યાન, akharyân, âhêryân, âkhêryan. નાં સરસામાન, માલ, અસખાખ, મતા, પોકાર, શોર, આવાજ. Subs. Furniture, baggage, property; a loud cry, uproar, sound.

અહીંથી અહેલીઆન, ahêliân. નાં પાક—અશો લોકો. Subs. Pure—righteous men.

અહીંથી આખેર-દાન, આહેરદાન, âkhêr-dân, âhêrdân. (અવ્યયીભાવ સમાસ) નાં આગલનું જોનારું, સેવટનો વિચાર કરનારું. Subs. One who looks forward, provident; one who thinks of or pries into the future.

અહીંથી ખારશને, ખારીઆન, khârashnê, khâriân. વિ०

કોટાવાણું. નાં આસાની, સરેલાઈ; કંગાલીઅત. Adj.
Thorny. Subs. Easiness, facility; ruin, wretchedness.

ખારશને, khārashnē. નાનું યુગ્મલી; ઢીક, શરીર
 ઉપર ઊઠેલી ઝીણી કુલ્લી. Subs. Itches, inclination to
 scratch the skin; eruption on the skin. Comp.
 Per. خارش

ખારશને, khârashnê. નાં ખોરાક. Subs. Food,
victuals, meal. Comp. Pehl. ૧૩૧, Per. خوش

۱۷۵) *av* آ-رۆشن, *khâ-rôshnê*. ना० कुदरती रोशनी. Subs.
Natural light. *Av.* آ-روشن-کودر-تای

१७१) य याश्ने, yāraśnē. ना० यारी—मदद करवानुं काम.
Subs. Act of helping—assisting.

Subs. Pure—righteous persons.

अश्वि-वंग, अश्वि-वंग, aśvash-vang, aśhash-vang. ना० अश्वि-वंग इरेस्तो, लक्ष्मी; पत्नीसभां रोञ्जुनाम, ऐक्य भाषासन्तु-नाम. Subs. *Ashi-vanguhi*, the name of an angel presiding over wealth; wealth; the 25th day of every month; the name of a man. Av. *ašvishvan*

આહર-અનુનતન, āhêr-jânunatan. ક્રિ० ૫મ—
 ઓછું થવું, ઘટવું. V. To decrease, to grow less, to
 abate.

ગ્રામ્ય એહર્બદ, Ehirbad. નાં આતશકદેહનો અલવનાર,
દરેએદરનો પંથકી, બોએવાલો. Subs. The guardian of

the fire-temple, the chief priest of the fire-temple, one who offers sandalwood, incense, &c. to the sacred fire. Comp. Pehl. 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎, Av. 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎-𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎, Per. 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎

ગઝરી, gazarî. વિં નાલાં—નેહરને લગતું. Adj. Pertaining to a rivulet—canal.

સારી, Sârî. નાં માન્દરાનની નજદીકનાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. The name of a city near Mâzendrân.

અહલેશ, ahlêsh. વિં અશોં, પવિત્ર, પાક. નાં સવાબ, અશોઈ, નેકી. Adj. Pure, righteous, holy, pious. Subs. Righteousness, purity, virtue.

અહુરેહ, ahurêh. નાં સાહેબ, ધણી. Subs. A lord, master, owner, ruler.

આખેરીએ, âkhêriê. વિં આખેરના ભાગને લગતું, સેવટનું. Adj. Belonging to the latter portion—end.

હારેશને, hârêshnê. નાં અર્શેસ્વંગ દ્રેસ્તો. Subs. *Ashi-vanguhî* (name of an angel).

આહરેશવંગ, હારેશવંગ, âhrêshvang, hârêshvang. નાં ખંદગીનો ખજનો. See 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎 ahrashvang. Subs. The wealth of prayers, the rich store of prayers.

અ-અરેસ, a-arêš. વિં બેઅકલ, ઠોઠ, બોઠડ, નાચાલાક. Adj. Unwise, senseless, dull, stupid, wanting intelligence, not clever—brisk.

ખાલેસ, khâlêš. વિં નિર્મલ, નીતરૂં, સાફ, સ્વચ્છ.

Adj. Void of dirt or impurity, pure, unsullied, guileless.

અભિરૂપ યારીએ, yârîê. નાં મદદ, સહાયતા, યારી. Subs.
Help, assistance, succour.

અભિરૂપ અખિરસંગીન, âkhêrsangîn. નાં પડતલ જમ્યા.
Subs. Waste—uncultivated land.

અભિરૂપ આહરી-ચ, âhêrî-cha. ક્રિં અં છેક અંતે, છેલ્લે
સરવાલે. Adv. Last of all, in the end, at last.

અભિરૂપ અએરેચપદ, aêrêchpad. નાં એરવદ, ધરમગુરુ.
Subs. A *Herbed*, a religious teacher, a spiritual guide.

અભિરૂપ આગેરેફત, âgêrêft. નાં એક ગુનાહનું નામ છે.
Subs. Name of a crime.

અભિરૂપ આહરસ્વદ, âhrasvad. See અભિરૂપ

અભિરૂપ અએરી-પત, aêrî-pat. See અભિરૂપ aêrêchpad.
Comp. Pehl. અભિરૂપ

અભિરૂપ આગેરેફતે, âgêrêftê. See અભિરૂપ âgêrêft.

અભિરૂપ યાર-સજદ, yâr-sazad. ક્રિં દોસ્તને લાયક થાએ.
V. May become worthy of a friend, may be qualified to be a friend.

અભિરૂપ એહર-ગેતી-ગેથ, êhâr-gêti-gêthya. નાં દુનિ-
યાઈ આલાએશ, દુનિયાંનો સુકો નસો (જેમકે ખાલ નખ.)
Subs. Worldly contamination, dry impurities of the world (as hair, nails, &c.).

یارستان یارستان, yârastan. ક્રિ० શકવું, શક્તિવાન થવું, સારી નીતિ મનમાં ઠસાવવી, હાથચાલાકી કરવી. V. To be able, to be powerful, to inculcate good manners, to perform sleight-of-hand tricks. Per. یارستن

کارگیری کاریگری, ખારીગરી, kârîgarî, khârîgarî. ના० કારીગરી, કૃતિ, હીકમત, કસબ, હો-નર. Subs. Skill, art, workmanship, contrivance.

اکھرے-رود اکھرے-રોદ, akhrê-rôd. ના० એક નદીનું નામ છે. Subs. Name of a river.

هلبوب હેલુબ, hêlub. See اهللبوب

اهلبوب અહલબુબ, હેલબુબ, ahalbub, hêlbub. વિ० સ્વર્ગવાસી, કૈલાશવાસી, બેહેશ્તી. Adj. Residing in paradise—heaven (used of a deceased person), celestial.

خاالبو ખાલ્બૂ, khâlbû. સંખ્યા० વિ० ૪૦, ચાલીસ. Numer. adj. Forty, 40.

خالک ખાલેક, khâlêk. ના० પેદા કરનાર, તમામ ચીજોનો બનાવનાર. Subs. The Creator, the Maker of all things. Per. خالق

آخیریએ, âkhêriê. ક્રિ० અંતે, છેલ્લે સરવાલે, અન્તે, પછી. Adv. Last of all, in the end, at last, afterwards.

هلبوب હેલુબે, hêlubê. વિ० પાક, અશો, (એ اهللبوب નો બગડેલો આકાર છે.) Adj. Pure, righteous (a corrupt form of اهللبوب)

ખાલીગર, khâligar. નાં બપરચી, રસોઈઓ. Subs.
A cook. Per. خالیکر

અએરેચ, aêrêch. નાં એરચ (પાદશાહ ફરેદુનનો
સહથી ન્હાનો છોકરો.) Subs. Erach (youngest
son of Farêdun, king of Persia). Comp.
Av. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 (see Farvardin Yt. para. 131).
Per. ایرج

આખેરીચ, âkhêrich. કિં અં ત્યાર પછી, સેવટેબી,
છેલ્લે સરવાલેબી, તોપણ. Adv. Afterwards, even
in the end—at last, however.

ખારેજ, khârêj. વિં બાતેલ, રદ કીધેલું, નકાસું; બાહ્ય-
રનું. Adj. Rejected, excluded, shut out, useless;
external. Per. خارج

યારીચ, yârîcha. નાં દરેક મદદ, મદદબી. Subs.
Every assistance, even help.

ખરીદ, kharid. કિં ખરીદ કીધું. નાં ખરીદી :—
જેમકે 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀 V. He or she bought. Subs.
Buying :—as 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

ખાલેદ, khâlêd. નાં માણસનું નામ છે. વિં કાએમ,
અથુકનું. Subs. Name of a person. Adj. Ever-
lasting, perpetual.

ખરીદન, kharîdan. કિં વેચાણું લેવું, ખરીદ કરવું.
V. To purchase, to buy. Comp. Pehl. 𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀,
Per. خریدن

યારીદન, yâridan. કિં મદદ કરવી—આપવી. V.

To help, to give assistance—succour. Comp.

Per. یاری دادن, یاری کردن, یاریدن

પરિવર્તન હેરી-તન, hêri-tan. નાં નસાવાણું તન, મુવેલાનાં શરીરને લાગ્યાથી રીમન થએલો શબ્દ. Subs. A polluted body; one whose body is affected with impurity by coming in contact with a dead body.

પરિવર્તન આહરીમ, આહરેમન, âhrimê, âhrêman. See પરિવર્તન

પરિવર્તન આખેર-ગરેહ, âkhiêr-garêh. નાં છેડેનો ગાંઠ. Subs. The last knot. Comp. Per. گره (a knot).

પરિવર્તન અહરન, ahran. નાં હરેમન. Subs. *Ahrêmen*, evil spirit (abbrev. of ફેર)

પરિવર્તન ખલુ, khálu. નાં આલુ. Subs. A plum.

પરિવર્તન ખાલુ, khâlu. નાં મામો; અડીએલ ઊંટ; વાજંત. Subs. A maternal uncle; a stubborn camel; a wind musical instrument. Per. خالو

પરિવર્તન હર, haru. નાં ખરાબ—ખુરો પુરુષ. Subs. A bad—depraved person.

પરિવર્તન હાર, hâru. નાં એક જાદુગર ઓરતનું નામ છે, કે જે “અંદરશ” ની બાઈડી યાયછે, જેણી દરીઆની વચમાં એક ટાપુમાં રહેતી હતી. Subs. The name of a sorceress, wife of Andarûs, who dwelt in an island situated in the midst of the sea.

પરિવર્તન હલુઈબે, haluibê. નાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. Name of a city.

અહિય અહેલાએશ, અષાઈએ, અહેલવાએશ, ahêlâêsh, ashâiê, ahêlvâêsh. See હેલાએશ hêlâêsh.

હિરો-ઓમંદ, hêrô-ômand. વિં સુક્ષ્મ નસા (જેમકે ખાલ, નખ) થી ભરેલું. Adj. Full of dry impurities (as hair, nails).

હર-વાદ્રંગ, har-vâdrang. નાં દરેક તોરંજ. (લીંબુની જાતનું એક ફલ). Subs. Every citron.

અ-સરોબ, a-sarôb. નાં ખરાબ—નાલાયક સચુન—શબ્દ. Subs. An unworthy—bad word. Contrast Av. *ساروب*, *ساروب*, Pehl. *ساروب*

અહરુબ, હાહરુબ, ahrub, hârub. નાં માફી. કૃં વિં માફ કરીધેલું, છોડી દીધેલું. Subs. Pardon, remission. Partic. adj. Pardoned, remitted, absolved.

અહેલુબ, યશરુબ, અષો, ahêlub, yashrub, ashô. વિં સાચું બોલનાર, અશો, પાક, પવિત્ર, પુણ્યવાન, પાકીજેહ, બકિતમાન, આજદ; બેઆખર; તદન ચુનાહથી વેગલું—ખાતેલ; નાં ખાલેશ—બેહેસ્તી લોકો, નેક એખલાસ રાખનારી, રોશન દીલનાંઓ. Adj. Righteous, pious, religious, holy, pure, virtuous; free, independent; innocent, harmless; quite free from guilt. Subs. Those who are pure—righteous—undefiled; those who reside in paradise; those whose hearts are pure; truth-speaking. Av. *اکھیر* Sans. *ऋतावन*. Comp. Pehl. *اکھیر*

અખેર-વદ, âkhêr-vad. કિં અં સેવટ—આખેરશ સુધી. Adv. Till the end, up to the end.

અહલુબા આરોગ, ârôg. નાં અટકાર ; અવાચી ખાવી ; મ્હોટું
ધુવડ. Subs. Belching, after-taste ; yawning ; a
large owl. Comp. Per. اروغ

અહલુબા અહલુબા, અષોઆ, ahêlubâ, așôâ. નાં ઓ તું
અષો ! અરે તું પરહેજગાર ! Subs. O thou pure—
righteous—pious !

અહલુબા અહલુબી, હેલુબી, ahêlubî, hêlubî. નાં અશોઈ,
પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness,
piety. Comp. Av. اهلوس

અહલુબા અખ્રુશ, અ-અરુશ, akhrush, aharush. નાં
પોકાર, શોર, ઘોંઘાટ, આવાજ. વિં પોકાર—ઘોંઘાટ
વગરતું, સુપ, મુંગું. Subs. Noise, uproar, a loud
cry, voice. Adj. Making no noise—uproar,
silent, mute. Contrast Per. خروش

અહલુબા અરુશ, kharush. See અહલુબા akhrush.

અહલુબા અખેર-નયા, âkhêr-nayâ. નાં વાંસ-ખાંલુનો છેડો.
Subs. The end of the bamboo. Comp. Per. آخر
نای وونی

અહલુબા યાર-વેહ, yâr-vêh. નાં બલો દોસ્ત, —સાથી. Subs.
A good friend—companion.

અહલુબા હેલુબીની, hêlubînî. વિં પવિત્ર, અશોઈ—પાકી-
જગીને લગતું. Adj. Pure, pertaining to piety—
righteousness.

અહલુબા અહલુબા-આસ, ahelubâs. નાં સોજા —
નીતરો દારૂ, સારો દારૂ. Subs. Pure wine, good
liquor.

અહેલુબાઈ, અહેલુબીએ, અષોઈએ, ahêlubâi, ahêlu-
bîê, ašhōîê. નાં પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, પાકીજગી.
Subs. Purity, righteousness, undefiledness,
piety.

અહેલુબ-અક, અષો-અક, ahêlub-jâk, ašhō-jâk.
વિં પવિત્ર જનમેલો, અષો પેદા થયલો. Adj. Born pure.

અહેલુબાક, અષોયાક, ahêlubâk, ašhōyâk. વિં
પવિત્ર થયલો. Adj. Become pure.

અ-ખરોશીદન, a-kharôshîdan. કિં નહીં પો-
કારવું, શોર નહીં કરવો. V. Not to bawl out—
shout. Contrast Per. خروشيد

ખરોશીદન, kharôshîdan. કિં પોકાર—શોર
કરવો. V. To bawl out, to vociferate.

અહેલુબ-ગબ્ના, અહેલુબ-ગબ્રા, ahêlub-gabnâ,
ahêlub-gabrâ. નાં અશો—પવિત્ર પુરૂષ—મદે, જરથુશ્તી
મજહબવાલો તે; ગયોમદે. Subs. A pure—righteous
man; one who is in the Zoroastrian religion;
Gayôpard. Comp. Av. گاهمرد

હેલુબાની, hêlubânî. વિં અશો લોકોનું, પરહે-
જગારોને લગતું. Adj. Relating to pure—righte-
ous persons.

અહેલુબાંન, યશરુબાંન, અષોબાંન, ahêlubân, yashru-
bân, ašhōbân. નાં પવિત્ર માણસો, ખરા યજ્ઞદાં પરસ્તો,
અશો લોકો, પુણ્યવાનો, બેહેરતીઓના અને નેક લોકોના રહો,
નેક ખસલતનાં પુરૂષો, બેહેરતીઓ. Subs. The pious—

true Mazdayasnians, righteous persons, the pure, the souls of the righteous who reside in paradise; those whose innate quality is morally good; those who are pure—righteous; those who reside in heaven—paradise.

અહુબાન-નેહીદ, hêlubân-nêhîd. ક્રિ० અશો
સોકોએ ગમ આધો, સાર્યા લોકો ચિંતાતુર થયા. V. Pious
men condoled, righteous persons became soli-
citous.

અહુબાન-જકરાંન, અષોબાન-જકરાંન, ahê-
lubân-jakarân, ashôbân-jakarân. ના० અશો મરદો.
Subs. Pure—virtuous—righteous men. અશુરુ =
Av. 𐬀𐬵𐬀𐬯𐬀𐬭𐬀; 𐬀𐬵 = Ar. 𐬀𐬵 = male, masculine.

અહુબાન-નાઈરીગાન, ahêlubân-nâîrîgân.
ના० અશો—પવિત્ર ઓરતો. Subs. Pure—virtuous
—righteous women. Comp. Av. 𐬀𐬵𐬀𐬯𐬀𐬭𐬀 𐬀𐬵𐬀𐬯𐬀𐬭𐬀

અહુબા-ઓમંદ, અષો-ઓમંદ, ahêlub-ômand,
ashô-ômand. વિ० અશોઈ—પાકી ભરેલું. ક્રિ० તેઓ અ-
શો છે. Adj. Full of purity—piety. V. They
are pure—righteous.

અહુદી, a-âludî. વિ० નજાત—ચરકીણ—રી-
ઝની વગરનું. Adj. Free from filth—pollution—
contamination. Contrast Per. 𐬀𐬵𐬀𐬯𐬀

અહુહુઈ, અષોઈ, અહુહુબી, હુહુબી, ahluî, ashôî,
ahêlubî, hêlubî. ના० અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ, પાકીજગી.
Subs. Purity, righteousness, undefiledness,
holiness.

અર્ધ આલ્વી, âlvî. નાં હુલંદી, ઉંચાઈ. Subs. Elevation, loftiness:—as in અર્ધ આલ્વી આલ્વી અર્ધ આલ્વી

અર્ધ આલ્વી આલ્વી

અર્ધ અરસ, kharus. See અર્ધ kharush.

અર્ધ અલુજી, khaluji. નાં આલું. Subs. A plum.

અર્ધ આલુઈ, khâlûî. વિં મામાને લગતું. Adj. Pertaining to one's maternal-uncle. Comp. Per. خالو

અર્ધ અહર્વેશ, aharvêsh. Gloss. નાં મરતમે, વખત. કિં અં પાછું, ફરીથી. Subs. Time, turn. Adv. Again, back.

અર્ધ અહેલુબી, અષાઈ, ahêlubî, ashâî. See અર્ધ hêlubî.

અર્ધ આરોએશ, ârôêsh. નાં ફરીફરીથી આવનાર. Subs. One who visits often, a frequenter.

અર્ધ આરોગી, ârôgi. વિં વારેઘડીએ અટકાર ઉત્પન્ન કરતું—લાવતું; રોગીષ્ટ. Adj. Producing continual belching; diseased. Comp. Per. اروغ

અર્ધ આહરંદી, âhrandî. વિં હરેમંદી. Adj. Ahri-manism, Satanism. Comp. Per. اهرماني

અર્ધ આહરંવેશ, âhêr-vêsh. કિં અં વધારે પાછલ—પછવાડે. Adv. More behind—in the rear.

અર્ધ યારંદેહ, yârandêh. નાં મદદ કરનાર, સહાય થનાર. Subs. A helper, one who gives assistance.

જીવનના અર્થ યારેગી, yârêgî. નાં તવાનાઈ, શક્તિ, બેર. કુરસત,
Subs. Power, strength, vigour; leisure. Comp.

Per. یارا

જીવનના અર્થ હર્નીઝ, harnîz. નાં વચન—કોલકરાર—સજીવ
આપવો. Subs. Giving an oral promise—one's
word.

જીવનના અર્થ હેર-નસા, hêr-nasâ. નાં સુકકો નસો (બાલ, નખ,
ઈત્યાદિ.) Subs. Dry uncleanness (as hair, nails,
&c.). Comp. Pehl. هار ناسا, Pâz. هار ناسا

જીવનના અર્થ હેર્વદી, hêrvadî. નાં કૌવત, બેર. Subs.
Strength, vigour.

જીવનના અર્થ હેલોએશ, હેલુબી, hêlôêsh, hêlubî. Dînk. નાં
અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteous-
ness, freedom from moral defilement. Comp.
Pehl. هلو بى

જીવનના અર્થ હેર-નસા, hêr-nasâ. See જીવનના અર્થ hêr-nasâ.

જીવનના અર્થ હેલોબશીનદ, હેલોબીયન્દ, hêlôbshînad, hêlôbî-
yand. કિં તેઓ પવિત્રાઈ—અશોઈ કરે. V. They
may promote purity—exercise righteousness.

જીવનના અર્થ હેલુબીએન્દ, hêlubîênd. કિં તેઓ પવિત્ર—
અશો થાએ. V. They may become pure—
righteous.

જીવનના અર્થ અહેલુબ-દેહેદ, અષો-દેહેદ, ahêlub-dêhêd,
ashô-dêhêd. કિં અશો લોકોને આપે. નાં આશોદાદ,

દક્ષણા. V. May give to the pure—righteous.
Subs. Money or presents given to worthy—
righteous persons.

અહલુબશ્વેદ, ahêlubshêd. ક્રિ० અશો—પવિત્ર—
પરહેજગાર થશે. V. Will become pure—righteous.

અહલુબીહેદ, ahêlubîhêd. ક્રિ० અશોઈવાણું થાય-
છે ; અશો થાયછે. V. Becomes pure—righteous.

અહલુબ-જાન, અષો-જાન, ahêlub-jân, ashô-jân.
નાં પવિત્ર આત્મા, અશો રૂહ. Subs. Pure—undefiled
soul.

અહલુબશ્ને, ahêlubashnê. નાં પવિત્ર કરવાનું કામ;
અશોઈ. Subs. Act of purifying, purity, free-
dom from defilement.

અહલુબ્યાન, અષોયાન, ahêlubyân, ashôyân. નાં
અશોઈ રાખનારા, અશો લોકો. Subs. Those who are
morally pure—undefiled ; righteous persons.

અહલુબ-દાદ, અષોએ-દાદ, ahêlub-dâd, ashôe-
dâd. નાં અશો માણસને કાંઈ ચીજ ખોદાની રાહમાં આ-
પવી ; ધર્મ—બક્ષેશખાતું ; અશો પુરુષની દાદ લેવી ; સાચા—
અશો રાખસની હાજત પુરી પાડવી, અશો માણસને ઈન-
સાક્ષ આપવો ; આશોદાદ, દક્ષણા. Subs. Act of giving
something to a righteous man in the name of
God ; a charitable institution—establishment ;
giving protection to a virtuous man, supplying
the wants of a truth-speaking person, giving

justice to a righteous man ; money or presents given to priests. Pâz. 𐬨𐬀𐬭𐬀-𐬨𐬀𐬭𐬀

હાલુબ અહલુબી, ahêlubî. See 𐬨𐬀𐬭𐬀 ahêlubî.

ખાલુબ ખલુજ, khalujî. See 𐬨𐬀𐬭𐬀 khalujî.

હાલુબીએ, ahêlubîê. વિ. અશોઈ—પવિત્રાઈ વાળું. Adj. Full of purity—righteousness.

હાલુબીની, અષોઈની, ahêlubînî, ašhônî. વિ. પવિત્ર, અશોઈ રાખનારું; તું પવિત્રને. Adj. Pure, righteous, possessing purity—virtue ; to thee (who art) pure.

હાલુબીની, ahêlubînî. See 𐬨𐬀𐬭𐬀 ahêlubînî.

હાલુબીનીદન, અષોઈનીદન, ahêlubînîdan, ašhônîdan. ક્રિ. સવાખનાં કામો કરવાં, આશોઈ—પવિત્રાઈ કરવી. V. To perform righteous—virtuous deeds, to practise virtue—purity—righteousness, to make pure.

હાલુબીન, અષોબીન, hêlubîn, ašhóbîn. વિ. અશો, અશોઈ રાખનાર. Adj. Pure, undefiled, possessing purity—righteousness.

અહર્વસ્પ, a-harvasp. વિ. તમામ—પુરું નહીં, અધુરું. Adj. Not total—whole ; imperfect.

હર્વસ્પ, harvasp. વિ. તમામ, સઘળું, પુરું. Adj. All, whole, entire. Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀=Per. 𐬨𐬀𐬭𐬀 ; comp. Pehl. 𐬨𐬀𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬭𐬀

હરવસ્પ, harvaspa. See હરવસ્પ harvasp.

હરવસ્ત, harvast. See હરવસ્પ harvasp.

અ-ખ્રુસ્તન, a-khrustan. ક્રિં પોકાર મારી દુર હાંકી નહીં કાઢાડવું, દેકે નહીં કરવું. V. Not to drive away by bawling out, not to chase away. Comp. prohib. + ॥હરવસ્પ = Av. Rt. 𐬨𐬀𐬭𐬀 = Sans. कृश = Per. خروشدن

અ-ખરુસ્તે, a-kharustê. વિં ગુસ્સા—ક્રોધ વગરનું; પોકાર મારીને નહીં હાંકી કાઢાડેવું. Adj. Free from anger—resentment—indignation; not driven away by bawling out.

અહેલુબન, અષવન, હેલુબ, ahêluban, ashavan, hêlub. વિં પાક, અશો, દીનદાર; ખેહુશ્તી, સ્વર્ગવાસી. Adj. Pious, righteous, one who has given his heart to his own religion; celestial, residing in heaven. Av. 𐬀𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀, Sans. ॐतावन; comp. Pehl. 𐬀𐬨𐬀𐬭𐬀

હારુબ, hârub. નાં માફી, ક્ષમા. Subs. Pardon, forgiveness. See હારુબ hârub.

હેલુબીએ, hêlubîê. વિં અશોઈથી ભરપૂર. Adj. Full of purity—righteousness.

હેલુબ્વાન, hêlubvân. નાં અશો લોકો. Subs. Pure—righteous persons. Comp. Av. 𐬀𐬨𐬀𐬭𐬀𐬭𐬀

અહેલુબ-નયા, અશો-નયા, ahêlub-nayâ, ashô-

nayâ. નાં પાક બપાવો—મખાવો ; પવિત્ર વડવો. Subs.
A pious grandfather, a righteous ancestor.
Comp. Av. ૫૫૫૫૫ ૫૫૫૫૫

અહુબીએ, અષોઈએ, હેલુબની, ahêlubîê, ashôîê,
hêlubanî. નાં અષોઈ, પવિત્રાઈ. વિં અશો. Subs.
Purity, righteousness, freedom from moral de-
fillement. Adj. Pure, righteous.

હેલુબ-દેહેદ, hêlub-dêhêd. See હેલુબ-
dêhêd, ashô-dêhêd.

અહુબેશીનદ, અશોએઈનદ, ahêlubêshînad,
ashôêînad. કિં પવિત્રાઈ—પરહેજગારી—અશોઈ કરે.
V. May practise purity—virtue—righteous-
ness.

હેલુબ-દાદ-બવીહુનસ્તન, hêlub-dâd-
bavîhunastan. કિં આશોદાદ—બીક્ષા ઉપર ગુજરો
કરવો. V. To subsist on money or presents
given away in charity.

હેલુબીની, અષોઈની, hêlubînî, ashôînî. See
અહુબીની ahêlubînî.

અ-સરોબીનીદન, a-sarôbînîdan. કિં સખુન
—શબ્દ નહીં ઓચરવો, ખરાબ વાણી નહીં બોલવી. V.
Not to utter a word, not to use any foul
language.

હેલુબીનીદન, hêlubînîdan. કિં અષોઈ વધારવી,

પરહેઝગારી કરવી. V. To promote purity, to practise righteousness.

॥३५॥ હેલુબન, hēluban. વિ० અશો, પાક, પવિત્ર, સાદ, સ્વચ્છ. Adj. Pure, righteous, pious, guileless, exceedingly clean.

હુબુબીયે, hēlubīyē. S. Ras. વિં અશોઈથી
બરેણું. Adj. Full of purity—righteousness.

અહેલુબે-કશ, અષોઁ-કશ, ahêlubê-kash, aṣhōê-kash. નાં અશોઈ—સવાળ કરનાર. Subs. One who practises purity—religious deeds.

અહેલુબગી, ahêlubgî. નાં અશોઈ, પાકી, પવિ-
ત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness, piety.

५॥१॥५॥ हेलुब-कोश, hēlub-kōsh. ना० अशोर्धना भारगभां
 (ज्वानी) कोशेश करनार; अशोर्धनो नाश करनार. Subs.
 One who endeavours (to go) in the path of
 purity—truth; one who destroys purity.
 Comp. Av. ॥१॥५॥ + Av. Rt. ॥१॥ (in ॥१॥५॥ ॥१॥५॥,
 see Vend. Farg. 5, para. 34).

॥१॥ ^१અહલુબે-કન, ahêlubê-kan. નાં અશોઈ—પવિ-
ત્રાઈને મૂલમાંથી ઉખેડી નાખનાર. Subs. One who
roots out purity, one who destroys righteous-
ness from its very root. ^૨પ્ર + ૧૧ = Av. Rt. ૧૧
(= to dig).

॥१॥ अहलुभे-कुन, अपोर्ध-कुन, ahêlubê-kun, aṣhōi-kun. ना० अशोर्ध—पवित्रार्थ करनार. कि० पवित्र—

સાક્ષ કર. Subs. One who practises purity—promotes righteousness. V. imper. Make pure—undefiled. ૧૧ = Av. Rt. ૧૧૧ (= to do).

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબે-ગન, અષોએ-ગન, ahêlubê-gan, ašhōê-gan. નાં અશો માણસને મારનાર; પવિત્રાર્થ—પાકીજીને ખરાબ કરનાર. Subs. One who kills a pure—righteous man, one who defiles—violates purity—virtue. ૧૧ = Av. Rt. ૧૧૧, ૧૧૨ (= to kill).

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબે-ગુન, અષોએ-ગુન, ahêlubê-gun, ašhōê-gun. નાં ઓખ્ખો—સફેદ રંગ. Subs. Genuine—white colour. Comp. Pehl. ૧૧ (= colour).

૧૧૧૧૧૧ હેલુબ-ઘાન, hêlub-ghân. નાં અશો—પાક લોકોને મારી નાખનારા; અશો માણસોને દુઃખ દેનારા. Subs. plur. Those that kill pure—righteous persons; those that torment pious men. Comp. Av.

૧૧૧૧૧૧

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબે-તુમી, અષોએ-તુમી, ahêlubê-tumî, ašhōê-tumî. વિં ઘણું પવિત્ર, સર્વથી વધારે અશો—પરહેજગાર. Adj. Most pure, most truthful—righteous.

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબ-ગીની, અષો-ગીની, ahêlub-gîinî, ašhō-gîinî. નાં અશોગીની ગુનાહ, અશોને હેરાન કરવાનો તથા મારી નાખવાનો ગુનાહ. Subs. The crime of harassing and killing a pious—righteous man.

૧૧૧૧૧૧ અહેલુબ-કના-ચ, અષો-કના-ચ, ahêlub-kanâ-

cha, aṣhō-kanâ-cha. નાં દરેક અશો—પવિત્ર પુરુષ.
Subs. Every pious—righteous person.

અહલુબ-ગનીચ, અષો-ગનીચ, ahêlub-ganîcha, aṣhō-ganîcha. નાં બેગુનાહ—અશો માણસને હેરાન કરનાર—મારી નાખનાર; જીલમગાર. Subs. One who harasses—kills an innocent—pious man; a tyrant.

હલુબ-ગેન, hêlub-gên. See the preceding word.

અહલુબ-ઘની, અષો-ઘની, ahêlub-ghanî, aṣhō-ghanî. See હલુબ-ગેન.

અહલુબ-ઘન, અષો-ઘન, ahêlub-ghan, aṣhō-ghan. See હલુબ-ગેન.

અહલુબ-ઝાહક, અહલુબ-ઝાઝાક, અષો-ઝાહક, અષો-ઝાઝાક, ahêlub-zâhak, ahêlub-zîâk, aṣhō-zâhak, aṣhō-zîâk. See અહલુબ-ઝાહક.

અહલુબ-ઝાક, અષો-ઝાક, ahêlub-zâk, aṣhō-zâk. વિં પવિત્ર જનમેલું, અશોઈનો પેદા કરનાર, અશોઈની ઉત્પત્તિ વાળું. Adj. Born pure, one who affects purity, producing—creating purity. Av. અહલુબ-ઝાક.

અહલુબ-તુમ, અષો-તુમ, ahêlub-tum, aṣhō-tum. વિં સર્વથી પવિત્ર, ઘણોજ પરહેજગાર. Adj. Purest (morally); most pious, most undefiled. Comp.

Av. અહલુબ-તુમ

અહલુબ-તુમી, ahêlub-tumî. See અહલુબ-તુમ, ahêlub-tum, ashô-tum.

અહલુબ-તર, અષો-તર, ahêlub-tar, ashô-tar. વિં વધારે પાક—પવિત્ર. Adj. Purer, more righteous. Per. اشوتر; comp. Av. 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬀 (see Yasna, chap. 47, para. 4).

અએરૂન, અહરૂન, aêrûn, ahrûn. કિં અં આએ વખતે—ઘડીએ—પલે. Adv. At this time, now, at this moment.

ખારૂન, khârûn. નાં બાજુ જનવર, ચલ્લી, મસ્તીખોર ઘોડો. Subs. A falcon, a hawk, a hen-sparrow, a restive horse. Per. خارون.

હારૂન, hârûn. નાં કાસદ; અચરતી, હેરન, હેરાન; મુસાના ભાઈનું નામ. Subs. A courier, messenger; wonder, surprise, amazement; the name of Moses' brother.

હેલુબ, અષો, hêlub, ashô. Dâd. See અહલુબ-તુમ, ahêlub.

આસુનશને, âsrunashnê. નાં બાંધણ, બાંધવું; મુકવું. Subs. Act of binding—tying, act of putting.

હારૂનીદન, hârûnîdan. કિં આશ્ચર્ય પામવું, હેરત રેહેવું; નીચું રેહેવું. V. To be astonished—astounded, to be amazed; to be meek—humble.

અહલુબે, અષોબે, ahêlubê, ashôê. નો બગડેલો આકાર. A corrupt form of અહલુબ-તુમ, ahêlub-tum.

અહલુ-વન, અષ-વન, ahêlu-van, aṣha-van. નાં પવિત્રાઈને તોડનાર, અશોઈનો નાશ કરનાર. Subs. One

who destroys—annihilates purity—righteousness.

દારૂ દારૂ, dârû. નામ દવા, ઔષધ. Subs. Medicine,
physic, drug.

physic, drug.
 শীলুনে, shīlunê. Dād. ना० डायलो. Subs. A
 tortoise, crab:—as in *শীলুনে* *শীলুনে* *শীলুনে* *শীলুনে*
শীলুনে *শীলুনে* *শীলুনে* *শীলুনে*

॥३॥ आभेर-वधदान, आहरे-वधदान, âkhêr-vagha-
 dâñ, âhêr-vaghadâñ. ना० माथानो पाछलो भाग,
 पाछलुं माथुं. Subs. The back part of the skull,
 the hind part of the head. ॥३॥ = Per. آخر *âkhar* and
 ॥३॥ = Av. ॥३॥

ખાલુજી, ખાલુજી, khalujî, khâlujî. નાં ૪૨૬
આલુ, ખોટું આલુ. Subs. An apricot, a large
plum.

ਖ਼ਲੂਜ਼ ਅਖ਼ਲੂਜ਼, ਅਖ਼ਲੂਜ਼, *khaluzî, khâluzî*. See *ਖ਼ਲੂਜ਼*, *khalujî*.

५७ ખારમ, khârûm. નાં આસાની—સુખ આપનાર.
 વિં આસાએશ બરેહું, સુખી, નચીંત. Subs. That
 which gives comfort—ease—facility. Adj.
 Comfortable, happy, easy.

અશ-રોમંગાન, ash-rōmangān. सर्व० हमो जेओ.
Pron. We who.

આહરેમોગાન, āhrēmôgân. See āhar-
môgân.

१५-४ आर्वर, khârvar. ना० 'जरेहु इरांकरद' नामना दृशि-

આની નજદીક આવેલા એક પાહાડનું નામ. એ ઠેકાણે કેર-
શાસ્પ નામના અણીતા ઈરાંની પેહેલવાને “ગંધર્વ” નામના
દેવને મારી નાખ્યો હતો. વિ० કાંટાદાર. Subs. The
name of a mountain near the Zarêhfarâkêrd
Sea. Here the Dêv Gundharv was killed by
the famous hero Kêrshâsp. Adj. Thorny, full
of thorns. Comp. Per. خار

જાન્ય આલ-વર, khâl-var. વિ० મોહોડાં ઉપર તલ રાખનારું.
Adj. Having a mole on the face. Comp. Per. خال

જાન્ય હાર્વર, hârvar. વિ० હાડમંદ. Adj. Corporeal,
material.

જાન્ય હારૂન, hârûn. નાં મુસા પેગમ્બરનો વડો બાઈ. Subs.
The elder brother of Moses the prophet.

જાન્ય હારૂર, hârûr. નાં એક દેવનું નામ છે, કે જેને કેરશાસ્પે
માર્યો હતો. Subs. The name of a Dêv, whom
Kêrshâsp killed.

જાન્ય હાર્વરે, hârvarê. નાં આએ બોલ કેરશાસ્પની બાબ-
દમાં ‘દાદેસ્તાને દીની’ ના પેહેલા બાબમાં આવેલો છે. This
word occurs in the first chapter of the “Dâ-
dastânê-Dînî,” treating of Kêrshâsp:—

જાન્ય ૧૧૫૫

જાન્ય અહેલે, ahêlê. નાં લોક; માટી અથવા બઈએર;
કુટુંબ; રેહેવાસી; ઘેરનું માણસ. વિ० લાયક, હુશિયાર.
Subs. People; spouse, consort; a family; an
inhabitant, a domestic. Adj. Worthy, fit,
skilful. Comp. Per. اهل

જાન્ય ખારેહ, khârêh. નાં ઓરત, બાએડી, વહુ, ધણીઆંણી.

Subs. A woman, female; a wife; a daughter-in-law; a female owner or ruler, a mistress.

ઝાઝા ખારે, khârê. નાં સખત પથ્થર, વાહાંણું ડોલ, લાકડી સાથે બાંધેલી ઝાડુ—સાવરણી. Subs. A stone of extreme hardness; a mast of a ship; a broom tied to a stick.

ઝાઝા યારે, yârê. નાં હાથના ચુડા—ચીતલ; શક્તિ, કૌવત; દોસ્તી; જરૂર; કર, જગાત; મદદગાર, દોસ્ત, સાથી, સોબતી. Subs. A glass bangle or wristlet; power, strength; friendship; necessity; tax, toll; a helper, a friend, a companion, an associate. Per. یا رة

ઝાઝા હલક, halak. નાં ગળું. Subs. The throat.

ઝાઝા હલે, halê. વિં બેહુનું, દેવાનું. Adj. Mad, lunatic, insane.

ઝાઝા હલ-કામગી, અષ-કામગી, hêl-kâmagî, aș-kâmagî. Yas. વિં પવિત્ર આદેશવાળું, પાક સુરાદવાળું. Adj. Of holy wish, of pious desire:—as in

یا رة داستاگیریه

ઝાઝા અહેલુઈ, અષોઈ, ahêluî, așôî. નાં અશોઈ, પરહેજગારી, સચ્ચાઈ. Subs. Purity, piety, truthfulness.

ઝાઝા ગીરીયે, gîrîyê. નાં પકડવું, ધરવું. Subs. Seizing, grasping, holding:—as ઝાઝા દાસ્તાગીરીયે.

ઝાઝા યાર્ગી, yârgî. નાં મદદ, ચારી, દોસ્તી. Subs. Assistance, help, friendship.

ઝાઝા હાલકી, હાલગી, hâlakî, hâlagî. વિં પસવાડેલું,

મસલેલું. Adj. Moved the hand smoothly and gently ; rubbed.

મસલું હાલગીએ, hâlgîê. નાં મસલું, મોહોર ચઢાવવો, ઘુંટવું. Subs. Rubbing, glazing, polishing, rubbing smoothly in order to polish.

મસલું હેલગી, hêlagî. See મસલું ahêluî.

ખાલી, khâlî. Nêr. વિં ખાલી ; ખેડયા વગરનું, વસ્યા વગરનું, આલસુ. નાં મોહોડા ઉપરનો તલ ; મામો ; પોશાક ; વાવટો. Adj. Empty, vacant, uncultivated, uninhabited, sluggish. Subs. A mole (on the face) ; a maternal uncle ; garments ; a banner.

ખાંધર-કોસ્તે, âkhêr-kôstê. નાં પાછલી તરફ. Subs. The back side.

એહર-કન, êhar-kan. કિં આજ્ઞાં સુકો નસો ઉખેડી કાઢાડ. V. imper. Dig up—take out dry impurities (as hair, nails, &c.). Comp. Av. એહર + Av. Rt. કન (= to dig).

ખાર-કુન, khâr-kun. કિં આજ્ઞાં ખુવાર—પાયામાલ કર ; ધિક્કારવા એગ કર. V. imper. Ruin, destroy (thou) ; make (him or her) contemptible.

યારે-વન, yârê-van. નાં મદદગારને મારનાર. Subs. One who kills a helper.

ખાર-કુનશને, khâr-kunashnê. નાં ખુવાર—પાયામાલ કરવું, સુખવવું. Subs. Ruining, extinguishing.

ખાંધર-કત્રુનમ, âkhêr-katrunam. કિં પાછો રહેવું—ફરું. V. I remain behind, I turn back.

ખ્રે-રોદ, akhrê-rôd. See વખે-રોદ

દો-દો-રઘ-રઘ, dô-dô-ragh-ragh. સંખ્યાં વિં આ-
લીસ લાખ, ૪૦,૦૦,૦૦૦. Numer. adj. Four millions,
4,000,000.

અ-અર-ચ, a-ara-cha. Vand. VIII. સર્વં કોઈ
નહીં. Pron. No one.

આખેરચ, âkhêracha. કિં અં પછવાડે—પાછલ
કેમ—કાંએ? શામાટે પછવાડે? સેવટે, અંતે, આખેરે; તોપણ,
તો, પછી, તે છતાં, કેમકે. વિં સૌથી દુરનું. Adv. Why
in the end—at length? why behind? after all,
in the end; however, indeed, afterwards, not-
withstanding, because. Adj. Remotest.

આહરચ, âharacha. નાં વસંતરતુ બી. Subs.
Even the season of spring.

આહર-ચ-શ, âhêr-cha-sha. કિં અં પછવાડે-
થીબી તેને, પછી તેણે. Adv. Even afterwards to
him; afterwards he.

આખેર-ચ-મીન, akhêr-cha-mîn. કિં અં પછી,
મોડેથી, ત્યાર પછીબી. Adv. Afterwards, late, even
after that.

આખર-ચરબ, âkhar-charb. નાં રોજની દરા-
બી, એશ અશરત. Subs. Plenty of worldly goods,
easy circumstances; pleasure.

દો-દો-રઝ, dô-dô-raz. સંખ્યાં વિં ચારસો, ૪૦૦.
Numer. adj. Four hundred, 400.

وَأَخْهَرُ આખેર-ઝક, âkhêr-zak. કિં અં તેની પછી, તે પછી.

Adv. After him—that. أَخْهَرُ = آخر; كُو = Ar. ذَاكَ (= he, that).

دَوَاسْتِمْ દો-દો-રઝ-એ, એહર-રઝ-એ, dô-dô-raz-ê, chehar-raz-ê. સંખ્યાં વિં આરસો એક, ૪૦૧. Numer. adj. Four hundred and one, 401.

کَهْرَزَمُ ખાર્ઝમ, khârzam. નાં એક ગોક્ષાનું નામ છે. Subs. The name of a cave.

دَوَاسْتِمْ દો-દો-રઝ-રઘ, dô-dô-raz-ragh. સંખ્યાં વિં આરસો હજાર, આર લાખ, ૪,૦૦,૦૦૦. Numer. adj. Four hundred thousand, 400,000.

اَكْهَرَادُ અ-ખેરદ, a-khêrad. વિં અકક્કલ વગરનો, હેમક. Adj. Deprived of judgment, stupid. Comp. Av. بی خرد Per. بی خرد

اَرَادُ આરદ, ârad. કિં લાવે. V. May bring.

اَكْهَرَادُ ખેરદ, khêrad. Dînk: નાં અકક્કલ, બુદ્ધિ. Subs. Sense, judgment. Comp. Pehl. آراد

اَرَادُ દારદ, dârad. કિં રાખે. V. May keep.

اَبَارْتَارُ આબરતાર, âbartâr. નાં મોબેદોના એક પંથનું નામ છે. Subs. The name of one of the orders of Mobeds. Comp. Av. آبَرْتَار, Pehl. آبَرْتَار (See Vend. Farg. 5, paras. 57, 58.)

اَكْهَرَادِي ا-અર્દી, a-ardî. વિં ગુસ્સા—કેહેર વગરનું. Adj. Void of anger—wrath.

اَكْهَرَادِيْتُمْ અ-ખેરદીતુમ, a-khêradâtum. વિં અંતીશય

नादान—जेवकुङ्क—भूर्म. Adj. Most senseless, most imprudent—foolish. Contrast Av. ॥ १०१ ॥ १०१ ॥

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ आर्तीनश्ने, ârtînashnê. ना० पीसी नाअवुं, घुंटी नाअवुं. दली नाअवुं, भेलवी नाअवुं. Subs. Act of grinding—pounding, reducing to powder, mixing up.

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ ऐहरे-दीनश्ने, êhêr-dînashnê. ना० नसानी चीज नाभी देवी. Subs. Throwing any dead matter.

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ आर्तीनश्ने, khârtînashnê. Nêr. ना० पीवुं; आवुं, अवडावुं. Subs. Drinking; eating, feeding, furnishing provisions.

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ अ-खेरद, a-khêrad. (See ॥ १०१ ॥ a-khêrad.) वि० अककल—बुद्धि वगरनुं. Adj. Senseless, unwise, foolish, injudicious. (Comp. prohib. ॥ + ॥ = Av. ॥ १०१ ॥ = Pâz. ॥ १०१ ॥ = Sans. क्रतु = Per. ॥ १०१ ॥ ; Av. Rt. ॥ १०१ ॥ = to see, to examine.)

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ आरद, ârad. See ॥ १०१ ॥ ârad.

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ यारद, yârad. कि० यारी—भदद करे. V. May assist—help.

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ हेर-तन, hêr-tan. ना० रीमन तन, तननो हेरे नसो. Subs. An impure—polluted body; dry impurities of the body (as hair, nails, &c.).

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ अ-अर्तन, a-artan. कि० नही पीसवुं—दलवुं. V. Not to grind, not to reduce to powder in a mill.

॥ १०१ ॥ १०१ ॥ ऐहरे-तन, êhar-tan. ना० अपवित्र तन, नसावावुं

શરીર. Subs. An impure body, a body that has become polluted by coming in contact with any dead matter.

ખાર્પોશ્ત, khârpôsht. નાં સ્ત્રી સોલીજિં, સાહુડી.

Subs. A porcupine. Per. خارپشت

ખાર્પોર, khârpôr. See ખાર્પોશ્ત

ઐગેરફત, âgêraft. નાં એક ગુનાહનું નામ છે. Subs. Name of a crime (âgêrêpta).

હેરપતે, hêrpatê. નાં હેરબદ, એરબદ, ઉસ્તાદ. Subs. A teacher, professor, master, *Herbed*. Av.

હેરપત = Per. هرپد. Comp. Pehl. هردپد

આખેર-મીન, âkhêr-mîn. ક્રિં અં પાછલથી, જ્યાંસુધી, અવારં, મોડેથી. Adv. Afterwards, subsequently, till, late.

આહર-મન, અંગર-મન, âhar-man, aṅgar-man. નાં આબાદાની ઓછી કરનાર—ઘટાડનાર, છુપો નાશ કરનાર, ખરાબ વિચાર કરનાર, માણસોને ઉલટે મારગે ચલાવનાર; હારેમન. Subs. One who decreases prosperity, the invisible destroyer, an evil-thinker; one who misdirects mén; *Ahriman*, Satan. (Comp. હાર = Av. હાર = Pâz. હાર = Per. ար + ան = Av.

હાર = Pâz. હાર = Per. ար

હારમન, hârman. વિં દલેર, મરદાંનગીવાલો, બહાદુર. Adj. Brave, manly, courageous, daring.

હેરેમના, hêrêmanâ. નાં હારેમન્દી, શેતાનનાં કામો. Subs. *Ahrimanism*; Satanic deeds.

આહરમેન-ખુરશને, âhêr-men-khurashnê.

ક્રિ. અ. ખાઈ—જમી રહ્યા પછી. Adv. After eating.

Comp. Per. پس از خوردن

હરેમની, hêremanî. ના. હરેમ-દી. Subs. Devilism, Satanism. Comp. Per. اهرمني

આહર-મુદાઈ, âhêr-mudâi. ના. પીઠ પછ-
વાડે ગીબત કરવી, પુતકું કરવું, બે મોહોડે બોલવું. Subs.
Tale-telling, backbiting, speaking equivocally.

આહરમોગી, અષમોગી, આહરમુઈ, આષમુઈ, âhar-
môgî, aṣhamôgî, âharmuî, âṣhmuî. ના. અશોઈને
તોડવું, આશમોગી. Subs. Violation of purity—
righteousness. Comp. Av. 𐬀𐬵𐬀𐬭𐬀 Pâz. 𐬀𐬵𐬀𐬭𐬀
(See Patit Aderbâd.)

હરેમની, hêrêmanî. See હરેમ hêrêmanî.

આહરમોગી, âharmôgî. ના. ગુઠી સમજવત.
Subs. Misinterpretation, misconstruction.
Comp. Pâz. 𐬀𐬵𐬀𐬭𐬀, Per. آشموغي

આહરમન, હરેમન, âharman, hêrêman. See
હરેમ âharman.

હરેમની, hêrêmanî. See હરેમ hêrêmanî.

હરેમ-દી, hêrêmandî. હરેમની. Subs. Sa-
tanism, devilism, *Ahrimanism*.

હરેમનીએ, hêrêmanîê. ના. હરેમન—સેતાન—
દેવને લગતું થવાની હાલત. Subs. State of being
like *Ahriman*.

૧૧૯૫ આહરમોઘ, આમોઘ, âharmôgh, âshmôgh. નાં અશોઈને તોડનાર, જુહું સમજવનાર, આશમોઘ. Subs. One who violates—defiles purity, one who misinterprets, one who puts a false construction on anything. Av. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀 = Per. آشموغ

૧૧૧૧૯૫ આહરમોઘાન, આમમોઘાન, âharmôgân, âshmôgân. નાં અશોઈ—પવિત્રાઈને તોડનારા, રાસ્તી—સચ્ચાઈનો નાશ કરનારા. Subs. plur. Those who violate purity—moral virtues.

૧૧૧૧૧૯૫ હારમોઘાન-ચ, hârmôgân-cha. નાં પવિત્રાઈ—સચ્ચાઈનો નાશ કરનારાબી, આશમોઘોબી. Subs. plu. Even destroyers of purity—righteousness, even Âshimoghs.

૫૧૧૯૫ આહરમોઘી, આમમોઘી, âharmôgî, âshmôgî. નાં ભાવં આશમોઘી, આશમોઘપણું. Subs. abs. Defilement of purity, violation of moral virtue. Paz. 𐬀𐬵𐬭𐬀𐬵𐬀, Per. آشموغي

૫૫૧૧૯૫ આહરમોઘીહા, આમમોઘીહા, âharmôgîhâ, âshmôgîhâ. ક્રિં. અં અશોઈ તોડવાથી, ઉલટી ચાલથી, આશમોઘીથી. Adv. In a manner to defile—violate purity—righteousness.

૫૧૧૯૫ હારમોઘીએ, hârmôgîê. See ૧૧૧૯૫ âharmôgî.

૧૧૯૫ આહરમોઘ, અપરમોઘ, અષમોઘ, âharmôgh, aṣharmôgh, âṣhamôgh. નાં પવિત્રાઈ—સચ્ચાઈનો નાશ કરનાર, આશમોઘ નામનો દેવ; ક્રીતનાખોર, ક્રીતનો ઉઠાવનાર; જુહું બોલનાર; એ આદમીઓ વચ્ચે ઠંટો કરાવનાર; અવસ્તાની

જુઠી માએની સમજવનાર; ફરેખનો દેનાર; આપમતલખીઓ; સુખનપરવર, અહેલ, બોહસીયું; અણીએઈને અસલ મતલખને ઉલટાવનાર; ફરેખ ખાનાર; આશમોધીનાં કામને ટેકો આપનાર; સવાખનાં કામો કરીને તે ઉપર ઈમાન નહીં રાખનાર. Subs. One who destroys purity—righteousness, Âsh-mogh (the name of a Dêv); a rebel, an insurgent; a liar; one who produces disagreement between two persons; a misinterpreter of the Avastâ; a treacherous man; an impostor; a self-interested person; a self-willed man; an ignorant—unlearned man; an obstinate—stubborn person; one who intentionally perverts the meaning; one who is deceived; one who abets evil actions; one who after performing virtuous actions puts no faith in them. Av. آشموغ, Per. آشموغ

અશ્મોઘ આહરમોધી, અષરમોધી, અષમોધી, âharmôghî, aṣharmôghî, aṣhamôghî. See અશ્મોઘ âharmôghî.

અશ્મોઘ આહર-મેન-ઝક, આખર-મેન-ઝક, âhêr-men-zak, akhêr-men-zak. ક્રિ० અં ત્યારપછી, સેવટે, આખરસ. Adv. In the end, after that, afterwards.

અશ્મોઘ આખર-રવી, âkhêr-ravî. નાં પાછલ ચાલનાર, પુઠે લાગનાર. Subs. A follower, a dependant, an adherent.

અશ્મોઘ યાર-રસ, yâr-ras. નાં મદદગાર; સુરખી. Subs. A helper, an assistant; a patron.

અ

અઈશ, aish. સર્વં આએ, હરેક કોઈ. Pron. This, any, anybody.

અએશ, aêsh. નાં એક અતનું માપ—બરત, વૈત. Subs. A kind of measure—measurement; a span. Av. *અએશ* (in *હેશ-હેશ* = Pehl. *અએશ*, see Vend. Farg. 19, para. 19).

અખા, akhâ. નાં અંધારું, તારીફી. Subs. Dark, darkness, obscurity.

અશ, ash. Nîâ. Khûr. સર્વં તે, જે. Pron. He, who.

ખાએ, khâê. નાં ઈડું. Subs. An egg. Comp. Per. *خاير*

ખાહ, khâh. નાં બાઈ. Subs. A brother.

ગદા, gadâ, gada. નાં એક અતની બીમારી—માંદગી—રોગ; હુઠારો; યુની; લશ્કર; ગુરજ, સોટો. Subs. A sort of sickness—disorder—disease; a plunderer; a murderer; an army; a mace of iron, copper, &c., a cudgel. Comp. Av. *ગદ* = Sans. गद्.

શા, shâ. નાં વાર, વખત, મરતબે. Subs. Time:— as *શા* (i.e. one time said—recited).

સસ-દો, sas-dô. સંખ્યાં વિં બેઆસી, ૮૨. Numer. adj. Eighty-two, 82:—as *સસ-દો*

હખ, hakh. નાં પગનું તલિયું. Subs. The sole. of a foot. Comp. Pehl. *હ*, Av. *હ*

હોશ, hôsh. Niâ. Ât. નાં અક્કલ, બુદ્ધિ, વકુલ.
Subs. Sense, understanding, intellect. Comp.

Av. 𐬨𐬀𐬭𐬀, 𐬀𐬭𐬀, Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀

અખ-અખ, akh-akh. વિં ખુશ ખુશ. Adj. Greatly
pleased—satisfied.

આહી, âhî. કેવલં અવ્યં અકસોસ ! હાય ! અરે !
Interj. Alas ! Oh ! O ! Comp. Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀

દો-દો-દો-દો, ચહર-ચહરે, dô-dô-dô-dô, chahar-
chahar. સંખ્યાં વિં આઠ, ૮. Numer. adj.
Eight, 8.

શાહ, shâh. નાં પાદશાહ, રાજ. Subs. A king,
a monarch. Comp. Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀

હાહા, hâhâ. નાં શોર, ધોકાર. Subs. A loud
cry, uproar. Comp. Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀

શાહાન, શીદાઆન, shâhân, shîdâân. Bund. નાં
દેવો, સેતાનો. Subs. Devils, Dêvs, evil spirits.

અખાનાન, akhânân. નાં દુનિયાંના લોકો. Subs.
The people of the world.

ખાહાને, khâhânê. નાં દોસ્તો, બહુ ચાહનારાઓ.
Subs. Friends, well-wishers.

અશાન, ashân. સર્વં તેઓ, જેઓ, તેઓ કે જે.
Pron. They, who, they who.

અદશાન, adashân. નાં લોકો, બીજાઓ. Subs.
People, others.

આશીઆને, âshîânê. નાં પક્ષીનો માલો. Subs.
A bird's nest. Per. 𐬬𐬀𐬭𐬀

૧૪૭૭ દો-દો-અયુજશને, dō-dō-ayūjashnê. નાં ચાર
એડેલા (ઘોડા—બલદ.) Four (horses or bul-
locks) yoked together in a carriage. Comp. Av.

દો-દો-અયુજશને

૧૪૭૮ હાહાવરાન, hâhâvarân. નાં યમન નામનું શેહેર
કે જે અરબસ્તાનમાં આવેલું છે. Subs. Yemen (in
Arabia Felix).

૧૪૭૯ ચહર-ચહર-રઝ, chahar-chahar-raz. સંખ્યાં
વિં આઠસો, ૮૦૦. Numer. adj. Eight hundred,
800.

૧૪૮૦ અદશી, adashî. નાં લોક. સર્વં કોઈએક. Subs.
People. Pron. Somebody, some one.

૧૪૮૧ અ-યાબ, a-yâb. નાં નહીં પામવું—હાંસલ કરવું,
પેદા નહીં કરવું. Subs. Not obtaining—acquiring,
not producing. Comp. Per. نایاب

૧૪૮૨ અક્ષી, akhshî. નાં નબળું નહીં થવું, ઓછું નહીં થવું,
ખક્ષી ન કરવું. Subs. Not becoming weak—less,
not castrating.

૧૪૮૩ ચહર-સે, દો-દો-દો-એ, chahar-sê, dō-dō-dô-ê.
સંખ્યાં વિં સાત, ૭. Numer. adj. Seven, 7.

૧૪૮૪ આહી, âhî. નાં હરણ. Subs. A deer, an
antelope.

૧૪૮૫ ખાહશ, khâhashî. નાં દીનના કામમાં રહીને જર્ણક
થવું, દીનમાં મશગુલ રહીને નાતવાન થઈ જવું. Subs.
Becoming old—weak by being engaged in
religious works.

૭૫૦૪ અ-આસા, a-āsā. વિ० ઉમેદ વગરનું, આશાભંગ, નીરાશ.

Adj. Hopeless, despondent, despairing.

૭૫૦૪ અઝે-ગાસ, aê-gâs. નાં આઝે ગાથા. Subs. This Gâthâ.

૭૫૦૪ અ-ઝહ, a-jâh. વિ० દબદબા—મરતબા વગરનું. Adj.

Devoid of pomp—dignity.

૭૫૦૪ અ-યાસ, a-yâs. વિ० નેકી—શુભી—બલાઈ વગરનું.

Adj. Devoid of goodness—virtue—kindness.

૭૫૦૪ દો-દો-ગાહ, dô-dô-gâh. નાં ચાર તખ્ત ; ચાર જગ્યા ;

ચાર ઘેહ. Subs. Four thrones, four seats ; four Gâhs or Gêhs (i.e. four different divisions of the day, which are five in number).

૭૫૦૪ શાહી, shâhî. નાં પાદશાહી, હકુમત. Subs. The

kingly office or dignity, royalty, sway, authority.

૭૫૦૪ હયેયાસ, hayêyâs. નાં ‘અહ્યા યાસા’ નામની ખંદગી.

Subs. Name of the prayer called *Ahyâ yâcâ*.

Comp. Av. અહ્યાયસા અહ્યાયસા

૭૫૦૪ ખાહેશ, khâhêsh. નાં ઈચ્છા, ખાહેશ, મોરાદ.

Subs. Wish, desire, intention.

૭૫૦૪ દો-દો-અદશ, dô-dô-adash. નાં ચાર સખ્શો—

પુરૂષો. Subs. Four persons.

૧૫૦૪૪ ખાહેશને, khâhêshnê. નાં ઈચ્છા—નઈઅત કરવી.

Subs. Desiring, intending.

૧૫૦૪૪ અ-યસ્ક, a-yaska. વિ० આખર—દુઃખ વગરનું.

Adj. Free from disease—affliction. Av. અયસ્કા

અભ્યાસ અ-આસ્તી, a-khâstî. વિ० આહૈશ—મરજી—ઈરાદા વગરનું. Adj. Having no desire, unintended.

ખુલુલ અ-ખ્ષેનીન, a-khshênîn. વિ० દુર્બલ—નબળું નહીં, જેરાવર, અક્ષી નહીં કીધેલું. Adj. Not emaciated—weak; strong, uncastrated. Comp. Av. અખ્ષેનૈન

ભ્યાસ યાયેજ, yâ'yêz. નાં પરસ્તેશ કરનાર. Subs. A worshipper, an adorer.

યૌઝગી યાઈઝગી, yâ'îzâgî. નાં પરસ્તેશ—પુજ કરવી. Subs. Adoration, worshipping.

આહીદ, âhîd. કિં લાયક થાય, ઘટેછે. V. May be fit—worthy, it becomes, it behoves.

કાહૈદ, kâhêd. કિં ઓછું થાય. V. May lessen—decrease.

ખાહૈદ, khâhêd. કિં આહૈ, ઈચ્છે, પસંદ કરે. V. May wish—desire, may choose.

દો-દો-દોએ-તાક, dô-dô-dôê-tâk. નાં સાત તાએ, સાત તાએની બરસમ, એબરસમ જે કોઈ નાવર થાય, યાને 'હેરબદી' ના દરજ્જામાં પેહેલવેહેલો દાખલ થાય તેની કીરીઆમાં બાંધવામાં આવેછે. Subs. Seven twigs of *Barsam* bound together (used in the *Nâvar* ceremony).

કાહીદન, kâhîdan. કિં ઘટવું, કમી—ઓછું થવું V. To lessen; to abate, to diminish. Comp. Per. کاهیدن and کاستن

ખાહીમ, khâhîm. કિં હમો આહીએ, હમો ઈચ્છીએ છીએ. V. We may desire; we wish.

અવસ્થા-પદ્ય અવેશ-દરાના, aêsh-darânâ. વિ. અવેશ-
નાં જેટલું લાંબું. Adj. As long as *Aêsha*. Comp.
Av. ૨૬૫૨-૨૬૫૩ (See Vend. Farg. 19, para. 19).

સરાસ ચહર-સે-રઝ, chahar-sê-raz. સં. વિ. સાતસો,
૭૦૦. Numer. adj. Seven hundred, 700.

અશાન, ashân. સર્વં તેઓ. Pron. They.

અ-ખાવ, a-khâv. વિ. વગર ઉંધ—નિદ્રાનું, જાગૃત, સા-
વધ. Adj. Sleepless, awake, vigilant, alive to.
Comp. Pehl. ૨૨૭, Av. ૨૨૭ (See Vend. Farg.
19, para. 20).

ગશાન, gashân. વિ. ફરતું. Adj. Turning, revolv-
ing.

ગેહાન, gêhân. ના. દુનિયાં, જગત, પૃથ્વી. Subs.
The world, the earth. Comp. Pehl. ૨૨૭ Per.

કેહાન

અખાનાન, akhânân. See ૨૨૭ gêhân.

દો-અખાન, dê-akhân. ના. બંધે દુનિયાં. Subs.
Both worlds.

અહાનદ, ahânad. ક્રિ. બાલે. V. May burn.

ખાહંદ, khâhand. ક્રિ. તેઓ ચાહે—ઈચ્છે; તેઓ
પસંદ કરેછે. V. They may wish—desire; they
choose.

ગેહાની, gêhânî. વિ. દુનિઆઈ. Adj. Worldly.

ગેહાને, gêhânê. ના. એક દુનિયાં. Subs. One
world.

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 હખ-દ, હાઉઈ, hakhand, hâuî. વિ० ભુજેણું, પકાવેણું.

Adj. Roasted or baked in the oven, cooked.

Comp. Av. 𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺; Av. Rt. 𑀧𑀸 = Sans. सु.

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 હાખ-દ, હખ-દ, હાવે, hâkhand, hakhand, hâvê.

ક્રિ० તેઓ ભુજે, પકાવે—તૈયાર કરે. V. They may bake—cook—prepare.

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 આસાની, âsânî. ના० સુખ, આસાએશ, નીરાંત,

સહેલાઈ. Subs. Happiness, rest, quiet, ease,

facility. Comp. Per. آسانی

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 હાવેશ્તી, hâvêstî. ના० શાગેરદી, ચેલાપણું,

શિષ્યપણું. Subs. Apprenticeship, pupilage.

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 અખાન, અહુન, ખાને, akhân, ahun, khânê. ના०

આ દુનિયાં—જેહાંન—જગત; આ ઘર,—મકાન. Subs.

This world—universe—earth; this house—abode—dwelling.

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 અ-દશને, a-dashnê. વિ० જમણી બાજુનું નહીં, ડાબી

તરફનું. Adj. Not of the right side, of the left

side. Contrast Pehl. 𑀧𑀸

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 અદશુન, અએશુન, adashun, aêshun. સર્વં કોઈ,

કોઈ શખ્સ; તેઓ. Pron. Any, some, any one,

anybody, they.

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 અહાન, આહન, ahân, âhan. ના० લોહું. Subs.

Iron. Comp. Pehl. 𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺, Av. 𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 = Sans. अयस्

Per. آ

𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 આંન, ân. વિ० પુરકલ, ઘણું; બહુ વચનની નિશાની, જે-

મકે 𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺 “દેવાન.” Adj. Much, considerable; sign

of the plural:—as 𑀧𑀸𑀓𑀾𑀢𑀺

૧૫૫૫ ગઝાન, gazhân. નાં નાલાંઓ. Subs. Rivulets.

૧૫૫૫ ગેહાંન, gêhân. નાં દુનિયાં, પ્રાણી, જીવજંતુ; મુલક.
Subs. The world, a creature, an animal, a country, a region. Comp. Pehl. ૧૫૫૫

૧૫૫૫ હાઉન, hâûn. નાં હાવનીમ, કે જેમાં હોમ કુટે છે તે, ઘુંદવાની ખાંડણી—ખલ; હાવનઘેહ. Subs. A mortar used for ceremonial purposes in pounding the Hôrn, the time of *Hâvan* (from sunrise to midday).

૭૧૫૫૫ અખાંનશ, akhânash. નાં તે દુનિયાં. Subs. That world, the other world.

૭૧૫૫૫ અખાની, akhânî. વિં દુનિયાંને લગતું, ઘરસંસારને લગતું. Worldly, earthly, household.

૭૧૫૫૫ આસાની, âsânî. See ૪૫૫૫ âsânî.

૧૫૫૫૧૫૫ આહન-વદાખત, âhan-vadâkht. નાં ગરમ લોહું, પીગલેલી ધાતુ. Subs. Hot iron, melted metal.
Comp. Per. آه گداخته

૧૫૫૫૧૫૫ આહન-વદાખત, âhan-vadâkht. See ૧૫૫૫૧૫૫ âhan-vadâkht.

૫૫૧૫૫૫ અહુરાને, ahurânê. નાં સાહેબ, ધણી, ખોદા. Subs. A lord, master, owner, God.

૫૫૫૫ અ-ખાને, a-khânê. વિં ઘર વગરનું. Adj. Houseless.

૫૫૫૫ આઈને, âînê. નાં તરેહ, રીત, રવેશ, બાંત, ક્રિયા. Subs. Kind, sort, usage, manner, mode, rite :—as in

૧૫૫૫૧૫૫ ૫૫૫૫

૧૧૧૫૫૫ અખાનગુન, akhângun. નાં 'પુરવરામ,' એ દાડમ-

ડીની ડાંખલીના કટકાને કહેછે, કે જે પાવ જેહલની ક્રિયામાં તથા હોમ તૈયાર કરવાના કામમાં આવેછે. Subs. A twig of the pomegranate tree, used for ceremonial purposes and in preparing the *Hôm*.

॥ ૭૫ ॥ અખાનગુન, akhângun. નાં એક જાતનું પાણી. Subs. A kind of water.

॥ ૭૬ ॥ આહંજીદન, âhanjîdan. ક્રિં પીવું; ખેંચવું, તાણવું. V. To drink ; to stretch. Comp. Av. Rt. ૧૫૭ (in ૧૫૭, see Vend. Farg. 9, paras. 9 and 10), Per. آهنگیدن

૭૭ અએબે-બુદી, aêbê-bûdî. નાં ખોરેહનું ખરાબ થઈ જવું, કીર્તીને જાંખ પોહોંચવી. Subs. Effacement of lustre or brightness ; glory sullied.

૭૮ અએબે-બુદી, aêbê-bûdî. See ૭૭

૭૯ અએબે-બુદે, aêbê-budê. વિં એબીઅલ થયવું, એબદાર બનેવું, બીગડેવું. Adj. Deformed, become ugly, spoiled.

૮૦ આશુફીનીદન, âshufînîdan. ક્રિં ઝઘડો ઉઠાવવો, ફેસાદ કરાવવો. V. To raise a tumult, to create a disturbance or quarrel. Comp. Per. آشتن

૮૧ અ-આસાનેહ, a-âsânêh. વિં મુશકેલી ભરેવું, દુખિઆરે, આસાનીવાણું નહીં. Adj. Difficult, distressed, unhappy, not easy.

૮૨ આસાનેહ, âsânêh. Vand. III. વિં આસાની, સુખી, મુશકેલી વગરનું. Adj. Easy, happy, having no difficulty.

૧૧૫૫૫ ગઝાગાન, gâzhâgân. નાં નાલાંઓ. Subs.
Rivulets.

૫૫૫ આખેજ, âkhêz. કિં આસાં ઊઠ, ઉભો થા. V.
imper. Get up, rise.

૫૫૫૫ અયાવાનદ, અયાવંદ, ayâvânad, ayâvand. કિં
તેઓ પામે, હાંસેલ કરે. V. They may obtain—
acquire.

૫૫૫૫ આખેજનદ, âkhêzând. કિં તે ઊઠે, ઉભો થાય; તે
ઊઠશે. V. He may get up—rise, he will rise.

૧૫૫૫૫ અયાવીવશને, ayâvîvashnê. નાં હાંસેલીઅત,
પામણું, નફો. Subs. Act of gaining—obtaining,
profit.

૧૫૫૫૫ આખેજીઝશને, âkhêzîzashnê. નાં ઊઠણું, ઊઠા-
વણું. ● Subs. Act of getting up—rising; act of
lifting up—raising up.

૫૫૫ અ-આખેજેદ, a-âkhêzêd. કિં તે નહીં ઊઠે. V.
He may not get up.

૫૫૫ અ-આજેદ, a-âzêd. કિં લોભ નહીં કરે, લોભઈ નહીં
જાએ. V. May not be avaricious; may not be
allured.

૫૫૫ અયાવેદ, ayâvêd. કિં મોરાદ પામે, ઈચ્છા પૂર
આવે. V. May have the desire fulfilled.

૫૫૫ અ-યાવેદ, a-yâvêd. કિં નહીં પામે—હાંસેલ કરે.
V. May not acquire—obtain.

૫૫૫ આખેજેદ, âkhêzêd. કિં ઊઠે, ઉભો થાય. V.
May get up—stand up.

પ્રાવેદ, yâvêd. ક્રિં પામે. May obtain—get.

પ્રાખેઝદન, âkhêzîdan. ક્રિં ઊઠવું. V. To get up, to rise.

પ્રાયાફ, ayâft. નાં મોરાદ, ઈચ્છા, આદેશ. Subs. Desire, wish, inclination, coveting. Comp. Pâz. પ્રાપ્ત

પ્રાએબાદ, aêbâd. નાં યાદ, યાદદાશત; અનુબર. Subs. Remembrance, recollection; getting by heart.

પ્રાદાદ, a-dâd. નાં શુલ્ભ, ગેરઈનસાક, બેદાદી. Subs. Tyranny, injustice, mismanagement.

પ્રાખત, âkht. ક્રિં ખેંચ્યું, તાણ્યું. V. Pulled, stretched. Per. آخت

પ્રાશીદ, kashid. ક્રિં ખેંચ્યું, તાણ્યું, લંબીયું. V. Pulled, stretched, prolonged.

પ્રાઝાદ, ghazâd. નાં દુધ. ક્રિં વિં દોહેલું. Subs. Milk. Partic. adj. Milked.

પ્રાગેર્દ, shâgêrd. નાં ચેલો, શિષ્ય. Subs. A disciple, a pupil., Comp. Pehl. شاگرد, Per. شاگرد

પ્રાશિત, hisht. ક્રિં છોડી દીધું, લટક્યું, ટપક્યું. V. Left off; hung loose; fell in drops (past tense). Comp. Per. هشت

પ્રાશિત, hêst. ક્રિં ખાહર કાઢ્યું, ખેંચ્યું. V. Drew out, pulled.

પ્રાસ્તાન, dâstân. નાં ખ્યાન, વાત, દાસ્તાન. Subs. An account or description, narration.

જાજાજી સીસ્તાન, sistân. નાં એક શહેરનું નામ છે. Subs.
Name of a city.

જાજાજી આહદ-આવોદ, khâhad-âvôrd. ક્રિં લાવશે. V.
Will bring.

જાજાજી આહદ-ઝુફત, khâhad-khuft. ક્રિં સુશે, ઉંઘાશે.
V. Will sleep—go to bed.

જાજાજી હાતામ, hâtâm. નાં હાઓ, કરદાઓ, પ્રકરણો.
Subs. Chapters, sections. Comp. Av. જાજાજી

જાજાજી આહદ-આમીખત, khâhad-âmíkht. ક્રિં મેલ-
વશે. V. Will mix.

જાજાજી આહદ-આમુખત, khâhad-âmukht. ક્રિં શિખ-
શે, શિખવશે. V. Will learn—teach, will be
educated.

જાજાજી આખતાર, âkhtâr. નાં ખેંચનાર, ઉપર લાવનાર.
Subs. One who pulls—drags, one that brings
up—pulls up.

જાજાજી આસ્તાર, khâstâr. નાં આદેશ રાખનાર, માગનાર,
અરજ કરનાર. Subs. One who desires—asks, a
petitioner. Comp. Per. خواستار

જાજાજી દાશતાર, dâstâr. નાં રાખનાર. Subs. One
who keeps. Comp. Pâz. جاہدار

જાજાજી યશતાર, yashtâr. નાં આરાધના કરનાર, પુંજનાર,
ઈજનાર. Subs. A praiser, one who offers divine
honours, an adorer, a worshipper. Av. જાજાજી
= Sans. यष्टार. Av. Rt. سجد = to worship.

જાજાજી સાખતાર, sâkhtâr. નાં બનાવનાર, કરનાર, તૈયાર

કરનાર. Subs. One who makes—performs—prepares.

હાખતાર, hâkhtâr. નાં ખેંચનાર. Subs. One who pulls—draws. See âkhtâr.

અ-ગશ્તારી, a-gashtârî. વિં નહીં ફરનારૂં. Adj. Not turning—moving round.

અ-યશ્તારી, a-yashtârî. વિં આરાધના નહીં કીધેલું, નહીં વખાણેલું. Adj. Uninvoked, not praised.

આખતારી, âkhtârî. વિં ઉપર લાવનારૂં, ખેંચનારૂં. Adj. Bringing up, pulling up, drawing.

દાશ્તારી, dâshtârî. વિં રાખનારૂં. Adj. Keeping.

યશ્તારી, yashtârî. ઈજનારૂં, આરાધના કરતું, વખાણતું. Adj. Invoking, giving divine honours to, praising.

સાખતારી, sâkhtârî. વિં બનાવનારૂં, કરનારૂં; તૈયાર કરતું. Adj. Forming, modelling, making; preparing.

અએબાદી, aêbâdî. નાં યાદ, નોંધ. Subs. Remembrance, memorandum.

ખાહદ-દાનેસ્ત, khâhad-dânêst. કિં અણશે; જુઝશે. V. Will know—understand; will feel.

ખાહદ-શોસ્ત, khâhad-shôst. ધોશે. V. Will wash.

અએબાદશને, aêbâdashnê. નાં યાદ, યાદદાશત;

રીસાલો, ઓપડી, કેતાબ, પુસ્તક. Subs. Remembrance, memory ; an essay, a book.

૧૪૭૯૫૦૪ અ-એબાદશને, a-êbâdashnê. નાં યાદ ન કરવું—રાખવું, ભુલી જવું. Subs. Not remembering, forgetting.

૧૭૭૯૫૦૪ આહદ-યાફત, khâhad-yâft. કિં પામશે, મેલવશે, હાંમેલ કરશે. V. Will obtain—acquire, will be profited.

૧૭૭૯૫૦૪ આહદ-બસ્ત, khâhad-bast. કિં બાંધશે. V. Will bind—tie.

૧૭૭૯૫૦૪ આહદ-દીદ, khâhad-dîd. કિં જોશે. V. Will see—observe.

૩૧૭૯૫૦૪ ખેશ્તીનદ, khêshînad. કિં ઊઠે, ચાલે ; પેહેલ કાઢે, આગલ ચાલે. V. May get up, may walk ; may set an example, may proceed :—as in

૧૭૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪ ૩૧૭૯૫૦૪

૧૭૭૯૫૦૪ દાશ્તીદ, dashtîd. કિં તમોએ રાખ્યું. V. You kept.

૧૭૭૯૫૦૪ સાખ્તીદ, sâkhtîd. કિં તમોએ બનાવ્યું—તૈયાર કીધું. V. You made—prepared.

૧૭૭૯૫૦૪ હખ્તેદ, hakhtêd. Nêrang. મરદની જૂત, પુરુષનો આલાત. Subs. The male organ.

૧૭૭૯૫૦૪ આહદ-ગરદીદ, khâhad-gardîd. કિં ફરશે. V. Will turn—revolve—move round.

૧૭૭૯૫૦૪ આખ્ત, âkht. કિં હાલકાવીઢું, મેઆનમાંથી તલવાર બહાર કાઢી, પોહોંચ્યું. V. Hung ; unsheathed (a sword) ; reached. Comp. Per. آخت

॥ ૧૫૫ ॥ આયાદ, âyâd. કિં આવ્યો ; આવો ; આવજો. V.

Come in, welcome ! good-bye ! do come again :—
as ૧૫૫૫૫

૧૫૫૫૫ આસ્ત, આહદ, khâst, khâhad. કિં આહયું ; આહેછે.

V. Wished (past tense); wishes (pres).

૧૫૫૫૫ દાસ્તે, dâstê. બૂં કું રાખેલું. Past partic.

Kept, having kept. Comp. Pehl. ૧૫૫૫૫

૧૫૫૫૫૫ આહદ-નેહાદ, khâhad-nêhâd. કિં મુકશે, રાખશે.

V. Will put—keep.

૧૫૫૫૫૫ હાદુખ્ત, hâdukht. નાં એક નુસ્કનું નામ છે ; એક

ખંડગીનું નામ છે, કે જેને હાદુખ્ત હોમાસ્ત કરી કહેછે, Subs.

The name of a Nôsk, name of a prayer called
Hâdukht-Hômâst. Comp. Pehl. ૧૫૫૫૫, Av.

૧૫૫૫૫૫૫

૧૧૫૫૫૫ આખ્તન, અહખ્તન, હખ્તન, હાખ્તન, âkhthan, ahakhtan, hakhtan, hâkhtan. કિં ખેંચવું, ખેંચાઈ આવવું ;

લટકાવવું, ખેંચાનમાંથી તલવાર પ્રહાર કાઢવી ; પોહોંચવું. V.

To draw ; to be drawn—pulled up ; to hang,
to unsheath (a sword), to reach. (see ૧૧૫૫૫૫)

૧૧૫૫૫૫ આહેખ્તન, âhêkhtan. કિં ઈરાદો રાખવો, દરખાસ્ત

કરવી ; કરવાને શક્તિવાન થવું, સંભાલ લેવી, માપવું. V.

To intend, to propose ; to be able to perform ;
to take care of ; to measure. Comp. Per.

آهياختن (see ૧૧૫૫૫૫ âkhtan, ahakhtan).

૧૧૫૫૫૫ દાશ્તન, dâshtan. કિં રાખવું. V. To keep.

Comp. Pehl. ૧૧૫૫૫૫, Per. داشتن

૧૧૫૫૫૫ યશ્તન, yashtan. કિં આરાધવું, ઈજવું, વખાણ

કરવી, માનવું, કબુલ કરવું, મનમાં પઢવું. V. To invoke, to praise, to adore, to worship, to recite in a very low voice. Comp. Pehl. ૧૧૫૦ Av. Rt. ૫૫૦, Sans. यज्ञ Per. یشتن

૧૧૫૫ યાખ્તન, yâkhtan. કિં બહાર ખેંચવું, મ્યાનમાંથી તરવાર બહાર કાઢવી; મારવું; નાખવું; આશકારા કરવું; પુછવું, સવાલ કરવો. V. To pull out, to draw out, to unsheath; to strike; to throw; to make wide, to publish; to ask, to question.

૧૧૫૬ યાસ-તન, yâs-tan. નાં નિરાશ થએલું તન, નિશ્કલ થએલું માણસ. Subs. A broken-down constitution, a disappointed man.

૧૧૫૭ શશ્તન, shashtan. કિં ફેંકવું, નાખવું. V. To throw, to cast.

૧૧૫૮ સાખ્તન, sâkhtan. કિં બનાવવું, કરવું, તૈયાર કરવું. V. To do, to form, to prepare, to model. Per.

૧૧૫૯ હેખ્તન, hékhtan. કિં પાણી સ્પીયવું, નેહરુ કરવી. V. To sprinkle water; to cut a canal; to water, to irrigate. Av. Rt. ૧૦૦ = Sans. सिच. Comp. Av. ૧૧૫૯-૧૦૦

૧૧૬૦ હેશ્તન, hêshtan. કિં ખેંચવું, તાણવું, છોડીદેવું—ખેલવું. V. To pull, to stretch; to leave off.

૧૧૬૧ હાખ્તી, hakhtî. નાં પીડુ. Subs. The abdomen. Comp. Pehl. ૧૧૫, Av. ૧૧૬૧, Sans. सक्थि.

૧૧૬૨ અએબાદગાર, aêbâdgâr. નાં આદગાર; કેતાબ

અ-હમતાક, a-hamtāk. વિં બરાબરીકું નહીં, બાગિયા વગરનું, બેમીસાલ, જેના જેવું બીજું નહીં. Adj. Having no equal, incomparable, having no partner. Comp. Per. بی همتا

હેશમતાક, hêshmatāk. વિં ગુસ્સા ભરેલું, ક્રોધા-યમાન. Adj. Angry, wrathful.

અ-આહેર, a-âhêr. કિં અં પછવાડે—પુઠે—પાછલ નહીં; આગલ. Adv. Not backward,—behind; in front. Contrast Pehl. آخر, Per. آخر

અએ-બાર, aê-bâr. કિં અં એક મરતબે, એક વખત —વાર; એકદમ. Adv. Once, one time; at once.

અએબાર, aêbâr. નાં મદદ, સહાયતા, આસરો; ઢેકો; દોસ્ત. Subs. Help, assistance, aid; a friend, a companion.

અખાલ, akhâl. નાં નકામી—નિર્યયોગી વસ્તુ—ચીજ. Subs. A useless thing, a trifle, a thing rejected. Comp. Per. خال

આખાલ, âkhâl. નાં એક શહેરનું નામ છે, કે જેને મદીના બી કહેછે. વિં બેકાર, ચાકરી—ધંધા વગરનું. Subs. The name of a city, sometimes used for Medina. Adj. Out of service, unemployed.

આહાર, âhâr. નાં ખોરાક, ખાવાની કાંઈ ચીજ, બેહર રાખનાર કોલાદ; સરસ, લાહી; આબુદગી, નાપાકી. વિં તાવું, ગરમ. Subs. Food, eatables; steel; glue, starch; contamination, defilement. Adj. Hot, warm. Comp. Per. آ

આહેર, âhêr. કિં અં પછી, પાછલ, પછવાડે. Adv.
Afterwards, behind, backward.

આહર, khâhar. નાં બેહેન. Subs. A sister.
Comp. Av. آهرا, Per. خواهر

અહેલુબ, ahêlub. See آهلب :—as آهلب
અ-આખેરીએ, a-âkhêriê. વિં સેવટ—છેડા—
આખેરી વગરનું, વગર પરીણામ વાળું. Adj. Endless,
boundless, having no limit, having no result.

અએબારાન, aêbârân. નાં દોસ્તો, મિત્રો, બાઈ-
બંધો, સનેહીઓ. Subs. Friends, companions, as-
sociates, brethren.

હયાર-ઓમન્દ, hayâr-ômand. વિં મદદવાળું,
મદદ કરતો. Adj. Helping, helpful.

અ-આખેરી, a-âkhêrî. કિં અં પછાત નહીં,
હરોલ. Adv. Not backward—behind, in front,
ahead, in the van.

અએબારી, aêbâri. નાં મદદ. Subs. Assist-
ance, help.

ખારી, khârî. નાં આસાની, સહેલાઈ, શાન્તી, નીરાંત.
Subs. Ease, facility, easiness, calmness, quiet.

અએબારેશન-તર, aêbârêshna-tar. વિં વ-
ધારે મદદ કરનારું, વધારે જોરાવર. Adj. More help-
ing, more powerful.

અએબારીનેદ, aêbârînéd. કિં મદદ કરેછે, સહાય
યાચછે. V. Assists, helps (pres.).

અએબારે, aêbârê. નાં સવારી. Subs. Mounting upon horseback, riding upon.

અયારદેહ, ayârdêh. નાં જંદ અવસ્તા ઉપર શરેહ — ખોલાસો. Subs. A commentary on the *Zend Avesta*.

અ-આહર-મેન, a-âhêr-mên. કિં અં પછી નહીં, હમણા. Adv. Not after, now.

આહરમોક-ચ, હારમોક-ચ, âharmôk-cha, hârmôk-cha. નાં આશમોગખી, જણીએઈને ખરી બાબદને ઉલટાવનારખી. Subs. Even *Ashmôgh*, even he who intentionally perverts facts.

અ, સ, ડ, ડ

અએ, aê. દર્શીં સર્વં એ, આએ. સંખ્યાં વિં એક, ૧.
Demons. pron. This. Numer. adj. One, 1.

અએ, aê. See ડ aê. કિં અં એટલે કે, યાને તે; કેવલં અં અરે ! ઓ ! અએ ! હા ; ખરેખર. Adv. That is to say, viz., namely. Interj. Ah ! oh ! yes, ay, indeed, certainly. Per. ઇ

અએ, aê. કિં અં ના, નહીં. ઉભયાં અં એકે, તે-પણ, નહીંતર. Adv. No, not. Conj. Although, notwithstanding, yet, or else, otherwise.

અએ, aê. See અ aê.

અગ, ag. નાં બદ નક્સ ; ઘઉં. વિં એકઠું, તમામ ; ખરાબ, ખુરં, ઓછું ; કમી. કિં અં એક બારગી ; એકદમ, એક જાએ. Subs. An evil passion ; wheat. Adj. Together, entire ; bad, evil ; less, deficient,

falling short of. Adv. From one point of view ; all at once ; in one place.

و અગ, ag. See ۞ ag.

۞ અગ, ag. See ۞ ag.

۞ અદ, ad. કિં અં એટલું. Adv. Thus much, so much.

و અદ, ad. કિં અં સુધી, લગણ. સંખ્યાં વિં એક, ૧. Adv. Till, until. Numer. adj. One, 1.

۞ } અદ, ad. See ۞ ad.

س અબ, ab. નાં પિતા, આપ, મુરબ્બી. Subs. A father, a patron, a benefactor.

س અયુ, યુ, ayu, yu. સંખ્યાં વિં એક, ૧. Numer. adj. One, 1.

س આ, â. Vand. III. શબ્દં અં તરફ, નજદીક, આગલ. Prep. Towards, near, before, close to. Av. ۞

س આ, â. નાં સત્તરમાં હુસ્પારમ નુસ્કનું નામ. Subs. The name of the seventeenth Nôsk, called *Hôspâram*. Comp. Av. ۞

۞ આઈ, અએ, âî, âê. કેવલં અં અએ ! ઓ ! Interj. Ah ! oh ! Av. ۞, Per. اي

س આબ, âb. નાં પાણી ; આબરૂ ; ઝરો ; રસ, બીનાસ ; ઝલકાટ ; હીરાનું તેજ ; સાફ કીધેલું પોલાદ ; એક તત્વ. Subs. Water ; honour, reputation ; a fountain ; juice, moisture ; splendour ; the water or lustre of a diamond ; polished steel, an element. Av. ۞ Per. آب

૫ દે-દો, dê-dô. સંખ્યાં વિં ૧૨, બાર, બે અને દશ. Numer. adj. Two and ten, twelve, 12.

૫ યસ, yas. નાં ઈજ્જું, પુજ્જું, ઈશ્વરી માન આપવું. Subs. Adoring, worshipping, giving divine honours. Comp. Av. ۵۰۰

س ૨-૨-૨, ra-ra-ra. સંખ્યાં વિં સાહઠ, ૬૦. Numer. adj. Sixty, 60.

س لا, lâ. કિં અં ના, નહીં; لا નો બગડેલો આકાર. Adv. No, not ; corrupt form of لا lâ.

૫ સક, sak. સંખ્યાં વિં પચાસ, ૫૦. Numer. adj. Fifty, 50.

س سه, sê. સંખ્યાં વિં ત્રણ, ૩. Numer. adj. Three, 3.

س هه, had. વિં હક, વાજબી ; જીવું. નાં ક્ષયદો. Adj. Just, fair, equitable ; old or ancient, of long standing. Subs. Profit, gain.

س ابأ, abâ. શબ્દં અં સાથે. Prep. With, together with. Comp. Per. با, ب

س ايا, ayâ. કેવલં અં અરે ! ઓ ! સંભાલ ! અજબ ! નાં ઝલકાટ, રોશની. Interj. Ah ! oh ! take care ! strange ! wonderful ! Subs. Splendour, light. Per. ايا

س اش, ash. સર્વં તે, તેને ; તેનું ; તેઓ ; તેઓનું. કિં અં ત્યારે. સંખ્યાં વિં એક. Pron. He, she, it ; to him ; his ; they ; theirs. Adv. Then. Numer. adj. One, 1. Comp. Per. اش

س اش, ash. નાં આસ્માન, આકાશ. Subs. The sky, the firmament.

અશ, ash. વિં ઘણું, બહુ, અતીથય, પુરતું. Adj. Much, excessive ; sufficient. Comp. Av. અશ્, અશ્

અશ, asha. નાં પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, પાકીજગી, સચાઈ. Subs. Purity, piety, devoutness, righteousness. Comp. Av. અશ્

આદખ, âdakh. વિં નેક, સાફ, દેખામણું, સોહામણું, ઉમદા. Adj. Virtuous, good ; sightly, comely ; noble ; rare. Comp. Per. ادخ

આદા, હયા, ખયા, âdâ, hayâ, khayâ. નાં જીવ, જન, આત્મા ; હથિઆર ; લડાઈ. Subs. Life, vitality, the vivifying principle ; an instrument, weapon ; battle, war. Comp. Av. اء

આબા, âbâ. સર્વં તેને. Pron. To him ; to it.

આશ, âsh. નાં ખોરાક ; શરાબ, દારૂ. Subs. Food, victuals ; vinous or spirituous liquor.

એશ, êsh. નાં આંખ. Subs. The eye. Av.
 અશ્ = Sans. अक्षि. Av. Rt. અશ્ = To see.

સે-દો, sê-dô. સંખ્યાં વિં ત્રણ અને બે, પાંચ ; ૫. Numer. adj. Three and two, five, 5.

હબા, habâ. વિં બેઅકલી, બેવકુફ, મૂર્ખ. નાં ધુળની ઝીણી રજ. Adj. Senseless, unwise, foolish, stupid. Subs. Very fine particles of dust. Comp. Per. هبا

હશ, hash. વિં આપમતલબી ; જુદનુમાઈ રાખનાર. Adj. Selfish, self-interested ; conceited.

હેશ, hêsh. નાં ડીચલ, કાદવ ; કચરો ; મલમ ; બીગાડ,

જવું. Subs. Mud, dirt, rubbish; ointment; depravity; going. Comp. Per. هیش

મુઅ-બેશ, a-bêsh. વિં ઈન્ન—દુશ્મની—નુકસાન—ધિક્કાર વગરનું. Adj. Free from torment—enmity—harm—hatred. Comp. Av. 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀, 𐬨𐬀𐬯𐬭𐬀 (in Yasna XXIX. 3), Sans. अद्वेष.

મુઅશા, ashâ. વિં સાદ્, પવિત્ર, ચોખ્ખું. Adj. Clean, clear, pure, holy.

મુઅશા, ashâ. Nêrang. p. 42, l. 4.

મુઆગાહ, âgâh. વિં અબરદાર, હુશિયાર, વાંકેદગાર, સાવધ. Adj. Intelligent, knowing, experienced, vigilant. Per. 𐬨𐬀𐬵𐬀; comp. Av. Rt. 𐬨𐬀 + 𐬨𐬀 (in 𐬨𐬀𐬵𐬀, see Vend. Farg. 22, paras. 2, 9, and 15.)

મુઆબહા, âbhâ. નાં પાણીઓ. Subs. Waters.

મુઆયા, âyâ. કેવલં અં અએ! ઓ! અરે! Interj. Ah! oh! Comp. Per. 𐬨𐬀

મુદો-બેહેર, dô-bêhêr. નાં બે હીસ્સા—ભાગ. Subs. Two shares—portions.

મુઆગાહ, âgâh. See 𐬨𐬀 âgâh.

મુઅઝગેહાંન, azhgêhân. નાં સુસ્ત—આલસુ માણસ. Subs. A lazy—indolent fellow.

મુઅશહબ, ashhab. નાં અમબર. Subs. Ambergris.

મુઅશાએ, ashâê. નાં પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, સફાઈ, સચ્ચાઈ, સાફી. Subs. Purity, cleanliness, righteousness.

અએબાદેશની, aēbādēshnī. નાં યાદ કરવું.

Subs. Remembering.

અ-શાએસ્ત, a-shâêst. વિં અઘટિત, નાલાયક.

Adj. Unworthy, unbecoming.

અ-શાએસ્તીહા, a-shâêstīha. ક્રિં અં નાલાયક રીતે, અઘટિતપણે, અવિવેકથી. Adv. In an unworthy manner, improperly, not courteously.

Pâz. અ-શાએસ્તીહા

અ-શાયસ્તે, a-shâyastê. See અ-શાએસ્ત, a-shâêst.

અ-શાએદગી, a-shâêdagî. Pand. Buz. નાં અઘટિતપણું, નાલાયકપણું. Abstr. subs. Unworthiness, impropriety, unfitness. Contrast Per.

شايستگی

અએબાદી, aēbādî. વિં મદદ—ચારી કરવું; યાદદાસ્ત—નોંધ—પુસ્તકને લગતું. Adj. Helpful, assisting; pertaining to a memorandum, relating to a book.

અએબાદગી, aēbādagî. See અએબાદી, aēbādî.

અએબાદગી, aēbādagî. See અએબાદી, aēbādî.

અએબાદગી, aēbādagî. See અએબાદી, aēbādî.

અએબાસ્તાર, અએબાદીદાર, aēbâstâr, aēbâdî-dâr. નાં યાદી—નોંધ—ઝાદદાસ્ત રાખનાર, યાદ કરનાર, પુસ્તકખાનાની સંભાલ રાખનાર. Subs. One who notes down—enters in an account book, one

who keeps in mind, one who calls to remembrance ; a librarian.

અશાઈનીદાર, ashâînîdâr. નાં પવિત્રાઈ—અશોઈ કરનાર ; અશોઈ, પરહેજગારી. Subs. One who practises purity—righteousness ; purity, devoutness.

અશાએ, ashâê. નાં રવાન ; પવિત્રાઈ ; દાનાઈ ; દીન ; જેમકે અશાએ રવાનના પ્યારને માટે. Subs. Soul ; purity ; faith, religion :—as અશાએ = for the love of one's soul.

અશાબે, ashâbê. કું વિં ચીરીને, કાડીને. Part. adj. Tearing, rending, splitting.

અશાએદ, a-shâêd. વિં નાલાયક, અઘટિત, નારવા. Adj. Unworthy, unfit, unlawful. Contrast Per. شاید

એશાએદ, êshâêd. કિં ઘટે, યોગ્ય થાય, લાયક થાય. વિં ઘટારત, લાયક, યોગ્ય. V. May become worthy—fit, may deserve. Adj. Worthy, suitable, deserving.

અશીનેદ, khashinêd. કિં રોશન-ઝલકતું કરે. V. May make bright—glittering. Comp. Av. Rt.

અશાએદે, a-shâêdê. વિં See અશાએદ.

અશ-અદમન, ash-adman. સર્વં તેકે—જે—કેઆરે. Pron. He that, he who ; he at what time? (lit.).

અશ-દેમન, asha-dêman. નાં તેતું દિલ—અંતઃકરણ. Subs. His heart—conscience.

જોડાણ આશાગેદ, âshâgêrd. નાં એલો, શિષ્ય, શિષ્યા.

Subs. A pupil, a disciple, a tyro.

જોડાણ અશાન, ashân. સર્વં તેઓ; જેઓ. નાં છાંટ. છંટકાવ. Pron. They; who. Subs. Sprinkling, watering. Comp. Pehl. જોડાણ

જોડાણ અશોહશ, ashôhash. Ser. Hâd. નાં પારકી દીનની તારીફ કરવી. Subs. Praising a foreign creed or religion.

જોડાણ આગાહનીદન, âgâhnîdan. ક્રિં ખબર કરવી, વાકેફ—અણીજું કરવું. V. To inform, to make acquainted with, to warn. Comp. Av. Rt. જોડાણ + જોડાણ, Per. آگاهانیدن, آگاه دادان

જોડાણ અઝહન, azhhan. નાં સુસ્ત—આલથુ માણસ, નકારું આદમી. Subs. An idle—indolent fellow, a useless person.

જોડાણ અશાન, એશાન, ashân, êshân. See જોડાણ ashân.

જોડાણ ઓશાન, ôshân. સર્વં તેઓ, જેઓ. Pron. They, those who. Comp. Av. જોડાણ, Per. ایشان, اوشان

જોડાણ શીદાન, shîdân. નાં દેવો, દેવો. Subs. *Dêvs*, *Drujs*, evil spirits. Comp. Pehl. જોડાણ

જોડાણ હેશાન, hêshân. નાં છંટકાવ, છાંટવું. Subs. Sprinkling, watering. Comp. Av. Rt. જોડાણ?

જોડાણ આશાન્તાર, âshântâr. નાં આશાની—સુખ ભોગવનાર. Subs. Enjoying happiness—ease.

જોડાણ અશહુફેદ, અશહુવેદ, ashhufêd, ashhuvêd.

કિં ૦ ખરાબી—નુકશાન કરે ; ઉકલે. V. May do harm—*injury ; may boil, may be heated (as water).*

૧૫૫૫ અઈસાક, એસાક, *aisâk, êsâk.* નાં ઢોરની ઉપર બોળે લાધવો, ઘણો બોળે મુકવો. Subs. Laying burdens on cattle ; loading heavily.

૧૫૫૫ અયાક, *ayâk.* નાં ધ્યાલું ; પાણી પીવાનું કાંઈબી વાસણ ; મરતબો, કીર્તિ ; દયા ; મારગ, રસ્તો. વિં પંકાયલું. Subs. A cup ; any drinking vessel ; dignity, glory ; pity, compassion ; passage, course. Adj. Illustrious. Per. *ياغ*.

૧૫૫૫ અશાક, ઓશાક, *ashâk, ôshâk.* નાં આકર, નોકર, ગોલામ. Subs. A servant, an attendant, a slave.

૧૫૫૫ અ-શાક, *a-shâk.* વિં મુશકેલી વગરનું ; દુઃખ નહીં દેતું ; પીડા નહીં ખેંચનારું ; શક નહીં લઈ જનારું. Adj. Free from any difficulty ; not distressing ; not labouring under afflictions ; not doubting.

૧૦૧૫૫૫ અશાગેદ, *ashâgêrd.* See ૧૦૧૫૫૫ *âshâgêrd.*

૧૦૧૫૫૫ આશાગેદ, *âshâgêrd.* See ૧૦૧૫૫૫ *âshâgêrd.*

૧૫૫૫ અએબાદ, *aêbâd.* નાં યાદ, સ્મરણ ; બીદારી, જાગૃતી ; નકશ, ચિતાર ; દીલમાં ગોખવું ; અજબર ; પુસ્તક. Subs. Memory, remembrance ; wakefulness, vigilance ; painting, a picture ; conning, committing to memory ; a book.

૧૫૫૫ અ-દાદ, *a-dâd.* વિં બેઈનસાક, ગેરવાજબી ; જુલમી. Adj. Unjust ; unfair, despotic. Av. *مظلم*, Per. *بيداد* ; comp. Pehl. *مظلم*.

- ૧૫૦૦ અશાત, ashât. નાં મદદ—અંચાવ કરાવવો. To have help rendered ; to have defence made.
- ૧૫૦૦ અશાદ, ashâd. નાં 'પાજુન' નુસ્કનું અવસ્તાનું નામ, છઠા નુસ્કનું નામ. Subs. The Avasta name of the *Pâjum Nôsk* ; the name of the sixth *Nôsk*.
- ૧૫૦૦ અ-શાદ, a-shâd. વિં દીલગીર, ગમગીન, નાચુશ. Adj. Sorrowful, sad, displeased. Contrast Per. شادان, شاد
- ૧૫૦૦ એશાહદ, એશહદ, eshâhad, êshhad. નાં મીઠાસ, ચરબ, દૂધ. Subs. Sweetness, fat, milk.
- ૧૫૦૦ ગઝાદ, gazhâd. નાં વેહવું, નેહેર. Subs. Flowing, a stream, a canal. Comp. Av. گز
- ૧૫૦૦ અએબાદી, aêbâdî. નાં યાદગારી, યાદદાસ્ત, નોંધ. Subs. Memento, remembrance, memory, memorandum.
- ૧૫૦૦ અ-સક્તી, a-sakhtî. નાં કૌવત—શક્તિ વગરની હાલત ; નબળાઈ ; સખ્તિ—ગરીબી વગરની હાલત. Powerlessness, want of physical strength ; weakness ; freedom from hardship—indigence. Contrast Per. سختي
- ૧૫૦૦ અ-શાદી, a-shâdî. નાં નાચુશી, દલગીરી. Subs. Displeasure, sorrow. Contrast Per. شادي
- ૧૫૦૦ અએબાદશ્ન, aêbâdashna. નાં યાદ રાખવું ; લડવું ; યોધડી. Subs. Remembering ; fighting ; a book.
- ૧૫૦૦ અએબાદશ્ની, aêbâdashnî. નાં યાદ દેવડા-

વહું; ખબર કરવી. Subs. Reminding; informing.

See અબદાશની aêbâdashnî.

અબદાશને, aêbâdashnê. નાં પત્ર; યાદ, યાદ કરવું. Subs. A note, a letter; a memorandum, remembering.

અબદાદી, aêbâdi. નાં તકશીલવાર—વિગતવાર નોંધ. Subs. Detailed notes.

અબદાદીનશને, aêbâdînashnê. નાં યાદ કરવું. Subs. Remembering.

અબદાદીનેદ, aêbâdînêd. કિં યાદ કરે, ગોખે.

V. May remember, may con., may commit to memory.

અબદાદીનીદારી, aêbâdînîdârî. કિં અં યાદ કરવા તરીકે. Adv. By way of remembering.

Pâz. ખાતર

અબદાદીનીદન, aêbâdînîdan. કિં યાદ રાખવું.

V. To remember, to recollect.

અબદાદીનદ, aêbâdînand. કિં તેઓ યાદ રાખેછે, તેઓ મનમાં લાવેછે. V. They remember—

keep in mind (pres. 3rd plu.).

અબદાદ-ગર, aêbâd-gar. નાં યાદગારી; યાદ કરનાર, ચેતવણી આપનાર. Subs. A memento, a remembrancer.

અબદાદ-ગર-જાનુનેદ, aêbâd-gar-jânunêd.

કિં યાદગાર થાયછે; ચેતવણી આપેછે. V. Becomes a remembrancer; informs previously, hints (pres. 3rd sing.).

૧૧૫૫ અએબાદે, aêbâdê. નાં ચોપડી, પત્ર, લેખ, યાદદાશ્ત.

Subs. A book, a letter, a document, a writing; memory.

૧૧૫૬ અઘે-બખ્તે, aghê-bakhtê. નાં બદબખ્તી, કમ-બખ્તી. Subs. Ill-luck, misfortune. Comp. Av.

— ۱۱۵۶ —

૧૧૫૭ અ-શાદ, a-shâd. See ૧૧૫૮ a-shâd.

૧૧૫૮-૧૧૫૯ અએબાદ-દાશ્તન, aêbâd-dâshtan. ક્રિં
યાદ—અજબર રાખવું, ધ્યાન રાખવું. V. To remem-
ber, to learn by heart, to be attentive. Comp.

Per. یادداشتن

૧૧૬૦ અએબાદે, aêbâdê. નાં યાદદાશ્ત શક્તિ. Subs.
The faculty of retention.

૧૧૬૧ અશાદે, એશાદે, ashâdê, êshâdê. નાં જુલંદ કરવું;
ઠોદું નામ કરવું; જુલંદ આવાને પદવું. Subs. Exalting;
making a great name; praying with a loud—
full-toned voice.

૧૧૬૨ અએબાદગાર, aêbâdgâr. See ૧૧૬૩ aêbâdê.

૧૧૬૩ અએબાદગારી, aêbâdgârî. નાં યાદગારી,
યાદદાશ્ત, કેતાબ. - Subs. A memento, a remem-
brancer, a book.

૧૧૬૪ અએબાદગી, aêbâdgî. See ૧૧૬૫ aêbâdgî.

૧૧૬૫ અએબાદતર, aêbâdtar. વિં વધારે યાદ રાખવા
લાયક. Adj. More worthy to be remembered.

૧૧૬૬ અશાદ-મીનશની, ashâd-mînashnî. નાં
નાજુશ દીલ, ગમગીન વિચાર. Subs. A sorrowful—
discontented heart, a sad thought.

અશામ, આશામ, ashâm, âshâm. નાં પીનારો ; થોડું ખાવું—પીવું ; નહીં ખાવું—પીવું. Subs. A drinker ; eating—drinking a little ; not eating—drinking. Comp. Per. (خون اشام , شراب اشام in اشام)

અ-દહમાન, a-dahmân. Vand. XXII. વિં અપવિત્ર, નાપાક ; બલો નહીં. Adj. Unholy, impure ; not good—virtuous. Comp. Av. (Pehl. —)

અદબાર, અએબાર, adbâr, aêbâr. નાં દોસ્ત, મદદ કરનાર. Subs. A friend, a helper :—as in

અએબેહેર, aêbêhêr. નાં એક હિસ્સો ; એક ફાએદો. Subs. One share—portion ; one advantage. Comp. Per. (یک بهره)

અ-બેહેર, a-bêhêr. વિં હિસ્સા—ભાગ વગરનું, બેન-સીબ. હીણું, માઠું ભાયગનો. Adj. Having no share, unfortunate, ill-starred. Per. (بهره)

અસ્બાર, asbâr. નાં ઘોડેસ્વાર, સવાર. Subs. A cavalier, a horseman. Per. (سوار , اسوار)

અ-સબાર, a-sabâr. વિં સરદાર—વડા વગર. Adj. Having no leader—chief.

દો-બેહેર, dô-bêhêr. નાં બે હિસ્સા, ભાગ. Subs. Two portions—shares. Comp. Per. (دو بهره)

અએબારા, aêbârâ. નાં કૌવત, શક્તિ, તવાનાઈ ; પિત્તો ; બહાદુરી ; કુરસદ ; દોસ્ત થવું. Subs. Power, strength, vigour ; a gall-bladder ; bravery ; leisure ; becoming a friend.

اسواران અસ્બારાન, asbârân. નાં સવારો, ઘોડેસ્વારનું
લશ્કર. Subs. Cavaliers, troops; horse. Comp.
Per. سواران

دوستدار અઈબારોમન્દ, aîbârômând. વિં દોસ્તી રાખ-
નાર, ચારી કરનાર. Adj. Keeping friendship,
helping.

دوستدار અએબારોમન્દી, aêbârômandî. વિં મદદ
કરતું, સહાયતાવાળું. Adj. Helping, helpful.

دوستدار અએબારોમન્દી, aêbârômandî. નાં મદદ-
ગારી, મદદ. Subs. Helpfulness, assistance.

اسباری અએબારી, aêbârî. નાં સવારી, ઘોડેસવારની
દુકડી, આશરો, દોસ્તી. Subs. An equipage, retinue;
a body of troops; protection, support, friend-
ship.

اسباری અસ્બારી, asbârî. વિં સેવટ આવેલું. Adj.
Terminated, ended.

دوستدار-دهشنة-تار અઈબાર-દેહશને-તર, aîbâr-dêhshnê-tar. વિં
વધારે મદદ—કૌવત આપનારું. Adj. Giving more
assistance—support.

دوستدار-دهشنة-تار અઈબાર-દેહશને, aibâr-dêhshnê. નાં મદદ
કરવી, ચારી આપવી. Subs. Helping, giving as-
sistance.

دوستدار-دهشنة-تار અએબારીગશની, aêbârîgashnî. નાં કુશ્તી
બાંધવી. Subs. Girding up the *Khushti* round
the waist.

અએબારીસ્તન, aêbârîstan. કિં ચારી—મદદ કરવી. V. To assist, to help.

અએબાર-શમે, aebâr-shamê. નાં નેક નામ, નેક કામ. Subs. A good name, a virtuous deed.

અએબાર-અમતુન, aêbâr-jâmtun. નાં ચારી-એ પોહોંચનાર, મદદગાર. Subs. A helper, one who assists.

અઈબારસ્તન, aibârâstan. કિં શકવું; દસ્તદરાજી કરવી, મારામારી કરવી; સારી નીતિની વાત મનમાં ઠસાવવી; સારી કેલવણી આપવી. V. To be able; to quarrel, to fight; to inculcate good morals; to educate well. Comp. Per. یارستن

અઈબારીનાક, aibârînâk. વિં મદદ કરવું. Adj. Helping.

અએબાર-બુદન, aêbâr-budan. કિં મદદ લઈ જવી—કરવી. V. To give assistance.

અ-એહેરેનીદન, a-bêhêrênîdan. કિં બાયગ-શાલી નહીં થવું; કોઈને માઠા બાયગવાણું કરવું. V. Not to be fortunate; to render—make one unlucky—unfortunate.

અએબારીદન, aêbârîdan. કિં મદદગાર થવું. V. To become a helper. Comp. Per. یاریدن, یاری کردن, یاری دادن

અએબાર-બરશની, aêbâr-barashnî. નાં ચારી કરવી, સીકારશ—બલામણ કરવી. Subs. Hold-

ing out a helping hand ; recommending, speaking well of.

અએબારવન્દી, aēbârvandî. વિં મદદ—ચારી
મેલવનારું. Adj. Getting help—assistance.

અએબારોમન્દ, aēbârômmand. વિં મદદ કરતું,
ચારીવાલું. Adj. Assisting, helpful.

અએબારક, aēbâarak. નાં બાથડીના પેટમાં બચ્ચું
રહેવાની જગા. Subs. The womb, matrix.

અએબારગી, aēbâragî. See અએબારશની aēbâr-
barashnî.

અએબારગી, âebâragî. See અએબારા aēbârâ.

આશારકશ, âshârkash. નાં તે ખુશી ભોગવનારું.
Subs. He—enjoying pleasure (lit.).

અએબારદ, aēbârad. કિં શકેછે, તેનાથી બનીશકે
છે. V. Is able ; is within one's means.

અશિ, ashi. નાં ચીજ, વસ્તુ, ખમીર. Subs. A
thing, an article ; leaven.

આદાઈ, âdâi. વિં જન—જીવ—હયાતીને લગતું. Adj.
Pertaining to life—existence.

આદા-એ, âdâ-ê. નાં એક જીવ—આત્મા. Subs.
One soul. Comp. Av. એ (in એ-એ-એ)

સેશ, sêsh. વિં છ, ૬. Numer. adj. Six, 6.

અ-ગદ, અ-ગાદેહ, a-gada, a-gâdêh. વિં માંદગી—
આખર વગરનું. Adj. Free from sickness—dis-
ease.

૪૪૪ અઝ, *azî*. નાં કામ ; કાંઈ ચીજ ; મરવતનો ધણી.

Subs. Doing, a work ; anything ; a faithful—grateful person.

૪૪૪ અ-દેહી, અ-દેહેશ, *a-dêhî, a-dêhêsh*. નાં નહીં આપવું. Subs. Not giving.

૪૪૪ આદાઈ, *âdâî*. See ૪૪૪ *âdâî*.

૪૪૪ અ-દેહી, *âdêhî*. ક્રિં આસાં તું આપ. V. imper. Give thou.

૪૪૪૪ આદાઈહા, *âdâîhâ*. ક્રિં અં ઇંદગી આપે એવી રીતે. Adv. In such a manner as to give life.

૪૪૪૪૪ અશગેહાની, *ashgêhânî*. નાં આલસાઈ, સુસ્તી. Subs. Indolence, laziness.

૪૪૪૪૪ અશગહાનશ, *ashgahânash*. નાં કાહેલી—સુસ્તી કરનાર ; એક દેવતું નામ છે, કે જે શેહરેવર અમશાસ્પંદનો ઉલટો છે. Subs. An idler, a sluggard ; the name of a demon opposed to *Shaharêvar Amshâspand*.

૪૪૪૪૪ અએબઘહાન, *aêbaghahân*. નાં “એવીઅંઘહન” ; પાવ મેહેલની ક્રિયામાં બરસમ બાંધવાને માટે ખજુરીની પાતરીના ૭ તાર કાઢાડીને તે ૭ તારને સાથે ગુંથવામાં આવેછે તેને “એવીઅંઘહન” કરીને કેહેછે ; કુસ્તી. Subs. The *Aêvyanghahan* ; the seven threads, drawn from a date-tree leaf and twisted together, which are used in higher religious ceremonies in binding the *Barsom*, are called the *Aêvyanghahan* ; *Khushti* ; a sacred girdle worn by a Zoroastrian round the waist.

૧૪૫૫-૫૬ અશગહાન, ashgahân. નાં આજસુ માણસ, નકામો પુરૂષ. Subs. An idle fellow, a useless person.

૬૬૬૬ શેશ-સે, shêsh-sê. સંખ્યાં વિં છ અને ત્રણ ઈ-આને નવ, ૯. Numer. adj. Six and threc=nine, 9.

૧૪૫૭-૫૮ અયાશશને, આયાદાશને, ayâshashnê, âyâdâ-shnê. નાં ચારી કરવી; હમશરીક—સાથી થવું; બારી આંખે જોવું. Subs. Assisting, becoming a partner; squinting, looking askance.

૧૪૫૭-૫૯ અ-બખશશને, a-bakhshashnê. નાં નહીં બખશવું, માફ નહીં કરવું, જવા નહીં દેવું. Subs. Not bestowing, not pardoning; not passing over—excusing (a fault).

૧૪૫૭-૬૦ અશી-આશને, ashî-âshnê. નાં આંખના ખુણાથી નેઘાહ કરવી, બારી નજરે જોવું; આંખનું ખુણું. Subs. Seeing obliquely, looking askance; the corner of the eye.

૧૪૫૮-૬૧ એશબાશને, êshbâshnê. See ૧૪૫૭-૬૦ ashîâshnê.

૬૧૧૪૫૭-૬૨ અએબગાએશની, aêbagâêshnî. નાં પેહેરણ; પેહેરવું. Subs. A sort of shirt or frock; putting on clothes.

૬૨૬૬૬૬ શેશ-સે-ગરેસ, shêsh-sê-garês. નાં નવ ગાંઠ; નવગર; એ એક બરસનુંમ દેવાનું આલાત છે; એક નવ ગાંઠની લાકડી સાથે ચમચો બાંધવાથી તેને "નવગર" કહે છે, એથી બરસનુંમ લેનારને નેરંગદીન; ખાક—રેતી તથા આવ આપવામાં આવે છે. Subs. Nine knots (lit.); *Navgar*, an instrument used whilst administering the *Barsh-noom*. A stick of nine knots to which a spoon

is tied is called the *Navgar*. The person who undergoes the *Barshnoom* ceremony is made to take the *Nirengdin*, ashes or sand and water with this *Navgar*.

૧૧૬૧૫૫૫ આદા—ગયોમદ, âdâ-gayôpard. નાં ગયોમ-
રદનો જીવ—આત્મા. Subs. The soul of *Gayôpard*.

૧૧૭૫૫૫ અ-દખ્શેદ, a-dakhshêd. ક્રિં નહીં દેખાડે. V.

May not show. Comp. Av. Rt. ૫૫, Sans. दिश.

૧૧૭૫૫૫ આ-દખ્શેદ, â-dakhshêd. ક્રિં દેખાડે. V. May
show.

૧૧૮૫૫૫ અ-દાદાની, a-dâdâni. વિં ઠેરવેલા કાયદા—રસમ
મુજબ નહીં; નીલાબરૂં. Adj. Not according to
established principles—rules—customs; inde-
cent, indecorous.

૧૧૮૫૫૫ અ-દેહેશની, a-dêhêshni. વિં વગર આબરૂ—ઈજ્જ-
તનું; વગર હાંસેલનું. Adj. Dishonourable; void of
profit—gain. Contrast Per. دہش

૧૧૮૫૫૫ અશગાનશ, ashgânash. નાં આલસાઈ—સુસ્તીનો
દરજ. Subs. The *daruj* of indolence—sloth.

૧૧૮૫૫૫ એ-દેહેશની, ê-dêhêshni. જ્ઞાં આએ પેદાએશ—
આબાદાની. Subs. This creation—prosperity.

૧૧૮૫૫૫ અજહેશની, ajahêshni. નાં યુગલી કરનાર, ચાડીઓ,
નિંદાખોર. Subs. A tell-tale, a slanderer, a
reviler.

૧૧૮૫૫૫ અશગહનીજ, અશગાનીજ, ashgahanîz, ashgânîz.
નાં આલસાઈ, સુસ્તી. Subs. Indolence, laziness,
sloth.

આબાદાનીદન, âbâdânîdan. ક્રિં તારીફ—વખાણ કરવી, દુવા પઢવી—કરવી ; વખણાયણું થવું ; કોઈ જગાને વસવા લાએક કરવી ; આબાદ કરવું. V. To praise, to bless ; to be famous ; to make a place habitable ; to make prosperous—populous. Comp. Per.

آبادان کردن

અઝગાન, azgân. See azêgêhên.

અશ્યાન, આશ્યાન, ashyân, âshyân. નાં પક્ષીનો માળો, ઘરનું છાપરું. Subs. A bird's nest ; the roof of a house.

અશશવંગ, ashashvang. નાં મહીનાના ૨૫ મા રોજનું નામ ; અરશેશવંગ ફરેશતો, લક્ષ્મી, દોલત. Subs. The 25th day of every month ; name of an angel ; wealth, riches. Av.

અશી-વાંગ, ashî-vâng. નાં ભલી અશોઈ—પવિત્રાઈ. Subs. Good purity—righteousness.

અએ-આહનજશની, aê-âhanjashnî. કું નાં યાને કાઢીને—બહાર ખેંચીને. Partic. subs. That is drawing—pulling out (lit.).

અ-દક્ષક, a-daklîshak. વિં કાંઈબી ખાસપણાંની નિશાન વગર, આબાદાની વગરનું ; નારાજ. Adj. Having no peculiarity—mark, not thriving—flourishing ; displeased, dissatisfied. Contrast Av.

અ-દક્ષ

અદાશત, adâsht. કિં રાખ્યું, રેહેવા દીધું. V. Kept, allowed to remain (past tense).

અશ્યાદ, ashyâd. કિં ચાલે, ખય. V. May go—walk—move.

જા-પ-પ આશ્યાદ, âshyâd. નાં રોટલી. Subs. Bread.

જા-પ-પ ગઝાદ, gazhâd. See જા-પ-પ gazâd.

જા-પ-પ અ-દાશ્તાર, a-dâshtâr. નાં નહીં રાખનાર.

Subs. One who does not keep.

જા-પ-પ અ-દાશ્તન, a-dâshtan. ક્રિં નહીં રાખવું; રાખવાથી
પાછું રેહેવું. Not to keep, to abstain from keeping.

Contrast Per. داشت

જા-પ-પ ક્ષીઆદનદ, khshîâdanad. ક્રિં તેઓ ખુશી—
મોજમજહુ ભોગવે છે. V. They enjoy pleasure,
they regale themselves.

જા-પ-પ અશેમ, ashêm. નાં see જા-પ-પ ashêm.

પ-પ અ-ગાસ, a-gâs. વિં કવખત, તકસરનું નહીં. Adj.

Untimely, unseasonable. Per. بیگاہ

પ-પ અદાસ, adâs. નાં ખુશકી, જમીન, સુકી મીઠી.

Subs. Dry land, ground, dry earth.

પ-પ આગાહ, âgâh. See જા-પ-પ âgâh.

પ-પ અગાએશ, agâêsh. નાં ખુરો શખ્સ; દેવ. Subs.

A bad man, a devil; a *Dêv*.

પ-પ અદાઈયે, adâiyê. વિં જીવ—આત્માને લગતું. Adj.

Pertaining to life—soul.

પ-પ અ-યાસા, a-yâsâ. વિં આશા—ઉમેદ વગરનું; નાસુ-
રાદ થયલો. Adj. Destitute of hope; disappointed.

પ-પ આદાએશ, âdâêsh. નાં પેલો જીવ; તેનો આત્મા.

Subs. That life; his soul.

પ-પ આદેહી, âdêhî. વિં આજે ગામ—શેહેરને લગતું. Adj.

Relating to this village—city. Pâz. آباد

અશીશ, khashîsh. નાં જીઆદતી, વૃદ્ધિ, વધારો.
Subs. Increase, growth, augmentation.

અશગેહાની, ashgêhânî નાં કાહેલી, સુસ્તી,
આલસાઈ. Subs. Indolence, sloth, laziness. Pâz.

અશગેહાનીહા

અશગેહાનીહા, ashgêhânihâ. ક્રિં અં આલ-
સાઈથી, સુસ્તપણે, કાહેલીથી. Adv. Lazily, indolently,
sluggishly.

અશગેહાની, ashgêhânî. See અશગેહાની ash-
gêhânî.

અશગેહાની, ashgêhânî. વિં આલસાઈને લગતું.
Adj. Pertaining to indolence—idleness.

આદાઈગાન, âdâigân. નાં આએ શેહેરના લોકો.
Subs. The people of this city.

અદેહેશની, a-dêhêshnî. નાં નહીં આપતું—
પેદા કરતું. Subs. Not giving—creating.

અશગેહની, ashgêhnî. See અશગેહાની ash-
gêhânî.

અદેહેશનીગી, a-dêheshnîgî. See અદેહેશની
adêhêshnî.

આદાઈગાને, âdâigânê. નાં આએ ગામનું—શેહે-
રનું. Adj. Of this village—city.

અદાઈગાને, a-dâigânê. See આદાઈગાને âdâigânê.

આદાઈગાન-ચે, âdahigân-chê. નાં આએ ગામ
—શેહેરના લોકોની. Subs. Even the people of this
village—city.

શેશ-ગામ, shêsh-gâm. નાં છ કદમ—પગલાં.

Subs. Six paces—steps. Comp. Av. શેશ-ગામ, શેશ-ગામ,

Per. શેશ-ગામ

આગાહી, âgâhî. નાં વાકેફી, અબરદારી, આગાહી ;

વકુફ. Subs. Skilfulness, expertness, know-

ledge, information. Per. આગાહી

આગાહીદાર, âgâhîdâr. વિં અબર—વાકેફી

—આગાહી—રાખનાર. Adj. Intelligent, knowing,

conversant with. Comp. Per. આગાહીદાર, આગાહીદાર

અ-દાએશની, a-dâêshnî. See અ-દાએશની a-

dêhêshnîgî.

અ-દેહેશની, a-dêhêshnî. See અ-દેહેશની a-

dêhêshnî.

અયાસશને, ayâsashnê. નાં આવવું. Subs.

Coming.

આગાહીદાર, âgâhîdâr. See આગાહીદાર âgâ-

hîdâr.

અએબાદગી, aêbâdagî. See અએબાદગી aêbâdî.

અએબીદીગી, અએબાદગી, aêbîdigî, aêbâdagî.

નાં મદદ, ચારી. Subs. Help, succour.

અ-દાદસ્તાન, a-dâdastân. નાં એદાદી, જુલમ; ના-

જુલમ; બાગિઓ નહીં થવું; ક્રોધ; હોકમ; મત; વિચાર. Subs.

Injustice, tyranny; displeasure; not entering

into partnership; a judicial or religious decree;

a command; opinion, judgment.

અયાસેરેમ, ayâsêrêm. નાં યોથા ગાહમ્પારવું નામ.

Subs. Name of the 4th Gâhâmbâr. Comp.
Av. 𐬔𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

૧૦-૫ અયાસે, અયાસેહ, ayâsê, ayâsêh. નાં આદેશ,
ઈચ્છા, શોખ; શોધ. Subs. Wish, desire, liking,
fondness; search. Comp. Av. Rt. 𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

૧૦-૫ અયાસે, ayâsê. See ૧૦-૪ ayâsê.

૧૧૦-૫૦૦-૫ અએવ્યાસ્ત, aêvyâst. નાં કુસ્તી; પેદેરણ;
પેદેરજું. Subs. *Kushî*; the sacred girdle tied
by a Zoroastrian round his waist; a sort of
shirt or frock; putting on clothes. Av. 𐬀𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

૧૧૦-૫ અએબેગદ, aêbêgad. See ૧૧૦-૫ aêbêgad.

૧૧૦-૫ આબ-અસ્ત, âb-khast. નાં ખાટો મેવો, ઉતરી ગયલો
મેવો. Subs. A sour—insipid fruit.

૧૧૦-૫ અ-દાસ્તાન, a-dâstân. વિં કથા--અયાંન વમરજું.
Adj. Having no narration—description. Con-
trast Per. 𐬀𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

૧૧૦-૫ અએબેગદ, aêbêgad. See ૧૧૦-૫ aêbêgad.

૧૧૦-૫ અશેમ, ashêm. નાં એક ખંદગીજું નામ; શવાબ, પવિ-
ત્રાઈ, નેકી. Subs. Name of a prayer; right-
eousness, piety, purity, virtue. Av. 𐬀𐬀𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

૧૧૦-૫ આદા-ગીર, અયાગીર, adâ-gir, khâyâ-gir. વિં
આત્માને પકડનાર. Adj. Laying hold of the soul
—life.

૧૧૦-૫ અયાસ્રેમ, અયાથ્રેમ, ayâsrêm, ayâthrêm. See
૧૧૦-૫ ayâsêrêm.

અયાસ્રેમી, ayâsrêmî. વિ० અયાસ્રેમ—ઓથા
ગાહઆરને લગતું. Adj. Pertaining to the 4th
Gâhâmbâr (*Ayâthrema*).

અયાસ્રમ, ayâsram. ના० See અયાસ્રેમ, ayâ-
srêm.

આઈન, âîn. ના० રીત, રેવાજ, કાયદો, કાનુન, ક્રિયા ;
રોનક. Subs. A usage, mode, law, canon, rite ;
elegance, grace. Comp. Per. آئين

આઈએન, âîên. ના० લોહું. Subs. Iron.

અશીન, khashîm. ના० સીહાઈ, કાલો રંગ ; ઉંચો આસ્માની
રંગ. Subs. Ink, black colour ; a rich cerulean
colour. Per. خشين

અશીનાક, khashînâk. વિ० શીઆહી ભરેલું. Adj.
Full of darkness (lit.), dark.

અશીનીન, ashinîn. વિ० નાચુશ થયલું. Adj. Dis-
satisfied, displeased.

આહીનીન, âhîmîn. વિ० લોહાનું, લોહાને લગતું. Adj.
Made of iron, pertaining to iron, iron.

આઈનેદ, આઈન-દદ, âînêd, âîn-dad. ક્રિ० રોનક
—શોભા આપે. V. May give beauty, may give grace,
may adorn.

અશીનેદ, khashînêd. ક્રિ० રોશન—ઝલકડું કરે. V.
May illumine ; may make bright.

અઝગન, azghan. See અઝગેહાન, azhgêhân.

અશગુન, ashgun. ક્રિ० અં એ રવેશે—રીતે—પ્રમાણે.

નાં આસ્માની રંગ. Adv. In this manner—way.
Subs. Sky-colour.

૧૫૦૦ અશાન, ashân. સર્વં તેઓ, જેઓ. Pron. They, who.

૧૫૦૦ અશીન, ashîn. વિં આસ્માની ; આસ્માનની માફક. નાં
બાવરચી. Adj. Blue ; like the sky. Subs. A cook.

૧૭૧૫૦૦ આઈનશન, âînashna. નાં રોનકદાર કરવું. Subs.
Making elegant—graceful.

૧૭૭૧૫૦૦ અ-દાબુનશને, a-dâbunashnê. નાં નહીં આપવું.
Subs. Not giving.

૭૧૧૧૫૦૦ અશીન-ગુની, ashîn-gûnî. વિં આસ્માની રંગનું.
Adj. Sky-coloured, azure.

૧૫૦૦ સે-અએવક, sê-aêvak. સંખ્યાં વિં ત્રીજે હિસ્સો,
એક તૃતિયાંશ, ૩. Numer. adj. One-third ; a third
part. Comp. Per. سريک

૯૧૧૫૦૦ અએ-અએવક-ચ, aê-aêvak-cha. કિં અં આએ
એકબી. Adv. Even this one (lit.).

૧૫૦૦ અશક, ashak. નાં કતરો, આંસું. Subs. A drop,
a tear. Comp. Per. اشک

૧૫૦૦ અશીક, ashîk. વિં નાકૌવત, કંમજેર, નબળું. Adj.
Powerless, weak, feeble.

૧૫૦૦-૫૦૦ આદહીગાન, âdahîgân. નાં આએ મકાન—શેહેર
—જેહાનમાં રહેનારાં. Subs. The inhabitants of this
village—city—world.

૧૫૦૦ આશીહે, âshîhê. નાં ઘોડાનો અંખાર. Subs.
The neighing of a horse.

૭-૫૫ અશીચ, khashîch. વિં લાયક, ઘટતું, સજવાર.

Adj. Worthy, fit, deserving.

૧૭-૫૫ અએબેગદ, અએબ-ગદ, aêbêgad, aêb-gad. નાં હેરેમનના નામો મધેતું એક નામ; તુકશાન કરનાર, ક્રીતને અંગેજ; જતે બદકાર. Subs. One of the names of *Ahriman*; one who does harm; a seditious man; an evil-doer.

૧૭-૫૫ અ-શીદ, a-shîd. નાં ખરાબ દવા. વિં બેશરમ; લજ્જા વગરનો; ચલકતું—ખોલ્લું નહીં. Subs. A bad medicine. Adj. Shameless, immodest; not shining—clear. Contrast Per. شید

૧૭-૫૫ આઈએદ, âîêd. કિં આવે. V. May come.

૧૭-૫૫ આદા-દદ, âdâ-dad. કિં જન આપ્યો—જન પેદા કીધો. V. Gave life; created—animated the soul.

૫૭-૫૫ અએબગદી, aêbagadî. નાં દુશ્મની; એબ. Subs. Enmity; blemish, vice.

૧૭-૫૭-૫૫ અ-શીદેહેદ, a-shîdêhêd. કિં નહીં મજબુત—મક્કમ હોએ, નહીં સ્થીર હોએ. V. May not be strong—firm—steady.

૧૧૭-૫૫ અશીદન, khashîdan. કિં આવવું. V. To grind with the teeth, to masticate.

૧૭-૫૫ ઓશેદર, ôshêdar. નાં હોશેદર નામનો પેગમબર કે જે હવે પછી થનાર છે. Subs. The prophet to come under the name of *Hoshêdar*.

૫૫૬-૫૫ ક્ષથ્રેમચાએ, khshathrêmchâê. નાં એક નુસ્કતું નામ છે, કે જેને “ન્યાદુમ” કરી કહે છે. Subs. Name of a *Nôsk* called in Pehlvi *Nyâdum*.

tenth day of every month; the eighth month of every year; Scorpio (the eighth sign of the zodiac). Per. آبان

આશો, âshô. નાં શોર, ક્રીતનો, ગબરાટ. Subs. Commotion, tumult, revolt, confusion. Corrupt form of آشوب Comp. Per. آشوب

અશના, આશના, ashnâ, âshnâ. નાં દોસ્ત, સોબતી, ઓલખીતું; તારીફ; તરતું; તરનાર. વિં જહેર, દેખેતું. Subs. A friend, a comrade, an acquaintance; praise; swimming; a swimmer. Adj. Public, manifest, clear. Comp. Per. آشنا

અ-શનાએશની, a-shanâêshnî. નાં નાશુશી, અશુખી હાલત. Subs. Displeasure; an unhappy state.

અ-શનાશને, a-shanâashnê. See અ-શનાશની a-shanâishî.

અ-શનાખત, a-shanâkht. વિં અજણું, ઓલખાણ વગરનું. Adj. Unknown, unacquainted. Per. ناشناخت

અશનાબ, ashnâb. નાં તરનારો. Subs. A swimmer. Comp. Per. آشنا

અશ્વાશ, ashvâsh. વિં ધોયા વગરનું, મેલું. Adj. Unwashed, dirty.

અશ્વેશ, khashvêsh. સં વિં ૬, છ. Numer. adj. Six, 6. Comp. Pehl. ۶۰۰, ۶۰۰

અ-શનાશને, a-shanâashnê. See અ-શનાશની ashanâêshnî.

અ-શનાસેદ, a-shanâsêd. કિં નહીં પીછાણે—

ઓલખે. V. May not know—recognize. Comp.

Per. نشناسد

અશવહશ્ત, ashavahasht. નાં ત્રીજા રોજનું અને વરસના બીજા મહીનાનું નામ; સહચી સરસ પવિત્રાર્થ, સહચી ગિંચું બેહુશ્ત; ફરેસ્તાનું નામ છે કે જેને અરદીબેહુશ્ત અમશાસ્પંદ કરી કહેછે. Subs. The third day of every month; the second month of every year; the best purity—righteousness; the highest heaven; name of an angel called *Ardibêhêst Amshâspand*. Av. અશવહશ્ત અશવહશ્ત

અશવહશ્ત, ashavahashta. See અશવહશ્ત ashavahasht.

અશવહશ્તચ, ashavahêstacha. નાં અરદી બેહુશ્તબી. Subs. Even *Ardibêhêst*.

અશ્વૈશ-માસાન, khashvêsh-mâsân. નાં છ માસ—મહીના—માહ. Subs. Six months.

અશ્વૈશ-માનશ્ને, a-shvâsh-mânashnê. નાં ધોયા વગર—સાફ કર્યા વગર રાખવું; મેલું રાખવું. Subs. Keeping unwashed—uncleaned, keeping dirty.

અશ્વૈશ-માન્દને, ashvâsh-mândanê. See અશ્વૈશ-માનશ્ને a-shvâsh-mânashnê.

અશ્વૈશમકશ્ને, ashvâshmakashnê. નાં વસ્ત્ર—કપડાં ચાક કરવાં—ફાડવાં; લુગડાંને ટુકડે ટુકડા કરી જીને દુખ્ને નાખવું; ચાક કરવું; ફાડીને ટુકડા કરવા. Subs. Tearing clothes into pieces; tearing clothes to tatters and throwing them into old *Dakhmas*; tearing to tatters.

૧૦૧૫૦૦૦ અશ્વાશમકરને, khashvâshmakashnê. નાં
જુનું દુખું, અસલી—પુરાણી ઘોર—કબરસ્થાન. Subs.
An old *Dakhma*; an old grave—burial-ground.

૧૦૧૫૦૦૦ અશ્વાશમકરને, ashvâshmakashnê. See
૧૦૧૫૦૦૦ ashvâshmakashnê.

૧૦૧૫૦૦૦ અશ્વશ-મહીઆન, khashvash-mahîân. નાં
છ મહીના સુધી—લગણ. Subs. Till six months.

૧૦૧૫૦૦૦ અશ-વહીશત, aśha-vahîshta. See ૧૦૧૫૦૦૦
ashavahasht.

૧૦૧૫૦૦૦ અ-શનાઈનીદારી, a-shanâînîdârî. વિં ના-
ચુશ કરનાઈ; દલગીર—શોકાતુર કરે એવું. Adj. Dis-
pleasing; causing grief—sorrow.

૧૦૧૫૦૦૦ અ-શનાઈનીદન, a-shanâînîdan. કિં નાચુશ
—દલગીર—ઉદાસ થવું. V. To be displeased, to
be sorry—sad.

૧૦૧૫૦૦૦ અ-શનાસગી, a-shanâsagî. નાં ઓલખાણ—
પીછાન વગરની હાલત. Subs. Want of acquaint-
ance—familiarity.

૧૦૧૫૦૦૦ આશનાઈદ, âshnâîd. કિં ઓલખ્યું, અણ્યું. V.
Knew, became acquainted with (past tense).

૧૦૧૫૦૦૦ અ-શનાઈદન, અ-શનાસ્તન, a-shanâîdan, a-sha-
nâstan. કિં એખ—ગીબત—અદગોઈ કરવી. V. To
slander, to backbite, to find fault with.

૧૦૧૫૦૦૦ આશનાઈદન, âshnâîdan. કિં આશકારા—અહેર
થવું; ઓલખાણ—પીછાન થવી; તરવું. V. To become
public; to be known far and wide; to be ac-
quainted with, to form friendship; to swim.

અશનાન, ઓશનાન, ashnân, ôshnân. નાં એક જાતનું ઘાસ; આર. Subs. A kind of grass; alkali. Comp. Per. اشنان

અ-દાનાક, a-dânâk. વિં દાનાવ—હુશિયાર નહીં તે, અજ્ઞાન, નાદાન. Adj. Unwise, unintelligent, ignorant, unlearned. Contrast Per. دانا

આશનાક, âshnâk. See અશના ashnâ. નાં તરવાનો હુ-નર; તરવું. Subs. Art of swimming; swimming.

આશનાહ, âshnâh. નાં તારીફ કરનાર; પીછાન, ઓલખાણ; તરવું. વિં ઉદ્યોગી, મહેનતુ; ચપલ, ચાલાક, ચંચલ; અહેર; આશકારા. Subs. One who praises; acquaintance, familiarity; swimming. Adj. Industrious, active, brisk; public, manifest.

અ-દાનાગાન, a-dânâgân. નાં નાદાનો, મૂરખો, બેઅકલીઓ. Subs. Ignorant persons, fools, senseless men. Contrast Per. دانایان

અશોહગાન, ashôhgân. નાં અશો લોકો. Subs. Pious—righteous men.

આશનાકાન, âshnâkân. નાં અહેર લોકો; દોસ્તો, સોબતીઓ. Subs. The public; friends, comrades. Comp. Per. آشنان

આશનાકીહેદ, âshnâkîhêd. ફિં અહેર કરે, માલુમ પડે. V. May make known, may publish; may come to one's knowledge.

આશનાક-તર, âshnâk-tar. વિં વધારે અહેર—આશકારા—પ્રખ્યાત. Adj. More public—known—renowned.

અશ્વઘોષ, ashvâr. નાં સવાર, ઘોડા ઉપર સવારી કરનાર. Subs. A trooper ; a rider.

અશુદ્ધ, a-shud. વિં ભુખ વગરનું, ધરાયણું. Adj. Having no hunger, satisfied, satiated. Contrast Av. અશુદ્ધ, Sans. ક્ષુધા.

અશો-એ, ashô-ê. નાં એક અશો—પરહેજગાર (પુરુષ). Subs. A pious—righteous (person).

આશુબ, આશોબ, âshûb, âshôb. નાં ક્રીતનો, પોકાર, શોર, ગબરાટ. Subs. Revolt, tumult, uproar, a loud cry, confusion. Per. آشوب

ખશંગ, khashang. નાં હીરામણ; દાહામ, દાઘ; ગરમ લોટાંથી દઝાડવું; પાહાડની દામન. Subs. A parquoet ; a brand, a scar, a stain ; burning with a hot iron ; the foot or declivity of a mountain. Comp. Per. خشک

આયાની, âyâni. નાં વૃદ્ધિ, વધારો, આવક. Subs. Increase, addition, income.

અશોઈહા, ashôihâ. કિં અં અશોઈ—પવિત્રાઈથી, સચ્ચાઈની રીતે. Adv. Piously, purely, righteously.

અશોદેહશ, âshôdêhash. નાં અશો (માણસ) ને કાંઈ આપવું. Subs. Giving something to a pious—righteous person. Comp. Pâz. અશોદેહશ + શ

અશોદેહેશની, ashô-dêhêshnî. નાં પવિત્રપ્રદા-એશ. Subs. Pure creation.

આબાન-ગાસ, âbân-gâs. નાં દરવરદીન મહીનાના આવાં રોજને કહેછે. Subs. The tenth or Abân

day of the month of Farvardin is called *Abân-gâs*.

જોડાણ અ-દાનશના, a-dânashna. ક્રિ० અ० અંજણપણે, નહીં
—વગર જણવે. Adv. Unknowingly. Comp.
Per. *بی‌دانشی*

જોડાણ અ-દાનશની, a-dânashnî. વિ० નહીં જણીવું. Adj.
Not knowing.

જોડાણ અશો-દાદ, ashô-dâd. ના० પવિત્ર—રાસ્ત પુરૂષોને
બક્ષેશ આપવી; વાજબી ઈનસાફ. Subs. Something
given in charity to pious—righteous persons;
fair justice. Pâz. *داده‌اش*

જોડાણ અશો-દાદહા, ashô-dâdhâ. Plural of જોડાણ
âshô-dâd, which see.

જોડાણ અશવશ-મહ્યાન, khashvash-mahyân. See
જોડાણ khashvash-mahîyân.

જોડાણ અશોઈ, ashôî. ના० પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, સ્વચ્છતા;
રાસ્તી. Subs. Purity, piety, cleanliness; righte-
ousness.

જોડાણ { અશોઈ, અશોઈએ, અશોએશ, ashôî, ashôîê,
જોડાણ } ashôêsh. See જોડાણ ashôî.

જોડાણ અ-દાનેશ, â-dânêsh. ના० બેવકુફાઈ, નાદાની, અજ્ઞાન-
પણું. Subs. Foolishness, childishness, ignor-
ance. Comp. Per. *بی‌دانش*

જોડાણ અયા-બશને, ayânbashnê. વિ० ઉડનારે, પર—પીછા-
વાળું. Adj. Flying, furnished with feathers.

જોડાણ અ-શોએશના, a-shôêshna. ના० નહીં ધોવું. Subs..
Not washing.

૧૩૧૩૩ અશનીઝે, ashnîzê. કિં અં ધુટણ સુધી. Adv.

Up to the knees.

૧૩૧૩૩ અશવેદ, અશુજદ, ashvêd, ashujad. કિં અરાખ કરે; ચુંટે, વીણે. V. May do harm—evil; to pick up, to cull.

૧૩૧૩૩ અ-શોએદ, a-shôêd. કિં નહીં ધોય. V. May not wash. Comp. Per. نشويد

૧૩૧૩૩ અશોવેદ, ashôvêd. ત્રિં અરાખ, ખુરં, માહું. Adj. Bad, evil, wrong.

૧૩૧૩૩ અયાવેદ, ayâvêd. કિં પામે, હાંસેલ કરે; નફો થાએ. V. May get—acquire; may profit. Comp. Per. يابد

૧૩૧૩૩ અ-દાન, a-dân. See ૧૩૧૩૩ a-dânâk.

૧૩૧૩૩ એશુન, êshun. કિં અં એ રવેશે—પ્રમાણે—રીતે. Adv. In this way—manner, thus.

૧૩૧૩૩ આદખ, âdakh. વિં સારં, નેક, ઉમદા, ખુલંદ. Adj. Good, virtuous, honest; noble, exalted. Per. ادخ

૧૩૧૩૩ આબાન, âbân. See ૧૩૧૩૩ âbân.

૧૩૧૩૩ દો-ઝનુ, dô-zhânu. નાં અંધે ધુટણ. Subs. Both the knees.

૧૩૧૩૩ હશનુ, hashnu. નાં ધુટણ. Subs. The knee.

૧૩૧૩૩ હાવન, hâvan. નાં હાવનીમ. ૧૩૧૩૩ 'હાવન'નો બીગડેલો આકાર. Subs. *Hâvarîm*; a corrupt form of ૧૩૧૩૩ hâvan.

૧૩૧૩૩૩ અશોવાન, ashôvân. નાં અશો—પવિત્ર લોકો;

અશ્વનાકીઓ. Subs. Pure—righteous persons; the deceased.

અશ્વનાકી, અશ્વનાકી, ashnavâkî, ashanâkî. વિં સાંભલવાને લાયક; ઓલખાણવાળું. Adj. Fit for hearing; acquainted, known.

અશ્વન્દ, ashvand. નાં એક પેહેલવાનનું નામ છે. Subs. Name of a hero.

અશ્વનુદ, khashnud. વિં ખુશહાલ, રાજી. Adj. Pleased; satisfied, content. Per. خوشنود

અશ્વની, ashanvî. કિં તું સાંભલે; તું સાંભલ. V. Thou mayest hear; hear (thou).

અશોની, ashônî. નાં ખુબી, દાનાઈ, પરહેજગારી. Subs. Excellence, wisdom, piety, purity.

અશ્વનાશ્વના, ashanvashna. નાં સાંભલવું. Subs. Hearing.

અશ્વનાશ્વને, a-shanvashnê. નાં નહીં સાંભલવું—કાન ધરવો, ધ્યાન નહીં આપવું; સાંભલવું. Subs. Not hearing, not lending an ear, not paying attention to; hearing.

અશ્વનુદી, khashnudi. નાં ખુશાલી, રાજીખૂં. Subs. Delight, satisfaction. Per. خوشنودی

અશ્વનુદી, khashnudi. See અશ્વનુદી khashnudi.

અશ્વનાવેદ, અશ્વનાવેદ, આશ્વનાવેદ, ashnavêd, âshnavêd, âshnuyêd. કિં સાંભલે. V. May hear.

અશ્વનાવેદ, હેવેદ, ashôjêd, hênchêd. કિં છાંટયું, સીંચ્યું, ઝલકયું. V. Sprinkled, watered; glittered.

Av. અશ્વનાવેદ

૧૪૭ અ-શનુદ, a-shanud. કિં નહીં બીદે—ધાસ્તી ખાએ.

V. May not fear—dread.

૧૪૮ અશનુદ, khashnud. કૃં વિં યુશી—રાજ થયું.

Partic. adj. Pleased, satisfied. Av. ૧૪૮, ૧૪૮,

Per. خوشنود

૧૪૮ અશનુદી, khashnudî. See ૧૪૮ khashnudî.

૧૪૮ અશનુદે, ashnudê. નાં સાંભલવાની ઈંદ્રી; કાન.

Subs. The organ of hearing; an ear.

૧૪૮ અશનુદન, આશનુદન, આશ્રુદન, ashnudan, âshnudan, âshrudan. કિં સાંભલવું, કાન રાખવા—ધરવા.

V. To hear, to lend an ear. Av. Rt. ૧૪૮ = Sans.

Rt. શ્રુ = Per. شنودن

૧૪૮ અશનુવંદ, ashnuvand. કિં તેઓ સાંભલે—ધ્યાન આપે. V. They may hear—lend an ear.

૧૪૮ આશનુ-પંદ, âshnu-pand. કિં આજ્ઞાં તું શિખામણ સાંભલ. V. Heed advice or counsel.

૧૪૮ આશોકત, âshôft. A. V. કિં મોહીત પડ્યું, આશક થઈ પડ્યું; યુસ્મે થયું, ચીરડાયું. V. Became enamoured—captivated; became angry, was provoked. Comp. Per. آشف

૧૪૮ અશ્નુમન, khashnuman. નાં અશનુમન; યુશનુદી.

Subs. *Khashnuman*; satisfaction. Comp. Av.

૧૪૮

૧૪૮ અગને, અશોગ, aganê, ashôg. નાં ભુખ; ખાવાની રૂચી. Subs. Hunger; a craving of food by the stomach.

૧૪૮ અગહને, agahanê. વિં ઘટનારે, ઘટાડનારે. નાં

રાહજન. Adj. Decreasing, making less. Subs.
A highwayman.

૧૩૪૭૫ અશને, અશનેહ, ashnê, ashnêh. નાં એક જાતના
ધાસતું નામ છે કે જેને હીંદુસ્થાનીમાં “જહલીરે” કહેછે.
Subs. Name of a grass, called in Hindustânî
Jahalîrê.

૧૩૪૭૬ અશો, ashô. વિં અશો, પવિત્ર, દીનદાર. Adj. Pious,
pure, righteous, religious. Comp. Pehl. ૧૩૪૭૭

૧૩૪૭૭ અશોગાન, ashôgân. See ૧૩૪૭૮ ashôvân.

૧૩૪૭૮ અશોગાન, ashôgân. See ૧૩૪૭૯ ashôgân.

૧૩૪૭૯ અશો-દાદ, ashô-dâd. See ૧૩૪૮૦ ashô-dâd.

૧૩૪૮૦ અશોએ, ashôê. See ૧૩૪૮૧ અશોએ, ashô-ê.

૧૩૪૮૧ અશો-ગન, ashô-gan. નાં અશોને મારનાર. Subs.
One who strikes—kills a pious—righteous man.

૧૩૪૮૨ અશો-ગની, ashô-ganî. નાં અશો—રાસ્ત માણસને
મારવાનું કામ. Subs. Act of striking—killing a
pious—righteous man. Av. ૧૩૪૮૩

૧૩૪૮૩ અશોવાન, ashôvân. See ૧૩૪૮૪ ashôvân.

૧૩૪૮૪ અશો-ગની, ashô-ganî. નાં અશો માણસને મારી
નાખવાને—મારવાને માટે ઠેરવેલી શિક્ષા. Subs. The pun-
ishment reserved for killing a pious—righteous
man.

૧૩૪૮૫ અગાને-જીવશનાન, agânê-zîvashnân. નાં
રાહજન; જુરી રીતે જીવેલાં યુજરનારા પુરુષો. Subs.
Highwaymen; those who pass their lives
depravedly—viciously.

અશોઝાશ, ashô-zusht. નાં એક પક્ષિનું નામ છે. Subs. Name of a bird. Comp. Av.
 -અશોઝાશ Pehl. અશોઝાશ

અશોઘન, ashô-ghan. See અશોઘન ashô-gan.

અશોઘની, ashô-ghanî. See અશોઘની ashô-ganî.

અશોજ, ashôjâ. વિં પવિત્ર—અશો પેદા થયેલો ; તંદરોસ્ત. Adj. Born pure ; healthy.

અશોજએ, ashôjâê. વિં ઘણું વધારે. Adj. Considerable, much.

અશોજઈ, ashôjâî. કિં છોડીદે. V. Leave off.

અશોજશ, હે-આશ, હે-આઈ. ashôjâsh, hên-châsh, hênchâî. કિં ધોયે, ખેંચે, છોડે, મસલે, ફેરવે. V. May wash—pull ; may rub—knead, may turn—move round.

હેચાઈદન, hênchâîdan. કિં બીજવું, બીજું કરવું, ધોવું, સ્પીવું ; ખેંચવું, છોડવું, મસલવું ; સીચવું. V. To wet, to moisten, to wash, to water ; to pull, to draw, to leave off, to rub ; to pile, to arrange. Av. Rt. ૧૦ = Sans. Rt. સિચ.

અશોજક, ashôjâk. વિં પવિત્ર પેદા થયેલો. Adj. Born pure. Comp. Pehl. -અશોજ ; corrupt form of અશોજ

આહ-જાકે, âhanjâkê. નાં બાહર કાઢનાર, ખેંચનાર. Subs. One who draws—pulls out.

૫૯૫મું અશોજે, ashôjê. ભૂં ૬૦ કાહડેલું, ખેંચેલું. Past partic. Drawn—pulled out.

૫૯૬મું અશોજશન, ashôjashna. નાં ખેંચણ, તાણ, ખેંચવાનું કામ. Subs. Importunity; the state of being stretched; scarcity.

૫૯૭મું હેન્જશની, hênjashnî. નાં ખેંચવું, તાણવું. Subs. Pulling forcibly, drawing.

૫૯૮મું અશોજશને, ashôjashnê. નાં ઉપર ખેંચવું. Subs. Pulling up.

૫૯૯મું આહન્જશને, âhanjashnê. See ૫૯૭મું hênjashnê.

૬૦૦મું અશોજેશ, ashôjêsh. નાં છાંટવું. Subs. Sprinkling.

૬૦૧મું અશોજનદ, ashôjinad. કિં તે ખેંચે—તાણે, પાણી છાંટે, પાણીનો છંટકાવ કરે. V. He may pull—draw; he may sprinkle water.

૬૦૨મું અશોજેદ, ashôjêd. કિં જરી કરે, શરૂ કરે; છાંટે. V. May set on foot, may begin; may sprinkle.

૬૦૩મું હેન્ચેદ, hênchêd. કિં નહવાડે, ધોએ, બરસનુમ આપે—દીએ. V. Have ablution administered; may wash; have *Barashnûm* given.

૬૦૪મું અશોજદન, આહેન્ચીદન, ashôjîdan, âhênchîdan. See ૬૦૩મું hênchâîdan.

૬૦૫મું અશોજનદ, ashôjînad. See ૬૦૧મું ashôjinad.

૧૩૫૦ અશોજે, ashôjê. See ૧૩૫૦ ashôjâk or ૧૩૫૦ ashôjê.

૧૩૫૦ આહ-જ એ, âhanjê. ૬૦ એચિયું, આહર કોદેયું.
Past partic. Pulled, dragged out.

૧૩૫૦ આહ-જ એ, âhanjê. See ૧૩૫૦ âhanjê.

૧૩૫૦ અશોઝાશ, ashôzâsh. See ૧૩૫૦ ashôjâsh.

૧૩૫૦ અશોઝેશ્ત, ashôzêsh. નાં યુવડ, એક પક્ષીનું
નામ છે. Subs. An owl; name of a bird. Comp.
Pehl. ૧૩૫૦

૧૩૫૦ અશોઝેદ, ashôzêd. See ૧૩૫૦ ashôzêsh.

૧૩૫૦ અશોઝીદાર, ashôzîdâr. નાં આતશ રોશન નહીં
રાખનાર. Subs. One who does not keep the
sacred fire burning.

૧૩૫૦ અશો-ઝુશ્તાદ, ashô-zushtâd. નાં અશોઈનો
દોસ્ત, રાસ્તી આહનાર—પસંદ કરનાર; એક પક્ષીનું નામ છે.
Subs. A friend to purity; a lover of truth—
justice; name of a bird (of the good creation).
Comp. Av. ૧૩૫૦-૩૫૦

૧૩૫૦ અશો-તુમ, ashô-tum. વિં ઘણોજ — અતીશય પવિત્ર.
Adj. Most pious—righteous, purest. Comp.
Av. ૧૩૫૦

૧૩૫૦ દો-શોદે, dô-shôde. નાં બે ભાગ. Two parts.

૧૩૫૦ આશુપ, âshup. નાં દુઃખ, ઈજા, આજ્ઞા. Subs.
Affliction, pain; trouble, torment.

૧૩૫૦ આશોક, âshôf. નાં બલવો, ક્રીતનો, ફેસાદ, ટંટો, ગભ-

રાટ, ગડબડાટ ; તોફાન ; આક્રમ ; ઠગારો ; નહામી જનાર.
Subs. Riot, sedition, commotion, quarrel,
confusion, disorder ; storm ; misfortune ; an
impostor ; a fugitive. Per. آشوب

જીભ અશનવેદ, ashnavêd. કિં સાંભલે છે, કાન ધરે છે.

V. Hears, lends an ear (pres.).

જીભ આશોકેદ, âshôfêd. કિં ગભરાએ, બેચેન થાએ ;
મોહીત પડે. V. May be confused, may become
restless—enamoured.

જીભ આશોકીદન, âshôfidan. કિં ગભરાઈ જવું ;
બેચેન થવું ; મૂરખ થવું ; મોહીત પડવું. V. To be confused
—distracted ; to be uneasy ; to be foolish ; to
be enamoured. Comp. Per. آشفتن

જીભ આશોકત, âshôft. વિં ખરાબ, ખુર, માફ, બદ. Adj.
Bad, evil, ill, wrong, improper.

જીભ આશોકત, âshôft. વિં ગરમ, હુનું. Adj. Warm,
hot.

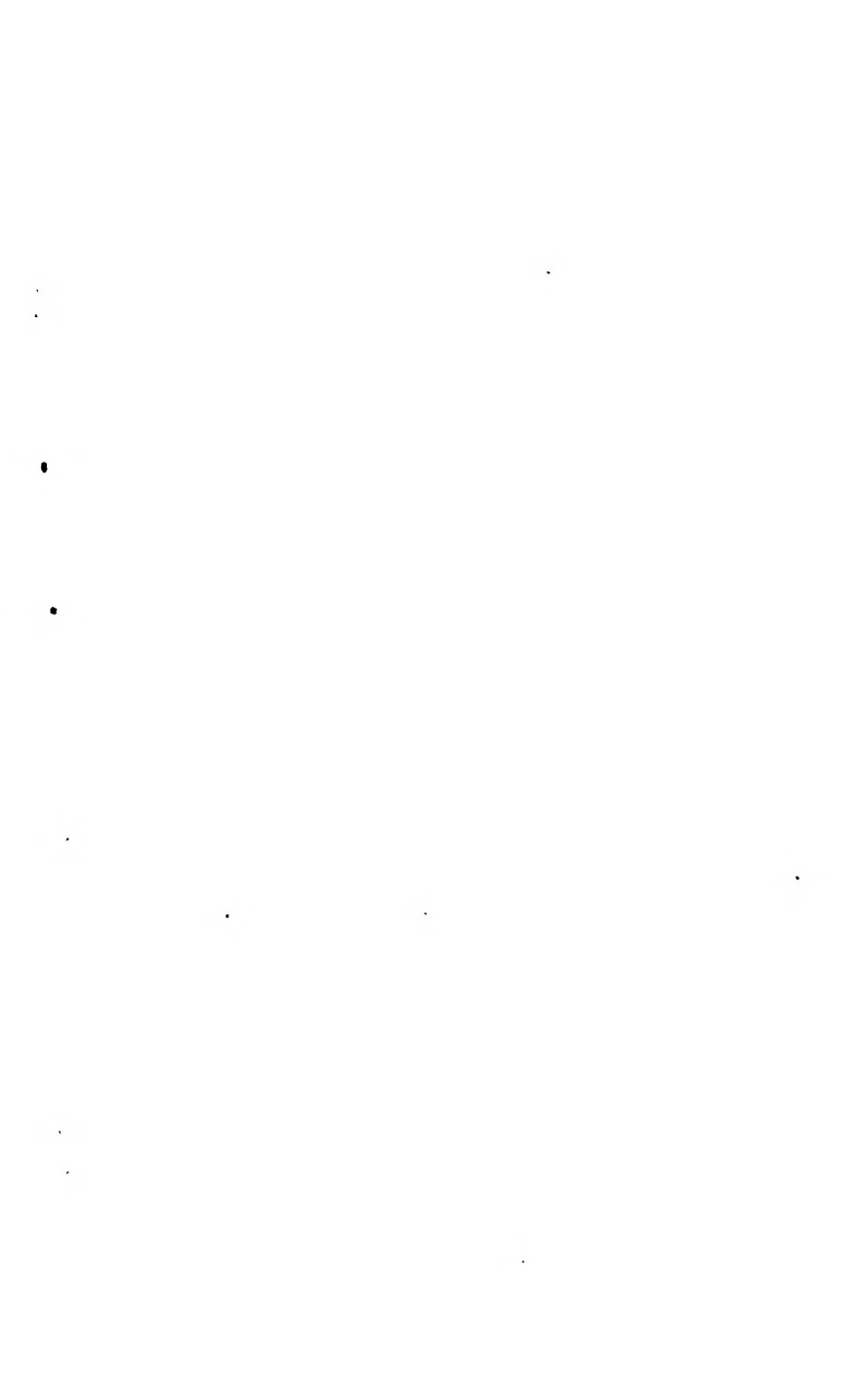
જીભ આશોકતાર, âshôftâr. નાં ખરાબ કરનાર. Subs.
An evil-doer.

જીભ આશોકતેદ, âshôftêd. કિં ખરાબ કરે. V. May
cause evil, may do harm.

જીભ આશોકતે, âshôftê. વિં દેવાનું થયવું, થેવું, ગભરા-
એવું. Adj. Distracted, mad, confounded. Per.

آشفتن

જીભ આશુકતન, આશોકતન, âshuftan, âshôftan. કિં
રંજા થવું—કરવું, પરાગંદે કરવું ; ગુસ્સે કરવું, છેડવું ; હીલાવવું ;
હરકત કરવી ; બદલવું, ફેરફાર કરવું ; કરક પડવો ; વટાવવું,
ખુરદો કરવો. V. To be annoyed—vexed ; to

N.C

62
N 30 1/4 E

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

Call No. Q 491. 5332
P. G. E. D

Author—

Pahlavi Grammar and
Title—English Dictionary
V. 1
Date of Return